Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana Keso

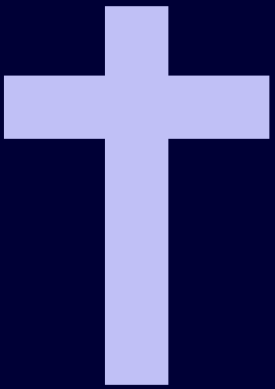

Fulfulde Burkina New Testament

Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana Keso

Fulfulde Burkina New Testament

copyright © 2012 SIM International

Language: Fulfulde Burkina (Fulfulde, Western Niger)

Dialect: Burkina

Translation by: SIM International

Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana Keso

This translation, published by SIM International, was published in 2012.
If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM (Mission Protestante) , BP 1552, Ouagadougou 01, BURKINA FASO.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
c32b76d2-ab0d-5ad5-a698-b4140754fcc2

Contents

Matta 1
Marku 65
Lukka 105
Yuhanna 170
Golle Nulaaɓe . . 218
Romankooɓe . . 280
1 Korintunkooɓe 307
2 Korintunkooɓe 333
Galaatiyankooɓe 350
Efeesunkooɓe . . 360
Filipiyankooɓe . 369
Koloosiyankooɓe 376
1 Tesaloniyankooɓe383
2 Tesaloniyankooɓe389
1 Timote 393
2 Timote 401
Tiitu 406
Filemon 409
Ibraninkooɓe . . 411
Yaakuuba 431
1 Piyeer 438
2 Piyeer 446
1 Yuhanna 451
2 Yuhanna 458
3 Yuhanna 459
Yahuuda 460
Ɓangingol 463

Linjiila Iisaa mo Matta winndi

Haala maamiraaɓe Iisaa (Lukka 3.23-38)

1 Inan binndi kollooji inɗe maamiraaɓe Iisaa Almasiihu, dimaaɗo ley lenyol Daawda, taan Ibrahiima:

2 Ibrahiima rimi Isiyaaka.
Isiyaaka rimi Yaakuuba.
Yaakuuba rimi Yahuuda e minyiraaɓe muuɗum.
3 Yahuuda rimi Fares e Sera. Ɓeen ngoni ɓe o rimdi e Tamar.
Fares rimi Hesruuna.
Hesruuna rimi Aram.
4 Aram rimi Aminadaabu.
Aminadaabu rimi Naasuuna.
Naasuuna rimi Salmon.
5 Salmon rimi Bo'as, mo o rimdi e Rahabu.
Bo'as rimi Obet, mo o rimdi e Ruttu.
Obet rimi Yesa.
6 Yesa rimi Daawda kaananke oon.

Daawda rimi Suleymaana. Oon woni mo o rimdi e dee Uriya-no.
7 Suleymaana rimi Robo'am.
Robo'am rimi Abiya.
Abiya rimi Asa.
8 Asa rimi Yosafat.
Yosafat rimi Yoram.
Yoram rimi Usiya.
9 Usiya rimi Yotam.
Yotam rimi Akas.
Akas rimi Hesekiya.
10 Hesekiya rimi Manasa.
Manasa rimi Amon.
Amon rimi Yosiya.
11 Yosiya rimi Yekoniya e minyiraaɓe muuɗum.
Ɗum hawrii e jamaanu mo Alhuudiyankooɓe njaalanoo, njaaraa Baabiila.

12 Caggal ɓe njaaraama Baabiila,
Yekoniya rimi Seyaltiyel.
Seyaltiyel rimi Sorobabel.
13 Sorobabel rimi Abiihudu.
Abiihudu rimi Eliyakim.
Eliyakim rimi Asoro.
14 Asoro rimi Sadok.
Sadok rimi Akim.
Akim rimi Eliyuda.
15 Eliyuda rimi Eliyasar.
Eliyasar rimi Mattan.
Mattan rimi Yaakuuba.
16 Yaakuuba rimi Yuusufi, jom suudu Mariyama.
Mariyama woni inna Iisaa bi'eteeɗo Almasiihu oon.

17 Ndelle ɗum hawrii e jamaanuuji sappo e nay illa Ibrahiima faa yottii Daawda. Illa e Daawda faa yottii nde Alhuudiyankooɓe konanoo njaaraa Baabiila ndeen fu, wo jamaanuuji sappo e nay hawrata. Wooɗi du, illa nde Alhuudiyankooɓe konanoo njaaraa Baabiila faa garol Almasiihu ndeen, wo jamaanuuji sappo e nay hawrata.

Haala rimeede Iisaa Almasiihu (Lukka 2.1-7)

18 Inan no Iisaa Almasiihu rimiraa: Mariyama inniiko oon wo kaɓɓanaaɗo Yuusufi. Ammaa fadde makko e suddeede, tawi o reedirii saabe baawɗe Ruuhu Ceniiɗo.

19 Yuusufi kaɓɓandɔ mo
oon wo neɗɗo ponnditiiɗo,
yiɗaa semtinde mo, anniyake
fiirtude kaɓɓal ngaal e suu-
raare.
20 Nde o miilotonoo ɗum
ndeen, maleyka Joomiraaɗo
wari to makko ley koyɗol, wi'i
mo:
—Yuusufi, taan Daawda,
taa hulu ɓaŋude Mariyama,
sabo ɓinngel ngel saawi ngeel
e Ruuhu Ceniiɗo yuuri.
21 O riman ɓiɗɗo gorko. In-
ndiraa mo Iisaa, sabo wo
kanko hisinta yimɓe makko e
hakkeeji muɓɓen.*
22 Ɗum fuu, ɗum waɗii
faa haala ka Laamɗo yottini
annabaajo kaan tabita nde
wi'unoo:
23 «Surbaajo mo anndaa gorko
reedan,
rima ɓiɗɗo gorko.
O inndirte Imanuwel.»†
Maanaa innde ndeen
wo: «Laamɗo ina wondi e
meeɗen».
24 Nde Yuusufi finunoo
ndeen, waɗi no maleyka
Joomiraaɗo wi'iri ɗum noon.
O ɓaŋi Mariyama,
25 ammaa o wondaay e
muuɗum faa rimi ɓiɗɗo
gorko. Yuusufi inndiri ɓiɗɗo
oon Iisaa.

2

No jom'en anndal ngardi faa ndaara Iisaa

1 Iisaa rimaama Bayti-
laama ley leydi Yahuudiya
e jamaanu laamu Hirudus.
Jom'en anndal yuuri lettugal,
ngari Urusaliima.
2 Nde ɓe ngarnoo ndeen, ɓe
mbi'i:
—Toy kaananke Alhu-
udiyankooɓe dimaaɗo joonin
oon woni? Min nji'ii hoodere
makko ɓangii lettugal, min
ngarii sujidande mo.
3 Nde Hirudus kaananke
oon nannoo ɗum fu, huli,
kam e yimɓe Urusaliima fuu.
4 O noddi hooreeɓe al-
maami'en e jannginooɓe
Tawreeta ɓeen fuu, o yami
ɗum'en toy Almasiihu oon
jeyi rimeede.
5 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Baytilaama ley leydi
Yahuudiya, sabo inan ko
annabaajo winndunoo:
6 «Aan, Baytilaama, leydi
Yahuudiya,
tannyoral a wanaa wuro
famaro hakkunde
gure Yahuudiya
mawɗe ɗeen.
Sabo ardotooɗo yuuran e
maaɗa,
garoowo faa dura
yimɓe am, Is-
raa'iilankooɓe.»*
7 Ndeen Hirudus noddi
jom'en anndal ɓeen e cun-
cukka, yami ɓe wakkati mo
hoodere ndeen ɓangi. Ɓe
paamini mo.
8 Caggal ɗuum, o neli ɓe
Baytilaama. O wi'ii ɓe:
—Njehee, kumpitowoɗon
kabaaru cukalel ngeel faa
tannyoron. Si on nji'ii ngel
fu, ngaron kumpiton kam
faa miin du mi yaha, mi
sujidanowa ngel.

* **1:21** Innde ***Iisaa*** ndeen, e ley Ibraninkoore wo Yoosuwa. Inde fiirta «Joomiraaɗo wo kisinoowo». † **1:23** Esaaya 7.14. * **2:6** Mika 5.1.

9 Nde ɓe nannoo ko
kaananke oon haali ɗuum
ndeen, ɓe ndilli. Hoodere
nde ɓe njiinoo lettugal ndeen
ardii ɓe yaade. Nde ardii ɓe
faa nde yottii ɗo cukalel ngeel
woni ɗoon, de nde darii.
10 Ko ɓe nji'i hoodere ndeen
ɗuum, ɓe ceyii seyo manngo
sanne.
11 Ɓe naati ley suudu
nduun, ɓe nji'i cukalel ngeel e
inniigel Mariyama. Ɓe kippii
e leydi, ɓe cujidani ngel. Ɓe
njaltini gineeji maɓɓe, ɓe
teddiniri ngel kaŋŋe e sii
uurdi mbelndi e ɗakke uurɗe
bi'eteeɗe miiri.
12 Caggal ɗuum, Laamɗo
gongini ɓe ley koyɗol taa ɓe
njeccoo to Hirudus. Ndelle
ɓe kootiri leydi maɓɓe laawol
gonngol.

No Yuusufi doggiri suuɗowii leydi Misira

13 Nde jom'en anndal
ɓeen ndillunoo fu, maleyka
Joomiraaɗo wari e Yuusufi
ley koyɗol, wi'i ɗum:
—Umma, hooyu cukalel
ngel e inna muuɗum, ndog-
gaa njahaa Misira. Keddoɗaa
toon faa nde mbi'oymaami
ngartaa. Sabo Hirudus filoto
cukalel ngel faa wara ngel.
14 Yuusufi ummii jemma,
hooyi cukalel ngeel e inniigel,
de ɓe ndilliri Misira.
15 O heddii toon faa
Hirudus maayi, faa haala ka
Laamɗo yottini annabaajo
kaan tabita nde wi'unoo:
«Mi noddii ɓiyam wurtoo ley
Misira.»†

No Hirudus wardi sukaaɓe Baytilaama

16 Nde Hirudus faamunoo
jom'en anndal ɓeen njam-
bake ɗum ndeen, tikki
sanne. O yamiri cukaloy
ngoroy Baytilaama e ɗakkol
muuɗum fuu mbaree, gilla
keccoy faa ngaɗukoy duuɓi
ɗiɗi. O waɗii ɗum fodde
wakkatiiji ɗi jom'en anndal
ɓeen kokki mo ɗiin.
17 Noon haala ka annabi
Yeremiya haalnoo kaan
tabitiri nde wi'unoo:
18 «Wullaango nanaama ley
wuro Rama,
bojji e uumaali ɗuuɗɗi:
Rahiina‡ ina woya cukaloy
muuɗum,
jaɓaay ɓerndem waalti-
nee, sabo koy ked-
daaki.»§

No Yuusufi wartiri leydi Israa'iila

19 Caggal maayde Hirudus,
maleyka Joomiraaɗo wari e
Yuusufi to leydi Misira toon e
ley koyɗol,
20 wi'i ɗum:
—Umma, hooyu cukalel
ngel e inna muuɗum,
njeccoɗon leydi Israa'iila,
sabo yiɗunooɓe warude suka
oon ɓeen maayii.
21 Yuusufi ummii, hooyi
cukalel ngeel e inniigel, ɓe
kooti leydi Israa'iila.
22 Ammaa o nanii
Arkalaawu loomtii bammum
Hirudus, laamake leydi
Yahuudiya, de o huli yahude
toon. O sappaa e ley koyɗol
faa o yehi leydi Galili.

† **2:15** Hoseya 11.1. ‡ **2:18** ***Rahiina*** woni jom suudu Yaakuuba mo yimɓe Israa'iila njogorii hono inna muɓɓen. § **2:18** Yeremiya 31.15.

23 O hoɗowi wuro
wi'eteengo Nasaraatu.
Noon ɗum laatorii faa ko
annabaaɓe mbi'unoo ɗuum
tabita: «O wi'ete Nasaraatu-
ujo.»

3

No Yaayaa waajorii
(Marku 1.1-8, Lukka 3.1-18, Yuhanna 1.19-28)

1 E jamaanu oon, Yaayaa
lootoowo lootagal batisima
ɓangi. Imo gooyna ley ladde
Yahuudiya, imo wi'a:
2 —Tuubee, sabo laamu
Laamɗo ɓadake.
3 Oon woni mo annabi
Esaaya sappinoo, nde
wi'unoo:
«Daande ina yeewnoo ley ladde
ina wi'a:
Moyyinee laawol Joomiraaɗo,
ndartinee ɗati makko!»*
4 Yaayaa ina ɓornii kad-
dungal canyiraangal leeɓi
geeloodi, ina haɓɓii kaɓɓorgol
nguru. Nyaamdu makko wo
baɓɓatti e njuumndi ladde.
5 Yimɓe yuuri Urusaliima e
leydi Yahuudiya e seraaji
gooruwol Urdun fuu, ngari
to makko.
6 Iɓe kaalta hakkeeji maɓɓe,
de Yaayaa ina loota ɓe loota-
gal batisima† ley gooruwol
Urdun.
7 Ko o yi'i Farisa'en e
Saduki'en heewɓe na ngara
faa lootee lootagal batisima
ɗuum, o wi'i ɗum'en:
—Onon ɓiɓɓe bolle! Moy
sappani on ndoggon tikkere
Laamɗo waroore?
8 Ngollee golleeji kawrooji
e tuubugol.
9 Taa koolodon on kisan
saabe wo on taaniraaɓe
Ibrahiima. Sabo miɗo wi'a
on: Laamɗo ina waawi
waylitinde kaaye ɗe laatoo
ɓiɓɓe Ibrahiima!
10 Joonin, jammbere
yeptaama faa soppa ɗaɗi
leɗɗe. Ndelle, lekki fuu
ki rimataa ɓiɓɓe lobbuɓe,
soppete, faɗɗee ley yiite.
11 Miin, ndiyam looti-
rammi on batisima faa
hollita on tuubii. Ammaa
garoowo caggal am oon,
kam ɓuri kam baawɗe. Mi
fotaay fay ɓortude ɗum paɗe
muuɗum. Oon lootirta on
batisima Ruuhu Ceniiɗo e
yiite.
12 O segilake faa o yaroo
nyaamri makko faa laaɓa. O
hawrundura nyaamri makko
ley beembal, de nyaande
ndeen o wuldan ɗum yiite
nge nyifataa.

No Iisaa lootiraa lootagal batisima
(Marku 1.9-11, Lukka 3.21-22)

13 Wakkati oon, Iisaa yuuri
Galili, wari gooruwol Urdun
to Yaayaa, faa Yaayaa loota
ɗum lootagal batisima.
14 Ammaa Yaayaa muuyi
salaade ɗum, wi'i mo:
—Aan haani lootude kam.
De noy ngardataa to am,
miin, faa mi loote?
15 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Accu ɗum laatoroo noon
joonin, sabo noon kaanɗen
hiɓɓinirde ko dartii fuu.
Ndeen o jaɓi.

* **3:3** Esaaya 40.3. † **3:6** Do wi'ete ***lootagal batisima*** dow haala batisima Yaayaa fu, *lootagal tuubu* maa *mutineede* du na wi'ee.

16 Nde Iisaa lootanoo, ina
wurtoo ndiyam ɗaam fu,
wakkati oon pay kammu
omtii. O yi'i Ruuhu Laamɗo
ina jippoo hono wuugaandu,
ina wara dow makko.
17 Wakkati oon du, daande
yuuri dow kammu, wi'i:
—O woni Ɓiyam mo ko-
rsinmi, mo ceyortoomi.

4

No Ibiliisa jarriborii Iisaa
(Marku 1.12-13, Lukka 4.1-13)

1 Wakkati oon, Ruuhu
Laamɗo yaari Iisaa ley ladde,
faa Ibiliisa jarriboo mo.
2 Iisaa waɗi balɗe capanɗe
nay ina suumii jemma e
nyalooma fuu. Caggal ɗuum,
o yolbi.
3 Ndeen, Jarribotooɗo oon
ɓattitii mo, wi'i mo:
—Si a Ɓii Laamɗo, yamir
kaaye ɗe laatoo nyaamdu.
4 De Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Ina winndaa: «Wanaa e
nyaamdu tan neɗɗo wuur-
data. Ko neɗɗo wuurdata
dey, wo e haala fuu ka
Laamɗo haali.»*
5 Caggal ɗuum, Ibiliisa
yaari mo Urusaliima ngallu-
ure seniinde ndeen, darni mo
dow to ɓuri toowde e suudu
dewal mawndu,
6 wi'i mo:
—Si a Ɓii Laamɗo, fittu
njippoɗaa e leydi. Sabo ina
winndaa: «Laamɗo yamiran
maleyka'en muuɗum njaɓɓe
e juuɗe muɓɓen taa koyngal
maa fiyoo e hayre.»†
7 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Ina winndaa katin: «Taa
ndaartinda Laamɗo, Joomi-
raaɗo maa.»‡
8 Katin Ibiliisa yaari mo
dow waamnde toownde
sanne, holli mo laamuuji
adunaaru fuu e darja
muɓɓen,
9 wi'i mo:
—Mi hokkete ɗum ɗo fuu si
a hippake, a sujidanii kam.
10 Iisaa wi'i mo:
—Woɗɗam Seyɗaani! Sabo
ina winndaa: «Wo Laamɗo
Joomiraaɗo maa kaanɗaa su-
jidande, kam tan kaanɗaa
rewude.»§
11 Ndeen Ibiliisa seli mo.
Wakkati oon, maleyka'en
ngari to makko, ina ngollana
mo.

No Iisaa fuɗɗiri golle muuɗum ley Galili
(Marku 1.14-15, Lukka 4.14-15)

12 Nde Iisaa nannoo Yaayaa
uddaama ley kasu ndeen, o
yeccii leydi Galili.
13 Ammaa o jooɗaaki
Nasaraatu katin, de o hoɗowi
Kafarnahum wuro ɗakkiingo
maayo ley leydi Jabulon, kam
e Naftali.
14 Ɗum waɗii faa haala ka
annabi Esaaya haalnoo kaan
tabita nde wi'unoo:
15 «Leydi Jabulon e leydi Naf-
tali
dow laawol jahoowol
maayo manngo,
caggal Urdun,
ley leydi Galili,
joonnde yimɓe ɓe
nganaa Alhuudiya'en,
16 yimɓe wonɓe e nimre
nji'ii annoora mawɗo.

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3. † **4:6** Jabuura 91.11-12. ‡ **4:7** Fillitagol Tawreeta 6.16. § **4:10** Fillitagol Tawreeta 6.13.

Wuurɓe e ley leydi niɓɓundi
nimre maayde,
annoora yaynanii
ɗum'en.»*
17 Gilla ndeen, Iisaa fuɗɗi
waajaade ina wi'a:
—Tuubee, sabo laamu
Laamɗo ɓadake.

No Iisaa noddiri taalibaaɓe arandeeɓe
(Marku 1.16-20, Lukka 5.1-11)

18 Iisaa ina yaha hunnduko
maayo Galili, de yi'i sakiraaɓe ɗiɗo, Simon bi'eteeɗo
Piyeer e sakiike mum Andire.
Iɓe paɗɗa fiiliiji maɓɓe ley
maayo ngoon. Wo ɓe nanngooɓe liyyi.
19 Iisaa wi'i ɓe:
—Njokkee kam, mi waɗan
on filotooɓe yimɓe.
20 Wakkati oon ɓe njoppi fiiliiji maɓɓe ɗiin, ɓe njokki mo.
21 O yehi yeeso, o yi'i
katin sakiraaɓe ɗiɗo woɓɓe,
Yaakuuba e Yuhanna, ɓiɓɓe
Jebede. Kam'en e baaba
muɓɓen Jebede ina ngoni ley
laana, ina moyyintina fiiliiji
muɓɓen. O noddi ɗum'en.
22 Wakkati oon pay, ɓe
njoppi laana kaan, ɓe njoppi
baabiiɓe du, ɓe njokki mo.

No Iisaa waajorii e no sellinirі yimɓe
(Lukka 6.17-19)

23 Iisaa yiiltii ley leydi
Galili fuu. Imo waajoo e ley
cuuɗi maɓɓe baajordi, imo
gooyna Kabaaru Lobbo haala
laamu Laamɗo, imo danna sii
nyawuuji e male fuu.
24 Kabaaru makko sankitii
ley leydi Siiriya fuu. Yimɓe
na ngadda nyawɓe nyawuuji
feere feere e male fuu to
makko. Woɓɓe wo wonduɓe
e ginnaaji, woɓɓe jom'en
dabidabiije, woɓɓe du wo
jom'en ɓalli-mbaatuɗi. O
danni ɗum'en.
25 Jamaa keewɗo sanne
jokki mo. Wo ɓe yuuruɓe
Galili e leydi mbi'eteendi Galluuje Sappo e Urusaliima e
Yahuudiya e caggal gooruwol
Urdun.

Waaju Dow Waamnde

(Suuraaji 5 - 6 - 7)

5

(Lukka 6.20-23)

1 Iisaa yi'i jamaa keewɗo
oon de yeeŋi dow waamnde,
joodii. Taalibaaɓe muuɗum
ɓeen ɓattitii ɗum.
2 O fuɗɗi waajaade ɓe, o
wi'i:
3 —Barke woodanii anndititinɓe yonkiiji
muɓɓen ina lokkiɗi,
sabo kamɓe njeyi laamu
Laamɗo.
4 Barke woodanii suniiɓe,
sabo Laamɗo waaltinan
ɓerɗe muɓɓen.
5 Barke woodanii leeyinkiniiɓe,
sabo kamɓe ndonata
adunaaru.
6 Barke woodanii filotooɓe
fonnditaare hono no
yolbuɓe e ɗomɗuɓe pilortoo neema,
sabo ɓe kaaran, ɓe
ɗomɗitan.
7 Barke woodanii yurmotooɓe,
sabo Laamɗo yurmoto
ɓe.
8 Barke woodanii laaɓuɓe
ɓerɗe,

* **4:16** Esaaya 8.23-9.1.

sabo ɓe nji'an Laamɗo.
9 Barke woodanii waddooɓe jam,
sabo ɓe noddirte ɓiɓɓe Laamɗo.
10 Barke woodanii torraaɓe saabe fonnditaare,
sabo kamɓe njeyi laamu Laamɗo.
11 Barke woodanii on si yimɓe mbonkake on, torrii on, njowii on sii bonanda fuu saabe am.
12 Ceyee, mbeltee, sabo mbarjaari mawndi ina doomi on dow kammu. Sabo hono noon annabaaɓe artiiɓe on ɓeen torriraa.

Haala lamɗam e annoora (Marku 9.50, Lukka 14.34-35)

13 —Onon, wo on lamɗam adunaaru ndu. Ammaa si lamɗam selii lamsude, ɗume lamsinta ɗam katin? Ɗam nafataa fay huunde! Ɗam faɗɗete yaasin, yimɓe njaaɓa ɗam.
14 Wo on annoora adunaaru. Ngalluure nyiɓaande dow waamnde waawaa suuɗaade.
15 Fay gooto huɓɓataa lampal, de hippa ɗum kaakol. Ko waɗata dey, ɓilan ngal, ngal yaynana gonɗo e suudu nduun fuu.
16 Hono noon annoora moodon haani yaynirde yeeso yimɓe, faa nji'a golleeji lobbi ɗi ngaɗoton, de njetta Baaba moodon gonɗo dow kammuuli oon.

No Iisaa jannginiri haala Tawreeta

17 —Taa cikkee mi warii faa mi itta jamirooje Tawreeta naa haala annabaaɓe. Mi waraay faa mi itta ɗum. Mi warii faa mi hiɓɓina ɗum.
18 Goonga kaalanammi on: sini kammu e leydi ina keddii, fay toɓɓel maa masel tosataake ley Tawreeta faa ɗum fuu ɗum tabita.
19 Ɗum le, boofuɗo ko ɓuri fuu famɗude e jamirooje ɗeen, de janngini woɓɓe faa ngaɗa noon, joomum laatoto ɓurɗo famɗude e laamu Laamɗo. Ammaa neɗɗo fuu jokkuɗo Tawreeta oon, de janngini woɓɓe ngaɗa noon, joomum laatoto mawɗo e laamu Laamɗo.
20 Sabo miɗo haalana on: si on ɓuraay jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en fonnditaare fu, on naatataa e ley laamu Laamɗo.

Haala tikkere

21 —On nanii maamiraaɓe meeɗen ɓeen mbi'anooma: «Taa waɗu war-hoore, gaɗuɗo war-hoore fuu ina haani sareede.»*
22 Miin kaa miɗo wi'a on: tikkanɗo sakiike muuɗum fuu, ina haani sareede. Bi'uɗo sakiike muuɗum wo cuubaaɗo fu, ina jeyi darneede yeeso sariya laamu. Katin du, neɗɗo fuu biiɗo mo wo o jiiɓiiɗo, ina haani naatude yiite jahannama.
23 Ndelle, si a warii e hirsirde faa ngaɗa sadaka, de miccitiɗaa wakkati oon sakiike maa ina joganii maa ko metti,
24 njoppaa sadaka maa oon ɗoon, njahaa njaafundurowaa e sakiike maa oon

* **5:21** Wurtagol 20.13.

tafon, ndeen ngartaa ngaɗaa
sadaka maa oon.
25 Si a haɓii e goɗɗo, de oɗon
njaada sariya fu, karoɗaa
ndewritaa e joomum fadde
mooɗon yottaade, taa o watte
e juuɗe carotooɗo, de oon
watte e junngo doomoowo
kasu, de uddeɗaa e kasu.
26 Goonga kaalanammi
on: abada a wurtataako si a
yoɓaay ko ndeweteɗaa ɗuum
faa laaɓi.

Haala jeenu

27 —On nanii wi'anooma:
«Taa waɗu jeenu!»†
28 Miin kaa miɗo wi'a
on: yeewruɗo debbo janano
muuyo fuu, jeenii e ley
ɓernde mum.
29 Ndelle, si yitere maa
nyaamre luttinte, ittu nde,
paɗɗaa nde to woɗɗi! Ceedaa
e tergal maa gootal ɓuri
moyyande ma diina ɓanndu
maa nduun fuu faɗɗee e
jahannama.
30 Si junngo maa nyaamo
luttinte, tayu ngo, paɗɗaa ngo
to woɗɗi: ceedaa e tergal maa
gootal ɓuri moyyande ma di-
ina ɓanndu maa nduun fuu
naata jahannama.

Haala ceergal
(Matta 19.9, Marku 10.11-12, Lukka 16.18)

31 —Wi'anooma katin:
«Ceeruɗo deekum fuu, hokka
ɗum talkuru ceergal.»‡
32 Miin kaa miɗo wi'a on:
neɗɗo fuu ceeruɗo deekum
de tawi o wanaa jeenoowo, si
o ɓaŋowaama, gorko ceeruɗo
mo oon waɗii mo jeenoowo.
Neɗɗo fuu ɓaŋuɗo debbo
ceeraaɗo, kam du jeenii.

Haala hunayeere

33 —On nanii katin, maami-
raaɓe meeɗen mbi'anooma:
«Taa fiirtu hunayeere maa,
tabintinaa nde yeeso Joomi-
raaɗo.»§
34 Miin kaa miɗo wi'a
on: taa kunoɗon fey. Taa
kunoroɗon kammu, sabo wo
jooɗorgal Laamɗo.
35 Taa kunoroɗon leydi,
sabo wo njaaɓirdi koyɗe
makko, naa Urusaliima,
sabo wo ngalluure Kaananke
mawɗo.
36 Taa kunoroɗaa hoore
maa, sabo a waawaa
rawninde naa ɓawlinde fay
leeɓol mayre gootol.
37 Mbi'aa «ayyo» naa «a'aa»
tan. Ko faltii ɗuum fuu, wo to
Bonɗo oon yuuri.

Haala yomnitagol
(Lukka 6.29-30)

38 —On nanii wi'anooma:
«Yitere yomnitorte yitere, nyi-
inde yomnitorte nyiinde.»*
39 Miin kaa miɗo wi'a on:
taa njomnitee gaɗuɗo on ko
boni. Si goɗɗo feenyii ma
gere nyaamo fu, acca ɗum
feenya gere nano oon du.
40 Si goɗɗo wullake ma faa
teeta forgo maa, accu ɗum
yaada e saaya maa jaangol
du.
41 Si goɗɗo tilsinanii ma
ronndaade donngal yaadu
kilomeetere, ronnda ngal
yaadu kilooji ɗiɗi.
42 Si goɗɗo ŋaarake ma,
hokku ɗum. Si goɗɗo wi'ii

† **5:27** Wurtagol 20.14. ‡ **5:31** Fillitagol Tawreeta 24.1. § **5:33** Limooje 30.3.
* **5:38** Wurtagol 21.24, Lewinkooɓe 24.20.

mbuyoɗaa ɗum fu, taa salana ɗum.

Haala yiɗugol wayɓe
(Lukka 6.27-28, 32-36)

43 —On nanii wi'anooma: «Njiɗaa gondo maa, mbanyaa ganyo ma.»
44 Miin kaa miɗo wi'a on: njiɗee wayɓe on, ndu'anoɗon torrooɓe on.
45 Worrude hono noon hollata wo on ɓiɓɓe Baaba mooɗon gonɗo dow kammuuli. Sabo no o fuɗinirta naange makko dow bonɓe, noon du o fuɗinirta nge dow moyyuɓe. No o tomnirta dow fonnditiiɓe, noon du o tomnirta dow oonyiiɓe.
46 Si yiɗuɓe on tan njiɗoton, mbarjaari ndiye keɓoton? Fay nanngooɓe lampo ɓeen du ina ngaɗira noon!
47 Si sakiraaɓe mooɗon tan njowtoton, ɗume senndi on e woɓɓe? Fay heeferɓe ɓeen ina ngaɗira noon!
48 Ndelle, laatoɗon hiɓɓuɓe, hono no Baaba mooɗon gonɗo dow kammuuli oon hiɓɓiri ni.

6

No Iisaa waajorii haala wallude talkaaɓe

1 —Tinnee taa ngaɗiron golleeji mooɗon lobbi faa yimɓe nji'a on. Si on ngaɗii ɗum fu, on keɓataa mbarjaari to Baaba mooɗon gonɗo dow kammuuli oon.
2 Ndelle, si aɗa itta jakka, taa feeka faa yimɓe nji'e. Wo hono noon munaafiki'en ɓeen ngaɗata ley cuuɗi baajorɗi e dow laabi faa yimɓe mana ɗum'en. Goonga kaalanammi on, ɓe keɓii mbarjaari maɓɓe faa timmi.
3 Aan kaa, si aɗa itta jakka fu, taa nano maa faama ko nyaamo maa waɗata.
4 Ndeen jakka maa oon laatoto ko suuɗii, de Baabiraaɗo maa ji'oowo ko suuɗii oon yoɓe.

Haala du'aare
(Lukka 11.2-4)

5 —Si oɗon ndu'oo, taa ngaɗon no munaafiki'en ni. Kamɓe, iɓe njiɗi daraade ley cuuɗi baajorɗi e hakkunde to laabi kawrata, de ɓe ngaɗa du'aare yalla yimɓe fuu ina nji'a ɓe. Goonga kaalanammi on, ɓe keɓii mbarjaari maɓɓe faa timmi.
6 Onon kaa, nde ndu'otoɗon fuu, naaton ley cuuɗi mon, ommbon dammbugal, de ŋaaroɗon Baaba mon e suuraare. Ndeen, Baaba mon ji'oowo ko suuɗii oon, yoɓan on.
7 Si oɗon ndu'oo, taa kebbinee haalaaji ɓoli ɗi ngalaa nafaa hono no yimɓe ɓe anndaa Laamɗo ɓeen ngaɗata ni. Iɓe miilii Laamɗo jaabanto ɓe si ɓe kebbinii haala.
8 Taa nyemmbitee ɓe, sabo Baaba mooɗon ina anndi ko kaajaɗon gilla on nyaagaaki ɗum.
9 Onon le, inan no ndu'ortoɗon:
Baaba amin gonɗo dow kammuuli,
innde maa laatoo senninde.
10 Laamu maa wara.
Muuyɗe maa ngaɗee dow leydi ɗo hono no ngaɗirtee dow kammuuli ni.

11 Kokkaa min hannden
nyaamdu heyooru
min.
12 Njaafonoɗaa min hakkeeji
amin,
hono no min njaafortoo
waɗooɓe min hakkeeji
ni.
13 Taa accu min njarribee,
ammaa hisin min e
Bondo oon.
[Sabo laamu e baawɗe e ted-
deengal ina ngoodani
maa faa abada. Aami-
ina.]*
14 Ndelle, si on njaafake
waɗooɓe on hakkeeji, Baaba
mooɗon gondo dow kam-
muuli oon du yaafoto on.
15 Ammaa si on njaafataako
toonyiiɓe on, Baaba mooɗon
oon du yaafataako hakkeeji
mooɗon.

Haala suumayeere

16 —Si on cuumake, taa
njurminkinee hono mu-
naafiki'en ɓeen: ɓe ɓalinto,
yalla yimɓe fuu ina an-
ndita ɓe suumiiɓe. Goonga
kaalanammi on: ɓe keɓii
mbarjaari maɓɓe faa timmi.
17 Aan kaa, si a suumake,
mbujaa hoore maa, culmaa
yeeso maa,
18 taa paamina yimɓe a cu-
umiido. Baaba maaɗa gondo
ley suuraare oon tan ann-
data. Woodi du Baaba maa
ji'oowo ko ngaɗuɗaa e suu-
raare oon, yoɓete.

Haala jawdi dow kammu
(Lukka 12.33-34)

19 —Taa ndesanon ko'e mon
jawdi adunaaru, do mooyu e
puundi mbonnata, do wuyɓe
kelata gampuuje de mbujja.
20 Ndesanon ko'e mon
jawdi dow kammu, do fay
huunde bonnataa, wanaa
mooyu wanaa puundi, do
wuyɓe kelataa gampuuje
sakko mbujja.
21 Sabo do jawdi maa woni
fuu, doon ɓernde maa du
wonata.

Haala annoora e nimre
(Lukka 11.34-36)

22 —Gite ngoni lampal
ɓanndu. Si gite maa ina
mboodi, ɓanndu maa fuu
heewan annoora.
23 Ammaa si de mooɗaa,
ɓanndu maa fuu heewan
nimre. Ndelle, si ko hokkata
ɓanndu maa annoora ɗuum
laatake nimre fu, nimre
ndeen na tekki koy!

Haala filaade laamu Laamdo
(Lukka 16.13, 12.22-31)

24 —Fay gooto waawaa
gollande joomiraaɓe diido,
sabo joomum wanyan gooto,
de yiɗa keddiido oon, maa
du nanngunduran e gooto,
de yawa keddiido oon. On
mbaawaa gollande Laamdo
e jawdi fuu nde wootere.
25 Ɗum le, mido wi'a on: taa
kaɓɓu-ko'u wona e mooɗon
e dow nguurndam mon - ko
nyaamoton e ko njaroton.
Taa ɓalli mooɗon du kaɓɓu
on ko'e e ko ɓornotoɗon.
Sabo nguurndam ina ɓuri
nyaamdu, ɓanndu du ina
ɓuri koltal, naa wanaa?
26 Ndaaree pooli piirooji
di: di aawataa, di tayataa,
di ndesataa faa'e, ammaa
Baaba mooɗon gondo dow
kammuuli oon ina nyaamna

* **6:13** Cakitte aaya 13 tawaaka e ɗereeji ɓurdi fuu ɓooyude diin.

ɗi. Onon le, wanaa oɗon ɓuri
pooli teddude to woɗɗi?
27 Moy e mooɗon waawi
ɓeydude balɗe muuɗum fay
nyalooma gooto saabe ko
haɓɓi ɗum hoore?
28 Ko waɗi de kolte na kaɓɓi
on ko'e? Ndaaree pinndi-
iji ladde no ɗi mawnirta: ɗi
ngollataa, ɗi mottataa.
29 Miɗo haalana on: fay Su-
leymaana e darja muuɗum
fuu holtiraay hono gootel e
majji ni.
30 Si Laamɗo ina holtinira
noon huɗo taweteeko ley
ladde hannden, faɗɗeteeko
e yiite jaango, wanaa o
holtinan on faa ɓura noon,
onon famɗuɓe hoolaare!
31 Ndelle, taa ko'e mon
kaɓɓoo faa mbi'on: «Ɗume
nyaameten? Ɗume njareten?
Ɗume ɓornotoɗen?»
32 Sabo kulle ɗee fuu wo
ko yimɓe ɓe anndaa Laamɗo
pilotoo. Si goonga, Baaba
mon gonɗo dow kammuuli
oon ina anndi ɗum fuu iɗum
tilsani on.
33 Ndelle, piloɗon laamu
Laamɗo tafon, kam e fon-
nditaare muuɗum. Ndeen
ko heddii ɗuum fuu, on
ɓeydante ɗum.
34 Ndelle, taa jaango haɓɓa
on ko'e, sabo jaango du war-
dan e ko muuɗum. Nyan-
nde fuu, donngal muuɗum
ina heya ɗum.

7

Haala feloore
(Lukka 6.37-38, 41-42)

1 —Taa kiitee, on kiitataake.
2 Sabo no kiitortoɗon
woɓɓe, noon onon du ki-
itorteɗon. Katin du ko
etiranton woɓɓe, wo ɗuum
etiranteɗon.
3 Ko waɗi de aɗa yi'a kuɗol
ley yitere sakiike maa, de aan
le, a taykataako leggal gonn-
gal e ley yitere maa ndeen?
4 Noy mbaawruɗaa wi'ude
sakiike maa: «Sakiike, accu mi
ittane kuɗol gonngol e yitere
maa ngol», de aan le, wo
leggal woni ley yitere maa
ndeen?
5 Munaafiki, ittu leggal
gonngal e yitere maa ngaal
tafon. Ndeen jiiɗe maa
laaɓan, faa keɓaa ittaa kuɗol
gonngol e yitere sakiike maa
ngool.
6 Taa kokkee dawaaɗi ko
senii, sabo ɗi njeccoto, ɗi
ŋata on. Taa cankitee kaaye
mooɗon dime yeeso girooji,
sabo ɗi njaaɓan ɗe.

No Laamɗo hokkirta
ŋaariiɗo ɗum
(Lukka 11.9-13)

7 —Ŋaaree, on keɓan. Pilee,
on njiitan. Calminee, on om-
tante.
8 Sabo ŋaariiɗo fuu heɓan.
Piliiɗo fuu yiitan. Calminɗo
fuu omtante.
9 Moy e mooɗon hokkata
ɓiyum hayre si ŋaarake ɗum
buuru?
10 Naa ŋaaroo ɗum liingu de
hokka ɗum mboddi?
11 No mbonirɗon ni fuu,
oɗon anndi no kokkirton
ɓiɓɓe mon kulle lobbe, sakko
Baaba mooɗon gonɗo dow
kammuuli oon. Imo hokka
ŋaariiɗo mo fuu ko moyyi.
12 Ndelle, ley huunde fuu,
ngaɗanee woɓɓe ko njiɗɗon
ɓe ngaɗana on. Sabo ɗum pay
woni ko Tawreeta Muusaa

e dewte annabaaɓe ɗeen njamiri.

Haala dammbugal paaɗungal
(Lukka 13.24)

13 —Naatiree dammbugal paaɗungal! Sabo dammbugal naatirgal halkere ina yaaji, laawol muuɗum ngool ina hoyi, jokkooɓe ngol ɓeen du ina keewi.
14 Ammaa dammbugal naatirgal nguurndam ngaal ina faaɗi, laawol muuɗum ngool ina ɓillii, yiitooɓe ɗum du wo seeɗa.

Haala lekki e ɓiɓɓe muuɗum
(Lukka 6.43-44)

15 —Tinnee e annabaaɓe fewreeɓe. Si ɓe ngarii to mooɗon fu, iɓe nga'i hono baali, de si goonga, wo ɓe cuuli jolbuɗi.
16 Golle maɓɓe annditirton ɓe hono no lekki annditirtee ɓiɓɓe muuɗum ni. Cabiije ɓorataake e ngi'eehi, yibbe du ɓorataake e nyakkaɓere.
17 Lekki lobbi fuu, wo ɓiɓɓe lobbuɓe rimata, de lekki mbonki kaa, wo ɓiɓɓe bonɓe rimata.
18 Lekki lobbi waawataa rimude ɓiɓɓe bonɓe, wooɗi du lekki mbonki waawataa rimude ɓiɓɓe lobbuɓe.
19 Lekki fuu ki rimataa ɓiɓɓe lobbuɓe soppete, faɗɗee e yiite.
20 Ndelle, golle maɓɓe annditirton ɓe.

No taalibaaɓe fewreeɓe carirtee
(Lukka 13.25-27)

21 —Wanaa wi'ooɓe kam «Joomam, Joomam» ɓeen fuu naatata e laamu Laamɗo. Ammaa wo waɗooɓe muuyɗe Baaba am gonɗo dow kammuuli oon, ɓeen ngoni naatooɓe.
22 Nyannde darngal, heewɓe mbi'an kam: «Joomam, Joomam! Wanaa e innde maa min mbaajorii naa? Wanaa e innde maa min ndiiwri ginnaaji naa? Wanaa e innde maa min ngaɗiri kaayeefiiji keewɗi naa?»
23 Ndeen mbi'ammi ɓe: «Abada mi anndaano on. Mboɗɗee kam, onon waɗooɓe ko boni!»

Haala suudu joyyinaandu dow hayre
(Lukka 6.47-49)

24 —Ndelle, neɗɗo fuu kettindiiɗo haalaaji am ɗi de jokki ɗi, nanndan e jom hakkillo nyiɓuɗo suudu muuɗum dow hayre.
25 Yuwoonde toɓi, gooruuji mbubbi, keni mawɗi mbifi e mayru. Ɗum fuu ndu saamaay, sabo ndu joyyinaama dow hayre.
26 Ammaa neɗɗo fuu kettindiiɗo haalaaji am ɗi de jokkaay ɗi, ina nanndi e mo walaa hakkillo, nyiɓuɗo suudu muuɗum dow njaareendi.
27 Yuwoonde toɓi, gooruuji mbubbi, keni mawɗi mbifi e mayru. Ndu saami faa ndu halki ndu fuu.
28 Nde Iisaa tilinoo e haalaaji ɗiin ndeen, jama'aaje ɗeen kaaynaama sanne e waaju makko oon.
29 Sabo o waajorake ɓe no jom baawɗe ni, wanaa hono jannginooɓe maɓɓe Tawreeta.

8

No Iisaa selliniri ceppinɗo
(Marku 1.40-45, Lukka 5.12-16)

1 Ko Iisaa jippii waamnde
ndeen ɗuum, jamaa keewɗo
jokki ɗum.
2 Wakkati oon, gorko
ceppinɗo ɓattitii ɗum, hippii
yeeso muuɗum, wi'i:
—Joomam, si a muuyii fu,
aɗa waawi dannude kam faa
mi laaɓa.
3 Iisaa foorti junngo mum,
meemi mo, wi'i:
—Mi muuyii, daɗu.
Wakkati oon pay, gorko
oon daɗi ceppam muuɗum,
laaɓi.
4 Caggal ɗuum, Iisaa wi'i
mo:
—Tinna taa kaalanaa ɗum
fay gooto. Ammaa yahu
holloy hoore maa almaami,
ngaɗaa sadaka mo Muusaa
yamiri oon, faa faamina ɓe a
daɗii.

No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasiiɓe
(Lukka 7.1-10)

5 Nde Iisaa naatannoo Ka-
farnahum ndeen, hooreejo
sordaasiiɓe ɓattitii ɗum,
ŋaarii ɗum mballa, wi'i:
6 —Moodibbo, golloowo am
ina waalii ley suudu, sellaa
faa junngo e koyngal fuu
ɓantataako. Imo torrii sanne!
7 Iisaa wi'i mo:
—Mi waran, mi dannowa
mo.
8 Ammaa hooreejo sor-
daasiiɓe oon jaabii, wi'i:
—Moodibbo, miin, mi
hewtaay ko naataa ley suudu
am. Ammaa si a haalii haala
ngoota tan, golloowo am oon
daɗan.
9 Miin e hoore am, wo
mi dawranaaɗo, de miɗo
dawrana sordaasiiɓe du. Si
mi wi'ii gooto maɓɓe yaha fu,
yahan. Si mi wi'ii goɗɗo wara,
waran. Si mi wi'ii maccuɗo
am waɗa huunde, waɗan.
10 Nde Iisaa nannoo ɗum
ndeen, ɗum haaynii ɗum
sanne, wi'i jokkuɓe ɗum
ɓeen:
—Goonga kaalanammi on,
mi yi'aay goonɗinal hono
ngal sellude e Israa'iilanke
fay gooto.
11 Miɗo haalana on,
heewɓe yuuran lettugal e gor-
gal, njooɗodoo e Ibrahiima
e Isiyaaka e Yaakuuba, ɓe
nyaamda ley laamu Laamɗo.
12 Ammaa haannooɓe
naatude laamu ɓeen, paɗɗete
ley nimre wonnde yaasin
ndeen. Toon bojji e
ŋeryundurde nyiiye ngoni.
13 Caggal ɗuum, Iisaa wi'i
hooreejo sordaasiiɓe oon:
—Hootu. Ɗum laatane hono
no ngoonɗinirɗaa ni.
Wakkati oon jaati, gol-
loowo hooreejo sordaasiiɓe
oon daɗi.

No Iisaa selliniri nyawɓe heewɓe
(Marku 1.29-34, Lukka 4.38-41)

14 Iisaa yehi galle Piyeer,
tawi esoo Piyeer debbo ina
fukkii wo jontaaɗo.
15 Iisaa meemi junngo
makko, de o daɗi e jontere
makko. O ummii, o weerni
Iisaa.
16 Nde hiirnoo fu, Iisaa
waddanaa yimɓe heewɓe ɓe
ginnaaji ngoni e muɓɓen.

Konngol makko tan o riiwri ɗi, o danni nyawɓe ɓeen fuu.
17 Ɗum laatorake noon faa
ko annabi Esaaya haalnoo
ɗuum tabita nde wi'unoo:
«O ittii tampiriiji meeɗen,
o ronndake nyawuuji
meeɗen.»*

No yimɓe mbiiri njokkan Iisaa
(Lukka 9.57-62)

18 Nde Iisaa yi'unoo jamaa
oon ina fiilii ɗum ndeen,
yamiri ɓe peyyita maayo
ngoon.
19 Jannginoowo Tawreeta
gooto ɓattii, wi'i mo:
—Moodibbo, to njahataa
fuu mi jokkete.
20 Iisaa wi'i mo:
—Baagaaji† ina njogii
gayɗe, pooli du ina njogii
cuuɗi, ammaa Ɓii Neɗɗo
walaa fay nokku ɗo fukkina
hoore muuɗum fowta.
21 Goɗɗo, jeyaaɗo e taal-
ibaaɓe ɓeen, wi'i mo:
—Joomam, accu mi yaha mi
uwowa baaba am tafon.
22 O jaabii oon, o wi'i:
—Jokkam, accu maayɓe
uwa maayɓe muɓɓen.

No Iisaa darniri yuwoonde e henndu
(Marku 4.35-41, Lukka 8.22-25)

23 Ndeen Iisaa naati laana,
taalibaaɓe muuɗum njokki
ɗum.
24 Wakkati gooto, yuwoonde
ummodii e henndu mawndu
dow maayo ngoon faa bem-
peyye ina udda laana kaan.
Tawi Iisaa kaa ina ɗaanii.
25 Taalibaaɓe ɓeen ɓattii
mo, pindini mo, iɓe mbi'a:
—Joomii amin, dannu min!
Inani miɗen kalka!
26 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Ko waɗi de kulɗon? Onon
famɗuɓe hoolaare!
Wakkati oon, o ummii, o
sappani henndu e bempeyye
maayo ɗeen e semmbe. Ɗum
fuu ɗum deyyinii siw!
27 Ɗum haaynii taalibaaɓe
ɓeen! Iɓe mbi'a:
—Gorko o wo moy de fay
keni e ndiyam ina ɗowtanoo
ɗum?

No Iisaa selliniri worɓe ɗiɗo wonduɓe e ginnaaji
(Marku 5.1-20, Lukka 8.26-39)

28 Nde Iisaa feyyitinnoo
maayo fu, heetti e leydi
yimɓe Gadara. Ɗoon worɓe
ɗiɗo wonduɓe e ginnaaji
njalti ley caabeeje, kawri e
makko. Iɓe nyanngunoo faa
fay gooto suusaano rewude
laawol ngool.
29 Ɓe keddii iɓe nduka iɓe
mbi'a:
—Ɓii Laamɗo, ɗume njiɗɗaa
waɗude min? Yalla a warii ɗo
faa torraa min, gilla wakkati
podaaɗo oon yottaaki naa?
30 Coggal girooji manngal
ina dura ɗakkol ɗoon.
31 Ginnaaji ɗiin ŋaarii mo,
mbi'i:
—Si riiwude min njiɗɗaa,
accu min naatowa e coggal
girooji ngal.
32 O wi'i ɗi:
—Njehee!
Ginnaaji ɗiin njalti, naa-
towi e girooji ɗiin. Wakkati
oon, coggal ngaal fuu doggi,
tellitii dow waamnde, saami
ley maayo, halki.

* **8:17** Esaaya 53.4. † **8:20** ***Waagaaru*** ina wi'ee junkuuru du.

33 Duroobe ɓeen ndoggi
kooti ngalluure toon, kaalowi
ko wadi ɗuum fuu e kabaaru
wondunoobe e ginnaaji ɓeen
du.
34 Wakkati oon, yimɓe
ngalluure ndeen fuu njalti,
kawritowi to Iisaa. Nde
ɓe nji'unoo mo ndeen, ɓe
nyaagii mo o yalta leydi
maɓɓe.

9

No Iisaa selliniri gorko mo ɓanndu waatundu
(Marku 2.1-12, Lukka 5.17-26)

1 Iisaa naati laana, feyyiti,
warti wuro muuɗum.
2 Yimɓe ngaddani ɗum
gorko mo ɓanndu waatundu
ina fukkinaa e daɗɗo. Nde
o yi'unoo goondinal maɓɓe
ngaal fu, o wi'i mo ɓanndu
waatundu oon:
—Binngel am, sellin
ɓernde maa. Hakkeeji maa
njaafaama.
3 Wakkati oon, janngi-
noobe Tawreeta yogaaɓe
miilii e ko'e muɓɓen: «Gorko
o ina mbonkoo Laamɗo!»
4 Iisaa faami miilooji
maɓɓe, de wi'i ɓe:
—Ɗume wadi de oɗon mi-
iloo miilooji bondi ɗi e ɓerɗe
mooɗon?
5 Ɗume ɓuri hoyude? Yalla
wi'ude hakkeeji makko
njaafaama, naa wi'ude o
ummoo, o yaha?
6 Ammaa, faa mi faam-
ina on Bii Neɗɗo ina jogii
baawɗe yaafaade hakkeeji
ley adunaaru ndu...
Ndeen, o wi'i mo ɓanndu
waatundu oon:
—Umma, hooyu daɗɗo
maa, kootaa suudu maa!
7 Gorko oon ummii, hooti
suudu muuɗum.
8 Nde jama'aaje ɗeen
njiinoo ɗum ndeen, kuli,
ina njetta Laamɗo saabe ko
hokki ɓii-Aadama baawɗe
gaaɗe nii ɗe.

No Iisaa noddiri Matta jokka ɗum
(Marku 2.13-17, Lukka 5.27-32)

9 Iisaa dilli ɗoon. E ley
yaadu muuɗum, yi'i gorko
bi'eteeɗo Matta ina jooɗii e
suudu to lampo nanngetee. O
wi'i ɗum:
—Jokkam.
Matta ummii, jokki mo.
10 Caggal ɗuum, imo
nyaama ley suudu Matta.
Nanngoobe lampo heewɓe e
luttuɓe woɓɓe ngari njooɗii
ina nyaamda e makko, kanko
e taalibaaɓe makko.
11 Farisa'en ɓeen nji'i
ɗum, de na mbi'a taalibaaɓe
makko ɓeen:
—Ɗume wadi de moodibbo
mooɗon ina nyaamda e
nanngoobe lampo e luttuɓe
woɓɓe?
12 Iisaa nani ɗum, wi'i ɓe:
—Wanaa celluɗo haajaa
cawroowo. Wo nyawɗo
haajaa cawroowo.
13 Njehee, ekitee ko
Dewtere Laamɗo wi'i:
«Wo yurmeende njiɗumi,
wanaa sadaka dup-
peteeɗo.»*
Sabo mi waraay faa mi nodda
dartiiɓe. Wo luttuɓe ngarumi
noddude.

* **9:13** Hoseya 6.6.

Haala suumayeere
(Marku 2.18-22, Lukka 5.33-39)

14 Wakkati oon, taalibaaɓe
Yaayaa ngari to Iisaa, yami
ɗum:
—Ko waɗi de minen e
Farisa'en miɗen cuumoo,
de taalibaaɓe maa ɓeen kaa
cuumataako?
15 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Yalla warɓe ɓangal ina
mbaawi sunaade si ɓaŋuɗo
ina wondi e muɓɓen naa?
Ammaa nyalaaɗe ngaran ɗe
ɓaŋuɗo oon ittetee hakkunde
maɓɓe. E balɗe ɗeen, ɓe cu-
umoto.
16 Fay gooto fidataa tekkere
heyre e kaddungal kiinngal.
Sabo tekkere heyre ndeen
fooɗan kaddungal kiinn-
gal ngaal, de ceekol ngool
ɓeydoo.
17 Katin du cabijam kesam
loowataake e sumalleeji
kiiɗɗi. Si ɗuum waɗii,
sumalleeji ɗiin pusan, cabi-
jam ɗam rufa, de sumalleeji
ɗiin mbona. Ndelle cabijam
kesam e sumalleeji kesi
loowetee, faa ɗum fuu ɗum
reenoo.

No Iisaa selliniri debbo e no iirtiniri suka debbo
(Marku 5.21-43, Lukka 8.40-56)

18 Nde Iisaa haalannoo
ɗum ndeen, hooreejo suudu
waajordu gooto yottii, hippii
yeeso muuɗum, wi'i:
—Ɓiyam debbo heddaaki
joonin pay. Ammaa war,
yowu junngo maa dow
makko, ndeen o ummitoto.
19 Iisaa ummii jokki mo,
kam e taalibaaɓe muuɗum.
20 E ley yaadu maɓɓe,
debbo gooto mo yiiyam
muuɗum taccataa ko waɗata
duuɓi sappo e ɗiɗi, yuuri gaɗa
Iisaa, meemi kommbol saaya
muuɗum.
21 O waɗii noon sabo o mi-
ilake e ɓernde makko: «Si
mi heɓii fay meemude saaya
makko tan, mi daɗan.»
22 Iisaa yeeyii, yi'i mo, wi'i:
—Banndam debbo, sellin
ɓernde maa. Goonɗinal maa
dannii ma.
Wakkati oon pay, debbo
oon daɗi.
23 Nde Iisaa yottinoo suudu
hooreejo waajordu oon fu,
yi'i fuufooɓe cereeli wonɓe to
maayɗo toon e yimɓe heewɓe
woyooɓe.
24 O wi'i ɗum'en:
—Mburtee, sabo suka
debbo o maayaay, wo ɗaani
tan.
De yimɓe ɓeen njalnorii
mo.
25 Nde ɓe njaltinanoo
yaasin fu, o naati ley suudu
nduun, o nanngi junngo suka
debbo oon, de ummii.
26 Kabaaru oon sankitii e
leydi ndiin fuu.

No Iisaa wumtiniri wumɓe ɗiɗo

27 Nde Iisaa dillannoo toon
ndeen, wumɓe ɗiɗo njokki
ɗum, ina yeewnoo ina mbi'a:
—Taan Daawda, yurma
min!
28 Nde o naatunoo suudu
fu, wumɓe ɓeen ngari to
makko. O yami ɗum'en, o wi'i:
—Oɗon ngoonɗini miɗo
waawi wallude on naa?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Joomii amin, miɗen
ngoonɗini.

29 Wakkati oon, o meemi
gite maɓɓe, o wi'i:
—Ɗum laatanoo on hono no
ngoondinirɗon noon.
30 Wakkati oon fu, ɓe
mbumti. O gongini ɓe, o wi'i
ɓe:
—Taa kaalanee ɗum fay
gooto.
31 Ammaa ɓe njehi ɓe
caakowi kabaaru Iisaa e leydi
ndiin fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

32 Wakkati mo wumtinaaɓe
ɓeen ndillannoo oon, Iisaa
waddanaa katin gorko mo
ginnaaru muumɗini.
33 O riiwi ginnaaru nduun
tan, de muumo oon fuɗɗi
haalude. Ɗum haaynii
jama'aaje ɗeen fuu, ina
mbi'a:
—Hono ɗum yi'aaka e Is-
raa'iila abada!
34 Ammaa Farisa'en wonɓe
ɗoon mbi'i:
—Wo hooreejo ginnaaji oon
hokki mo baawɗe riiwude
ginnaaji.

No Iisaa yurmorii yimɓe ɓe nanaay waaju

35 Iisaa ina yiiltoo e gal-
luuje e gure fuu, ina waa-
joo e ley cuuɗi baajorɗi, ina
gooyna Kabaaru Lobbo dow
laamu Laamɗo. Imo danna
nyawuuji e male fuu.
36 Ko o yi'i yimɓe ɓeen
ɗuum, o yurmii ɗum'en
sanne, sabo wo tampuɓe,
ɓilliiɓe hono baali ɗi ngalaa
duroowo.
37 Wakkati oon, o wi'i taal-
ibaaɓe makko ɓeen:
—Gese ɓenndude ina keewi,
ammaa tayooɓe keewaa.
38 Ndelle, ŋaaree Jom
tayri nulda tayooɓe ley gese
muuɗum ɗeen.

10

No Iisaa suɓorii nulaaɓe sappo e ɗiɗo

(Marku 3.13-19, Lukka 6:12-16)

1 Iisaa noddi taalibaaɓe
muuɗum sappo e ɗiɗo ɓeen,
hokki ɗum'en baawɗe rii-
wude ginnaaji e dannude sii
nyawuuji e male fuu.
2 Inan inɗe nulaaɓe sappo
e ɗiɗo ɓeen: arano maɓɓe
wo Simon bi'eteeɗo Piyeer
e Andire minyum, Yaaku-
uba ɓii Jebede e Yuhanna
minyum,
3 Filipu e Bartolome,
Tomaa e Matta nanngoowo
lampo oon, Yaakuuba ɓii
Alfaa, kam e Tadde,
4 Simon kiranoowo suudu
baaba e Yahuuda Isikariyotto
jambotooɗo mo oon.

No Iisaa nuliri taalibaaɓe muuɗum sappo e ɗiɗo ɓeen

(Marku 6.7-13, Lukka 9.1-6)

5 Iisaa nuli ɓe sappo e ɗiɗo,
wi'i ɓe:
—Taa njehee to yimɓe ɓe
nganaa Alhuudiyankooɓe.
Katin du taa naatee galluuje
Samariya.
6 Ammaa njehee to suudu
Israa'iila'en laatiiɓe hono
baali majjuɗi.
7 To njahaton fuu,
ngooynon mbi'on «laamu
Laamɗo ɓadake!»
8 Ndannon nyawɓe, um-
mintinon maayɓe, ndannon
seppinɓe, ndiiwon ginnaaji.
On keɓirii moyyere nde wo

dokkal, kokkitiron nde du wo dokkal.
9 Taa kooyee kaŋŋe naa cardi naa buudi ley jiibaaji moodon.
10 Taa njaadee e fay mbasu naa saayaaji didi. Taa njaadee e pade naa cabbi. Sabo dey, golloowo fuu ina haandi e nyaamdu muudum.
11 Si tawii on ngarii ley ngalluure naa wuro, pilodon beero lobbo, woodi keddodon to beero mon doon faa nde ndilloton.
12 Si odon naata ley galle, calminon.
13 Si suudu nduun ina haandi e majjum, jam moodon wonda e mayru. Ammaa si ndu haandaa e majjum, jam moodon warta to moodon.
14 Si ina woodi galle naa wuro do on njaɓɓaaka naa on kettindanaaka fu, njalton to maɓɓe, piddon sollaare maɓɓe wonnde e koyde mon.
15 Goonga kaalanammi on: nyannde darngal, jukkungo wuro ngoon ɓuran ngo galluuje Sodoma e Gomoora bonde.*

Haala torraaji garooji
(Marku 13.9-13, Lukka 21.12-17)

16 —Kettindee! Mido nula on hono wo on baali hakkunde pobbi ni. Ndelle, yoyiron hono bolle, woodi newrodon hono buugaali du.
17 Tinnodon e yimɓe ɓeen, sabo ɓe njaaran on to carorde, ɓe piyan on dorri ley cuudi maɓɓe baajordi.
18 On njaarete yeeso sarotooɓe e kaanankooɓe saabe am, faa laatanodon kam seedeeɓe yeeso muɓɓen e yeeso lenyi di nganaa Alhuudiya'en diin.
19 Si on ndarnaama e sarorde, taa mbemmbedon no kaaldoton naa ko kaaloton. Sabo on kokkete haalaaji di kaandon haalude wakkati oon.
20 Ko kaaloton duum yuurataa e moodon, ammaa wo Ruuhu Baaba moodon oon haalata ley moodon.
21 Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baaba du hokkitiran ɓiyum. Ɓiɓɓe ummanto saaraaɓe muɓɓen, ngada faa ɓe mbaree.
22 Yimɓe fuu mbanyan on saabe am. Ammaa tinnitiido faa yottii timmoode fu, kam hisintee.
23 Si on torraama e wuro wooto, ndogganee wonngo. Mido haalana on goonga: on timmintaa gure Israa'iila deen fuu faa do Ɓii Neddo warti.
24 Taalibbo ɓuraa moodibbom, maccudo du ɓuraa joomum.
25 Ina heya ko taalibbo laatoo hono moodibbom, maccudo du laatoo hono joomum. Si ɓe inndirii kam, miin jom wuro «Beeljebul mawdo ginnaaji» fu, tilay ɓe inndiran on, onon yimɓe wuro du noon.

Haala kulol Laamdo
(Lukka 12.2-7)

26 —Ndelle, taa kulee yimɓe. Walaa fuu ko suddii

* **10:15** ***Sodoma e Gomoora*** wo galluuje didi de Laamdo halkii saabe heewgol lutti majje. Ndaaree Fuddoode 19.1-29.

ko sudditataake, walaa ko
suuɗii ko ɓangintaake.
27 Ko kaalanammi on e
nimre ɗuum, kaaltee ɗum
e annoora. Ko nyo'anteɗon
ɗuum, ngooynee ɗum faa
dow cuuɗi.
28 Taa kulee waroo6e
ɓanndu, de mbaawanaa
yonkiiji. Wo Laamɗo
kaanɗon hulude. Kam woni
baawɗo halkude ɓanndu e
yonki fuu ley jahannama.
29 Wanaa pooloy ɗiɗoy ina
coottee mbuuɗu ngootu tan
naa? Ammaa e noon fu, fay
gootel e makkoy yanataa e
leydi tawa wanaa e muuyɗe
Baaba mooɗon oon.
30 Wooɗi onon, fay leeɓi
ko'e mon fuu wo limaaɗi.
31 Ndelle, taa kulee, sabo
onon le, oɗon ɓuri pooli
keewɗi teddude.

Haala jaɓande Almasiihu yeeso yimɓe
(Lukka 12.8-9)

32 Neɗɗo fuu jaɓanɗo kam
yeeso yimɓe, miin du, mi
jaɓan ɗum yeeso Baaba am
gonɗo dow kammuuli oon.
33 Ammaa caliiɗo kam
yeeso yimɓe fuu, miin du, mi
saloto ɗum yeeso Baaba am
gonɗo dow kammuuli oon.

No Iisaa laatorii sabaabu ceedaagu yimɓe
(Lukka 12.51-53, 14.26-27)

34 —Taa miilee jam ngar-
dumi ley adunaaru. Mi war-
daay jam. Wo kaafaahi ngar-
dumi.
35 Mi warii faa mi sennda
ɓiɗɗo gorko e bammum, ɓiɗɗo
debbo e inna mum, debbo
ɓaŋaaɗo e esum debbo.
36 Koreeji neɗɗo laatoto
wayɓe ɗum.
37 Korsinɗo inna mum naa
bammum faa ɓuri kam fuu,
fotaa laataade taalibbo am.
Korsinɗo ɓiyum gorko naa
debbo faa ɓuri kam fuu, fotaa
laataade taalibbo am.
38 Mo wakkaaki leggal
muuɗum palaangal de jokki
kam fu, fotaa laataade taal-
ibbo am.†
39 Piliiɗo heɓtude yonki
muuɗum fuu, mursan ki,
ammaa mursuɗo ki saabe am
fu, hewtan ki.

Haala mbarjaari
(Marku 9.41, Lukka 10.16)

40 —Jaɓɓiiɗo on fuu jaɓɓake
kam, jaɓɓiiɗo kam fuu
jaɓɓake Nulɗo kam oon du.
41 Jaɓɓiiɗo annabaajo saabe
o annabaajo fuu, heɓan
mbarjaari ndi annabaajo
fodanaa ndiin. Jaɓɓiiɗo
neɗɗo ponnditiiɗo saabe
o ponnditiiɗo fuu, heɓan
mbarjaari ndi ponnditiiɗo
fodanaa ndiin.
42 Goonga kaalanammi on:
neɗɗo fuu kokkuɗo ɓurɗo
famɗude e taalibaaɓe am
fay horde-loonde ndiyam
peewɗam saabe wo o taal-
ibaajo am fu, waasataa
heɓude mbarjaari muuɗum.

11

1 Nde Iisaa tilinoo yamirde
taalibaaɓe muuɗum sappo e
ɗiɗo ndeen, dilli ɗoon, yehi
jannginoyde e waajowaade

† **10:38** Maanaa ***hooy**ude* ***leggal palaangal*** woni anniyaade mursude yonki muuɗum hono no Iisaa ni.

ley galluuje piiliiɗe ɗoon ɗeen.

No Yaayaa nuliri taalibaaɓe muuɗum to Iisaa (Lukka 7.18-35)

2 Yaayaa ina woni ley kasu. O nani ko Almasiihu gollata, de o nuli taalibaaɓe makko ɓeen to muuɗum.
3 Ɓe njehi ɓe lamndii ɗum:

—Yalla aan woni kaanɗo warude oon, naa min ndooman goɗɗo?

4 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Njehee, kaalanowee Yaayaa ko nanɗon e ko njiiɗon:

5 wumɓe ina mbumta, bonnguuɓe ina njaha e koyɗe muɓɓen, seppinɓe ina cellinee, faaɗuɓe ina paaɗita, maayɓe ina ummintinee, talkaaɓe du ina kaalanee Kabaaru Lobbo.
6 Barke woodanii mo yoppaay goonɗinde kam.

7 Nde nulaaɓe Yaayaa ɓeen ndillannoo ndeen, Iisaa fuɗɗi haalande jamaa oon haala Yaayaa, wi'i ɗum'en:

—Ko njaaɗon ley ladde ɗuum, wo faa ndaarowon ɗume? Yalla huɗo ko henndu dimmbata naa?
8 Ndelle, ɗume njaaɗon faa ndaarowon? Gorko nyaayoowo naa? Si goonga, nyaayooɓe wo ley galleeji kaanankooɓe tawetee.
9 Ndelle, ɗume ndaaroyɗon? Annabaajo naa? Goonga! Miɗo haalana on, imo ɓuri annabaajo.
10 Kanko woni mo Laamɗo haali kabaaru muuɗum ley Binndi, wi'i:

«Ndaaree, mi ardinante nulaaɗo am moyyinane laawol.»*

11 Goonga kaalanammi on: dimoowo fuu rimaay ɓurɗo Yaayaa lootoowo lootagal batisima† oon. Tawi le, ɓurɗo famɗude ley laamu Laamɗo oon na ɓuri mo teddude.
12 Gilla Yaayaa lootoowo lootagal batisima fuɗɗi waajaade, laamu Laamɗo ina fooɗoroo yeeso, de laawol muuɗum na tiiɗi. Nyannguɓe du na kabda e maggu.‡
13 Tawreeta Muusaa e annabaaɓe fuu cappake laamu nguun faa yottii jamaanu Yaayaa.
14 Si oɗon njaɓa haala maɓɓe, Yaayaa woni annabi Iliyaasa mo garol muuɗum sappaa oon.
15 Jom nowru fuu nana.

16 Ɗume mbaawumi nanndinde yimɓe jamaanu o? Iɓe nanndi e sukaaɓe jooɗiiɓe e taliyaaje luumo, na nodda yigiraaɓe muɓɓen, na mbi'a:
17 «Min puufanii on cereeli,
de on mbamaay.
Min mboyanii on jimi bojji,
de on mboyaay.»
18 Sabo Yaayaa warii, wo cuumotooɗo, yarataa doro, de yimɓe na mbi'a wo gonduɗo e ginnaaru.
19 Ɓii Neɗɗo du warii ina nyaama, ina yara, de yimɓe na mbi'a: «Ndaar neɗɗo o,

* **11:10** Malakiya 3.1. † **11:11** Ɗo wi'ete ***lootagal batisima*** dow haala batisima Yaayaa fu, *lootagal tuubu* maa *mutineede* du na wi'ee. ‡ **11:12** Timmoode aayaare nde ina waawi faamireede ni: *Yimɓe na kaɓa dow laamu Laamɗo e semmbe, jom'en semmbe du ina piloo teetude ngu.*

kakkilanɗo nyaamude e yarude tan, yigoo nanngooɓe lampo e luttuɓe woɓɓe!»
Ammaa ko hakkillo Laamɗo gollata ɗuum ina holla wo ngo goonga.

No Iisaa feliri gure caliiɗe tuubude
(Lukka 10.13-15)

20 Caggal ɗuum, Iisaa fuɗɗi felude gure ɗe o ɓuri waɗude kaayeefiiji e ley muɓɓen ɗeen, sabo wonɓe ley gure ɗeen tuubaay. O wi'i:

21 —Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabo si kaayeefiiji gaɗanoodi e ley mooɗon ɗiin ngaɗanooma Tirus e Sidon fu, tawete wonɓe toon ɓeen tuubiino law. Tawete ɓe ɓornakeno tekke bootooji, ɓe njooɗakeno ley ndoondi faa ɓe kolla ɓe tuubii.

22 Saabe ɗum, miɗo wi'a on: nyannde darngal, jukkungo mooɗon ɓuran ngo Tirus e Sidon ngoon bonde.

23 Aan du Kafarnahum, aɗa miiloo a toownete faa yaha kammu naa? A leeyinte faa kettaa ley maayɓe. Sabo si kaayeefiiji gaɗanoodi e ley maaɗa ɗiin ngaɗanooma Sodoma fu, tawete wuro ngoon heddotono faa joonin.

24 Saabe ɗum, miɗo wi'a on: nyannde darngal, jukkungo mooɗon ɓuran ngo Sodoma ngoon bonde.

No Iisaa noddiri yimɓe faa keɓa powtiri
(Lukka 10.21-22)

25 Wakkati oon, Iisaa adi haala, wi'i:

—Baaba, jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabo a suuɗii kulle ɗe jom'en hakkillo e jom'en anndal, de ɓanginanɗaa ɗe cukaloy.

26 Ayyo, noon jaati Baaba, sabo ɗum weli maa.

27 Baaba am wattii huunde fuu ley junngo am. Fay gooto anndaa Ɓiɗɗo oon si wanaa Baabiiwo. Fay gooto anndaa Baabiiwo du si wanaa Ɓiɗɗo, e mo Ɓiɗɗo oon muuyi ɓanginande.

28 Onon tampuɓe, ronndiiɓe doŋle teddudɗe, on fuu ngaree to am faa mi fowtina on.

29 Leeyinee ko'e mon ley hoorewaaku am faa mi ɗowa on, accon mi janngina on. Sabo mi keesindiiɗo jom ɓernde leeyunde, yonkiiji mooɗon keɓan powtiri.

30 Sabo ko njamirammi on ɗuum ina hoyi ronndaade, donngal am du ina huyfi.

12

Haala nyalaande fowteteende
(Marku 2.23-28, Lukka 6.1-5)

1 Wakkati oon, Iisaa e taalibaaɓe muuɗum ina ceeka gese nyannde fowteteende. Taalibaaɓe makko njolbi, de na itta cammeeji alkama, ina yakka.

2 Nde Farisa'en ɓeen nji'unoo ɗum ndeen, ina mbi'a mo:

—Ndaaru, taalibaaɓe maa ɓeen ina ngolla ko haɗaa golleede nyalaande fowteteende!

3 O jaabii ɓe, o wi'i:

—Yalla on njanngaay ko Daawda waɗi nde yolbunoo, kam e yaadiraaɓe muuɗum naa?
4 O naati e ley hukum ceniiɗo, kanko e yaadiraaɓe makko, de ɓe nyaami buuru cakkaaɗo. Woodi, ɓe ngalaano laawol nyaamude ɗum, almaami'en tan njeyi nyaamude ɗum.
5 Maa du, on njanngaay e ley Tawreeta Muusaa no almaami'en ngollirta ley suudu dewal mawndu nduun fay nyannde fowteteende naa? Iɓe lutta yamiroore nyannde ndeen, de ɗum felataa ɓe.
6 Miɗo wi'a on: ko ɓuri suudu dewal mawndu ina ɗo.
7 Si on paamiino ko haala Laamɗo ka fiirtata: «Yurmeende njiɗumi, wanaa sadaka duppeteeɗo», on carataakono laaɓuɓe ɓe.
8 Sabo Ɓii Neɗɗo kam jeyi nyannde fowteteende.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo waanngo
(Marku 3.1-6, Lukka 6.6-11)

9 Iisaa dilli ɗoon, naatowi suudu maɓɓe waajordu.
10 Gorko mo junngo waanngo ina woni ɗoon. Wonɓe ɗoon ɓeen ina piloo ko pelira Iisaa, de ɓe yami ɗum:
—Yalla dannude goɗɗo nyannde fowteteende haɗaaka naa?
11 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Si gooto mooɗon ina jogii mbaalu ngootu, de ngu saamii ley luggere nyalaande fowteteende fu, wanaa joomum yaltinowan ngu naa?
12 Oɗon anndi neɗɗo ina ɓuri mbaalu ɗo woɗɗi! Ndelle, ina daganii waɗande neɗɗo ko woodi nyannde fowteteende.
13 Caggal ɗuum, o wi'i gorko oon:
—Foortu junngo maa!
O foorti ngo tan, ngo daɗi faa ngo warti hono no heddiingo ngoon noon.
14 Farisa'en ɓeen njalti, kawriti faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamɗo suɓorii golloowo muuɗum Iisaa

15 Nde Iisaa nannoo ɗum ndeen, dilli nokku oon, de yimɓe heewɓe njokki mo. O danni nyawɓe ley muɓɓen fuu,
16 o sappani ɗum'en taa kumpita fay gooto kabaaru makko.
17 Ɗum waɗi faa ko annabi Esaaya haalnoo ɗuum tabita nde wi'unoo:
18 «Inan golloowo am mo cuɓiimi.
Miɗo horsini mo,
Imo wela ɓernde am.
Mi jippinan Ruuhu am dow makko,
o gooynanan lenyi laawol fonnditaare.
19 O waɗataa kalala, o dukataa.
Daande makko nanataake dow laabi.
20 O helataa fay yommbal oonyiingal,
o nyifataa fay lampal ngal fooyre muuɗum famɗi
faa ɗo o hokki fonnditaare jaalagol.

* **12:21** Esaaya 42.1-4.

21 Lenyi ɗiin fuu njowan jikke
mubben dow makko.»*

No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawɗe Laamɗo
(Marku 3.20-30, Lukka 11.14-23, 12.10)

22 Ndeen, gorko mo ginnaaru wumni muumɗini waddaa to Iisaa, de danni ɗum faa na haala, na yi'a.
23 Ɗum haaynii jama'aaje ɗeen fuu, de keddii ina mbi'a:
—Ɗum le, wo taan Daawda oon woni ɗo naa?
24 Ammaa nde Farisa'en ɓeen nannoo ɗum ndeen, mbi'i:
—Si gorko o na riiwa ginnaaji fu, wo e baawɗe Beeljebul, hooreejo majji o riiwrata ɗi.
25 Iisaa na anndi miilooji maɓɓe, de wi'i ɓe:
—Laamu fuu pecciingu ina haɓa, halkan. Katin du, si wuro naa galle feccake ina haɓa fu, heddataako.
26 Si Seyɗaani riiwii ginnaaji muuɗum, feccii hoore mum. Ndelle, noy laamu muuɗum heddortoo?
27 Si tawii miin miɗo riiwra ginnaaji e baawɗe Beeljebul, jokkuɓe on ɓeen le, wo e baawɗe moy ndiiwrata ɗi? Ndelle golleeji maɓɓe jaati ina kolla on ngaldaa e goonga!
28 Ammaa si Ruuhu Laamɗo ndiiwrammi ginnaaji, ɗum ina holla laamu Laamɗo warii to moodon.
29 Iisaa ɓeydi, wi'i:
—Fay gooto waawaa naatude galle gorko jom semmbe faa teeta jawdi muuɗum, sanaa artoo haɓɓa joomum tafon. Ndeen ina waawi hooyude ko woni ley suudu muuɗum.
30 Mo waldaa e am fuu wo ganyo am. Mo wallataa kam mi hawrundura fuu, wo cankitoowo.
31 Saabe ɗuum, miɗo wi'a on: yimɓe ina mbaawi yaafeede hakkeeji muɓɓen e mbonkaaji muɓɓen fuu. Ammaa mbonkiiɗo Ruuhu Ceniiɗo fu yaafataake.
32 Neɗɗo fuu kaalɗo ko boni e dow Ɓii Neɗɗo, ina waawi yaafeede. Ammaa neɗɗo fuu kaalɗo ko boni dow Ruuhu Ceniiɗo, yaafataake joonin, yaafataake wakkati garoowo.

No lekki annditirtee ɓiɓɓe muuɗum
(Lukka 6.43-45)

33 —Si lekki na woodi fu, ɓiɓɓe muuɗum mboodan. Si lekki wooɗaa du, ɓiɓɓe muuɗum mboodataa. Sabo lekki fuu, wo ɓiɓɓe mum annditirtee.
34 Onon ɓiɓɓe bolle! Noy mbaawirton haalude ko woodi tawee on bonɓe? Sabo ko heewi e ley ɓernde fu, wo ɗuum hunnduko wurtinta.
35 Neɗɗo moyyo, ko moyyi ko resii ley ɓernde muuɗum, ɗuum wurtinta. Neɗɗo bonɗo du, ko boni ko resii ley ɓernde muuɗum, ɗuum wurtinta.
36 Miɗo wi'a on: nyannde darngal yimɓe kaaltan haalaaji laaliiɗi ɗi kaalnoo fuu.
37 Sabo e haalaaji maaɗa carirteɗaa wo a ponnditiiɗo maa a jukketeeɗo.

No Farisa'en pilorii maande
(Marku 8.11-12, Lukka 11.29-32)

38 Caggal ɗuum, janngi-
noobe Tawreeta wobbe, e
Farisa'en mbi'i Iisaa:
—Moodibbo, miɗen njiɗi
kollaa min maande holloore
Laamɗo nuli ma.
39 O jaabii be, o wi'i:
—Wo jamaanu bonɗo,
tuunɗo filotoo holleede
maande. Ammaa maande
fuu o hollataake si wanaa
maande annabi Yuunusa
ndeen.
40 Sabo no Yuunusa waɗiri
balɗe tati jemma e nyalooma
ley reedu liingu manngu
ni, hono noon Ɓii Neɗɗo du
waɗirta balɗe tati jemma e
nyalooma faa ley leydi.
41 Nyannde darngal, worbe
Niniwe ummodoto e yimbe
jamaanu o, kiitodoo e
mubben, de liba ɗum'en.
Sabo worbe Niniwe tuubii
nde nannoo waaju Yuunusa
ndeen. Haya, burɗo Yuunusa
ina ɗo!
42 Nyannde darngal,
kaananke debbo leydi
horɗoore oon ummodoto e
yimbe jamaanu o, hiitodoo
e mubben, de liba ɗum'en.
Sabo o yuwii hoore leydi, o
wari faa o hettindoo haalaaji
Suleymaana kebbinaaɗi
hakkilantaaku. Haya, burɗo
Suleymaana ina ɗo!

Haala yeccagol ginnaaru
(Lukka 11.24-26)

43 —Si ginnaaru wurtake
e neɗɗo fu, ndu yiiltoyto e
nokkuuje joorɗe indu filoo ɗo
ndu ŋootta, de ndu hebataa.
44 Ndeen ndu wi'a: «Mi
yeccoto suudu am ndu eg-
gunoomi e muuɗum nduun.»
Nde ndu warti fu, ndu tawan
suudu nduun wo boldu, fi-
isaama, moyyinaama.
45 Ndeen ndu yaha, ndu
waddowa ginnaaji jeɗɗi burɗi
ndu bonde. Ɗi naata, ɗi koɗa
ley toon. Nii cakitte neɗɗo
oon burdata arande muuɗum
bonde. Nii du yimbe ja-
maanu bonɗo o laatortoo.

Minyiraabe Iisaa e inna
muuɗum
(Marku 3.31-35, Lukka
8.19-21)

46 Nde Iisaa haaldannoo
e jamaa oon ndeen, inna
muuɗum e minyiraabe
muuɗum worbe njottii. Ɓe
ndarii yaasin, ibe njiɗi yi'ude
mo.
47 Goɗɗo wi'i mo:
—Inan inna maa e minyi-
raabe maa ina ndarii yaasin,
ina njiɗi yi'ude ma.
48 O jaabii neɗɗo oon, o wi'i
ɗum:
—Moy woni inna am? Ɓeye
ngoni minyiraabe am?
49 O sappii taalibaabe
makko been, o wi'i:
—Inan inna am e minyi-
raabe am.
50 Sabo wo gaɗoowo
muuyɗe Baaba am gonɗo
dow kammuuli oon, kam
woni minyam gorko naa
minyam debbo naa inna am.

13

Banndol haala aawoowo
(Marku 4.1-9, Lukka 8.4-8)

1 Ley nyalooma oon,
Iisaa na wonnoo ley suudu
de yalti, jooɗowii daande
maayo.
2 Jama'aaje keewɗe ngari,
piilii mo faa o naati laana
ndiyam, o jooɗii ley makka.

Yimɓe ɓeen fuu ndarii to
daande ndiyam ɗaam.
3 O banndani ɓe banndi
keewɗi. Imo wi'a:
—Aawoowo yalti faa saaka
aawdi.
4 E ley aawugol ngool,
aawdi ngondi ndiin saami
e laawol, de pooli ngari cuɓi
ndi.
5 Yoga mayri saami e
korokaaye ɗo leydi heewaa.
Ndi fuɗi law sabo leydi ndiin
ɗuuɗaa.
6 Kaa nde naange wulnoo
ndeen, ndi ɗayli, ndi yoori
sabo ndi waɗaay ɗaɗi.
7 Yoga mayri saami ɗo
kebbe puɗata. Kebbe ɗeen
mawni, ɓilli ndi.
8 Yoga mayri saami e leydi
lobbiri. Ndi fuɗi, ndi rimi:
yoga ɓeydake kile hemre,
yoga capanɗe jeegom, yoga
capanɗe tati.
9 Jom nowru fuu nana!

No Iisaa holliri ko waɗi de na banndana yimɓe
(Marku 4.10-12, Lukka 8.9-10)

10 Wakkati oon, taalibaaɓe
ɓeen ɓattii Iisaa yami mo,
mbi'i:
—Ɗume waɗi de aɗa haali-
rana yimɓe banndi?
11 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Onon, on kokkaama faa-
mude ko suuɗii e kabaaru
laamu Laamɗo. De kamɓe
kaa, ɓe kokkaaka ɗum.
12 Sabo neɗɗo fuu jogiiɗo
paamal* dow laamu Laamɗo,
ɓeydante faa heewa. Ammaa
mo walaa paamal oon, fay
seeɗa ko jogii ɗuum, teetete.
13 Ɗum waɗi de miɗo
haalirana ɓe banndi, sabo
iɓe ndaara, de ɓe nji'ataa, iɓe
kettindoo du, de ɓe nanataa,
ɓe paamataa.
14 Noon ko annabi Esaaya
haali ɗuum tabitiri dow
maɓɓe nde wi'unoo:
«On nanan faa wooɗa, de on
paamataa.
On ndaaran faa laaɓa, de
on nji'ataa.
15 Sabo yimɓe lenyol ngol na
njoori ɓerɗe:
Ɓe cukkii noppi maɓɓe,
ɓe muɓɓii gite maɓɓe,
taa gite maɓɓe nji'a,
taa noppi maɓɓe nana,
taa hakkillooji maɓɓe
paama,
taa ɓe tuuba, de mi danna
ɓe.»†
16 Ammaa onon, barke
woodanii on: gite mooɗon
ina nji'a, noppi mooɗon du
ina nana!
17 Goonga kaalanammi on:
annabaaɓe heewɓe e fon-
nditiiɓe heewɓe muuyiino
yi'ude ko nji'oton ɗuum, de ɓe
nji'aay. Ɓe muuyiino nanude
ko nanoton ɗuum, de ɓe
nanaay.

No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo
(Marku 4.13-20, Lukka 8.11-15)

18 —Ndelle, kettindee
maanaa banndol aawoowo
ngol.
19 Neɗɗo fuu nanɗo haala
laamu Laamɗo de tawi
faamaay ɗum, bonɗo oon
waran, itta ko aawaa e
ɓernde muuɗum. Kabaaru
neɗɗo oon ina nanndi e

* **13:12** ***Paamal***ɗo ina yaada e goondinal omtoowal ɓernde joomum faa jaɓa goonga. † **13:15** Esaaya 6.9-10.

aawdi caamundi sera laawol ndiin.
20 Kabaaru aawdi caa-
mundi e korokaaye ndiin,
ina nanndi e neɓɓo nanoowo
konngol ngool de jaɓɓoroo
ngol seyo wakkati oon.
21 Ammaa ngol walaa ɓaɓi
e neɓɓo oon. O nanngan
ngol wakkati seeɓa tan. Nde
ɓillaare naa torra hewti mo
saabe konngol ngool fu, o
yoppan ngol wakkati gooto.
22 Kabaaru aawdi caa-
mundi e kebbe ndiin, ina
nanndi e neɓɓo nanoowo
konngol ngool, de kaɓɓu-
ko'u adunaaru e eytugol
jawdi ɓilla ngol, ngol laatoo
dimarol.
23 Ammaa kabaaru aawdi
caamundi e leydi lobbiri
ndiin, ɓeen ngoni nanooɓe
konngol ngool de paama
ngol. Wakkati oon, ɓe
ndiman ɓiɓɓe: yoga hemre,
yoga capanɗe jeegom, yoga
capanɗe tati.

Banndol haala huɓo bonko ley ngesa alkama

24 Iisaa haalani ɓe banndol
gonngol, wi'i:
—Inan no laamu Laamɓo
nanndi: wo hono gorko
aawuɓo aawdi lobbiri ley
ngesa muuɓum.
25 Ammaa nde yimɓe
fuu ɓaaninoo ndeen, ganyo
makko wari, aawi huɓo
bonko e ley ngesa makko
alkama ngaan, de dilli.
26 Nde aawdi ndiin
fuɓunoo faa rimi fu, huɓo
bonko koon du ɓangi.
27 Maccuɓe ɓeen njehi
mbi'owi jom ngesa oon:
«Joomii amin, wanaa aawdi
lobbiri aawuɓaa e ngesa maa
nga naa? Ndelle toy huɓo
koon yuuri?»
28 O jaabii ɓe, o wi'i: «Wo
ganyo gomma waɓi ɓum.» De
maccuɓe ɓeen yami mo, mbi'i:
«Aɓa yiɓi min njaha min
ɓoofowa huɓo koon naa?»
29 Ammaa o jaabii ɓe, o
wi'i: «A'aa. Si oɓon ɓoofa
huɓo bonko koon fu, hasii on
ɓoofidan e alkama oon du.
30 Accidee ko e alkama oon
faa tayri. Ndeen, mi wi'an
tayooɓe ɓeen ɓoofa ko tafon,
ɓe ngaɓa ko kaɓɓe faa ko
wulee. Si ɓe ngaɓii ɓum fuu,
ɓe taya alkama oon. Ndeen ɓe
kawrundura ɓum ley beem-
bal am.»

*Banndol haala gabbel pa-
marel*
*(Marku 4.30-32, Lukka
13.18-19)*

31 Iisaa haalani ɓe banndol
gonngol, wi'i:
—Laamu Laamɓo ina nan-
ndi e gabbel lekki mutaari
ngel neɓɓo hooyi, de aawi ley
ngesa muuɓum.
32 Gabbel ngeel ɓuri gabbe
fuu famɓude, ammaa si ngel
fuɓii fu, ngel ɓuran leɓɓe
sardiŋe fuu. Ngel laatoto
lekki faa pooli ngara nyiɓa
cuuɓi muɓɓen e licce makki.

*Banndol haala rabilla
(Lukka 13.20-21)*

33 O banndani ɓe banndol
gonngol, o wi'i:
—Laamu Laamɓo ina nan-
ndi e rabilla mo debbo hooyi,
diibunduri e etirɓe conndi
tati mawɓe faa ɓum fuu ɓum
yuufi.
34 Ɗum fuu, Iisaa banndanii
jama'aaje ɓeen. Walaa fuu ko
o haalani yimɓe si wanaa e
banndol.

35 O waɗirii noon faa haala
ka annabaajo haalnoo kaan
tabita nde wi'unoo:
«Mi haaldanan ɓe banndi,
mi haalanan ɓe kulle
cuuɗaaɗe gilla
adunaaru joyyinaaka.»‡

No Iisaa fiirtiri banndol huɗo bonko

36 Caggal ɗuum, Iisaa yoppi
yimɓe ɓeen, naati ley suudu.
Taalibaaɓe muuɗum ɓeen
ɓattii ɗum, mbi'i ɗum:
—Fiirtan min banndol
huɗo ley ngesa ngool.
37 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Aawɗo aawdi lobbiri
ndiin oon woni Ɓii Neɗɗo.
38 Ngesa ngaan woni
adunaaru ndu. Aawdi
lobbiri ndiin wo ɓiɓɓe laamu
Laamɗo. Huɗo bonko koon
wo ɓiɓɓe bonɗo oon.
39 Ganyo aawɗo huɗo
bonko oon wo Ibiliisa.
Tayri ndiin wo timmoode
adunaaru, tayooɓe ɓeen wo
maleyka'en.
40 Hono no huɗo bonko it-
tirtee faɗɗee e yiite ni, noon
timmoode adunaaru laator-
too.
41 Ɓii Neɗɗo nulan ma-
leyka'en muuɗum, itta lut-
tinooɓe woɓɓe e waɗooɓe
ko boni fuu e ley laamu
muuɗum.
42 Ɓe paɗɗa ɗum'en e yi-
ite jahannama. Toon bojji e
ŋeryundurde nyiiye ngoni.
43 Ammaa wakkati oon,
fonnditiiɓe ɓeen njalbiran
hono naange e ley laamu
Baaba muɓɓen. Jom nowru
fuu, nana!

Banndol haala jawdi cuuɗiindi

44 —Laamu Laamɗo ina
nanndi e jawdi cuuɗiindi e
ley ngesa. Gorko gomma
ukkii e mayri, de suuɗi ndi
katin. E ley seyo makko, o
yehi, o sonnowi ko o joginoo
fuu, de o soodi ngesa ngaan.
45 Laamu Laamɗo na nan-
ndi katin hono luumotooɗo
pilotooɗo kaaye dime.
46 Si joomum yi'ii hayre
rimre heewunde coggu, ya-
han sonna ko jogii fuu de
sooda hayre ndeen.

Banndol haala liyyi

47 —Laamu Laamɗo ina
wa'i katin hono fiil paɗɗaaɗo
e maayo, de nanngi sii liyyi
fuu.
48 Nde fiil oon heewunoo
fu, filotooɓe liyyi ɓeen
pooɗiri ɗum to daande
ndiyam. Ɓe njooɗii iɓe
cennda liyyi ɗiin. Liyyi lobbi
ina ngattee ley kandeeje,
bonɗi ɗiin du ina paɗɗee.
49 Hono noon timmoode
adunaaru laatortoo. Ma-
leyka'en ngaran cennda
bonɓe e moyyuɓe.
50 Ɓe paɗɗa bonɓe ɓeen e
ley yiite jahannama. Toon
bojji e ŋeryundurde nyiiye
ngoni.

Banndol haala kulle kese e kiiɗɗe

51 Iisaa yami ɓe, wi'i:
—On paamii ɗum fuu naa?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Ayyo, min paamii.
52 Caggal ɗuum, o wi'i ɓe:
—Janninoowo Tawreeta
fuu laatiiɗo taalibbo ley
laamu Laamɗo, ina nanndi
e jom galle jaltinoowo kulle

‡ **13:35** Jabuura 78.2.

kese e kulle kiiɗɗe e ley resirde muuɗum.

No Nasaraatunkooɓe calorii jaɓande Iisaa
(Marku 6.1-6, Lukka 4.16-30)

53 Nde Iisaa tilinoo e bandi ɗiin ndeen, dilli ɗoon,
54 de hooti wuro ngo mawni ngoon. Imo waajoo e suudu maɓɓe waajordu. Ɗum haaynii yimɓe hettindotooɓe ɓeen sanne, keddii ina mbi'a:
—Faa toy o heɓi hakkillo ngo? Noy o heɓiri baawɗe waɗude kaayeefiiji ɗi?
55 Yalla wanaa kanko woni ɓii cehoowo leɗɗe oon naa? Wanaa Mariyama woni inniiko naa? Yalla o wanaa mawnoo Yaakuuba e Yuusufi e Simon e Yahuuda naa?
56 Wanaa enen e minyiraaɓe makko rewɓe koddi? Ndelle, toy o heɓi ɗum fuu?
57 Ɗum saabanii ɓe salaade mo. Caggal ɗuum, o wi'i ɓe:
—Annabaajo ina teddinee e nokku fuu, si wanaa e ley wuro muuɗum, e ley suudu muuɗum.
58 Iisaa waɗaay ɗoon kaayeefiiji keewɗi sabo ɓe ngoonɗinaay ɗum.

14

No Yaayaa maayiri
(Marku 6.14-29, Lukka 3.19-20, 9.7-9)

1 Wakkati oon, Hirudus hooreejo leydi Galili oon nani kabaaru Iisaa ina haalee.
2 O wi'i gollooɓe makko:
—Ɗum wo Yaayaa lootoowo lootagal batisima! Wo kanko iirtii! Ɗum waɗi de imo jogii baawɗe waɗude kaayeefiiji.
3 Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngee, haɓɓee, uddee ley kasu. O waɗii ɗum saabe debbo bi'eteeɗo Hirudiya, jom suudu mawniiko bi'eteeɗo Filipu.
4 Sabo Yaayaa ina wi'annoo Hirudus:
—Daganaaki ma teetaa Hirudiya, sabo o dee mawna.
5 Hirudus na yiɗunoo warude mo ammaa susaano yimɓe ɓeen, sabo ɓe fuu iɓe njogorii Yaayaa wo annabaajo.
6 Ɗum le, nyannde miccitagol rimeede Hirudus, ɓii Hirudiya debbo wami yeeso noddaaɓe ɓeen. Hirudus weltii sanne,
7 faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o ŋaarii ɗum.
8 Surbaajo oon jokki haala inna muuɗum, wi'i Hirudus:
—Waddanam ɗo hoore Yaayaa lootoowo lootagal batisima oon e ley le'al!
9 Ɗum metti ɓernde Hirudus. Ammaa saabe ko hunii ɗuum e saabe noddaaɓe ɓeen, yamiri surbaajo oon hokkee ko ŋaarii ɗuum.
10 O nuli goɗɗo yaha tayowa hoore Yaayaa ley kasu toon.
11 Hoore ndeen tayaa tummbaa ley le'al, de hokkaa suka debbo oon. Kam du hokkowi nde inna muuɗum.
12 Taalibaaɓe Yaayaa ɓeen ngari kooyi ɓanndu nduun, uwoyi. Caggal ɗuum, ɓe njehi, ɓe kaalanowi Iisaa ko waɗi ɗuum.

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje njoyo
(Marku 6.30-44, Lukka 9.10-17, Yuhanna 6.1-14)

13 Nde Iisaa nannoo
kabaaru maayde Yaayaa
ndeen, dilli ɗoon, naati laana
ndiyam. O fonndii nokku
perwuɗo, kanko tan. Nde
yimɓe nannoo ɗum fu, njalti e
galluuje ɗeen, takkii daande
maayo ngoon, njokki mo.
14 Nde o yaltunoo e laana
kaan ndeen, o yi'i jamaa
keewɗo. O yurmii ɗum'en
sanne, o danni nyawɓe
wonɓe ley muɓɓen.
15 Nde hiirunoo ndeen,
taalibaaɓe ɓeen ɓattitii Iisaa,
mbi'i ɗum:
—Joonin kaa hiirii. Nokku
o du wo ladde. Mbi'aa jamaa
oon yaha, naatowa gure faa
coodowa ko nyaama toon.
16 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Fotaa ko ɓe njaha. Onon e
ko'e mooɗon, kokkee ɓe ko ɓe
nyaama.
17 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Buuruuje joy e liyyi ɗiɗi
tan min njogii.
18 O wi'i ɓe:
—Ngaddanee kam ɗum ga.
19 O yamiri yimɓe ɓeen
njooɗoo dow huɗo. O hooyi
buuruuje joy ɗeen e liyyi ɗiɗi
ɗiin, de o tiggitii kammu, o
yetti Laamɗo. O tayi buuru
oon, o hokki taalibaaɓe ɓeen
kokka jamaa oon.
20 Ɓe fuu ɓe nyaami faa
ɓe kaari. Taalibaaɓe ɓeen
kawrunduri kelte keddiiɗe
ɗeen, kebbini kandeeje
sappo e ɗiɗi.
21 Nyaamuɓe ɓeen ina
ngaɗa hono worɓe ujunaaje
njoyo ko waldaa e rewɓe e
sukaaɓe.

No Iisaa yaari dow ndiyam e koyɗe

(Marku 6.45-52, Yuhanna 6.15-21)

22 Wakkati oon ni, o yamiri
taalibaaɓe ɓeen naata laana
kaan, ardoo peyyita maayo
ngoon, faa o waynoo jamaa
oon.
23 Caggal o waynake jamaa
oon, o yeeŋowi dow waamnde
faa o waɗa duʼaare kanko tan.
Naange yanii, tawi kanko tan
woni toon.
24 Ndeen tawi laana kaan
woɗɗowake ley ndiyam toon.
Bempeyye ina piya ka, sabo
ika hawra e henndu.
25 Nde ɓadinoo weetude
ndeen, imo wara to taal-
ibaaɓe ɓeen, imo yaha e
koyɗe dow ndiyam ɗaam.
26 Ammaa nde ɓe nji'unoo
mo imo yaha dow ndiyam
ɗaam fu, nesiiji maɓɓe tayi, ɓe
mbi'i:
—Wo ɗum mbeelu!
Ɓe mbaaydiri kulol.
27 Wakkati oon fu, Iisaa wi'i
ɓe:
—Cellinee ɓerɗe mon! Wo
miin. Taa kulee!
28 Piyeer jaabii mo, wi'i:
—Joomam, si wo aan fu,
njamiraa kam mi wara to
maa dow ndiyam ɗam.
29 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—War!
Piyeer yalti laana kaan, ina
yaha dow ndiyam ɗaam, ina
fonndii to Iisaa.
30 Ammaa nde o yi'unoo
henndu nduun sattii ndeen,
o huli. O fuɗɗi yoolaade. O
wulli, o wi'i:
—Joomam, hisinam!
31 Wakkati oon fu, Iisaa
foorti junngo mum, nanngi
mo, wi'i:

—Hey pamɗuɗo goondinal.
Ko waɗi cikkitirɗaa?
32 Caggal ɗuum ɓe ɗiɗo fuu,
ɓe naati laana kaan. Wakkati
oon, henndu nduun darii.
33 Ndeen taalibaaɓe wonɓe
ley laana kaan ɓeen cujidani
mo, mbi'i:
—Tannyoral, aan woni Ɓii
Laamɗo!

No Iisaa selliniri nyawɓe
ley leydi Genesaret
(Marku 6.53-56)

34 Ɓe peyyiti maayo ngoon,
ɓe njottii leydi Genesaret.
35 Worɓe nokku oon an-
nditi mo, kaalani leydi ndiin
fuu garol makko. Yimɓe
ɓeen ngaddani mo nyawɓe
muɓɓen fuu.
36 Ɓe nyaagii mo o acca
nyawɓe ɓeen meema fay si
wo kommbol saaya makko
tan. Meemuɗo ngol du fuu
daɗii.

15

Haala al'aada maami-
raaɓe
(Marku 7.1-13)

1 Farisa'en e jannginooɓe
Tawreeta yuuri Urusaliima,
ngari to Iisaa yami ɗum,
mbi'i:
2 —Ɗume waɗi de taalibaaɓe
maa ɓeen ina lutta al'aadaaji
maamiraaɓe meeɗen ɗiin?
Sabo ɓe lootataa juuɗe maɓɓe
fadde maɓɓe e nyaamude.*
3 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Onon le, ɗume waɗi
de oɗon lutta yamiroore
Laamɗo ndeen faa njokkon
al'aada mooɗon?
4 Sabo Laamɗo wi'ii: «Ted-
din bammaa e inna maa.»† O
wi'i katin: «Kuɗuɗo bammum
naa inna mum, wareede laa-
too jukkungo muuɗum.»‡
5 Ammaa onon le, oɗon
mbi'a ina heya si neɗɗo wi'ii
bammum naa inna mum:
«Ko kaannoomi wallirde ma
ɗuum wo ngeɗu Laamɗo».
6 Ko mbi'oton noon ɗuum,
oɗon kaɗa yimɓe teddinde
saaraaɓe muɓɓen katin.
Hono noon tosirton konngol
Laamɗo, faa njokkon al'aada
mooɗon!
7 Onon munaafiki'en!
Annabi Esaaya woofaay fey
nde sappinoo on, wi'unoo:
8 «Laamɗo wi'ii:
Lenyol ngol ina teddina kam
e kunnduɗe muɓɓen,
ammaa ɓerɗe muɓɓen
ina mboɗɗii kam.
9 Ko ɓe ndewata kam ɗuum
walaa nafaa fey.
Si goonga, janndeeji ɗi ɓe
njannginta ɗiin
wo jamirooje yimɓe
tan.»§

Haala ko tuuninta neɗɗo
(Marku 7.14-23)

10 Wakkati oon, Iisaa noddi
jamaa oon, wi'i ɗum:
—Kettindee, paamee:
11 wanaa ko naatata e hun-
nduko neɗɗo ɗuum tuuninta
ɗum. Wo ko wurtotoo e hun-
nduko ɗuum tuuninta ɗum.
12 Wakkati oon, taalibaaɓe
ɓeen ɓattitii mo, mbi'i mo:
—Yalla aɗa anndi haalaaji
maa ɗiin metti Farisa'en ɓeen
naa?
13 O jaabii, o wi'i:

* **15:2** Lootugol juuɗe ngool wanaa faa itta tuundi, wo faa joomum fonnditanoo diina. † **15:4** Wurtagol 20.12. ‡ **15:4** Wurtagol 21.17. § **15:9** Esaaya 29.13.

—Funngo fuu ngo Baaba am gondo dow kammu oon aawaay, doofete.

14 Accee ɓe. Wo ɓe wumɓe
dowooɓe wumɓe! Si bumdo
dowii bumdo fu, ɓe dido fuu
ɓe caaman ley luggere.

15 Piyeer jaabii, wi'i mo:

—Fiirtan min haala tuundi kaan.

16 Iisaa wi'i:

—Onon du, faa joonin dum laaɓanaay on naa?

17 On paamaay ko naati e hunnduko fuu yahan ley reedu, de dum yalta yaasin?

18 Ammaa ko wurtoto e hunnduko duum e ɓernde yuurata. Wo duum jaati tuuninta nedɗo.

19 Sabo e ɓernde nedɗo miilooji bondi e wadude warhoore e jeenu e fijirde e nguyka e seedaade fewre e mbonka fuu yuurata.

20 Ɗum woni ko tuuninta nedɗo. Ammaa nyaamude tawee lootaay juude muudum no al'aada wi'iri ni tuunintaa nedɗo.

No debbo leydi Kanaana goondiniri Iisaa
(Marku 7.24-30)

21 Caggal duum, Iisaa dilli doon, fonndii seraaji Tirus e Sidon.

22 Debbo jeyaado Kanaana kodudo e leydi ndiin wari to makko, wulli, wi'i:

—Joomam, taan Daawda, yurmam! Ɓiyam debbo ginnaaru ina woni e muudum, ina torra dum sanne!

23 Ammaa Iisaa jaabaaki mo fay huunde. Taalibaaɓe makko ɓeen ɓattitii mo, mbi'i mo:

—Riiwu mo. O jokku en, imo wulla tan.

24 Iisaa jaabii, wi'i:

—Mi nulaaka si wanaa e baali suudu Israa'iila majjudi diin.

25 Ammaa debbo oon wari, sujidi yeeso makko, wi'i:

—Joomam, wallam!

26 Iisaa jaabii, wi'i:

—Hooyude nyaamdu sukaaɓe, de faddana dawaadi woodaa.

27 Debbo oon wi'i:

—Goonga, Joomam. De dawaadi du na nyaama nyaamdu ndu joom muɓɓen saamdinta nduun.

28 Ndeen, Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Hey debbo, goondinal maa ngal ina mawni! Wo dum laatane hono no njidirdaa noon.

Wakkati oon jaati, ɓiyiiko debbo oon dadi.

No Iisaa selliniri nyawɓe heewɓe

29 Iisaa dilli doon, takkii daande maayo Galili. O yeeŋi waamnde, o joodii toon.

30 Yimɓe heewɓe ngari to makko, ngaddi bonnguuɓe e wumɓe e woyɓe e muumɓe, kam e nyawɓe woɓɓe heewɓe. Ɓe ɓattini dum'en yeeso makko, de o danni ɓe.

31 Ɗum haaynii yimɓe ɓeen sanne nde nji'unoo muumɓe ina kaala, woyɓe ndadi, bonnguuɓe ina njaha e koyde muɓɓen, wumɓe ina nji'a. Yimɓe ɓeen ina njetta Laamdo Israa'iila.

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje nayo
(Marku 8.1-10)

32 Iisaa noddi taalibaaɓe
muuɗum ɓeen, wi'i ɗum'en:
—Yimɓe ɓe ina njurminii
kam, sabo hannden woni
balɗe tati iɓe ngondi e am,
de ɓe ngalaa ko ɓe nyaama.
Mi yiɗaa yoppude ɓe ndilla
tawee ɓe nyaamaay, sabo
hasii yolbere liɓowan ɓe dow
laawol.
33 Taalibaaɓe makko ɓeen
mbi'i mo:
—E ley ladde ɗo toy keɓeten
ko nyaamnen jamaa hono o?
34 O yami ɓe, o wi'i:
—Buuruuje foti njogiɗon?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Jeɗɗi, kam e liyyoy seeɗa
min njogii.
35 Caggal ɗuum, o yamiri
jamaa oon jooɗoo e leydi.
36 O hooyi buuruuje jeɗɗi
ɗeen e liyyoy kooy. O yetti
Laamɗo, o tayi ɗe, o hokki
taalibaaɓe ɓeen kokka ɗum
jamaa oon.
37 Ɓe fuu ɓe nyaami faa
ɓe kaari. Taalibaaɓe ɓeen
kawrunduri kedde ɗeen. Ɗe
keewi kandeeje jeɗɗi.
38 Nyaamuɓe ɓeen wo
worɓe ujunaaje nayo, ko
waldaa e rewɓe e sukaaɓe.
39 Caggal Iisaa waynake
yimɓe ɓeen, naati laana, yehi
leydi Magadan.

16

No Farisa'en ŋaarorii kollee maande
(Marku 8.11-13, Lukka 12.54-56)

1 Farisa'en e Saduki'en
ngari to Iisaa faa ndaartin-
doo ɗum. Ɓe ŋaarii ɗum holla
ɓe maande yuuroore dow
kammu.
2 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Si naange yanii kammu
ina wojji fu, on mbi'an welan.
3 Fajiri du, si kammu
ina wojji ina niɓɓi, on
mbi'an yuwoonde toɓan.
Oɗon mbaawi senndude
alhaaliiji kammu, ammaa
on mbaawaa senndude
maandeeji wakkatiiji ɗiin!
4 Wo jamaanu bonɗo,
tuunɗo filotoo holleede
maande. Ammaa maande
fuu o hollataake, si wanaa
maande annabi Yuunusa
ndeen.
Caggal ɗuum, o yoppi ɓe
ɗoon, o dilli.

Haala rabilla Farisa'en e Saduki'en
(Marku 8.14-21)

5 Nde taalibaaɓe ɓeen
peyyitannoo maayo ngoon
ndeen, tawi njeggitii
yooɓaade buuru.
6 Iisaa wi'i ɓe:
—Kakkilee, ndeentee e ra-
billa Farisa'en e Saduki'en
oon.
7 Taalibaaɓe ɓeen ina
mbi'undura:
—Wo saabe ko en njooɓaaki
buuru ɗuum waɗi imo wi'a
ni.
8 Iisaa faami ko ɓe kaalata
ɗuum, wi'i ɓe:
—Ɗume waɗi de oɗon
kaalda hakkunde mooɗon
haala njooɓaari buuru?
Onon famɗuɓe hoolaare!
9 Yalla faa joonin on paa-
maay? Yalla on miccitaaki
buuruuje joy ɗe peccanmi
worɓe ujunaaje njoyo ɗeen,
e kandeeje ɗe kebbinɗon
kedde ɗeen?
10 Yalla on miccitaaki katin
buuruuje jeɗɗi ɗe peccanmi

worɓe ujunaaje nayo ɗeen,
e kandeeje ɗe kebbinɗon
kedde ɗeen?
11 Noy waɗi de on
paamaay wanaa haala
buuru kaalanammi on?
Ndeentoɗon e rabilla
Farisa'en e Saduki'en oon.
12 Ndeen taalibaaɓe ɓeen
paami o wi'aay ɓe ndeentoo
e ko yuufinta buuru ɗuum,
ammaa ɓe ndeentoo e ko
Farisa'en e Saduki'en njan-
nginta ɗuum.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu
(Marku 8.27-30, Lukka 9.18-21)

13 Iisaa yehi leydi
Kaysariya Filipu. Toon o yami
taalibaaɓe makko ɓeen, o
wi'i:
—Moy yimɓe mbi'ata Ɓii
Neɗɗo oon woni?
14 Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Woɓɓe ina mbi'a wo a
Yaayaa lootoowo lootagal
batisima. Woɓɓe du ina
mbi'a wo a annabi Iliyaasa.
Woɓɓe katin du ina mbi'a wo
a annabi Yeremiya naa gooto
e annabaaɓe ɓeen.
15 O wi'i ɓe:
—Onon le, moy mbi'oton
ngonumi?
16 Simon Piyeer jaabii mo,
wi'i:
—Wo a Almasiihu, Ɓii
Laamɗo buurɗo oon.
17 Ndeen Iisaa wi'i mo:
—Barke woodanii maa, aan
Simon ɓii Yuunusa. Sabo
wanaa ɓii-Aadama anndini
ma ɗum, wo Baaba am gonɗo
dow kammuuli oon anndini
ma ɗum.
18 Miin du, miɗo wi'e
Piyeer (ɗum na fiirta «Hayre»).
Dow hayre ndeen nyiɓammi
kawrital am goonɗinɓe
ngaal. Fay maayde e semmbe
laakara fuu walaa ko waawi
e maggal.
19 Mi hokkete cokitirɗe
laamu Laamɗo: huunde fuu
ko kaɗuɗaa dow leydi, haɗete
dow kammu. Huunde fuu
ko njaɓuɗaa dow leydi, jaɓete
dow kammu.
20 Ndeen, Iisaa sappani
taalibaaɓe muuɗum ɓeen taa
kaalana fay gooto yalla kam
woni Almasiihu.

No Iisaa sapporii maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Marku 8.31-33, Lukka 9.22)

21 Gilla wakkati oon, Iisaa
fuɗɗi anndinde taalibaaɓe
muuɗum ɓeen ina tilsani
ɗum yaha Urusaliima. Toon
mawɓe yimɓe e hooreeɓe
almaami'en e jannginooɓe
Tawreeta torran ɗum sanne,
de ngaɗa waree. De nyannde
tataɓerde ndeen o iirtoto.
22 Ndeen Piyeer toowtini
mo de fuɗɗi felude mo e
haalaaji makko ɗiin, wi'i:
—Wo Laamɗo reene
Joomam! Ɗum hewtataako
ma!
23 De Iisaa kaa yeeyii, wi'i
Piyeer:
—Woɗɗam aan Seyɗaani!
Aɗa fergina kam e laawol
am, sabo miilooji maa ɗiin
yuuraay to Laamɗo, wo to
yimɓe ɗi yuuri!

No Iisaa jokkirtee
(Marku 8.34-9.1, Lukka 9.23-27)

24 Caggal ɗuum, o wi'i taal-
ibaaɓe makko ɓeen:
—Muuyɗo jokkude kam
fuu, sela ndaarude hoore
muuɗum, hooya leggal

muuɗum palaangal, jokka
kam.*
25 Sabo muuyɗo dannude
yonki muuɗum fu, mursan
ki. Ammaa mursuɗo ki saabe
am fu, heƀtan ki.
26 Ɗume heƀude adunaaru
ndu fuu nafata neɗɗo, si mur-
sii yonki muuɗum? Yalla
ina woodi ko neɗɗo waawi
hokkitirde faa danna yonki
muuɗum naa?
27 Sabo Ɓii Neɗɗo oon war-
dan e maleyka'en muuɗum
e ley teddeengal Baaba
muuɗum. Wakkati oon, o
barjoto mono fuu ko fotata
e golle muuɗum.
28 Goonga kaalanammi on:
yoga e wonƀe ɗo maayataa
tawee nji'aay Ɓii Neɗɗo ina
warda e laamu muuɗum.

17

No alhaali Iisaa waylitorii
(Marku 9.2-13, Lukka 9.28-
36)

1 Balɗe jeegom caggal
ɗuum, Iisaa yaadi e Piyeer
e sakiraaƀe ɗiɗo Yaakuuba
e Yuhanna, o toowtidi e
muƀƀen dow waamnde
toownde.
2 Ɗoon alhaali makko
waylitii yeeso maƀƀe. Yeeso
makko ina jalba hono
naange, kaddule makko du
ndawni far hono annoora.
3 Inan, Muusaa e Iliyaasa
ƀangani ƀe, ina kaalda e
makko.
4 Piyeer wi'i Iisaa:
—Joomam, gonal amin ɗo
ina woodi. Si aɗa yiɗi fu,
mi darnan hukumuuji tati:
aan gooto, Muusaa gooto,
Iliyaasa du gooto.
5 O tilaaki e haalude, faa
ruulde jalboore suddi ƀe.
Daande yuuri ley ruulde
ndeen, wi'i:
—O woni Ɓiyam mo ko-
rsinmi, mo ceyortoomi.
Kettindanee mo!
6 Nde taalibaaƀe ƀeen nan-
noo daande ndeen fu, kippi
geese muƀƀen e leydi. Ɓe kuli
sanne.
7 Iisaa ƀattitii, meemi ƀe,
wi'i:
—Ummee, taa kulee.
8 Wakkati oon, ƀe ƀanti gite
maƀƀe, de ƀe nji'aay fay gooto
si wanaa Iisaa tan.
9 E ley ko ƀe njippotoo
waamnde ndeen ɗuum, Iisaa
sappani ƀe, wi'i:
—Taa kaalanee fay gooto ko
nji'uɗon ɗuum faa wakkati
nde Ɓii Neɗɗo ummitii e
hakkunde maayƀe.
10 Caggal ɗuum, taalibaaƀe
ƀeen yami mo, mbi'i:
—Ɗume waɗi de janngi-
nooƀe Tawreeta ina mbi'a
tilay annabi Iliyaasa artoo
Almasiihu warude?
11 O jaabii ƀe, o wi'i:
—Goonga, Iliyaasa artoto
warude, moyyintinoo hu-
unde fuu.
12 Ammaa miɗo wi'a on:
Iliyaasa warii faa faltake, de
ƀe annditaay ɗum, ƀe ngollii
ɗum ko ƀe muuyi fuu. Hono
noon ƀe torrirta Ɓii Neɗɗo
oon du.
13 Ndeen taalibaaƀe ƀeen
paami wo haala Yaayaa
lootoowo lootagal batisima
o haalanta ɗum'en.

* **16:24** Ndaaree Matta 10.38.

No Iisaa selliniri suka gonduɗo e ginnaaru
(Marku 9.14-29, Lukka 9.37-43)

14 Nde ɓe ngartunoo to jamaa oon ndeen, gorko gomma ɓattitii mo, hofii yeeso makko,
15 wi'i:
—Joomam, yurma ɓiyam gorko! O dabidabiyaajo, imo tampi sanne. Wakkatiiji keewɗi imo saama e yiite naa e ndiyam.
16 Mi yaarii mo to taalibaaɓe maaɗa de ɓe kunngii dannude mo.
17 Iisaa ɓattitii, wi'i:
—Hey yimɓe jamaanu bonɗo mo walaa goonɗinal! Faa ndey ngondammi e mooɗon? Faa ndey keddotoomi munyande on? Ngaddanee kam suka o ɗo!
18 O sappani ginnaaru nduun e semmbe. Ndu yalti suka oon. Wakkati oon ni, suka oon daɗi.
19 Caggal ɗuum, taalibaaɓe ɓeen toowtidi e makko, yami mo, mbi'i:
—Ɓume waɗi de min kunngii riiwude ginnaaru nduun?
20 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Saabe oɗon pamɗi goonɗinal waɗi ɗum. Goonga kaalanammi on: si goonɗinal mooɗon fotii fay no gabbel lekki mutaari ni, si on mbi'ii waamnde nde: «Ɓuw ɗo, njahaa to», nde yuwan. Fay huunde on kunngataako waɗude. [
21 *]

No Iisaa sapporii katin maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Marku 9.30-32, Lukka 9.43-45)

22 Caggal ɗuum, Iisaa e taalibaaɓe muuɗum kawri katin ley leydi Galili. Iisaa wi'i ɓe:
—Ɓii Neɗɗo wattete e juuɗe yimɓe.
23 Ɓe mbaran ɗum, de nyannde tataɓerde ndeen iirtoto.
Haala kaan metti taalibaaɓe ɓeen sanne.

Haala yoɓugol lampo suudu dewal mawndu

24 Nde Iisaa e taalibaaɓe mum njottinoo Kafarnahum ndeen, nanngooɓe lampo suudu dewal mawndu ɓeen ɓattii Piyeer, mbi'i ɗum:
—Yalla moodibbo mooɗon oon yoɓataa lampo suudu dewal mawndu naa?
25 Piyeer jaabii, wi'i:
—Imo yoɓa.
Ko Piyeer naati suudu nduun ɗuum, fadde muuɗum heɓude haala, Iisaa wi'i:
—Simon, ɗume miiliɗaa? Kaanankooɓe adunaaru ɓeen, moy ɓe ndoonyata? Moy ɓe njomnotoo lampo? Ɓiɓɓe laamu naa weerɓe?
26 Piyeer jaabii, wi'i:
—Wo weerɓe.
Iisaa wi'i mo:
—Ndelle, ɓiɓɓe laamu ɓeen wo rimɓe, njoɓataa.
27 Ammaa, en njiɗaa mettinde ɓerɗe yimɓe ɓeen. Yahu to maayo toon, paɗɗaa jammbuure maa e ley ndiyam ɗaam. Liingu ngu artiɗaa nanngude fu, njaltinaa ɗum.

* **17:21** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 21: *Ammaa iri ginnaaru nduun riiwirtaake si wanaa du'aare e suumayeere.*

Si a omtii hunnduko mum,
a tawan toon mbuuɗu cardi
kiɓɓinoowu lampo meeɗen.
Ittaa ɗum, njoɓanowaa en,
enen ɗiɗo.

18

Haala ɓurɗo teddude ley laamu Laamɗo
(Marku 9. 33-37, Lukka 9.46-48)

1 Wakkati oon, taalibaaɓe
ɓeen ɓattitii Iisaa, yami ɗum,
mbi'i:
—Moy ɓuri teddude ley
laamu Laamɗo?
2 Iisaa noddi cukalel, darni
ngel yeeso maɓɓe,
3 wi'i:
— Goonga kaalanammi on:
sini on mbaylitaaki faa nan-
ndon e cukaloy, on naatataa
ley laamu Laamɗo.
4 Leeyindo hoorem faa
nanndi e cukalel ngel, kam
woni ɓurɗo teddude ley
laamu Laamɗo.
5 Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo cukalel
gootel hono ngel e innde am,
wo miin jaɓɓii.

Haala ko luttinta yimɓe
(Marku 9.42-48, Lukka 17.1-2)

6 —Neɗɗo fuu luttinɗo goo-
tel e cukaloy goondinkoy kam
koy, ko ɓuri moyyande joo-
mum hayre teddunde haɓɓee
e daande mum, yoolee ley to
ɓuri luggude e maayo man-
ngo.
7 Bone woodanii adunaaru
ndu saabe kulle luttinooje
yimɓe ɗeen! Tilay kulle
ɗeen ngaɗa, ammaa bone
woodanii laatiiɗo sabaabu
majje!
8 Si tawii junngo maa naa
koyngal maa luttinte, tayaa
ɗum, paɗɗaa. Naatidaa e
junngo wooto naa koyngal
gootal ley nguurndam ndu-
umiiɗam ɓuri moyyande ma
diina faɗɗeede e yiite duumi-
inge tawee a kiɓɓuɗo.
9 Si tawii yitere maa
luttinte, ittu nde, paɗɗaa.
Sabo naataa nguurndam
nduumiiɗam a ɗokko, ɓuri
moyyande ma diina paɗɗeɗaa
e yiite jahannama a kiɓɓuɗo.

Banndol haala mbaalu lallungu
(Lukka 15.3-7)

10 —Ndeentee e yawude fay
gootel e cukaloy koy. Sabo
miɗo wi'a on: maleyka'en
makkoy wonɓe dow kam-
muuli ɓeen, wakkati fuu ina
ngoni yeeso Baaba am gonɗo
dow kammuuli oon, ina nji'a
ɗum. [
11 *]
12 Ɗume miilotoɗon? Si
neɗɗo ina jogii baali hemre
de ngootu lalli, wanaa yop-
pan capanɗe jeenay e jeenay
ɗiin ley ferro, de filowoo ma-
jjungu nguun naa?
13 Goonga kaalanammi on:
si o yiitii ngu, o seyorto ngu
faa ɓura capanɗe jeenay e
jeenay ɗi lallaay ɗiin.
14 Hono noon Baaba
mooɗon gonɗo dow kam-
muuli oon du yiɗiraa fay
gootel e cukaloy koy majja.

Haala yaafundurgol hakkunde sakiraaɓe
(Lukka 17.3)

* **18:11** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 11: *Sabo hisinde lalluɓe waddi Ɓii Neɗɗo oon.*

15 —Si sakiike maa toonyake ma, njahaa to muuɗum kollitaa ɗum toonya muuɗum oon tawee onon ɗiɗo tan. Si o jaɓanii ma, a hewtii sakiike maa.
16 Ammaa si o jaɓaay, njaadaa e neɗɗo gooto naa yimɓe ɗiɗo, hono no Binndi ɗiin mbiiri: «haala fuu daroo dow seedaaku yimɓe ɗiɗo naa tato.»
17 Si o jaɓanaay ma, kaalanaa ɗum kawrital goondinɓe ngaal. Si o salake jaɓande kawrital goondinɓe ngaal, njogoroɗaa mo keefeero naa nanngoowo lampo.
18 Goonga kaalanammi on: huunde fuu ko kaɗuɗon dow leydi, haɗete dow kammu. Huunde fuu ko njaɓuɗon dow leydi, jaɓete dow kammu.
19 Miɗo haalana on katin: si ɗiɗo moodon ndewrii ley adunaaru ga dow ko ŋaarotoo Laamɗo fuu, Baaba am gondo dow kammuuli waɗanan on ko ŋaariɗon ɗuum.
20 Sabo nde ɗiɗo naa tato kawriti e innde am fuu, miin du, miɗo woni hakkunde muɓɓen ɗoon.

Banndol haala golloowo caliiɗo yaafaade

21 Ndeen Piyeer ɓattitii Iisaa, yami ɗum:
—Joomam, si banndam toonyake kam fu, kile foti kaanumi yaafaade ɗum? Yalla kile jeɗɗi naa?
22 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Mi wi'aay ma kile jeɗɗi tan. Njaafoɗaa ɗum kile capande jeɗɗi faa nde jeɗɗi.
23 Iisaa ɓeydi wi'i:
—Inan no laamu Laamɗo nanndi: wo hono kaananke gooto anniyiiɗo yamtude golloobe muuɗum nyamaande.
24 Nde o fuɗɗunoo yamtude fu, o waddanaa golloowo gooto mo o rewata miliyooji.
25 Gorko oon walaa ceede ko yoɓa mo. Ɗum le, kaananke oon yamiri o sonnee, kanko e deekiiko e sukaaɓe makko e ko o jogii fuu, faa yoɓa nyamaande ndeen.
26 Golloowo oon hippii yeeso kaananke oon, nyaagii ɗum, wi'i: «Munyanam, mi yoɓete fuu!»
27 Kaananke oon yurmii mo, yaafanii mo nyamaande ndeen, yoppi mo o dilli.
28 Golloowo oon yalti, hawri e gollidoowo muuɗum joganiiɗo ɗum ceede seeɗa. O nanngi ɗum daande, imo ɗeɗɗa, o wi'i: «Yoɓam ceede am!»
29 Gollidoowo makko oon hippii e leydi, nyaagii mo, wi'i: «Munyanam, mi yoɓete!»
30 Ammaa o jaɓaay. O uddowi ɗum e kasu, faa ɗo yoɓi nyamaande ndeen fuu.
31 Nde gollooɓe heddiiɓe ɓeen nji'unoo ɗum ndeen, mettaa sanne, njehi kaalanowi ɗum kaananke oon.
32 Ndeen, kaananke oon noddi golloowo oon, wi'i ɗum: «A golloowo bondo! Nde nyaaginoɗaa kam ndeen, mi yaafanake ma ko ndewanmaami ɗuum fuu.
33 Aan du, a haanaano yurmaade jaado maa oon hono no njurmorimaami ni naa?»

34 Kaananke oon tikki
sanne, watti mo e juuɗe
jukkotooɓe, faa ɗo o yoɓi
nyamaande ndeen faa laaɓi.
Iisaa ɓeydi, wi'i:
35 —Hono noon Baaba
am gonɗo dow kammu oon
waɗata neɗɗo fuu e mooɗon
mo yaaforaaki sakiike mum
ɓernde laaɓunde.

19

Haala ko Iisaa tindini dow ceergal
(Marku 10.1-12)

1 Nde Iisaa tilinoo e waa-
juuji ɗiin ndeen, dilli Galili
yehi leydi Yahuudiya, caggal
gooruwol Urdun.
2 Yimɓe heewɓe njokki
mo. O danni toon nyawɓe
muɓɓen.
3 Farisa'en woɓɓe ngari to
makko faa ndaartindoo mo,
yami mo:
—Yalla ina daganii gorko
seerude deekum e sabaabu
tawaaɗo fuu naa?
4 O jaabii, o wi'i:
—Yalla on njanngaay ko
Binndi ɗiin mbi'i? E fuɗɗoode
Laamɗo tagii ɓe, waɗii ɓe
gorko e debbo.
5 O wi'i: «Ɗum saabii de
gorko yoppan inna mum e
bammum, nanngundura e
deekum, ɓe ɗiɗo fuu ɓe laatoo
neɗɗo gooto.»*
6 Nii woni ɓe nganaa ɗiɗo
katin, ɓe ɓanndu wooturu.
Ndelle, taa neɗɗo sennda ko
Laamɗo hawrunduri.
7 Ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
—Ndelle ko waɗi de
Muusaa yamiri gorko hokka
deekum talkuru ceergal si na
seera ɗum?
8 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Wo saabe on yoorɓe
ɓerɗe, ɗuum waɗi de Muusaa
hokki on laawol ceeron
rewɓe mooɗon. Ammaa
ley fuɗɗoode, wanaa noon
worrunoo.
9 Miɗo wi'a on: si neɗɗo
seerii deekum de wanaa
saabe jeenu, si ɓaŋii debbo
goɗɗo fu, jeenii.
10 Taalibaaɓe makko ɓeen
mbi'i mo:
—Si wo nii hakkunde gorko
e deekum worri, tawee neɗɗo
ɓaŋaay ɗuum ɓuri wooɗude.
11 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Wanaa yimɓe fuu
mbaawi jaɓude haala ka,
sanaa ɓe Laamɗo hokki
baawɗe majjum.
12 Daliiliiji kaɗooji worɓe
ɓaŋude ina ngoodi. Sabo
woɓɓe ndimaama wo waa-
toraaɓe. Woɓɓe wo soor-
taaɓe. Woɓɓe du, kam'en
kaɗi ko'e muɓɓen ɓaŋude
faa ngollana laamu Laamɗo.
Neɗɗo fuu jardiiɗo tindi-
noore ndeen, waɗa nde!

No Iisaa barkiniri cukaloy
(Marku 10.13-16, Lukka 18.15-17)

13 Caggal ɗuum, woɓɓe
ngaddi cukaloy to Iisaa faa
yowa juuɗe muuɗum dow
makkoy, de du'anoo koy.
Ammaa taalibaaɓe ɓeen
ndukani yimɓe ɓeen.
14 Ndeen Iisaa wi'i:
—Accee cukaloy koy ngara
to am. Taa kaɗee koy, sabo
wo nanndubɓe e makkoy ɓeen
njeyi laamu Laamɗo.
15 O yowi junngo makko
dow makkoy, o barkini koy.
Ndeen o dilli ɗoon.

* **19:5** Fuɗɗoode 2.24.

Haala jokolle jom jawdi
(Marku 10.17-31, Lukka 18.18-30)

16 Gorko gomma ɓattitii Iisaa, yami ɗum, wi'i:
—Moodibbo, huunde lobbere ndeye kaanumi waɗude faa mi heɓa nguurndam nduumiiɗam?
17 Iisaa wi'i mo:
—Ko waɗi de lamndiɗaa kam dow huunde lobbere? Laamɗo tan woni lobbo! Si aɗa yiɗi naatude e nguurndam, jokku jamirooje.
18 Gorko oon yami Iisaa, wi'i:
—Jamirooje ɗeye njokkammi?
Iisaa jaabii, wi'i:
—Taa waɗu war-hoore, taa jeenu, taa wujju, taa seeda fewre,
19 teddin inna maa e bammaa, njiɗiraa gondo maa no njiɗirɗaa hoore maa ni.
20 Suka jokolle oon wi'i mo:
—Miɗo haybi ɗum fuu. Ɗume heddii katin?
21 Iisaa wi'i mo:
—Si aɗa yiɗi hiɓɓude, yahu sonnoy ko njogiɗaa fuu, kokkaa ceede ɗeen talkaaɓe. Ndeen a heɓan mbarjaari dow kammu. De ngaraa, njokkaa kam.
22 Nde suka jokolle oon nannoo haalaaji ɗiin ndeen, dillidi e mettorgal, sabo wo jom jawdi sanne.
23 Ndeen, Iisaa wi'i taalibaaɓe muuɗum ɓeen:
—Goonga kaalanammi on: naatugol jom jawdi ley laamu Laamɗo ina tiiɗi!
24 Miɗo haalana on du: ngeelooba naata wudde battal ɓuri hoyude diina jom jawdi naata laamu Laamɗo.
25 Nde taalibaaɓe ɓeen nannoo haala kaan ndeen, ɗum haaynii ɗum'en sanne. Iɓe mbi'a:
—Ndelle, moy woni kisoowo?
26 O ndaari ɓe, o wi'i:
—Yimɓe mbaawanaa ɗum, ammaa walaa fuu ko Laamɗo waawanaa.
27 Piyeer hooyi haala, wi'i mo:
—Minen, min njoppii fuu, min njokkii ma. Ɗume min keɓoyta?
28 Iisaa wi'i ɓe:
—Goonga kaalanammi on: si Ɓii Neɗɗo oon jooɗake e jooɗorgal laamu muuɗum teddungal ley adunaaru heyru, onon sappo e ɗiɗo jokkuɓe kam ɓee du, on njooɗoto dow jooɗorɗe laamu, caroɗon lenyi Israa'iila sappo e ɗiɗi ɗiin.
29 Neɗɗo fuu joppuɗo suudu mum, naa sakiraaɓe mum worɓe e rewɓe, naa inna mum, naa bammum, naa sukaaɓe mum, naa gese mum saabe am fu, heɓan ko ɓuri ɗum kile hemre, katin du heɓan nguurndam nduumiiɗam.
30 Ammaa ardiiɓe heewɓe laatoto gaɗaaɓe. Gaɗaaɓe heewɓe du laatoto ardiiɓe.

20

Banndol haala gollooɓe ley ngesa cabiije

1 —Inan no laamu Laamɗo nanndi: wo hono jom ngesa cabiije jaltuɗo gilla fajiri faa hooya gollooɓe ngolla ngesa muuɗum cabiije.
2 O heɓi gollooɓe, o rewri e muɓɓen njobdi nyalooma,

mbuuɗu cardi hono no woowri noon. O yaari ɓe ngesa makko.
3 Wakkati nyawlal naange, o yalti katin. O yi'i woɓɓe ley luumo ɓe ngalaa golle.
4 O wi'i ɓe: «Njehee onon du ngollowon to ngesa am cabiije toon. Mi yoɓan on ko haani yoɓeede.»
5 Ɓeen du njehi toon. Jom ngesa oon yalti, waɗi noon katin hakkunde naange e caggal sallifana.
6 Caggal ɗuum, o yalti katin wakkati laasara. O tawi woɓɓe ina keddii to luumo toon. O wi'i ɗum'en: «Ɗume waɗi de nyalluɗon ɗo on ngollaay fay huunde?»
7 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i: «Ƒay gooto hooyaay min golle.» O wi'i ɓe: «Njehee onon du ngollowon to ngesa am cabiije ngaan.»
8 Nde hiirnoo fu, jom ngesa oon wi'i howruujo mum oon: «Noddu gollooɓe ɓeen de njoɓaa ɗum'en. Artoroɗaa sakitiiɓe waddeede ɓeen, de cakitoroɗaa artiiɓe ɓeen.»
9 Waddaaɓe laasara ɓeen ngari, mono e muɓɓen fuu hokkaa mbuuɗu cardi.
10 Artinooɓe ɓeen du ngari, cikki njoɓete ko ɓuri ɗum. Ammaa kam'en du, mono e muɓɓen fuu hokkaa mbuuɗu cardi.
11 Nde ɓe njoɓanoo ɗum ndeen, iɓe ŋurŋurta jom ngesa oon.
12 Iɓe mbi'a: «Ɓee ɗo seeɗa tan ngolli, de ɓe ponndaama e amin njobdi. Minen kaa, wo min nyallu, miɗen ngolla ley naange wulnge!»
13 Jom ngesa oon jaabii gooto maɓɓe, wi'i: «Neɗɗo am, mi waɗaay ma fuu ko boni. Wanaa en ndewrii mi hooyire mbuuɗu cardi nyalooma naa?
14 Ndelle, jaɓu njobdi maa, njahaa. Mi muuyii hokkude cakitiiɗo oon ko kokkumaami ɗuum.
15 Wanaa ko weli kam ngaɗammi ceede am naa? Naa a hirii saabe moyyere am?»
16 Iisaa wi'i:
—Hono nii gaɗaaɓe laatorto ardiiɓe, ardiiɓe du laatoto gaɗaaɓe.

No Iisaa sapporii tataɓerde maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Marku 10.32-34, Lukka 18.31-34)

17 Iisaa e taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen ina yeeŋa, ina njaha Urusaliima. E laawol ngool, Iisaa toowtini ɓe feere, wi'i:
18 —Inani eɗen njaha Urusaliima. Ɗoon Ɓii Neɗɗo wattetee e juuɗe hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta. Ɓe caroo mo sariya maayde.
19 Ɓe ngatta mo e juuɗe yimɓe ɓe nganaa Alhu-udiya'en. Kam'en du njal-noroo mo, piya mo dorri, tonta mo e leggal palaangal faa o maaya. De nyannde tataɓerde ndeen o iirtoto.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna nyaagorii Iisaa
(Marku 10.35-45)

20 Ndeen, inna ɓiɓɓe Jebede ɓattini sukaaɓe muuɗum Iisaa. O sujidi yeeso Iisaa faa o ŋaaroo ɗum huunde.
21 Iisaa wi'i mo:

—Ɗume njiɓɓaa?

Debbo oon jaabii mo, wi'i:

—Miɓo yiɓi ngaɓaa faa ɓiɓɓe am worɓe ɓiɓo ɓe njooɓoo ɓakkol maa ley laamu maa, gooto gere nyaamo maa, gooto du gere nano maa.

22 Iisaa jaabii, wi'i:

—On anndaa ko ŋaarotoɓon. Yalla oɓon mbaawi yardude horde mettunde nde njardammi ndeen naa?

Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Miɓen mbaawi.

23 O wi'i ɓe:

—Goonga, on njardan nde. Ammaa jooɓaade gere nyaamo am naa nano am, wanaa miin yamirta ɓum. Jooɓorɓe ɓeen, wo ɓe Baaba am moyyinani ɓeen njeyi.

24 Nde taalibaaɓe sappo heddiiɓe ɓeen nannoo ɓum ndeen, ɓernani sakiraaɓe ɓiɓo ɓeen.

25 Ndeen Iisaa noddi ɓe fuu, wi'i ɓe:

—Oɓon anndi laamiiɓe leyɓe adunaaru ina laamorii ɓum'en doole. Mawɓe ɓeen du ina kolla yimɓe ɓeen baawɓe.

26 Onon kaa, ɓum waɓataa hakkunde mooɓon. Jiɓɓo laataade tedduɓo hakkunde mooɓon fuu, ina haani laataade golloowo mooɓon.

27 Katin du, jiɓɓo ardaade e mooɓon fuu, ina haani laataade maccuɓo mooɓon.

28 Noon du, Ɓii Neɓɓo waraay faa gollanee, ammaa warii faa gollana yimɓe, de hokka yonki muuɓum faa laatoo coottitaari ndimɓinoori heewɓe.

No Iisaa sellinirі wumɓe ɓiɓo

(Marku 10.46-52, Lukka 18.35-43)

29 Nde Iisaa e taalibaaɓe muuɓum njaltannoo Yeriko ndeen, jamaa keewɓo jokki ɓum.

30 Wumɓe ɓiɓo ina njooɓii e sera laawol ngool. Ɓe nani Iisaa ina faltoo, de ɓe puɓɓi yeewnaade, iɓe mbi'a:

—Taan Daawda, yurma min!

31 Jamaa oon jawani ɓe, wi'i ɓe ndeyyinoo. Ammaa ɓe ɓeydi yeewnaade iɓe mbi'a:

—Joomii amin, taan Daawda, yurma min!

32 Iisaa darii, noddi ɓe, wi'i:

—Ɗume njiɓuɓon mi waɓana on?

33 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Joomii amin, min mbumta.

34 Iisaa yurmii ɓe, meemi gite maɓɓe. Wakkati oon pay, ɓe mbumti. Ndeen ɓe njokki ɓum.

21

No Iisaa naatiri Urusaliima

(Marku 11.1-11, Lukka 19.28-40, Yuhanna 12.12-19)

1 Ko Iisaa e taalibaaɓe muuɓum ɓadii Urusaliima ɓuum, njottii Baytifaaji dow waamnde wi'eteende Jaytun. Iisaa nuli taalibaaɓe ɓiɓo,

2 wi'i ɓe:

—Njehee naatowee ngalluure wonnde yeeso mooɓon ndeen. Nde njottiɓon fu, on tawan toon araawa e mola muuɓum ina kaɓɓii. Kaɓɓiton ɓi, ngaddanon kam.

3 Si won ko goɓɓo yami on e majjum, njaaboɓon ɓum

joomii amin ina haajaa ɗi, de
nultiran ɗi law.
4 Ɗum waɗi faa ko
annabaajo haalnoo ɗuum
tabita nde wi'unoo:
5 «Mbi'ee yimɓe ngalluure Siyona:
Ndaaree, inan kaananke
mooɗon ina wara to
mooɗon,
ina leeyinkinii, ina waɗɗii
mola,
ɓii mbaɗɗeteenga.»*
6 Wakkati oon, taalibaaɓe
ɓeen njehi ngaɗowi ko Iisaa
yamiri ɗum'en.
7 Ɓe ngaddi araawa ngaan e
mola muuɗum. Ɓe njowi e
majji saayaaji maɓɓe, de Iisaa
waɗɗii.
8 Ko ɓuri heewude e jamaa
oon weerti saayaaji muɓɓen
dow laawol. Woɓɓe kelti licce
leɗɗe, mbeerti ɗe dow laawol
ngool.
9 Jama'aaje gonɗe yeeso Iisaa
ɗeen e jokkuɗe caggal makko
fuu ina ilina, ina mbi'a:
—Jettooje ngoodanii Taan
Daawda! Barke woodanii
garɗo e dow innde Joomi-
raaɗo!† Jettooje ngoodanii
Laamɗo faa dow kammuuli!
10 Nde o naatunoo Urusali-
ima fu, ngalluure ndeen fuu
iirii, na saaya. Iɓe mbi'a:
—Gorko o wo moy?
11 Jamaa oon jaabii:
—Wo annabi Iisaa, yuuruɗo
Nasaraatu ley leydi Galili.

No Iisaa riiwri luumotooɓe ley suudu dewal mawndu
(Marku 11.15-19, Lukka 19.45-48, Yuhanna 2.13-22)

12 Iisaa naati taliyaare su-
udu dewal mawndu nduun.
Ɗoon o riiwi soodooɓe e
soottooɓe wonɓe ley toon
fuu. O liɓi taabaaje weccooɓe
ceede e jooɗorɗe soottooɓe
buugaali.
13 Ndeen o wi'i ɓe:
—Ley Binndi ɗiin Laamɗo
wi'i: «Suudu am inndirte su-
udu waɗirdu du'aare.»
Iisaa ɓeydi, wi'i:
—Onon kaa, oɗon ngaɗa
ndu «suuɗirdu yanooɓe!»‡
14 Wumɓe e bonnguuɓe
ngari to makko e ley suudu
dewal mawndu nduun, de o
danni ɗum'en.
15 Hooreeɓe almaami'en e
janngooɓe Tawreeta ɓeen
nji'ii kulle kaayniiɗe ɗe o
waɗata. Ɓe nani du sukaaɓe
ina ilina e ley suudu dewal
mawndu ina mbi'a:
—Jettooje ngoodanii Taan
Daawda!
Ɗum fuu ɗum metti ɓe.
16 Ɓe mbi'i Iisaa:
—A nanii ko cukaloy koy
mbi'ata ɗuum naa?
O wi'i ɓe:
—Mi nanii. Yalla abada on
janngaay ɗum ɗo:
«A waɗii faa kunnduɗe
sukaaɓe famarɓe
e musinooɓe ina
njette»?§
17 Caggal ɗuum, o seedi e
maɓɓe. O yalti ngalluure
ndeen, o yehi Baytaniya, o
waalowi toon.

No Iisaa huɗiri yibbi
(Marku 11.12-14, 20-24)

18 Gilla fajiri Iisaa ina yec-
coo ngalluure toon, tawi ina
yolbi.
19 O haynii yibbi e sera laa-
wol, o fanti ki. Ammaa o

* **21:5** Jakariyaa 9.9. † **21:9** Jabuura 118.25-26. ‡ **21:13** Esaaya 56.7, Yeremiya 7.11. § **21:16** Jabuura 8.3.

tawraay ki faa'e si wanaa haako. Wakkati oon, o wi'i ki:
—Taa a rimu abada katin!
Wakkati oon pay, yibbi kiin yoori koloŋ.
20 Nde taalibaaɓe ɓeen nji'unoo ɗum fu, ɗum haaynii ɗum'en. Ɓe yami Iisaa, ɓe mbi'i:
—Noy waɗi de yibbi ki yoordi wakkati gooto ni?
21 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Goonga kaalanammi on: si oɗon ngoonɗini on cikkitiraay fu, on ngaɗan ko ɓuri ko ngaɗumi yibbi ki ɗuum. On mbaawan wi'ude fay waamnde nde: «Ɗoofa, saamoy ley maayo», de laatoroo noon.
22 Si oɗon ngoonɗini, ko ŋaariɗon e ley du'aare fuu on keɓan ɗum.

Yamol dow toy baawɗe Iisaa yuuri
(Marku 11.27-33, Lukka 20.1-8)

23 Iisaa naati suudu dewal mawndu nduun. Nde o waajotonoo ndeen, hooreeɓe almaami'en e mawɓe Alhuudiyankooɓe ɓeen ɓattii mo, yami, mbi'i:
—Laamu nguye hokki ma baawɗe gollude ko ngollataa ɗum? Moy hokki ma laawol ngollaa ɗum?
24 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Miin du, huunde wootere tan yamammi on. Si on njaabake kam, mi haalanan on kokkuɗo kam laawol mi golla ko ngollammi ɗuum.
25 Toy lootagal batisima Yaayaa ngaal yuuri? To Laamɗo naa to yimɓe?
Ndeen heddii iɓe ndawrida hakkunde maɓɓe, iɓe mbi'a:
—Si en mbi'ii to Laamɗo fu, o yaman en ko waɗi de en ngoonɗinaay Yaayaa?
26 Ammaa si en mbi'ii to yimɓe, kulen ko jamaa o waɗata en, sabo yimɓe ɓeen fuu ina njogorii Yaayaa wo annabaajo.
27 Ɓe njaabii Iisaa, ɓe mbi'i:
—Min anndaa.
Iisaa du jaabii ɓe, wi'i:
—Haya miin du, mi haalantaa on baawɗe ɗeye ngollirammi ko ngollammi ɗuum.

Banndol haala sakiraaɓe ɗiɗo

28 Iisaa ɓeydi wi'i:
—Ɗume miilotoɗon e banndol ngol: gorko gomma ina joginoo ɓiɓɓe worɓe ɗiɗo. O ɓattitii arandeejo oon, o wi'i ɗum: «Ɓinngel am, yahu golloy hannden to ngesa cabiije toon.»
29 Ɓiɗɗo oon jaabii, wi'i yahataa. Ammaa caggal ɗuum, mimsiti yehi.
30 Baabiiwo oon ɓattitii ɗiɗaɓo oon, wi'i ɗum ko wi'unoo arandeejo oon ɗuum. Oon kaa jaabii, wi'i: «Woodi Baaba», ammaa yahaay.
31 Moy e maɓɓe waɗi ko bammum muuyi ɗuum?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Arandeejo oon.
Ndeen, Iisaa wi'i ɓe:
—Goonga kaalanammi on: nanngooɓe lampo e rewɓe woykuruuɓe ɓeen artoyto on naatude e laamu Laamɗo.
32 Sabo Yaayaa warii to mooɗon, hollii on laawol fonnditaare, de on ngoonɗinaay ɗum. Ammaa nanngooɓe lampo e rewɓe woykuruuɓe

ɓeen ngoondinii mo. Fay nde njiinodon dum ndeen, on mimsitaay ngoondindon dum.

Banndol haala remooɓe bonɓe
(Marku 12.1-12, Lukka 20.9-19)

33 —Kettindee banndol gonngol: nedɗo gomma darni ngesa cabiije, fiiltini nga hoggo, wasi luggere ɓoosirde cabijam. O nyiɓi suudu toowndu faa o haynoo ko warata e ngesa ngaan. Caggal duum, o halfini nga remooɓe, de o wadi jahaangal.

34 Faa ɓoreede cabiije yottii, de o neli gollooɓe makko to remooɓe ɓeen toon, ɓe ngaddanowa mo ngedu makko e ɓiɓɓe cabiije deen.

35 Ammaa remooɓe ɓeen nanngi gollooɓe makko ɓeen, piyi gooto, mbari gooto, limni gooto kaaye.

36 Jom ngesa oon neli e maɓɓe gollooɓe ɓurɓe arandeeɓe ɓeen heewude. Remooɓe ɓeen ngadi ɓe no ngaɗunoo arandeeɓe ɓeen noon.

37 De sakitii o neli ɓiyiiko gorko to maɓɓe, o wi'i: «Ɓe njaagoto ɓiyam oon.»

38 Ammaa nde remooɓe ɓeen nji'unoo ɓiyiiko oon ndeen, mbi'unduri hakkunde muɓɓen «O woni donoowo hoggo ngo. Ngaree mbaren mo, keddoroden ngesa nga!»

39 Wakkati oon, ɓe nanngi mo, ɓe paɗɗi mo to gaɗa ngesa toon, ɓe mbari mo.

40 Joonin le, si jom ngesa cabiije oon warii, noy o waɗata remooɓe ɓeen?

41 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:

—O halkiran bonɓe ɓeen no boniri. O halfinan ngesa ngaan remooɓe woɓɓe hokkooɓe mo ngedu makko e ɓiɓɓe magga wakkati nga ɓoraa.

42 Caggal duum, Iisaa wi'i ɓe:

—Yalla on njanngaay ko winndaa ley Binndi diin duum naa?

«Hayre nde nyiɓooɓe ɓeen calii ndeen,
wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon.
Ɗum wo golle Joomiraado,
wo dum haaynde e jiide meeden!»*

43 Saabe dum, mido wi'a on: laamu Laamdo ittete e moodon, hokkee yimɓe waɗooɓe ko haani e maggu.

44 Caamudo dow hayre ndeen fuu, helan. Mo nde saami dow muuɗum du, diggan.

45 Nde hooreeɓe almaami'en e Farisa'en ɓeen nannoo banndi makko diin, paamii wo kabaaru muɓɓen o banndi.

46 Iɓe piloo no ɓe nanngira mo, ammaa ɓe kulii yimɓe, sabo yimɓe ɓeen ina njogorii mo annabaajo.

22

Banndol haala nyaamdu ɓangal
(Lukka 14.15-24)

1 Iisaa banndani ɓe katin, wi'i ɓe:

2 —Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono kaananke

* **21:42** Jabuura 118.22-23.

ɓaŋnoowo ɓiyum gorko, waɗani ɗum neema ɓangal.

3 O neli maccuɓe makko noddowa yimɓe ɓangal ngaal, ammaa noddaaɓe ɓeen calii warude.

4 O neli katin maccuɓe woɓɓe, o wi'i ɗum'en: «Mbi'ee noddaaɓe ɓeen nyaamdu nduun moyyinaama faa woodi. Mi hirsii ga'i e nyalbi paydi. Fuu segilaama. Ɓe ngara, ɓe nootoo weltaare ɓangal nde.»

5 Ammaa noddaaɓe ɓeen kiisaaki mo, naati haajuuji muɓɓen: o yehi ndaaroyde ngesa muuɗum, o du luumooji muuɗum.

6 Heddiiɓe ɓeen nanngi maccuɓe ɓeen, torri ɓe, mbari ɓe.

7 Kaananke oon tikki, neli sordaasiiɓe muuɗum mbarowi waruɓe nulaaɓe ɓeen, mbuli wuro muɓɓen.

8 Caggal ɗuum, o wi'i maccuɓe makko ɓeen: «Nyaamdu ɓangal nduun moyyinaama, ammaa noddaaɓe ɓeen kaandaa e nyaamude ndu.

9 Ɗum le, njehee dow laabi mawɗi ɗiin, noddon neɗɗo fuu mo kawruɗon wara nyaama nyaamdu ɓangal ndu.»

10 Maccuɓe ɓeen njehi dow laabi ɗiin, noddi yimɓe ɓe kawri toon fuu gilla e bonɓe faa e moyyuɓe faa galle jom ɓangal oon heewi yimɓe.

11 Nde kaananke oon naatunoo faa ndaara noddaaɓe ɓeen ndeen, o haynii gorko mo ɓornaaki kaddule ɓangal ngaal.

12 O wi'i ɗum: «Neɗɗo am, noy naatirɗaa ɗo tawi a ɓornaaki kaddule ɓangal?» De oon deyyinii.

13 Ndeen, kaananke oon wi'i gollooɓe ɓeen: «Kaɓɓee juuɗe makko e koyɗe makko, paɗɗon mo e ley nimre yaasin ndeen. Toon bojji e ŋeryundurde nyiiye ngoni.»

14 Iisaa heddii na wi'a:

—Noddaaɓe ina keewi ammaa suɓaaɓe ina pamɗi.

Haala yoɓugol lampo
(Marku 12.13-17, Lukka 20.20-26)

15 Farisa'en njehi ndawridowi no nanngira Iisaa e ley haala muuɗum.

16 Ɓe neli yoga e taalibaaɓe maɓɓe e jokkuɓe Hirudus to Iisaa. Nulaaɓe ɓeen mbi'i mo:

—Moodibbo, miɗen anndi a goongante: aɗa jannginira laawol Laamɗo ngol goonga. A hulataa fay gooto, sabo a ɓurdintaa yimɓe.

17 Ndelle, haalan min ɗume miiliɗaa: yalla ina dagii min kokka kaananke Roma mawɗo oon lampo naa dagaaki?

18 Ammaa Iisaa ina anndi anniyaaji maɓɓe bondi ɗiin. O wi'i ɓe:

—Onon munaafiki'en! Ɗume wadi de oɗon tuufina kam?

19 Kollee kam mbuuɗu njoɓeteengu lampo.

Ɓe ngaddani mo mbuuɗu cardi ngootu.

20 O yami ɓe, o wi'i:

—Natal moy e innde moy woni ɗo?

21 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Kaananke Roma.

O wi'i ɓe:

—Ndelle, kokkee kaananke
Roma oon ko jeyi, kokkon
Laamɗo du ko jeyi.
22 Nde ɓe nannoo jaabu oon
fu, ɗum haaynii ɓe. Ɓe celi
mo, ɓe ndilli.

Haala ummital maayɓe
(Marku 12.18-27, Lukka 20.27-40)

23 E ley nyalooma oon,
woɓɓe ley waalde Saduki'en
ngari to Iisaa. Kam'en ngoni
yeddooɓe ummital.
24 Ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
—Moodibbo, Muusaa wi'i:
«Si neɗɗo maayii heɓaay
ɓiɗɗo, minyum naa mawnum
dewla debbo joppaaɗo oon,
faa heɓana ɗum ɓeyngu.»*
25 Ina woodunoo hakkunde
amin sakiraaɓe worɓe
njeɗɗo. Arandeejo oon
dewli, maayi heɓaay ɓiɗɗo.
Minyiiko hooyi debbo oon.
26 Kam du maayi heɓaay
ɓiɗɗo. Tataɓo oon du jokki,
faa ɓe njeɗɗo fuu ɓe maayi.
27 Caggal maɓɓe ɓe fuu,
debbo oon du maayi.
28 Ndelle nyannde ummi-
tal, moy e njeɗɗo ɓeen laato-
too goroo debbo oon? Sabo ɓe
fuu ɓe ndewliino mo.
29 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—On woofuɓe, sabo on an-
ndaa Binndi ɗiin, on anndaa
baawɗe Laamɗo du.
30 Sabo si maayɓe ummi-
take, worɓe ɓaŋataa, rewɓe
ɓaŋataake. Ɓe laatoto hono
maleyka'en wonɓe dow
kammu ni.
31 Woodi, e haala ummital
maayɓe, yalla on njanngaay
ko Laamɗo wi'i on ɗuum naa?
O wi'i:
32 «Miin woni Laamɗo
Ibrahiima, Laamɗo Isiyaaka,
Laamɗo Yaakuuba.»†
Laamɗo wo Laamɗo wuurɓe,
wanaa Laamɗo maayɓe.‡
33 Nde jamaa keewɗo oon
nannoo waaju makko oon fu,
ɗum haaynii ɗum'en sanne.

Haala yamiroore ɓurnde fuu manngu
(Marku 12.28-34, Lukka 10.25-28)

34 Nde Farisa'en ɓeen nan-
noo Iisaa deyyinirii Saduki'en
ɓeen e haala fu, ɓe kawriti.
35 Gooto maɓɓe janngi-
noowo Tawreeta na yiɗi
tuufinde mo, yami mo, wi'i:
36 —Moodibbo, ndeye woni
yamiroore ɓurnde fuu man-
ngu e ley Tawreeta?
37 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Yiɗir Laamɗo Joomiraaɗo
maa e ɓernde maa fuu e
yonki maa fuu e hakkillo maa
fuu.§
38 Nde woni yamiroore
arandeere, ɓurnde fuu man-
ngu.
39 Inan yamiroore
ɗiɗaɓerde hono mayre:
«Njiɗiraa gondo maa no
njiɗirɗaa hoore maa ni.»*
40 Tawreeta Muusaa e
dewte annabaaɓe ɗeen fuu
e jamirooje ɗiɗi ɗeen njowii.

* **22:24** Fillitagol Tawreeta 25.5. † **22:32** Wurtagol 3.6. ‡ **22:32** Gilla e jamaanu Muusaa tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gilla ko ɓooyi. Ko Laamɗo wi'i wo Laamɗo maɓɓe ɗuum, holli iɓe mbuuri. § **22:37** Fillitagol Tawreeta 6.5.
* **22:39** Lewinkooɓe 19.18.

Kabaaru Almasiihu e Daawda
(Marku 12.35-37, Lukka 20.41-44)

41 Ko Farisa'en ɓeen kawriti
toon ɗuum, Iisaa yami ɓe, wi'i:
42 —Ɗume miiluɗon e Al-
masiihu oon? Wo o taan
moy?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—O taan Daawda.
43 O wi'i ɓe:
—Ko Daawda haaliri
baawɗe Ruuhu ɗuum, noy
noddiri Almasiihu «Joomi-
raaɗo»? Sabo o wi'ii:
44 «Joomiraaɗo wi'i Joomam:
Jooɗa gere nyaamo am,
faa mi waɗa njaaɓaa
wayɓe ma.»†
45 Wooɗi, Daawda ina nod-
dira mo «Joomam». Ndelle noy
o laatortoo taanum?
46 Ɓe fuu ɓe kunngii
jaabaade mo faa'e. Caggal
nyannde ndeen, fay gooto
suusaay yamude mo yamɗe
goɗɗe katin.

23

No Iisaa feliri jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en
(Marku 12.38-39, Lukka 11.39-52, 20.45-46)

1 Ndeen, Iisaa haalani
jama'aaje ɗeen e taalibaaɓe
muuɗum ɓeen, wi'i:
2 —Jannginooɓe Tawreeta
e Farisa'en ɓeen kalfinaama
njanngina Tawreeta Muusaa.
3 Saabe ɗuum, oɗon kaani
jaɓande ɓe, ngaɗon huunde
fuu ko ɓe mbi'i on. Ammaa
taa nyemmbiton golle maɓɓe,
sabo ɓe ngaɗataa ko ɓe mbaa-
jotoo ɗuum.
4 Ɓe kaɓɓan doŋle teddude,
ɓe mbakkina yimɓe, ammaa
ɓe njiɗaa meemirde ɗe fay e
hoore honndu faa ɓe mballa
ɗum'en.
5 Huunde fuu ko ɓe
ngaɗata, ɓe ngaɗiran ɗum
faa ɓe nji'ee. Ɗum waɗi
de iɓe kaɓɓa talki mawɗi,
iɓe njuutina bukki saayaaji
maɓɓe faa ina ndaasoo.
6 Iɓe njiɗi jooɗorɗe ɓurɗe
teddude si ɓe noddaama e
nokkuuje nyaamdu teddude.
Iɓe njiɗi jooɗorɗe ɓurɗe ted-
dude ley cuuɗi baajorɗi.
7 Iɓe njiɗi jowteede jowtaali
teddude ley luumooji e noddi-
reede «Moodibbo».
8 Ammaa onon kaa, taa
njaɓee noddireede «Mood-
ibbo», sabo Moodibbo gooto
tan njogiɗon. Onon, on fuu
wo on sakiraaɓe.
9 Taa mbi'ee fay gooto
«Baabiiwo» e adunaaru.* Sabo
Baabiiwo gooto tan njogiɗon,
gonɗo dow kammu oon.
10 Taa njaɓee noddireede
«Hooreejo». Sabo Hooreejo
gooto tan njogiɗon, oon woni
Almasiihu.
11 Ɓurɗo teddude hakkunde
mooɗon laatoo golloowo
mooɗon.
12 Toownuɗo hoore
muuɗum fuu, leeyinte.
Leeyinɗo hoore muuɗum fuu,
toownete.
13 Bone woodanii on onon
jannginooɓe Tawreeta e
Farisa'en, munaafiki'en!
Oɗon cokana yimɓe damm-

† **22:44** Jabuura 110.1.
* **23:9** *Taa mbi'ee fay gooto «Baabiiwo» e adunaaru* de konngol ngol waraay wi'ude neɗɗo soowa bammum. Ngol haali haala hooreeɓe diina fonnduɓe ko'e muɓɓen e baabiraaku Laamɗo.

bugal laamu Laamɗo ngaal.
On naatataa, on accataa
naatooɓe naata. [
14 †]

15 Bone woodanii on,
onon jannginooɓe Tawreeta
e Farisa'en, munaafiki'en!
Oɗon njiiloo e leyɗe, oɗon
peyyita maayooji faa keɓon
tuubuɗo gooto. Si on keɓii
ɗum fu, oɗon ngaɗa ɗum
ɓii jahannama faa bura on
bonde kile ɗiɗi.

16 Bone woodanii on, onon
wumɓe ɗowooɓe yimɓe!
Oɗon mbi'a: «Si neɗɗo hunorake suudu dewal mawndu
nduun fu wo ɓolum, ammaa
si hunorake kaŋŋe suudu dewal mawndu oon, hunayeere
mum nanngan ɗum.»

17 Majjuɓe, wumɓe! Ɗume
ɓuri teddude: kaŋŋe oon naa
suudu laaɓinooru kaŋŋe oon
nduun?

18 Oɗon mbi'a katin: «Si
neɗɗo hunorake hirsirde
ndeen fu wo ɓolum, ammaa
si hunorake sadaka gonɗo
dow mayre oon, hunayeere
mum nanngan ɗum.»

19 Wumɓe! Ɗume ɓuri teddude: sadaka oon naa hirsirde laaɓinoore sadaka oon
ndeen?

20 Ndelle, neɗɗo fuu
kunoriiɗo hirsirde ndeen,
hunorake nde, kayre e hu-
unde fuu ko yowii e mayre.

21 Neɗɗo fuu kunoriiɗo su-
udu dewal mawndu nduun,
hunorake ndu, kayru e
Laamɗo gonɗo ley mayru
oon.

22 Neɗɗo fuu kunoriiɗo
kammu, hunorake jooɗorgal
Laamɗo ngaal e Jooɗiiɗo e
maggal oon.

23 Bone woodanii on,
onon jannginooɓe Tawreeta
e Farisa'en, munaafiki'en!
Oɗon ittana Laamɗo jakka
fay naanaa e haakorooji
mooɗon goɗɗi, ammaa oɗon
njeeboo ko ɓuri fuu teddude
e Jamirooje ɗeen. Ɗum
woni gollirde dartaare e
yurmeende e goonɗinal. Wo
kanjum kaannoɗon waɗude
tawee on njoppaay ko heddii
ɗuum.

24 Onon wumɓe ɗowooɓe
yimɓe! Si mbuubu saamii e
njaram mooɗon, on ciiwan
itton ɗum, de oɗon moɗa
ngeelooba!

25 Bone woodanii on,
onon jannginooɓe Tawreeta
e Farisa'en, munaafiki'en!
Oɗon lawya caggal kore e
caggal kaake, de ley majje ina
heewi ko hemraa nguyka e
muuyo bonngo.

26 Farisanke bumɗo!
Lawyu ley kore tafon, ndeen
caggal toon du laaɓan.

27 Bone woodanii on,
onon jannginooɓe Tawreeta
e Farisa'en, munaafiki'en!
Oɗon nanndi e caabeeje
dawninaaɗe, ɗe dow muɓɓen
wooɗi, tawee ley muɓɓen ina
heewi yi'e maayɓe e ko tuuni
fuu.

28 Onon du, wo hono noon
nanndugon: e jiiɗe gite oɗon
nanndi e fonnditiiɓe, ammaa

† **23:14** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 14: *Bone woodanii on, onon jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Oɗon nyaama jawdi rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi, oɗon njuutina du'aawuuji mooɗon faa nanndinkinoɗon e lobbuɓe. Saabe majjum, on keɓan jukkungo ɓurngo fuu bonde.*

ley mooɗon ina wi'i pet naafikaaku e oonyaare.

29 Bone woodanii on, onon jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Oɗon moyyintinoo caabeeje annabaaɓe, oɗon ŋarɗina caabeeje fonnditiiɓe woɓɓe.

30 Oɗon mbi'a: «Sini min kawriino e jamaanu maamiraaɓe amin, min ndufidataano e maɓɓe yiiyam annabaaɓe.»

31 Ndelle, oɗon ceedanoo ko'e mooɗon wo on ɓiɓɓe warannooɓe annabaaɓe ɓeen.

32 Ndelle, njottinee ko maamiraaɓe mooɗon puddunoo!

33 Onon bolle, ɓiɓɓe poosoke! Walaa fuu no ndaɗiron halkere jahannama.

34 Ɗum waɗi de miɗo nulda on annabaaɓe e jom'en hakkillo e jannginooɓe. On mbaran woɓɓe maɓɓe, tonton woɓɓe maɓɓe, piyon woɓɓe maɓɓe dorri e ley cuuɗi mon baajorɗi, ndiiwon ɗum'en hakkunde wuro e wuro.

35 Njomnitaari yiiyam fonnditiiɓe ndufaaɗam e adunaaru ndu ɗaam fuu yeccoto dow mooɗon, gilla yonki Haabiila ponnditiiɗo oon faa yonki Jakariyaa ɓii Barakiya mo mbarnoɗon hakkunde suudu dewal mawndu e hirsirde oon.

36 Goonga kaalanammi on: jukkungo majjum fuu saaman dow yimɓe jamaanu o!

No Iisaa woyri yimɓe Urusaliima
(Lukka 13.34-35)

37 —Kay Urusaliima, Urusaliima! Aɗa wara annabaaɓe, aɗa warda nulaaɓe to maa kaaye! Kile keewɗe njiɗumi hawrundurde ɓiɓɓe maa hono no cofal hawrundurta coppi muuɗum ley bippeele mum ni. De on njaɓaay.

38 Paamon, Laamɗo yoppidii on e suudu mon, wo ndu winnde.

39 Miɗo wi'a on: gilla joonin, on nji'ataa kam katin si wanaa faa wakkati mo mbi'oyton: «Barke woodanii garɗo e dow innde Joomiraaɗo!»

24

Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru
(Marku 13.1-13, Lukka 21.5-19)

1 Nde Iisaa yaltunoo suudu dewal mawndu ina yaha ndeen, taalibaaɓe muuɗum ɓattitii ɗum, kolli ɗum nyimngo ley galle mayru.

2 O wi'i ɓe:

—On nji'ii kujje ɗe fuu naa? Goonga kaalanammi on: fay hayre wootere heddataako ina yowii dow wonnde. Fuu wurjinte.

3 Caggal ɗuum, Iisaa jooɗowii dow waamnde wi'eteende Jaytun. Taalibaaɓe muuɗum ngari to muuɗum kam'en tan, mbi'i ɗum:

—Humpitin min nde ɗum waɗata. Maande ndeye hollata gartol maa, kam e timmoode adunaaru?

4 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Ndeentee taa fay gooto wosina on e goonga.
5 Sabo heewɓe ngardan e innde am, ina mbiitoo: «Miin woni Almasiihu oon.» Ɓe mbosinan yimɓe heewɓe.
6 On nanan kabaaru bolwole gaɗaaɗe e anniyaaɗe, ammaa taa kulee! Ina tilsi ɗum waɗa, de ɗum wanaa timmoode tafon.
7 Lenyol habdan e lenyol, laamu habdan e laamu. Rafooji ngaɗan, leydi dimmboto e nokkuuje feere feere.
8 Ɗum kaa fuu wo hono fuɗɗoode ŋatawere ɓeynoowo ni.
9 Ndeen, yimɓe njaaran on careɗon faa torreɗon, mbareɗon. Lenyi ɗiin fuu mbanyan on saabe am.
10 Wakkati oon, heewɓe pergoto njoppa goonɗinal muɓɓen, ina njambundura, ina mbanyunduri.
11 Annabaaɓe fewreeɓe heewɓe ɓangan, kiila heewɓe.
12 Bonandaaji keewan faa njinngu yimɓe heewɓe ɓuytoo.
13 Ammaa tinnitiiɗo faa yottii timmoode fu, kam hisintee.
14 Kabaaru Lobbo haala laamu Laamɗo o gooynete e adunaaru ndu fuu, faa lenyi fuu keɓa seedaaku nguun. Ndeen adunaaru timmata.

Haala torra mawɗo e gartol Almasiihu
(Marku 13.14-27, Lukka 21.20-28)

15 —On nji'an «huunde nyiddiniinde bonnoore»* nde annabi Daniyiila haalnoo kabaaru muuɗum. Huunde ndeen darnete dow nokkuure seniinde ndeen.† (Janngudo ɗum fuu, faama maanaa majjum.)
16 Ndeen, tawaaɓe ley Yahuudiya fuu ndoggira baamle.
17 Tawaaɗo dow suudu, taa wi'a jippoto hooya gineeji ley suudu muuɗum.
18 Tawaaɗo ngesa, taa yeccoo faa hooyowa saaya muuɗum.
19 Kay, debereedu'en e musinteeɓe njaran torra ley balɗe ɗeen!
20 Ŋaaree Laamɗo taa doggudu mooɗon laatoo wakkati dabbunde naa nyalaande fowteteende.
21 Sabo ndeen, torra mawɗo waɗan mo hono muuɗum waɗaay gilla fuɗɗoode adunaaru faa joonin, woodi du hono muuɗum waɗataa abada katin.
22 Sini tawiino balɗe ɗeen ndaɓɓinɗinaaka, fay gooto hisataano. Ammaa Laamɗo raɓɓinɗinii ɗe saabe suɓaaɓe muuɗum.
23 Wakkati oon, si goɗɗo wi'ii on: «Ndaaree! Inan Almasiihu ɗo», naa «Inani mo to», taa ngoonɗinee.
24 Sabo almasiihu'en fewreeɓe e annabaaɓe fewreeɓe ɓangowan, ngaɗa maandeeji mawɗi e kaayeefiiji faa majjina fay suɓaaɓe ɓeen, si na laatoo.

* **24:15** Daniyiila 9.27, 11.31, 12.11. † **24:15** Ɗo Iisaa haali ko annabi Daniyiila sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley suudu dewal mawndu Alhuudiyankooɓe. Ko o sappinoo ɗuum waɗii gilla Iisaa rimaaka. Joonin Iisaa wi'i hono majjum wartan katin.

25 Paamee wooɗa. Mi
haalanii on gilla ɗum waraay.
26 Si yimɓe mbi'ii on: «Inani
mo ley ladde», taa njehee.
Naa si ɓe mbi'ii: «Inani mo ley
cuuɗi toon», taa ngoonɗinee.
27 Si goonga, no mayyere
yaynirta e kammu gilla lettu-
gal faa gorgal ni, hono noon
Ɓii Neɗɗo wardata.
28 To ko saaɗi woni fuu,
toon jigaaje kawritata.

29 —Wakkati gooto, caggal
torra balɗe ɗeen, naange
niɓɓan, lewru selan yaynude,
koode kammu caaman, kulle
gonɗe dow kammu ɗeen
ndimmboto.‡
30 Wakkati oon, maande
Ɓii Neɗɗo oon ɓangan dow
kammu, lenyi adunaaru ɗiin
fuu mboyan mettorgal. Ɓe
nji'an Ɓii Neɗɗo oon, ina wara
e duule, ina warda e baawɗe
e teddeengal manngal.
31 Buututal manngal fu-
ufete, de o nula maleyka'en
makko lettugal e gorgal,
horɗoore e soɓɓiire, kawrun-
dura suɓaaɓe makko ɓeen
gilla to adunaaru fuɗɗi faa to
haaɗi.

Banndol dow yibbi
(Marku 13.28-31, Lukka 21.29-33)

32 Ekitee ko yibbi hollata: si
licce makki keyɗitii, haako-
rooji makki du mbilitii fu,
oɗon anndi ndunngu ɓadake.
33 Noon du, si on nji'ii kulle
ɗeen fuu, annditon wakkati
oon ɓadake, imo woni e
dammbugal galle.
34 Goonga kaalanammi on:
jamaanu o timmataa tawee
kulle ɗeen fuu ngaɗaay.
35 Kammu e leydi timman,
de haalaaji am kaa timmataa
abada.

No fay gooto anndiraa timmoode si wanaa Laamɗo
(Marku 13.32-37, Lukka 17.26-30, 34-36)

36 —Ammaa nyalaande
ndeen e wakkati oon fay
gooto anndaa ɗum, wanaa
maleyka'en wonɓe dow
kammuuli, wanaa Ɓiɗɗo
oon. Walaa annduɗo ɗum si
wanaa Baabiiwo oon.
37 Hono no laatorinoo
wakkati Nuuhu, noon du
laatortoo si Ɓii Neɗɗo warii.
38 E ley nyalaaɗe ɗeen
fadde ilam tuufaandu ɗaam
warude, yimɓe ina nyaama,
ina njara, ina ɓaŋa, ina ɓaŋee,
faa nyannde Nuuhu naati
laana kaan.
39 Ɓe paamaay faa'e faa
ilam tuufaandu ɗaam wari,
yooli ɓe fuu. Garol Ɓii Neɗɗo
du, hono noon laatortoo.
40 Wakkati oon, worɓe ɗiɗo
tawdete ley ngesa. Gooto
muɓɓen hooyete, gooto du
yoppee.
41 Rewɓe ɗiɗo undooɓe
tawete dow unirde. Gooto
muɓɓen hooyete, gooto du
yoppee.
42 Ndelle, kakkilon, sabo on
anndaa wakkati mo Joomi-
raaɗo mon warata.
43 Paamee ɗum ɗo: si
jom galle ina anndunoo
wakkati mo gujjo warata ley
jemma, waalan hakkilde,
yoppataano o naata suudu
muuɗum.

‡ **24:29** Esaaya 13.10, 34.4, Jowiila 2.10.

44 Ndelle, onon du cegilee,
sabo Ɓii Neɗɗo waran e
wakkati mo on miilaaki.

Haala golloowo koolniiɗo
e golloowo bonɗo
(Lukka 12.41-48)

45 —Ndelle, moy woni
golloowo koolniiɗo, jom
hakkillo? Oon woni mo
joomum halfini gollooƀe
muuɗum faa hokka ɗum'en
nyaamdu muƀƀen e wakkati
kaanɗo.
46 Barke woodanii gol-
loowo mo joomum warti,
tawi ina waɗa no yamiraa
noon.
47 Goonga kaalanammi on:
joomiiko oon halfinan mo
jawdi muuɗum fuu.
48 Ammaa si golloowo
oon wo bonɗo, wi'ii ley
ƀernde mum joomum ƀooyan
wartaay,
49 de fuɗɗi ina fiya bannd-
raaƀe muuɗum gollooƀe, ina
nyaamda ina yarda e sulo-
tooƀe,
50 ndeen kaa, joomiiko
wartan nyalooma mo o
anndaa e wakkati mo o
miilaaki.
51 Joomiiko oon jukkoto mo
jukkungo naawngo, watta
mo hakkunde munaafiki'en.
Toon bojji e ŋeryundurde
nyiiye ngoni.

25

Banndol haala surbaaƀe
sappo

1 —Inan no laamu Laamɗo
nanndi: wo hono sur-
baaƀe sappo hooyuƀe fitil-
laaji muƀƀen de njehi faa
njaƀƀowoo ƀaŋuɗo.*
2 Njoyo maƀƀe ngalaa
hakkillo, njoyo maƀƀe du ina
ngoodi hakkillo.
3 Ɓe ngalaa hakkillo ƀeen
kooyi fitillaaji tawi njooƀaaki
nebbam.
4 Jom'en hakkillo ƀeen kaa
njaadi paali nebbam e fitil-
laaji muƀƀen.
5 Nde ƀaŋuɗo oon jenn-
gunoo waraay ndeen, ƀe fuu
ƀe ŋoŋi, ƀe ɗaanii.
6 Faa hakkunde jemma,
yeewnaango nanaa, wi'i:
«Inan ƀaŋuɗo oon! Njaltee!
Njaƀƀowee mo!»
7 Ndeen surbaaƀe ƀeen fuu
pini, ina moyyina fitillaaji
muƀƀen.
8 Surbaaƀe ƀe ngalaa
hakkillo ƀeen mbi'i jom'en
hakkillo ƀeen: «Njeɗee min
nebbam mooɗon ɗaam, sabo
inan fitillaaji amin ina nyifa.»
9 Jom'en hakkillo ƀeen
njaabii, mbi'i: «Gasataa,
sabo ko min njogii ɗuum
heyataa en, en fuu. Njehee
to sonnooƀe, coodowon!»
10 Ko ƀe njehi faa ƀe
coodowa nebbam ɗuum,
ƀaŋuɗo oon yottii. Segili-
nooƀe ƀeen naatidi e makko
e ley suudu weltaare nduun,
de dammbugal ngaal omm-
baa.
11 Faa ƀooyi seeɗa, sur-
baaƀe heddiiƀe ƀe cegilaaki
ƀeen ngarti, keddii ina
nodda, ina mbi'a: «Joomii

* **25:1** E al'aada Alhuudiyankooƀe ƀaŋuɗo ina yaada e yigiraaƀe jom suudu muuɗum, sabo kam'en ndammbata ɗum.

amin, joomii amin, omtan
min!»
12 Ammaa o jaabii ɓe, o wi'i:
«Goonga kaalanammi on: mi
anndaa on.»
13 Iisaa sakitii wi'i:
—Kakkilon ndelle, sabo
on anndaa nyalaande naa
wakkati mo Ɓii Neɗɗo
wartata oon.

Banndol haala gollooɓe tato
(Lukka 19.11-27)

14 —Laamu Laamɗo ina
nanndi e gorko cegiliiɗo faa
dilla, noddi maccuɓe mum,
de halfini ɗum'en jawdi
mum.
15 O halfini gooto maɓɓe
mutakal kaŋŋe keme joy,
goɗɗo keme ɗiɗi, tataɓo oon
hemre, mono fuu ko fotata
e muuɗum. Caggal ɗuum, o
dilli. Wakkati oon ni,
16 kalfinaaɗo mutakal
kaŋŋe keme joy oon yehi
luumorii ɗum, heɓi mutakal
keme joy goɗɗe.
17 Jom keme ɗiɗi oon du
waɗi noon, tinii kam du mu-
takal keme ɗiɗi goɗɗe.
18 Ammaa jom mutakal
hemre oon yehi wasowi
ngayka, uwi toon ko joomum
oon hokkunoo ɗum.
19 Faa ɓooyi caggal majjum,
joomii ɓe oon warti, noddi ɓe,
faa ndaara hiisa ceede ɗeen.
20 Kalfinaaɗo mutakal
kaŋŋe keme joy oon wari,
waddi mutakal keme joy
goɗɗe, wi'i: «Joomam, a
halfinii kam mutakal keme
joy. Ndaar, mi tinorake ɗe
mutakal keme joy goɗɗe.»
21 Joomiiko oon wi'i mo:
«Gasii. Wo a maccuɗo lobbo,
koolniiɗo. Saabe a hoolnake
e ko famɗi, mi halfinte ko
heewi. War naatu faa cey-
odoɗen!»
22 Kalfinaaɗo mutakal
keme ɗiɗi oon wari kam
du, wi'i: «Joomam, a halfinii
kam mutakal kaŋŋe keme
ɗiɗi. Ndaar, mi tinorake ɗe
mutakal keme ɗiɗi goɗɗe.»
23 Joomiiko oon wi'i mo:
«Gasii. Wo a maccuɗo lobbo,
koolniiɗo. Saabe a hoolnake
e ko famɗi, mi halfinte ko
heewi. War naatu faa cey-
odoɗen!»
24 Kalfinaaɗo mutakal
kaŋŋe hemre oon wari kam
du, wi'i: «Joomam, miɗo
anndunoo a gorko tiiɗuɗo
alhaali: aɗa tayа ko a aawaay,
aɗa hawrundura to a sarkaay
aawdi.
25 Saabe ɗum, kulumi,
njahumi iroymi kaŋŋe maa
oon. Haya, inan giney maa.»
26 Joomiiko jaabii mo, wi'i:
«Maccuɗo bonɗo, jaayɗo! Aɗa
anndunoo miɗo tayа ko mi
aawaay, miɗo hawrundura
to mi saakaay aawdi.
27 Ndelle, aɗa haannoo wat-
tude kaŋŋe am oon to tinooɓe
buuɗi, faa danya ko tinoriimi
si mi wartii.
28 Joonin, teetee mo mu-
takal hemre kaŋŋe oon,
kokkon ɗum jom mutakal
kaŋŋe keme joy oon.
29 Sabo jogiiɗo fuu
ɓeydante faa heewa. Ammaa
mo walaa oon, fay seeɗa ko
jogii ɗuum teetete.
30 Maccuɗo jaayɗo oon kaa,
paɗɗee ɗum yaasin e ley
nimre ndeen. Toon bojji e
ŋeryundurde nyiiye ngoni.»

No Ɓii Neɗɗo oon sarortoo

yimɓe fuu

31 —Nde Ɓii Neɗɗo wardi
e teddeengal muuɗum, kam
e maleyka'en fuu, jooɗoto
e jooɗorgal laamu muuɗum
teddungal ngaal.
32 Yimɓe adunaaru ɓeen
fuu kawrundurte yeeso
makko, o sennda ɓe hono no
duroowo senndirta baali e
be'i ni:
33 o heedina baali ɗiin e
junngo makko nyaamo, o
heedina be'i ɗiin e junngo
makko nano.
34 Ndeen Kaananke oon
wi'ata wonɓe junngo mum
nyaamo ɓeen: «Ngaree, onon
ɓe Baaba am barkini, njaɓee
laamu mo ndesanaɗon gilla e
fuɗɗoode adunaaru ndu.
35 Sabo mi yolbiino, de
on nyaamnii kam. Mi
ɗomɗiino, de on njarnii kam.
Mi laatakeno beero, de on
njaɓɓake kam.
36 Mi holiino, de on koltinii
kam. Mi nyawiino, de on
cawrii kam. Mi uddanooma
ley kasu, de on ndaarowii
kam.»
37 E wakkati oon, fonndi-
tiiɓe ɓeen njaabotoo mo,
mbi'a: «Joomiraaɗo, ndey
min nji'i aɗa yolbi, de min
nyaamni ma naa aɗa ɗomɗi,
de min njarni ma?
38 Ndey min nji'i a beero, de
min njaɓɓii ma, naa a koldo,
de min koltini maa?
39 Ndey min nji'i a nyawɗo
naa a uddaaɗo ley kasu, de
min ngari ndaarude ma?»
40 Kaananke oon jaaboto ɓe
wi'a: «Goonga kaalanammi
on: ko ngaɗanɗon gooto
e ɓurɗo famɗude ley saki-
raaɓe am ɓeen fu, wo miin
ngaɗanɗon.»
41 Caggal ɗuum, o wi'an
wonɓe junngo makko nano
ɓeen: «Mboɗɗee kam, onon
huɗaaɓe Laamɗo! Njehee ley
yiite duumiinge nge Laamɗo
resani Ibiliisa e maleyka'en
muuɗum ngeen!
42 Sabo mi yolbiino, de
on nyaamnaay kam. Mi
ɗomɗiino, de on njarnaay
kam.
43 Mi weeriino, de on njip-
pinaay kam. Mi holiino, de
on koltinaay kam. Mi nyawi-
ino, mi uddanooma, de on
ngaraay ndaarude kam.»
44 Ndeen, ɓe njaaboto mo
kamɓe du, ɓe mbi'a: «Joomi-
raaɗo, ndey min nji'i aɗa yolbi
naa aɗa ɗomɗi naa aɗa weeri
naa aɗa holi naa aɗa nyawi
naa aɗa ommbaa ley kasu, de
min mballaay ma?»
45 O jaaboto ɓe, o wi'a:
«Goonga kaalanammi on: ko
on ngaɗanaay gooto e ɓurɓe
famɗude ɓee ɗo ɗuum, wo
miin woni on ngaɗanaay.»
46 Ndeen, ɓe njahan ley
jukkungo duumiingo, de fon-
nditiiɓe ɓeen keɓa nguurn-
dam nduumiiɗam.

26

No mawɓe diina ndawriri faa nannga Iisaa

(Marku 14.1-2, Lukka 22.1-2, Yuhanna 11.45-53)

1 Nde Iisaa timminnoo
waajuuji ɗiin fuu, wi'i taal-
ibaaɓe muuɗum ɓeen:

2 —Oɗon anndi balɗe ɗiɗi
keddanii en e iidi Faltagol*,
de Ɓii Neɗɗo hokkitirte faa
tontee e leggal palaangal.
3 E wakkati oon, hooreeɓe
almaami'en e mawɓe Alhu-
udiyankooɓe ɓeen kawritowi
galle Almaami Mawɗo
bi'eteeɗo Kayafas.
4 Ɓe fuu ɓe ndawridi faa
ɓe nanngira Iisaa hiila, ɓe
mbara ɗum.
5 Ammaa ɓe mbi'i:
—Taa ngaɗen ɗum ley iidi
ndi de yimɓe muurta.

No debbo joordi nebbam uurɗam dow Iisaa
(Marku 14.3-9, Yuhanna 12.1-8)

6 Tawi Iisaa ina woni ley
Baytaniya to suudu Simon
noddirteeɗo ceppinɗo.
7 Debbo gomma ɓattitii
ɗum ina jogii faandu nebbam
uurɗam, tiiɗuɗam coggu
sanne. O tawi Iisaa ina
nyaama, o joori ɗam dow
hoore muuɗum.
8 Nde taalibaaɓe ɓeen
nji'unoo ɗum ndeen, mettaa,
ina mbi'a:
—Ɗume saabii de nebbam
ɗaam bonniraa ni?
9 Iɗam waawnoo sonneede
ceede keewɗe, de ceede ɗeen
kokkee talkaaɓe.
10 Iisaa faamii ko ɓe kaalata
ɗuum, wi'i ɓe:
—Ko waɗi de oɗon torra
debbo o? O gollanii kam gol-
lal lobbal.
11 Si goonga, talkaaɓe ina
tawdee e mooɗon wakkati
fuu. De miin kaa, mi taw-
dataake e mooɗon wakkati
fuu.
12 O joorii nebbam uurɗam
ɗam dow ɓanndu am faa o
segilanoo kam uweede.
13 Goonga kaalanammi on:
ɗo Kabaaru Lobbo waajaa e
adunaaru ndu fuu, ko debbo
o waɗi ɗuum fillitete, faa o
miccitee.

No Yahuuda jamborii Iisaa
(Marku 14.10-11, Lukka 22.3-6)

14 Ndeen Yahuuda Isikariy-
otto, gooto e taalibaaɓe sappo
e ɗiɗo ɓeen, yehi to hooreeɓe
almaami'en,
15 wi'i ɗum'en:
—Ɗume kokkoton kam si mi
waddanii on Iisaa?
Ndeen ɓe njoɓi mo buuɗi
cardi capanɗe tati.
16 Gilla ndeen, Yahuuda
ina filoo wakkati faa jamboo
Iisaa.

No Iisaa waɗiri hiraande iidi Faltagol e taalibaaɓe muuɗum
(Marku 14.12-26, Lukka 22.7-23, Yuhanna 13.21-30, 1 Korintunkooɓe 11.23-25)

17 Nyalaande go'aɓerde iidi
buuru mo wattaaka rabilla,
taalibaaɓe ɓeen ngari, yami
Iisaa, mbi'i ɗum:
—Toy njiɗɗaa min cegi-
lanowe hiraande iidi Faltagol
ndeen?
18 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Njehee ngalluure toon,
naaton suudu maani, mbi'on
ɗum: «Moodibbo wi'i wakkati
muuɗum yonii. Wo to suudu
maaɗa waɗata iidi Faltagol,
kam e taalibaaɓe muuɗum.»

* **26:2** ***Iidi Faltagol*** wo miccinoori nyannde nde Laamɗo wurtini Israa'iila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltorii suudu fuu ndu yiiyam mooytaa e dammbugal muuɗum.

19 Taalibaaɓe ɓeen ngadi ko
Iisaa yamiri ɗum'en, cegilii
hiraande ndeen.
20 Nde hiirnoo fu, Iisaa
jooɗodii e taalibaaɓe sappo
e ɗiɗo ɓeen faa ɓe kiirtoo.
21 Nde ɓe kiirtotonoo
ndeen, o wi'i:
—Goonga kaalanammi on:
gooto mooɗon jamboto kam.
22 Ɓe cunii sanne, heddii iɓe
yamira mo gooto gooto, mono
fuu ina wi'a:
—Joomam, kori wanaa
miin?
23 O jaabii, o wi'i:
—Cuuwidinɗo e am junngo
muuɗum ley le'al ngal, oon
jambotoo kam.
24 Tilay Ɓii Neɗɗo yoppira
adunaaru no haaliraa ley
Binndi ɗiin ni. Ammaa bone
woodanii jambotooɗo Ɓii
Neɗɗo oon! Gorko oon, si
rimaakano fey ɓuri woodde
e muuɗum.
25 Yahuuda jamboytooɗo
mo oon hooyi haala, yami mo,
wi'i:
—Moodibbo, kori wanaa
miin?
O jaabii ɗum, o wi'i:
—Aan e hoore maa haali.
26 Nde ɓe nyaamannoo
ndeen, Iisaa hooyi buuru,
yetti Laamɗo, heltii, hokki
taalibaaɓe muuɗum ɓeen,
wi'i:
—Njaɓee, nyaamee. Ɗum
woni ɓanndu am.
27 Caggal ɗuum, o hooyi
horde cabijam, o yetti
Laamɗo, o hokki ɓe, o wi'i:
—Njaree, on fuu.
28 Ɗum woni yiiyam am
tabintinoojam amaana
Laamɗo. Ɗam rufete saabe
heewɓe faa hakkeeji muɓɓen
njaafee.
29 Miɗo haalana on: mi
yarataa cabijam ɗam katin
si wanaa nyannde nde njar-
dowammi e mooɗon kesam
ley laamu Baaba am.
30 Caggal ɓe njimii
Jabuura,† ɓe njalti, ɓe njehi
dow waamnde wi'eteende
Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer wi'an anndaa ɗum
(Marku 14.27-31, Lukka 22.31-34, Yuhanna 13.36-38)

31 Wakkati oon, Iisaa wi'i
ɓe:
—Ley jemma o, on fuu
on njoppan kam, sabo ina
winndaa: «Mi fiyan duroowo
piiɗe maayde, de coggal baali
ngaal sankitoo.»‡
Iisaa ɓeydi, wi'i:
32 —Ammaa nde iirti-
nowaami fu, mi artoyto on
Galili.
33 Ndeen Piyeer hooyi
haala, wi'i mo:
—Fay si ɓe fuu ɓe njoppi ma,
miin kaa abada mi yoppataa
ma.
34 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Goonga kaalanam-
maami: jemma o pay, fadde
ndontoori joggude a wi'an a
anndaa kam kile tati.
35 Piyeer wi'i mo:
—Fay si tilsi mi maaydan e
maaɗa, abada mi wi'ataa mi
anndaa ma.
Taalibaaɓe ɓeen fuu mbi'i
hono noon.

† **26:30** Al'aada Alhuudiyankooɓe woni yimude jimi Jabuura 115-118 e hiraande iidi Faltagol. ‡ **26:31** Jakariyaa 13.7.

No Iisaa nyaagorii Laamɗo ley Geccemane
(Marku 14.32-42, Lukka 22.39-46)

36 Caggal ɗuum, Iisaa yottodii e maɓɓe nokku bi'eteeɗo
Geccemane, wi'i ɓe:
—Njooɗee ɗo, faa mi yaha
mi waɗowa du'aare.
37 O yaadi e Piyeer e ɓiɓɓe
Jebede ɗiɗo ɓeen, ɓernde
makko fuɗɗi maatude met-
torgal e kaaɗeefi.
38 Wakkati oon, o wi'i ɓe:
—Mettorgal ina mawni
e am sanne faa ina nesa
warude kam. Keddee ɗo,
ndoomidee e am, kakkilen.
39 O toowti seeɗa, o hippi
yeeso makko e leydi, imo
du'oo, imo wi'a:
—Baabiiwo, si tawii ina laa-
too, woɗɗinam horde torra
nde. Ammaa taa laatoroo
no muuyirmi, laatoroo no
muuyirɗaa aan.
40 O warti, o tawi iɓe ɗaanii.
O wi'i Piyeer:
—On ngalaa semmbe faa
ndoomidon e am fay haddi
wawtu gooto naa?
41 Kakkilee, ndu'ee, taa on
njarribe. Sabo hakkillo ina
heewi anniya lobbo, ammaa
terɗe ina lokkiɗi.
42 O yehi katin, o du'ii, o
wi'i:
—Baabiiwo, si tawii
horde bone nde waawaa
woɗɗineede si wanaa mi yara
ɗum fu, muuyɗe maa laatoo.
43 O warti, o tawi ɓe
ɗaantake, sabo ɗoyngol
maɓɓe na teddi sanne.
44 O yehi katin, o du'ii
tataɓerde hono no o
du'orinoo ni.
45 Caggal ɗuum, o warti
to taalibaaɓe ɓeen, o wi'i
ɗum'en:
—On ɗaani, oɗon ŋootta
naa? Ndaaree, wakkati o
yottake! Ɓii Neɗɗo wattete e
juuɗe luttuɓe.
46 Ummee njehen! Inan
jambotooɗo kam oon ina
ɓattitii.

No Iisaa nanngiraa
(Marku 14.43-50, Lukka 22.47-53, Yuhanna 18.3-12)

47 O tilaaki haalude, faa
Yahuuda, gooto e sappo e ɗiɗo
ɓeen, yottii ina wondi e yimɓe
heewɓe jogiiɓe kaafaaje
e cabbi. Wo ɓe nulaaɓe
hooreeɓe almaami'en e
mawɓe Alhuudiyankooɓe.
48 Jambotooɗo mo oon
hokkiino ɓe filnde, wi'i:
—Mo mucciimi fu, oon
woni kanko. Nanngon ɗum.
49 Wakkati oon pay, Yahu-
uda ɓattitii Iisaa, wi'i ɗum:
—Foofoo Moodibbo!
O muccii ɗum.
50 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Giɗo am, waɗu ko waddi
maa ɗuum.
Wakkati oon, ɓe ɓattitii
Iisaa, ɓe nanngi ɗum, ɓe tiigii
ɗum.
51 Gooto e wonduɓe e
Iisaa ɓeen soorti kaafaahi
mum, soppi maccuɗo Al-
maami Mawɗo, tayi nowru
muuɗum.
52 Ndeen, Iisaa wi'i mo:
—Soornu kaafaahi maa ki e
hulgo muuɗum, sabo kamre-
teeɗo kaafaahi fuu, kaafaahi
halkata ɗum.
53 Maa du aɗa miila joonin
mi waawaa noddude Baaba
am nulda kam ko ɓuri konu-
uji sappo e ɗiɗi maleyka'en
naa?

54 Ammaa si ɗum laatorake
noon, noy ko winndaa e ley
Binndi ɗiin ɗuum tabitirta?
Ɓi mbi'ii sanaa ɗum laatoroo
noon.
55 E wakkati oon, o wi'i ja-
maa oon:
—Ko waɗi de ngarduɗon e
kaafaaje e cabbi faa nanngon
kam hono wo mi gujjo?
Nyannde fuu miɗo jooɗinoo
ley suudu dewal mawndu
nduun, miɗo janngina, de on
nanngaay kam.
56 Ammaa ɗum fuu waɗan
faa Binndi annabaaɓe ɗiin
tabita.
Ndeen, taalibaaɓe ɓeen fuu
njoppi mo, ndoggi.

No mawɓe diina carorii Iisaa
(Marku 14.53-65, Lukka 22.54-55, 63-71, Yuhanna 18.13-14, 19-24)

57 Nanngu ɓe Iisaa ɓeen
njaari ɗum to Kayafas Al-
maami Mawɗo oon. Tawi
janngino ɓe Tawreeta e
mawɓe lenyol ɓeen kawritii
toon.
58 Piyeer le, ina jokki mo to
toowti seeɗa, faa e taliyaare
galle Almaami Mawɗo oon. O
naati ley galle oon, o jooɗodii
e doomoo ɓe ɓeen faa o yi'a no
ɗum sakitortoo.
59 Wooɗi, hooree ɓe al-
maami'en e jeyaaɓe e waalde
Saahiiɓe ndeen fuu ina piloo
fewre nde pelda Iisaa faa
waree,
60 de ɓe keɓaay. Fay ko
heewɓe ngari seedanaade
mo pene ɗuum, sabaabu
baawɗo warude mo fuu
walaa. Sakitii, worɓe ɗiɗo
ngari,
61 mbi'i:
—Kanko wi'unoo imo
waawi liɓude suudu dewal
Laamɗo, de o nyiɓtoo ndu ley
balɗe tati.
62 Almaami Mawɗo oon
ummii, wi'i Iisaa:
Walaa ko njaabotoɗaa naa?
Ko yimɓe ɓe ceedante ɗuum
wo ɗume?
63 Ɗum fuu imo deyyinii. Al-
maami Mawɗo oon wi'i mo:
—Miɗo yamire e innde
Laamɗo buurɗo, kaalanaa
min si tawii aan woni Almasi-
ihu, Ɓii Laamɗo oon.
64 O jaabii ɗum, o wi'i:
—Aan e hoore maa haali.
Katin, miɗo wi'a on: gilla
joonin, on nji'an Ɓii Neɗɗo
ina jooɗii gere nyaamo Jom
baawɗe oon. O warowan
dow duule kammu.
65 Haalaaji makko ɗiin
metti Almaami Mawɗo oon
faa seeki kaddule muuɗum,
wi'i:
—O mbonkake Laamɗo!
Walaa fuu ko kaajaraɗen
seedeeɓe katin! On narrii
noppi mooɗon ko o mbonkii
Laamɗo ɗuum.
66 Ɗume miiliɗon?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Imo haani wareede.
67 Caggal ɗuum, ɓe tutti e
yeeso makko, ɓe culkii mo.
Woɓɓe maɓɓe ina peenya mo,
68 ina mbi'a:
—Hey Almasiihu! Si a
annabaajo, haalan min moy
fiyi ma!

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa
(Marku 14.66-72, Lukka 22.56-62, Yuhanna 18.15-18, 25-27)

69 Tawi Piyeer ina jooɗii
yaasin suudu nduun ley
taliyaare galle oon. Gooto e

horɓe wonɓe ɗoon ɓattitii mo, wi'i:
—Aan, aɗa wondunoo e Iisaa Galilinkeejo oon.
70 O yeddi ɗum hakkunde yimɓe fuu, o wi'i:
—Mi faamaay ko kaalataa ɗuum.
71 Caggal ɗuum, o fonndii to dammbugal galle toon. Korɗo goɗɗo yi'i mo, wi'i wonɓe ɗoon ɓeen:
—Gorko o ina wondunoo e Iisaa Nasaraatuujo oon.
72 Piyeer yeddi katin, wi'i:
—Mi hunake, mi anndaa gorko o.
73 Faa ɓooyti seeɗa, dariiɓe ɗoon ɓeen ɓattii Piyeer, mbi'i ɗum:
—Tannyoral, aan du wo a gooto maɓɓe, sabo ɗemngal maa ngal hollii to yuuruɗaa.
74 E ley ɗuum, Piyeer fuɗɗi hunaade e huttaade, ina wi'a:
—Mi anndaa gorko o!
Wakkati oon pay, ndontoori joggi.
75 De Piyeer miccitii ko Iisaa wi'unoo ɗuum: «Faɗde ndontoori joggude, a wi'an a anndaa kam kile tati.» O wurtii yaasin, imo woya bojji cattuɗi.

27

No Iisaa yaariraa to Pilaatu
(Marku 15.1, Lukka 23.1-2, Yuhanna 18.28-32)

1 Gilla fajiri, hooreeɓe almaami'en e mawɓe lenyol ɓeen fuu kawriti, ndarni anniya warude Iisaa.
2 Ɓe kaɓɓi mo, ɓe njaari mo, ɓe ngatti mo e juuɗe Pilaatu goforneer oon.

No Yahuuda maayiri
(Golle Nulaaɓe 1.18-19)

3 Nde Yahuuda jambiiɗo Iisaa oon yi'unoo no Iisaa saroraa wo bareteeɗo fu, mimsiti. O wartiri buuɗi cardi capanɗe tati ɗiin to hooreeɓe almaami'en e mawɓe lenyol ɓeen.
4 O wi'i ɗum'en:
—Mi luttii ko njambiimi mo walaa feloore ɗuum!
Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Ko jomi min? Wo aan ɗum woodani.
5 Yahuuda faɗɗi ceede ɗeen ley suudu dewal mawndu nduun, dilli. Ndeen yehi, hooyi ɓoggol, waritowii.
6 Hooreeɓe almaami'en ɓeen kooyi ceede ɗeen, mbi'i:
—Dagaaki ceede ɗe ngattee ley keesu oon, sabo wo ɗum njobdi yiiyam.
7 Ɓe ndawridi dow majjum, de ɓe kooyi ceede ɗeen, ɓe coodi ngesa mahoowo looɗe, ɓe ngaɗi nga caabeeje weerɓe.
8 Ɗum waɗi de ngesa ngaan ina wi'ee «Ngesa Yiiyam» faa hannden.
9 Noon haala ka annabi Yeremiya haalnoo kaan tabintiniraa nde wi'unoo:
«Ɓe kooyii buuɗi cardi capanɗe tati,
coggu mo yimɓe Israa'iila kiisorii yonki makko,
10 ɓe coodi ɗum ngesa mahoowo looɗe,

* **27:10** Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13, 32.6-9.

hono no Joomiraaɗo
yamiri kam ni.»*

No Pilaatu yamiri Iisaa
(Marku 15.2-5, Lukka 23.3-5, Yuhanna 18.33-38)

11 Iisaa darii yeeso go-
forneer oon. Oon yami mo,
wi'i:
—Aan woni kaananke Al-
huudiyankooɓe oon naa?
O jaabii, o wi'i:
—Aan e hoore maa haali.
12 Ammaa nde hooreeɓe al-
maami'en e mawɓe lenyol
ɓeen pelannoo mo ndeen, o
nootaaki fay huunde.
13 Ndeen Pilaatu wi'i mo:
—A nanataa ko ɓe ceedante
ɗuum fuu naa?
14 Ammaa o jaabaaki faa'e.
Ɗum haaynii goforneer oon
sanne.

No Iisaa saroraa wo bare-
teeɗo
(Marku 15.6-15, Lukka 23.13-25, Yuhanna 18.39-19.16)

15 Wakkati Iidi Faltagol
fuu, goforneer oon ina
woowi yoofande yimɓe
ɓeen kasuujo gooto mo njiɗi
yoofaneede.
16 Wakkati oon, ina woodi
kasuujo jom innde, bi'eteeɗo
Iisaa Barabas.
17 E ley ko jamaa oon
hawriti ɗuum, Pilaatu yami
ɓe, wi'i:
—Moy njiɗuɗon mi yoofana
on: Iisaa Barabas naa Iisaa
bi'eteeɗo Almasiihu oon?
18 Si goonga, Pilaatu faamii
wo kiram waɗi de ɓe kokkitiri
Iisaa.
19 Katin du, wakkati o
jooɗinoo ley sarordu oon,
jom suudu makko neli e
makko, wi'i:
—Celaa gorko ponnditiiɗo
oon, sabo jemma hankin
koyɗi makko tampinii kam
sanne.
20 Hooreeɓe almaami'en e
mawɓe lenyol ɓeen ndunyi
jamaa oon nyaagoo Pilaatu
yoofana ɓe Barabas, de wara
Iisaa.
21 Goforneer oon yamtindii
ɓe:
—Moy e ɗiɗo ɓeen njiɗuɗon
mi yoofana on?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Barabas!
22 Pilaatu yami ɓe, wi'i:
—Ndelle, noy ngaɗammi
Iisaa bi'eteeɗo Almasiihu
oon?
Ɓe fuu ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Tontu mo e leggal palaan-
gal!
23 O yami ɓe, o wi'i:
—Ɗume o waɗi ko boni?
De ɓe ɓeydi yeewnaade
semmbe, iɓe mbi'a:
—Tontu mo e leggal palaan-
gal!
24 Ndeen Pilaatu yi'i walaa
ko waawi, tawi du muurtere
ina ummoo. O hooyi ndiyam,
o looti juuɗe makko yeeso
yimɓe ɓeen, o wi'i ɓe:
—Miin kaa, baka am walaa
e rufugol yiiyam gorko o. Wo
onon ɗum woodani.
25 Ɓe fuu ɓe njaabii, ɓe
mbi'i:
—Yiiyam makko ina yowii
dow amin, minen e ɓiɓɓe
amin!
26 Ndeen, Pilaatu yoofani
ɓe Barabas, de yamiri Iisaa
fiyee dorri. Caggal ɗuum, o
hokkitiri ɗum tontowee e leg-
gal palaangal.

No sordaasiiɓe njalnorii Iisaa
(Marku 15.16-20, Yuhanna 19.2-3)

27 Sordaasiiɓe goforneer ɓeen njaari Iisaa to galle laamorde ley huɓeere toon. Ɓe ngaddi fedde sordaasiiɓe ɓeen fuu piilii mo.
28 Ɓe ɓorti mo kaddule makko, ɓe ɓorni mo saaya mboɗeeha.†
29 Caggal ɗuum, ɓe canyi taarde gi'e, ɓe kippi e hoore makko, ɓe ngatti loosol e junngo makko nyaamo. Ndeen ɓe kofii yeeso makko, iɓe njalnoroo mo, iɓe mbi'a:

—Foofoo, kaananke Alhuudiyankooɓe!

30 Ɓe tutti dow makko, ɓe kooyi loosol ngool iɓe piya mo hoore.
31 Nde ɓe tilinoo jalnoraade mo ndeen, ɓe itti saaya kaan, ɓe ɓorni mo kaddule makko. Ndeen ɓe njaari mo faa ɓe tontowa mo e leggal palaangal.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal
(Marku 15.21-32, Lukka 23.26-43, Yuhanna 19.17-27)

32 Nde ɓe njaltannoo ngalluure ndeen fu, ɓe kawri e gorko jeyaaɗo Sireene bi'eteeɗo Simon. Sordaasiiɓe ɓeen ndooldi mo o wakkoo leggal Iisaa palaangal ngaal.
33 Ɓe njottowii nokku bi'eteeɗo Golgata (maanaa majjum woni «Nokku Laalagal Hoore»).
34 Ɓe kokki Iisaa cabijam njillunduraaɗam e kaankaanngel faa o yara. Nde o meeɗunoo ɗum ndeen, o salii yarude.
35 Nde ɓe tontunoo mo e leggal palaangal ndeen, ɓe pecciri kaddule makko cumnal.
36 Caggal ɗuum, ɓe njooɗii toon iɓe ndooma mo.
37 Ɓe mbinndi sabaabu ko tonti mo, ɓe takki ɗum ɗo tiimtude hoore makko ɗoon. Binndi dow maggal na mbi'a: O WO IISAA, KAANANKE ALHUUDIYANKOOɓE.
38 Tawi du, yanooɓe ɗiɗo tontidaa e makko, gooto gere nyaamo makko, gooto du gere nano makko.
39 Yimɓe faltotooɓe ɗoon ɓeen ina njenna mo, ina ndimmba ko'e muɓɓen,
40 ina mbi'a:

—Aan liɓoowo suudu dewal mawndu de nyiɓtoo ndu ley balɗe tati, dannu hoore maa! Si wo a Ɓii Laamɗo, jippa leggal palaangal ngal!

41 Hono noon, hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta e mawɓe lenyol ɓeen fuu ina njalnoroo mo, ina mbi'a:
42 —O dannii woɓɓe, de o waawaa dannude hoore makko. Wo o kaananke Israa'iila. Jonle, o jippoo leggal palaangal ngal, faa ngoondinen mo.
43 O halfinii hoore makko Laamɗo. Laamɗo hisina mo joonin si na yiɗi mo. Sabo o wi'ii wo o Ɓii Laamɗo.
44 Yanooɓe tontaaɓe ɗakkol makko ɓeen du ina mbonkoroo mo noon.

† **27:28** Wakkati Iisaa, ***saaya mboɗeeha*** wo saaya ka kaananke ɓornotoo.

Haala maayde Iisaa
(Marku 15.33-41, Lukka 23.44-49, Yuhanna 19.28-30)

45 Gilla hakkunde naange,
nimre waɗi e leydi fuu faa
wakkati yamnde tati kiiral
naange.
46 Wakkati yamnde tati
kiiral naange, Iisaa feekii
feekaango toowngo, wi'i:
— *Eli, Eli, lama sabaktani?*
(Ɗum na fiirta «Laamɗo am,
Laamɗo am! Ɗume saabii de
njoppuɗaa kam?»)
47 Nde woɓɓe dariiɓe toon
ɓeen nannoo ɗum ndeen,
mbi'i:
—Wo annabi Iliyaasa o
noddata!
48 Wakkati oon ni, gooto
doggi waddowi tekkere,
suuwi nde e ndiyam
lammuɗam, haɓɓi nde e
loosol. De o fonndini hun-
nduko Iisaa faa muyta.
49 Ammaa heddiiɓe ɓeen
mbi'i:
—Yoppu. Ndaaren yalla
Iliyaasa waran danna mo.
50 Caggal ɗuum, Iisaa feekii
feekaango toowngo katin, de
yoofi yonki muuɗum.
51 Wakkati oon, lefol paiin-
gol ley suudu dewal mawndu
ngool seekii gilla dow faa ley,
laatii tayɛ ɗiɗi. Leydi dimm-
bii, kaayɛ ceekii.
52 Caabeeje udditii, de
seniiɓe maaynooɓe heewɓe
iirtii.
53 Caggal ko Iisaa iirtii
ɗuum, ɓe njalti e caabeeje
ɗeen, ɓe naati ngalluure
seniinde ndeen. Yimɓe
heewɓe nji'i ɓe.
54 Sordaasiiɓe doomuɓe
Iisaa ɓeen e hooreejo muɓɓen
nji'ii no leydi dimmborii e
ko waɗi ɗuum fuu. Ɓe kuli
sanne, ɓe mbi'i:
—Si goonga ni, o wo Ɓii
Laamɗo!
55 Rewɓe heewɓe ina ngoni
to toowti, ina kaynoo. Wo ɓe
jokkunooɓe Iisaa gilla Galili
faa ɓe ngollana ɗum.
56 Mariyama mo Magdala
e Mariyama inna Yaakuuba
e Yuusufi, kam e inna ɓiɓɓe
Jebede ina ngoni hakkunde
maɓɓe.

No ɓanndu Iisaa wattiraa e saabeere
(Marku 15.42-47, Lukka 23.50-56, Yuhanna 19.38-42)

57 Nde hiirnoo fu, gorko
jom jawdi jeyaaɗo Arimatiya
wari. Imo wi'ee Yuusufi.
Kam du wo taalibaajo Iisaa.
58 O yehi to Pilaatu, o ŋaarii
ɗum ɓanndu Iisaa. Pilaatu
yamiri o hokkee ndu.
59 O hooyi ɓanndu nduun, o
fiili ɗum e kasanke keso.
60 O watti ɗum e saabeere
heyre nde o wasannoo hoore
makko e hayre. Caggal ɗuum,
o talliti hayre teddunde, o
uddiri dammbugal saabeere
ndeen, o dilli.
61 Mariyama mo Magdala
e Mariyama goɗɗo oon ina
njooɗii ɗoon, ina kucciti e
saabeere ndeen.

No sordaasiiɓe ndoomiri saabeere Iisaa

62 Jaango majjum wo
nyalaande fowteteende.
Hooreeɓe almaami'en e
Farisa'en kawriti to Pilaatu,
63 mbi'i ɗum:
—Joomii amin, min mic-
citake kiiloowo yimɓe oon
wi'iino nde wuurnoo ndeen,
balɗe tati caggal maayde
muuɗum iirtoto.

64 Ndelle, njamiraa
saabeere ndeen doomee
faa nyalooma tataɓo oon
faltoo, taa taalibaaɓe makko
ngara mbujja ɓanndu makko
mbi'a yimɓe ɓeen o um-
mitake hakkunde maayɓe.
Ndeen kaa, hiila cakitiika
kaan ɓuran arandeeha kaan
bonde.
65 Pilaatu wi'i ɓe:
—Inan sordaasi'en ndaa-
rooɓe. Njehee, kooyee
ɗum'en, ndoomira saabeere
ndeen no mbaawiri fuu.
66 Ɓe njehi hayboyde
saabeere ndeen: ɓe takki
ommboode ndeen, ɓe ngaɗi
maande dow mayre, ɓe
ndarni ɗoon sordaasiiɓe
ndaarooɓe.

28

No Iisaa ummintiniraa
(Marku 16.1-10, Lukka
24.1-12, Yuhanna 20.1-10)

1 Nde nyalaande fowte-
teende ndeen faltinoo fu,
gilla naange fuɗaay nyannde
alan, Mariyama mo Magdala
e Mariyama goɗɗo oon njehi
ndaaroyde saabeere ndeen.
2 De inan, leydi dimmbii
semmbe. Maleyka Joomi-
raaɗo yuuri dow kammu jip-
pii, talliti hayre ndeen jooɗii
dow mayre.
3 Imo jalbira hono
mayyere, kaddule makko
du ina ndawni far, hono
jalbugol daandorgal ni.
4 Doomooɓe ɓeen kuli
sanne faa ina ndiwna, laatii
hono maayɓe ni.
5 Maleyka oon wi'i rewɓe
ɓeen:
—Onon kaa, taa kulee!
Miɗo anndi Iisaa tontanooɗo
oon pilotoɗon.
6 O walaa ɗo, o ummitake
hono no o wiirunoo ni.
Ngaree, ndaaree nokku ɗo o
waalinoo ɗo.
7 De kenyoɗon, njahon,
kumpitowon taalibaaɓe
makko ɓeen o ummitake e
maayde. Woodi, joonin o ar-
toyto on Galili. Toon nji'oyton
mo. Ɓum njoginoomi faa mi
haalana on.
8 Rewɓe ɗiɗo ɓeen kenyii,
ndilli to saabeere toon, iɓe
keewi kulol e seyo manngo.
Ɓe ndoggi yaade faa ɓe
kaalanowa taalibaaɓe makko
ɓeen kabaaru o.
9 Wakkati oon ni, Iisaa
hawri e maɓɓe, wi'i ɓe:
—Foofoo!
Ɓe ɓattitii mo, ɓe nanngi
koyɗe makko, ɓe cujidani mo.
10 Ndeen, o wi'i ɓe:
—Taa kulee! Njehee
mbi'owee taalibaaɓe am ɓeen
njaha Galili. Toon ɓe nji'oyta
kam.

No doomooɓe saabeere
Iisaa ɓeen pillorii ko waɗi
ɗuum

11 Nde rewɓe ɓeen ndil-
lannoo ndeen, woɓɓe e
sordaasiiɓe ndaarooɓe
saabeere ɓeen kooti ngallu-
ure toon, kaalani hooreeɓe
almaami'en ɓeen ko waɗi
ɗuum fuu.
12 Hooreeɓe almaami'en
ɓeen kawriti e mawɓe yimɓe.
Ɓe ndawridi faa ɓe kokka sor-
daasiiɓe ɓeen ceede keewɗe.
13 Ɓe mbi'i ɗum'en:
—Mbi'on taalibaaɓe makko
ɓeen ngarii jemma tawi oɗon
ɗaanii, de mbujji mo.

14 Si goforneer oon nanii ɗum fu, min koomtan ɗum,
min keedana on e torra fuu.
15 Sordaasiiɓe ɓeen nanngi
ceede ɗeen, ngaɗi no mbiiraa
noon. Nii du haala kaan
fillortee hakkunde Alhu-
udiyankooɓe faa hannden.

No Iisaa ɓangirani taal-
ibaaɓe muuɗum
(Marku 16.14-18, Lukka
24.36-49, Yuhanna 20.19-23,
Golle Nulaaɓe 1.6-8)

16 Taalibaaɓe sappo e
ngo'o ɓeen njehi Galili to
dow waamnde nde Iisaa
tindinnoo ɗum'en ndeen.
17 Nde ɓe nji'unoo mo
ndeen, ɓe cujidani mo, am-
maa woɓɓe maɓɓe cikkitirii.
18 O ɓattitii, o wi'i ɓe:
—Mi hokkaama baawɗe
fuu dow kammu e leydi.
19 Ndelle, njehee to lenyi
yimɓe fuu, ngaɗon ɗum'en
taalibaaɓe am, lootiron ɓe
lootagal batisima e innde
Baabiiwo e Biɗɗo e Ruuhu
Ceniiɗo.
20 Njannginon ɓe ɓe njokka
ko njamirmi on ɗuum fuu.
Anndee, miɗo wondi e
mooɗon nyannde fuu faa ɗo
adunaaru timmi.

Linjiila Iisaa mo Marku winndi

No Yaayaa waajorii
(Matta 3.1-12, Lukka 3.1-18, Yuhanna 1.19-28)

1 Ɗum woni fuɗɗoode Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu Ɓii Laamɗo.
2 Ina winndaa e dewtere annabi Esaaya:
«Laamɗo wi'ii: Ndaaree, mi ardinante nulaaɗo am moyyinane laawol.*
3 Daande ina yeewnoo ley ladde na wi'a:
Moyyinee laawol Joomiraaɗo, ndartinee ɗati makko.»†
4 Nulaaɗo oon woni Yaayaa lootoowo lootagal batisima‡. O ɓangii ley ladde, imo gooyna yimɓe tuuba, lootiree lootagal batisima faa hakkeeji muɓɓen njaafee.
5 Yimɓe leydi Yahuudiya e yimɓe Urusaliima fuu ngari to makko. Iɓe kaalta hakkeeji maɓɓe, de Yaayaa ina loota ɓe lootagal batisima ley gooruwol Urdun.
6 Yaayaa ina ɓornii kaddule gaɗiraaɗe leeɓi geeloodi, ina haɓɓii kaɓɓorgol nguru, ina wuuri baɓɓatti e njuumndi ladde.
7 Imo waajoroo daande toownde, imo wi'a:
—Burɗo kam baawɗe waran gaɗa am, mi fotaay fay turaade mi haɓɓita ɓoggi paɗe makko.
8 Miin, ndiyam batisima lootirmi on, de kanko kaa, Ruuhu Ceniiɗo o lootirta on.

No Iisaa batisiraa e no Ibiliisa jarriborii mo
(Matta 3.13-4.11, Lukka 3.21-22, 4.1-13)

9 Ley balɗe ɗeen, Iisaa yuuri Nasaraatu ley leydi Galili, wari, de Yaayaa looti mo lootagal batisima ley gooruwol Urdun.
10 Wakkati mo o wurtotonoo ndiyam ɗaam oon, o yi'i kammu na udditii, o yi'i Ruuhu Ceniiɗo ina jippoo e makko hono no wuugaandu ni.
11 Ndeen daande yuuri dow kammu, wi'i:
—Aan woni Ɓiyam mo korsinmi, aan ceyortoomi.
12 Wakkati oon fu, Ruuhu Laamɗo yaari mo ley ladde.
13 O waɗi toon balɗe capanɗe nay, Seyɗaani ina jarriboo mo. Imo woni hakkunde kulle ladde, maleyka'en ina ngollana mo.

No Iisaa noddiri taalibaaɓe arandeeɓe
(Matta 4.12-22, Lukka 4.14-15, 5.1-11)

14 Caggal uddeede Yaayaa ley kasu, Iisaa yehi Galili ina waajoo Kabaaru Lobbo haala Laamɗo,
15 ina wi'a:
—Wakkati warii, laamu Laamɗo ɓadake. Tuubee, ngoondinee Kabaaru Lobbo.
16 Iisaa ina yaha hunnduko maayo Galili, ɗoon yi'i Simon e minyum Andire ina paɗɗa fiiliiji muɓɓen ley maayo

* **1:2** Malakiya 3.1. † **1:3** Esaaya 40.3. ‡ **1:4** Ɗo wi'ete ***lootagal batisima*** dow haala batisima Yaayaa fu, *lootagal tuubu* maa *mutineede* du na wi'ee.

ngoon. Wo ɓe nanngooɓe
liyyi.
17 Iisaa wi'i ɓe:
—Njokkee kam, mi waɗan
on filotooɓe yimɓe.
18 Wakkati oon ɓe njoppi fi-
iliiji maɓɓe ɗiin, ɓe njokki mo.
19 O yehi yeeso seeɗa, o
yi'i Yaakuuba ɓii Jebede e
minyum Yuhanna ley laana
muɓɓen ina moyyintina fiili-
iji.
20 Wakkati oon fu, o noddi
ɓe. Ɓe njoppi baabiiɓe
Jebede, kam e gollooɓe
muuɗum ley laana kaan, ɓe
njokki mo.

No Iisaa danniri gorko gonduɗo e ginnaaru
(Lukka 4.31-37)

21 Caggal ɗuum, ɓe njehi
ngalluure Kafarnahum.
Nyannde fowteteende, Iisaa
naati suudu waajordu, fuɗɗi
waajaade.
22 Tawaaɓe ɗoon ɓeen
kaaynaa e waaju makko
oon, sabo o waajorake ɓe no
jom baawɗe ni, wanaa hono
jannginooɓe Tawreeta.
23 Gorko gonduɗo e gin-
naaru ina woni e waajordu
nduun, wulli,
24 wi'i:
—Aan Iisaa mo Nasaraatu,
ɗume jomi ma e amin? A
warii faa kalkaa min naa?
Miɗo anndi ko ngonɗaa, a
Ceniiɗo yuuruɗo to Laamɗo!
25 Iisaa sappani ginnaaru
nduun e semmbe, wi'i:
—Deyyina, yaltu e makko!
26 Ginnaaru nduun
dimmbi gorko oon semmbe,
feekii feekaango toowngo,
yalti e makko.
27 Jamaa oon fuu ɗum
haaynii ɗum, heddii ina
yamundura:
—Ɗum wo ɗume? Ɗum
wo anndal kesal koy! Imo
yamira fay ginnaaji de iɗi
ɗowtanoo mo.
28 Wakkati gooto kabaaru
makko sankitii ley leydi Galili
fuu.

No Iisaa selliniri nyawɓe heewɓe
(Matta 8.14-17, Lukka 4.38-41)

29 Nde ɓe njaltunoo waa-
jordu nduun ndeen, ɓe
njehi wuro Simon e Andire.
Yaakuuba e Yuhanna njaadi
e maɓɓe.
30 Esoo Simon debbo ina
fukkii wo jontaaɗo. Iisaa
yottii tan, haalanaa haala
makko,
31 ɓattitii mo, nanngi
junngo makko, ummini mo.
Wakkati oon o daɗi e jontere
makko, de o weerni ɓe.
32 Wakkati futuro nde
naange yannoo fuu, yimɓe
ngaddani Iisaa nyawɓe e
wonduɓe e ginnaaji fuu.
33 Ngalluure ndeen fuu
hawriti to dammbugal ngaal.
34 O danni nyawɓe heewɓe,
nyawɓe nyawuuji ɗi kawtaa
sii. O riiwi ginnaaji keewɗi,
o accataa ɗi kaala, sabo iɗi
anndi mo o woni.

No Iisaa waajorii ley Galili
(Lukka 4.42-44)

35 Jaango majjum, Iisaa
hejji gilla law, yehi nokku
perwuɗo ina waɗa toon
du'aare.
36 Simon e wonduɓe e
muuɗum ina piloo mo.

37 Nde ɓe njiinoo mo ndeen,
ɓe mbi'i mo:
—Yimɓe fuu ina pile.
38 Iisaa wi'i ɓe:
—En njaha ley gure ɓadiiɗe
ɗeen faa mi waajoo toon du,
sabo wo ɗuum waddi kam.
39 O yehi ley leydi Galili fuu,
imo waajoo ley cuuɗi maɓɓe
baajorɗi, imo riiwa ginnaaji.

No Iisaa selliniri ceppinɗo
(Matta 8.1-4, Lukka 5.12-16)

40 Gorko ceppinɗo wari
dikkinii yeeso makko,
nyaagii mo, wi'i:
—Si a muuyii fu, aɗa waawi
dannude kam faa mi laaɓa.
41 Iisaa yurmii mo, foorti
junngo muuɗum, meemi mo,
wi'i:
—Mi muuyii, daɗu!
42 Wakkati oon, ceppam
ɗaam dilli e gorko oon, o daɗi.
43 Wakkati oon fu, Iisaa
yoppi mo de gongini mo,
44 wi'i:
—Tinna, taa humpitin
fay gooto. Ammaa yahu
holloy hoore maa almaami,
ngaɗanaa laaɓugol maa ngol
sadaka mo Muusaa yamiri
oon, faa faamina ɓe a daɗii.
45 Ammaa kanko, ko o dillu
ɗoon fu, o fuɗɗi sankitinde
kabaaru oon. Ɗum waɗi de
Iisaa waawaa naatude gallu-
uje si yimɓe paamanii ɗum.
O heddii ladde, yimɓe ina
yuura tatteeji fuu ina ngara to
makko.

2

No Iisaa selliniri mo
ɓanndu waatundu
(Matta 9.1-8, Lukka 5.17-26)

1 Gaɗa balɗe seeɗa, Iisaa
warti ngalluure Kafar-
nahum. Yimɓe nani o wartii
imo woni ley suudu.
2 Jamaa keewɗo hawriti ley
suudu ɗoon faa nokkuure
fuu heddaaki, fay yaasin
dammbugal toon. Heddii
imo waajoo ɓe konngol
Laamɗo.
3 Yimɓe ngari, ngad-
dani mo gorko mo ɓanndu
waatundu. Worɓe nayo na
ndonndii ɗum.
4 De ɓe kunngii yottinde
mo to Iisaa saabe jamaa oon.
Ndelle ɓe yeeŋi dow suudu
nduun, ɓe njuli dow ɗo fotata
e Iisaa, de ɓe njippiniri ɗoon
mo ɓanndu waatundu oon,
tawi ina fukkinaa e daɗɗo.
5 Nde Iisaa yiinoo
goonɗinal maɓɓe ndeen, wi'i
mo ɓanndu waatundu oon:
—Binngel am, hakkeeji maa
njaafaama.
6 Janngino oɓe Tawreeta
joodinooɓe ɗoon ɓeen ina
miiloo e ɓerɗe muɓɓen:
7 «Ko waɗi gorko o
na haalira hono ni? O
mbonkake Laamɗo! Moy
waawi yaafaade hakkeeji
sanaa Laamɗo gooto oon?»
8 Iisaa faami wakkati oon
miilooji maɓɓe, wi'i ɓe:
—Ɗume waɗi de oɗon mi-
iloo miilooji gaaɗi ni e ɓerɗe
mooɗon?
9 Ɗume ɓuri hoyude?
Yalla wi'ude mo ɓanndum
waati hakkeeji muuɗum
njaafaama, naa wi'ude
ɗum ummoo, hooya daɗɗo
muuɗum, yaha?
10 Ammaa, faa mi faam-
ina on Ɓii Neɗɗo ina jogii

baawɗe yaafaade hakkeeji ley adunaaru ndu...

Ndeen, o wi'i mo ɓanndu waatundu oon:

11 —Miɗo haalane: umma, hooyu daɗɗo maa, kootaa suudu maa.

12 Wakkati oon gorko oon ummii, hooyi daɗɗo mum, dilli yeeso yimɓe ɓeen fuu. Ɓe fuu ɗum haaynii ɓe, ɓe keddii iɓe njetta Laamɗo, iɓe mbi'a:

—Min nji'aay hono ɗum abada!

No Iisaa noddiri Lewi
(Matta 9.9-13, Lukka 5.27-32)

13 Iisaa yeccitii to maayo toon. Jamaa oon fuu tawi mo toon, imo waajoo ɗum'en.

14 Nde o yahannoo ndeen, o yi'i Lewi ɓii Alfaa ina jooɗii e suudu to lampo nanngetee, o wi'i ɗum:

—Jokkam!

Lewi ummii, jokki mo.

15 Nde Iisaa nyaamannoo e ley suudu Lewi ndeen, nanngooɓe lampo heewɓe e luttuɓe woɓɓe na njooɗii, ina nyaamda e makko, kanko e taalibaaɓe makko. Sabo yimɓe heewɓe ina njokki Iisaa.

16 Jannginooɓe Tawreeta jeyaaɓe e waalde Farisa'en nji'i Iisaa ina nyaamda e yimɓe ɓeen, mbi'i taalibaaɓe makko ɓeen:

—Ko waɗi de imo nyaamda e nanngooɓe lampo e luttuɓe woɓɓe?

17 Nde o nannoo ɗum ndeen, o wi'i ɓe:

—Wanaa selluɓe kaajaa cawroowo, wo nyawɓe kaajaa cawroowo. Mi waraay faa mi nodda dartiiɓe. Wo luttuɓe ngarumi noddude.

Haala suumayeere
(Matta 9.14-17, Lukka 5.33-39)

18 Taalibaaɓe Yaayaa e Farisa'en ina cuumoo. E ley ɗuum, yimɓe ngari, yami Iisaa:

—Ko waɗi de taalibaaɓe Yaayaa e taalibaaɓe Farisa'en ina cuumoo, de ɓe maa ɓeen cuumataako?

19 O jaabii ɓe, o wi'i:

—Yalla warɓe ɓangal ina mbaawi suumaade tawa ɓaŋuɗo oon ina wondi e muɓɓen naa? Mbaawaa. Sini ɓaŋuɗo oon ina wondi e maɓɓe, ɓe cuumataako.

20 Ammaa balɗe ngaran ɗe ɓaŋuɗo oon ittetee e hakkunde maɓɓe. E balɗe ɗeen ɓe cuumotoo.

21 Fay gooto fidataa tekkere heyre e kaddungal kiinngal. Si ɗum waɗii, tekkere heyre ndeen fooɗan kaddungal kiinngal ngaal, de ceekol ngool ɓeydoo.

22 Katin du fay gooto loowataa cabijam kesam e sumalleeji kiiɗɗi. Si ɗum waɗii fu, cabijam ɗaam fusan ɗi, kanjam e sumalleeji ɗiin fuu mbona. Cabijam kesam e sumalleeji kesi loowetee!

Haala nyalaande fowteteende
(Matta 12.1-8, Lukka 6.1-5)

23 Waɗiino e nyalaande fowteteende wootere, Iisaa ina rewi ley gese. Taalibaaɓe muuɗum ina itta cammeeji alkama e laawol ngool.

24 Ndeen Farisa'en mbi'i mo:

—Ndaaru, ɗume waɗi de taalibaaɓe maa ɓe ina ngolla ko haɗaa golleede nyannde fowteteende?
25 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Yalla on njanngaay ko Daawda waɗi nde yolbunoo na haajaa ko nyaametee, kam e yaadiraaɓe muuɗum naa?
26 O naati hukum Laamɗo e ley jamaanu Almaami Mawɗo bi'eteeɗo Abiyatar, o nyaami buuru cakkaaɗo oon, o hokki yaadiraaɓe makko du. Tawi le, wo almaami'en tan njeyi nyaamude buuru oon.
27 Iisaa wi'i ɓe katin:
—Nyalaande fowteteende ndeen wo saabe neɗɗo waɗiraa, wanaa neɗɗo waɗiraa saabe nyalaande fowteteende ndeen.
28 Ndelle fay nyannde fowteteende ndeen, Ɓii Neɗɗo woni joomum.

3

No Iisaa selliniri gorko ley nyalaande fowteteende

(Matta 12.9-14, Lukka 6.6-11)

1 Iisaa naati ley suudu waajordu nduun katin, o tawi toon gorko mo junngo waanngo.
2 Yimɓe wonɓe ɗoon ɓeen na taykoo Iisaa, iɓe ndaara yalla dannan gorko oon ley nyalaande fowteteende ndeen, faa ɓe keɓa ko ɓe pelira ɗum.
3 Iisaa wi'i mo junngo waanngo oon:
—Umma, dara hakkunde maɓɓe!
4 Caggal ɗuum, o yami ɓe:
—Ɗume dagii nyannde fowteteende, gollude ko woodi naa gollude ko boni? Dannude neɗɗo naa warude ɗum?
Ammaa ɓe njaabaaki.
5 Iisaa yeewri ɓe tikkere, yoorgol ɓerɗe maɓɓe ngool woyni yonki makko. O wi'i gorko oon:
—Foortu junngo maa!
Oon foorti ngo tan, ngo daɗi.
6 Wakkati oon, Farisa'en ɓeen njalti, njooɗodii e daraniiɓe Hirudus faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No yimɓe ngardi to Iisaa

7 Caggal ɗuum, Iisaa e taalibaaɓe muuɗum dilli ɗoon, njehi maayo. Jamaa keewɗo yuuruɗo Galili jokki mo.
8 Yimɓe heewɓe, yuuruɓe Yahuudiya e Urusaliima e Idumiya e leydi lettugal Urdun e seraaji Tirus e Sidon, nani ko o waɗata ɗuum, ngari to makko.
9 Iisaa wi'i taalibaaɓe muuɗum ɓeen pilanoo ɗum laana taa jamaa oon ɓilla ɗum.
10 Saabe ko o dannata heewɓe ɗuum waɗi de nyawɓe ɓeen fuu kenyanii mo faa meema mo.
11 Wakkati mo ginnaaji nji'i mo fu, ina kippoo, ina yeewnoo, ina mbi'a:
—Aan a Ɓii Laamɗo!
12 Imo sappana ɓe sanne taa ɓe kumpita fay gooto kabaaru makko.

No Iisaa suɓorii taalibaaɓe sappo e ɗiɗo

(Matta 10.1-4, Lukka 6.12-16)

13 Caggal ɗuum, Iisaa
yeeŋowi dow waamnde,
noddi ɓe muuyi, de ɓe ngari
to muuɗum.
14 O suɓii sappo e ɗiɗo,
faa ngonda e makko, o nula
ɗum'en mbaajowoo,
15 wooɗi o hokka ɗum'en
baawɗe riiwude ginnaaji.
16 Inan inɗe sappo e ɗiɗo
ɓe o suɓii ɓeen: Simon mo o
innditiri Piyeer
17 e Yaakuuba e minyum
bi'eteeɗo Yuhanna, ɓiɓɓe
Jebede ɓe o innditiri Bowan-
erges ɓeen, (maanaa majjum
woni «Ɓiɓɓe Riggaango»),
18 kam e Andire e Filipu e
Bartolome e Matta e Tomaa
e Yaakuuba ɓii Alfaa e Tadde
e Simon kiranoowo suudu
baaba
19 e Yahuuda Isikariyotto
jambotooɗo mo oon.

No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawɗe Laamɗo
(Matta 12.22-32, Lukka 11.14-23, 12.10)

20 Caggal ɗuum, o hooti.
Jamaa hawriti dow makko
katin faa kanko e taalibaaɓe
makko ɓe kunngii heɓude no
ɓe nyaamira.
21 Nde sakiraaɓe makko
nannoo ɗum ndeen, ngarani
mo, sabo wi'aama hoore
makko waylitake.
22 Jannginooɓe Tawreeta
yuurnooɓe Urusaliima ngari,
mbi'i:
—Beeljebul, hooreejo gin-
naaji oon woni e makko. Wo
kam hokki mo baawɗe rii-
wude ginnaaji ɗiin.
23 De Iisaa noddi ɓe ɓe
ngara to muuɗum, banndani
ɓe, wi'i:
—Noy Seyɗaani waawirta
riiwude hoore muuɗum?
24 Si laamu feccake ina
habda fu, laamu nguun
waawataa heddaade.
25 Katin du si galle fec-
cake ina habda fu, galle oon
waawataa heddaade.
26 Ndelle, si Seyɗaani fec-
cake ina haɓa e hoore mum
fu, waawataa heddaade, wo
ɗum timmoode muuɗum.
27 Iisaa jokkintini wi'i:
—Fay gooto waawaa
naatude ley galle gorko jom
semmbe de hooya jawdi
muuɗum. Sanaa artoo haɓɓa
joomum tafon, ndeen ina
waawi hooyude ko woni ley
suudu muuɗum.
28 Goonga kaalanammi on:
yimɓe ina mbaawi yaafeede
hakkeeji muɓɓen fuu e
mbonkaaji ɗi ɓe mbonkii
Laamɗo fuu.
29 Kaa mbonkiiɗo Ruuhu
Ceniiɗo oon yaafataake
abada. Hakke joomum
heddoto dow muuɗum faa
abada.
30 Iisaa wi'irii noon saabe
ko ɓe mbi'i imo wondi e gin-
naaru ɗuum.

Minyiraaɓe Iisaa e inna muuɗum
(Matta 12.46-50, Lukka 8.19-21)

31 Inna Iisaa e minyiraaɓe
Iisaa worɓe ngari, ndarii
yaasin suudu ɗoon, de neli
o noddee.
32 Ɗo jamaa oon fiilii mo
ɗoon, ɓe mbi'i mo:
—Inna maa e minyiraaɓe
maa na ngoni yaasin, ina kaa-
jaa ma.
33 O jaabii, o wi'i:

—Moy woni inna am e minyiraaɓe am?
34 O ndaari jooɗiiɓe ina piilii mo ɓeen, o wi'i:
—Inan inna am e minyiraaɓe am.
35 Sabo gaɗoowo muuyɗe Laamɗo, kam woni minyam gorko naa minyam debbo naa inna am.

4

Banndol haala aawoowo
(Matta 13.1-9, Lukka 8.4-8)

1 Iisaa ina waajoo hunnduko maayo ngoon katin. Jamaa keewɗo fiilii mo faa o naati laana ndiyam, o jooɗii ley makka. Jamaa oon fuu ina woni hunnduko maayo ngoon.
2 Imo waajoroo ɓe e banndi keewɗi, imo wi'a ɓe:
3 —Kettindee! Aawoowo yalti faa saaka aawdi.
4 E ley aawugol ngool, aawdi ngondi saami e laawol, de pooli ngari cuɓi ndi.
5 Yoga mayri saami e korokaaye ɗo leydi heewaa, ndi fuɗi law, sabo leydi ndiin ɗuuɗaa.
6 Ammaa nde naange wulnoo fu, ndi ɗayli, ndi yoori sabo ndi waɗaay ɗaɗi.
7 Yoga mayri saami ɗo kebbe puɗata. Kebbe ɗeen mawni, ɓilli ndi, ndi rimaay.
8 Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fuɗi, mawni, rimi: yoga ɓeydake kile capanɗe tati, yoga capanɗe jeegom, yoga hemre.
9 Caggal ɗuum, o wi'i:
—Jom nowru nanooru fuu, nana!

No Iisaa holliri ko waɗi de na banndana yimɓe
(Matta 13.10-17, Lukka 8.9-10)

10 Nde Iisaa toowtunoo yimɓe ɓeen fu, taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen e yimɓe fiiliiɓe mo ɓeen yami mo e dow banndi ɗiin.
11 O wi'i ɓe:
—Onon, on kokkaama faamude ko suuɗii e kabaaru laamu Laamɗo. De wonɓe yaasin ɓeen, huunde fuu sanaa mbanndanee.
12 Ɗum waɗi de:
«ina ndaara faa wooɗa tawa nji'ataa,
ina nana faa laaɓa tawa paamataa,
faa taa ɓe tuuba de ɓe njaafee.»*

No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo
(Matta 13.18-23, Lukka 8.11-15)

13 O wi'i ɓe:
—On paamaay banndol ngol naa? Noy paamirton banndi goɗɗi ɗiin fuu ndelle?
14 Aawoowo oon wo konngol Laamɗo aawata.
15 Aawdi caamundi sera laawol ndiin wo nanɓe konngol ngool, de wakkati oon fu Seyɗaani wara, itta ko aawaa e maɓɓe ɗuum.
16 Aawaandi dow korokaaye ndiin woni nanɓe ngol, de njaɓɓorii ngol seyo wakkati gooto.
17 Ammaa ngol walaa ɗaɗi e maɓɓe, wakkati seeɗa tan ngol wonata e maɓɓe. Nde ɓillaare naa torra hewti ɓe saabe konngol ngool fu, ɓe njoppan ngol wakkati gooto.

* **4:12** Esaaya 6.9-10.

18 Aawaandi ley kebbe
ndiin woni nanɓe ngol,
19 ammaa kaɓɓu-ko'u
adunaaru e eytugol jawdi,
kam e muuyɗe yonki goɗɗe
naatan ɓe, ɓilla ngol, ngol
laatoo dimarol.
20 Kaa ɗo aawdi ndiin
saami e leydi lobbiri ɗoon,
ɓeen ngoni nanooɓe konngol
ngool de njaɓa ngol. Ɓe
ndiman: yoga sowoo kile
capanɗe tati, yoga capanɗe
jeegom, yoga hemre.

Banndol dow lampal
(Lukka 8.16-18)

21 Caggal ɗuum, Iisaa wi'i
ɓe:
—Yalla won fuu kuɓɓoowo
lampal de hippa ɗum kaakol,
naa soorna ɗum ley leeso
naa? Wanaa ɓilan ngal naa?
22 Walaa fuu ko suuɗii
ko funtintaake, walaa ko
waɗiraa suuraare ko wurtin-
taake yaasin.
23 Jom nowru nanooru fuu
nana!
24 O wi'i ɓe katin:
—Tinnee e no nanirton
haalaaji am ɗi! Sabo ko eti-
ranton woɓɓe, wo ɗuum eti-
rantedon, woodi on ɓeydante
du.
25 Sabo neɗɗo fuu jogiiɗo
paamal† dow laamu Laamɗo
ɓeydante. Ammaa mo walaa
paamal oon, fay seeɗa ko jogii
ɗuum teetete.

Banndol dow aawdi

26 O wi'i katin:
—Laamu Laamɗo ina wa'i
hono neɗɗo caakuɗo aawdi e
ngesa muuɗum ni.
27 Ɓaawo ɗum, imo
ɗaanoo jemma imo ummoo
nyalooma, no laatorii fuu
aawdi ndiin fuɗan, mawna,
tawa joomum anndaa no ndi
mawniri.
28 Leydi ndiin fuɗinta
aawdi ndiin, ndi waɗa gulle,
wutaandu jokka, de caggal
ɗuum, wutaandu nduun
waɗa gabbe.
29 Si ko aawaa ɗuum
ɓenndii, tayee, sabo wakkati
muuɗum yottake.

Banndol haala gabbel pa-
marel
(Matta 13.31-32, 34, Lukka
13.18-19)

30 O jokkintini o wi'i:
—Ɗume nanndinten e
laamu Laamɗo? Banndol
ngole mbanndirten ngu?
31 Laamu Laamɗo ina nan-
ndi e gabbel lekki mutaari.
Kam ɓuri gabbe fuu famɗude.
32 De si ngel aawaama fu,
ngel mawnan faa ngel ɓura
leɗɗe sardiŋe fuu. Ki waɗan
licce mawɗe ɗe ɗowki faa
pooli mbaawa nyiɓude cuuɗi
muɓɓen e majje.
33 Iisaa waajorake yimɓe
ɓeen konngol Laamɗo ngool
e banndi keewɗi gaaɗi noon,
haddi ko ɓe mbaawi faa-
mude.
34 Walaa fuu ko o haalani ɓe
si wanaa e banndol. Ammaa
nde o toowtidi e taalibaaɓe
makko ɓeen fuu, imo fiirtana
ɗum'en banndi ɗiin fuu.

No Iisaa darniri henndu
(Matta 8.23-27, Lukka
8.22-25)

35 Kiiral naange nyalooma
oon, Iisaa wi'i taalibaaɓe
muuɗum ɓeen:
—En peyyita, keedowen
gere ooto maayo.

† **4:25** ***Paamal***ɗo ina yaada e goonɗinal omtoowal ɓernde joomum faa jaɓa goonga.

36 Ɓe njoppi jamaa oon, ɓe
tawti mo e laana ka o wonnoo
e muuɗum kaan, ɓe ndunnyi.
Laanaaji goɗɗi du ina njokki
mo.
37 Henndu sattundu um-
mii, bempeyye ummii ina
piya laana kaan, faa ka hesi
heewude ndiyam.
38 Iisaa ina ɗaanii gaɗa
laana toon, imo wawlii
wawlaare. Ɓe pindini mo, ɓe
mbi'i mo:
—Moodibbo, a hillaaka ko
min kalkata ɗum naa?
39 O ummii, o sappani hen-
ndu nduun e semmbe, o wi'i
maayo ngoon:
—Deyyina! Dara!
Henndu nduun deyyinii,
fuu waɗi siw.
40 Caggal ɗuum, o wi'i ɓe:
—Ko waɗi de kulɗon? Faa
hannden on ngalaa hoolaare
naa?
41 Ɓe kuli kulol cattungol,
heddii iɓe mbi'undura:
—O wo moy de fay henndu
e ndiyam ina ɗowtanoo ɗum?

5

No Iisaa selliniri gonduɗo e ginnaaji

(Matta 8.28-34, Lukka 8.26-39)

1 Caggal ɗuum, ɓe njottii
gere ooto maayo ngoon, to
leydi Gerasa'en.
2 Nde Iisaa wurtinoo laana
kaan ndeen, gonduɗo e
ginnaaru yuuri ley caabeeje,
hawri e makko.
3 Ley caabeeje ɗeen o
jooɗinoo. Fay gooto waawaa
haɓɓude mo, sabo fay callali
kaɓɓataa mo.
4 Sabo imo woownoo
geyyireede geyyelle e callali,
ammaa imo taya callali ɗiin,
imo hela geyyelle ɗeen. Fay
gooto du semmbem hewtaay
faa nannga mo.
5 Nyannde fuu, jemma
e nyalooma ley caabeeje e
baamle o woni, imo wulla
imo seekitoroo kaaye.
6 Nde o haccinoo Iisaa faa
to woɗɗi ndeen, o doggiri to
muuɗum, o sujidani ɗum,
7 o wulli faa toowi, o wi'i:
—Iisaa Ɓii Laamɗo Toowɗo,
ɗume njiɗɗaa waɗude kam?
Hunanam saabe Laamɗo, a
torrataa kam!
8 O wi'ii noon sabo Iisaa
wi'unoo mo:
—Aan ginnaaru, yaltu e
makko.
9 Iisaa yami mo, wi'i:
—Noy mbi'eteɗaa?
Ndu jaabii, ndu wi'i:
—Jamaa mbi'eteemi, sabo
miɗen keewi.
10 Ndu nyaagii Iisaa sanne,
taa wurtina ɗi leydi ndiin.
11 Coggal girooji manngal
ina dura ɗoon e dow waam-
nde.
12 Ginnaaji ɗiin ŋaarii mo
o acca ɗum'en naata e ley
girooji ɗiin.
13 O jaɓani ɗi. Ginnaaji
ɗiin njalti, naati e girooji ɗiin.
Coggal ngaal fuu doggi, tellitii
dow waamnde ndeen, saami
ley maayo ngoon, yoolii. Iɗi
ngaɗa hono ujunaaje ɗiɗi.
14 Durooɓe ɓeen ndoggi
kaalanowi ɗum yimɓe
ngalluure ndeen e seraaji
mum. Yimɓe ɓeen njehi faa
ndaarowa ko waɗi ɗuum.
15 Nde ɓe ngarnoo to
Iisaa ndeen, ɓe nji'i gorko
gondunoodo e ginnaaji oon
ina jooɗii ina ɓornii kaddule,

hakkillo muuɗum du wartii.
De kulol nanngi ɓe.
16 Yiinooɓe ɗum ɓeen
kaalani ɓe ko hewtinoo
gondunooɗo e ginnaaji oon
e girooji ɗiin.
17 Ndeen ɓe puɗɗi nyaa-
gaade Iisaa dillana ɓe leydi
maɓɓe.
18 Nde o naatannoo laana
kaan ndeen, gondunooɗo e
ginnaaji oon nyaagii mo o
acca ɗum jokka mo.
19 O salanii oon, o wi'i ɗum:
—Hootu suudu maa to ko-
reeji maa, kaalanaa ɓe ko
Joomiraaɗo waɗani ma e no o
yurmorii ma.
20 O yehi imo gooyna e leydi
mbi'eteendi Galluuje Sappo
ndiin ko Iisaa waɗani mo. Ɓe
fuu ɗum haaynii ɓe.

No Iisaa iirtiniri ɓii Jayrus e no selliniri debbo nyawɗo

(Matta 9.18-26, Lukka 8.40-56)

21 Nde Iisaa naatunoo
laana yeccii gere ooto maayo
ndeen, jamaa keewɗo fiilii
ɗum katin ɗakkol maayo
ɗoon.
22 Ndeen gooto e hooreeɓe
suudu waajordu bi'eteeɗo
Jayrus wari, yi'i Iisaa tan,
hippii e koyɗe muuɗum.
23 O nyaagii ɗum o haali faa
heewi, o wi'i:
—Ɓiyam debbo ina habda
e yonki. War yowu junngo
maa dow makko, faa o daɗa,
o wuura!
24 Iisaa yaadi e makko. Ja-
maa keewɗo jokki ɗum faa
ina ɓilla ɗum.
25 Ina woodi ɗoon debbo
mo yiiyam muuɗum taccataa
ko waɗata duuɓi sappo e ɗiɗi.
26 O tampii sanne, o yehii
to sawrooɓe heewɓe faa
jawdi makko timmi. Ɗum
fuu samtanaay mo, nyawu
nguun ɓeydoto tan.
27-28 O nani haala Iisaa ina
haalee, o naati e jamaa oon.
Imo miiloo si o heɓii o meemii
saaya muuɗum tan o daɗan.
O yuuri gaɗa Iisaa, o meemi
saaya muuɗum.
29 Wakkati oon yiiyam
makko darii, de o maati e
terɗe makko o daɗii.
30 Wakkati oon fu, Iisaa du
maati won baawɗe yuuruɗe
e muuɗum, yeeyii hakkunde
jamaa oon, wi'i:
—Moy meemi saaya am?
31 Taalibaaɓe makko ɓeen
mbi'i mo:
—A yi'ii inan jamaa ina ɓilli
ma, de aɗa yama moy meemi
ma?
32 Kaa imo yeewa gereeji
fuu, faa o yi'a meemuɗo mo
oon.
33 Debbo oon ina diwna no
foti hulude sabo ina anndi
ko waɗi, wari, hippii yeeso
makko, haalani mo goonga.
34 Iisaa wi'i mo:
—Banndam debbo,
goonɗinal maa dannii ma.
Yahu e jam! A daɗii e nyawu
maa!
35 O tilaaki haalde, faa
woɓɓe yuuruɓe to suudu
Jayrus hooreejo waajordu
oon mbi'i ɗum:
—Ɓiya heddaaki. Haanaa
tampinaa Moodibbo o katin!
36 Kaa Iisaa hiisaaki haala
maɓɓe, wi'i Jayrus:
—Taa hulu, goonɗin tan!
37 O accaay fay gooto yaada
e makko si wanaa Piyeer e

Yaakuuba e Yuhanna minyoo Yaakuuba oon.
38 Ɓe njottii suudu hooreejo waajordu oon. O tawi ɗoon jamaa, yimɓe ina mboya, ina mbulla semmbe.
39 Nde o naatunoo ndeen, o wi'i ɓe:
—Ɗume woni bojji ɗi e duko ko? Suka o maayaay, wo o ɗaani tan.
40 Ɓe njalnorii haala makko. Ndeen o wurtini ɓe fuu, o hooyi baaba suka oon e inna muuɗum e taalibaaɓe makko tato ɓe o wondi, ɓe naati suudu to suka oon tawaa toon.
41 O nanngi junngo mum, o wi'i:
— *Talita kuumii!* (Ɗum na fiirta «Suka debbo, umma!»)
42 Wakkati oon fu suka oon ummii, ina yaha. Duuɓi makko wo sappo e ɗiɗi. Ɗum haaynii yimɓe ɓeen sanne.
43 Iisaa tindini ɓe sanne taa ɓe paamina ɗum fay gooto. O wi'i ɓe kokka suka oon ko nyaametee.

6

No Nasaraatunkooɓe calorii jaɓande Iisaa
(Matta 13.53-58, Lukka 4.16-30)

1 Iisaa dilli nokku oon, hooti wuro ngo mawni ngoon. Taalibaaɓe muuɗum njokki ɗum.
2 Nde nyalaande fowteteende yottinoo ndeen, o fuɗɗi waajaade ley suudu waajordu nduun. Nanɓe waaju makko ɓeen, ɗum haaynii ɗum'en, heddii ina mbi'a:
—Toy o heɓi ɗum? Noy o heɓiri hakkillo ngo? Ndaar! Noy neɗɗo waawiri waɗirde kaayeefiiji ɗi?
3 Yalla wanaa kanko woni cehoowo leɗɗe, ɓii Mariyama naa? Wanaa o mawnoo Yaakuuba e Yuusufi e Yahuuda e Simon? Wanaa enen e banndiraaɓe makko rewɓe koddi naa?
Ɗum saabanii ɓe salaade mo.
4 Wakkati oon, o wi'i ɓe:
—Annabaajo ina teddinee e nokku fuu si wanaa e ley wuro muuɗum e hakkunde rimdaaɓe muuɗum e ley suudu mum.
5 Iisaa heɓaay waɗude ɗoon fay kaayeefi gooto, si wanaa ko yowi junngo muuɗum e nyawɓe seeɗa, danni ɗum'en.
6 De ko ɓe ngoonɗinaay mo ɗuum haaynake mo.

No Iisaa nuliri taalibaaɓe muuɗum sappo e ɗiɗo ɓeen
(Matta 10.1, 5-15, Lukka 9.1-6)

Caggal ɗuum, Iisaa yiiltii e gure piiliiɗe ɗoon ɗeen, ina waajoo.
7 O noddi taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen, o nuliri ɗum'en ɗiɗo ɗiɗo. O hokki ɓe baawɗe riiwude ginnaaji,
8 o wi'i ɓe taa ɓe njaada e fay huunde si wanaa cabbi. Taa ɓe kooya buuru naa mbasu naa kaalisi e ley njiibaaji maɓɓe.
9 O yamiri ɓe ɓe ɓornoo paɗe, de taa ɓe kooya saayaaji ɗiɗi.
10 O wi'i ɓe katin:
—Galle fuu mo njippiɗon, keddoɗon ɗoon faa nde ndilloton e nokku oon.

11 Si on ngarii e nokkuure
de yimɓe njaɓɓaaki on naa
kettindanaaki on, ndillon
toon, piɓɓon sollaare maɓɓe
wonnde e koyɓe mon faa
laatanoo ɓe seedee e dow
bonanda maɓɓe.
12 Ɓe njehi, ɓe mbaajii
yimɓe ɓeen tuuba,
13 ɓe ndiiwi ginnaaji
keewɓi, ɓe ngatti nebbam
dow ko'e nyawɓe heewɓe ɓe
cellini ɗum'en.

No Yaayaa maayri
(Matta 14.1-12, Lukka 9.7-9)

14 Hirudus, kaananke oon,
nani haala Iisaa ina haalee,
sabo innde Iisaa sankitake
faa yaaji. Woɓɓe ina mbi'a
wo o Yaayaa lootoowo loota-
gal batisima* oon ummitii e
maayde, ɗuum waɗi de imo
jogii baawɗe waɗude kaay-
eefiiji.
15 Woɓɓe ina mbi'a wo o
annabi Iliyaasa. Woɓɓe du
ina mbi'a wo o annabaajo
hono annabaaɓe arandeeɓe
ɓeen ni.
16 Nde Hirudus nannoo
ɗum ndeen, wi'i:
—Yaayaa mo tayunoomi
hoore mum oon, kam iirtii!
17 Tawi Hirudus yamiriino
Yaayaa nanngee, haɓɓee,
uddee ley kasu. O waɗii ɗum
saabe Hirudiya jom suudu
mawniiko bi'eteeɗo Filipu
mo o ɓaŋunoo oon.
18 Sabo Yaayaa ina
wi'annoo mo:
—Daganaaki ma teetaa jom
suudu mawna.
19 Hirudiya mettaa e
Yaayaa faa ina yiɗi o waree,
de heɓaay laawol,
20 sabo Hirudus ina hulan-
noo Yaayaa, ina anndunoo
o gorko ponnditiiɗo, ceniiɗo.
Ɗum waɗi de imo haybannoo
ɗum. Si o hettindake haala
muuɗum fu, hakkillo makko
jiiɓoto, woɗi du imo yiɗi het-
tindanaade ɗum.
21 Ammaa, Hirudiya heɓi
laawol warude mo nyannde
rimeede Hirudus wartunoo.
Hirudus waɗani howruuɓe
muuɗum e hooreeɓe sor-
daasiiɓe ɓeen e inndee-
anndee'en Galili ɓeen fuu
hiraande mawnde.
22 Ɓii Hirudiya debbo naati
ina wama. Ɗum weli Hirudus
e jooɗodiiɓe e muuɗum fuu.
O wi'i suka debbo oon:
—Haalanam ko njiɗɗaa faa
mi waɗane.
23 O hunanii ɗum, o wi'i o
hokkan ɗum huunde fuu ko
nyaagii mo, fay si tawi wo
feccere laamu makko.
24 De suka debbo oon yalti,
wi'i inna muuɗum:
—Ɗume kaanumi nyaa-
gaade mo?
Inniiko oon jaabii mo, wi'i:
—Nyaaga mo hoore Yaayaa
lootoowo lootagal batisima
oon!
25 Suka debbo oon henyii,
yeccii to kaananke oon,
nyaagii ɗum, wi'i:
—Ko njiɗumi, ngaddanaa
kam joonin joonin wo hoore
Yaayaa lootoowo lootagal
batisima oon e ley le'al!
26 Ɓernde Hirudus metti
sanne. Ammaa saabe ko

* **6:14** Ɗo wi'ete ***lootagal batisima*** dow haala batisima Yaayaa fu, *lootagal tuubu* maa *mutineede* du na wi'ee.

hunii ɗuum e saabe nod-
daaɓe ɓeen, o yiɗaa yaltude
e konngol makko ngool.
27 Wakkati oon o neli gooto
e sordaasiiɓe doomooɓe mo
ɓeen, o yamiri ɗum waddowa
hoore Yaayaa. Sordaasi oon
yeccii, naati ley kasu toon,
tayi hoore Yaayaa,
28 tummbi ley le'al, waddi,
hokki suka debbo oon. Suka
debbo oon du hokki inna
mum.
29 Nde taalibaaɓe Yaayaa
ɓeen nannoo ɗum ndeen,
ngari kooyi ɓanndu makko
nduun, ngattowi ɗum e
saabeere.

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje njoyo e rewɓe e sukaaɓe
(Matta 14.13-21, Lukka 9.10-17, Yuhanna 6.1-14)

30 Nulaaɓe ɓeen ngarti to
Iisaa, kaalani ɗum ko ngaɗi
ɗuum e ko mbaajii ɗuum fuu.
31 O wi'i ɓe:
—En njaha nokkuure fer-
wunde, keɓon fowtinaade
seeɗa.
Ko o wi'i noon ɗuum wo
saabe yaha-warta yimɓe na
heewi ɗoon, faa kanko e
taalibaaɓe makko ɓeen, ɓe
kunngii heɓude fay no ɓe
nyaamira.
32 Ɓe njehi ɓe naatowi
laana, ɓe peyyiti, ɓe toowti
kamɓe tan e nokku perwuɗo.
33 Yimɓe heewɓe nji'ii iɓe
njaha, annditi to ɓe ponndii.
Heewɓe yuuri e gure ɗeen
fuu, kenyanii to ɓe ponndii
toon, arti ɓe yottaade.
34 Nde o yaltunoo e laana
kaan ndeen, o yi'i jamaa
keewɗo. O yurmii ɓe sanne,
sabo iɓe nga'i hono no baali ɗi
ngalaa duroowo ni. O heddii
imo waajoo ɓe kulle keewɗe.
35 Nde hiirunoo ndeen,
taalibaaɓe ɓeen ɓattitii mo,
mbi'i:
—Joonin hiirii, katin du
nokku o wo ladde ɓolde.
36 Mbi'aa jamaa o sankitoo
e gure e nokkuuje ɓadiiɗe ɗo
faa coodowa ko nyaama.
37 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Onon e ko'e mooɗon, kok-
kee ɓe ko ɓe nyaama!
Ndeen ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
—Ndelle aɗa yiɗi min kooya
buuɗi cardi keme ɗiɗi min
coodanowa ɓe buuru ko ɓe
nyaama?
38 Wakkati oon, o wi'i ɓe:
—Noy foti buuruuje
ɗe njogiɗon? Njehee
ndaarowee!
Nde ɓe njahunoo ɓe kumpi-
towii ndeen, ɓe mbi'i mo:
—Buuruuje joy e liyyi ɗiɗi
min njogii.
39 O yamiri taalibaaɓe ɓeen
njoyyinira jamaa oon feere
feere dow huɗo hecco.
40 Ɓe njooɗorii feere feere,
hemre hemre, e capanɗe
njoyo njoyo.
41 O hooyi buuruuje joy
ɗeen e liyyi ɗiɗi ɗiin, o tiggitii
kammu, o yetti Laamɗo. O
heltii buuru oon, o hokki taal-
ibaaɓe makko peccana yimɓe
ɓeen. Hono noon liyyi ɗiɗi
ɗiin du.
42 Ɓe fuu ɓe nyaami faa ɓe
kaari.
43 Taalibaaɓe ɓeen kawrun-
duri kedde buuru e liyyi
ɗeen, kebbini kandeeje
sappo e ɗiɗi.

44 Nyaamuɓe buuru oon ɓeen, fay worɓe tan ngaɗii hono ujunaaje njoyo.

No Iisaa yaari dow ndiyam e koyɗe
(Matta 14.22-33, Yuhanna 6.15-21)

45 Wakkati oon fu, Iisaa yamiri taalibaaɓe muuɗum naata laana kaan, ardoo ɗum peyyita njaha Baytisayda gere ooto maayo ngoon. Kanko du, o waynoo jamaa oon tafon.
46 Nde o seedunoo e jamaa oon ndeen, o yeeŋowi dow waamnde faa o waɗa du'aare.
47 Nde jemma warnoo ndeen, tawi laana kaan ina woni hakkunde maayo toon, Iisaa tan heddii e leydi.
48 O sooynii taalibaaɓe ɓeen ina cummba† ko mbaawi fuu, sabo wo ɓe hawrooɓe e henndu. Nde ɓadinoo weetude ndeen, o wari to maɓɓe imo yaha e koyɗe dow ndiyam ɗaam, faa o hesi faltaade ɓe.
49 Kaa nde ɓe njiinoo mo imo yaha e dow ndiyam ɗaam ndeen, ɓe cikki wo ɗum mbeelu, ɓe keddii iɓe mbaayda,
50 sabo ɓe fuu, nde ɓe njiinoo mo ndeen, nesiiji maɓɓe tayi. Wakkati oon Iisaa wi'i ɓe:
—Cellinee ɓerɗe mon! Wo miin. Taa kulee!
51 O naati laana kaan, o tawti ɓe, de henndu nduun darii. Ɗum haaynii ɓe sanne.
52 Ɓe paamaayno haaynde nde Iisaa waɗiri buuru oon ndeen, sabo ɓe wumɓe ɓerɗe.

No Iisaa selliniri nyawɓe ley leydi Genesaret
(Matta 14.34-36)

53 Ɓe peyyiti maayo ngoon, ɓe njottii leydi Genesaret, ɓe ndarii ɗoon.
54 Wakkati ɓe njalti e laana kaan ndeen, yimɓe ɓeen anditi mo,
55 cankitii e seraaji ɗiin fuu, ina njowa nyawɓe muɓɓen e dow daɗɗooji, ina ngadda nokku fuu ɗo nani imo woni.
56 Katin du ɗo Iisaa tawaa fuu, gilla e ley gure faa e galluuje faa e ladde, yimɓe ɓeen ngaddan nyawɓe muɓɓen e taliyaaje, ina ŋaaroo mo o acca ɓe meema fay si wo kommbol saaya makko. Meemuɗo ngol du fuu daɗii.

7

Haala al'aada maamiraaɓe
(Matta 15.1-9)

1 Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta woɓɓe yuuruɓe Urusaliima piilii Iisaa.
2 Ɓe nji'i taalibaaɓe makko woɓɓe ina nyaamira juuɗe tuunɗe, ɗum woni tawa lootiraay no tawaangal maɓɓe worri ni.*
3 Sabo Farisa'en e Alhuudiyankooɓe fuu nyaamataa si lootaay juuɗe muɓɓen faa laaɓa, al'aada maamiraaɓe maɓɓe oon ɓe njokki.
4 Si ɓe ngartii luumo, ɓe nyaamataa si ɓe lootaaki.

† **6:48** Maanaa ***summbude*** wo awyude faa adina laana yeeso ley ndiyam.
* **7:2** ***lootugol juuɗe ngol*** haɓɓaaki e ittude tuundi, wo faa joomum fonnditanoo diina ngol waɗiraa.

Iɓe njogii al'aadaaji goɗɗi keewɗi ɗi ɓe njokki, ko wa'i hono lawyude kore e potiije e taasaaje gaɗiraaɗe njamndi.

5 Wakkati oon, Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta yami Iisaa, mbi'i:

—Ɗume waɗi ɗe taalibaaɓe maa ɓeen ndewataa al'aadaaji maamiraaɓe meeɗen, ina nyaamira juuɗe tuunɗe?

6 O jaabii ɓe, o wi'i:

—Annabi Esaaya woofaay fey nde sappinoo on. Wo on munaafiki'en, hono no winndiraa:

«Lenyol ngol ina teddina kam
e kunnduɗe muɓɓen,
ammaa ɓerɗe muɓɓen
ina mboɗɗii kam.
7 Ɓolum ɓe ndewata kam.
Si goonga, janndeeji ɗi
ɓe njannginta ɗiin wo
jamirooje yimɓe tan.»†

8 Iisaa jokkintini, wi'i:

—Oɗon acca jamirooje Laamɗo, de oɗon njokka al'aadaaji yimɓe.

9 Oɗon calanoo yamiroore Laamɗo faa laaɓa, faa keɓon ndarnon al'aada mooɗon!

10 Sabo Muusaa wi'i: «Teddin bammaa e inna maa.»‡ O wi'i katin: «Kuɗuɗo bammum naa inna mum, wareede laatoo jukkungo muuɗum.»§

11 De onon le, oɗon mbi'a ina heya si neɗɗo wi'ii bammum naa inna mum: «Ko kaannoomi wallirde ma ɗuum wo *Korbaan*» (Korbaan ina fiirta «Sadaka Laamɗo»).

12 Ko mbi'oton noon ɗuum, oɗon kaɗa yimɓe wallude baabiraaɓe muɓɓen naa inniraaɓe muɓɓen katin.

13 Hono noon tosirton konngol Laamɗo e al'aadaaji ɗi ndonundurton ɗiin. Katin du oɗon ngaɗa kulle keewɗe gaaɗe noon.

Haala ko tuuninta neɗɗo (Matta 15.10-20)

14 Caggal ɗuum, Iisaa nodditi jamaa oon, wi'i ɗum:

—Kettindanee kam, on fuu, paamee:

15 Fay huunde naatataa e neɗɗo de tuunina ɗum. De wo ko yuurata ley neɗɗo ɗuum tuuninta ɗum. [

16 *]

17 Nde Iisaa seedunoo e jamaa oon de naatowi ley suudu ndeen, taalibaaɓe muuɗum ɓeen yami ɗum maanaa banndol ngol.

18 O wi'i ɓe:

—Onon du, on paamaay naa? On paamaay ko yuurata yaasin de naata e hunnduko neɗɗo ɗuum, wanaa ɗuum tuuninta joomum?

19 Sabo ɗum naataay e ɓernde joomum. Wo reedu mum tan ɗum naati, wooɗi du ɗum yaltan.

E haalaaji ɗiin Iisaa holliri nyaamdu fuu na laaɓi.

20 O wi'i katin:

—Ko wurtotoo e ley ɓernde neɗɗo ɗuum, wo kam tuuninta joomum.

21 Sabo e ɓernde neɗɗo milooji bondi yuurata, kam e fijirde e nguyka e war-hoore e

22 jeenu e eelgal e bonanda e jamba e golleeji terɗe cemtiniiɗi e muuyɗe bonɗe

† **7:7** Esaaya 29.13. ‡ **7:10** Wurtagol 20.12. § **7:10** Wurtagol 21.17, Lewinkooɓe 20.9. * **7:16** E ɗereeji ɓooydi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 16: *Jom nowru fuu nana!*

e mbonka e mawninkinaare
e majjere.
23 Kujje bonɗe ɗeen fuu e
ɓernde yuurata, de tuunina
neɗɗo.

No debbo mo wanaa Alhu-
udiyanke goondiniri Iisaa
(Matta 15.21-28)

24 Iisaa dilli ɗoon fonndii
leydi Tirus. O jippii e suudu
gomma. O yiɗaa fay gooto
faama toon o woni, ammaa o
waawaano suuɗaade.
25 Wakkati oon, debbo
gomma mo ɓinngel muuɗum
dewel wondi e ginnaaru,
nani haala makko ina haalee,
wari hippii ɗakkol koyɗe
makko.
26 Debbo oon wanaa Alhu-
udiyanke, wo to Finiki ley
leydi Siiriya o rimaa. O
nyaagii Iisaa itta ginnaaru
nduun e ɓiyiiko oon.
27 Kaa Iisaa wi'i mo:
—Accu sukaaɓe ɓeen
kaara tafon. Sabo hooyude
nyaamdu sukaaɓe de
faɗɗana dawaaɗi wooɗaa.
28 Debbo oon jaabii mo,
wi'i:
—Goonga Joomam, ammaa
dawaaɗi doomooji du ina
nyaama ko sukaaɓe caamd-
inta ɗuum.
29 Wakkati oon, Iisaa wi'i
mo:
—Saabe ko njaabiɗaa jaabu
o, hootu, ginnaaru nduun
wurtake e ɓiya oon.
30 O hooti, o tawi ɓiyiiko
oon ina fukkii dow leeso,
ginnaaru nduun yaltii e
muuɗum.

No Iisaa selliniri gorko
paho mo haala muuɗum
laaɓaa

31 Iisaa dilli leydi Tirus,
rewi leydi Sidon, e leydi
mbi'eteendi Galluuje Sappo
ndiin, warti maayo Galili.
32 O waddanaa gorko paho
mo haala muuɗum laaɓaa,
o nyaagaa o yowa junngo
makko e dow muuɗum.
33 Wakkati oon, Iisaa
toowtini mo jamaa oon,
watti kolli muuɗum e noppi
makko, tutti, meemiri tutte
ɗeen ɗemngal makko.
34 Caggal ɗuum, o tiggitii
kammu, o uumi, o wi'i paho
oon:
— *Efata!* (Ɗum na fiirta
«Cukkitee!»)
35 Wakkati oon, noppi
gorko oon cukkitii, ɗemngal
muuɗum yoppaa, heddii ina
haalira no wooɗiri.
36 Iisaa yamiri yimɓe ɓeen
taa ɓe kaalana huunde nde
fay gooto. Ammaa fay ko o
haɗata ɓe dow majjum, iɓe
ɓeyda haalde ɗum.
37 Ɗum haaynii ɓe faa yottii
kaaddi, iɓe mbi'a:
—Golleeji makko fuu na
mbooɗi. Imo faaɗintina
faaɗuɓe, imo muumɗintina
muumɓe.

8

No Iisaa nyaamniri worɓe
ujunaaje nayo e rewɓe e
sukaaɓe
(Matta 15.32-39)

1 Ley balɗe ɗeen, jamaa
keewɗo hawriti katin. E
ley ko ɓe ngalaa ko ɓe
nyaama, Iisaa noddi taal-
ibaaɓe muuɗum ɓeen, wi'i
ɗum'en:
2 —Yimɓe ɓe ina njurminii
kam, sabo hannden woni

balɗe tati iɓe ngondi e am, de
ɓe ngalaa ko ɓe nyaama.
3 Si mi yoppii ɓe koota
tawee ɓe nyaamaay, yolbere
liɓowan ɓe dow laawol. Sabo
woɓɓe maɓɓe yuurii to woɗɗi.
4 Taalibaaɓe makko ɓeen
njaabii mo, mbi'i:
—Toy neɗɗo heɓata ko
nyaamnata yimɓe ɓe ley
ladde nde?
5 O yami taalibaaɓe makko
ɓeen, o wi'i:
—Noy foti buuruuje ɗe
njogiɗon?
Ɓe mbi'i mo:
—Jeɗɗi.
6 De o yamiri jamaa oon
jooɗoo e leydi. O hooyi
buuruuje jeɗɗi ɗeen, o yetti
Laamɗo, o heltii ɗe, o hokki
taalibaaɓe makko ɓeen pec-
cana jamaa oon. Ɓe ngaɗiri
noon.
7 Iɓe njogii katin liyyoy
pamaroy seeɗa. Iisaa yetti
Laamɗo dow makkoy, wi'i
taalibaaɓe muuɗum ɓeen
pecca koy, kankoy du.
8 Ɓe nyaami faa ɓe kaari.
Taalibaaɓe ɓeen kawrunduri
kedde ɗeen. Ɓe keewi kan-
deeje jeɗɗi.
9 Iɓe ngaɗa worɓe ujunaaje
nayo. Caggal ɗuum, Iisaa
yoppi ɓe,
10 naatidi e taalibaaɓe
muuɗum laana wakkati oon,
feyyiti, yehi leydi Dalmanu-
uta.

No Farisa'en pilorii maande
(Matta 16.1-4)

11 Farisa'en ɓeen ngari,
puɗɗi yeddundurde e Iisaa.
Ɓe ŋaarii mo o holla ɓe
maande yuuroore dow
kammu faa ɓe ndaartindoo
mo.
12 Iisaa uumi, wi'i:
—Ɗume waɗi de yimɓe ja-
maanu hannden o ina piloo
holleede maande? Goonga
kaalanammi on: fay maande
wootere on keɓataa!
13 Caggal ɗuum, o seedi e
maɓɓe, o naati laana kaan, o
fonndii gere ooto maayo.

Haala rabilla Farisa'en e Saduki'en
(Matta 16.5-12)

14 Taalibaaɓe ɓeen njeggiti
yooɓaade buuru, si wanaa
buuruwal gootal tan ɓe njogii
ley laana kaan.
15 Wakkati oon, o tindini ɓe,
o wi'i:
—Kakkilee, ndeentee e ra-
billa Farisa'en e mo Hirudus
oon.
16 Taalibaaɓe ɓeen ina
kaalda ina mbi'a ko
njooɓaaki buuru ɗuum waɗi
de o wi'iri noon.
17 Iisaa annditi ko ɓe
kaalata ɗuum, wi'i ɓe:
—Ko waɗi de oɗon kaalda
hakkunde mooɗon on
njooɓaaki buuru? Yalla faa
joonin on annditaay, on
paamaay? Naa on wumɓe
ɓerɗe?
18 Oɗon njogii gite, de on
nji'ataa naa? Oɗon njogii
noppi, de on nanataa naa?
Yalla on miccitaaki
19 nde peccanmi worɓe
ujunaaje njoyo buuruuje
joy ndeen, kandeeje foti
kebbinɗon kedde ɗeen?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Kandeeje sappo e ɗiɗi.
20 O yami ɓe katin, o wi'i:
—Nde peccanmi worɓe
ujunaaje nayo buuruuje

jeɗɗi ndeen, kandeeje foti kebbinɗon kedde ɗeen?

Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Kandeeje jeɗɗi.

21 Ndeen o wi'i ɓe:

—Faa joonin on paamaay naa?

No Iisaa wumtiniri bumɗo ley Baytisayda

22 Ɓe njottii Baytisayda. Ɗoon yimɓe ngaddani Iisaa bumɗo, ɓe nyaagii ɗum meema mo.

23 O nanngi junngo bumɗo oon, o yaari ɗum yaasin wuro ngoon. Caggal ɗuum, o tutti e gite muuɗum, o yowi juuɗe makko e muuɗum, o yami ɗum, o wi'i:

—Won ko nji'ataa naa?

24 Bumɗo oon feerti gite mum, wi'i:

—Miɗo yi'a yimɓe, de iɓe nga'ani kam hono leɗɗe ja-hooje ni.

25 Iisaa yowi juuɗe muuɗum e gite makko katin. Ndeen gorko oon feerti gite mum, tawi wumtii faa woodi, jiiɗe muuɗum na laaɓi.

26 Iisaa wi'i mo:

—Hootu, de taa njeccoɗaa ley wuro ngo.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

(Matta 16.13-20, Lukka 9.18-21)

27 Caggal ɗuum, Iisaa e taalibaaɓe muuɗum ponndii gure gonɗe ɗakkol Kaysariya Filipu. Dow laawol ngool, o yami ɓe:

—Moy yimɓe mbi'ata ngon-umi?

28 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Woɓɓe ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootagal batisima. Woɓɓe ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Woɓɓe du ina mbi'a wo a gooto e ley annabaaɓe ɓeen.

29 O yami ɓe, o wi'i:

—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?

Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo a Almasiihu.

30 Wakkati oon, o sappani ɓe sanne taa ɓe kaalana ɗum fay gooto.

No Iisaa sapporii maayde muuɗum e iirtagol muuɗum

(Matta 16.21-23, Lukka 9.22)

31 O fuɗɗi faaminde ɓe:

—Ina tilsi Ɓii Neɗɗo torree torraaji keewɗi. Mawɓe yimɓe e hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta caloto mo. O warete, de gaɗa balɗe tati fuu o iirtoto.

32 O haalani ɓe ɗum faa laaɓi, de Piyeer toowtini mo, fuɗɗi felude mo dow haalaaji makko ɗiin.

33 Iisaa kaa, hucciti e taal-ibaaɓe muuɗum, ndaari ɓe, de feli Piyeer, wi'i:

—Woɗɗam aan Seyɗaani! Sabo miilooji maa ɗiin yuuraay to Laamɗo, wo to yimɓe ɗi yuuri.

No Iisaa jokkirtee

(Matta 16.24-28, Lukka 9.23-27)

34 Caggal ɗuum, o noddi ja-maa oon e taalibaaɓe makko ɓeen, o wi'i ɗum'en:

—Muuyɗo jokkude kam fuu, sela ndaarude hoore muuɗum, de hooya leggal

muuɗum palaangal, jokka kam.*
35 Sabo muuyɗo dannude
yonki muuɗum, mursan ki.
Ammaa mursuɗo ki saabe
am e saabe Kabaaru Lobbo
oon fu, dannan ki.
36 Ɗume heƀude adunaaru
ndu fuu nafata neɗɗo si tawii
mursii yonki muuɗum?
37 Yalla ina woodi ko neɗɗo
waawi hokkitirde faa danna
yonki muuɗum naa?
38 Cemtirɗo kam miin e
haalaaji am e ley jamaanu
tuunɗo luttuɗo Laamɗo o,
miin, Ɓii Neɗɗo du, mi semti-
ran ɗum nde ngartidoymi
e maleyka'en seniiƀe e ley
teddeengal Baaba am.

9

1 O wi'i ƀe katin:
—Goonga kaalanammi on:
yoga e wonƀe ɗo ƀe maayataa
tawee nji'aay laamu Laamɗo
ina warda e baawɗe.

Haala waylitagol alhaali Iisaa
(Matta 17.1-13, Lukka 9.28-36)

2 Balɗe jeegom caggal
ɗuum, Iisaa yaadi e Piyeer
e Yaakuuba e Yuhanna,
o toowtidi e muƀƀen dow
waamnde toownde, kam'en
tan. Ɗoon alhaali makko
waylitii yeeso maƀƀe.
3 Kaddule makko njalbi,
ndawni far, faa dawni-
noowo fay gooto waawaa
rawninirde noon e adunaaru
ndu.
4 Iliyaasa e Muusaa
ƀangani ƀe, ina kaalda e
makko.
5 Ndeen Piyeer wi'i mo:
—Moodibbo, gonal amin ɗo
ina woodi. Accu min ndarna
hukumuuji tati: aan gooto,
Muusaa gooto, Iliyaasa du
gooto.
6 O anndaa ko o haalata,
sabo kulol manngol naatii ƀe,
kamƀe taalibaaƀe ƀeen.
7 Ruulde wari suddi ƀe.
Daande yuuri e ley ruulde
ndeen ina wi'a:
—O woni Ɓiyam mo ko-
rsinmi. Kettindanee mo!
8 Wakkati oon, taalibaaƀe
ƀeen yeewi gereeji fuu, de
nji'aay fay gooto si wanaa
Iisaa tan.
9 E ley ko ƀe njippotoo
waamnde ndeen ɗuum, o
yamiri ƀe taa ƀe kaalana fay
gooto ko ƀe nji'i ɗuum faa
wakkati nde Ɓii Neɗɗo iirtii
e hakkunde maayƀe ndeen.
10 Ɓe njaƀi konngol ngol,
de ƀe keddii iƀe yamundura
hakkunde maƀƀe ɗume woni
maanaa iirtaade e hakkunde
maayƀe.
11 Caggal ɗuum, ƀe yami mo,
ƀe mbi'i:
—Ɗume wadi de janngi-
nooƀe Tawreeta ina mbi'a
tilay annabi Iliyaasa artoo
Almasiihu warude?
12 O jaabii ƀe:
—Goonga, Iliyaasa artoto
warude tafon moyyintinoo
huunde fuu. Ndelle ko wadi
de Binndi ɗiin mbi'i ina tilsi
Ɓii Neɗɗo torree torraaji
keewɗi, huyfinee?
13 Miɗo haalana on:
Iliyaasa wariino, de ƀe ngolli
ɗum ko ƀe muuyi fuu, hono
no haala makko haaliraa e
Binndi ɗiin ni.

* **8:34** Maanaa ***hooy****ude* ***leggal palaangal*** woni anniyaade mursude yonki mum hono no Iisaa ni.

No Iisaa selliniri suka gonduɗo e ginnaaru
(Matta 17.14-21, Lukka 9.37-43)

14 Nde ɓe ngartunoo to taalibaaɓe heddinooɓe ɓeen fu, ɓe nji'i jamaa keewɗo ina fiilii ɗum'en, jannginooɓe Tawreeta ɓeen ina njeddundura e muɓɓen.
15 Wakkati yimɓe ɓeen nji'unoo Iisaa fu, ɗum haaynii ɓe. Ɓe ndoggi ɓe njaɓɓowii mo.
16 O yami ɓe, o wi'i:
—Ɗume njeddundurton e maɓɓe?
17 Gorko gooto ley jamaa oon jaabii mo, wi'i:
—Moodibbo, mi gaddanɗo ma ɓiyam gorko mo ginnaaru muumɗini.
18 Ɗo ginnaaru nduun ummorii mo fuu, liɓan mo e leydi, hunnduko makko ina wurtina nguufo, imo ŋeryundura nyiiye makko, o yoora koloŋ. Mi nyaagake taalibaaɓe maa ɓeen ndiiwa ndu, de ɓe kunngii.
19 Iisaa wi'i yimɓe ɓeen:
—Hey onon yimɓe jamaanu hanndeejo ɓe ngalaa goondinal! Faa ndey ngondammi e mooɗon? Faa ndey keddotoomi munyande on? Ngaddanee kam suka oon!
20 O waddanaa suka oon. Nde ginnaaru nduun yi'unoo Iisaa ndeen, dimmbi suka oon, liɓi ɗum, heddii suka oon ina talloo e leydi, hunnduko muuɗum ina wurtina nguufo.
21 Iisaa yami baaba suka oon, wi'i:
—Gilla ndey ɗum heɓi mo?
Baaba oon jaabii, wi'i:
—Gilla imo famɗi.
22 Katin du wakkati fuu ginnaaru nduun ina liɓa mo ley yiite naa ley ndiyam faa halka mo. De si tawii won ko mbaawɗaa fu, njurmoɗaa min, mballaa min!
23 Iisaa wi'i mo:
—Si miɗo waawi mbiiɗaa? Huunde fuu ina waawi laatanaade goondinɗo.
24 Wakkati oon, baaba suka oon yeewnii, wi'i:
—Mi goondinii, de wallam, sabo goondinde ina tiiɗi kam!
25 Nde Iisaa yi'unoo jamaa oon ina dogga warde ndeen, sappani ginnaaru nduun e semmbe, wi'i ndu:
—Ginnaaru muumɗinooru faaɗinooru, miɗo yamire mburtoɗaa e suka o, taa naatu mo abada katin!
26 Ginnaaru nduun feekii, dimmbi suka oon semmbe, de yalti e makko. Heddii imo wa'i hono maayɗo, faa ko heewi e wonnooɓe ɗoon ɓeen ina mbi'a o maayii.
27 Ammaa Iisaa nanngi junngo makko, ummini mo tan, o darii.
28 Caggal ɗuum Iisaa naati suudu de taalibaaɓe muuɗum ɓeen toowtidi e muuɗum, yami ɗum, mbi'i:
—Ɗume waɗi de min kunngii riiwude ginnaaru nduun?
29 O jaabii:
—Ginnaaru nduun, sii muuɗum riiwirtaake si wanaa du'aare.

Haala Iisaa ɗiɗaɓa dow maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Matta 17.22-23, Lukka 9.43-45)

30 Ɓe ndilli ɗoon, ɓe ceeki
leydi Galili. O yiɗaa fay gooto
faama ɗum,
31 sabo imo waajoo taal-
ibaaɓe makko ɓeen. Imo wi'a
ɗum'en:
—Bii Neɗɗo wattete e juuɗe
yimɓe. Ɓe mbaran ɗum, de
caggal balɗe tati fu, iirtoto.
32 Ammaa taalibaaɓe ɓeen
paamaay maanaa haala
kaan, de kuli yamude mo du.

Haala ɓurɗo teddude
(Matta 18.1-5, Lukka 9.46-48)

33 Ɓe njottii Kafarnahum.
Nde ɓe njippinoo suudu
weerdude maɓɓe fu, o yami
taalibaaɓe makko, o wi'i:
—Ɗume njeddundurɗon
dow laawol?
34 Ɓe ndeyyinii, sabo ko ɓe
njeddunduri dow laawol dey,
wo moy woni ɓurɗo teddude
hakkunde maɓɓe.
35 Ndeen Iisaa jooɗii, noddi
taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen,
wi'i ɗum'en:
—Muuyɗo ardaade fuu,
gaɗa heddiiɓe ɓeen heedata,
laatoo golloowo maɓɓe ɓe
fuu.
36 Caggal ɗuum, o nanngi
junngo cukalel gomma, o
darni ngel yeeso maɓɓe, o
mumbilii ngel, o wi'i ɓe:
37 —Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo
cukalel gootel hono ngel e in-
nde am, wo miin jaɓɓii. Katin
du jaɓɓiiɗo kam fuu, wanaa
miin tan jaɓɓii, jaɓɓake Nulɗo
kam oon du.

Haala mo salaaki en fuu
ina wondi e meeɗen
(Lukka 9.49-50)

38 Yuhanna wi'i mo:
—Moodibbo, min nji'ii
gorko gooto ina riiwra gin-
naaji e innde maa, de min
kaɗi mo, sabo o waldaa e
meeɗen.
39 Ammaa Iisaa wi'i:
—Taa kaɗee mo ɗum, sabo
fay gooto waawaa waɗirde
kaayeefiiji e innde am,
de sakitoo mbonkoo kam
wakkati oon.
40 Sabo mo salaaki en fuu
ina wondi e meeɗen.
41 Goonga kaalanammi on:
neɗɗo fuu kokkuɗo on horde
ndiyam saabe on yimɓe
Almasiihu, waasataa heɓude
mbarjaari muuɗum.

Haala ko luttinta yimɓe
(Matta 18.6-9, Lukka 17.1-2)

42 Neɗɗo fuu luttinɗo
gootel e cukaloy goonɗinkoy
kam koy, ko ɓuri woodde e
joomum wo hayre teddunde
haɓɓee e daande mum,
faɗɗee e maayo manngo.
43 Si tawii junngo maa lut-
tinte, tayu ngo. Naataa e
nguurndam nduumiiɗam a
nyakuɗo ɓuri moyyande ma
diina naatude e jahannama
yiite nge nyifataa tawee a
kiɓɓuɗo. [
44 *]
45 Si tawii koyngal maa
luttinte, tayu ngal. Naataa
ley nguurndam nduumiiɗam
tawee wo a nyakuɗo ɓuri
moyyande ma diina faɗɗeede

* **9:44** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 44: *Ɗoon, gilɗi mum mbaatataa, yiite mum du nyifataa.* Ndaaree aaya 48. † **9:46** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 46: *Ɗoon, gilɗi mum mbaatataa, yiite mum du nyifataa.* Ndaaree aaya 48.

e yiite duumiinge tawee a kiɓɓuɗo. [
46 †]
47 Katin du si yitere maa luttinte, ittu nde. Sabo naataa e laamu Laamɗo a ɗokko ɓuri moyyande ma diina paɗɗeɗaa e jahannama a kiɓɓuɗo.
48 Ɗoon, «gildi muuɗum mbaatataa, yiite muuɗum du nyifataa.»‡
49 Yiite lamsinan mono fuu hono lamɗam ni.
50 Lamɗam wo huunde lobbere, de si ɗam selii lamsude, noy lamsinirton ɗam katin? Hakkunde mooɗon laatoɗon hono lamɗam ni, ngondon e jam.

10

Haala ceergal
(Matta 19.1-12, Lukka 16.18)

1 Iisaa dilli ɗoon, yehi leydi Yahuudiya, de feyyiti yehi lettugal gooruwol Urdun. Yimɓe heewɓe piilii mo, de imo waajoo ɗum'en katin hono no o woowrunoo ni.
2 Farisa'en woɓɓe ngari faa ndaartindoo mo, yami mo:
—Yalla ina daganii gorko seerude deekum naa?
3 O jaabii ɓe:
—Ɗume Muusaa yamiri on?
4 Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Muusaa jaɓii si gorko na seera deekum fu, winnda talkuru ceergal de seera ɗum.*
5 Iisaa wi'i ɓe:
—Wo saabe on yoorɓe ɓerɗe, ɗuum waɗi de Muusaa winndani on yamiroore nde.
6 Kaa gilla e fuɗɗoode, «Laamɗo tagii ɓe, waɗii ɓe gorko e debbo.
7 Ɗum waɗi de gorko yoppan inna mum e bammum, nanngundura e deekum,
8 ɓe ɗiɗo fuu ɓe laatoo neɗɗo gooto.»† Nii woni ɓe nganaa ɗiɗo katin, ɓe ɓanndu wooturu.
9 Ndelle, taa neɗɗo sennda ko Laamɗo hawrunduri.
10 Nde ɓe kootunoo ndeen, taalibaaɓe makko ɓeen yami mo haala majjum.
11 O wi'i ɓe:
—Si neɗɗo seerii deekum de ɓaŋi goɗɗo fuu, jeenii.
12 Hono noon du, si debbo seedii e gorum, de gorko goɗɗo ɓaŋi ɗum, debbo oon du jeenii.

No Iisaa barkiniri cukaloy
(Matta 19.13-15, Lukka 18.15-17)

13 Yimɓe ina ngadda cukaloy to Iisaa, faa meema koy, de taalibaaɓe ɓeen ndukani ɗum'en.
14 Nde o yiinoo ɗum ndeen, o ɓerni, o wi'i taalibaaɓe ɓeen:
—Accee cukaloy koy ngara to am. Taa kaɗee koy, sabo wo nanndu ɓe e makkoy ɓeen njeyi laamu Laamɗo.
15 Goonga kaalanammi on: mo jaɓiraay laamu Laamɗo hono no cukalel ni fuu, naatataa ɗum.
16 Caggal ɗuum, o mumbilii cukaloy koy, o yowi junngo makko e makkoy, o barkini koy.

‡ **9:48** Esaaya 66.24. * **10:4** Fillitagol Tawreeta 24.1. † **10:8** Fuɗɗoode 1.27, 2.24.

No Iisaa e gorko jom jawdi ngaddi

(Matta 19.16-30, Lukka 18.18-30)

17 Nde Iisaa nanngunoo laawol fu, gorko gomma doggiri to makko, hofii yeeso makko, yami mo, wi'i:

—Moodibbo lobbo, ɗume kaanumi waɗude faa mi heɓa nguurndam nduumiiɗam?

18 Iisaa wi'i mo:

—Ko waɗi de aɗa noddira kam lobbo? Lobbo walaa si wanaa gooto, oon woni Laamɗo.

19 Aɗa anndi jamirooje: «Taa waɗu war-hoore, taa jeenu, taa wujju, taa seeda fewre, taa toonya, teddin inna maa e bammaa.»‡

20 Gorko oon jaabii mo, wi'i:

—Moodibbo, miɗo hayba ɗum fuu gilla e cukaaku am.

21 Ndeen Iisaa ndaari mo, yiɗi mo, wi'i mo:

—Huunde wootere ina nyakani maa: yahu sonnoy ko njogiɗaa ɗuum fuu, kokkaa ceede ɗeen talkaaɓe. Ndeen, a heɓan mbarjaari dow kammu. De ngaraa, njokkaa kam.

22 Ammaa nde gorko oon nannoo haalaaji ɗiin ndeen, ɓalinii, dillidi e mettorgal, sabo o jom jawdi sanne.

23 Iisaa yeewi gereeji fuu de wi'i taalibaaɓe mum ɓeen:

—Naatugol joomiraaɓe jawdi ley laamu Laamɗo ina tiiɗi koy!

24 Haalaaji ɗiin kaaynii taalibaaɓe ɓeen sanne. O ɓeydi katin, o wi'i ɓe:

—Sukaaɓe am, naatude e laamu Laamɗo ina tiiɗi koy!

25 Sabo ngeelooba naata wudde battal ɓuri hoyude diina jom jawdi naata laamu Laamɗo.

26 Ɗum ɓeydi haaynaade taalibaaɓe ɓeen, keddii ina yamundura hakkunde muɓɓen ina mbi'a:

—Ndelle, moy woni kisoowo?

27 O ndaari ɓe, o wi'i:

—Yimɓe mbaawanaa ɗum, ammaa Laamɗo ina waawi. Sabo walaa fuu ko Laamɗo waawanaa.

28 Ndeen, Piyeer wi'i mo:

—Ndaar, minen min njoppii huunde fuu min njokkii ma!

29 O jaabii ɗum, o wi'i:

—Goonga kaalanammi on: neɗɗo fuu joppuɗo suudu muuɗum, naa sakiraaɓe muuɗum worɓe e rewɓe, naa inna mum, naa bammum, naa sukaaɓe mum, naa gese muuɗum saabe am e saabe Kabaaru Lobbo

30 heɓan ko ɓuri ɗum kile hemre e aduna mo ngonɗen e muuɗum joonin o: joomum heɓan cuuɗi e sakiraaɓe worɓe e sakiraaɓe rewɓe e inniraaɓe e sukaaɓe e gese, o torrete du. E ley wakkati garoowo oon du, joomum heɓan nguurndam nduumiiɗam.

31 Ammaa ardiiɓe heewɓe laatoto gaɗaaɓe, gaɗaaɓe ɓeen du laatoto ardiiɓe.

Haala Iisaa tataɓa dow maayde muuɗum e iirtagol muuɗum

(Matta 20.17-19, Lukka 18.31-34)

‡ **10:19** Wurtagol 20.12-16.

32 Iɓe ngoni e laawol faa ɓe njaha Urusaliima. Iisaa
na ardii ɓe, tawi taalibaaɓe
ɓeen ina mbemmbii, jokkuɓe
ɗum'en ɓeen du kulii. O
noddi taalibaaɓe sappo e
ɗiɗo ɓeen, o fuɗɗi haalande
ɗum'en ko hewtata mo.
33 O wi'i ɓe:
—Inani eɗen njaha Urusali-
ima. Ɗoon Ɓii Neɗɗo wattetee
e juuɗe hooreeɓe almaami'en
e jannginooɓe Tawreeta. Ɓe
caroto mo sariya maayde, de
ɓe ngatta mo e juuɗe yimɓe ɓe
nganaa Alhuudiya'en.
34 Ɓeen njalnoroo mo, tutta
dow makko, piya mo dorri,
mbara mo. De balɗe tati cag-
gal majjum, o ummitoto.

No Yaakuuba e Yuhanna nyaagorii Iisaa
(Matta 20.20-28)

35 Caggal ɗuum, Yaakuuba
e Yuhanna ɓiɓɓe Jebede ɓeen
ngari to Iisaa, mbi'i ɗum:
—Moodibbo, won ko min
njiɗi nyaagaade ma. Miɗen
njiɗi ngaɗanaa min ɗum.
36 O wi'i ɓe:
—Ɗume njiɗuɗon mi
waɗana on?
37 Ɓe njaabii mo:
—Nduŋanoɗaa min min
njooɗodoo e maaɗa, gooto
gere nyaamo maa, gooto du
gere nano maa e ley darja
laamu maaɗa.
38 O jaabii ɓe, o wi'i:
—On anndaa ko ŋaarotoɗon.
Yalla oɗon mbaawi yardude
horde mettunde nde njar-
dammi ndeen, naa looteede
lootagal batisima naawngal
ngal looteteemi ngaal naa?
39 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Miɗen mbaawi.
O wi'i ɓe:
—On njardan horde nde
njardammi ndeen, on keɓan
lootagal batisima ngal loote-
teemi ngaal.
40 Ammaa jooɗaade gere
nyaamo am naa gere nano
am wanaa miin yamirta ɗum.
Jooɗorɗe ɗeen, wo ɓe Laamɗo
moyyinani ɓeen njeyi.
41 Nde taalibaaɓe sappo
heddiiɓe ɓeen nannoo ɗum
ndeen, ɓernani Yaakuuba e
Yuhanna.
42 Iisaa noddi ɓe fuu, wi'i:
—Oɗon anndi laamiiɓe
leyɗe adunaaru ina laamorii
ɗum'en doole. Mawɓe ɓeen
du ina kolla yimɓe ɓeen
baawɗe.
43 Onon kaa, ɗum waɗataa
hakkunde mooɗon. Jiɗɗo
laataade tedduɗo hakkunde
mooɗon fuu, ina haani
laataade golloowo mooɗon.
44 Katin du, jiɗɗo ardaade
e mooɗon fuu, ina haani
laataade maccuɗo mooɗon,
on fuu.
45 Sabo fay Ɓii Neɗɗo
waraay faa gollanee, am-
maa warii faa gollana
yimɓe, de hokka yonki
muuɗum faa laatoo coottitaari ndimɗinoori heewɓe.

No Iisaa wumtiniri Bartime
(Matta 20.29-34, Lukka 18.35-43)

46 Ɓe njottii Yeriko. Nde
Iisaa yaltannoo ngalluure
ndeen, kam e taalibaaɓe
muuɗum e jamaa keewɗo,
ɓe tawi bumɗo bi'eteeɗo
Bartime ɓii Time ina jooɗii
ina garbina ɗakkol laawol
ngool.

47 Nde o nannoo wo Iisaa
Nasaraatuujo oon falto-
too ɗoon ndeen, o fuɗɗi
yeewnaade imo wi'a:
—Iisaa, taan Daawda, yur-
mam!
48 Yimɓe heewɓe ina
njawana mo ina mbi'a o
deyyinoo, ammaa o ɓeydi
yeewnaade sanne, imo wi'a:
—Taan Daawda, yurmam!
49 Iisaa darii, wi'i:
—Noddee mo.
Ndeen, ɓe noddi bumɗo
oon, ɓe mbi'i ɗum:
—Sellin ɓernde maa,
umma! O noddii ma.
50 O gurbitii, o faɗɗi saaya
makko, o wari to Iisaa.
51 Iisaa yami mo, wi'i:
—Ɗume njiɗɗaa mi waɗane?
Bumɗo oon jaabii mo, wi'i:
—Moodibbo, mi wumta.
52 Iisaa wi'i mo:
—Yahu, goondinal maa
dannii ma.
Wakkati oon o wumti, o
jokki Iisaa, iɓe njaha dow laa-
wol.

11

*No Iisaa naatiri Urusali-
ima*
*(Matta 21.1-11, Lukka
19.28-40, Yuhanna 12.12-19)*

1 Ko Iisaa e taalibaaɓe
muuɗum ɓadii Urusaliima
ɗuum, njottii Baytifaaji e
Baytaniya dow waamnde
wi'eteende Jaytun. Iisaa nuli
taalibaaɓe muuɗum ɗiɗo,
2 wi'i ɓe:
—Njehee naatowee wuro
wonngo yeeso mooɗon ngo.
Wakkati oon fu, on tawan
mola araawa nga fay gooto
waɗɗaaki abada ina haɓɓii.
Kaɓɓiton nga, ngaddon nga
ɗo.
3 Si goɗɗo yamii on ɗume
ngaɗoton nga, njaaboɗon
mbi'on Joomii amin ina
haajaa nga, de nultiran nga
law.
4 Ɓe njehi, ɓe tawi mola
ngaan ina haɓɓii yaasin
ɗakkol dammbugal, ɓe
kaɓɓiti nga.
5 Yoga e darinooɓe ɗoon
ɓeen yami ɓe:
—Ɗume ngolloton ɗo? Ko
waɗi oɗon kaɓɓita mola nga?
6 Ɓe njaaborii ɓeen no Iisaa
wiirunoo ɓe noon. Ɓeen
njoppi ɓe.
7 Ɓe njaarani Iisaa mola
ngaan, ɓe njowi saayaaji
maɓɓe dow magga, o waɗɗii.
8 Yimɓe heewɓe mbeerti
saayaaji muɓɓen dow laawol.
Woɓɓe kelti licce leɗɗe ɗakkol
toon, mbeerti ɗe e laawol
ngool.
9 Ardiiɓe mo e heeduɓe
gaɗa makko ɓeen na yeewnoo
na mbi'a:
—Jettooje e barke ngoodanii
garɗo e dow innde Joomi-
raaɗo!*
10 Barke woodanii laamu
maami en Daawda, laamu
ngaroowu nguun! Jettooje
ngoodanii Laamɗo dow kam-
muuli!
11 Iisaa hewti ley Urusali-
ima, naatowi suudu dewal
mawndu nduun, de ndaari
fuu ko woni ley mayru. Am-
maa saabe hiirii, o yehi Bay-
taniya kanko e sappo e ɗiɗo
ɓeen.

No Iisaa huɗiri yibbi
(Matta 21.18-19)

* **11:9** Jabuura 118.25-26.

12 Jaango majjum, caggal ɓe
ndawii Baytaniya, tawi imo
yolbi.
13 O haccii yibbi mbilitinki,
o yehi yeewoyde yalla imo
tawra ki ɓiɓɓe. Nde o yottinoo
ki ndeen, o tawaay e makki
si wanaa haakorooji. Sabo
wakkati oon wanaa wakkati
rimugol yibbe.
14 O wi'i yibbi kiin:

—Taa fay gooto nyaama
ɓiɓɓe maa abada katin!

Taalibaaɓe makko ɓeen
nani ɗum.

*No Iisaa riiwri luumotooɓe
ley suudu dewal mawndu*
*(Matta 21.12-17, Lukka
19.45-48, Yuhanna 2.13-22)*

15 Nde ɓe njottinoo Urusali-
ima fu, Iisaa naati taliyaare
suudu dewal mawndu
nduun, de fuɗɗi riiwude
soodooɓe e soottooɓe wonɓe
ley toon. O liɓi taabaaje
weccooɓe ceede e jooɗorɗe
soottooɓe buugaali.
16 O accaay fay gooto rewi
ley taliyaare suudu dewal
mawndu nduun ina ronndii
gineeji.
17 Ndeen o waajii ɓe:

—Yalla wanaa ina win-
ndaa: «Suudu am inndirte
suudu waɗirdu du'aare lenyi
fuu!»† Onon kaa, on ngaɗii
ndu suuɗirdu yanooɓe.‡

18 Hooreeɓe almaami'en e
jannginooɓe Tawreeta nani
ɗum, pilii no mbardata mo.
Ɓe kuli mo, sabo waaju
makko oon naatii jamaa oo
sanne.
19 Nde hiirnoo fu, kanko e
taalibaaɓe makko, ɓe njalti
ngalluure ndeen.

*Haala du'aare wondunde e
goonɗinal*
(Matta 21.20-22)

20 Fajiri jaango majjum, iɓe
paltoroo to yibbi kiin toon, ɓe
nji'i ki yoorii koloŋ faa yottii
ɗaɗi.
21 Piyeer miccitii, wi'i mo:

—Moodibbo, ndaar! Yibbi
ki kuɗunoɗaa kiin yoorii.

22 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Ngoonɗinee Laamɗo!

23 Goonga kaalanammi on:
neɗɗo fuu biiɗo waamnde
nde: «Ɗoofa, saamoy ley
maayo», si sikkitiraay ley
ɓernde muuɗum, de goonɗini
ko wi'i ɗuum laatoto fu,
waɗante ɗum.
24 Ɗum waɗi de miɗo wi'a
on: ko ŋaariɗon e ley du'aare
fuu, ngoonɗinee on keɓii
ɗum, ndeen on ngaɗante
ɗum.
25 Nde ndariɗon faa
ngaɗon du'aare fuu, si won
gaɗunooɗo on huunde fu,
njaafoɗon ɗum, faa Baaba
mooɗon gonɗo dow kammu
oon yaafanoo on hakkeeji
mooɗon onon du. [
26 §]

*Yamol dow toy baawɗe
Iisaa yuuri*
*(Matta 21.23-27, Lukka
20.1-8)*

27 Ɓe ngarti Urusaliima
katin. E ley ko o yiiltotoo
ley suudu dewal mawndu
ɗuum, hooreeɓe almaami'en

† **11:17** Esaaya 56.7. ‡ **11:17** Yeremiya 7.11. § **11:26** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 26: *Kaa si on njaafataako, Baaba mon gonɗo dow kammu oon du yaafataako hakkeeji mooɗon.*

e jannginooɓe Tawreeta e
mawɓe ɓattitii mo
28 yami mo:
—Laamu nguye hokki ma
baawɗe gollude ko ngollataa
ɗum? Moy hokki ma laawol
ngollaa ɗum?
29 Iisaa wi'i ɓe:
—Mi yaman on huunde
wootere. Njaaboɗon kam, de
mi haalana on kokkuɗo kam
laawol mi golla ko ngollammi
ɗuum.
30 Lootagal batisima
Yaayaa ngaal, to Laamɗo
yuuri naa to yimɓe? Njaabee
kam!
31 Ɓe ndawridi hakkunde
maɓɓe, ɓe mbi'i:
—Si en mbi'ii to Laamɗo, o
yaman en ndelle ko waɗi de en
ngoondinaay Yaayaa?
32 Yalla en mbi'an to yimɓe
naa?
Iɓe kula yimɓe ɓeen sabo
ɓe fuu iɓe njogorii Yaayaa wo
annabaajo goongaajo.
33 Ɓe njaabii Iisaa, ɓe mbi'i:
—Min anndaa.
Iisaa wi'i ɓe:
—Haya miin du, mi haalan-
taa on baawɗe ɗeye ngolli-
rammi ko ngollammi ɗuum.

12

Banndol haala remooɓe bonɓe
(Matta 21.33-46, Lukka 20.9-19)

1 Iisaa fuɗɗi haalude, bann-
dani ɓe, wi'i:
—Neɗɗo gomma waɗii
ngesa cabiije. O fiiltini
nga hoggo, o wasi luggere
ɓoosirde, o nyiɓi suudu
toowndu faa o haynoo ko
warata e ngesa ngaan. Caggal
ɗuum, o halfini nga remooɓe,
de o waɗi jahaangal.
2 Nde ɓoreede cabiije
yottinoo fu, o neli golloowo
makko to remooɓe ɓeen
toon, ɓe ngaddana mo ngeɗu
makko e ɓiɓɓe cabiije ɗeen.
3 Ɓe nanngi nelaaɗo oon,
ɓe piyi ɗum, ɓe njeccini ɗum
juuɗe ɓole.
4 O neli e maɓɓe golloowo
makko goɗɗo. Ɓe kuyfini
ɗum, ɓe eli ɗum.
5 O neli katin golloowo
tataɓo, de ɓe mbari ɗum.
Woɓɓe heewɓe nuliraama
hono noon: ɓe piyi woɓɓe, ɓe
mbari woɓɓe.
6 Joonin kaa gooto tan o
heddorii, ɓiyiiko korsuɗo
oon. Sakitii o neli oon du e
maɓɓe, o wi'i: «Ɓe njaagoto
ɓiyam oon.»
7 Ammaa remooɓe ɓeen
mbi'unduri hakkunde
muɓɓen: «O woni donoowo
oon. Ngaree mbaren mo, faa
kewten ngesa ngaan!»
8 Ɓe nanngi ɓiɗɗo oon, ɓe
mbari ɗum, ɓe paɗɗi ɗum to
gaɗa ngesa toon.
9 Joonin le, noy jom ngesa
oon waɗata? O waran, o
halka remooɓe ɓeen, o hal-
fina ngesa ngaan woɓɓe.
10 Yalla on njanngaay ko
winndaa ley Binndi ɗiin
ɗuum naa?
«Hayre nde nyiɓooɓe ɓeen
calii ndeen,
wo kayre laatii hoore ny-
imngo ngoon.
11 Ɗum wo golle Joomiraaɗo,
wo ɗum haaynde e jiiɗe
meeɗen!»*

* **12:11** Jabuura 118.22-23.

12 Hooreeɓe Alhuudiyankooɓe
pilii no nanngira Iisaa, sabo
ɓe paamii banndol ngol wo
kamɓe sappii. De ɓe cuusaay
jamaa oon. Ɓe njoppi mo, ɓe
ndilli.

Haala yoɓugol lampo
(Matta 22.15-22, Lukka 20.20-26)

13 Hooreeɓe ɓeen neli e
makko Farisa'en woɓɓe e
daraniiɓe Hirudus faa keɓa
tuufira mo e konngol makko.
14 Ɓe ngari, ɓe mbi'i mo:
—Moodibbo, miɗen anndi
a goongante. A hulataa
fay gooto, sabo a ɓurdintaa
yimɓe, aɗa jannginira laa-
wol Laamɗo ngol goonga.
Yalla ina dagii min kokka
kaananke Roma mawɗo oon
lampo naa dagaaki? Min
kokka mo naa taa min kokka
mo?
15 Ammaa Iisaa annditii
naafikaaku maɓɓe. O wi'i ɓe:
—Ɗume waɗi de oɗon
tuufina kam? Ngaddanee
kam mbuuɗu cardi faa mi
yi'a ɗum.
16 Ɓe ngaddani mo. O yami
ɓe:
—Natal moy e innde moy
woni ɗo?
Ɓe mbi'i mo:
—Kaananke Roma.
17 Ndeen o jaabii ɓe, o wi'i:
—Ndelle kokkee kaananke
Roma ko jeyi, kokkon
Laamɗo du ko jeyi.
Ko Iisaa jaabii ɗuum
haaynii ɓe sanne.

Haala ummital maayɓe
(Matta 22.23-33, Lukka 20.27-40)

18 Saduki'en woɓɓe ngari to
makko. Kam'en ngoni yed-
dooɓe ummital. Ɓe yami mo,
ɓe mbi'i:
19 —Moodibbo, Muusaa
yamirii en si neɗɗo ɓaŋii
debbo, maayii tawii heɓaay
ɓiɗɗo fu, minyum naa
mawnum dewla debbo
joppaaɗo oon faa heɓana
maayɗo oon ɓeyngu.†
20 Waɗii rimdaaɓe njeɗɗo.
Arandeejo oon ɓaŋi debbo de
maayi, heɓaay ɓiɗɗo.
21 Ɗiɗaɓo oon dewli debbo
oon, kam du maayi heɓaay
ɓiɗɗo.Ataɓo oon du waɗi
hono noon.
22 Hono nii njeɗɗo ɓeen fuu
ɓaŋiri mo, keɓaay ɓiɗɗo. Cag-
gal maɓɓe ɓe fuu, debbo oon
du maayi.
23 Ndelle, nyannde ummi-
tal, moy e maɓɓe laatotoo
goroo debbo oon? Sabo ɓe
njeɗɗo fuu ɓe ɓaŋiino mo.
24 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—On woofuɓe, on anndaa
Binndi ɗiin, on anndaa
baawɗe Laamɗo du.
25 Sabo si maayɓe um-
mitake fu, worɓe ɓaŋataa,
rewɓe ɓaŋataake. Ɓe laatoto
hono maleyka'en wonɓe dow
kammu ɓeen ni.
26 Wooɗi, ko maayɓe ummi-
totoo ɗuum, on njanngaay e
dewtere Muusaa ley taariki
wuumoore huɓɓoore, hono
no Laamɗo haaldiri e makko,
wi'i: «Miin woni Laamɗo
Ibrahiima, Laamɗo Isiyaaka,
Laamɗo Yaakuuba»?‡

† **12:19** Fillitagol Tawreeta 25.5. ‡ **12:26** Wurtagol 3.6, 15-16. § **12:27** Gilla e jamaanu Muusaa tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gilla ko ɓooyi. Ko Laamɗo wi'i wo Laamɗo maɓɓe ɗuum, holli iɓe mbuuri.

27 Laamɗo wo Laamɗo
wuurɓe, wanaa Laamɗo
maayɓe.§ On mboofii sanne.

Haala yamiroore ɓurnde semmbe
(Matta 22.34-40, Lukka 10.25-28)

28 Jannginoowo Tawreeta
gooto ɓattitii Iisaa, tawi
naniino jeddi maɓɓe, e no o
jaaborii Saduki'en ɓeen faa
woodi, yami mo:
—E jamirooje ɗeen fuu, nd-
eye ɓuri manngu?
29 Iisaa jaabii mo:
—Burnde fuu manngu e
jamirooje ɗeen wo nde ɗo:
«Hettinda Israa'iila, Laamɗo
Joomiraaɗo meeɗen oon tan
woni Joomiraaɗo.
30 Yiɗir Laamɗo Joomi-
raaɗo maa e ɓernde maa fuu
e yonki maa fuu e hakkillo
maa fuu e semmbe maa
fuu.»*
31 Ɗiɗaɓerde ndeen wo
hono mayre, kayre woni:
«Njiɗiraa gondo maa no
njiɗirɗaa hoore maa ni.»†
Walaa fuu yamiroore ɓurnde
ɗiɗi ɗeen manngu.
32-33 Jannginoowo Tawreeta
oon wi'i mo:
—Moodibbo! A haalii
goonga ko mbiiɗaa Laamɗo
tan woni Joomiraaɗo, katin
du Laamɗo goɗɗo walaa si
wanaa kanko. E yiɗirde
Laamɗo e ɓerndem fuu e
hakkillom fuu e semmbem
fuu, e yiɗirde gondo mum
hono no yiɗiri hoore mum
ni, kanjum ɓuri sadakaaji
duppeteeɗi e kirsamaaji fuu!
Haala maa ina selli sanne.

34 Nde Iisaa yi'unoo o jaab-
orake hakkilantaaku ndeen,
wi'i mo:
—A woɗɗaa e laamu
Laamɗo.
Caggal ɗuum, fay gooto
suusaay yamude Iisaa yamɗe
goɗɗe katin.

Haala Almasiihu e Daawda
(Matta 22.41-46, Lukka 20.41-44)

35 Nde Iisaa waajotoo
ley suudu dewal mawndu
ndeen, wi'i:
—Noy jannginooɓe
Tawreeta ɓeen mbaawri
wiide Almasiihu oon wo taan
Daawda?
36 Sabo Daawda e hoore
muuɗum wi'irii Ruuhu
Ceniiɗo:
«Joomiraaɗo wi'i Joomam:
Jooɗa gere nyaamo am,
faa mi waɗa njaaɓaa
wayɓe ma.»‡
37 Daawda e hoore muuɗum
ina noddira Almasiihu oon
«Joomam». Ndelle, noy o laa-
tortoo taanum?

No Iisaa feliri jannginooɓe Tawreeta
(Matta 23.1-36, Lukka 20.45-47)

Jamaa keewɗo ina hettin-
danii Iisaa e seyo.
38 E ley waajagol makko
ngool, o wi'i ɓe:
—Tinnee e jannginooɓe
Tawreeta yiɗuɓe yiilodaade
e saayaaji mawɗi e jow-
teede jowtaali tedduɗi ley
luumooji,
39 fooɗantooɓe jooɗorɗe
ɓurɗe teddude ley cuuɗi

* **12:30** Fillitagol Tawreeta 6.4-5. † **12:31** Lewinkooɓe 19.18. ‡ **12:36** Jabuura 110.1.

baajordi e nokkuuje teddude to nyaamduuji.
40 Iɓe nyaama jawdi rewɓe talkaaɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi, de ɓe njuutina du'aawuuji maɓɓe faa ɓe nanndinkinoo e lobbuɓe. Kamɓe, jukkungo naawngo ɓurata jippineede dow muɓɓen.

Haala sadaka debbo talkaajo
(Lukka 21.1-4)

41 Iisaa joodii hucciti e keesu suudu dewal mawndu nduun, yi'i no jamaa oon wattirta kaalisi e keesu oon noon. Joomiraaɓe jawdi heewɓe ngatti kaalisi keewdo ley keesu oon.
42 Ndeen debbo talkaajo mo gorum maayi wari, watti buudi didi.
43 Iisaa noddi taalibaaɓe muudum ɓeen, wi'i dum'en:
—Goonga kaalanammi on: ko debbo talkaajo o watti e ley keesu duum ɓuri ko ɓeen fuu ngatti duum.
44 Sabo ɓe fuu, wo ko bonnantaa ɓe fay huunde tan ɓe ngatti. Ammaa debbo o kaa, e ley talkaaku muudum watti haddi ko joginoo faa wuurda duum fuu.

13

Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru
(Matta 24.1-14, Lukka 21.5-19)

1 Nde o wurtotonoo suudu dewal mawndu ndeen, taalibaajo makko gooto wi'i mo:
—Moodibbo, ndaar, kaaye de e nyimngo ngo fuu no ŋardiri!
2 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—A yi'ii nyimngo ngo no foti mawnude naa? Fay hayre wootere heddataako do ina yowii dow wonnde. Fuu wurjinte.
3 O joodowii dow waamnde wi'eteende Jaytun, o hucciti e suudu dewal mawndu nduun. Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna e Andire toowtidi e makko, yami mo, mbi'i:
4 —Anndin min nde dum wadata. Maande ndeye hollata wadugol kulle deen fuu?
5 Iisaa jaabii ɓe wi'i:
—Ndeentee taa fay gooto wosina on e goonga.
6 Heewɓe ngardan e innde am, ina mbiitoo: «Miin woni kanko.» Ɓe mbosinan yimɓe heewɓe.
7 Si on nanii kabaaru woldeeji ɓadiidi, si on kaalanaama woldeeji boddudi, taa kulee. Ina tilsi dum wada, de dum wanaa timmoode tafon.
8 Lenyol habdan e lenyol, laamu habdan e laamu, leydi dimmboto e nokkuuje feere feere, rafooji du ngadan. Ɓum fuu laatoto hono fuddoode ŋatawere ɓeynoowo ni.
9 Ndeenee ko'e moodon, sabo yimɓe njaaran on to carordɗe, on piyete ley cuudi baajordi. Ɓe ndarna on yeeso hooreeɓe e kaanankooɓe saabe am, faa laatanodon kam seedeeɓe yeeso maɓɓe.
10 Ina tilsi Kabaaru Lobbo oon waajee lenyi diin fuu tafon.

11 Nde ɓe njaarii on faa
ɓe kokkitira on, taa mbe-
mmbeɗon dow ko kaaloton.
Nde wakkati majjum wari
fuu, on keɓan ko kaalon.
Sabo wanaa onon kaalata,
wo Ruuhu Ceniiɗo haalata.
12 Neɗɗo hokkitiran sakiike
muuɗum waree, baabiiwo
du hokkitiran ɓiyum. Ɓiɓɓe
ummanto saaraaɓe muɓɓen,
ngaɗa faa ɓe mbaree.
13 Yimɓe fuu mbanyan on
saabe am. Ammaa tinnitiiɗo
faa yottii timmoode fu, kam
hisintee.

Haala torra mawɗo e gartol Almasiihu
(Matta 24.15-31, Lukka 21.20-28)

14 Wakkati waran nde
nji'oton «huunde nyiddini-
inde bonnoore»* ina woni ɗo
haanaa wonde.† (Janngu ɗo
ɗum fuu, faama maanaa
majjum.) Ndeen, tawaaɓe
ley Yahuudiya fuu ndoggira
baamle.
15 Tawaaɗo dow suudu, taa
jippoo fey de wi'a naatan
faa hooya huunde ley suudu
muuɗum.
16 Tawaaɗo ngesa, taa
yeccoo faa hooyowa saaya
muuɗum.
17 Kay, debereedu'en e
musinteeɓe njaran torra ley
balɗe ɗeen!
18 Ɲaaree Laamɗo taa ɗum
waɗa wakkati dabbunde.
19 Sabo ley balɗe ɗeen torra
waɗan mo hono muuɗum
waɗaay gilla fuɗɗoode
adunaaru ndu Laamɗo tagi
nduun faa joonin, wooɗi
du hono muuɗum waɗataa
abada katin.
20 Sini Joomiraaɗo
raɓɓinɗinaayno balɗe ɗeen,
fay gooto hisataano. Ammaa
o raɓɓinɗinirii ɗe saabe
suɓaaɓe makko ɓeen.
21 Wakkati oon, si goɗɗo
wi'ii on: «Ndaaree! Inan Al-
masiihu ɗo», naa «Inani mo
to», taa ngoonɗinee.
22 Sabo almasiihu'en
fewreeɓe e annabaaɓe
fewreeɓe ɓangowan, ngaɗa
maandeeji e kaayeefiiji faa
majjina fay suɓaaɓe ɓeen, si
na laatoo.
23 Ndelle, kakkilon! Mi
haalanii on huunde fuu gilla
ɗum waraay.

24 —Ammaa e ley balɗe
ɗeen, caggal torra oon,
naange niɓɓan, lewru selan
yaynude,
25 koode kammu caaman,
kulle gonɗe dow kammu
ɗeen ndimmboto.‡
26 Wakkati oon, Ɓii Neɗɗo
oon yi'ete ina wara e duule,§
ina warda e baawɗe mawɗe e
teddeengal.
27 O nulan maleyka'en
makko lettugal e gorgal,
horɗoore e soɓɓiire, kawrun-
dura suɓaaɓe makko ɓeen
gilla to adunaaru fuɗɗi faa to
haaɗi.

Banndol dow yibbi
(Matta 24.32-35, Lukka 21.29-33)

* **13:14** Daniyiila 9.27, 11.31, 12.11. † **13:14** Ɗo Iisaa haali ko annabi Daniyiila sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley suudu dewal mawndu Alhuudiyankooɓe. Ko o sappinoo ɗuum waɗii gilla Iisaa rimaaka. Joonin Iisaa wi'i hono majjum wartan katin. ‡ **13:25** Esaaya 13.10, 34.4, Jowiila 2.10. § **13:26** Daniyiila 7.13.

28 Ekitee ko yibbi hollata: si licce makki keydîtii, haakorooji makki mbilitii, oɗon anndi ndunngu ɓadake.
29 Noon du, si on nji'ii kulle ɗeen ina ngaɗa, annditon wakkati oon ɓadake, ina woni e dammbugal galle.
30 Goonga kaalanammi on: jamaanu o timmataa tawee kulle ɗeen fuu ngaɗaay.
31 Kammu e leydi timman, de haalaaji am kaa timmataa abada.

No fay gooto anndiraa timmoode si wanaa Laamɗo
(Matta 24.36-44)

32 Kaa nyalaande ndeen e wakkati oon fay gooto anndaa ɗum. Wanaa maleyka'en wonɓe dow kammu, wanaa Ɓiɗɗo oon. Walaa anndudo ɗum si wanaa Baabiiwo oon.
33 Kakkilee, tinnoɗon e majjum, sabo on anndaa wakkati mo o warata.
34 Iɗum wa'i hono gorko cegiliiɗo faa dilla, yalti suudu muuɗum, hokki maccuɓe mum mono fuu golle mum, yamiri doomoowo dammbugal oon tinnoo dooma.
35 Ndelle, kakkilon, sabo on anndaa nde jom galle oon wartata: ina waawi laataade kiiral naange, naa hakkunde jemma, naa wakkati nde dontooje njoggata, naa fajiri.
36 Taa o juha on de o tawa oɗon ɗaanii!
37 Ko kaalanammi on ɗuum, miɗo haalana yimɓe fuu: kakkilon!

14

No mawɓe diina ndawriri faa nannga Iisaa
(Matta 26.1-5, Lukka 22.1-2, Yuhanna 11.45-53)

1 Balɗe ɗiɗi keddanii iidi Faltagol e iidi buuru mo wattaaka rabilla. Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta pilii nanngirde Iisaa e hiila faa keɓa mbara ɗum.
2 De ɓe mbi'i:
—Taa ngaɗen ɗum ley iidi ndi de yimɓe muurta.

No debbo joordi nebbam uurɗam dow Iisaa
(Matta 26.6-13, Yuhanna 12.1-8)

3 Wakkati oon Iisaa ina woni ley Baytaniya, ɗo suudu Simon noddirteeɗo ceppinɗo oon. O jooɗii faa o nyaama. Debbo gomma naati ina jogii faandu nebbam laaɓuɗam, uurɗam, tiiɗuɗam coggu sanne. Debbo oon heli faandu nduun, joori nebbam ɗaam dow hoore makko.
4 Yoga e wonnooɓe toon ɓeen mettaa, mbi'unduri hakkunde muɓɓen:
—Ɗume saabii de nebbam ɗaam bonniraa ni?
5 Iɗam waawnoo sonneede ko ɓuri buuɗi cardi keme tati, de hokkee talkaaɓe!
Heddii iɓe pela debbo oon.
6 Ammaa Iisaa wi'i:
—Celee mo! Ko waɗi de oɗon torra mo? O gollanii kam gollal lobbal.
7 Si goonga, talkaaɓe ina tawdee e mooɗon wakkati fuu, nde muuyɗon fuu oɗon mbaawi waɗande ɗum'en moyyere. De miin kaa, mi tawdataake e mooɗon wakkati fuu.

8 O waɗii ko o waawi: o
joorii nebbam uurɗam ɗam
dow ɓanndu am faa mi segi-
lanoo saabeere.
9 Goonga kaalanammi on:
ɗo Kabaaru Lobbo waajaa e
adunaaru ndu fuu, ko debbo
o waɗi ɗuum fillitete, faa o
miccitee.

No Yahuuda jamborii Iisaa
(Matta 26.14-16, Lukka 22.3-6)

10 Yahuuda Isikariyotto,
gooto e taalibaaɓe sappo e
ɗiɗo ɓeen, yehi to hooreeɓe
almaami'en faa watta Iisaa e
juuɗe muɓɓen.
11 Nde ɓe nannoo ɗum
ndeen, ɓe ceyii, ɓe aadii ɓe
njoɓan mo ceede. Wakkati
oon, imo fiya dabare no o
jambortoo Iisaa.

No Iisaa waɗiri hiraande iidi Faltagol e taalibaaɓe muuɗum
(Matta 26.17-30, Lukka 22.7-23, Yuhanna 13.21-30)

12 Nyannde arande iidi bu-
uru mo wattaaka rabilla, nde
ɓe kirsata dammuuli iidi Fal-
tagol ndeen, taalibaaɓe Iisaa
yami ɗum, mbi'i:
—Toy njiɗɗaa min njaha
min cegilanowe hiraande iidi
Faltagol ndeen?
13 O nuli taalibaaɓe makko
ɗiɗo, o wi'i ɗum'en:
—Njehee ngalluure toon,
on kawran toon e gorko
ina ronndii loonde ndiyam.
Njokkon ɗum.
14 Suudu ndu o naati
fuu, mbi'on jom galle oon:
«Moodibbo yamii suudu nduye
nyaamdata e taalibaaɓe
mum ɓeen hiraande iidi
Faltagol?»
15 O hollan on suudu sooro
mawndu moyyinaandu. Wo
dow toon cegilantoɗon en hi-
raande ndeen.
16 Taalibaaɓe ɗiɗo ɓeen
njehi, naatowi ngalluure
ndeen, ɓe tawri hono no
o wi'iri ɓe noon. Toon
ɓe cegilanii hiraande iidi
Faltagol ndeen.
17 Nde hiirnoo fuu, Iisaa
wardi e sappo e ɗiɗo ɓeen.
18 Wakkati ɓe njoɗinoo iɓe
nyaama fu, Iisaa wi'i:
—Goonga kaalanammi on:
gooto mooɗon jamboto kam,
imo nyaamda e am joonin.*
19 Ɗum laatanii ɓe kaɓɓu-
ko'u, ɓe puɗɗi yamirde mo
gooto gooto, iɓe mbi'a:
—Kori wanaa miin?
20 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Wo gooto mooɗon, onon
sappo e ɗiɗo ɓe, cuuwidinɗo e
am junngo e le'al ngal.
21 Tilay Ɓii Neɗɗo yoppira
adunaaru no haaliraa ley
Binndi ɗiin ni. Ammaa bone
woodanii jambotooɗo Ɓii
Neɗɗo oon! Gorko oon, si
rimaakano fey ɓuri woodde
e muuɗum!
22 Nde ɓe nyaamannoo
ndeen, Iisaa hooyi buuru,
yetti Laamɗo, heltii, hokki ɓe,
wi'i:
—Njaɓee, ɗum wo ɓanndu
am.
23 Caggal ɗuum, o hooyi
horde cabijam, o yetti
Laamɗo, o hokki ɓe, ɓe fuu
ɓe njari.
24 O wi'i ɓe:
—Ɗum wo yiiyam am,
tabintinoojam amaana

* **14:18** Jabuura 41.10.

Laamɗo, ndufeteeɗam saabe heewɓe.
25 Goonga kaalanammi on: mi yarataa cabijam katin si wanaa nyannde njaroymi kesam e ley laamu Laamɗo.
26 Caggal ɓe njimii Jabuura,† ɓe njalti, ɓe njehi dow waamnde wi'eteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer wi'an anndaa ɗum
(Matta 26.31-35, Lukka 22.31-34, Yuhanna 13.36-38)

27 Iisaa wi'i ɓe:
—On fuu on njoppan kam, sabo ina winndaa: «Mi fiyan duroowo piiɗe maayde, de baali ɗiin cankitoo.»‡
28 Ammaa caggal mi iirtake, mi artoyto on Galili.
29 Piyeer wi'i mo:
—Fay si ɓe fuu ɓe njoppi ma, miin kaa mi yoppataa ma.
30 Iisaa wi'i mo:
—Goonga kaalanammaami: jemma hannden o pay, fadde ndontoori e joggude kile ɗiɗi a wi'an a anndaa kam kile tati.
31 De Piyeer haali, tekkini daande, wi'i:
—Fay si tilsi mi maaydan e maaɗa, abada mi wi'ataa mi anndaa ma.
Taalibaaɓe ɓeen fuu mbi'i hono noon.

No Iisaa nyaagorii Laamɗo ley Geccemane
(Matta 26.36-46, Lukka 22.39-46)

32 Ɓe njottii nokku bi'eteeɗo Geccemane, de Iisaa wi'i taalibaaɓe muuɗum ɓeen:
—Njooɗee ɗo, faa mi waɗowa du'aare.
33 O yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna. Ɓernde makko fuɗɗi maatude kulol e kaaɗeefi.
34 O wi'i ɓe:
—Mettorgal ina mawni e am sanne faa ina nesa warude kam. Keddee ɗo, ndoomee, kakkilee.
35 O toowti seeɗa, o hippii e leydi, o du'ii yalla imo daɗa e wakkati naawɗo oon si na laatoo.
36 O wi'i:
—Abba! Aɗa waawi huunde fuu, woɗɗinam horde torra nde. Ammaa taa laatoo ko muuyumi, ɗum laatoo ko muuyuɗaa.
37 O warti, o tawi iɓe ɗaanii. O wi'i Piyeer:
—Simon, a ɗaani naa? A walaa semmbe doomude fay haddi wawtu gooto naa?
38 Kakkilee, ndu'ee, faa taa on njarribe. Sabo hakkillo ina heewi anniya lobbo, ammaa terɗe ina lokkiɗi.
39 O yehi katin, o du'orii no arande ni.
40 O warti, o tawi ɓe ɗaantake, sabo ɗoyngol maɓɓe na teddi sanne. Ɓe kunngii anndude ko ɓe njaabotoo mo.
41 O warti tataɓerde, o wi'i ɓe:
—Faa joonin on ɗaani, oɗon ŋootta naa? Heyii. Wakkati oon warii. Joonin, Ɓii Neɗɗo wattete e juuɗe luttuɓe.
42 Ummee njehen! Inan jambotooɗo kam oon ina ɓattitii.

† **14:26** Al'aada Alhuudiyankooɓe woni yimude jimi Jabuura 115-118 wakkati hiraande iidi Faltagol. ‡ **14:27** Jakariyaa 13.7.

No Iisaa nanngiraa
(Matta 26.47-56, Lukka 22.47-53, Yuhanna 18.3-12)

43 O tilaaki e haalde ɗum,
de Yahuuda, gooto e sappo
e ɗiɗo ɓeen, yottii ina wondi
e yimɓe heewɓe jogiiɓe
kaafaaje e cabbi. Wo ɓe nu-
laaɓe hooreeɓe almaami'en,
e jannginooɓe Tawreeta, e
mawɓe.
44 Jambotooɗo mo oon
hokkiino ɓe filnde, wi'i:

—Mo mucciimi fu, oon
woni kanko. Nanngon ɗum,
njaaron ɗum kawjoɗon ɗum.

45 Yahuuda yottii tan,
ɓattitii Iisaa, wi'i ɗum:

—Moodibbo!
O muccii ɗum.
46 Ndeen ɓe tuggi juuɗe
maɓɓe dow Iisaa, ɓe nanngi
ɗum.
47 Gooto e darinooɓe ɗoon
ɓeen, soorti kaafaahi
muuɗum, soppi maccuɗo
Almaami Mawɗo, tayi nowru
muuɗum.
48 Iisaa wi'i ɓe:

—On ngardii e kaafaaje e
cabbi hono wo mi ardiiɗo
muurtere naa?
49 Nyannde fuu miɗo won-
dunoo e mooɗon ley suudu
dewal mawndu nduun miɗo
waajoo, de on nanngaay
kam. Ammaa tilay ko Binndi
ɗiin mbi'i ɗuum tabita.

50 Ndeen, taalibaaɓe ɓeen
fuu njoppi mo, ndoggi.

51 Jokolle mo ɓornaaki na
waanii disaare tan, jokki mo.
Ɓe nanngi ɗum,
52 de yoppi disaare ndeen,
doggi ɓanndu ɓoldu.

No mawɓe diina carorii Iisaa
(Matta 26.57-68, Lukka 22.54-55, 63-71, Yuhanna 18.13-14, 19-24)

53 Ɓe njaari Iisaa to Al-
maami Mawɗo oon, tawi
hooreeɓe almaami'en e
mawɓe e jannginooɓe
Tawreeta fuu ina kawriti.
54 Piyeer ina jokki mo to
toowti faa naati ley taliyaare
galle Almaami Mawɗo. O
jooɗodii e doomooɓe ɗakkol
yiite, imo yuuloo.
55 Woodi, hooreeɓe al-
maami'en e jeyaaɓe e waalde
Saahiiɓe ndeen fuu ina piloo
ko pelira Iisaa faa waree, de
ɓe keɓaay.
56 Heewɓe ina pela mo
dow fewre, ammaa haalaaji
muɓɓen ina luttunduri.
57 Woɓɓe maɓɓe peli mo,
mbi'i:
58 —Min nanii imo wi'a: «Mi
liɓan suudu dewal mawndu
mahiraandu juuɗe nduun,
de ley balɗe tati mi nyiɓa
suudu dewal wonndu ndu
mahiraaka juuɗe.»
59 Kaa e ɗum du, pelooje
maɓɓe ɗeen ina luttunduri.
60 Almaami Mawɗo oon
ummii, darii hakkunde
jamaa oon, yami Iisaa:

—Walaa ko njaabotoɗaa
naa? Ko yimɓe ɓe ceedante
ɗuum wo ɗume?
61 Ɗum fuu imo deyyinii,
o jaabaaki fay huunde. Al-
maami Mawɗo oon ina yama
mo katin, ina wi'a:

—Yalla aan woni Almasi-
ihu, ɓii mo jettooje ngoodani
oon naa?
62 O jaabii, o wi'i:

—Miin woni kanko. On
nji'an Ɓii Neɗɗo ina jooɗii

gere nyaamo Jom baawɗe oon,§ ina warda e duule kammu.*

63 Ɓuum metti Almaami Mawɗo oon faa seeki kaddule muuɗum, wi'i:

—En kaajaaka seedeeɓe katin.

64 On narrii noppi mooɗon ko o mbonkii Laamɗo ɗuum. Ɓume miiliɗon?

Ɓe fuu ɓe mbi'i imo haani wareede.

65 Woɓɓe maɓɓe puɗɗi tuttude dow makko. Ɓe cuddi yeeso makko, iɓe piya mo, iɓe mbi'a mo:

—Hey annabaajo! Haalan min moy fiyi ma!

Ndeen doomooɓe ɓeen du nanngi mo, ina peenya mo.

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa
(Matta 26.69-75, Lukka 22.56-62, Yuhanna 18.15-18, 25-27)

66 E ley ko Piyeer woni ley taliyaare galle oon, gooto e horɓe Almaami Mawɗo oon yottii.

67 Nde o yiinoo Piyeer ina yuuloo ndeen, o taykii ɗum, o wi'i:

—Aan, aɗa wondunoo e Iisaa Nasaraatuujo oon.

68 Piyeer yeddi mo, wi'i:

—Miin kaa mi anndaa, mi faamataa ko kaalataa ɗuum.

Caggal ɗuum, Piyeer yehi naatowi bolongal galle ngaal. [Ndeen ndontoori joggi.]†

69 Nde kordo oon yiinoo mo katin fu, haalani dariiɓe ɗoon ɓeen, wi'i:

—Oo wo gooto maɓɓe!

70 Piyeer yeddi katin. Faa ɓooyti seeɗa, dariiɓe ɗoon ɓeen mbi'i Piyeer:

—Tannyoral, a gooto maɓɓe, sabo a Galilinkeejo.

71 Kanko du, o fuɗɗi hunaade e huttaade, imo wi'a:

—Mi anndaa gorko mo kaaloton haala mum oon fey!

72 Wakkati oon pay, ndontoori joggi ɗiɗaɓerde, de Piyeer miccitii ko Iisaa wi'unoo ɗuum: «Ɓadde ndontoori e joggude kile ɗiɗi, a wi'an a anndaa kam kile tati.» Ɓernde Piyeer metti dow majjum, heddii ina woya.

15

No Pilaatu yamiri Iisaa
(Matta 27.1-2, 11-14, Lukka 23.1-5, Yuhanna 18.28-38)

1 Nde naange fuɗunoo fu, hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta e waalde Saahiiɓe ndeen fuu, tawti mawɓe du, ɓe fuu ɓe ndawridi. Ɓe kaɓɓi Iisaa, ɓe njaari ɗum, ɓe ngatti ɗum e juuɗe Pilaatu goforneer oon.

2 Pilaatu yami mo, wi'i:

—Aan woni kaananke Alhuudiyankooɓe oon naa?

O jaabii, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali.

3 Hooreeɓe almaami'en ɓeen ina pelda mo kulle keewɗe.

4 Pilaatu yami mo katin:

—Walaa ko njaabotoɗaa naa? A nanaay ko ɓe peldete ɗuum fuu naa?

§ **14:62** Jabuura 110.1. * **14:62** Daniyiila 7.13. † **14:68** Cakitte aaya 68 tawaaka e ɗereeji ɓurɗi fuu ɓooyude ɗiin.

5 Ammaa Iisaa jaabaaki fay
huunde, faa ɗum haaynii Pi-
laatu.

No Iisaa saroraa sariya maayde
(Matta 27.15-26, Lukka 23.13-25, Yuhanna 18.39-19.16)

6 Iidi Faltagol fuu, go-
forneer oon ina woowi
yoofande yimɓe ɓeen kasu-
ujo gooto mo cuɓii.
7 Tawi gorko bi'eteeɗo
Barabas muurtidiino e woɓɓe
faa ɓe mbari neɗɗo. Wakkati
oon, iɓe uddaa e kasu saabe
ko ɓe ngaɗi ɗuum.
8 Jamaa oon njehowi to
Pilaatu woni toon, naati e
nyaagaade ɗum waɗana ɓe
ko woownoo waɗande ɓe
ɗuum.
9 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Oɗon njiɗi mi yoofana on
kaananke Alhuudiyankooɓe
oon naa?
10 Sabo o faamii hooreeɓe
almaami'en ɓeen kiram waɗi
de kokkitiri mo.
11 De hooreeɓe ɓeen ndunyi
jamaa oon nyaagoo Pilaatu
yoofana ɓe Barabas, ɗum
ɓurani ɓe yoofa Iisaa.
12 Pilaatu jaabii katin, wi'i
ɓe:
—Ndelle, ɗume njiɗuɗon mi
waɗa mo mbi'oton kaananke
Alhuudiyankooɓe oon?
13 Ɓe yeewnii, ɓe mbi'i:
—Tontu mo e leggal palaan-
gal!
14 Pilaatu yami ɓe:
—Ɗume o waɗi ko boni?
De ɓe ɓeydi yeewnaade
semmbe:
—Tontu mo e leggal palaan-
gal!
15 Saabe Pilaatu ina yiɗi
welnude ɓerɗe jamaa oon,
yoofani ɗum'en Barabas.
Caggal ɗuum, o yamiri Iisaa
fiyee dorri, de o hokkitiri
ɗum tontowee e leggal
palaangal.

No sordaasiiɓe njalnorii Iisaa
(Matta 27.27-31, Yuhanna 19.2-3)

16 Sordaasiiɓe ɓeen njaari
mo nannowi mo ley galle
laamorde toon, kawrunduri
sordaasiiɓe heddiiɓe ɓeen
fuu.
17 Ɓe ɓorni mo saaya
mboɗeeha,* ɓe canyi taarde
gi'e ɓe kippi e hoore makko.
18 Ɓe puɗɗi salminde mo,
iɓe mbi'a:
—Foofoo, kaananke Alhu-
udiyankooɓe.
19 Iɓe piira hoore makko
loosol, iɓe tutta mo, iɓe
ndikkinoo, iɓe cujidana mo.
20 Nde ɓe tilinoo jalnoraade
mo ndeen, ɓe itti saaya
mboɗeeha kaan, ɓe ɓorni
mo kaddule makko. Ndeen
ɓe njaari mo yaasin faa
ɓe tontowa mo e leggal
palaangal.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal
(Matta 27.32-44, Lukka 23.26-43, Yuhanna 19.17-27)

21 Gorko gooto bi'eteeɗo Si-
mon, jeyaaɗo Sireene, baaba
Alesandere e Rufus, ina yuura
ley ladde ina faltoo ɗoon. Sor-
daasiiɓe ɓeen ndooldi mo o

* **15:17** Wakkati Iisaa, ***saaya mboɗeeha*** wo saaya ka kaananke ɓornotoo.

wakkoo leggal Iisaa palaangal ngaal.
22 Ɓe njaari Iisaa nokku bi'eteeɗo Golgata (maanaa majjum woni «Nokku Laalagal Hoore»).
23 Ɓe ngaddani mo cabijam njillunduraaɗam e ɗakke kaaɗuɗe faa o yara, de o jaɓaay.
24 Ɓe tonti mo e leggal palaangal. Ɓe pecciri kaddule makko cumnal, ɓe ndaara ko mono fuu heɓata.†
25 Nde ɓe tontata mo ndeen, wo wakkati yamnde jeenay beetee.
26 Ɓe mbinndi e alluwal tiimtude hoore makko sabaabu ko o tontiraa. Binndi dow maggal na mbi'a: KAANANKE ALHUUDIYANKOOƁE.
27 Ɓe tontidi mo e yanooɓe ɗiɗo, gooto gere nyaamo makko, gooto du gere nano makko. [
28 ‡]
29 Yimɓe faltotooɓe ɗoon ɓeen ina njenna mo, ina ndimmba ko'e muɓɓen, ina mbi'a:
—Hey! Liɓoowo suudu dewal mawndu de nyiɓtoo ndu ley balɗe tati,
30 dannu hoore maa, jippa leggal palaangal ngal!
31 Hono noon, hooreeɓe almaami'en ɓeen du ina njalnoroo mo. Kamɓe e jannginooɓe Tawreeta, iɓe mbi'undura hakkunde maɓɓe:
—O hisinii woɓɓe, de o waawaa hisinde hoore makko!
32 Kanko woni Almasiihu kaananke Israa'iila oon. Jonle, o jippoo leggal palaangal ngal, faa nji'en de ngoondinen!
Ɗiɗo tontidaaɓe e makko ɓeen du ina mbonkoroo mo noon.

Haala maayde Iisaa
(Matta 27.45-56, Lukka 23.44-49, Yuhanna 19.28-30)

33 Wakkati hakkunde naange, nimre waɗi e leydi fuu faa wakkati yamnde tati kiiral naange.
34 E ley yamnde tati kiiral naange ndeen, Iisaa feekii feekaango toowngo, wi'i:
— *Eloy, eloy, lama sabaktani?* (Ɗum na fiirta «Laamɗo am, Laamɗo am! Ɗume saabii de njoppuɗaa kam?»§)
35 Nde woɓɓe dariiɓe toon ɓeen nannoo ɗum ndeen, mbi'i:
—Inan, imo nodda annabi Iliyaasa!
36 Ndeen goɗɗo maɓɓe doggi, suuwowi tekkere ley ndiyam lammuɗam, haɓɓi nde e loosol. De o fonndini hunnduko Iisaa faa muyta, o wi'i:
—En njoppa mo, ndaaren yalla Iliyaasa waran jippina mo!
37 Caggal ɗuum, Iisaa feekii feekaango toowngo katin, de seedi e yonki.
38 Lefol paliingol ley suudu dewal mawndu ngool seekii gilla dow faa ley, laatii tayе ɗiɗi.
39 Mawɗo sordaasiiɓe darinooɗo yeeso makko oon yi'i

† **15:24** Jabuura 22.19. ‡ **15:28** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 28: *Ɗum tabintini Binndi biiɗi: «O hiisodaama e bonɓe.»* § **15:34** Jabuura 22.2.

no o dilliri adunaaru ni, de wi'i:

—Si goonga ni, neɓɓo o wo Ɓii Laamɓo!

40 Rewɓe woɓɓe ina toowti, ina kaynoo. Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba pamarel e Yuusufi ina ngoni hakkunde maɓɓe.

41 Ɓeen njokkannoo mo ina ngollana mo nde o wonnoo Galili ndeen. Rewɓe woɓɓe heewɓe du ina ngoni ɓoon, yaadunooɓe e makko Urusaliima.

No ɓanndu Iisaa wattiraa e saabeere
(Matta 27.57-61, Lukka 23.50-56, Yuhanna 19.38-42)

42 Ko hiiri ɓuum, tawi hawrii e wakkati segilagol, sabo nyalaande fowteteende ɓadake naatude.

43 Gooto tedduɓo e waaldeere Saahiiɓe, bi'eteeɓo Yuusufi mo Arimatiya, wari. Kanko du imo heɓii ɓangugol laamu Laamɓo. O hulaay yaade to Pilaatu o ŋaaroo ɓum ɓanndu Iisaa.

44 Ko Iisaa maayi law ɓuum, haaynii Pilaatu, noddi mawɓo sordaasiiɓe, yami ɓum yalla wo goonga o maayii.

45 Nde mawɓo sordaasiiɓe oon haalannoo ɓum Pilaatu ndeen, acci Yuusufi hooya ɓanndu nduun.

46 Yuusufi soodi kasanke, jippini ɓanndu Iisaa nduun, fiili ɓum e kasanke oon, de watti ɓum e saabeere wasaande ley hayre. Caggal ɓuum, o talliti hayre, o uddiri dammbugal saabeere ndeen.

47 Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yuusufi nji'i to o wattaa toon.

16

Haala iirtagol Iisaa
(Matta 28.1-8, Lukka 24.1-12, Yuhanna 20.1-10)

1 Nde nyalaande fowteteende faltinoo ndeen, Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba coodi nebbeele uurɓe faa njaha, ngatta e ɓanndu Iisaa.

2 Nyannde go'aɓerde e jeɓɓiire ndeen, rewɓe ɓeen ngari to saabeere ndeen illa law, wakkati puɓal naange.

3 Iɓe mbi'undura:

—Moy tallitanta en hayre wonnde e dammbugal saabeere ndeen?

4 Ammaa nde ɓe ɓantunoo gite maɓɓe ndeen, ɓe nji'i hayre ndeen tallitaama. Inde mawni sanne.

5 Wakkati ɓe naatunoo e saabeere ndeen, ɓe nji'i jokolle ina jooɓii gere nyaamo ina ɓornii saaya ndaneeha, de ɓe kuli.

6 O wi'i ɓe:

—Taa kulee! Oɓon piloo Iisaa Nasaraatuujo tontanooɓo oon. O iirtake, o walaa ɓo. Inan nokku ɓo o wattanoo ɓoon.

7 Joonin kaa, njehee, mbi'owee taalibaaɓe makko ɓeen e Piyeer o artoyto on Galili. Toon nji'oyton mo, hono no o wiirunoo on noon.

8 Rewɓe ɓeen njalti saabeere ndeen, ndoggi. Iɓe ndiwna kulol, iɓe mbemmbii sanne. Ɓe kaalanaay fay

gooto huunde ndeen no ɓe poti hulude.

———————————————

9 Illa fajiri nyannde go'aɓerde e jeɗɗiire, Iisaa iirtake. Caggal ko o iirtii ɗuum, o artii o ɓangi e Mariyama jeyaaɗo Magdala mo o riiwnoo ginnaaji jeɗɗi e muuɗum oon.

10 Mariyama yehi humpitoyde kabaaru oon wondunooɓe e Iisaa ɓeen, tawi iɓe cunii iɓe mboya.

11 Ammaa ko ɓe nani o iirtake e ko Mariyama yi'i mo ɗuum fu, ɓe ngoonɗinaay ɗum.

12 Caggal ɗuum, o ɓangi e ɗiɗo maɓɓe e tagaadi ngonndi, iɓe nanngi laawol jahoowol ladde.

13 Kamɓe du, ɓe ngarti ɓe kumpiti heddiiɓe ɓeen, de ɓeen ngoonɗinaay ɓe.

14 Sakitii, o ɓangi e taalibaaɓe sappo e ngo'o ɓeen wakkati mo ɓe nyaamata. O feliri ɓe rafi goonɗinal maɓɓe e yoorde ɓerɗe maɓɓe, sabo ɓe ngoonɗinaay yiiɓe mo caggal ummitagol makko ɓeen.

15 O wi'i ɓe:

—Njehee ley adunaaru ndu fuu, mbaajoɗon tagaaɗo fuu Kabaaru Lobbo o.

16 Goonɗinɗo de lootaa lootagal batisima fu, hisinte. Mo goonɗinaay jukkete.

17 Kaayeefiiji ɗi ina ngoodani goonɗinɓe ɓeen: ɓe ndiiwran ginnaaji saabe am, ɓe kaalan ɗemle kese,

18 ɓe nanngiran bolle e juuɗe maɓɓe. Fay si ɓe njari poson, fay huunde waɗataa ɓe. Ɓe njowan juuɗe maɓɓe e nyawɓe de cella.

19 Gaɗa Iisaa Joomiraaɗo haaldii e maɓɓe, yeentinaa dow kammu, jooɗii gere nyaamo Laamɗo.

20 De kamɓe kaa, ɓe njehi iɓe mbaajowoo ley nokkuuje fuu. Joomiraaɗo ina wondi e maɓɓe, tabintiniri konngol ngol e maandeeji kaayniiɗi jaadooji e maggol.*

* **16:20** Aaya 9 yaade 20 tawaaka e ɗereeji ɓurɗi fuu ɓooyude ɗiin.

Linjiila Iisaa mo Lukka winndi

Ko saabii dewtere nde winndaa

1 Yimɓe heewɓe pilake
fillitaade kulle tabitinɗe
hakkunde meeɗen.
2 Ɓe mbinndii ko seediiɓe
gilla fuɗɗoode ɓeen kaalani
en. Seediiɓe ɓeen ngoni hal-
finaaɓe faa anndina konngol
ngool.
3 Tawfilus tedduɗo, mi
taykake kulle ɗeen fuu faa
woodi gilla arande, mi tawii
na hawrani kam miin du
faa mi winndane, mi fiirtane
ɗum faa laaɓa no ɗum waɗiri,
4 faa keɓaa tannyoral jan-
nde nde njannginaɗaa ndeen
wo goonga.

No Jibiriilu sapporii rimeede Yaayaa lootoowo lootagal batisima

5 Wakkati jamaanu
Hirudus, kaananke Yahu-
udiya, na woodi almaami
gomma bi'eteeɗo Jakariyaa.
Imo jeyaa e waaldeere Abiya,
ɓii Haaruuna. Dee Jakariyaa
du wo yuwdi Haaruuna,
innde muuɗum wo Elisabet.
6 Ɓe ɗiɗo fuu ɓe fon-
nditiiɓe to Laamɗo. Iɓe
njokki jamirooje Joomiraaɗo
e sariyaaji muuɗum fuu.
Feloore fuu walaa e maɓɓe.
7 Ɓe keɓaay ɓiɗɗo, sabo Elis-
abet wo dimaro. Ɓe ɗiɗo fuu
ɓe naywii du.
8 Nyannde gomma,
Jakariyaa ina golla golle
muuɗum yottinde sadakaaji
yeeso Laamɗo, sabo wakkati
oon wo waaldeere makko
jeyti gollal ngaal.
9 Ley al'aada almaami'en
iɓe mboownoo waɗude
cumnal. Wo nii Jakariyaa
suɓiraa faa naata nokkuure
seniinde wonnde ley suudu
dewal mawndu, de ura toon
ure.
10 Jamaa oon fuu darii
yaasin ina waɗa du'aare
wakkati mo ure ɗeen mbule-
tee.
11 Wakkati oon maleyka
Joomiraaɗo ɓangani mo, ina
darii gere nyaamo nokkuure
urirde ndeen.
12 Nde Jakariyaa yi'unoo
maleyka oon ndeen, nesim
tayi, kulol nanngi ɗum.
13 Maleyka oon wi'i mo:

—Jakariyaa taa hulu, sabo
du'aare maa jaabaama.
Deeka Elisabet rimante ɓiɗɗo
gorko, inndiraa ɗum Yaayaa.
14 Ɓiɗɗo oon waddante
seyo manngo, heewɓe cey-
orto rimeede makko,
15 sabo o laatoto tedduɗo
yeeso Joomiraaɗo. O yarataa
doro, o yarataa huunde fuu
ko sulinta. O heewan Ruuhu
Ceniiɗo gilla e ley reedu inni-
iko.
16 O wartiran ɓiɓɓe Is-
raa'iila heewɓe to Laamɗo
Joomiraaɗo muɓɓen.
17 O artoto Joomiraaɗo
warde, o wonda e ruuhu e
baawɗe ɗe annabi Iliyaasa
heɓunoo, faa o wartira ɓerɗe
baabiraaɓe to ɓiɓɓe muɓɓen,
faa o wartira saliiɓe du
e hakkillooji dartiiɓe, faa
moyyinana yimɓe segilaniiɓe
garol Joomiraaɗo.
18 Jakariyaa yami maleyka
oon, wi'i:

—Noy paamirammi ɗum wo goonga? Sabo miin mi naywii, deekam oon du waɗi duuɓi.
19 Maleyka oon jaabii mo, wi'i:
—Miin woni Jibiriilu ɗakkiiɗo Laamɗo, mi nulaaɗo to maaɗa faa mi haalane kabaaru lobbo o.
20 Ndelle joonin a muumɗan. A haalataa si wanaa wakkati mo ɗum tabiti, sabo a goonɗinaay haala am. Haala am ka tabitowan nde wakkati majjum wari.
21 Tawi yimɓe ɓeen ina keɗii Jakariyaa, ina haaynii ɗum'en ko o ɓooyi ley suudu dewal mawndu ɗuum.
22 Nde o wurtinoo ndeen, o hunngii haaldude e maɓɓe. Ɓe paami won ko o hollaa ley suudu dewal mawndu nduun. Imo haalda e maɓɓe muummumre, o heddii o waawaa haalde.
23 Nde balɗe golle makko tilinoo ndeen, o hooti suudu makko.
24 Caggal balɗe ɗeen, Elisabet deekiiko oon hooyi reedu, dammbii haddi lebbi joy, ina wi'a:
25 —Ɗum woni ko Joomiraaɗo waɗani kam. O taykake kam, o ittanii kam dukkuru hakkunde yimɓe.

No maleyka sapporii rimeede Iisaa

26 Ley lewru Elisabet jeegaɓurdu nduun, Laamɗo nuli maleyka Jibiriilu e wuro wi'eteengo Nasaraatu ley leydi Galili,
27 to surbaajo mo taan Daawda bi'eteeɗo Yuusufi haɓɓani. Surbaajo oon ina wi'ee Mariyama.
28 Maleyka oon naati ɗo Mariyama woni ɗoon, wi'i ɗum:
—Aan e jam, keɓuɗo moyyere Joomiraaɗo. Joomiraaɗo ina wondi e maaɗa.
29 Haala kaan wemmbi Mariyama sanne, ina miiloo ɗume jowtaango ngo fiirtata.
30 De maleyka oon wi'i mo:
—Taa hulu, Mariyama! Sabo a heɓii moyyere yuurunde e Laamɗo,
31 a hooyan reedu, ndimaa ɓiɗɗo gorko, inndiraa ɗum Iisaa.
32 Ɓiɗɗo oon laatoto tedduɗo, o noddirte Ɓii Laamɗo Toowɗo. Laamɗo Joomiraaɗo hokkan mo laamu maamiiko Daawda.
33 O laamoto yuwdi Yaakuuba faa abada, laamu makko walaa timmoode.
34 Mariyama wi'i maleyka oon:
—Noy ɗum laatortoo, sabo mi anndaa gorko?
35 Maleyka oon jaabii mo, wi'i:
—Ruuhu Ceniiɗo jippoto e maaɗa,
baawɗe Laamɗo Toowɗo cuddete.
Saabe ɗuum, ɓiɗɗo mo ndimataa oon
inndirte Ceniiɗo, Ɓii Laamɗo.
36 Ndaar, sakiike maa Elisabet du hooyii reedu ley nayeewu muuɗum, o riman ɓiɗɗo gorko. Imo wi'enoo wo o dimaro, de joonin kaa imo wondi e reedu lewru jeegaɓurdu,
37 sabo walaa fuu ko Laamɗo waawaa.

38 Wakkati oon, Mariyama
wi'i:
—Inani kam, miin korɗo
Joomiraaɗo, ɗum laatoranoo
kam no mbiiruɗaa ni.
Ndeen maleyka oon dilli to
makko.

No Mariyama yaari to Elisabet

39 E ley balɗe ɗeen,
Mariyama ummii, yehi law
to wuro gomma wonngo ley
baamle Yahuudiya.
40 O naati suudu Jakariyaa,
o jowti Elisabet.
41 Nde Elisabet nannoo
jowtaango makko ndeen,
ɓiɗɗo gonɗo e reedu muuɗum
oon dimmbii. Ndeen Elisabet
hebbinaa Ruuhu Ceniiɗo,
42 yeewnii e daande
toownde, wi'i:
—A barkinaaɗo hakkunde
rewɓe! Ɓiɗɗo mo ndeeduɗaa
o du wo barkinaaɗo!
43 Miin, wo mi ɗume faa
inna Joomiraaɗo wari to am?
44 Ndaar, nde jowtaango
maa yottinoo nowru am
ndeen, ɓiɗɗo gonɗo e reedu
am oon dimmborake kuyam.
45 Barke woodanii ma, aan
goonɗinɗo ko Joomiraaɗo
haalani maa ɗuum tabitan.

Jimol Mariyama

46 Mariyama wi'i:
—Yonki am ina mana
Joomiraaɗo!
47 Ɓernde am ina heewi
seyo e dow Laamɗo
Kisinoowo kam,
48 sabo o yurmake kam, miin,
korɗo makko leeyuɗo.
Gilla joonin jamaanuuji
fuu noddiran kam
barkinaaɗo.
49 Sabo Jom baawɗe waɗanii
kam kulle mawɗe!
Innde muuɗum wo seniinde.
50 Yurmeende muuɗum ina
woni dow hulooɓe
ɗum jamaanu dow
jamaanu.
51 O gollii golleeji mawɗi
e semmbe junngo
makko,
o sankiṭii mawninkiniiɓe
e anniyaaji muɓɓen.
52 O saamdinii kaanankooɓe
e laamuuji muɓɓen,
o toownii leeyuɓe.
53 O haarnirii yolbuɓe kulle
lobbe,
o yoppii jom'en jawdi
juuɗe ɓole.
54-55 O wallii yimɓe Israa'iila,
maccuɓe makko ɓeen,
sabo o yeggitaay ko o haaldunoo e maamiraaɓe
meeɗen,
yurmaade Ibrahiima e
yuwdi muuɗum faa
abada.
56 Mariyama waddi e Elisabet ko waɗata lebbi tati de
yeccii suudu muuɗum.

Haala rimeede Yaayaa lootoowo lootagal batisima

57 Wakkati ndimu Elisabet
yottii, o rimi ɓiɗɗo gorko.
58 Hoddiiɓe makko e
sakiraaɓe makko nani
yurmeende mawnde nde
Joomiraaɗo waɗani mo
ndeen, ceyodii e makko.
59 Nde cukalel ngeel
waɗunoo nyalaaɗe jeetati
ndeen, ɓe ngari taadude

* **1:59** Al'aada Alhuudiyankooɓe, si suka rimaama, nyannde hokkaa innde fuu, ndeen taadetee du.

ngel.* Iɓe njiɗunoo in-
ndirde ngel innde baabiigel
Jakariyaa,
60 ammaa inniigel jaɓaay,
wi'i ngel inndiree Yaayaa.
61 Ɓe mbi'i ɗum:
—Yimɓe maa fuu walaa in-
ndiraaɗo innde nde.
62 Ɓe yami baabiigel e
muummumre, noy yiɗi
ɓiyum oon inndiree.
63 Jakariyaa yamani al-
luwal, winndi dow maggal:
«Yaayaa woni innde maggel.»
Ɓe fuu ɗum haaynii ɓe.
64 Wakkati oon pay, hun-
nduko Jakariyaa yoppaa,
ɗemngal mum haɓɓitaa, ina
haala, ina yetta Laamɗo.
65 Kulol nanngi hoddiiɓe
makko ɓeen fuu. Katin du
yimɓe ley baamle Yahuudiya
fuu ina kaala kabaaruuji ɗiin.
66 Nanɓe ɗum ɓeen fuu
ndesi ɗum e ley ɓerɗe
muɓɓen, ina mbi'a: «Ndelle
ɗume cukalel ngel laatoy-
too?» Sabo ɓe nji'ii junngo
Joomiraaɗo ina woni dow
maggel.

Jimol Jakariyaa

67 Jakariyaa, baaba cukalel
ngeel, heewi Ruuhu Ceniiɗo,
haaldi annabaaku, wi'i:
68 —Jettooje ngoodanii
Joomiraaɗo, Laamɗo Is-
raa'iila,
sabo warii walli yimɓe
muuɗum, rimɗini
ɗum'en.
69 O waddanii en Kisinoowo
jom semmbe
yuwɗo e suudu Daawda,
maccuɗo makko.
70 Ɗum fuu ɗum laatorii
hono no o haalirnoo e
kunnduɗe annabaaɓe
makko seniiɓe gilla
arande -
71 o wi'i o hisinan en e hab-
diiɓe men,
e juuɗe wayɓe en fuu.
72 Nii o yottiniri yurmeende
nde o aadaninoo
maamiraaɓe men
ndeen,
o miccitake amaana
makko ceniiɗo,
73 hunayeere nde o hunanii
maammen Ibrahiima,
o hokkan en
74 danneede e juuɗe wayɓe en
faa ngolliranen mo rafi kulol,
75 ndewen mo ley
senaare e dartaare
yeeso makko haddi
nguurndam meeɗen
fuu.
76 Aan du cukalel, a noddirte
annabaajo Laamɗo
Toowɗo,
sabo a artoto Joomiraaɗo
warde faa moyyinanaa
mo laabi makko,
77 faa anndinaa yimɓe makko
laawol kisindam ley
ko o yaafotoo hakkeeji
muɓɓen.
78 Saabe Laamɗo meeɗen wo
keewɗo yurmeende,
Jayngol yuurungol dow
ina wara to meeɗen,
79 faa yaynana wonɓe ley
nimre e kulol maayde,
de rewna koyɗe men
dow laawol jam.
80 Suka oon ina mawna,
hakkillo muuɗum ina
ɓeydoo. O jooɗii ley ladde
faa wakkati mo o ɓanginaa
e Israa'iila.

2

Haala rimeede Iisaa Almasiihu
(Matta 1.18-25)

1 E ley balɗe ɗeen, Agustus
kaananke mawɗo yamiri limgal waɗee ley laamu Roma
fuu.
2 Kangal woni limgal
arandeyal, kawrungal e
laamu Kiriniyus goforneer
leydi Siiriya.
3 Yimɓe fuu njehi win-
ndowaade, mono fuu e wuro
muuɗum.
4 Yuusufi du dilli Nasaraatu
ley leydi Galili, faa yaha wuro
Daawda wi'eteengo Bayti-
laama ley leydi Yahuudiya,
sabo e lenyol Daawda jaati o
yuuri.
5 O yehi toon win-
ndowaade, kanko e
Mariyama kaɓɓanaaɗo
makko, deeduɗo.
6 E ley gonal maɓɓe toon,
wakkati ndimu Mariyama
yottii.
7 O rimi afo makko, o
saawi ɗum e kaddule, o
fukkini ɗum ley akalawal,
sabo ɓe keɓaay nokkuure ley
jipporde ndeen.
8 Durooɓe ina ngoni ley
seraaji ɗiin, na ndooma
dammuuli muɓɓen jemma.
9 Maleyka Joomiraaɗo
ɓangani ɓe, darja Joomiraaɗo
ɗelkoowo fiilii ɓe. Kulol
manngol nanngi ɓe.
10 De maleyka oon wi'i ɓe:

—Taa kulee! Sabo miɗo
haalana on Kabaaru Lobbo
laatantooɗo yimɓe fuu seyo
manngo.
11 Hannden on ndi-
manaama Kisinoowo ley
wuro Daawda. Kanko woni
Almasiihu, kanko woni
Joomiraaɗo.
12 Inan maande majjum:
on tawan cukalel keccel ina
saawaa e kaddule, ina fukki-
naa ley akalawal.
13 Wakkati gooto, ma-
leyka'en heewɓe yuuri dow
kammu, tawti maleyka ar-
tiiɗo oon, ina njetta Laamɗo,
ina mbi'a:
14 —Manngu woodanii
Laamɗo faa dow kammuuli,
dow leydi du jam woodanii
yimɓe ɓe o horsini.
15 Nde maleyka'en ɓeen
ceedunoo e maɓɓe, de yeenti
dow kammu ndeen, durooɓe
ɓeen ina mbi'undura:

—En njaha Baytilaama,
ndaaren ko waɗi, ko Joomi-
raaɗo anndini en ɗuum.
16 Ɓe karii, ɓe njehi, ɓe tawi
toon Mariyama e Yuusufi e
cukalel keccel ngeel, ingel
fukkinaa ley akalawal.
17 Nde ɓe njiinoo ngel
ndeen, ɓe kaalti ko maleyka
oon haalani ɓe dow maggel
ɗuum.
18 Nanɓe haala durooɓe
ɓeen fuu, haaynde nanngi
ɗum'en.
19 De Mariyama kaa ina
resi ɗum fuu e ɓerndem, ina
miiloo ɗum.
20 Durooɓe ɓeen njeccii, ina
teddina Laamɗo, ina njetta
ɗum saabe ko ɓe nani e ko ɓe
nji'i fuu. Sabo ɗum fuu ɗum
laatorake no maleyka oon wi-
irunoo ɓe noon.

No Iisaa taadiraa e no ɓattiniraa Joomiraaɗo

21 Nde cukalel ngeel
waɗunoo nyalaaɗe jeetati

ndeen, ngel taadaa,* ngel
inndiraa Iisaa. Ɗum woni
innde nde maleyka oon
haalannoo Mariyama gilla
reedaay ndeen.
22 Nde balɗe laaɓugol
Mariyama yottinoo, hono no
Tawreeta Muusaa yamiri, ɓe
njaari suka oon Urusaliima
faa ɓe kalfina mo Joomiraaɗo.
23 Sabo wo hono noon
winndiraa e Tawreeta Joomi-
raaɗo:
«Ɓiɗɗo gorko afo fuu, Joomi-
raaɗo jeyi.»†
24 Ɓe ngaɗi du sadaka kir-
samaari hono no Joomiraaɗo
yamiri ni: ɓiɓɓe buugaali ɗiɗi
naa nyaabe ɗiɗi.
25 Gorko gomma ina won-
noo Urusaliima, ina wi'ee
Simeyon. Ruuhu Ceniiɗo
ina woni e makko. O gorko
dartiiɗo, kulɗo Laamɗo, imo
heɗii wakkati mo gonɗi
Israa'iila mooytetee.
26 Ruuhu Ceniiɗo anndinii
mo o maayataa si o yi'aay Al-
masiihu Joomiraaɗo.
27 Joonin Ruuhu nanni mo
ley suudu dewal mawndu
nduun wakkati mo saaraaɓe
ɓeen ngaddi suka oon faa
ngaɗana ɗum ko Tawreeta
yamiri.
28 Simeyon jaɓi mo, mum-
bilii mo, ina yetta Laamɗo,
ina wi'a:
29 —Joonin Joomiraaɗo,
haala maaɗa kaan tabitii.
Aɗa waawi hooyude maccuɗo
maaɗa e jam,
30 sabo mi yiirii gite am kisin-
dam maaɗa
31 ɗam cegiliɗaa yeeso
yimɓe fuu.
32 Ɗam woni annoora
jaynanoowo lenyi
adunaaru fuu,
annoora darjinoowo
lenyol maa Israa'iila
du.
33 Ko haalaa dow makko
ɗuum, haaynii baabiiko e in-
niiko.
34 Simeyon barkini ɓe, wi'i
Mariyama, inniiko:
—Suka o warii faa laatoo
sabaabu saamugol woɓɓe
e ummagol woɓɓe ley Is-
raa'iila. O laatoto maande
nde yimɓe calotoo.
35 Hono nii o ɓanginirta mi-
iloojii ɓerɗe heewɓe. Aan e
hoore maa, mettorgal yuwan
ɓernde maa hono kaafaahi.
36 Annabaajo debbo
bi'eteeɗo Anna ina ɗoon kam
du. Wo o ɓii Fanuwel, jeyaaɗo
e suudu Aser. O naywii
sanne. O ɓaŋaama e surbaaku
makko, o wondi e goriiko
duuɓi jeɗɗi,
37 de maayi. O heddii o
walaa goriiwo. Joonin duuɓi
makko ina ngaɗa capanɗe
jeetati e nay. O dillataa suudu
dewal mawndu nduun fey,
imo rewra Joomiraaɗo su-
umayeere e du'aare, jemma
e nyalooma fuu.
38 E wakkati oon pay,
kanko du o wari, imo yetta
Laamɗo, imo haalana heɗiiɓe
garol dimɗinoowo Urusali-
ima ɓeen fuu kabaaru suka
oon.
39 Nde ɓe njottinnoo
huunde fuu ko Tawreeta

* **2:21** Al'aada Alhuudiyankooɓe, si suka rimaama, nyannde hokkaa innde fuu, ndeen taadetee du. † **2:23** Wurtagol 13.2, 12, 15, Limooje 18.15-16.

Joomiraaɗo yamiri ndeen,
ɓe njeccii wuro maɓɓe
Nasaraatu ley leydi Galili.
40 Suka oon ina mawna,
semmbe muuɗum e hakkillo
mum ina ɓeydoo. Moyyere
Laamɗo ina woni e makko.

Haala Iisaa e jannginooɓe
ley suudu dewal mawndu

41 Hitaande fuu, saaraaɓe
Iisaa ina njaha Urusaliima
wakkati iidi Faltagol‡.
42 Nde Iisaa waɗunoo duuɓi
sappo e ɗiɗi ndeen, ɓe njehi
Urusaliima no ɓe mboowri
noon.
43 Nde iidi ndiin tilinoo
ndeen, ɓe njeccii ɓe kooti,
ammaa Iisaa ɓiyiiɓe oon
heddake Urusaliima, tawi ɓe
paamaay.
44 Ɓe cikkii imo wondi e
yaadiraaɓe maɓɓe ɓeen. Ɓe
njehi nyalooma kiɓɓuɗo, iɓe
piloo mo hakkunde yimɓe
maɓɓe e anndaaɓe maɓɓe.
45 Ammaa ɓe njiitaay
mo, ɓe njeccitii Urusaliima
filowaade mo.
46 Balɗe tati gaɗa ɗum,
ɓe tawi mo ley suudu de-
wal mawndu. Imo jooɗii
hakkunde jannginooɓe, imo
hettindanii ɗum'en, imo
yamtindoo ɗum'en.
47 Hettindaniiɓe mo ɓeen
fuu kaaynaa hakkillo makko
e jaabagol makko.
48 Nde saaraaɓe makko
nji'unoo mo ndeen, haaynde
nanngi ɗum'en. Inniiko wi'i
mo:
—Ɓinngel, ko saabii
ngaɗuɗaa min ni? Inan, miin
e baaba maa fuu, filagol ma
haɓɓii min ko'e.
49 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Ko waɗi oɗon piloono
kam? Yalla on paamaay
ina tilsi mi wona ley suudu
Baaba am naa?
50 Ammaa ɓe paamaay
haala ka o haalani ɓe kaan.
51 Caggal ɗuum, o jippodii e
maɓɓe. Ɓe koondi Nasaraatu,
o ɗowtanii ɓe. Inniiko ina
resi kulle ɗeen fuu e ɓernde
muuɗum.
52 Iisaa ina mawna,
hakkillo muuɗum ina
ɓeydoo, Laamɗo e yimɓe ina
korsini mo.

3

No Yaayaa waajorii
(Matta 3.1-12, Marku 1.1-
8, Yuhanna 1.19-28)

1-2 Konngol Laamɗo warii
to Yaayaa, ɓii Jakariyaa oon,
ley ladde. Ɗum hawrii e
hitaande sappo e joyaɓerde
laamu Tibeer kaananke
mawɗo. Ndeen Pontiyu
Pilaatu wonnoo goforneer
Yahuudiya, Hirudus du ina
laamii Galili. Sakiike mum
bi'eteeɗo Filipu ina laamii
leydi Ituriya e Tarakoniti,
Lisaniya du ina laamii leydi
Abileen. Ɗum hawrii e nde
Annas e Kayafas laatinoo
hooreeɓe almaami'en.
3 Yaayaa yiiltii e seraaji
gooruwol Urdun fuu, ina
gooyna yimɓe tuuba, lootiree
lootagal batisima* faa hak-
keeji muɓɓen njaafee.

‡ **2:41** ***Iidi Faltagol*** wo miccinoori nyannde nde Laamɗo wurtini Israa'iila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltorii suudu fuu ndu yiiyam mooytaa e dammbugal muuɗum.

* **3:3** Ɗo wi'ete ***lootagal batisima*** dow haala batisima Yaayaa fu, *lootagal tuubu* maa *mutineede* du na wi'ee.

4 Wo hono noon winndiraa
ley dewtere haalaaji annabi
Esaaya:
«Daande ina yeewnoo ley ladde
ina wi'a:
Moyyinee laawol Joomiraaɗo,
ndartinee laabi makko!
5 Luggere fuu uwete,
baamle e tile fuu
leeyinee,
laabi oonyiiɗi fuu ndartinee,
laabi bonɗi fuu moyyintinee
6 Neɗɗo fuu yi'an kisin-
dam yuuruɗam to
Laamɗo.»†
7 Yimɓe heewɓe ina ngara
to Yaayaa faa lootiree loota-
gal batisima. De imo wi'a ɓe:
—Onon ɓiɓɓe bolle! Moy
sappani on ndoggon tikkere
Laamɗo waroore?
8 Ngollee golleeji kawrooji
e tuubugol. Taa kooloɗon on
kisan saabe wo on taaniraaɓe
Ibrahiima. Sabo miɗo wi'a
on, Laamɗo ina waawi wayl-
itinde kaaye ɗe laatoo ɓiɓɓe
Ibrahiima!
9 Joonin jammbere
yeptaama faa soppa ɗaɗi
leɗɗe. Ndelle, lekki fuu
ki rimataa ɓiɓɓe lobbuɓe,
soppete, faɗɗee ley yiite.
10 Yimɓe ɓeen ina yama mo:
—Ndelle ɗume min njeyi
waɗude?
11 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Neɗɗo fuu jogiiɗo
saayaaji ɗiɗi, hokka ngoota
kaan mo walaa, neɗɗo fuu
jogiiɗo nyaamdu du waɗa
noon.
12 Nanngooɓe lampo ngari
kam'en du faa lootee lootagal
batisima, mbi'i mo:
—Moodibbo, ɗume min
njeyi waɗude?
13 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Taa paltinon ko njamiraɗon
nanngon ɗuum.
14 Sordaasiiɓe du yami mo
kam'en du, mbi'i:
—Minen le, ɗume min njeyi
waɗude?
O wi'i ɓe:
—Taa njanee fay gooto, taa
pewanon fay gooto, kennyi-
toroɗon njobdi mon.
15 Tawi yimɓe fuu ina keɗii
Almasiihu, mono fuu ina mi-
iloo e ɓernde muuɗum yalla
wanaa Yaayaa woni Almasi-
ihu oon.
16 Yaayaa jaabii ɓe fuu, wi'i:
—Miin, ndiyam lootirammi
on lootagal batisima, ammaa
ɓurɗo kam baawɗe ina wara.
Mi fotaay fay e haɓɓitinde
ɓoggi paɗe makko. Kanko
kaa, wo Ruuhu Ceniiɗo e yiite
o lootirta on batisima.
17 Imo jogii yarorgal e
junngo makko faa o yaroo
nyaamri makko faa laaɓa, o
hawrundura nyaamri ndiin
ley beembal makko, de
nyaande ndeen o wuldan
ɗum yiite nge nyifataa.
18 Tawi Yaayaa tindinii
yimɓe kulle keewɗe, ina
waajoo ɗum'en Kabaaru
Lobbo.
19 Kaa Hirudus, laamiiɗo
oon, imo felannoo ɗum
sabo ɓaŋii Hirudiya, dee
mawnum, ɗuum e kulle
goɗɗe bonɗe fuu ɗe
waɗannoo.
20 Hirudus ɓeydi bone
goɗɗo katin, uddi Yaayaa ley
kasu.

† **3:6** Esaaya 40.3-5.

No Iisaa lootiraa lootagal batisima
(Matta 3.13-17, Marku 1.9-11)

21 Ɗo yimɓe fuu lootaa
lootagal batisima ɗoon, Iisaa
du lootaa. Wakkati mo o
du'otoo oon, kammu udditii,
22 Ruuhu Ceniiɗo jippii dow
makko ina wa'i hono wuu-
gaandu. Daande ƴuuri dow
kammu, wi'i:
—Aan woni Ɓiyam mo ko-
rsinmi, aan ceyortoomi.

Haala lenyol Iisaa
(Matta 1.1-17)

23 Nde Iisaa fuɗɗannoo
golle muuɗum ndeen, duuɓi
muuɗum ina ngaɗa capanɗe
tati. E ley miilooji yimɓe,
Iisaa wo ɓii Yuusufi. Yuusufi
du wo ɓii Eli,
24 Eli ɓii Matat, Matat ɓii
Lewi, Lewi ɓii Melki, Melki ɓii
Yannay, Yannay ɓii Yuusufi,
25 Yuusufi ɓii Matatiya,
Matatiya ɓii Amos, Amos ɓii
Nahum, Nahum ɓii Hesili,
Hesili ɓii Naggay,
26 Naggay ɓii Maata, Maata
ɓii Matatiya, Matatiya ɓii Se-
mey, Semey ɓii Yosek, Yosek
ɓii Yahuuda,
27 Yahuuda ɓii Yohanan,
Yohanan ɓii Resa, Resa ɓii
Jorobaabel, Jorobaabel ɓii
Seyaltiyel, Seyaltiyel ɓii Neri,
28 Neri ɓii Melki, Melki ɓii
Addi, Addi ɓii Kasam, Kasam
ɓii Elmadam, Elmadam ɓii
Eri,
29 Eri ɓii Iisaa‡, Iisaa ɓii
Eliyeser, Eliyeser ɓii Yorim,
Yorim ɓii Matat, Matat ɓii
Lewi,
30 Lewi ɓii Simeyon,
Simeyon ɓii Yahuuda, Yahu-
uda ɓii Yuusufi, Yuusufi ɓii
Yonam, Yonam ɓii Eliyakim,
31 Eliyakim ɓii Meleya,
Meleya ɓii Menna, Menna
ɓii Matata, Matata ɓii Natan,
Natan ɓii Daawda,
32 Daawda ɓii Yesa, Yesa ɓii
Obet, Obet ɓii Bo'as, Bo'as ɓii
Salmon, Salmon ɓii Naasu-
una,
33 Naasuuna ɓii Ami-
nadaabu, Aminadaabu ɓii
Adamin, Adamin ɓii Aram,
Aram ɓii Hesruuna, Hes-
ruuna ɓii Fares, Fares ɓii
Yahuuda,
34 Yahuuda ɓii Yaaku-
uba, Yaakuuba ɓii Isiyaaka,
Isiyaaka ɓii Ibrahiima,
Ibrahiima ɓii Tara, Tara ɓii
Nahor,
35 Nahor ɓii Seruku, Seruku
ɓii Reyu, Reyu ɓii Pelek, Pelek
ɓii Eber, Eber ɓii Sala,
36 Sala ɓii Kaynam, Kay-
nam ɓii Arfasada, Arfasada
ɓii Sem, Sem ɓii Nuuhu, Nu-
uhu ɓii Lamek,
37 Lamek ɓii Matusala,
Matusala ɓii Henok, Henok
ɓii Yaret, Yaret ɓii Maleliyel,
Maleliyel ɓii Kaynam,
38 Kaynam ɓii Enos, Enos ɓii
Set, Set ɓii Aadama, Aadama
mo Laamɗo.

4

No Ibiliisa jarriborii Iisaa
(Matta 4.1-11, Marku 1.12-13)

1 Iisaa ƴuuri gooruwol
Urdun, ina heewi Ruuhu
Ceniiɗo. Ruuhu oon yaari mo
ley ladde.

‡ **3:29** E ibraninkoore wo «Yoosuwa»

2 Ibiliisa ina wondi e
makko toon balɗe capanɗe
nay, ina jarriboo mo. Fay
huunde o nyaamaay e ley
nyalaaɗe ɗeen fuu. Caggal
ɗuum, o yolbi.
3 Ibiliisa wi'i mo:
—Si a Ɓii Laamɗo, njamiraa
hayre nde laatoo nyaamdu.
4 Iisaa jaabii mo wi'i:
—Ina winndaa: «Wanaa e
nyaamdu tan neɗɗo wuur-
data.»*
5 Ibiliisa yaari mo nokku
toowɗo, holli mo laamuuji
adunaaru fuu wakkati gooto,
6 de wi'i mo:
—Mi hokkete baawɗe dow
ɗum fuu e darja mum, sabo
miin hokkaa ɗum, miɗo
waawi hokkude mo muuymi.
7 Si a sujidanii kam, ɗum
fuu wo aan jeyi.
8 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Ina winndaa: «Wo
Laamɗo, Joomiraaɗo maa
kaanɗaa sujidande, kam tan
kaanɗaa rewude.»†
9 Ndeen Ibiliisa yaari mo
Urusaliima, darni mo dow to
ɓuri toowde e suudu dewal
mawndu, wi'i mo:
—Si a Ɓii Laamɗo, fittu
njippoɗaa e leydi,
10 sabo ina winndaa: «O
yamiran maleyka'en makko
ndeene.»
11 Ina winndaa du: «Ɓe
njaɓɓete e juuɗe maɓɓe, taa
koyngal maa fiyoo e hayre.»‡
12 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Ina winndaa: «Taa
ndaartinda Laamɗo, Joomi-
raaɗo maa.»§
13 Nde Ibiliisa tilinoo e jar-
ribaade mo ndeen, seli mo
faa wakkati goɗɗo.

*No Iisaa fuɗɗiri golle
muuɗum ley Galili*
*(Matta 4.12-17, Marku
1.14-15)*
14 Iisaa yeccii leydi Galili,
semmbe Ruuhu ina wondi e
muuɗum, kabaaru muuɗum
sankitii e leydi ndiin fuu.
15 Imo waajoo ley cuuɗi
Alhuudiyankooɓe baajorɗi,
yimɓe fuu ina teddina mo.

*No yimɓe Nasaraatu
calorii Iisaa*
*(Matta 13.53-58, Marku
6.1-6)*
16 O yehi Nasaraatu to
o mawni toon, o naati ley
suudu waajordu nyannde
fowteteende hono no o
woowri noon. O ummii faa
o jannga.
17 O hokkaa dewtere
annabi Esaaya. O weerti
nde, o tawi nokkuure ina
winndaa:
18 «Ruuhu Joomiraaɗo ina
woni e am,
sabo o suɓake kam faa
mi faamina talkaaɓe
Kabaaru Lobbo.
O nulii kam faa mi gooynana
nanngaaɓe yoofeede
muɓɓen,
wumɓe du wumtineede
muɓɓen,
torraaɓe du yoppeede
muɓɓen,
19 faa mi gooyna hitaande
nde Joomiraaɗo hol-
lata moyyere muuɗum
ndeen warii.»*

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3. † **4:8** Fillitagol Tawreeta 6.13-14. ‡ **4:11** Jabuura 91.11-12. § **4:12** Fillitagol Tawreeta 6.16. * **4:19** Esaaya 61.1-2.

20 Caggal ɗuum, o taggi
dewtere ndeen, o hokki nde
golloowo ley suudu waa-
jordu oon, o jooɗii. Wonɓe
toon ɓeen fuu tufi mo gite.
21 Ndeen o fuɗɗi wi'ude ɓe:
—Hannden, Binndi ɗi
nanɗon ɗiin tabitii.
22 Ɓe fuu iɓe kaala haala
makko lobba, katin du
haalaaji lobbi jaltuɗi e
hunnduko makko ɗiin ina
kaaynii ɓe. Iɓe mbi'a:
—Wanaa o woni ɓii Yuusufi
oon?
23 O wi'i ɓe:
—Sikke fuu walaa on
kaalanan kam banndol ngol:
«Cawroowo, sawru hoore
maa.» On mbi'an mi waɗa
ko nanɗon mi waɗii Kafar-
nahum ɗuum e ley wuro am
ɗo du.
24 O wi'i katin:
—Goonga kaalanammi
on: annabaajo fay gooto
jaɓantaake ley wuro
muuɗum.
25 Goonga kaalanammi
on, rewɓe ɓe goriraaɓe
muɓɓen maayi ina keewnoo
ley Israa'iila e jamaanu
annabi Iliyaasa, wakkati nde
yuwoonde toɓaay e leydi ndiin
faa waɗi duuɓi tati e lebbi
jeegom. Ndeen rafo manngo
waɗii e leydi ndiin fuu.
26 Ammaa annabi Iliyaasa
nulaaka e fay gooto maɓɓe, si
wanaa e debbo gooto mo go-
rum maayi, jeyaaɗo Sarepta
leydi Sidon.
27 Katin du, seppinɓe ina
keewnoo Israa'iila e jamaanu
annabi Elisa, de fay gooto
maɓɓe dannaaka, si wanaa
Na'aman jeyaaɗo e leydi Si-
iriya.
28 Nde yimɓe wonɓe e ley
suudu waajordu nduun nan-
noo haala kaan ndeen, tikki
sanne,
29 ummii, mburtini Iisaa
faa e gaɗa wuro, njaari
ɗum faa sera waamnde ɗo
huɓeere maɓɓe ndeen nyiɓaa
ɗoon, faa paɗɗa mo ley.
30 Ammaa o rewi hakkunde
maɓɓe, o dilli.

*No Iisaa danniri gorko
gonduɗo e ginnaaru
(Marku 1.21-28)*

31 Iisaa yehi ngalluure
Kafarnahum ley leydi Galili,
imo waajoo yimɓe nyannde
fowteteende.
32 Ɓe kaaynaa sanne e
waaju makko oon, sabo imo
haalda e baawɗe.
33 Gorko mo ginnaaru
bonndu woni e muuɗum ina
woni ley waajordu nduun,
yeewnii faa toowi, wi'i:
34 —Aan Iisaa mo
Nasaraatu, ɗume jomi ma e
amin? A warii faa kalkaa min
naa? Miɗo anndi ko ngonɗaa,
a Ceniiɗo yuuruɗo to Laamɗo!
35 Iisaa sappani ginnaaru
nduun e semmbe, wi'i:
—Deyyina, yaltu e makko!
Ndu liɓi neɗɗo oon
hakkunde yimɓe fuu, ndu
yalti e muuɗum, tawi ndu
nawnaay ɗum fey.
36 Ɓe fuu ɗum haaynii
ɓe, iɓe yamundura hakkunde
maɓɓe:
—Ko woni haala ka? Gin-
naaji bondi ɗiin, imo yamira
ɗi baawɗe e semmbe, de iɗi
mburtoo.
37 Kabaaru Iisaa sankitii e
seraaji ɗiin fuu.

No Iisaa danniri nyawɓe heewɓe
(Matta 8.14-17, Marku 1.29-34)

38 Nde o wurtinoo waajordu nduun ndeen, o naati suudu Simon. Esoo Simon debbo ina wondi e jontere naawnde. Ɓe ŋaarii mo o walla ɗum.
39 O turii dow muuɗum, o sappani jontere ndeen e semmbe, de jontere ndeen yoppi ɗum. Wakkati oon ni, debbo oon ummii, jaɓɓii ɓe.

40 Wakkati nde naange saamannoo, jogiiɗo nyawɗo fuu waddi ɗum to makko. Nyawɓe siyiiji nyawuuji fuu ngaddaa. O yowi juuɗe makko dow maɓɓe ɓe fuu gooto gooto, o danni ɓe.
41 Ginnaaji bonɗi ina mburtoo e yimɓe heewɓe iɗi yeewnoo, iɗi mbi'a:

—Aan woni Ɓii Laamɗo!

Imo sappana ginnaaji ɗiin e semmbe, o accataa ɗi kaala, sabo iɗi anndi kanko woni Almasiihu.

No Iisaa waajorii haala laamu Laamɗo
(Marku 1.35-39)

42 Nde weetunoo fu, Iisaa wurtii, yehi nokku perwuɗo. Jamaa oon ina filoo mo. Ɓe ngari to makko, iɓe tefa taa o seeda e maɓɓe fey.
43 Ammaa o wi'i ɓe:

—Ina tilsi mi ɓangina Kabaaru Lobbo dow laamu Laamɗo e galluuje goɗɗe. Sabo wo ɗuum nuliraami.
44 O yehi, imo waajoo ley cuuɗi baajorɗi ley leydi Yahuudiya.

5

No Iisaa noddiri taalibaaɓe arandeeɓe
(Matta 4.18-22, Marku 1.16-20)

1 Nyannde wootere Iisaa ina darii hunnduko maayo Genesaret, jamaa ina ɓillundura ɗakkol makko faa hettindoo haala Laamɗo.
2 O yi'i laanaaji ɗiɗi ina ndarii ɗakkol maayo ngoon. Tawi nanngooɓe liyyi ɓeen mburtake ley majji, ina lonna fiiliiji muɓɓen.
3 O naati ngoota laanaaji ɗiin, ka Simon kaan. O ŋaarii ɗum dirbina ka, ka naata ndiyam seeɗa. O jooɗii ley laana kaan, imo waajoo jama'aaje ɗeen.
4 Nde o selnoo waajaade ndeen, o wi'i Simon:

—Njehee to luggi, paɗɗee fiiliiji mon faa nanngon liyyi.
5 Simon jaabii, wi'i:

—Joomam, min mbaalii miɗen piloo liyyi, min keɓaay fay huunde. Ammaa saabe haala maa, mi faɗɗan fiiliiji ɗi.
6 Nde ɓe paɗɗunoo ɗi ndeen, ɓe nanngi liyyi faa keewi, faa fiiliiji maɓɓe ina ceekoo.
7 Ɓe noddi wondiiɓe maɓɓe wonɓe ley laana ngokka, ngara mballa ɓe. Ɓeen ngari, ɓe kebbini laanaaji ɗiɗi ɗiin fuu faa ɗi nesi yoolaade.
8 Nde Simon Piyeer yi'unoo ɗum fu, dikkinii yeeso makko, wi'i mo:

—Joomam, woɗɗam, sabo wo mi neɗɗo luttuɗo.
9 O wi'ii ɗum sabo kanko e wondiiɓe makko ɓeen fuu,

ɓe kaaynaama saabe keewal liyyi ɗi ɓe nanngi ɗiin.
10 Hono noon Yaakuuba e Yuhanna ɓiɓɓe Jebede wonduɓe e Simon ɓeen du kaayniraa. Ammaa Iisaa wi'i Simon:
—Taa hulu, gilla joonin a laatoto pilotooɗo yimɓe.
11 Nde ɓe njottinnoo laanaaji maɓɓe leydi ndeen, ɓe njoppi ɗum fuu, ɓe njokki Iisaa.

No Iisaa danniri ceppinɗo (Matta 8.1-4, Marku 1.40-45)

12 Wakkati Iisaa wonnoo ley ngalluure gomma, gorko ceppinɗo sanne wari. Gorko oon yi'i Iisaa, sujidi e leydi yeeso muuɗum, na ŋaaroo:
—Joomam, si a muuyii fu, aɗa waawi dannude kam faa mi laaɓa.
13 Iisaa foorti junngo mum, meemi mo, wi'i:
—Mi muuyii, daɗu!
Wakkati oon ceppam ɗam yuwi e makko.
14 De Iisaa yamiri mo taa o haalana ɗum fay gooto, ammaa wi'i mo:
—Yahu holloy hoore maa almaami, ngaɗanaa laaɓugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oon, faa faamina ɓe a daɗii.
15 De fay ko Iisaa haɗi mo haalude ɗuum, kabaaru muuɗum ɓeydii sankitaade. Jama'aaje keewɗe ina ngara, ina kawrita faa kettindanoo mo, woodi du ndannee e nyawuuji muɓɓen.
16 Ammaa imo toowta sera nokkuuje perwuɗe, imo waɗa du'aare.

No Iisaa selliniri mo ɓanndu waatundu (Matta 9.1-8, Marku 2.1-12)

17 Nyannde gomma Iisaa ina waajoo. Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta Muusaa, yuuruɓe gure Galili e Yahudiya, kam e Urusaliima fuu, ina njooɗii. Baawɗe Joomiraaɗo ina ngoni e makko, imo danna nyawɓe.
18 Wakkati oon, woɓɓe ngaddi gorko mo ɓanndu waatundu ina fukkinaa e daɗɗo, ina piloo nannude ɗum faa pukkina ɗum yeeso makko.
19 Kaa nde ɓe kunnginoo nannude mo saabe jamaa oon, ɓe yeeŋi dow suudu nduun, ɓe njuli ndu, de ɓe njippini gorko oon e daɗɗo mum fuu hakkunde yimɓe ɓeen yeeso Iisaa.
20 Nde o yi'unoo goonɗinal maɓɓe ndeen, o wi'i mo ɓanndu waatundu oon:
—Gorko, hakkeeji maa njaafaama.
21 Jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en ɓeen ina miiloo hakkunde muɓɓen ina mbi'a: «Oo wo moy kaaloowo karmuɗi? Moy waawi yaafaade hakkeeji si wanaa Laamɗo?»
22 Iisaa faami miilooji maɓɓe, de jaabii ɓe, wi'i:
—Ko waɗi oɗon miiloo miilooji gaaɗi ni e ɓerɗe mooɗon?
23 Ɓume ɓuri hoyude? Wi'ude hakkeeji makko njaafaama, naa wi'ude o ummoo, o yaha?
24 Ammaa faa paamon Ɓii Neɗɗo ina jogii baawɗe

e adunaaru ndu yaafaade hakkeeji...

Ndeen o wi'i mo ɓanndu waatundu oon:

—Miɗo haalane: umma, hooyu daɗɗo maa, kootaa suudu maa.

25 Wakkati gooto, mo ɓanndu waatundu oon ummii yeeso yimɓe fuu, hooyi daɗɗo muuɗum, hooti suudu mum, ina teddina Laamɗo.

26 Haaynde nanngi yimɓe ɓeen fuu, iɓe teddina Laamɗo. Ɓe kuli sanne, ɓe mbi'i:

—Hannden en nji'ii kaayeefiiji koy!

No Iisaa noddiri Lewi (Matta 9.9-13, Marku 2.13-17)

27 Caggal ɗuum, Iisaa wurtii, yi'i nanngoowo lampo gooto ina wi'ee Lewi ina joodii e suudu nanngooɓe lampo. O wi'i ɗum:

—Jokkam.

28 Lewi yoppi ɗum fuu, ummii, jokki mo.

29 Lewi waɗani mo weltaare mawnde ley suudu mum. Nanngooɓe lampo heewɓe e yimɓe woɓɓe ina nyaamda e maɓɓe.

30 Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta ɓeen ina mbuyka, ina mbi'a taalibaaɓe makko ɓeen:

—Ko waɗi oɗon nyaamda, oɗon njarda e nanngooɓe lampo e luttuɓe woɓɓe?

31 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Wanaa selluɓe kaajaa cawroowo, wo nyawɓe kaajaa cawroowo.

32 Mi waraay faa mi nodda dartiiɓe. Wo luttuɓe noddammi faa tuuba.

Haala suumayeere (Matta 9.14-17, Marku 2.18-22)

33 Ɓe mbi'i mo:

—Taalibaaɓe Yaayaa ina cuumoo sanne ina ngaɗa du'aare, hono noon taalibaaɓe Farisa'en ɓeen du ngaɗata. Ammaa ɓe maa ɓeen ina nyaama ina njara.

34 O wi'i ɓe:

—Yalla oɗon mbaawi suuminde warɓe ɓangal, tawa ɓaŋuɗo oon ina wondi e muɓɓen naa?

35 Ammaa balɗe ngaran nde ɓaŋuɗo oon ittetee hakkunde maɓɓe. E balɗe ɗeen ɓe cuumoto.

36 O banndani ɓe banndol katin:

—Fay gooto ittataa tayre e kaddungal kesal faa moyyinira kiinngal. Si ɗum waɗii, joomum bonnan kesal ngaal, tawee tayre ittaande ndeen yaadataa e kiinngal ngaal.

37 Katin du, fay gooto loowataa cabijam kesam ley sumalleeji kiiɗɗi. Si ɗum waɗii, cabijam kesam ɗaam fusan ɗi, rufa, sumalleeji ɗiin mbona.

38 Ndelle sanaa cabijam kesam loowee e ley sumalleeji kesi.

39 Fay gooto muuyataa cabijam kesam si yarii kiiɗɗam, sabo wi'an kiiɗɗam ɗaam ɓuri welde.

6

Haala nyalaande fowteteende
(Matta 12.1-8, Marku 2.23-28)

1 Waɗiino e nyannde fowteteende wootere, Iisaa ina rewi ley gese. Taalibaaɓe makko ina itta cammeeji alkama, ina molma ina yakka.
2 Kaa Farisa'en woɓɓe mbi'i ɓe:
—Ko waɗi oɗon ngolla ko haɗaa golleede nyannde fowteteende?
3 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Yalla on njanngaay ko Daawda waɗi nde yolbunoo, kam e yaadiraaɓe muuɗum naa?
4 O naati hukum Laamɗo, o nyaami buuru cakkaaɗo oon, o hokki yaadiraaɓe makko du. Tawi le, wo almaami'en tan njeyi nyaamude buuru oon.
5 Iisaa wi'i ɓe katin:
—Bii Neɗɗo kam jeyi nyannde fowteteende.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo waanngo
(Matta 12.9-14, Marku 3.1-6)

6 Nyalaande fowteteende wonnde, o naati suudu waajordu imo waajoo. Gorko mo junngo muuɗum nyaamo waati na ɗoon.
7 Janninooɓe Tawreeta e Farisa'en ina taykoo Iisaa. Iɓe ndaara yalla o dannan gorko oon nyannde fowteteende ndeen, faa ɓe keɓa ko ɓe pelira mo.
8 Ammaa Iisaa annditii milooji maɓɓe. O wi'i mo junngo waanngo oon:
—Umma, dara hakkunde yimɓe!
Gorko oon ummii, darii.
9 Ndeen Iisaa wi'i ɓe:
—Miɗo yama on: ɗume dagii nyannde fowteteende, gollude ko wooɗi naa gollude ko boni? Dannude neɗɗo naa halkude ɗum?
10 Wakkati oon, o ndaari ɓe fuu, o wi'i mo junngom waati oon:
—Foortu junngo maa!
Oon foorti ngo tan, ngo daɗi.
11 Ammaa yimɓe ɓeen tikkii sanne, iɓe ndawrida no ɓe ngaɗata Iisaa.

No Iisaa suɓorii nulaaɓe sappo e ɗiɗo
(Matta 10.1-4, Marku 3.13-19)

12 E ley balɗe ɗeen, Iisaa wurtii, yehi dow waamnde faa du'oo. O waali imo haalda e Laamɗo.
13 Nde weetunoo ndeen, o noddi taalibaaɓe makko ɓeen, o suɓii sappo e ɗiɗo hakkunde muɓɓen, o inndiri ɗum'en nulaaɓe.
14 Kamɓe ngoni: Simon mo o inndiri Piyeer, Andire minyum, Yaakuuba, Yuhanna, Filipu, Bartolome,
15 Matta, Tomaa, Yaakuuba ɓii Alfaa, Simon bi'eteeɗo Kiranoowo suudu baaba,
16 e Yahuuda ɓii Yaakuuba, kam e Yahuuda Isikariyotto, jambotooɗo mo oon.

No Iisaa waajorii yimɓe heewɓe, danni nyawɓe
(Matta 4.23-25)

17 O jippodii e maɓɓe, o darii e nokkuure yaajunde, kanko e taalibaaɓe makko heewɓe. Jamaa keewɗo

ɣuurɗo nokkuuje leydi Yahu-
udiya fuu na ɗoon, kam e
Urusaliima, e gure ɗakkol
maayo manngo gilla Tirus
faa e Sidon.
18 Ɓe ngari faa ɓe kettin-
danoo mo, woodi du ɓe ndan-
nee e nyawuuji maɓɓe. Ɓe
ginnaaji bondi torri du, ndan-
naama.
19 Yimɓe ɓeen fuu ina piloo
meemude mo, sabo baawɗe
ina mburtoo e makko ina
ndanna yimɓe ɓeen fuu.

Haala barkinaaɓe e ɓe mbarkinaaka
(Matta 5.1-12)

20 Wakkati oon, o ɓanti gite
makko o ndaari taalibaaɓe
makko ɓeen, o wi'i:
—Barke woodanii on, onon
talkaaɓe,
sabo onon njeyi laamu
Laamɗo.
21 Barke woodanii on, onon
yolbuɓe joonin,
sabo on kaaran.
Barke woodanii on, onon
woyooɓe joonin,
sabo on mbeltoyto.
22 Barke woodanii on si yimɓe
mbanyii on,
ndiiwii on,
njennii on,
mbonnii inɗe mon saabe
Ɓii Neɗɗo.
23 Ceyoɗon nyannde ndeen,
pittiron seyo,
sabo mbarjaari mawndi
ina woodani on dow
kammu.
Hono noon maamiraaɓe
maɓɓe ngaɗannoo
annabaaɓe.
24 Ammaa bone woodanii
on, onon joomiraaɓe
jawdi,
sabo on keɓii mbelirka
mon.
25 Bone woodanii on, onon
haarɓe joonin,
sabo on njolban.
Bone woodanii on, onon
jalooɓe joonin,
sabo on cunoyto, on
mboyan.
26 Bone woodanii on, si yimɓe
fuu manii on,
sabo hono noon maamiraaɓe
maɓɓe ngaɗannoo
annabaaɓe fewreeɓe.

Haala yiɗugol wayɓe
(Matta 5.38-48, 7.12)

27 —Ammaa onon hettin-
daniiɓe kam ɓeen, miɗo
wi'a on: njiɗee wayɓe
on, ngaɗanon wanyuɓe on
moyyere.
28 Mbarkinee huɗooɓe on,
ndu'anoɗon torrooɓe on du.
29 Si goɗɗo feenyii ma,
hokku ɗum feenya gere
goɗɗo oon du. Si goɗɗo teetii
ma saaya maa jaangol, taa
haɗu ɗum forgo maa du.
30 Ŋaariiɗo ma fuu, kokkaa
ɗum. Teetuɗo ma gineeji
maa, taa ɣamtu ɗum.
31 Ngaɗanee woɓɓe ko
njiɗɗon ɓe ngaɗana on.
32 Si yiɗuɓe on tan njiɗoton,
barke oye keɓoton? Fay
luttuɓe ina njiɗi yiɗuɓe
ɗum'en.
33 Si waɗanooɓe on
moyyere tan ngaɗanton
moyyere, barke oye keɓoton?
Fay luttuɓe ɓeen hono noon
ngaɗata.
34 Si ɓe miiliɗon hemrude
tan nyamlotoɗon, barke
oye keɓoton? Fay luttuɓe
ina nyamloo luttuɓe hono
muɓɓen, faa njoɓee nya-
maande muɓɓen.

35 Onon le, njiɗee wayɓe on,
ngaɗon moyyere, nyamloɗon
tawee on miilaaki yoɓeede
fey. Ndeen, on keɓan mbar-
jaari mawndi, on laatoto
ɓiɓɓe Laamɗo Toowɗo, sabo
oon ina waɗana bonnooɓe
moyyere, ina waɗana bonɓe
du.
36 Laatee yurmotooɓe,
hono no Baaba mooɗon
yurmortoo noon.

Haala hiitaade woɓɓe
(Matta 7.1-5)

37 —Taa kiitee, on ki-
itataake. Taa njukkee, on
njukkataake. Njaafee, on
njaafete.
38 Kokkee, on kokkete
etirgal lobbal, dimmbaangal
de ɗibbaa faa yolii, ina rufa,
saawee e kaddule mooɗon.
Sabo etirgal ngal etirton, wo
ngaal etiranteɗon.
39 O banndani ɓe banndol
du, o wi'i:
—Bumɗo ina waawi
ɗowude bumɗo naa? Si ɗum
waɗii, wanaa ɓe ɗiɗo fuu, ɓe
caaman ley luggere naa?
40 Taalibbo ɓuraa moodib-
bom, de taalibbo kiɓɓuɗo laa-
toto hono moodibbom.
41 Ko waɗi de aɗa yi'a kuɗol
ley yitere sakiike maa, de aan
le, a taykataako leggal gonn-
gal e ley yitere maa ndeen?
42 Noy mbaawrataa wiide
sakiike maa: «Sakiike, accu
mi ittane kuɗol gonngol e
yitere maa ngol», tawee aan
le, a yi'ataa leggal gonngal e
ley yitere maa ndeen? Mu-
naafiki, ittu leggal gonngal
ley yitere maa ngaal tafon.
Ndeen jiiɗe maa laaɓan, faa
keɓaa ittaa kuɗol gonngol ley
yitere sakiike maa ngool.

Haala lekki e ɓiɓɓe muuɗum
(Matta 7.16-20, 12.33-35)

43 —Lekki lobbi rimataa
ɓiɓɓe bonɓe, lekki mbonki du
rimataa ɓiɓɓe lobbuɓe.
44 Sabo lekki fuu, wo ɓiɓɓe
muuɗum anndititee. Yibbe
ɓorataake e ngi'eehi, cabiije
du ɓorataake e kebbe.
45 Neɗɗo moyyo, ko moyyi
ko resii ley ɓernde muuɗum,
ɗuum wurtinta. Neɗɗo bonɗo
du, ko boni ko resii ley ɓernde
muuɗum, ɗuum wurtinta.
Sabo ko heewi ley ɓernde
ɗuum, hunnduko wurtinta.

Haala suudu joyyinaandu dow hayre
(Matta 7.24-27)

46 —Ko waɗi oɗon noddira
kam «Joomam, Joomam» de on
ngaɗataa ko mbiimi?
47 Neɗɗo fuu garɗo to am de
hettindii haalaaji am, jokki
ɗi, mi hollan on mo o nanndi:
48 Joomum ina nanndi e
neɗɗo nyiɓuɗo suudu, wasi
leydi ndiin faa yottii hayre,
joyyini ndu dow mayre.
Ndeen yuwoonde mawnde
toɓi faa gooruwol heewi,
fiyi e suudu nduun, ammaa
hunngii dimmbude ndu,
sabo ndu nyiɓaama faa
wooɗi.
49 Kaa kettindiiɗo haala
am, si jokkaay, ina nanndi
hono nyiɓuɗo suudu dow
leydi mo wasanaay ɗum
joyyinirde. Gooruwol bub-
boowol fiyi e suudu nduun,
de wakkati gooto ndu saami.
Suudu nduun halki halkere
mawnde sanne.

7

No Iisaa danniri golloowo mawɗo sordaasi'en
(Matta 8.5-13)

1 Nde Iisaa selnoo waajaade hettindaniiɓe ɗum ɓeen fu, yehi Kafarnahum.

2 Mawɗo sordaasi'en gooto, golloowo muuɗum korsuɗo nyawi faa ina habda e yonki.

3 Mawɗo oon nani kabaaru Iisaa. O neli mawɓe Alhuudiyankooɓe to Iisaa, wara, danna golloowo makko oon.

4 Ɓe ngari to makko, iɓe ŋaaroo mo sanne sanne, iɓe mbi'a:

—Imo haani waɗaneede ɗum,

5 sabo imo yiɗi lenyol men, katin du kanko nyiɓi suudu men waajordu.

6 Iisaa ina yaada e maɓɓe faa ɓe ɓadii suudu mawɗo oon. Ndeen mawɗo oon neli yimɓe muuɗum to Iisaa, wi'i ɗum:

—Moodibbo, taa tampin hoore maa, sabo miin, mi hewtaay ko naataa ley suudu am.

7 Ɗum waɗi du miiliimi mi fotaay yaade to maa. Ammaa haalu haala maa tan, ndeen golloowo am oon daɗan.

8 Miin e hoore am, wo mi laamaaɗo, de miɗo dawrana sordaasiiɓe du. Si mi wi'ii gooto maɓɓe yaha fu, yahan. Si mi wi'ii goddo wara, waran. Si mi wi'ii maccuɗo am waɗa huunde, waɗan.

9 Nde Iisaa nannoo haala kaan ndeen, ɗum haaynii ɗum, de hucciti e yimɓe jokkuɓe ɗum ɓeen, wi'i:

—Miɗo haalana on, mi yi'aay hono ngal goonɗinal sellude fay ley Israa'iila'en.

10 Nde nulaaɓe ɓeen njeccinoo wuro toon ndeen, tawi golloowo oon sellii.

No Iisaa ummintiniri ɓii debbo mo gorum maayi

11 Gaɗa majjum, o yehi wuro wi'eteengo Nayin. Taalibaaɓe makko e yimɓe heewɓe ina njaada e makko.

12 Nde o ɓattinoo dammbugal wuro ngoon ndeen, o hawri e maayɗo, ina wurtinee. Wo bajjo mo bammum maayi, inna mum ɓaŋaaka katin. Yimɓe wuro ngoon heewɓe ina njaada e inniiwo oon.

13 Nde Iisaa yi'unoo inniiwo oon fu, yurmii ɗum sanne, wi'i:

—Taa woy!

14 Iisaa ɓattitii, meemi leggal kooyirgal maayɓe ngaal. Tiigiiɓe ngal ɓeen ndarii. O wi'i:

—Suka jokolle, miɗo wi'e: Umma!

15 Maayɗo oon ummii joodii, fuddi haalude. Iisaa hokkiti mo inniiko.

16 Kulol nanngi yimɓe ɓeen fuu, iɓe teddina Laamɗo, iɓe mbi'a:

—Annabaajo mawɗo ɓangii e ley meeɗen! Laamɗo warii ina walla yimɓe muuɗum.

17 Kabaaru Iisaa oon sankitii e leydi Yahuudiya e seraaji muuɗum fuu.

No Yaayaa lootoowo lootagal batisima nuliri to Iisaa
(Matta 11.2-19)

18 Taalibaaɓe Yaayaa
kumpiti ɗum kabaaru oon
fuu. Yaayaa noddi ɗiɗo
muɓɓen,
19 nuli ɗum'en to Iisaa,
yamowa ɗum yalla kam woni
kaanɗo warude oon, naa ɓe
ndooman goɗɗo.
20 Worɓe ɗiɗo ɓeen ngari to
makko, mbi'i mo:
—Yaayaa lootoowo lootagal
batisima nuli min e maaɗa,
min yame yalla aan woni
kaanɗo warude oon, naa min
ndooman goɗɗo?
21 Wakkati oon pay, tawi
o dannii yimɓe heewɓe e
nyawuuji ɗi kawtaa sii,
o riiwii ginnaaji bonɗi, o
wumtinii wumɓe heewɓe.
22 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Njehee kaaltanowee
Yaayaa ko njiiɗon e ko
nanɗon: wumɓe ina
mbumta, bonnguuɓe ina
njaha e koyɗe muɓɓen, sep-
pinɓe ina cellinee, faaɗuɓe
ina paaɗita, maayɓe ina
ummintinee, talkaaɓe du ina
kaalanee Kabaaru Lobbo.
23 Barke woodanii mo yop-
paay goonɗinde kam.
24 Nde nulaaɓe ɓeen
kootunoo ndeen, Iisaa fuɗɗi
haalande jamaa oon haala
Yaayaa, wi'i ɗum'en:
—Ko njaaɗon ley ladde
ɗuum, wo faa ndaarowon
ɗume? Yalla huɗo ko henndu
dimmbata naa?
25 Ndelle ɗume njaaɗon
faa ndaarowon? Gorko
nyaayoowo naa? Si goonga,
ɓornotooɓe kaddule lobbe de
mbuura nguurndam lobbam
ɓeen, ley cuuɗi kaanankooɓe
tawetee.
26 Ndelle, ɗume ndaaroyɗon?
Annabaajo naa? Goonga!
Miɗo haalana on, imo ɓuri
annabaajo.
27 Kanko woni mo Laamɗo
haali kabaaru muuɗum ley
Binndi, wi'i:
«Ndaaree, mi ardinante nu-
laaɗo am moyyinane
laawol.»*
28 Miɗo haalana on, di-
moowo fuu rimaay ɓurɗo
Yaayaa. Tawi le, ɓurɗo fuu
famɗude ley laamu Laamɗo
oon na ɓuri mo teddude.
29 Yimɓe hettindaniiɓe mo
ɓeen fuu, fay nanngooɓe
lampo ɓeen, njaɓii konngol
Laamɗo ko Yaayaa looti
ɗum'en lootagal batisima
ɗuum.
30 Ammaa Farisa'en e jan-
ninooɓe Tawreeta njoppii
muuyo Laamɗo ko ɓe njaɓaay
looteede e junngo Yaayaa
ɗuum.
31 Ndelle, ɗume nanndi-
nammi yimɓe jamaanu o?
Ɓeye o nanndi?
32 Iɓe nanndi e sukaaɓe
jooɗiiɓe ley taliyaare luumo,
ina noddundura, ina mbi'a:
«Min puufanii on cereeli,
de on mbamaay.
Min mboyanii on jimi bojji,
de on mboyaay.»
33 Sabo Yaayaa lootoowo
lootagal batisima warii,
nyaamataa ɓii jalo, yarataa
doro du, de oɗon mbi'a ina
wondi e ginnaaru.
34 De Ɓii Neɗɗo warii,
ina nyaama ina yara, de
oɗon mbi'a, «Ndaar neɗɗo
o, kakkilanɗo nyaamude e

* **7:27** Malakiya 3.1.

yarude tan, yigoo nanngooɓe
lampo e luttuɓe woɓɓe.»
35 Ammaa jaɓuɓe hakkillo
Laamɗo ɓeen fuu ina laamni
wo ngo goonga.

No Iisaa yaaforii debbo pi-
joowo

36 Gooto e Farisa'en ɓeen
noddi mo faa ɓe nyaamda. O
naati suudu Farisaajo oon, o
joodii faa o nyaama.
37 Debbo pijoowo ina woni
ley wuro ngoon. Ko o nani
Iisaa ina woni ley suudu
Farisaajo oon ina nyaama
ɗuum, o waddi faandu
nebbam uurɗam.
38 O hetti caggal Iisaa
ɗakkol koyɗe muuɗum,† imo
woya, imo leppinira koyɗe
mum gondi makko, imo
mooytira ɗe sukundu makko.
Imo muccoo ɗe, imo joora
nebbam ɗaam dow majje.
39 Nde Farisaajo nodduɗo
mo oon yiinoo ɗum ndeen,
wi'i e ley ɓernde mum: «Si
neɗɗo o wo annabaajo, o
annditan moy woni debbo
meemoowo mo oon, o faa-
man wo pijoowo.»
40 Iisaa haaldi e Simon
Farisaajo oon, wi'i:
—Simon, miɗo woodi
goɗɗum ko njiɗumi haalande
ma.
O jaabii:
—Haal, Moodibbo!
41 Iisaa wi'i:
—Nyamlotooɗo gomma ina
rewannoo yimɓe ɗiɗo, gooto
oon buudi cardi keme joy,
gooto du buudi cardi capanɗe
joy.
42 Kaa nde tawanoo ɓe
ngalaa ko ɓe njoɓa mo ndeen,
o yaafanii ɓe ɗiɗo fuu. Ndelle,
moy e maɓɓe ɓuri yiɗude mo?
43 Simon jaabii:
—Miɗo miila mo o yaafanii
kaalisi keewɗo oon.
Iisaa wi'i mo:
—A haalii goonga!
44 Ndeen o hucciti e debbo
oon, o wi'i Simon:
—A yi'ii debbo o naa? Mi
naatii suudu maa, a hokkaay
kam ndiyam mi loota koyɗe
am. Ammaa kanko kaa, o
lootirii koyɗe am e gondi
makko, de o mooytiri ɗe
sukundu makko.
45 Aan, a muccaaki kam, de
kanko kaa, gilla naatumi, o
selaay muccaade koyɗe am.
46 A wattaay nebbam dow
hoore am, de kanko kaa, o
joorii nebbam uurɗam dow
koyɗe am.
47 Ɗum wadi miɗo wi'e:
hakkeeji makko no keewiri
fuu njaafaama, ndelle njin-
ngu makko ina mawni. De
jaafanaaɗo seeɗa, njinngu
muuɗum heewaa.
48 Ndeen o wi'i debbo oon:
—Hakkeeji maa njaafaama.
49 Nyaamdooɓe e makko
ɓeen puɗɗi yamundurde
hakkunde muɓɓen: «Moy
woni o neɗɗo, jottiiɗo faa
yaafaade hakkeeji?»
50 O wi'i debbo oon:
—Goondinal maa hisinii
ma. Yahu e jam.

8

Haala rewɓe jokkuɓe Iisaa

1 Caggal ɗuum, Iisaa ina
yiiltoo ley galluuje e gure, ina

† **7:38** E ley jamaanu Iisaa, yimɓe ina mbaawi wahaade e dow coɓɓuli nani de nyaama.

gooyna, ina haala Kabaaru
Lobbo dow laamu Laamɗo.
Taalibaaɓe makko sappo
e ɗiɗo ɓeen ina ngondi e
makko,
2 kam'en e rewɓe dannaaɓe
e nyawuuji muɓɓen, e ɓe
ginnaaji bonɗi du ndiiwaa
e muɓɓen. Ɓeen ngoni
Mariyama innditirteeɗo
Magdala mo ginnaaji jeɗɗi
mburtinaa e muuɗum,
3 e Yowanna, dee howruujo
Hirudus bi'eteeɗo Huja, kam
e Susaana, e rewɓe woɓɓe
heewɓe. Ɓe fuu ɓe mballirii
Iisaa e taalibaaɓe mum jawdi
maɓɓe.

Banndol dow aawoowo
(Matta 13.1-9, Marku 4.1-9)

4 Yimɓe yuuri e gure ɗeen
fuu ina ngara to makko. Nde
jamaa keewɗo oon fiilinoo
mo ndeen, o banndani ɓe
banndol ngol, o wi'i:

5 —Aawoowo wurtii faa
saaka aawdi muuɗum. E ley
aawugol ngool, aawdi ngondi
saami e laawol, yaaɓaa, de
pooli ngari, cuɓi ndi.
6 Yoga mayri saami ley
korokaaye, fuɗi, yoori, sabo
nokku oon darnataa ndiyam.
7 Yoga mayri saami to
kebbe puɗata. Ndi mawnidi e
majje, de kebbe ɗeen ɓilli ndi.
8 Yoga mayri saami e leydi
lobbiri, fuɗi, rimi, wabbere
fuu ɓeydii kile hemre.

Nde o haalnoo ɗum ndeen,
o ɓanti daande makko, o wi'i:

—Jom nowru nanooru fuu,
nana!

No Iisaa holliri ko waɗi de na banndana yimɓe
(Matta 13.10-17, Marku 4.10-12)

9 Taalibaaɓe makko ɓeen
yami mo:

—Ɗume banndol ngol fiir-
tata?
10 O wi'i ɓe:

—Onon, on kokkaama
faamude ko suuɗii e laamu
Laamɗo. De heddiiɓe ɓeen
kaa, e banndi kaalirantee,
faa
«ndaara, tawa nji'ataa,
nana, tawa paamataa.»*

No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo
(Matta 13.18-23, Marku 4.13-20)

11 Inan maanaa banndol
ngol: aawdi ndiin wo kon-
ngol Laamɗo.
12 Ngondi sera laawol
ndiin woni nanooɓe ngol, de
Ibiliisa wara, itta ngol e ɓerɗe
muɓɓen taa ngoondina de
kisa.
13 Ngondi dow korokaaye
ndiin woni nanooɓe ngol,
njaɓɓoroo ngol seyo, de
ɓe ngalaa ɗaɗi ley mag-
gol. Wakkati seeɗa tan
ɓe ngoondinta. Nde
ndaartindagol wari fuu, ɓe
njoppan.
14 Caamundi ley kebbe
ndiin woni nanooɓe konngol
ngool, ammaa ley mawnugol
muɓɓen ndeen kaɓɓu-ko'u e
jawdi e mbelirka adunaaru
ɓillan ɗum'en, kunngoo
rimude.
15 Ammaa ɗo aawdi ndiin
saami e leydi lobbiri ɗoon,
ɓeen ngoni nanirooɓe kon-
ngol ngool ɓerɗe belɗe

* **8:10** Esaaya 6.9.

laaɓuɗe. Ley tinnitaare ɓe tiigoo ngol faa ngol rima.

Banndol dow lampal
(Marku 4.21-25)

16 —Fay gooto huɓɓataa lampal de hippa ɗum tummbude naa soorna ɗum ley leeso. Ko waɗata dey, ɓilan ngal faa ngal yaynana naatooɓe.
17 Sabo walaa fuu ko suuɗii ko funtintaake, walaa ko suuɗii du ko annditataake, wurtinee yaasin.
18 Ndelle, tinnee no nanirɗon ni, sabo neɗɗo fuu jogiiɗo paamal† dow laamu Laamɗo, ɓeydante. Ammaa mo walaa paamal oon, fay ko miilata ina jogii ɗuum, teetete.

Minyiraaɓe Iisaa e inna muuɗum
(Matta 12.46-50, Marku 3.31-35)

19 Inna Iisaa e minyiraaɓe muuɗum ngari to muuɗum, de ɓe mbaawaay ɓattaade ɗum saabe jamaa.
20 O haalanaa inniiko e minyiraaɓe makko ina ndarii yaasin, ina njiɗi yi'ude mo.
21 De o jaabii, o wi'i:
—Inna am e minyiraaɓe am wo nanooɓe haala Laamɗo, de ɗowtanoo ka ɓeen.

No Iisaa darniri henndu
(Matta 8.23-27, Marku 4.35-41)

22 Nyannde gomma Iisaa e taalibaaɓe muuɗum naati laana. O wi'i ɓe:
—En peyyita, njehen gere ooto maayo ngo.
Ɓe ndunnyi.
23 Ko ɓe peyyitata ɗuum, o ɗaanii. Wakkati oon, henndu mawndu ummii dow maayo, ndiyam ina naata laana kaan faa ka nesi yoolaade.
24 Ɓe ɓattitii, iɓe pindina mo iɓe mbi'a:
—Joomii amin, joomii amin, inani miɗen kalka!
O fini, o sappani henndu e bempeyye ɗeen e semmbe, de ɗum fuu ɗum darii, ɗum deyyinii.
25 Ndeen o wi'i ɓe:
—Toy goonɗinal mon woni?
Ɓe kuli, ɗum haaynii ɓe, iɓe mbi'undura:
—O wo moy ndelle? Imo yamira fay keni e ndiyam de ɗum fuu iɗum ɗowtanoo mo!

No Iisaa dannirii gonduɗo e ginnaaji
(Matta 8.28-34, Marku 5.1-20)

26 Gaɗa ɗuum ɓe njottowii leydi Gerasa'en, kuccundurndi e leydi Galili.
27 Nde o jippinoo laana kaan ndeen, gorko gonduɗo e ginnaaji jeyaaɗo e wuro ngoon hawri e makko. Gorko oon wo joppuɗo kaddule muuɗum ko ɓooyi, o jooɗaaki ley wuro, imo woni ley caabeeje.
28 Ko o yi'i Iisaa ɗuum, o halɓi, o hippii yeeso muuɗum, o haali faa toowi, o wi'i:
—Iisaa, Ɓii Laamɗo Toowɗo, ɗume njiɗɗaa waɗude kam? Miɗo nyaage, taa torram.
29 O wi'iri noon sabo Iisaa yamirii ginnaaru bonndu

† **8:18** ***Paamal***ɗo ina yaada e goonɗinal omtoowal ɓernde joomum faa jaɓa goonga.

nduun wurtoo e makko. Kile keewɗe indu warti-wartinannoo e makko, indu nannga mo. Imo haɓɓirenoo callali, juuɗe e koyɗe fuu, de imo taya ɗi, ginnaaru nduun ina yaara mo ley ladde.

30 Iisaa yami mo, wi'i:

—Noy mbi'eteɗaa?

O jaabii:

—Miɗo wi'ee Jamaa.

Sabo ginnaaji keewɗi ina ngoni e makko.

31 Iɗi nyaagoo Iisaa taa yamira ɗi ɗi naatowa ley ɓunndu torra.

32 Tawi coggal girooji manngal ina dura dow waamnde ɗoon. Ginnaaji ɗiin ŋaarii mo o acca ɗi ɗi naatowa e ley girooji ɗiin. O acci ɗi.

33 Ɗi njalti e neɗɗo oon, ɗi naati e ley girooji ɗiin. Coggal ngaal fuu doggi, tellitii dow waamnde ndeen, naati maayo, yoolii.

34 Nde duroo ɓe ɓeen njiinoo ko waɗi ɗuum fu, ɓe ndoggi, ɓe kaalanowi ɗum yimɓe ngalluure ndeen e seraaji muuɗum.

35 Ɓeen ngari ndaarude ko waɗi ɗuum. Nde ɓe njottinoo Iisaa ndeen, ɓe tawi gondunooɗo e ginnaaji oon ina jooɗii ɗakkol makko, ina ɓornii kaddule, hakkillom wartii. De kulol nanngi ɓe.

36 Yiinoo ɓe ɗum ɓeen kaalani yimɓe no gondunooɗo e ginnaaji oon danniraa.

37 Yimɓe leydi Gerasa fuu ŋaarii Iisaa dillana ɗum'en leydi muɓɓen, sabo kulol manngol nanngii ɗum'en. O naati laana, o dilli.

38 Mo ginnaaji ndiiwaa e muuɗum oon, ŋaarii Iisaa sanne, acca o jokka ɗum. Ammaa Iisaa yeccini mo, wi'i:

39 —Hootu suudu maa, kaalanaa yimɓe maa ko Laamɗo waɗani maa.

O yehi, o gooyni e wuro ngoon fuu ko Iisaa waɗani mo ɗuum.

No Iisaa ummintiniri ɓii Jayrus e no danniri debbo nyawɗo

(Matta 9.18-26, Marku 5.21-43)

40 Nde Iisaa wartunoo ndeen, jamaa oon jakkitii ɗum, sabo yimɓe fuu ina ndoomunoo ɗum.

41 Wakkati oon, gorko bi'eteeɗo Jayrus, hooreejo suudu waajordu, wari to makko, hippii ɗakkol koyɗe makko, ŋaarii mo o wara suudu mum.

42 Ɓiyum debbo bajjo, ina habda e yonki. Duuɓi muuɗum na ngaɗa hono sappo e ɗiɗi.

E ley ko Iisaa yahata toon ɗuum, yimɓe na ɓilli ɗum sanne.

43 Debbo gooto, mo yiiyam muuɗum taccataa ko waɗata duuɓi sappo e ɗiɗi, ina tawaa toon. O hantii jawdi makko fuu to sawroo ɓe, ammaa fay gooto waawaay dannude mo.

44 O yuuri gaɗa Iisaa, o meemi kommbol saaya mum. Wakkati oon yiiyam makko tacci.

45 Iisaa wi'i:

—Moy meemi kam?

Fay gooto jaabaaki, de Piyeer wi'i:

—Joomam, hakkunde yimɓe ngonɗaa, iɓe ɓilli ma.
46 Iisaa wi'i:
—Goɗɗo meemii kam, sabo mi maatii baawɗe njaltii e am.
47 Nde debbo oon annditinnoo ɗum suuɗataako fu, wari ina diwna, hippii yeeso makko, haali hakkunde yimɓe fuu ko waɗi de meemi mo, e no daɗiri wakkati gooto.
48 Iisaa wi'i mo:
—Banndam debbo, goonɗinal maa dannii ma. Yahu e jam.
49 O tilaaki haalde, faa goɗɗo yuuri to wuro hooreejo suudu waajordu oon, wi'i ɗum:
—Ɓiya heddaaki, taa tampin Moodibbo o katin.
50 Ammaa nde Iisaa nannoo ɗum fu, wi'i hooreejo suudu waajordu oon:
—Taa hulu, goonɗin tan, ɓiya oon daɗan.
51 Nde o yottinoo suudu hooreejo oon fu, o accaay fay gooto naadda e makko, si wanaa Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e baaba suka oon e inna muuɗum.
52 Yimɓe ɓeen fuu ina mboya suka oon, ina piira ɓerɗe muɓɓen mettorgal. O wi'i ɓe:
—Taa mboyee sabo o maayaay, wo o ɗaani tan.
53 Ndeen ɓe njalnorii mo, sabo iɓe anndi o maayii.
54 Iisaa nanngi junngo suka oon, ɓanti daande muuɗum, wi'i:
—Suka, umma!
55 Yonki makko warti, o ummii wakkati oon pay. Iisaa yamiri ɓe kokka mo ko o nyaama.
56 Ɗum haaynii saaraaɓe suka oon. O gongini ɓe taa ɓe kaalana fay gooto ko waɗi ɗuum.

9

No Iisaa nuliri taalibaaɓe muuɗum sappo e ɗiɗo
(Matta 10.5-15, Marku 6.7-13)

1 Iisaa noddi taalibaaɓe muuɗum sappo e ɗiɗo ɓeen, hokki ɗum'en semmbe e baawɗe riiwude ginnaaji e dannude nyawuuji.
2 O nuli ɓe ɓe ngooyna kabaaru laamu Laamɗo, ɓe ndanna nyawɓe.
3 O wi'i ɓe:
—Taa njaadee e fay huunde, wanaa sawru, wanaa mbasu, wanaa nyaamdu, wanaa buuɗi. Katin du taa adon saayaaji ɗiɗi.
4 Galle mo njippiɗon fuu, keddoɗon ɗoon faa nde ndilloton wuro ngoon.
5 Wuro fuu ngo on njaɓɓaaka e muuɗum, si oɗon mburtoo ɗum, piɗɗon sollaare maɓɓe wonnde e koyɗe mon, faa laatanoo ɓe seedee e dow bonanda maɓɓe.
6 Ɓe ndilli, iɓe ngaɗa wuro e wuro, iɓe mbaajoo Kabaaru Lobbo, iɓe ndanna nyawɓe wonɓe ley nokkuuje ɗeen fuu.

No kabaaru Iisaa wemmbiri Hirudus
(Matta 14.1-12, Marku 6.14-29)

7 Hirudus, laamiiɗo oon, nde nannoo ko Iisaa waɗi fuu, hakkillo mum jiiɓii.

Sabo woɓɓe ina mbi'a Yaayaa lootoowo lootagal batisima oon ummitii e maayde,

8 woɓɓe ina mbi'a annabi Iliyaasa ɓangi, woɓɓe katin ina mbi'a gooto e annabaaɓe arandeeɓe ɓeen ummitii.

9 Hirudus wi'i:

—Mi tayii hoore Yaayaa. Moy woni o mo nanammi kabaaru muuɗum ga'uɗo hono noon?

Imo filoo yi'ude ɗum.

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje njoyo

(Matta 14.13-21, Marku 6.30-44, Yuhanna 6.1-14)

10 Nulaaɓe ɓeen ngarti. Ɓe kaalani Iisaa ko ɓe ngaɗi ɗuum fuu. O yaadi e maɓɓe wuro wi'eteengo Baytisayda, o toowtidi e maɓɓe.

11 Jama'aaje ɗeen nani ɗum, njokki mo. O jakkitii ɓe, imo haalana ɓe kabaaru laamu Laamɗo, imo danna ley maɓɓe haajaaɓe danneede.

12 Naange fuɗɗi hiirude. Sappo e ɗiɗo ɓeen ɓattitii mo, mbi'i mo:

—Mbi'aa jamaa o yaha ley gure e nokkuuje ɓadiiɗe, faa keɓa to njippoo e to nyaama, sabo ɗo wo ladde ɓolde.

13 Ammaa o wi'i ɓe:

—Onon e ko'e mooɗon, kokkee ɓe ko ɓe nyaama!

Ɓe mbi'i mo:

—Buuruuje joy e liyyi ɗiɗi tan min njogii, si wanaa min njaha, min coodanowa yimɓe ɓe fuu nyaamdu.

14 Sabo yimɓe ɓeen ina ngaɗa hono worɓe ujunaaje njoyo baka rewɓe e sukaaɓe ngalaa. O wi'i taalibaaɓe makko ɓeen:

—Njoyyiniree ɓe feccere feccere, wootere fuu capanɗe njoyo.

15 Ɓe ngaɗiri noon, ɓe njoyyini ɓe fuu.

16 O hooyi buuruuje joy ɗeen e liyyi ɗiɗi ɗiin, o tiggitii kammu, o yetti Laamɗo. O heltii buuru oon e liyyi ɗiin, o hokki taalibaaɓe ɓeen peccana jamaa oon.

17 Ɓe fuu ɓe nyaami faa ɓe kaari. Taalibaaɓe ɓeen kawrunduri kelte keddiiɗe ɗeen, kebbini kandeeje sappo e ɗiɗi.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

(Matta 16.13-20, Marku 8.27-30)

18 Nyannde gomma imo toowtidi e taalibaaɓe makko, imo waɗa du'aare. O yami ɓe, o wi'i:

—Moy jama'aaje mbi'ata ngonumi?

19 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Woɓɓe ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootagal batisima. Woɓɓe du ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Woɓɓe katin du ina mbi'a wo a gooto e annabaaɓe arandeeɓe ɓeen ummitii.

20 O yami ɓe:

—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?

Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo a Almasiihu Laamɗo!

21 O sappani ɓe e semmbe taa ɓe kaalana ɗum fay gooto.

No Iisaa haaliri dow maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Matta 16.21-23, Marku 8.31-33)

22 O ɓeydi, o wi'i:

—Ina tilsi Ɓii Neɗɗo torree torraaji keewɗi. Mawɓe yimɓe e almaami'en e jannginooɓe Tawreeta caloto mo. O warete, de nyannde tataɓerde o iirtoto.

No Iisaa jokkirtee
(Matta 16.24-28, Marku 8.34-9.1)

23 Gaɗa ɗum o wi'i ɓe fuu:

—Muuyɗo jokkude kam fuu, sela ndaarude hoore muuɗum, hooya leggal muuɗum palaangal nyannde fuu, jokka kam.*

24 Sabo muuyɗo dannude yonki muuɗum, mursan ki. Ammaa mursuɗo ki saabe am, dannan ki.

25 Ɗume heɓude adunaaru ndu fuu nafata neɗɗo si halkii yonki muuɗum naa mursii hoore muuɗum?

26 Cemtirɗo kam, miin e haalaaji am fuu, miin Ɓii Neɗɗo du, mi semtiran ɗum nde ngartidoymi e teddeengal am e teddeengal Baaba am e maleyka'en seniiɓe.

27 Goonga kaalanammi on: yoga e wonɓe ɗo ɓe maayataa, tawee nji'aay laamu Laamɗo.

No alhaali Iisaa waylitorii
(Matta 17.1-8, Marku 9.2-8)

28 Hono balɗe jeetati gaɗa ko Iisaa haali haalaaji ɗiin, o yaari Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba dow waamnde faa o waɗa du'aare.

29 Nde o du'otonoo ndeen, yeeso makko waylitii, kaddule makko ndawni far faa ina njalba.

30 Inan worɓe ɗiɗo ɓangi, ina kaalda e makko. Wo Muusaa e Iliyaasa.

31 Ɓe ɓangidi e darja mawɗo, iɓe kaala dow dillugol makko adunaaru ngol o ɓadii tabintinde to Urusaliima ngool.

32 Tawi Piyeer e wonduɓe e muuɗum ɓeen wo ɗaaniiɓe ɗoyngol teddungol. Kaa ɓe pinii, ɓe nji'i darja makko, ɓe nji'i worɓe ɗiɗo wonduɓe e makko ɓeen.

33 Nde yimɓe ɗiɗo ɓeen ceedannoo e makko ndeen, Piyeer wi'i mo:

—Joomam, gonal amin ɗo ina woodi. Accu min ndarna hukumuuji tati: aan gooto, Muusaa gooto, Iliyaasa du gooto.

O anndaa ko o haalata.

34 Nde o haalannoo ɗum ndeen, ruulde wari, suddi ɓe. Nde ruulde ndeen suddunoo ɓe fu, taalibaaɓe ɓeen kuli sanne.

35 Daande yuuri e ley ruulde ndeen, wi'i:

—O woni Ɓiyam cuɓaaɗo. Kettindanee mo!

36 Nde daande ndeen tilinoo fu, Iisaa kam tan tawaa toon. Taalibaaɓe ɓeen cuuɗi kabaaru oon. Ley balɗe ɗeen, ɓe kaalanaay fay gooto ko ɓe nji'i ɗuum.

* **9:23** Maanaa ***hooyude leggal palaangal*** woni anniyaade mursude yonki muuɗum hono no Iisaa ni.

No Iisaa selliniri suka gonduɗo e ginnaaru
(Matta 17.14-18, Marku 9.14-27)

37 Jaango majjum, nde ɓe
njippinoo waamnde ndeen,
jamaa keewɗo jakkitii mo.
38 E ley jamaa oon, gorko
gooto yeewnii, wi'i:
—Moodibbo, miɗo nyaage,
tinna ndaaranam ɓiyam
gorko, sabo kam tan
ngoodumi.
39 Ginnaaru ina nannga
mo, o feekoo wakkati gooto,
imo diwna faa hunnduko
makko wurtina nguufo. Ndu
yoppataa mo si wanaa terɗe
makko fuu nawnoo.
40 Mi nyaagake taalibaaɓe
maa ɓeen ndiiwa ndu, de ɓe
kunngii.
41 Iisaa jaabii, wi'i:
—Hey jamaanu bonɗo mo
walaa goondinal. Faa ndey
ngondammi e mooɗon? Faa
ndey keddotoomi munyande
on? Waddanam suka maa o
ɗo!
42 Nde suka oon warannoo
ndeen, ginnaaru nduun
liɓi ɗum e leydi, heddii ina
diwnina ɗum. Ndeen Iisaa
sappani ginnaaru nduun e
semmbe, danni suka oon,
hokkiti ɗum baaba muuɗum.
43 Ɗum haaynii yimɓe ɓeen
fuu sanne saabe baawɗe
Laamɗo mawɗe ɗeen.

No Iisaa haaliri dow maayde muuɗum e ummitagol muuɗum
(Matta 17.22-23, Marku 9.30-32)

E ley ko jamaa oon fuu
haaynaa e golle Iisaa ɗuum, o
wi'i taalibaaɓe makko ɓeen:
44 —Onon le, omtee noppi
mon, nanon ko kaalammi:
Ɓii Neɗɗo wattete e juuɗe
yimɓe.
45 Ammaa ɓe paamaay
haala kaan, maanaa makka
ina suuɗanii ɓe, faa ɓe
kunngii annditinde ka. Ɓe
kulii yamtindaade mo dow
makka du.

Haala ɓurɗo teddude
(Matta 18.1-5, Marku 9.33-37)

46 Ndeen taalibaaɓe ɓeen
ina njeddundura moy ɓuri
teddude hakkunde muɓɓen.
47 Iisaa annditi ko ɓe miilo-
too ley ɓerɗe maɓɓe. O hooyi
cukalel, o darni ngel ɗakkol
makko,
48 o wi'i ɓe:
—Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo
cukalel ngel e innde am, wo
miin jaɓɓii. Jaɓɓiiɗo kam du,
jaɓɓake Nulɗo kam. Sabo
ɓurɗo famɗude hakkunde
mooɗon fuu, kam woni
tedduɗo.

Haala mo salaaki en fuu ina wondi e meeɗen
(Marku 9.38-40)

49 Yuhanna haali, wi'i:
—Joomam, min nji'ii gorko
gooto ina riiwra ginnaaji e
innde maa, de min kaɗi mo,
sabo o waldaa e meeɗen.
50 Iisaa wi'i mo:
—Taa kaɗee mo ɗum, sabo
mo salaaki on fuu ina wondi
e mooɗon.

No wuro wooto salorii Iisaa

51 Nde wakkati yeentugol
Iisaa dow kammu ɓadinoo fu,
siini yahan Urusaliima,
52 nuli nulaaɓe ardoo ɗum.
Nulaaɓe ɓeen naati ley wuro

Samariyankooɓe wooto faa
cegilanoo mo weerdude.
53 Ammaa wuro ngoon
jaɓɓaaki mo, sabo Urusaliima
o fa'i.
54 Nde Yaakuuba e
Yuhanna nji'unoo ɗum
ndeen, mbi'i:
—Joomii amin, yalla aɗa
yiɗi min njamira yiite yuura
dow kammu wula ɓe naa?
55 Ndeen Iisaa hucciti e
maɓɓe, feli ɓe.
56 Caggal ɗuum ɓe njehi
wuro wonngo.

No yimɓe mbiiri njokkan Iisaa
(Matta 8.19-22)

57 E ley jahaangal maɓɓe
ngaal, goɗɗo wi'i mo:
—To njahataa fuu mi
jokkete.
58 Iisaa wi'i mo:
—Baagaaji† ina njogii
gayɗe, pooli du ina njogii
cuuɗi, ammaa Ɓii Neɗɗo
walaa fay nokku ɗo fukkina
hoore muuɗum fowta.
59 O wi'i goɗɗo katin:
—Jokkam!
Oon jaabii mo, wi'i:
—Joomam, accu mi yaha mi
uwowa baaba am tafon.
60 Iisaa wi'i mo:
—Accu maayɓe uwa
maayɓe muɓɓen. Aan kaa,
yahu mbaajoɗaa kabaaru
laamu Laamɗo.
61 Goɗɗo katin wi'i mo:
—Joomam, mi jokkete, de
accu mi waynowoo yimɓe am
tafon.
62 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Neɗɗo fuu nanngudo jalo
sari de na yeeyoo, walaa ko
nafata ley laamu Laamɗo.

10

No Iisaa nuliri taalibaaɓe capanɗe njeɗɗo e ɗiɗo

1 Caggal ɗuum, Iisaa suɓii
katin capanɗe njeɗɗo e ɗiɗo,
nuldi ɓe ɗiɗo ɗiɗo, ɓe ardoo
ɗum e wuro fuu e nokku fuu
to o anniyii yaade, kanko e
hoore makko.
2 O wi'i ɓe:
—Gese ɓennduɗe ina keewi,
ammaa tayooɓe keewaa.
Ndelle, ŋaaree Jom tayri nulda
tayooɓe ley gese muuɗum
ɗeen.
3 Njehee. Si goonga miɗo
nula on hono wo on ɓiɓɓe
baali hakkunde pobbi.
4 Taa kooyee dannga, naa
mbasu, naa paɗe. Taa njow-
ton fay gooto e dow laawol.
5 Galle mo naatoton fuu,
njowton joomum tafon,
mbi'on: «Wo jam wondu e
galle o!»
6 Si neɗɗo jom jam na
woni ɗoon, du'aare mon
hewtan ɗum. Ammaa si
walaa, du'aare mon wartan
e mooɗon.
7 Njippoɗon e galle oon.
Ko ɓe kokki on fuu nyaa-
mon, njaron, sabo golloowo
ina haandi e njobdi muuɗum.
Taa ngaɗon naata-wurtoo ley
galleeji.
8 Wuro fuu ngo naatuɗon,
si on njaɓɓaama, nyaamon ko
kokkaɗon fuu.
9 Ndannon nyawɓe wonɓe
ɗoon, mbi'on yimɓe wuro
ɓeen: «laamu Laamɗo ɓadake
on.»
10 Wuro fuu ngo naatuɗon,
si on njaɓɓaaka ley maggo,

† **9:58** ***Waagaaru*** ina wi'ee junkuuru du.

mburtoɗon e laabi mum, mbi'on:
11 «Min piɗɗanii on fay colla wuro mooɗon takkuɗo e koyɗe amin. Ammaa anndee: laamu Laamɗo ɓadake.»
12 Miɗo haalana on: Nyannde darngal, jukkungo wuro ngoon ɓuran ngo Sodoma ngoon bonde.

No Iisaa feliri gure caliiɗe tuubude
(Matta 11.20-24)

13 Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabo si kaayeefiiji gaɗanooɗi e ley mooɗon ɗiin ngaɗanooma Tirus e Sidon fu, tawete wonɓe toon ɓeen tuubiino law. Tawete ɓe ɓornakeno tekke bootooji, ɓe njooɗakeno ley ndoondi, faa ɓe kolla ɓe tuubii.
14 Saabe ɗuum, nyannde darngal, jukkungo mooɗon ɓuran ngo Tirus e Sidon ngoon bonde.
15 Aan du Kafarnahum, aɗa miiloo a toownete faa yaha kammu naa? A leeyinte faa kettaa ley maayɓe.
16 O haalani taalibaaɓe makko katin:
—Kettindaniiɗo on fuu, miin hettindanii. Calaniiɗo on fuu, miin salanii. Calaniiɗo kam fuu, salanake Nulɗo kam oon du.
17 Capanɗe njeɗɗo e ɗiɗo ɓeen ngartidi e seyo, mbi'i:
—Joomii amin, fay ginnaaji bondi ɗiin ɗowtanake min saabe innde maa.
18 O wi'i ɓe:
—Mi yi'ii Seyɗaani ina yuura dow kammu, ina saama hono mayyere.
19 Nanee, mi hokkii on baawɗe yaaɓude bolle e jahe, mi hokkii on jaalaade baawɗe ganyo fuu. Huunde fuu torrataa on fes.
20 Ammaa taa ceyoree ko ginnaaji ɗowtanii on ɗuum. Ceyoree ko inɗe mon mbinndaa dow kammu ɗuum.

Haala seyo Iisaa
(Matta 11.25-27, 13.16-17)

21 Wakkati oon, Ruuhu Ceniiɗo hebbini Iisaa seyo. Iisaa wi'i:
—Baaba, jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabo a suuɗii kulle ɗe jom'en hakkillo e jom'en anndal, de ɓanginanɗaa ɗe cukaloy. Ayyo, noon jaati Baaba, sabo ɗuum weli maa.
22 Baaba am wattii huunde fuu ley junngo am. Fay gooto anndaa Ɓiɗɗo si wanaa Baabiiwo. Fay gooto anndaa Baabiiwo du si wanaa Ɓiɗɗo, e mo Ɓiɗɗo oon muuyi ɓanginande.
23 Ndeen Iisaa hucciti e taalibaaɓe ɓeen, haalani ɗum'en kam'en tan, wi'i:
—Barke woodanii gite jiiɗe ko nji'oton ɗuum!
24 Sabo miɗo wi'a on, annabaaɓe heewɓe e kaanankooɓe heewɓe na njiɗunoo yi'ude ko nji'oton ɗuum, de ɓe nji'aay. Iɓe njiɗunoo nanude ko nanoton ɗuum, de ɓe nanaay.

Banndol dow Samariyanke lobbo

25 Ndeen, jannginoowo Tawreeta gooto ummii faa ndaartindoo mo, wi'i:

—Moodibbo, noy kaanumi waɗude faa mi heɓa nguurndam nduumiiɗam?
26 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Ɗume winndaa ley Tawreeta? Ɗume njanngataa ley toon?
27 Jannginoowo Tawreeta oon jaabii, wi'i:
—Njiɗiraa Laamɗo, Joomiraaɗo maa e ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e semmbe maa fuu e hakkillo maa fuu. Njiɗiraa gondo maa no njiɗirɗaa hoore maa ni.
28 Iisaa wi'i mo:
—Jaabu maa o wooɗii. Waɗu noon, ndeen a wuuran!
29 Kaa jannginoowo Tawreeta oon ina yiɗi heedude e goonga, wi'i mo:
—Moy woni gondo am?
30 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Gorko gomma yuurii Urusaliima, ina yaha Yeriko, hawri e yanooɓe. Ɓe ɓorti mo, ɓe piyi mo faa ɓe mbayri mo imo ɓadii maayde.
31 Tawi almaami gooto ina wara dow laawol ngool. Nde o yi'unoo janaaɗo oon ina waalii ɗoon fu, o wosii ɗum, o faltii.
32 Noon Lewinke gomma du wari nokku oon. Nde yi'unoo mo fu, wosii mo, faltii.
33 Ammaa Samariyanke jahoowo wari to makko, yi'i mo, yurmii mo,
34 ɓattii mo, sawriri barme makko ɗeen nebbam e cabijam, fiili ɗum leppi. Caggal ɗuum, o waɗɗini ɗum araawa makko, o yaari ɗum nokkuure to weerɓe njippotoo, o hinnii ɗum.
35 Jaango majjum, o itti buuɗi cardi ɗiɗi, o hokki jom weerdude oon, o wi'i ɗum: «Hinna mo. Si o nyaamii ko ɓuri ɗum, nde ngartumi fu, mi yoɓete.»
36 Nde Iisaa hantunoo bandol ngol ndeen, wi'i:
—E miilo maa, moy e tato ɓeen laatii gondo janaaɗo oon?
37 Jannginoowo Tawreeta oon jaabii, wi'i:
—Jurmiiɗo mo oon.
Iisaa wi'i mo:
—Aan du, yahu, waɗoy hono noon!

No Iisaa jipporii to Marta e Mariyama

38 E jahaangal maɓɓe ngaal, Iisaa fanti wuro wooto, de debbo bi'eteeɗo Marta jippini ɗum.
39 Marta ina woodi minyiiwo bi'eteeɗo Mariyama. Oon ina jooɗii ɗakkol koyɗe Iisaa, ina hettindii haala muuɗum.
40 De Marta le, golleeji muuɗum keewɗi ɗiin tan ngoni e hakkillo muuɗum, wari, wi'i:
—Joomam, a hillaaka ko minyam o yoppidi kam e golleeji ɗi ɗuum naa? Wi'u mo, o walla kam!
41 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Marta, Marta, aɗa tampina hoore maa e kujje keewɗe, aɗa jiiɓa hakkillo maa.
42 Ammaa huunde wootere tan woni ko haani. Ko Mariyama suɓii ɗuum wo ngeɗu lobbu, o teetataake ɗum du.

11

No Iisaa jannginiri taalibaaɓe muuɗum no du'ortee
(Matta 6.9-13, 7.7-11)

1 Nyannde gomma, Iisaa
ina du'oo e nokku gomma.
Nde o tilinoo ndeen, gooto e
taalibaaɓe makko ɓeen wi'i
mo:
—Joomii amin, janngin min
no min ndu'ortoo, hono no
Yaayaa jannginiri taalibaaɓe
muuɗum noon.
2 O wi'i ɓe:
—Nde ndu'otoɗon fuu,
mbi'on:
«Baabiiwo,
innde maa laatoo seniinde,
laamu maa wara.
3 Kokkoraa min nyannde
fuu nyaamdu heyooru
min.
4 Njaafonoɗaa min hakkeeji
amin,
sabo minen du miɗen
njaafoo waɗooɓe min
hakkeeji fuu.
Taa accu min njarribee.»
5 O wi'i ɓe katin:
—Si gooto mon yehii to
yigoo muuɗum hakkunde
jemma, wi'ii ɗum: «Yigoo am,
nyamlam buuruuje tati,
6 sabo yigoo am gonɗo e
laawol jippake wuro am, de
mi walaa ko mi hokka ɗum»,
7 yalla yigoo maa oon
jaabete ley galle toon, wi'e:
«Taa torram, sabo damm-
bugal ngal sokaama, miin e
sukaaɓe am du min pukkake,
mi waawaa ummaade faa mi
hokke fay huunde»?
8 Miɗo wi'a on, fay si o um-
maaki o hokkire saabe wo a
yigiiko, o ummoto, o hokke
haddi ko kaajaɗaa ɗuum, taa
o hersa.
9 Miin, miɗo wi'a on: ŋaaree,
on keɓan. Pilee, on njiitan.
Calminee, on omtante.
10 Sabo ŋaariiɗo fuu heɓan.
Piliiɗo fuu yiitan. Calminɗo
fuu omtante.
11 Moy e mooɗon woni
baabiiwo mo ɓiyum ŋaarotoo
liingu, de hokka ɗum
mboddi?
12 Naa ŋaaroo ɗum
ɓoccoonde, de hokka ɗum
yaare?
13 Ndelle no mbonirɗon nii
fuu, oɗon anndi no kokkir-
ton ɓiɓɓe mooɗon kulle lobbe,
sakko Baaba mooɗon gonɗo
dow kammuuli. Ŋaariiɗo mo
fuu, o hokkan ɗum Ruuhu
Ceniiɗo.

No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawɗe Laamɗo
(Matta 12.22-30, Marku 3.20-27)

14 Nyannde gomma, Iisaa
ina riiwa ginnaaru
muumɗinndu goɗɗo. Nde
ginnaaru nduun wurtinoo
ndeen, muumo oon fuɗɗi
haalude. Ɗum haaynii
jama'aaje ɗeen.
15 De woɓɓe maɓɓe ina
mbi'a:
—Wo e baawɗe Beeljebul,
hooreejo ginnaaji oon, o rii-
wrata ginnaaji.
16 Woɓɓe ŋaarii mo maande
yuuroore dow kammu faa
ndaartindoo mo.
17 Kanko le, imo anndi mi-
iloojі maɓɓe, o wi'i ɓe:
—Laamu fuu pecciingu ina
habda, halkan. Katin du, si

* **11:17** Timmoode aayaare nde ina waawi fiirtireede: *Laamu fuu pecciingu ina haba, halkan, cuudi maggu fuu boɓɓoto.*

galle feccake na habda fu,
cankitoto.*
18 Si Seyɗaani e hoore
mum feccake fu, noy laamu
mum heddortoo? Miɗo wi'a
on ɗum saabe ko mbiiɗon
wo e baawɗe Beeljebul
ndiiwrammi ginnaaji ɗuum.
19 Si tawii miin miɗo rii-
wra ginnaaji e baawɗe Beel-
jebul, jokkuɓe on ɓeen le,
moy ndiiwrata ɗi? Ndelle
golle maɓɓe jaati kollata on
ngalaa e goonga!
20 Ammaa si tawii junngo
Laamɗo ndiiwrammi gin-
naaji, ɗum ina holla laamu
Laamɗo warii to mooɗon.
21 Gorko jom semmbe ti-
igiiɗo kaɓitirɗe, si haybii galle
mum, jawdi mum reenoto.
22 Ammaa si ɓurɗo ɗum
semmbe warii to muuɗum,
jaalake ɗum fu, teetan ɗum
kaɓitirɗe mum ɗe yownoo
hoolaare muuɗum dow
muɓɓen ɗeen, fecca jawdi
muuɗum ndiin e woɓɓe.
23 Mo waldaa e am fuu,
wo ganyo am. Mo wallataa
kam mi hawrundura fuu, wo
cankitoowo.

Haala yeccagol ginnaaru
(Matta 12.43-45)

24 Si ginnaaru wurtake
e neɗɗo fu, ndu yiiltoyto
e nokkuuje joorɗe indu
filoo ɗo ndu ŋootta, de ndu
heɓataa. Ndeen ndu wi'an:
«Mi yeccoto suudu am ndu eg-
gunoomi e muuɗum nduun.»
25 Nde ndu warti fu,
ndu tawan suudu nduun
fiisaama, moyyinaama.
26 Ndeen, ndu yahan, ndu
waddowa ginnaaji jeɗɗi ɓurɗi
ndu bonde. Ɗi naata, ɗi koɗa
ley toon. Nii cakitte neɗɗo
oon ɓurdata arande muuɗum
bonde.

Haala ɓurɗo heɓude barke

27 Nde o haalannoo ɗum
ndeen, debbo gooto ley
jamaa oon yepti daande
muuɗum, wi'i:
—Barke woodanii debbo
deeduɗo ma mo muynuɗaa!
28 Ammaa Iisaa jaabii, wi'i:
—Nanooɓe haala Laamɗo
de njokki ka ɓeen, kam'en
ɓuri heɓude barke!

No yimɓe pilorii maande
(Matta 12.38-42, Marku
8.12)

29 Wakkati mo jama'aaje
ɗeen ɓillunduri e makko
ndeen, o fuɗɗi wi'ude:
—Yimɓe jamaanu o ɓeen
wo yimɓe bonɓe. Iɓe piloo
maande, de ɓe kokkataake si
wanaa maande annabi Yu-
unusa ndeen.
30 Sabo no Yuunusa
laatoranii Niniwenkooɓe
maande ni, hono noon Ɓii
Neɗɗo du laatorantoo yimɓe
jamaanu o maande.
31 Nyannde darngal,
kaananke debbo leydi
horɗoore ummodoto e worɓe
jamaanu o, hiitodoo e
muɓɓen, liɓa ɗum'en. Sabo
o yuwii faa hoore leydi, o
warii faa o hettindoo haalaaji
Suleymaana kebbinaaɗi
hakkilantaaku. Haya, ɓurɗo
Suleymaana ina ɗo!
32 Yimɓe Niniwe du um-
modoto e yimɓe jamaanu o
nyannde darngal, kiitodoo e
muɓɓen, liɓa ɗum'en. Sabo
ɓe tuubii gilla nde ɓe nannoo
waaju Yuunusa ndeen. De
inan, ɓurɗo Yuunusa ina ɗo!

Banndol annoora ɓanndu
(Matta 5.15, 6.22-23)

33 —Fay gooto huɓɓataa lampal, de suuɗa ɗum naa hippa ɗum kaakol. Ko waɗata dey, ngal ɓilete, faa ngal yaynana naatooɓe.
34 Gite maa ngoni lampal ɓanndu maa. Si gite maa ina mboodi, ɓanndu maa fuu heewan annoora. Ammaa si ɗe mboodaa, ɓanndu maa fuu heewan nimre.
35 Ndelle, haybu, taa annoora gondo e maaɗa oon niɓɓa.
36 Sabo si ɓanndu maa fuu heewii annoora, tawa faa'e e mayru walaa e nimre, ndu fuu ndu heewan annoora hono no lampal yaynirante noon.

No Iisaa feliri Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta
(Matta 23.1-36, Marku 12.38-40, Lukka 20.45-47)

37 Nde Iisaa tilinoo haalde ndeen, Farisaajo gooto noddi ɗum faa wottodoo e muuɗum. O naatowi, o joodii faa o nyaama.
38 Farisaajo oon, ɗum haaynii ɗum nde yi'unoo o fuɗɗii nyaamude tawi o lootaay juuɗe makko.
39 De Iisaa wi'i mo:
—Onon Farisa'en, oɗon lawya caggal kore e caggal kaake, tawee le, ɓerɗe moodon ina keewi nguyka e bonanda!
40 Onon majjuɓe! Wanaa Taguɗo dow oon tagi ley du naa?
41 Cakkee ko woni ley kore e kaake ɗeen. Ndeen, ko heddii ɗuum fuu laatanto on ko laaɓi.
42 Bone woodanii on, onon Farisa'en! Sabo oɗon ittana Laamɗo jakka naanaa e jakka haako lekkoy ngokkoy e ko aawoton fuu. Kaa oɗon kuyfini dartaare, oɗon kuyfini yidde Laamɗo. Wo kanjum kaannoɗon waɗude tawee on njoppaay ko heddii ɗuum.
43 Bone woodanii on, onon Farisa'en! Sabo oɗon njiɗi jooɗaade nokkuuje tedduɗe ley cuuɗi baajorɗi, oɗon njiɗi salmineede e nokkuuje ɗe yimɓe keewi.
44 Bone woodanii on! Sabo oɗon nanndi hono caabeeje ɗe ngalaa maande, ɗe yimɓe njahata dow muɓɓen, tawee anndaa.
45 Gooto e jannginooɓe Tawreeta jaabii Iisaa, wi'i:
—Moodibbo, no kaalirtaa ni, na huyfina min, minen du.
46 O jaabii, o wi'i:
—Onon jannginooɓe Tawreeta du, bone woodanii on! Sabo oɗon ndonnda yimɓe doŋle tedduɗe, tawee onon e ko'e mon, on meemirtaa ɗe fay e hoore honndu moodon.
47 Bone woodanii on, sabo oɗon moyyintinoo caabeeje annabaaɓe ɓe maamiraaɓe mon mbarnoo ɓeen.
48 Ndelle oɗon ceedoo golle maɓɓe ɗeen ina mbeli on. Sabo kamɓe, ɓe mbarii annabaaɓe, onon du, oɗon moyyintinoo caabeeje muɓɓen!
49 Ɗum le, Laamɗo hakkilanteejo wi'i: «Mi nuldan ɓe annabaaɓe e nulaaɓe, ɓe mbara yoga, ɓe torra yoga.»

50 Ɗum wadi de yiiyam
annabaaɓe ndufaaɗam gilla
e fuɗɗoode adunaaru ɗaam,
ina yomnitoree e yimɓe
jamaanu o,
51 gilla e yiiyam Haabi-
ila faa e yiiyam Jakariyaa
baraaɗo hakkunde hirsirde
e suudu dewal mawndu
nduun. Miɗo haalana on
goonga: ɗum fuu ɗum yomn-
itorte e jamaanu o.
52 Bone woodanii on, onon
jannginooɓe Tawreeta! Sabo
on teetii cokitirgal anndal.
Onon e ko'e mon on naataay,
de yiɗuɓe naatude ɓeen du,
on accaay naata.
53 Nde Iisaa dillunoo ɗoon,
jannginooɓe Tawreeta e
Farisa'en ina ɓernani ɗum
sanne sanne. Iɓe yama mo
kulle keewɗe,
54 heddii iɓe tuufa mo faa
ɓe keɓa e hunnduko makko
ko ɓe nanngira mo.

12

Haala kulol Laamɗo
(Matta 10.26-31)

1 Wakkati oon yimɓe uju-
naaje sowre kawriti faa ina
njaaɓundura. Ndeen Iisaa
wi'i taalibaaɓe mum ɓeen:
—Ndeentee e rabilla
Farisa'en, ɗum woni
naafikaare.
2 Walaa fuu ko suddii
ko sudditataake, walaa ko
suudii ko ɓangintaake.
3 Ɗum wadi huunde fuu
ko kaalɗon ley nimre nanete
ley annoora. Katin du ko
cowndiɗon ley cuudi omm-
baadi fuu, gooynete faa dow
cuudi.
4 Miɗo haalana on, onon
yigiraaɓe am: taa kulee wa-
rooɓe ɓanndu de walaa fuu
ko mbaawi gaɗa ɗuum.
5 Mi hollan on mo kaanɗon
hulde: kulon baroowo neɗɗo,
jogiiɗo baawɗe nannude ɗum
ley jahannama. Goonga,
miɗo wi'a on: oon kaanɗon
hulude!
6 Wanaa pooloy njoyoy
ina coottee buudi ɗiɗi tan
naa? Ammaa fay e noon,
Laamɗo yeggitataa fay gootel
e makkoy.
7 Ko ɓuri noon du, fay
ngaasa ko'e mooɗon fuu
limaama faa laaɓi. Ndelle,
taa kulee, sabo oɗon ɓuri
pooli keewɗi teddude.

Haala jaɓande Almasiihu
yeeso yimɓe
(Matta 10.32-33, 12.32,
10.19-20)

8 Miɗo wi'a on: neɗɗo
fuu jaɓanɗo kam yeeso
yimɓe, miin Ɓii Neɗɗo du mi
jaɓan ɗum yeeso maleyka'en
Laamɗo.
9 Ammaa caliiɗo kam
yeeso yimɓe, salete yeeso
maleyka'en Laamɗo.
10 Neɗɗo fuu kaalɗo ko
boni e dow Ɓii Neɗɗo, ina
waawi yaafeede. Ammaa
mbonkiiɗo Ruuhu Ceniiɗo
yaafataake.
11 Nde yimɓe njaari on
to cuudi baajordi naa yeeso
hooreeɓe naa laamiiɓe
taa mbemmbeɗon ko
njaabotoɗon, naa ko kaalo-
ton,
12 sabo Ruuhu Ceniiɗo an-
ndinan on wakkati oon ko
kaanɗon haalde.

Banndol dow jom jawdi
pamaro hakkillo

13 Goɗɗo ley jamaa oon wi'i:
—Moodibbo, wi'u mawnam o hokka kam ngeɗu am e ndongu amin.
14 O jaabii ɗum, o wi'i:
— Hey gorko, moy waɗi kam carotooɗo mon naa peccoowo jawdi mon?
15 O wi'i jamaa oon:
—Tinnee ndeentee e eelgal* jawdi fuu, sabo wanaa jawdi wuurnata neɗɗo, fay si tawaa wo jom jawdi.
16 O banndani ɓe banndol, o wi'i:
—Jom jawdi gomma, gese muuɗum mboodiino sanne.
17 Imo miiloo e hoore makko: «Noy ngaɗammi? Sabo mi walaa fuu ɗo mi resa nyaamri am ndi.
18 Ayyo, nii ngaɗammi: mi liɓan beembe am ɗeen, mi nyiɓa goɗɗe ɓurɗe ɗe manngu, mi resa nyaamri am ndi e jawdi am fuu toon.
19 De mi wi'a e hoore am: A heɓii jawdi mbaawndi jogaade ma duuɓi keewɗi. Fowtu, nyaamaa, njaraa, mbeltoɗaa.»
20 Ammaa Laamɗo wi'i mo: «Aan pamɗuɗo hakkillo! Yonki maa ittete e jemma o. Moy adata ko paggiɗaa ɗuum?»
21 Nii woni sifa neɗɗo fuu pagganiiɗo hoore muuɗum jawdi, de wanaa jom jawdi yeeso Laamɗo.

Haala hoolaade Laamɗo (Matta 6.25-34)

22 Ndeen o wi'i taalibaaɓe makko ɓeen:
—Ɗum waɗi miɗo wi'a on: taa nguurndam mon haɓɓa on ko'e e ko nyaamoton. Taa ɓalli mon du kaɓɓa on ko'e e ko ɓornotoɗon.
23 Sabo nguurndam ina ɓuri nyaamdu, ɓanndu du ina ɓuri koltal.
24 Taykee dowdaake le: ɗe aawataa, ɗe tayataa, ɗe ngalaa resirde, ɗe ngalaa beembe, ammaa Laamɗo ina nyaamna ɗe. Onon, oɗon ɓuri pooli ɗiin to woɗɗi!
25 Moy e mooɗon waawi ɓeydude balɗe muuɗum fay nyalooma gooto saabe kaɓɓuko'u muuɗum?
26 Ndelle, si tawii on mbaawaa waɗude fay hono ɗum e famɗude, ko waɗi oɗon kaɓɓi ko'e mon e dow ko heddii ɗuum?
27 Yeewee pinndiiji no mawnirta. Ɗi tampataa, ɗi mottataa. Ammaa miɗo wi'a on, fay Suleymaana e darja muuɗum fuu holtiraay hono gootel e majji ni.
28 Laamɗo ina holtinira ni huɗo wonko ley ladde hannden, faɗɗeteeko e yiite jaango, sakko onon, onon famɗuɓe hoolaare!
29 Taa kilnee filaade ko nyaametee e ko yaretee, taa ɗum haɓɓa on ko'e!
30 Sabo kulle ɗeen fuu, wo yimɓe adunaaru pilotoo ɗe. De Baaba mon ina anndi oɗon kaajaa ɗe.
31 Ammaa piloɗon laamu Laamɗo, ndeen on ɓeydante ko heddii ɗuum.

Haala jawdi dow kammu (Matta 6.19-21)

32 Taa kulee, onon coggal pamaral, sabo Baaba

* **12:15** Maanaa ***eelgal*** ɗo wanaa ŋaaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

moodon ina seyorii hokkude
on laamu muudum.
33 Connee jawdi mon fuu,
cakkon. Moyyinanee ko'e
mon danngaaji di mbonataa,
njogodon jawdi ngonndi dow
kammu ndi timmataa, ndi
gujjo ɓadataako, mooyu du
bonnataa.
34 Sabo do jawdi moodon
woni fuu, doon ɓerde moodon
du ngonata.

Haala segilaniiɓe jakki-
taade jom muɓɓen
(Matta 24.45-51)

35 —Kaɓɓee kaɓɓordi mon
faa ngollon, kuɓɓee lampe
mon.
36 Laatee hono yimɓe
segilaniiɓe jakkitaade
jom muɓɓen nde wartata
weltaare ɓangal, faa om-
tanon dum wakkati nde yottii
salmini fu.
37 Barke woodanii
maccuɓe ɓe jom muɓɓen tawi
ina kakkilani dum. Goonga
kaalanammi on: o haɓɓoto
kaɓɓorgol makko saabe golle,
o joyyina ɓe faa ɓe nyaama, o
wara o gollana ɓe.
38 Si o wartii hakkunde
jemma, naa hejjere fu, barke
woodanii ɓe o tawri noon
ɓeen.
39 Paamee dum do: si jom
galle ina anndunoo wakkati
mo gujjo warata, yoppataano
o naata suudu muudum.
40 Onon du, cegilee, sabo Ɓii
Nedɗo waran e wakkati mo
on miilaaki.
41 Piyeer wi'i mo:

—Joomam, banndol ngol le,
wo minen tan kaaldataa naa
yimɓe fuu?

42 Iisaa jaabii, wi'i:

—Moy woni golloowo kool-
niido, jom hakkillo, mo joo-
mum halfinta gollooɓe mum
faa hokka ɓe ngedu maɓɓe
nyaamdu e wakkati kaando?
43 Barke woodanii gol-
loowo mo joomum warti,
tawi ina wada noon.
44 Goonga kaalanammi on:
joomiiko oon halfinan mo
jawdi muudum fuu.
45 Ammaa si golloowo
oon wi'ii ley ɓernde mum
joomum oon ɓooyii wartaay,
de fuɗɗi ina fiya maccuɓe e
horɓe, ina nyaama ina yara
ina suloo,
46 ndeen kaa, joomiiko
wartan nyalooma mo o
anndaa e wakkati mo o mi-
ilaaki. Joomiiko oon jukkoto
mo jukkungo naawngo,
watta mo hakkunde ɓe
ngoondinaay.
47 Golloowo anndudo ko
joomum yidi, de segilaaki,
gollaay ko joomum yidi fu,
fiyete ɓoggi keewdi.
48 Kaa mo anndaa ko joo-
mum yidi, de wadi ko jeyi
fiyeede, fiyete ɓoggi seeda.
Kokkaado ko duudi, yamete ko
duudi. Kalfinaado ko heewi,
yamete ko ɓuri heewde.

No Iisaa laatorii sabaabu
ceedaagu yimɓe
(Matta 10.34-36)

49 —Mi warii faa mi fadda
yiite e leydi ndi. Mido heppi
nge huɓɓa law!
50 Ina woodi lootagal
batisima naawngal ngal
looteteemi. Mido torroo faa
dum tabita!
51 Odon miiloo wo jam
ngardumi adunaaru naa?

Wanaa! Miɗo wi'a on: ko ngardumi dey, wo senndude.
52 Gilla joonin yimɓe njoyo wonduɓe ley wuro wooto ceedan, tato kabdan e ɗiɗo, ɗiɗo kabdan e tato.
53 Baaba habdan e ɓiyum gorko, ɓiɗɗo gorko du habdan e bammum, inna habdan e ɓiyum debbo, ɓiɗɗo debbo du habdan e inna muuɗum, esiyo debbo habdan e dee ɓiyum, dee ɓiɗɗo du habdan e esum debbo.

Haala senndude wakkatiiji

(Matta 16.2-3)

54 Iisaa wi'i jama'aaje ɗeen katin:

—Si on nji'ii ruulde ina yuura gorgal tan, on mbi'an nde toɓan. Laatorto hono noon du.
55 Si henndu horɗoore wifii, on mbi'an wulan jaw. Ɗum laatorto noon du.
56 Onon munaafiki'en! Oɗon mbaawi senndude alhaali leydi e kammu. Ko waɗi de on mbaawaa senndude alhaaliiji jamaanu o?

No neɗɗo haaniri rewritinde e gondo muuɗum

(Matta 5.25-26)

57 Ko waɗi on mbaawaa annditande ko'e mon ko fonnditii?
58 Si aɗa yaada e kabdo maa faa cardowon, fila rewritinde e makko gilla e dow laawol, taa o yaare to carotooɗo, de carotooɗo oon hokke doomoowo kasu, de doomoowo oon du udde ley kasu.
59 Miɗo haalane: abada a wurtataako, si a yoɓaay ko ndeweteɗaa ɗuum faa laaɓi.

13

Haala tuubugol e halkugol

1 Wakkati oon, woɓɓe ngari kaalani Iisaa ko hewtii Galilinkooɓe woɓɓe. Ɓe mbi'i Pilaatu* jillundurii yiiyam maɓɓe e yiiyam sadakaaji maɓɓe.
2 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Yalla oɗon miiloo kamɓe ɓuri luttude diina e Galilinkooɓe heddiiɓe ɓeen fuu naa? Oɗon miiloo wo saabe ɗuum waɗi de ɓe torriraa noon naa?
3 Miɗo haalana on: wanaa noon. De si on tuubaay, on fuu hono noon kalkirton.
4 Oɗon miccoo yimɓe sappo e njetto ɓe suudu Silowam toowndu nduun saami dow muɓɓen faa maayi ɓeen. Yalla oɗon miiloo kamɓe ɓuri yimɓe Urusaliima fuu junuuba naa?
5 Miɗo haalana on: wanaa noon. De si on tuubaay, on fuu hono noon kalkirton.
6 Ndeen o banndani ɓe banndol ngol, o wi'i:

—Yibbi ngooti ina wonnoo ley ngesa neɗɗo gomma. O wari ɓorude ki, de o tawraay ki fay huunde.
7 O wi'i golloowo ngesa oon: «Nii woni duuɓi tati miɗo wara filaade ɓiɓɓe yibbi ki, de mi tawaay. Soppu ki! Ko waɗi iki itta semmbe leydi ndi?»
8 Golloowo oon wi'i mo: «Joomam, accu ki ɗo faa mawuuri. Ɗo e ndeen, mi

* **13:1** Pilaatu wo hooreejo leydi Yahuudiya.

reman mi fiiltina ki, mi watta birgi.
9 Ina hasii ki riman ɗo e mawuuri. Si ki rimaay du, coppaa ki.»

No Iisaa danniri debbo nyannde fowteteende

10 Nyannde fowteteende gomma, Iisaa ina waajoo ley suudu waajordu wooturu.
11 Debbo gomma mo ginnaaru nyawni ko waɗi duuɓi sappo e jeetati ina tawaa ɗoon. O turiiɗo tan, o waawaa dartaade fey.
12 Nde Iisaa yi'unoo mo ndeen, noddi mo, wi'i mo:
—Banndam debbo, a daɗii nyawu maa ngu.
13 Iisaa yowi juuɗe mum dow makko, de wakkati gooto o dartii cet, imo yetta Laamɗo.
14 De hooreejo suudu waajordu nduun na mettaa ko Iisaa danni goɗɗo nyannde fowteteende ɗuum, wi'i yimɓe ɓeen:
—Balɗe jeegom jeyɗe golleede ina ngoodi. E ley balɗe ɗeen kaanɗon warude ndanneɗon, wanaa nyannde fowteteende.
15 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Onon munaafiki'en! Wanaa mono e mooɗon fuu ina haɓɓita ngaari muuɗum naa araawa muuɗum nyannde fowteteende yarnowa ɗum naa?
16 Debbo o wo taan Ibrahiima, mo Seyɗaani haɓɓiri duuɓi sappo e jeetati. Wanaa imo jeyi haɓɓiteede nyannde fowteteende naa?
17 Nde o haalannoo ɗum ndeen, wayɓe mo ɓeen fuu cemti. De jamaa oon fuu ina ceyii e dow kaayeefiiji ɗi o waɗata ɗiin.

Banndol haala gabbel pamarel
(Matta 13.31-32, Marku 4.30-32)

18 Iisaa wi'i:
—Noy laamu Laamɗo wa'i? Ɗume nanndinammi ɗum?
19 Laamu Laamɗo ina nanndi e gabbel lekki mutaari ngel neɗɗo hooyi, aawi ley sardiŋe muuɗum. Aawdi ndiin fuɗi, laatii lekki faa pooli piirooji nyiɓi cuuɗi muɓɓen e licce makki.

Banndol haala rabilla
(Matta 13.33)

20 O wi'i katin:
—Ɗume nanndinammi e laamu Laamɗo?
21 Ina nanndi e rabilla mo debbo hooyi, diibunduri e etirɗe conndi tati mawɗe faa ɗum fuu ɗum yuufi.

Haala dammbugal paaɗungal
(Matta 7.13-14, 21-23)

22 Iisaa ina rewa ley galluuje e ley gure fuu, ina waajoo, ina fonndii Urusaliima.
23 Neɗɗo gomma yami mo:
—Joomam, yimɓe seeɗa tan kisata naa?
O wi'i ɓe:
24 —Ndurwee naatiron dammbugal paaɗungal sabo miɗo wi'a on: heewɓe tefan naatude, de kunngoo.
25 Si jom galle oon ummake, sokii dammbugal muuɗum, tawi onon oɗon keddii yaasin, oɗon calmina, oɗon mbi'a: «Joomii amin, omtan min», ndeen o jaaboto on: «Mi anndaa to njeyaɗon!»
26 Ndeen, on puɗɗan wiide: «Min nyaamdii e maa, min

njardii e maa, a waajake dow
laabi amin.»
27 Ndeen o jaaboto on: «Mi
anndaa to njeyaɗon. Mboɗɗee kam, onon waɗooɓe
ko boni!»
28 On mboyan, on ny-
eryunduran nyiiye nde
nji'oton Ibrahiima e Isiyaaka
e Yaakuuba, kam'en e
annabaaɓe fuu ley laamu
Laamɗo, tawa onon on
faɗɗaaɓe yaasin.
29 Yimɓe yuuran lettugal e
gorgal, horɗoore e soɓɓiire,
njooɗoo nyaamda ley laamu
Laamɗo.
30 Goonga ni, sakitiiɓe
woɓɓe ardoto, ardiiɓe woɓɓe
du cakitoto.

No Iisaa woyri yimɓe Urusaliima
(Matta 23.37-39)

31 Wakkati oon, Farisa'en
woɓɓe ngari, mbi'i mo:
—Dillu ɗo, njahaa e yaadu
maa, sabo Hirudus kaananke
oon ina muuyi warude ma.
32 O wi'i ɓe:
—Njehee mbi'owee baa-
gayel ngeel: «Ndaar, mi
riiwan ginnaaji, mi dannan
nyawɓe hannden e jaango.
De nyannde tataɓerde mi
yottinan golle am.
33 Ammaa ina tilsi mi
yaha hannden e jaango e
faɓɓi-jaango, sabo annabaajo
haanaa maayde si wanaa ley
Urusaliima.»
34 Kay Urusaliima, Urusali-
ima! Aɗa wara annabaaɓe,
aɗa warda nulaaɓe to maa
kaaye! Kile keewɗe njiɗumi
hawrundurde ɓiɓɓe maa
hono no cofal hawrundurta
coppi muuɗum ley bippeele
muuɗum ni. De on njaɓaay.
35 Paamon, Laamɗo yop-
pidii on e suudu mon. Miɗo
wi'a on: on nji'ataa kam katin
si wanaa faa wakkati mo
mbi'oyton: «Barke woodanii
garɗo e dow innde Joomi-
raaɗo!»†

14

No Iisaa danniri gorko ɓuutuɗo

1 Nyalaande fowteteende
gomma, Iisaa naatii suudu
hooreejo Farisa'en gooto faa
nyaama. Wonɓe toon ɓeen
ina taykoo mo.
2 Gorko ɓuutuɗo ina tawaa
yeeso makko ɗoon.
3 Iisaa haaldi e jannginooɓe
Tawreeta e Farisa'en, wi'i
ɗum'en:
—Dannude nyawɗo
nyalaande fowteteende, ina
dagii naa dagaaki?
4 De ɓe keddii iɓe ndeyyinii.
Iisaa tuggi nyawɗo oon,
danni ɗum, de yoppi ɗum
dilli.
5 Ndeen o wi'i ɓe:
—Moy e mooɗon ɓiyum
naa ngaari mum saamata
ley ɓunndu de hunngoo
wurtinde ɗum law law, fay
si ɗum nyalaande fowte-
teende?
6 Ɓe kunngii jaabaade fay
huunde e dow majjum.

Haala suɓaade joonnde e noddude yimɓe

7 Wakkati Iisaa yi'i nod-
daaɓe ɓeen ina cuɓoo nokku-
uje ɓurɗe teddude, o bann-
dani ɓe, o wi'i:

† **13:35** Jabuura 118.26.

8 —Si a noddaama ɓangal
fu, taa jooɗa e joonnde
ɓurnde teddude. Sabo ɓurɗo
ma teddude ina waawi
warude,
9 de nodduɗo ma oon
wara, wi'e: «Hokku oodo
jooɗorgal ngal!» Ndeen
a semtan, kooyaa joonnde
ɓurnde leeyude ndeen.
10 Ammaa si a noddaama
ɓangal fu, njooɗoɗaa to leeyi,
faa nodduɗo ma oon wara,
wi'e: «Yigoo am, hewtu dow
to woodi toon!» Ndeen, ɗum
laatante teddeengal yeeso
jooɗodiiɓe maa ɓeen fuu.
11 Sabo mawninkiniiɗo
fuu, leeyinte, leeyinkiniiɗo du
teddinte.
12 O wi'i nodduɗo mo oon
du:
—Si aɗa nodda yimɓe
mbottaari naa hiraande,
taa noddu yigiraaɓe naa
banndiraaɓe naa sakiraaɓe
naa hoddiiɓe maa jogiiɓe
jawdi. Hasii ɓe nodditete de
ɗum laatoo njobdi maa.
13 Jonkaa si a wadii
weltaare fu, noddaa talkaaɓe
e woyɓe e bonnguuɓe e
wumɓe.
14 Ndeen, a barkinte, sabo
ɓeen ngalaa ko njoɓire. A
yoɓete nyannde dartiiɓe um-
mintinaa.

Banndol dow weltaare
(Matta 22.1-10)

15 Gooto e nyaamooɓe ɓeen,
nde nannoo haala ka ndeen,
wi'i mo:
—Barke woodanii nyaamoowo
ley laamu Laamɗo.
16 Iisaa wi'i mo:
—Gorko gomma wadii
nyaamdu mawndu, noddi
yimɓe faa heewi.
17 Wakkati nyaamdu
nduun segilinoo fu, o neli
maccuɗo makko to yimɓe
ɓeen, wi'a: «Ngaree, nyaam-
duuji ɗiin cegilaama.»
18 Ɓe fuu, ɓe puɗɗi salo-
raade gooto gooto. Goɗɗo
maɓɓe wi'i: «Mi soodii
ngesa, ina tilsi mi yaha mi
ndaarowa nga, miɗo ŋaare
njaafoɗaa kam.»
19 Goɗɗo du wi'i: «Mi soodii
ga'i demooji sappo. Mi yahan
mi ndaarowa ɗi, miɗo ŋaare
njaafoɗaa kam.»
20 Goɗɗo katin wi'i: «Mi
ɓaŋuɗo kesum, ɗuum wadi de
mi heɓataa warude.»
21 Maccuɗo oon warti,
haalani ɗum joomum. Oon
ɓerni, wi'i mo: «Yahu law
ley nokkuuje e dow laabi
ngalluure nde, ngaddaa
talkaaɓe e woyɓe e wumɓe e
bonnguuɓe.»
22 Maccuɗo oon warti, wi'i:
«Joomam, ko mbiiɗaa ɗuum
fuu waɗaama, de faa joonin
nokkuure ina heddii.»
23 Ndeen joomiiko oon wi'i
mo: «Yahu dow laabi jaajudi
e paaɗudi, ndoolɗaa yimɓe
ngara naata, faa suudu am
ndu heewa.
24 Sabo miɗo wi'a on: fay
gooto e ɓe noddunoomi
ɓeen meeɗataa nyaamdu am
ndu.»

No neɗɗo laatortoo taal-
ibaajo Iisaa
(Matta 10.37-38)

25 Yimɓe heewɓe ina
njaada e Iisaa. O hucciti e
maɓɓe, o wi'i ɓe:
26 —Garɗo to am fuu, sanaa
mi ɓurana ɗum bammum e
inna muuɗum e jom suudu

muuɗum e sukaaɓe muuɗum
e minyiraaɓe mum e mawni-
raaɓe mum, mi ɓurana ɗum
fay hoore muuɗum. Si wanaa
noon fu, joomum waawaa
laataade taalibaajo am.
27 Katin du, mo wakkaaki
leggal muuɗum palaangal
de jokki kam fuu, waawaa
laataade taalibaajo am.*
28 Si won muuyɗo e
mooɗon nyiɓude suudu
toowndu, wanaa joomum
jooɗoto tafon, hiisoo ko
haajaa, de ndaara yalla na
jogii ko tannyata ndu naa?
29 Si wanaa noon, si joo-
mum joyyinii de waawaay
tannyude, jiiɗo ndu fuu jalan
ɗum,
30 wi'a: «Neɗɗo o fuɗɗii
nyiɓude, de hunngii tan-
nyude!»
31 Katin, si kaananke yehii
faa habdowa e kaananke
goɗɗo, wanaa o jooɗoto tafon
o fonnda yalla worɓe makko
ujunaaje sappo ɓeen ina
mbaawi habdude e jogiiɗo
worɓe ujunaaje noogayo?
32 Si tawii o waawaa, o
nulan yimɓe to joomum
gilla ɓattaaki, faa jam waɗa
hakkunde maɓɓe.
33 Hono noon, fay gooto
mooɗon waawaa laataade
taalibaajo am si yoppaay ko
jogii fuu.

(Matta 5.13, Marku 9.50)

34 Lamɗam ina wooɗi, am-
maa si ɗam selii lamsude,
ɗume lamsinta ɗam katin?
35 Walaa fuu ko ɗam nafata,
wanaa e leydi, wanaa e birgi.
Ɗam faɗɗete yaasin.

Jom nowru nanooru fuu,
nana.

15

*Banndol dow mbaalu lal-
lungu*

(Matta 18.12-14)

1 Nanngooɓe lampo e
luttuɓe woɓɓe fuu ina ɓadii
mo faa kettindanoo mo.
2 Farisa'en e jannginooɓe
Tawreeta ina ŋormoo, ina
mbi'a:
—Gorko o ina jaɓɓoo
luttuɓe, ina nyaamda e
muɓɓen!
3 Ndeen o banndani ɓe ban-
ndol ngol, o wi'i:
4 —Si gooto mooɗon ina
jogii baali hemre, de ngootu
lalli, wanaa yoppan capanɗe
jeenay e jeenay ɗiin fuu ley
ladde, de filowoo lallungu
nguun faa yiita ɗum naa?
5 Si o yiitii ɗum fu, o
towiran ɗum seyo.
6 Nde o warti galle makko
fuu, o noddan yigiraaɓe
makko e hoddiiɓe makko, o
wi'a ɗum'en: «Ceyodee e am,
sabo mi yiitii mbaalu am
lallunoongu.»
7 Miɗo haalana on: hono
noon seyo laatortoo dow
kammuuli si luttoowo gooto
tuubii. Ingo ɓuri seyo
capanɗe njeenayo e njeenayo
dartiiɓe ɓe kaajaaka tu-
ubude.

*Banndol dow mbuuɗu
cardi lallungu*

8 —Katin du, si debbo ina
jogii buuɗi cardi sappo, de
ngootu lalli fu, wanaa o
huɓɓan lampal, o fiisoo galle

* **14:27** Ndaaree Lukka 9.23.

oon, o filoroo hakkillo faa o yiita ɗum naa?
9 Nde o yiiti ɗum fu, o hawrunduran yigiraaɓe makko e hoddiiɓe makko, o wi'a: «Ceyodee e am, sabo mi yiitii mbuuɗu am lallunoongu.»
10 Miɗo haalana on: hono noon maleyka'en Laamɗo ceyortoo, si luttuɗo gooto tuubii.

Banndol dow ɓiɗɗo majjuɗo

11 Iisaa wi'i katin:
—Gorko gomma ina woodunoo ɓiɓɓe worɓe ɗiɗo.
12 Minyiiwo oon wi'i bammum: «Baaba, hokkam ngeɗu am e jawdi ndi.» Ndelle, baabiiko oon fecci jawdi muuɗum ndiin hakkunde maɓɓe.
13 Faa waɗi balɗe seeɗa, minyiiwo oon hawrunduri ko jogii fuu, dilli, yehi leydi mboɗɗundi. Toon o bonniri ngeɗu makko nguun fuu e fijirde.
14 Nde o hantunoo ndi fuu ndeen, rafo bonngo waɗi e leydi ndiin, o fuɗɗi tampude.
15 O yehi o takkowii e gorko jeyaaɗo e leydi ndiin. Oon nuli mo gese mum faa o duranowa ɗum girooji muuɗum.
16 Imo muuyi nyaamude fay nyaamdu girooji ɗiin, ammaa fay gooto hokkataa mo.
17 Ndeen hakkillo makko warti, o wi'i e hoore makko: «Gollanooɓe baaba am nyaaman faa kedda, inani kam ɗo, miɗo maaya rafo.
18 Mi ummoto, mi hoota to baaba am, mi wi'a ɗum: Baaba, mi toonyake jom kammuuli, mi toonyake ma aan du,
19 mi haandaa e fay wi'eede ɓiya katin. Ndelle, jogoram hono wo mi gooto e gollooɓe maa ɓeen!»
20 Jonle o ummii, o fonndii to baabiiko. Gilla imo woni to woɗɗi, baabiiko oon haccii mo, yurmii mo sanne, doggi, gorfi mo, muccii mo.
21 Ɓiɗɗo oon wi'i mo: «Baaba, mi toonyake jom kammuuli, mi toonyake ma, mi haandaa e fay wi'eede ɓiya katin!»
22 De baabiiko oon wi'i maccuɓe muuɗum: «Karee, ngaddowee saaya ɓurka fuu woodde ɓornon mo! Ngatton hootonnde e honndu makko, ngatton paɗe e koyɗe makko.
23 Ngaddon ngaari payndi du, kirson ɗum faa nyaamen, mbeltoɗen!
24 Sabo ɓiyam o, o maaynooɗo de o ummitii, o majjunooɗo de o yiitaa.» Nii ɓe puɗɗiri weltaare.
25 Wakkati oon, ɓiɗɗo mawniiwo oon ina woni ley ngesa. Nde wartannoo faa ɓadii wuro ndeen, nani jimi fijo e dippaali.
26 O noddi gooto e gollooɓe ɓeen, o yami ɗum ko woni duko ko.
27 Oon wi'i mo: «Minya oon warti de bammaa hirsani mo ngaari payndi, sabo o wartii, imo reenii.»
28 Ndeen mawniiwo oon tikki, salii naatude galle oon. Baabiiko oon wurtii, ina sura mo faa o naata.
29 O jaabii baabiiko, o wi'i: «Ndaar, duuɓi keewɗi miɗo

gollane, fay nde wootere mi salaaki yamiroore maa. Ammaa ɗum e laataade fuu, abada a hokkaay kam miin kaa fay damngel faa mi weltodoo e yigiraaɓe am.

30 De ɓiya nyaamruɗo jawdi maa e rewɓe fijooɓe oon kaa, ko warti, a hirsanii ɗum ngaari payndi.»

31 Baabiiko wi'i mo: «Ɓinngel am, abada enen ngondi, ko njeymi fuu, wo aan jeyi.

32 Ina haani ceyoɗen, mbeltoɗen. Sabo minya oon, o maaynooɗo de o ummitii, o majjunooɗo de o yiitaa.»

16

Banndol dow howruujo caruɗo

1 Iisaa wi'i taalibaaɓe mum ɓeen katin:

—Jom jawdi gomma halfiniino howruujo muuɗum jawdi. O haalanaa howruujo oon ina bonna jawdi makko.

2 O noddi ɗum, o wi'i: «Ko nanumi e maaɗa ɗuum wo ɗume? War, hiisa ko kalfinaɗaa ɗuum, sabo a waawaa halfineede katin.»

3 Howruujo oon wi'i e hoore muuɗum: «Noy ngaɗammi? Sabo joomam ittan kam e golle. Mi walaa semmbe remude, miɗo semta ŋaaraade.

4 Ayyo! Miɗo anndi no ngaɗammi, faa yimɓe njaɓɓitoo kam e ley cuuɗi muɓɓen si mi ɓortaama golle.»

5 Jonle o noddi ɓe joomiiko rewata nyamaale ɓeen, gooto gooto. O wi'i arandeejo oon: «Noy foti joomam rewete?»

6 Oon wi'i mo: «Paali hemre nebbam ndeweteemi.» Howruujo oon wi'i mo: «Hooyu talkuru maa nyamaale, hara, jooɗa mbinndaa capanɗe joy.»

7 O wi'i goɗɗo katin: «Aan le, noy foti ndeweteɗaa?» Oon wi'i mo: «Bootooji alkama hemre.» O wi'i oon: «Hooyu talkuru maa nyamaale, mbinndaa bootooji capanɗe jeetati.»

8 Jom howruujo oonyiiɗo oon mani ɗum saabe yoyre muuɗum. Sabo yimɓe adunaaru ɓeen ɓuri yimɓe annoora gollirde yoyre hakkunde muɓɓen.

9 Miin, miɗo wi'a on: Pilanee ko'e mon yigiraaɓe, piloree ɓe jawdi adunaaru faa nde ndi hantii fu, njaɓɓiteɗon ley nguurndam nduumiiɗam.

10 Koolniiɗo e ko famɗi, hoolnoto e ko mawni du. Mo laamnaay ko famɗi, laamnataa ko mawni du.

11 Ndelle, si on kollaay hoolaare e jawdi adunaaru ndi, moy halfinta on jawdi ngoongalaari ndiin?

12 Katin du si on kollaay hoolaare e jawdi njananndi, moy hokkata on ko njeyɗon ɗuum?

13 Maccuɗo fay gooto waawaa gollande joomiraaɓe ɗiɗo. Sabo wanyan gooto, de yiɗa keddiiɗo oon, maa du nanngunduran e gooto, de yawa keddiiɗo oon. On mbaawaa gollande Laamɗo e jawdi fuu nde wootere.

(Matta 11.12-13, 5.18, 31-

32)

14 Farisa'en, yiɗuɓe ceede
ɓeen, ina kettindii ɗum fuu,
ina njala mo.
15 Iisaa wi'i ɓe:
—Onon le, oɗon moyyina
ko'e mooɗon yeeso yimɓe,
ammaa Laamɗo ina anndi
ɓerɗe mon. Sabo ko yimɓe
teddinta ɗuum, ina nyiddinii
to Laamɗo.
16 Tawreeta e annabaaɓe
ina ngoodunoo faa warude
wakkati Yaayaa. Gilla e
Yaayaa Kabaaru Lobbo
laamu Laamɗo ina ɓanginee.
Mono fuu ina durwa naatude
ley maggu.
17 Ammaa e noon fu, tim-
mugol kammu e leydi ɓuri
hoyude diina ittude toƁƁel
gootel e ley Tawreeta oon.
18 Neɗɗo fuu ceruɗo
deekum de ɓaŋi goɗɗo, jeenii.
Katin du neɗɗo fuu ɓaŋuɗo
debbo ceeraaɗo, jeenii.

Banndol dow jom jawdi e Laajaru

19 —Ina woodunoo
gorko gomma jom jawdi
ɓornotooɗo kaddule boɗeeje
ɗaatuɗe, buurduɗo nyannde
fuu e weltaare e mbelirka.
20 Talkaajo gomma keewɗo
ɓuuye, bi'eteeɗo Laajaru,
ina fukkoo dammbugal galle
makko.
21 Imo muuynoo nyaa-
mude kedde jom jawdi oon.
Fay dawaaɗi ina ngara ina
metta ɓuuye makko ɗeen.
22 Talkaajo oon maayi, ma-
leyka'en njaari ɗum faa to
Ibrahiima. Jom jawdi oon
kam du maayi, uwaa.
23 Ley nokkuure maayɓe
imo torroo, o ɓanti gite
makko, o haccii Ibrahiima
to woɗɗi, Laajaru ina woni
ɗakkol muuɗum.
24 O yeewnii o wi'i: «Baaba
am Ibrahiima, yurmam, nulu
Laajaru, suuwa hoore hon-
ndu muuɗum ley ndiyam,
de wara feewnana kam
ɗemngal am. Sabo mi torrake
sanne ley yiite nge.»
25 Ammaa Ibrahiima wi'i:
«ƁinngeI am, miccita a heƁii
kulle lobbe e ley nguurndam
maaɗa, Laajaru kaa wo bone
tan heƁi. Joonin, kanko o
heƁii hinneede ɗo, de aan
torroɗaa.
26 Ko ɓuri ɗum du fuu,
luggere mawnde woni
hakkunde amin e mooɗon.
Ndelle si won yiɗuɓe yuurude
to amin njaha to mooɗon, naa
yuurude to mooɗon ngara to
amin, tawan mbaawaa.»
27 Jom jawdi oon wi'i:
«Ndelle baaba, miɗo nyaage,
nulu Laajaru suudu baaba
am,
28 sabo miɗo woodi saki-
raaɓe worɓe njoyo, faa o
gongina ɓe taa ɓe ngara e
nokku torra o.»
29 Ammaa Ibrahiima wi'i
mo: «Iɓe njogii haala Muusaa
e haalaaji annabaaɓe, accu ɓe
kettindanoo ɗi.»
30 O jaabii ɗum: «Wanaa
noon, baaba am Ibrahiima!
De si goɗɗo yuurii hakkunde
maayɓe yehi to maƁƁe fu, ɓe
tuuban.»
31 Ibrahiima wi'i mo: «Si
ɓe kettindanaaki Muusaa
e annabaaɓe, fay si goɗɗo
ummitii e maayɓe, ɓe
ngoonɗintaa.»

17

Haala luttude e yaafeede
(Matta 18.6-7, 21-22, Marku 9.42)

1 Iisaa wi'i taalibaaɓe
muuɗum ɓeen:
—Sikke walaa ko fer-
gata yimɓe faa luttina
ɗum'en waran, ammaa bone
woodanii laatiiɗo sabaabu
majjum.
2 Hayre teddunde haɓɓee e
daande joomum faɗɗee ley
maayo manngo, ɗum ɓuri
woodde diina luttinde gootel
e cukaloy koy.
3 Kaybee ko'e mooɗon: si
sakiike maa luttii, pelaa ɗum.
Si tuubii, njaafoɗaa ɗum.
4 Si o toonyake ma kile jeɗɗi
e ley nyalooma gooto, de o
warti to maa kile jeɗɗi imo
tuubane, njaafoɗaa mo.

Haala goondinal e ɗowtanaade

5 Nulaaɓe ɓeen mbi'i Iisaa:
—Ɓeydan min goondinal.
6 Iisaa jaabii, wi'i:
—Si goondinal mooɗon fotii
fay no gabbel lekki mutaari
ni, si on mbi'ii lekki kiiɗo
ɗoofoo, darowoo ley maayo,
ki jaɓanan on.
7 Moy e mooɗon maccuɗo
muuɗum demoowo naa
duroowo yuurata ladde,
warta, de wi'a ɗum: «Hara
jooɗa, nyaamu»?
8 Walaa! A wi'an mo:
«Waɗanam nyaamdu, haɓɓa
kaddule maa de ngollanaa
kam faa mi nyaama mi yara,
de sakitoo aan du nyaamaa
njaraa.» Wanaa noon worri
naa?
9 Yalla a yettan maccuɗo
oon saabe waɗii ko
njamirɗaa ɗuum naa?
10 Onon du hono noon.
Si on ngaɗii huunde fuu ko
njamiraɗon, mbi'ee: «Min
maccuɓe tan, ko min njeyi
waɗude ni min ngaɗi.»

No Iisaa danniri seppinɓe sappo

11 Nde Iisaa yahannoo
Urusaliima ndeen, rewi
hakkunde leyɗe Samariya e
Galili.
12 O wari faa o naata wuro
wonngo, de seppinɓe sappo
ngari to makko, ndarii to
toowti,
13 yeewnii, mbi'i:
—Iisaa, joomii amin,
yurma min!
14 Nde o yiinoo ɓe ndeen, o
wi'i ɓe:
—Njehee, kollowee ko'e
mon almaami'en ɓeen.
E ley yaadu maɓɓe nduun
ɓe cellinaama.
15 Gooto maɓɓe, nde
yi'unoo daɗii ndeen, yeccii,
ina teddina Laamɗo e daande
toownde.
16 O sujidi e leydi ɗakkol
koyɗe Iisaa, imo yetta ɗum.
Oon wo Samariyanke.
17 Iisaa jaabii, wi'i:
—Wanaa sappo ɓeen fuu
ndaɗii naa? Toy njeenayo
ɓeen le ngoni?
18 Ndelle walaa fuu jecciiɗo
faa teddina Laamɗo si wanaa
janano o naa?
19 Ndeen, o wi'i gorko oon:
—Umma, yahu, goondinal
maa dannii ma.

Haala maandeeji garol laamu Laamɗo
(Matta 24.23-28, 37-41)

20 Farisa'en ɓeen yami Iisaa
ndey laamu Laamɗo warata.
O jaabii ɓe, o wi'i:

—No laamu Laamɗo war-
data noon, yi'ataake.

21 Fay gooto waawaa wiide
inani ɗum naa inana ɗum,
sabo anndee, laamu Laamɗo
ina woni hakkunde mooɗon.

22 Ndeen o wi'i taalibaaɓe
makko:

—Wakkati waran mo
muuyoton yiide fay nyannde
wootere e ley nyalaaɗe Ɓii
Neɗɗo, de on nji'ataa.

23 On mbi'ete: «inani o to»
naa «inani o ga», de taa nje-
hee, taa njokkee ɓe.

24 Sabo hono no mayyere
yaynirta illa hoore kammu
ɗo faa yaade hoore kammu
to, hono noon Ɓii Neɗɗo
laatortoo nyannde gartol
muuɗum.

25 Ammaa ko artii ɗum, ina
tilsi o torree torraaji keewɗi,
yimɓe jamaanu o du caloto
mo.

26 Hono no laatorinoo
wakkati Nuuhu oon, noon du
nyalaaɗe Ɓii Neɗɗo laatortoo:

27 yimɓe ina nyaama, ina
njara, ina ɓaŋa, ina ɓaŋee, faa
nyannde Nuuhu naati laana
kaan. De ilam tuufaandu
ɗaam wari, halki ɓe fuu.

28 Laatoto hono no wakkati
Luudu noon du, yimɓe ina
nyaama, ina njara, ina cooda,
ina conna, ina aawa, ina
nyiɓa.

29 Ammaa nyannde nde
Luudu wurtinoo Sodoma
ndeen, Laamɗo tomni yiite
e sitti,* halki ɓe fuu.

30 Hono noon nyannde
ɓangugol Ɓii Neɗɗo du laator-
too.

31 Nyannde ndeen, si neɗɗo
ina woni dow suudu, de gi-
neeji mum ina ngoni ley su-
udu fu, taa wi'a jippanto ɗi.
Tawaaɗo ngesa du, taa yec-
coo faa hooya ko woni ley
wuro.

32 Miccitee dee Luudu oon.

33 Neɗɗo fuu piliiɗo
reenude yonki muuɗum,
mursan ki, de neɗɗo fuu
mursuɗo ki, reenan ki.

34 Miɗo haalana on: ley
jemma oon, yimɓe ɗiɗo
fukkodiiɓe dow sekko wooto,
gooto muɓɓen hooyete, de
gooto yoppee.

35 Rewɓe ɗiɗo undooɓe,
gooto muɓɓen hooyete, de
gooto yoppee. [

36 Worɓe ɗiɗo wonɓe ley
ngesa ngoota, gooto muɓɓen
hooyete, de gooto yoppee.]†

37 Taalibaaɓe ɓeen njaabii,
mbi'i mo:

—Joomii amin, toy ɗum
waɗata?

O wi'i ɓe:

—To ko saaɗi woni fuu, toon
jigaaje kawritata.

18

Banndol dow carotooɗo oonyiiɗo

1 Iisaa banndani ɓe ban-
ndol faa hollita ɓe ina tilsi ɓe
keddodoo e du'aare, taa ɓe
njoppa saabe tampiri.

2 O wi'i:

—Ina woodunoo e wuro
gomma carotooɗo mo hu-
lataa Laamɗo, yaagataako
fay gooto.

* **17:29** ***Sitti***wo huunde oolde wuleteende ina luuɓa. † **17:36** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ngalaa aaya 36.

3 Debbo mo gorum maayi
ina woni ley wuro ngoon, ina
wara to carotoodo oon, ina
wi'a: «Saranam hakkunde am
e kabdo am.»
4 Carotoodo oon jaɓaay
faa ɓooyi. De sakitii o wi'i
e hoore makko: «Fay si
taweede mi hulataa Laamdo
mi yaagataako fay gooto du,
5 sabo debbo o na torra
kam, mi saranto mo, faa o
sela warude imo sukka noppi
am.»
6 Caggal duum Iisaa wi'i:
—On nanii ko carotoodo
bondo oon wi'i naa?
7 De wanaa Laamdo na
walla suɓaaɓe muudum
wullitotooɓe dum jemma e
nyalooma ɓeen fuu faa ɓe
keɓa sariya maɓɓe naa? O
jaabataako ɓe law naa?
8 Mido haalana on: o
saranto ɓe law. Ammaa
wakkati Ɓii Nedɗo wartowi,
yalla o tawan goondinɓe mo
ley adunaaru naa?

Banndol dow Farisaajo e nanngoowo lampo

9 Iisaa banndani yimɓe jo-
goriiɓe ko'e muɓɓen wo dar-
tiiɓe de njawi woɓɓe, haalani
ɓe banndol ngol, wi'i:
10 —Worɓe ɗiɗo naati suudu
dewal mawndu faa ngada
du'aare. Gooto wo Farisaajo,
gooto du wo nanngoowo
lampo.
11 Farisaajo oon darii ina
du'oroo ley ɓernde muudum
hono ni: «Laamdo, mi yettii
ma ko mi nanndaay e yimɓe
woɓɓe laatiiɓe wuyɓe e bonɓe
e jeenooɓe, e hono nann-
goowo lampo o du.
12 Mido suumoo e ley
jeɗɗiire fuu kile ɗiɗi, mido
itta jakka e huunde fuu ko
keɓumi.»
13 Nanngoowo lampo oon
darii to toowti, suusaay
fay tiggitaade kammu, ina
guɓɓoo ɓerndem, na wi'a:
«Laamdo yurmam, mi jom
hakke.»
14 Mido wi'a on: kanko
hooti wo o jaafaado, wanaa
ooto. Sabo mawninkiniido
fuu leeyinte, leeyinkiniido du
toownete.

No Iisaa barkiniri cukaloy
(Matta 19.13-15, Marku 10.13-16)

15 Ina woodi waddooɓe to
Iisaa cukaloy, faa o meema
koy. Nde taalibaaɓe ɓeen
nji'unoo dum ndeen, ina
ndukana yimɓe ɓeen.
16 Ammaa Iisaa noddi koy,
ina wi'a:
—Accee cukaloy koy ngara
to am. Taa kaɗee koy, sabo
wo nanndubɓe e makkoy ɓeen
njeyi laamu Laamdo.
17 Goonga kaalanammi on:
mo jaɓiraay laamu Laamdo
hono no cukalel ni fuu,
naatataa dum!

No Iisaa e gorko jom jawdi ngaddi
(Matta 19.16-30, Marku 10.17-31)

18 Gooto ley hooreeɓe Alhu-
udiyankooɓe yami mo, wi'i:
—Moodibbo lobbo, dume
kaanumi wadude faa mi heɓa
nguurndam nduumiidam?
19 Iisaa wi'i mo:
—Ko wadi de ada noddira
kam lobbo? Lobbo walaa
si wanaa gooto, oon woni
Laamdo.
20 Ada anndi jamirooje:
«Taa jeenu, taa wadu war-
hoore, taa wujju, taa seeda

fewre, teddin inna maa e
bammaa.»*
21 Hooreejo oon jaabii, wi'i:
—Miɗo hayba ɗum fuu gilla
e cukaaku am.
22 Nde Iisaa nannoo ɗum
ndeen, wi'i mo:
—Huunde wootere hed-
danii ma tafon: sonnu ko
njogiɗaa ɗuum fuu, kokkaa
ceede ɗeen talkaaɓe. Ndeen,
a heɓan mbarjaari dow
kammu. De ngaraa, njokkaa
kam.
23 Nde o nannoo ɗum
ndeen, o sunii, sabo wo o jom
jawdi keewndi.
24 Iisaa ndaari mo, wi'i:
—Naatugol joomiraaɓe
jawdi ley laamu Laamɗo ina
tiiɗi koy!
25 Si goonga, ngeelooba
naata wudde battal ɓuri
hoyude diina jom jawdi
naata laamu Laamɗo.
26 Hettindaniiɓe mo ɓeen
mbi'i:
—Ndelle, moy woni
kisoowo?
27 Iisaa jaabii:
—Ko yimɓe mbaawaa
ɗuum, Laamɗo kaa na
waawi.
28 Ndeen Piyeer wi'i:
—Ndaar, minen min njop-
pii ko min njogii ɗuum fuu,
min njokkii ma.
29 O wi'i ɓe:
—Goonga kaalanammi on:
joppuɗo wuro muuɗum,
naa deekum, naa sakiraaɓe
muuɗum, naa saaraaɓe
mum, naa sukaaɓe mum
saabe laamu Laamɗo,
30 heɓan ɗum kile keewɗe
e wakkati mo ngonɗen e
muuɗum joonin o, heɓan
nguurndam nduumiiɗam e
ley wakkati garoowo oon du.

No Iisaa ɓanginiri katin maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Matta 20.17-19, Marku 10.32-34)

31 Iisaa noddi taalibaaɓe
muuɗum sappo e ɗiɗo ɓeen,
wi'i ɗum'en:
—Inani eɗen njaha Urusali-
ima. Ko annabaaɓe mbin-
ndunoo e dow Ɓii Neɗɗo
ɗuum fuu, tabitan.
32 Sabo o wattete e juuɗe ɓe
nganaa Alhuudiyankooɓe, ɓe
njalnoroo mo, ɓe torra mo, ɓe
tutta dow makko,
33 ɓe piya mo dorri, ɓe
mbara mo. De nyannde
tataɓerde, o ummitoto.
34 Taalibaaɓe ɓeen paa-
maay haala kaan fes.
Maanaa makka na suuɗanii
ɓe, ɓe annditaay ko o haali
ɗuum.

No Iisaa wumtiniri bumɗo
(Matta 20.29-34, Marku 10.46-52)

35 Nde Iisaa ɓattinoo Yeriko
ndeen, tawi bumɗo ina jooɗii
ɗakkol laawol ngool, ina
garbina.
36 O maati jamaa ina faltoo,
de o yami ɗum wo ɗume.
37 Ɓe mbi'i mo:
—Iisaa mo Nasaraatu falto-
too.
38 O yeewnii, o wi'i:
—Iisaa, taan Daawda, yur-
mam!
39 Ardiiɓe ɓeen ina
njawana mo faa o deyyinoo.
Ammaa o ɓeydi yeewnaade
sanne, imo wi'a:
—Taan Daawda, yurmam!

* **18:20** Wurtagol 20.12-16.

40 Iisaa darii yamiri ɓe
ngadda mo to muuɗum. Nde
o ɓattinoo ndeen, Iisaa yami
mo:
41 —Ɗume njiɗɗaa mi
waɗane?
O wi'i:
—Joomam, mi wumta!
42 Iisaa wi'i mo:
—Wumtu, goonɗinal maa
dannii ma.
43 Wakkati gooto o wumti,
o jokki ɗum, imo teddina
Laamɗo. Nde yimɓe ɓeen
nji'unoo ɗum ndeen, njetti
Laamɗo.

19

No Jakayus goonɗiniri Iisaa

1 Iisaa naati Yeriko, ina
rewi ley wuro ngoon.
2 Gorko bi'eteeɗo Jakayus
ina woni ley toon. O hooreejo
nanngooɓe lampo, wo o jom
jawdi du.
3 Imo filoo yiide moy woni
Iisaa, de o hunngii saabe ja-
maa oon, sabo wo o daɓɓo.
4 O doggi, o arditii, o yeeŋi
lekki hono yibbi ɗo Iisaa re-
wata ɗoon faa o yi'a ɗum.
5 Nde Iisaa yottinoo nokku-
ure ndeen, tiggitii, wi'i mo:
—Jakayus, hara jippa, sabo
ina tilsi mi weera wuro maa
hannden.
6 Jakayus harii jippii, jakki-
torii mo seyo.
7 Yiiɓe ɗum ɓeen fuu ina
ŋurŋurta, ina mbi'a:
—O weeranowii luttoowo.
8 De Jakayus darii, wi'i
Iisaa:
—Joomam, hettina, mi
hokkan feccere jawdi am fuu
talkaaɓe. Si won mo teetumi
huunde, mi yoɓan ɗum kile
nay.
9 Iisaa wi'i:
—Hannden, kisindam
naatii galle o, sabo kanko du
wo o taan Ibrahiima!
10 Sabo Ɓii Neɗɗo warii
filaade majjuɓe faa hisina
ɗum'en.

Banndol dow tino buuɗi (Matta 25.14-30)

11 Ko yimɓe ɓeen ket-
tindii ɗuum, Iisaa ɓeydi
haala, banndani ɓe banndol
gonngol, sabo o ɓattake
Urusaliima. Katin du yimɓe
miilii laamu Laamɗo ɓangan
joonin joonin.
12 Ndelle, o wi'i:
—Gorko dimo tedduɗo yehi
leydi mboɗɗundi faa hokkee
laamu, de gaɗa ɗuum warta.
13 O noddi maccuɓe makko
sappo, o hokki mono e maɓɓe
fuu mbuuɗu kaŋŋe, o wi'i
ɗum'en: «Ngolliree ɗum faa mi
warta.»
14 Ammaa yimɓe leydi
ndiin njiɗaa mo, ɓe ummini
nulaaɓe gaɗa makko, ɓe
mbi'i: «Min njiɗaa o laamoo
min.»
15 Nde o hokkanoo laamu, o
warti ndeen, o yamiri o nod-
danee maccuɓe ɓe o halfini
jawdi ɓeen. Imo yiɗi faa-
mude ko mono e maɓɓe fuu
heɓi e ko golliri ɗuum.
16 Arandeejo oon wari,
wi'i: «Joomam, mbuuɗu maa
nguun tinake buuɗi sappo.»
17 O wi'i ɗum: «Gasii sanne,
maccuɗo lobbo. Sabo a hool-
nake e ko famɗi, a laamoto
dow galluuje sappo.»
18 Ɗiɗaɓo oon wari, wi'i:
«Joomam, mbuuɗu maa tinake
buuɗi joy.»

19 O wi'i: «Aan du, a laamoto
dow galluuje joy.»
20 Caggal ɗuum keddiiɗo
oon wari, wi'i: «Joomam, inan
mbuuɗu maa, mi saawii ɗum
e tekkere
21 sabo miɗo hule. Sabo
a gorko tiiɗuɗo alhaali, aɗa
hooya ko a resaay, aɗa taya ko
a aawaay.»
22 O wi'i ɗum: «Dara!
Haalaaji maa jaati caror-
tomaami, aan maccuɗo
bonɗo. Aɗa anndunoo mi
gorko tiiɗuɗo alhaali, mi
hooyan ko mi resaay, mi
tayan ko mi aawaay.
23 Ndelle ko waɗi a wat-
taay jawdi am ndi to tinooɓe
buuɗi, faa nde ngartumi fu
mi jaɓida ndi e tino mayri
fuu?»
24 Ndeen joomiiko oon wi'i
tawaaɓe ɗoon ɓeen: «Teetee
mo mbuuɗu ngu, de kokkon
ɗum jom buuɗi sappo oon.»
25 Ɓe mbi'i mo: «Joomii
amin, kanko, imo jogii buuɗi
sappo.»
26 O wi'i: «Miɗo haalana on,
jogiiɗo fuu ɓeydante. Ammaa
mo walaa oon, fay seeɗa ko
jogii ɗuum, teetete.
27 De wayɓe kam ɓe njiɗaa
mi laamoo ɗum'en ɓeen,
ngaddee ɓe ɗo, mbaron ɓe
yeeso am.»

*No Iisaa naatiri Urusali-
ima*
*(Matta 21.1-11, Marku
11.1-11, Yuhanna 12.12-19)*

28 Nde Iisaa haalnoo ɗum
ndeen, ardii, fonndii Urusali-
ima.
29 Nde o ɓattinoo gure
Baytifaaji e Baytaniya gonɗe
dow waamnde wi'eteende
Jaytun, o nuli taalibaaɓe
makko ɗiɗo,
30 o wi'i ɓe:
—Njehee, naatowee wuro
wonngo yeeso mon ngo, on
tawan mola araawa nga
fay gooto waɗɗaaki abada
ina haɓɓii. Kaɓɓiton nga,
ngaddon nga ɗo.
31 Si goɗɗo yamii on, «Ko
waɗi oɗon kaɓɓita nga?»,
mbi'on: «Joomii amin ina
haajaa nga.»
32 Nulaaɓe ɓeen njehi,
tawri no o wi'iri ɗum'en
noon.
33 E ley haɓɓitingol maɓɓe
mola nga, jeyɓe mola nga
ɓeen mbi'i:
—Ɗume kaɓɓitanton mola
nga?
34 Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Joomii amin haajaa nga.
35 Ɓe njaari nga to Iisaa,
ɓe njowi saayaaji maɓɓe dow
mola nga, ɓe mbaɗɗini Iisaa
dow magga.
36 No o yaarata noon, ɓe
mbeerti saayaaji maɓɓe dow
laawol ngool.
37 Joonin o ɓadake Urusali-
ima to jippitorde waamnde
Jaytun. Taalibaaɓe heewɓe
ɓeen fuu ina keewi seyo,
puɗɗi ina njetta Laamɗo e
daaɗe toowɗe, saabe kaay-
eefiiji ɗi ɓe nji'unoo ɗiin fuu.
38 Iɓe mbi'a:
—Barke woodanii kaananke
garɗo e dow innde Joomi-
raaɗo! Jam won dow kammu.
Manngu woodanii Laamɗo
faa dow kammuuli!
39 Yoga e Farisa'en tawaaɓe
ley jamaa oon ɓeen mbi'i mo:
—Moodibbo, haɗu taal-
ibaaɓe maa ɓeen dukude!

40 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Miɗo haalana on, si
kamɓe ɓe, ɓe ndeyyinake fu,
wo kaaye ɗe yeewnotoo.

No Iisaa woyri Urusaliima

41 Iisaa ɓattii ngalluure
ndeen. Nde o ndaarunoo nde
fu, o woyi nde,
42 o wi'i:
—Miɗo muuyi tawee han-
nden aɗa anndunoo aan du
ko hokkete jam! De joonin
kaa, ɗum suuɗaama e gite
maa.
43 Balɗe ngaran ɗe wayɓe
ma yolata leydi ngaɗa
yeeŋirɗe, piile, ɓille gereeji
fuu,
44 niise, kalke aan e ɓiɓɓe
maa fuu. Ɓe njoppantaa
ma fay hayre wootere dow
wonnde, sabo a annditaay
wakkati mo Laamɗo wari
wallude ma.

No Iisaa riiwri luumotooɓe ley suudu dewal mawndu

(Matta 21.12-17, Marku 11.15-19, Yuhanna 2.13-22)

45 Iisaa naati ley suudu de-
wal mawndu nduun, fuɗɗi ri-
iwude luumotooɓe.
46 Imo wi'a ɗum'en:
—Ina winndaa: «Suudu am
laatoto waɗirdu du'aare».*
Onon kaa, on ngaɗii ndu
suuɗirdu yanooɓe.
47 Iisaa ina waajoo nyan-
nde fuu ley suudu dewal
mawndu nduun. Hooreeɓe
almaami'en e jannginooɓe
Tawreeta e mawɓe lenyol
ngool ɓeen ina piloo no
mbardata mo,
48 ammaa ɓe kunngake
heɓude laawol sabo yimɓe
ɓeen ina ngattani haalaaji
makko ɗiin hakkillo sanne.

20

Yamol dow toy baawɗe Iisaa yuuri

(Matta 21.23-27, Marku 11.27-33)

1 E ley balɗe ɗeen nyannde
gomma Iisaa ina janngina
yimɓe ina waajoo Kabaaru
Lobbo ley suudu dewal
mawndu. Hooreeɓe al-
maami'en e jannginooɓe
Tawreeta e mawɓe yimɓe
ngari to makko,
2 mbi'i mo:
—Haalan min: Laamu
nguye hokki ma baawɗe
gollude ko ngollataa ɗum?
Moy hokki ma laawol ngollaa
ɗum?
3 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Miin du huunde wootere
tan yamammi on. Njaaboɗon
kam ɗum:
4 lootagal batisima Yaayaa
ngaal, wo to Laamɗo yuuri
naa to yimɓe?
5 Ɓe paamiri hakkunde
maɓɓe, ɓe mbi'i:
—Si en mbi'ii wo to
Laamɗo, o yaman en ko waɗi
de en ngoonɗinaay Yaayaa?
6 De si en mbi'ii wo to
yimɓe, yimɓe ɓe fuu limnan
en kaaye, sabo ɓe fuu ɓe tan-
nyorii Yaayaa wo annabaajo.
7 Nii ɓe njaaborii ɓe mbi'i ɓe
paamaay to lootagal batisima
Yaayaa yuuri.
8 Iisaa wi'i ɓe:
—Haya miin du, mi haalan-
taa on baawɗe ɗeye ngolli-
rammi ko ngollammi ɗuum.

* **19:46** Esaaya 56.7, Yeremiya 7.11.

Banndol dow remooɓe bonɓe
(Matta 21.33-46, Marku 12.1-12)

9 Iisaa fuɗɗi banndande yimɓe banndol ngol, wi'i:

—Neɗɗo gomma darni ngesa cabiije, halfini nga remooɓe, de waɗi jahaangal, ɓooyi wartaay.

10 Nde ɓoreede cabiije yottinoo fu, o nuli golloowo makko to remooɓe ɓeen toon faa jaɓa ngeɗu makko ɓiɓɓe cabiije ɗeen. Ndeen remooɓe ɓeen piyi nulaaɗo oon, njeccini ɗum juuɗe ɓole.

11 O nuli to maɓɓe golloowo goɗɗo. Ɓe piyi oon du, ɓe kuyfini ɗum, ɓe njeccini ɗum juuɗe ɓole.

12 O nuli katin golloowo tataɓo. Ɓe mbarmini ɗum, ɓe ndiiwi ɗum.

13 Wakkati oon, jom ngesa oon wi'i: «Noy ngaɗammi? Mi nelan ɓiyam gorko mo korsinmi, hasii ɓe njaagoto mo!»

14 Ammaa nde remooɓe ɓeen nji'unoo ɓiɗɗo oon ndeen, iɓe mbi'undura: «O woni donoowo oon. En mbara ɗum, kewten ngesa nga!»

15 Ɓe paɗɗi mo faa gaɗa ngesa toon, ɓe mbari mo. Joonin le, noy jom ngesa oon waɗata ɓe?

16 O waran, o halka remooɓe ɓeen, o halfina ngesa ngaan woɓɓe.

Nde yimɓe ɓeen nannoo ɗum ndeen, mbi'i:

—Taa ɗum laatoo!

17 Iisaa ndaari ɓe, wi'i:

—Ndelle, ɗume woni maanaa ko winndaa ɗuum:
«Hayre nde nyiɓooɓe ɓeen calii ndeen,
wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon»?*

18 Caamuɗo dow hayre ndeen fuu, helan. Mo nde saami dow muuɗum du, ɗiggan.

Haala yoɓugol lampo
(Matta 22.15-22, Marku 12.13-17)

19 Jannginooɓe Tawreeta e hooreeɓe almaami'en paamii banndol ngol wo kam'en sappii. Ɓe pilii no ɓe nanngira Iisaa wakkati oon, ammaa ɓe kulii yimɓe.

20 Ɓe taykii Iisaa. Ɓe nuli horooɓe nanndinkiniiɓe e lobbuɓe, yalla ina keɓira laawol no nanngirta mo e haala makko, faa ngatta mo ley juuɗe laamu, saroo mo.

21 Ɓeen ɓami mo:

—Moodibbo, miɗen anndi ko kaalataa ɗuum e ko mbaajotoɗaa ɗuum ina fonnditii, miɗen anndi a ɓurdintaa fay gooto, aɗa jannginira laawol Laamɗo ngol goonga.

22 Yalla ina daganii min min kokka kaananke Roma mawɗo oon lampo naa dagaaki?

23 Ammaa o annditii hiila maɓɓe ka, o wi'i ɓe:

24 —Kollee kam mbuuɗu cardi! Natal moy e innde moy woni ɗo?

Ɓe mbi'i:

—Kaananke Roma!

25 Ndeen o wi'i ɓe:

* **20:17** Jabuura 118.22

—Ndelle kokkee kaananke
Roma oon ko jeyi, kokkon
Laamɗo du ko jeyi.
26 Ɓe kunngii nanngirde
mo e ko o haalata yeeso
yimɓe ɗuum. Jaabu makko
oon haaynii ɓe, ɓe ndeyyinii.

Haala ummitagol maayɓe
(Matta 22.23-33, Marku 12.18-27)

27 Woɓɓe e Saduki'en ngari
to makko. Ɓeen ngoni yed-
dooɓe ummital. Ɓe yami mo,
ɓe mbi'i:
28 —Moodibbo, Muusaa
yamirii en, si neɗɗo ɓaŋii
debbo, maayii, heɓaay ɓiɗɗo,
minyum naa mawnum
dewla debbo joppaaɗo oon
faa heɓana maayɗo oon
ɓeyngu.
29 Ina woodunoo rimdaaɓe
njeɗɗo. Arandeejo oon ɓaŋi
debbo, maayi, heɓaay ɓiɗɗo.
30 Ɗiɗaɓo oon dewli debbo
oon, maayi,
31 tataɓo oon jokkiti. Hono
noon njeɗɗo ɓeen fuu ɓaŋiri
mo, keɓaay ɓiɗɗo, maayi.
32 De sakitii, debbo oon du
maayi.
33 Ndelle, nyannde ummi-
tal, moy e maɓɓe laatotoo
goroo debbo oon? Sabo ɓe
njeɗɗo fuu ɓe ɓaŋiino mo.
34 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Yimɓe jamaanu o ina
ɓaŋa, ina ɓaŋee.
35 Ammaa fotuɓe heɓude
ummitagol e nguurndam
garoojam ɓeen, ɓaŋataa,
ɓaŋataake,
36 sabo ɓe mbaawaa
maayde katin. Ɓe laatake
hono maleyka'en noon. Wo
ɓe ɓiɓɓe Laamɗo, sabo ɓe
ummintinaaɓe e maayde.
37 Woɗi ko maayɓe um-
mitotoo ɗuum, fay Muusaa
sappake ɗum ley taariki
wuumoore huɓɓoore. Sabo
toon o noddiri Joomiraaɗo
Laamɗo Ibrahiima e Isiyaaka
e Yaakuuba.†
38 Laamɗo wanaa Laamɗo
maayɓe, wo o Laamɗo
wuurɓe. Sabo to makko
yimɓe fuu wo wuurɓe.
39 Woɓɓe e jannginooɓe
Tawreeta, mbi'i:
—Moodibbo, a haalii
goonga.
40 Caggal ɗuum ɓe cuusaay
yamude mo yamɗe goɗɗe
katin.

Kabaaru Almasiihu e Daawda
(Matta 22.41-46, Marku 12.35-37)

41 Iisaa wi'i ɓe:
—Noy ɓe mbaawri wiide Al-
masiihu wo taan Daawda?
42 Daawda e hoore
muuɗum wi'i ley dewtere
Jabuura:
«Joomiraaɗo wi'i Joomam:
Jooɗa gere nyaamo am,
43 faa mi waɗa njaaɓaa wayɓe
ma.»‡
44 Daawda ina noddira mo
«Joomam». Ndelle, noy o laa-
tortoo taanum?

No Iisaa feliri jannginooɓe Tawreeta
(Matta 23.1-36, Marku 12.38-40, Lukka 11.39-54)

45 E ley ko yimɓe ɓeen fuu
kettindanii mo, o wi'i taal-
ibaaɓe makko ɓeen:

† **20:37** Wakkati Muusaa, tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayiino gilla ko ɓooyi. ‡ **20:43** Jabuura 110.1.

46 —Ndeentee e janngi-
nooɓe Tawreeta yiɓuɓe yi-
ilodaade e saayaaji mawɓi
e jowteede jowtaali teddudi
ley luumooji, fooɓantooɓe
jooɓorɓe ɓurɓe teddude ley
cuudi baajorɓi e nokkuuje
teddudɓe to nyaamduuji.
47 Iɓe nyaama jawdi
rewɓe talkaaɓe ɓe gori-
raaɓe muɓɓen maayi, de
ɓe njuutina du'aawuuji
maɓɓe faa ɓe nanndinkinoo
e lobbuɓe. Kamɓe, jukkungo
naawngo ɓurata jippineede
dow muɓɓen.

21

Haala sadaka ɓurɓo wooɓude
(Marku 12.41-44)

1 Iisaa yepti gite muuɓum,
yi'i joomiraaɓe jawdi ina
ngatta sadakaaji muɓɓen e
keesu sadaka.
2 O yi'i debbo talkaajo mo
gorum maayi, kam du ina
watta toon buudi ɓiɓi,
3 de o wi'i:
—Goonga kaalanammi on:
debbo talkaajo o, ko watti
ɓuum, ɓuri ko ɓe fuu ɓe
ngatti.
4 Sabo ɓe fuu, wo ko bon-
nantaa ɓe fay huunde tan ɓe
ngattiri hono dokke. Ammaa
debbo o kaa, e ley talkaaku
muuɓum, watti haddi ko jogi-
noo faa wuurda ɓuum fuu.

Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru
(Matta 24.1-14, Marku 13.1-13)

5 Ina woodi woɓɓe ina
kaala haala suudu dewal
mawndu nduun, e no ndu
ŋarɓiniraa kaaye e kulle
cakkaaɓe. Ndeen Iisaa wi'i:
6 —Ko nji'oton ɓuum,
wakkati waran nde fay hayre
wootere heddataako ɓo ina
yowii dow wonnde. Fuu
wurjinte.
7 Ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
—Moodibbo, anndin min
nde ɓum waɓata. Maande
ndeye hollata kulle ɓeen
ɓadake waɓude?
8 O wi'i:
—Ndeentee taa mbo-
sineɓon e goonga. Heewɓe
ngardan e innde am, ina
mbiitoo: «Miin woni kanko»,
ina mbi'a du: «Wakkati oon
ɓadake.» Taa njokkee ɓe.
9 Nde nanoyɓon woldeeji e
muurtereeji, taa kulee. Sabo
tilay ɓum waɓa tafon, am-
maa ɓum wanaa timmoode
wakkati oon.
10 O heddii imo wi'a ɓe:
—Lenyol habdan e lenyol,
laamu habdan e laamu.
11 Dimmbanɓe leydi
mawɓe ngaɓan, rafooji e
nyawuuji bondi du ngaran e
nokkuuje feere feere. Kulle
kulɓiniiɓe e sifaaji mawɓi
yuuran dow kammu.
12 Ammaa gilla ɓum fuu
waɓaay, yimɓe nanngan on,
torreɓon, njaareɓon to cuudi
baajorɓi e kasuuji. Ɓe ngadda
on yeeso kaanankooɓe e
hooreeɓe saabe innde am.
13 Ɓum hokkan on laawol
seedanaade kam.
14 Piɓee anniya e ɓerɓe
mon on miilataako ko
njaabotoɓon.
15 Sabo mi hokkan on
waawde haala, mi hokkan on
hakkilantaaku ko wayɓe on
ɓeen fuu mbaawaa salaade
naa yeddude.

16 Fay saaraaɓe mon e sakiraaɓe mon e koreeji mon e yigiraaɓe mon njammboto on,
mbara woɓɓe moodon.
17 Yimɓe fuu mbanyan on
saabe am,
18 ammaa fay leembol ko'e
moodon halkataa.
19 Tinnitaare moodon
ndannirton yonkiiji mon.

Haala halkere Urusaliima e gartol Almasiihu
(Matta 24.15-31, Marku 13.14-27)

20 —Nde nji'udon konuuji
ina piiloo Urusaliima fuu,
anndon halkeede mayre
ɓadake.
21 Wakkati oon, tawaaɓe
leydi Yahuudiya fuu, ndoggira baamle. Tawaaɓe ley
ngalluure nde fuu, njalta e
mayre. Tawaaɓe ladde du,
taa naata ngalluure ndeen.
22 Sabo baldе deen wo baldе
yomnitagol, faa ko winndaa
duum fuu tabita.
23 Kay, debereedu'en e
musinteeɓe njaran torra ley
baldе deen! Sabo torraaji
mawdi njanan e leydi ndi,
tikkere Laamdo jippoto e
lenyol ngol.
24 Ɓe camminirte kaafaahi,
ɓe nanngee, ɓe njaaree
hakkunde lenyi fuu. Lenyi
ndampan Urusaliima faa nde
wakkati dawrugol muɓɓen
timmiri no fodoraa.
25 Sifaaji ngadan dow
naange e lewru e koode.
Ley adunaaru du kulol
wadan e leyde deen. Ɗe
fuu de mbemmboto saabe
feekaango maayo manngo e
bempeyye muudum.
26 Yimɓe pekkoran saabe
kulol si miilake dow ko
waroyta e adunaaru ndu,
sabo fay baawde kammu
deen ndimmboto.
27 Wakkati oon, yimɓe ɓeen
nji'an Ɓii Nedɗo ina wara e
duule, ina warda e baawde e
teddeengal manngal.
28 Onon, si dum fudɗii
wadude, tiggitodon, ɓanton
ko'e moodon, sabo Laamdo
ɓadake rimdinde on.

Banndol dow yibbi
(Matta 24.32-35, Marku 13.28-31)

29 Caggal duum, o banndani ɓe banndol ngol, o wi'i:
—Ndaaree yibbi e ledde
goddе de fuu.
30 Si on nji'ii de mbilitii,
odon anndi ndunngu ɓadake.
31 Noon du, si on nji'ii kulle
deen ina ngada, annditon
laamu Laamdo ɓadake.
32 Goonga kaalanammi on:
jamaanu o timmataa, tawee
kulle deen fuu ngadaay.
33 Kammu e leydi timman,
de haalaaji am kaa timmataa
abada.

Haala reentaade e gartol Almasiihu

34 —Ndeenee ko'e mon taa
yidde fijo suloowo e sulargol
doro e kaɓɓu-ko'u adunaaru
njowoo dow ɓerde mon de
nyannde ndeen juha on
35 hono tuugol*. Sabo inde
wara dow yimɓe adunaaru
fuu.
36 Ndelle, kakkilon wakkati
fuu, ngadon du'aare, faa
keɓon dadude e kulle gadooje

* **21:35** ***Tuugol*** wo ko woɓɓe mbi'ata huuseeru maa bedorgal.

ɗeen fuu, mbaawon daraade yeeso Ɓii Neɗɗo.
37 Nyalooma fuu, Iisaa ina waajoo ley suudu dewal mawndu, de jemma, o wurtoo, o waalowa dow waamnde wi'eteende Jaytun.
38 Yimɓe fuu ina njaha to suudu dewal mawndu illa fajiri faa kettindanoo mo.

22

No hooreeɓe ndawriri faa nannga Iisaa
(Matta 26.1-5, 14-16, Marku 14.1-2, 10-11, Yuhanna 11.45-53)

1 Wakkati iidi buuru mo wattaaka rabilla ndiin ɓadake, Ɓum woni iidi nyannde Faltagol.
2 Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta ɓeen ina piloo no mbarda Iisaa, de si goonga iɓe kula yimɓe ɓeen.
3 Ndeen Seyɗaani naati Yahuuda bi'eteeɗo Isikariyotto, gooto e sappo e ɗiɗo ɓeen.
4 O yehi o haaldowi e hooreeɓe almaami'en e doomooɓe suudu dewal mawndu no o wattirta Iisaa e juuɗe muɓɓen.
5 Ɓe ceyii, ɓe ndewri ɓe kokkan mo ceede.
6 O jaɓi, imo filoo wakkati mo o jambotoo Iisaa e cuncukka, tawa jamaa oon faamaay.

No Iisaa waɗiri hiraande iidi Faltagol e taalibaaɓe muuɗum
(Matta 26.17-30, Marku 14.12-26, Yuhanna 13.21-30)

7 Nyalaande iidi buuru mo wattaaka rabilla yottake. Wo nyalaande nde dammuuli iidi Faltagol njeyi hirseede.
8 Iisaa nuli Piyeer e Yuhanna, wi'i ɗum'en:
—Njehee cegilanee en hiraande iidi Faltagol faa nyaamen.
9 Ɓe yami mo:
—Toy njiɗɗaa min cegiloo nde?
10 O wi'i ɓe:
—Ndaaree, si on naatii ngalluure nde, on kawran toon e gorko, ina ronndii loonde ndiyam. Njokkon mo faa e suudu ɗo o naatata ɗoon,
11 mbi'on jom galle oon: «Moodibbo na yame toy woni suudu ndu nyaamdata e taalibaaɓe mum ɓeen iidi Faltagol?»
12 O hollan on suudu sooro mawndu moyyinaandu. Wo dow toon cegilotoɗon hiraande ndeen.
13 Ɓe njehi, ɓe tawi hono no o wi'iri ɓe noon, ɓe cegilanii hiraande iidi Faltagol ndeen.
14 Nde wakkati oon yottinoo ndeen, o jooɗii kanko e sappo e ɗiɗo ɓeen.
15 O wi'i ɓe:
—Miɗo muuyi nyaamdude e mooɗon hiraande iidi Faltagol nde sanne, gilla mi torraaka.
16 Sabo miɗo wi'a on, mi nyaamataa nde katin faa nyannde nde ɗum tabiti ley laamu Laamɗo.
17 O hooyi horde, o yetti Laamɗo, o wi'i:
—Njaɓee ɗum, peccee ɗum hakkunde mooɗon,
18 sabo miɗo wi'a on, illa joonin mi yarataa cabijam

katin faa nde laamu Laamɗo
wari.
19 Katin, o hooyi buuru, o
yetti Laamɗo, o heltii, o hokki
ɓe, o wi'i:
—Ɗum wo ɓanndu am
hokkaandu saabe mooɗon.
Ngaɗon ɗum faa miccitoɗon
kam.
20 Hono noon du, nde ɓe
tilinoo e hiraande ndeen, o
hooyi horde cabijam, o hokki
ɓe, o wi'i:
—Horde nde woni amaana
keso tabintiniraaɗo yiiyam
am ndufeteeɗam saabe
mooɗon.
21 Ammaa paamee, jam-
botooɗo kam oon ina
nyaamda e am e le'al gootal.
22 Tilay Ɓii Neɗɗo yoppira
adunaaru hono no fodor-
anaa noon. Ammaa bone
woodanii jambotooɗo mo
oon!
23 Ndeen ɓe puɗɗi
yamundurde hakkunde maɓɓe
moy e maɓɓe waɗata huunde
ndeen.

Jeddi dow moy woni ɓurɗo teddude

24 Jeddi ngaɗi hakkunde
maɓɓe du e dow moy ɓuri
teddude.
25 Iisaa wi'i ɓe:
—Kaananko oɓe leyɗe ina
ndawrana jaalaaɓe muɓɓen.
Jom'en doole dow yimɓe
ɓeen du ina njiɗi noddireede
wallooɓe.
26 Onon kaa, wanaa hono
noon. Sanaa ɓurɗo teddude e
mooɗon laatoo hono cukalel,
ardiiɗo du laatoo hono gol-
loowo.
27 Sabo moy ɓuri teddude,
jooɗiiɗo faa nyaama naa gol-
loowo gaddoowo nyaamdu?
Wanaa nyaamoowo oon ɓuri
naa? De miin kaa, miɗo woni
hakkunde mooɗon hono gol-
loowo oon.
28 Onon ngoni heddodiiɓe e
am ley torraaji am.
29 Saabe ɗuum, miin du,
mi hokkii on laamu hono no
Baaba am hokkiri kam laamu
ni,
30 faa nyaamon, njaron
to nyaamirde am ley laamu
am. On njooɗoto dow
jooɗorɗe laamu, caroɗon
lenyi Israa'iila sappo e ɗiɗi
ɗiin.

No Iisaa sapporii Piyeer wi'an anndaa ɗum
(Matta 26.31-35, Marku 14.27-31, Yuhanna 13.36-38)

31 Simon, Simon, Seyɗaani
nyaagake heɓude on faa seɗa
on hono no alkama seɗirtee
ni.
32 Ammaa mi du'anake ma
taa goonɗinal maa mursee.
Aan le, nde ngartoyɗaa to am,
cemmbinɗinaa sakiraaɓe
maa.
33 Piyeer wi'i mo:
—Joomam, miɗo segilii
yaadude e maaɗa ley kasu e
wardeede e maaɗa!
34 De Iisaa wi'i:
—Miɗo haalane, Piyeer,
fadde ndontoori e joggude
hannden tawan a wi'ii kile
tati a anndaa kam.
35 O wi'i ɓe katin:
—Nde nulunoomi on
ndeen, on kooyaay dannga
e mbasu e paɗe, won ko
nyakani on naa?
Ɓe mbi'i:
—Walaa!
36 O wi'i ɓe:
—Joonin kaa, jogiiɗo dan-
nga hooya, jogiiɗo mbasu
hooya, mo walaa kaafaahi

du, sootta saaya muuɗum
sooda ngooti.
37 Sabo ina winndaa, «O li-
maama ley bonɓe.» Miɗo
haalana on: ina tilsi ɗum
tabita dow am. Sabo ko win-
ndaa dow am fuu tabitan.
38 Ɓe mbi'i:
—Joomii amin, inan
kaafaaje ɗiɗi!
O wi'i ɓe:
—Heyii!

No Iisaa nyaagorii Laamɗo dow waamnde Jaytun
(Matta 26.36-46, Marku 14.32-42)

39 Iisaa wurtii, fonndii
waamnde Jaytun no woowri
noon. Taalibaaɓe makko
ɓeen njokki mo.
40 Nde o yottinoo nokkuure
ndeen, o wi'i ɓe:
—Ndu'ee faa taa naaton ley
jarribe.
41 Caggal ɗuum, o toowti
ɓe ko waɗata hono limnere
hayre. O hofii, imo waɗa
du'aare,
42 imo wi'a:
—Baaba, si a muuyii,
woɗɗinam horde torra nde.
Ammaa taa ɗum laatoroo
muuyo am, ɗum laatoroo
muuyo maa aan!
43 Wakkati oon, maleyka
yuuruɗo dow kammu ɓangi e
makko, semmbini mo.
44 Ley mettorgal ɓernde
makko o ɓeydi tekkinde
du'aare makko, nguli makko
laatii hono toɓɓe yiiyam ina
simta e leydi.
45 Nde o hantunoo du'aare
ndeen, o yeccii to taalibaaɓe
makko ɓeen, o tawi iɓe
ɗaanii saabe mettorgal ɓerɗe
maɓɓe.
46 O wi'i ɓe:
—Ko waɗi de oɗon ɗaanii?
Ummee ndu'ee, faa taa naa-
ton ley jarribe!

No Iisaa nanngiraa
(Matta 26.47-56, Marku 14.43-50, Yuhanna 18.3-11)

47 Imo woni e haala ka faa
jamaa wari. Bi'eteeɗo Yahu-
uda, gooto e sappo e ɗiɗo
ɓeen, ardii ɓe de ɓattitii Iisaa
faa muccoo ɗum.
48 De Iisaa wi'i mo:
—Yahuuda, muccaango
njammbortoɗaa Ɓii Neɗɗo
naa?
49 Nde wonduɓe e Iisaa
ɓeen nji'unoo ko anniyii
laataade fu, mbi'i:
—Joomii amin, min coppa
ɓe kaafaaje naa?
50 Ndeen gooto maɓɓe
soppi maccuɗo Almaami
Mawɗo, tayi nowru muuɗum
nyaamru.
51 Iisaa jaabii, wi'i:
—Celdee ni.
De o meemi nowru
maccuɗo oon, o danni ɗum.
52 Iisaa haalani warɓe faa
nannga ɗum ɓeen, hooreeɓe
almaami'en e doomooɓe su-
udu dewal mawndu e mawɓe
Alhuudiya'en ɓeen, wi'i:
—On ngardii e kaafaaje e
cabbi hono wo mi gujjo!
53 Nyannde fuu miɗo
wondunoo e mooɗon ley
suudu dewal mawndu, on
njowaay junngo dow am.
Ammaa joonin wo wakkati
mon, joonin wo wakkati mo
nimre laamii.

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa
(Matta 26.57-58, 69-75, Marku 14.53-54, 66-72, Yuhanna 18.12-18, 25-27)

54 Ɓe nanngi Iisaa, ɓe njaari
ɗum faa ley galle Almaami
Mawɗo. Piyeer ina jokki to
toowti.
55 Tawi yiite na huɓɓaa
hakkunde taliyaare galle
oon, Piyeer wari jooɗodii e
yuulotooɓe ɗoon.
56 Korɗo gooto yi'i imo huc-
citi e jayngol, ndaari mo faa
wooɗi, wi'i:
—O du na wondunoo e
makko.
57 De Piyeer yeddi mo, wi'i:
—Hey debbo, mi anndaa
mo.
58 Nde ɓooytunoo seeɗa,
goɗɗo yi'i mo, wi'i:
—Aan du e maɓɓe
njeyaɗaa!
De Piyeer wi'i:
—Hey gorko, mi wanaa!
59 Faa waɗi yamnde
wootere gaɗa ɗuum, goɗɗo
katin siini dow haala kaan,
wi'i:
—Goonga ni, gorko o ina
wondunoo e makko, sabo
kam du wo Galilinkeejo.
60 De Piyeer jaabii, wi'i:
—Gorko, mi faamataa ko
kaalataa ɗuum!
O selaay haalude, faa
ndontoori joggi.
61 Iisaa hucciti e Piy-
eer, ndaari ɗum. Ndeen
Piyeer miccitii haala ka
Iisaa haalannoo ɗum kaan:
«Ɓadde ndontoori e joggude
hannden, a wi'an kile tati a
anndaa kam.»
62 O wurtii yaasin, imo
woya bojji cattuɗi.
*(Matta 26.67-68, Marku
14.65)*
63 Yimɓe nannguɓe Iisaa
ɓeen ina njalnoroo ɗum, ina
piya ɗum.
64 Ɓe cuddi yeeso makko,
iɓe yama mo, iɓe mbi'a:
—Hey annabaajo! Haalan
min moy fiyi ma!
65 Heddii iɓe njenna mo
jennooje goɗɗe keewɗe.

*No mawɓe diina carorii
Iisaa*
*(Matta 26.59-66, Marku
14.55-64, Yuhanna 18.19-24)*

66 Nde weetunoo ndeen,
yimɓe Saahiiɓe ɓeen kawriti,
ɓeen ngoni mawɓe lenyol
maɓɓe e hooreeɓe al-
maami'en e jannginooɓe
Tawreeta. Iisaa waddaa
yeeso maɓɓe.
67 Ɓe mbi'i ɗum:
—Si aan woni Almasiihu
haalan min.
O wi'i ɓe:
—Fay si mbiimi on noon du,
on njaɓataa.
68 Si mi yamii on du, on
njaabataako.
69 Ammaa gilla joonin, Ɓii
Neɗɗo jooɗoyto gere nyaamo
Laamɗo, Jom baawɗe.
70 Ɓe fuu ɓe mbi'i:
—Ndelle aan woni Ɓii
Laamɗo naa?
O wi'i ɓe:
—Onon e ko'e mon kaali,
wo miin jaati.
71 Jonle ɓe mbi'i:
—En kaajaaka seedaaku
katin, sabo ko o haali e
hunnduko makko ɗuum, en
fuu en nanii.

23

No Pilaatu yamiri Iisaa
*(Matta 27.1-2, 11-14,
Marku 15.1-5, Yuhanna 18.28-
38)*

1 Caggal ɗuum, yimɓe
Saahiiɓe ɓeen fuu um-
mii, njaari Iisaa to Pilaatu
hooreejo oon.
2 Ɓe puɗɗi iɓe pela mo, iɓe
mbi'a:
—Gorko o min tawi ina
wosina lenyol amin, ina haɗa
ɗum'en yoɓude kaananke
mawɗo oon lampo, ina wi'a
hoore muuɗum wo Almasi-
ihu, kaananke.
3 Pilaatu yami mo, wi'i:
—Aan woni kaananke Al-
huudiyankooɓe naa?
Iisaa jaabii, wi'i:
—Aan e hoore maa haali.
4 Pilaatu jaabii, wi'i
hooreeɓe almaami'en e
jamaa oon fuu:
—Mi yi'aay fuu feloore e
makko.
5 Ammaa ɓe ciini e haala
maɓɓe sanne, iɓe mbi'a:
—Ko o waajotoo ɗuum ina
waddundura yimɓe ley leydi
Yahuudiya fuu, gilla Galili to
o fuɗɗiri toon faa e ɗo.
6 Wakkati Pilaatu nannoo
ɗum, yami yalla gorko o wo
Galilinkeejo.
7 Nde o faamunoo Iisaa na
yuura e ley laamu Hirudus
ndeen, o nuldi ɗum Hirudus.
Sabo ley balɗe ɗeen tawi
Hirudus ina woni ley Urusali-
ima.
8 Nde Hirudus yi'unoo Iisaa
ndeen, ɓerndem weli sanne,
sabo ɓooyii ko yiɗunoo yiide
mo saabe ko nanannoo dow
makko ɗuum. Katin du ina
yeloo yiide mo imo waɗa ko
haaynii.
9 O yami ɗum yamɗe
keewɗe, de Iisaa jaabaaki fay
huunde.
10 Hooreeɓe almaami'en
e jannginooɓe Tawreeta na
ndarii ɗoon, ina pelda mo no
mbaawri fuu.
11 Hirudus du huyfini
mo, jalnorii mo, kam e
sordaasiiɓe muuɗum, ɓorni
mo saaya lobba, nultiri mo
Pilaatu.
12 Nyannde ndeen Pilaatu
e Hirudus laatii yigiraaɓe,
arande ɓe wanyundurnooɓe.

No Iisaa hiitoraa
(Matta 27.15-26, Marku 15.6-15, Yuhanna 18.39-19.16)

13 Pilaatu noddi hooreeɓe
almaami'en e mawɓe Alhu-
udiyankooɓe ɓeen e yimɓe
fuu,
14 wi'i ɗum'en:
—On ngaddanii kam neɗɗo
o hono wo o bosinoowo
yimɓe. Ndaaree, mi yamii mo
yeeso mon, de ley ko peloton
mo ɗuum fuu, mi tawaay fuu
sabaabu jukkotooɗo mo.
15 Hirudus du yi'aay faa'e
e makko, sabo yeccinii mo
to meeɗen. Paamee, gorko
o waɗaay fay huunde ko jeyi
warude ɗum.
16 Ndelle, mi fiyan mo, mi
yoppa mo.
17 Ina tilsi wakkati iidi Fal-
tagol fuu Pilaatu yoofana ɓe
kasunke gooto.
18 Ɓe fuu ɓe ndukidi
daande wootere, ɓe mbi'i:
—War mo, njoofanaa min
Barabas!
19 Barabas le wo ud-
danooɗo e kasu saabe
muurtere waɗunoonde e
ngalluure ndeen, e saabe
war-hoore.
20 Pilaatu haaldi e maɓɓe
ɗiɗaɓerde saabe muuyo
muuɗum yoofude Iisaa.
21 Ammaa ɓe keddii iɓe
nduka, iɓe mbi'a:

—Tontu mo! Tontu mo e leggal palaangal!

22 Pilaatu wi'i ɓe tataɓerde:

—Ɗume o waɗi ko boni? Mi tawaay e makko sabaabu fuu ko haani warude mo! Ndelle, mi fiyan mo, mi yoppa mo.

23 Ammaa ɓe ɓeydi feekaade peekaali mawɗi, iɓe mbi'a o tontee. Peekaali maɓɓe ɗiin njaaltii Pilaatu.

24 O hokki ɓe laawol faa ko ɓe ŋaarii ɗuum laatoo.

25 O yoofani ɓe mo ɓe ŋaarii yoofaneede oon, kam woni uddanooɗo ley kasu saabe muurtere e war-hoore. De Iisaa kaa, o watti ɗum e muuyɗe maɓɓe.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal

(Matta 27.32-44, Marku 15.21-32, Yuhanna 19.17-27)

26 Nde ɓe njaarannoo mo ndeen, ɓe nanngi gorko jeyaaɗo Sireene bi'eteeɗo Simon, yuuruɗo ley ladde. Ɓe mbakkini ɗum leggal palaangal ngaal faa jokka caggal Iisaa, yaara ngal.

27 Yimɓe heewɓe na njokki ɗum. Rewɓe du ina ngoni ley maɓɓe, ina mboya ina piira ɓerɗe muɓɓen mettorgal saabe majjum.

28 Iisaa hucciti e rewɓe ɓeen, wi'i ɗum'en:

—Rewɓe Urusaliima, taa mboyee kam, ammaa mboyee ko'e mooɗon e ɓiɓɓe mon!

29 Sabo dey, balɗe ngaran nde yimɓe mbi'ata: «Barke woodanii rewɓe rimarɓe e ɓe ndeedaay e enɗi ɗi musinaaka.»

30 Ndeen, yimɓe mbi'an baamle caama dow muɓɓen, mbi'a tile udda ɗum'en.

31 Sabo si ɓe ngaɗii nii gilla liccal ngal wo keccal, noy laatoytoo si ngal yoorii?

32 Ɓe njaaridi Iisaa e yimɓe ɗiɗo bonɓe. Ɓeen du wo wareteeɓe.

33 Nde ɓe njottinoo nokkuure wi'eteende Laalagal Hoore ndeen, ɓe tonti mo e leggal palaangal, kanko e bonɓe ɗiɗo ɓeen, gooto gere nyaamo makko, gooto du gere nano makko.

34 O wi'i:

—Baaba, yaafa ɓe sabo ɓe anndaa ko ɓe ngaɗata.

Ndeen ɓe pecciri kaddule makko cumnal.

35 Yimɓe ndarii ɗoon ina ndaara. Hooreeɓe ɓeen du ndarii ina njalnoroo mo, ina mbi'a:

—O hisinii woɓɓe, o hisina hoore makko si o Almasiihu, Cuɓaaɗo Laamɗo.

36 Sordaasiiɓe ɓeen du njalnorii mo. Ɓe ɓattii, ɓe kokki mo ndiyam lammuɗam,

37 iɓe mbi'a:

—Si aan woni kaananke Alhuudiyankooɓe oon, hisin hoore maa!

38 Tawi du alluwal takkaama dow hoore makko. Binndi dow maggal na mbi'a: O WO KAANANKE ALHUUDIYANKOOƁE.

39 Gooto e bonɓe ɗiɗo tontidaaɓe e makko ɓeen ina mbonkoo mo, ina wi'a:

—Wanaa aan woni Almasiihu naa? Hisin hoore maa, de kisinaa min minen du!

40 Ammaa gooto oon feli oyo oon, wi'i:

—A hulataa Laamɗo naa? Aan e makko fuu, on potu jukkungo.
41 Enen, jukkungo meeɗen wo goonga jaati, sabo ko foti e ko ngolluɗen tan njoɓeteɗen. De kanko kaa, o waɗaay fay huunde ko boni.
42 Ndeen o wi'i:
—Iisaa, miccitoɗaa kam wakkati ngartoyɗaa e laamu maa.
43 Iisaa wi'i mo:
—Goonga kaalanam-maami: hannden jaati a wondowan e am ley aljanna.

Haala maayde Iisaa
(Matta 27.45-56, Marku 15.33-41, Yuhanna 19.28-30)

44 Wakkati hakkunde naange, nimre waɗi e leydi fuu faa wakkati yamnde tati kiiral naange.
45 Naange niɓɓi, lefol paliingol ley suudu dewal mawndu ngool seekii ceeke ɗiɗi.
46 Iisaa feekii feekaango manngo, wi'i:
—Baaba, mi wattii yonki am ki ley junngo maa.
Gaɗa o haalii ɗum, o seedi e yonki.
47 Caggal mawɗo sordaasi'en oon yi'ii ko laatii ɗuum, yetti Laamɗo, wi'i:
—Goonga, neɗɗo o wo dartiiɗo!
48 Jamaa garuɗo ndaarude mo oon fuu yi'ii ko waɗi ɗuum. Ɓe njeccii, iɓe piya ɓerɗe maɓɓe.
49 Ammaa annduɓe mo ɓeen fuu, ina ndarii to toowti ina ndaara ɗum fuu. Rewɓe jokkunooɓe mo gilla leydi Galili ɓeen ina ngoni ley maɓɓe.

No ɓanndu Iisaa wattiraa ley saabeere
(Matta 27.57-61, Marku 15.42-47, Yuhanna 19.38-42)

50 Ina woodi gorko bi'eteeɗo Yuusufi jeyaaɗo e waaldeere Saahiiɓe ndeen, wo o gorko lobbo, dartiiɗo.
51 Kanko o jaɓaay ko Saahiiɓe ɓeen kaali e ko ɓe ngolli. Imo yuura Arimatiya, ngalluure ley leydi Yahu-udiya. Imo heɗii ɓangugol laamu Laamɗo.
52 O yehi to Pilaatu, o ŋaarii ɗum ɓanndu Iisaa,
53 o jippini ɗum e leggal ngaal, o fiili ɗum e kasanke, o watti ɗum ley saabeere wasaande ley hayre, ɗo fay gooto wattaaka.
54 Ɗum hawrii e nyannde segilanteende tawi nyannde fowteteende ɓadake fuɗɗude.
55 Rewɓe wondunooɓe e Iisaa gilla Galili ɓeen njokki Yuusufi, nji'i saabeere ndeen e no o wattiraa ley mayre.
56 Ɓe kooti, ɓe moyyinowi nebbeele uurɗe e turaaje.
Caggal ɗuum, ɓe powti nyannde fowteteende hono no yamiroore ndeen wi'iri.

24

No Iisaa ummitorii
(Matta 28.1-10, Marku 16.1-8, Yuhanna 20.1-10)

1 Gilla puɗal naange nyannde go'aɓerde e jeɗɗiire,* rewɓe ɓeen ponndii to saabeere toon, ɓe kooyii

* **24:1** Ɗum woni nyannde alan.

nebbeele uurɗe ɗe ɓe
moyyinnoo ɗeen.
2 Ɓe tawi hayre ndeen tallitaama, ittaama e dammbugal
saabeere ndeen.
3 Ammaa nde ɓe naatunoo
ndeen, ɓe tawaay ɓanndu
Iisaa, joomii ɓe.
4 E ley no hakkillooji maɓɓe
mbemmborii noon, inan
worɓe ɗiɗo punti, ina ndarii
yeeso maɓɓe, ina ɓornii
kaddule jalbooje.
5 Kulol nanngi ɓe, ɓe leeyini
geese maɓɓe e leydi. Wakkati
oon worɓe ɓeen mbi'i ɓe:

—Ko waɗi oɗon piloo
buurɗo hakkunde maayɓe?

6 O walaa ɗo, o ummitake.
Miccitee ko o haalannoo on
leydi Galili ɗuum
7 nde o wi'unoo: «Ina
tilsi Ɓii Neɗɗo wattee e
juuɗe luttuɓe, de tontee e
leggal palaangal, de ummitoo
nyannde tataɓerde.»

8 Ndeen ɓe miccii haala
Iisaa kaan.
9 Ɓe yuwi to saabeere toon,
ɓe njeccii, ɓe kaalanowi
ɗum sappo e ngo'o ɓeen e
wonduɓe e muɓɓen fuu.
10 Rewɓe ɓeen ngoni:
Mariyama mo Magdala, e
Yowanna, e Mariyama inna
Yaakuuba e rewɓe wonduɓe
e muɓɓen. Ɓe kaalani ɗum
nulaaɓe ɓeen.
11 Nulaaɓe ɓeen ndaardi
haala maɓɓe kaan hono
njiiɓiika, njaɓaay goondinde
ɓe.
12 De Piyeer kaa ummii,
doggi, yehi saabeere toon.
Nde o yuurninoo ley mayre
ndeen, kasanke oon tan o yi'i.
O yeccii wuro, imo wemmbii
saabe ko waɗi ɗuum.

No Iisaa ɓangirani taalibaaɓe mum ɗiɗo dow laawol Emayus

(Marku 16.12-13)

13 Nyalooma oon pay, ɗiɗo
e ley taalibaaɓe ɓeen kooyi
laawol wuro wi'eteengo
Emayus. Hakkunde wuro
ngoon e Urusaliima ina waɗa
kilooji sappo e go'o.
14 Iɓe pillodoo e dow ko
waɗi ɗuum fuu.
15 E ley filla maɓɓe ɗo
ɓe kokkundurta hakkillooji
ɗoon, Iisaa e hoore muuɗum
hewti ɓe, ina yaada e maɓɓe.
16 Ammaa gite maɓɓe ud-
daa taa ɓe anndita mo.
17 O wi'i ɓe:

—Ɗume pillotoɗon e ja-
haangal mooɗon ngal?

Ɓe ndarii, ɓerɗe maɓɓe
metti.
18 Gooto maɓɓe bi'eteeɗo
Kiliyopas jaabii mo, wi'i:

—Ndelle hakkunde weerɓe
Urusaliima wo aan tan woni
mo faamaay ko waɗi toon ley
balɗe ɗe naa?
19 O wi'i ɓe:

—Ɗume?

Ɓe mbi'i mo:

—Ko waɗi e Iisaa Nasaraatu-
ujo oon. Wo o annabaajo,
jom baawɗe ley haala makko
e golle makko yeeso Laamɗo
e yimɓe fuu.
20 De hooreeɓe almaami'en
e mawɓe meeɗen ngatti mo
ley juuɗe laamu faa o jukkee
jukkungo maayde, tonti mo e
leggal palaangal.
21 Min cikkiino kanko
rimɗinta Israa'iila. Ammaa
katin du, hannden woni
nyalooma tataɓo ko ɗum
waɗi.

22 Woodi rewɓe amin woɓɓe du ngadii min kaayeefi. Ɓe njehii to saabeere toon illa fajiri,
23 de ɓe tawaay ɓanndu makko toon. Ɓe ngarti, ɓe mbi'i maleyka'en ɓanganii ɓe, mbi'i imo wuuri.
24 Caggal ɗuum, woɓɓe amin njehi to saabeere toon, tawri no rewɓe ɓeen mbiiri noon, de ɓe nji'aay mo kanko kaa.
25 Ndeen Iisaa wi'i ɓe:
—Hey onon famɗuɓe hakkillo! Ɓerɗe moodon njaawaa goondinde ko annabaaɓe kaali fuu!
26 Wanaa ina tilsi Almasihu torree de naata ley teddeengal muuɗum naa?
27 Ndeen o faamini ɓe ko Binndi Ceniidi ɗiin fuu kaali dow makko, gilla e Tawreeta Muusaa faa e dewte annabaaɓe.
28 Nde ɓe ɓattinoo wuro ngo ɓe ponndii ngoon ndeen, o wadi hono o jiɗɗo faltaade.
29 Ammaa ɓe nyaagii mo, ɓe mbi'i:
—Heddoda e amin, sabo hiirii, jemma warii.
O naati, o jippodii e maɓɓe.
30 Nde ɓe njoodinoo iɓe nyaama ndeen, o hooyi buuru, o yetti Laamɗo, o heltii buuru oon, o hokki ɓe.
31 Ndeen gite maɓɓe peertii, ɓe annditi mo. Wakkati oon o lalli e gite maɓɓe.
32 Ndeen iɓe mbi'undura hakkunde maɓɓe:
—Wanaa ɓerɗe men na mbeli, na muuyi nanude sanne nde o haaldannoo e meeɗen dow laawol ndeen, imo faamina en Binndi ɗiin naa?
33 Wakkati oon, ɓe ummii ɓe njeccii Urusaliima. Ɓe tawtowi toon sappo e ngo'o ɓeen, ina kawriti e yaadiraaɓe muɓɓen.
34 Ɓeen mbi'i ɓe:
—Goonga, Iisaa Joomiraaɗo ummitake, o ɓanganii Simon.
35 Ɓiɗo ɓeen du kaalani ɓe ko wadi e laawol muɓɓen, e no ɓe annditiri Iisaa nde heltunoo buuru ndeen.

No Iisaa ɓangirani taalibaaɓe mum sappo e ngo'o

(Matta 28.16-20, Marku 16.14-18, Yuhanna 20.19-23, Golle Nulaaɓe 1.6-8)

36 Nde ɓe kaalannoo ɗum ndeen, Iisaa funti darii hakkunde maɓɓe, wi'i ɓe:
—Jam wondu e moodon!
37 Nesiiji maɓɓe tayi, ɓe kuli, ɓe miilii ko ɓe nji'ata ɗuum wo mbeelu.
38 De o wi'i ɓe:
—Ɗume kuldon? Ko wadi odon cikkitira ley ɓerɗe mon?
39 Ndaaree juuɗe am e koyɗe am, wo miin jaati. Meemee kam, ndaaron. Sabo mbeelu walaa teewu, walaa yi'e hono no njiiruɗon kam ni.
40 Nde o haalunoo ɗum ndeen, o holli ɓe newe juuɗe makko e koyɗe makko.
41 E ley ko ɓe kunngii goondinde saabe seyo maɓɓe e kaayeefi, o wi'i ɓe:
—Odon ngoodi ɗo ko nyaametee naa?
42 Ɓe ngaddani mo tayre liingu nduppaangu.
43 O jaɓi nde, o nyaami yeeso maɓɓe.
44 Caggal ɗuum, o wi'i ɓe:
—Ko winndaa ley Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe e

Jabuura dow am ɗuum fuu,
ina tilsi ɗum tabita. Kulle
ɗeen jaati ngoni ko kaalan-
noomi on nde ngondunoomi
e mooɗon ndeen.
45 Wakkati oon, o omti
hakkillooji maɓɓe faa ɓe
paama Binndi ɗiin.
46 O wi'i ɓe:
—Ina winndaa Almasiihu
torrete faa maaya, ummitoto
hakkunde maayɓe nyannde
tataɓerde,
47 de tuubugol e yaafagol
hakkeeji gooynete e lenyi fuu
saabe innde makko. Ɗum
fuɓɓan gilla Urusaliima.
48 Onon ngoni seedotooɓe
kulle ɗeen!
49 Miin, mi nuldan on ko
Baaba aadii ɗuum. Onon kaa,
keddee ley ngalluure nde, faa
nde baawɗe gonɗe dow ɗeen
njippii e mooɗon.

No Iisaa yeentiri dow kammu
(Marku 16.19-20, Golle Nulaaɓe 1.9-11)

50 O yaari ɓe faa ɗakkol Bay-
taniya, o yepti juuɗe makko, o
barkini ɓe.
51 Wakkati mo o barkini
ɓe oon, o seedi e maɓɓe, o
yeentinaa dow kammu.
52 Ɓe cujidani mo. Caggal
ɗuum, ɓe njeccodii Urusali-
ima e seyo manngo.
53 Wakkati fuu iɓe tawee
ley suudu dewal mawndu,
iɓe njetta Laamɗo.

Linjiila Iisaa mo Yuhanna winndi

No Konngol Laamɗo laatorii neɗɗo

1 Gillama e fuɗɗoode bi'eteeɗo Konngol ina woni. Bi'eteeɗo Konngol oon ina wondi e Laamɗo, wo o Laamɗo du.
2 Imo wondi e Laamɗo gilla fuɗɗoode.
3 E makko Laamɗo tagiri huunde fuu. Fay huunde tagaaka si wanaa e makko.
4 E makko nguurndam woni, nguurndam ɗaam laatanii yimɓe annoora.
5 Annoora oon ina yayna ley nimre. Nimre ndeen du waawaay jaalaade o.
6 Ina woodi neɗɗo mo Laamɗo nuli bi'eteeɗo Yaayaa.
7 O warii faa o seedanoo annoora oon, faa yimɓe fuu ngoonɗinira saabe makko.
8 Wanaa kanko woni annoora oon, de o warii faa o seedanoo annoora oon.
9 Oon woni annoora goongalaajo garɗo ley adunaaru faa yaynana yimɓe fuu.
10 Bi'eteeɗo Konngol oon ina woni ley adunaaru, wo e makko adunaaru ndu tagiraa, de adunaaru nduun kaa annditaay mo.
11 O warii to jeydaaɓe makko, de jeydaaɓe makko ɓeen njaɓɓaaki mo.
12 Ammaa jaɓɓiiɓe mo de ngoonɗini mo ɓeen, o hokkii ɗum'en baawɗe laataade ɓiɓɓe Laamɗo.
13 Wo ɓe rimiraaɓe ko wanaa e yiiyam, ko wanaa muuyo terɗe, ko wanaa muuyo gorko du, ammaa ɓe rimiraaɓe e baawɗe Laamɗo.
14 Konngol ngool laatii neɗɗo jom terɗe de joodii hakkunde meeɗen. Min nji'ii darja makko, darja mo Bajjo hemrata Baabiiwo. Ley darja makko oon Baabiiwo ɓanginiri keewal hinney e goonga muuɗum.
15 Yaayaa seedanake mo, yeewnii, wi'i:

—Kanko woni mo kaalannoomi haala muuɗum oon nde mbi'unoomi: «Caggal am ardiiɗo kam waran, sabo imo woni gilla mi tagaaka.»

16 No hinney makko foti heewude, en fuu en keɓii, hinney dow hinney.
17 Saabe Muusaa keɓirɗen jamirooje, ammaa hinney e goonga wo saabe Iisaa Almasiihu heɓiraa.
18 Fay gooto yi'aay Laamɗo abada. Ammaa Biddo bajjo gonduɗo e Baabiiwo oon, kam humpiti en mo.

No Yaayaa seedoranii Almasiihu

(Matta 3.1-12, Marku 1.1-8, Lukka 3.1-18)

19 Alhuudiyankooɓe Urusaliima neli Lewinkooɓe* e almaami'en to Yaayaa yama ɗum kam wo moy.
20 O salaaki jaabaade ɓe, o haalani ɓe faa laaɓi:

* **1:19** ***Yimɓe lenyol Lewi*** ngonnoo ndaaranooɓe golle dewal Laamɗo gilla e jamaanu Muusaa.

—Miin, mi wanaa Almasiihu.
21 Ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
—Aan, wo a moy? A annabi Iliyaasa naa?
O wi'i:
—Mi wanaa.
Ɓe mbi'i mo:
—Wo a Annabaajo oon naa?
O wi'i:
—Mi wanaa!
22 Ɓe mbi'i mo:
—Wo a moy ndelle? Haalan min ko min kaaltanowa neluɓe min ɓeen. Moy mbi'ataa laatiɗaa?
23 O jaabii, o wi'i:
—Wo mi yeewnotooɗo ley ladde miɗo wi'a: «moyyintinee laawol Joomiraaɗo»,† hono no annabi Esaaya wi'iri ni.
24 Ndeen nulaaɓe yuuruɓe to Farisa'en ɓeen
25 yami mo:
—Ko waɗi aɗa loota yimɓe lootagal batisima‡, si tawii a wanaa Almasiihu a wanaa Iliyaasa a wanaa Annabaajo oon?
26 Yaayaa jaabii ɓe, wi'i:
—Miin, miɗo loota lootagal batisima, de na woodi dariiɗo hakkunde mooɗon mo on anndaa.
27 Kanko, o waran caggal am. Miin, mi fotaa fay haɓɓitinde ɓoggi paɗe makko.
28 Ɗum fuu waɗii Baytaniya lettugal gooruwol Urdun, ɗo Yaayaa lootata yimɓe lootagal batisima ɗoon.
29 Jaango majjum, Yaayaa yi'i Iisaa ina wara to muuɗum, wi'ii:
—Inan jawgel Laamɗo donndotoongel hakkeeji adunaaru.
30 Ɗum woni ko mbi'unoomi e makko: «Neddo waran gaɗa am, ardiiɗo kam, sabo imo woni gilla mi walaa.»
31 Miin, mi anndaano mo, ammaa mi warii miɗo loota lootagal batisima faa o ɓangana Israa'iilankooɓe.
32 Yaayaa seedii, wi'i:
—Mi yi'ii Ruuhu ina wa'i hono wuugaandu ina yuura dow kammu ina jippoo faa hoɗi dow makko.
33 Miin, mi anndaano mo. Ammaa Nuldo kam mi loota lootagal batisima oon, kam wi'i kam: «Mo nji'uɗaa Ruuhu ina jippoo dow muuɗum oon, kam woni lootoowo lootagal batisima e Ruuhu Ceniiɗo.»
34 Miin, mi yi'ii, mi seedake kanko woni Ɓii Laamɗo.

No Iisaa suɓorii taalibaaɓe muuɗum arandeeɓe

35 Jaango majjum katin Yaayaa ina darodii e taalibaaɓe muuɗum ɗiɗo.
36 O yi'i Iisaa ina faltoo, o wi'i:
—Inan jawgel Laamɗo!
37 Taalibaaɓe ɗiɗo ɓeen nani ko o haali ɗuum, njokki Iisaa.
38 Iisaa yeeyii, yi'i iɓe njokki ɗum, wi'i ɓe:
—Ɗume pilotoɗon?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
— *Rabbi* (ɗum na fiirta «Moodibbo»), toy njoodiɗaa?
39 O wi'i ɓe:
—Ngaree ndaaree!
Ndeen ɓe ngari, ɓe nji'i ɗo o joodii ɗoon. Wakkati oon

† **1:23** Esaaya 40.3. ‡ **1:25** Ɗo wi'ete ***lootagal batisima*** dow haala batisima Yaayaa fu, *lootagal tuubu* maa *mutineede* du na wi'ee.

wo yamnde nay laasara. Ɓe
ngondi e makko ko heddii e
nyalaande ndeen.
40 Andire sakiike Simon
Piyeer oon wo gooto e ɗiɗo
nanɓe haala Yaayaa de njokki
Iisaa.
41 Ko Andire artii e waɗude
fu wo filowaade sakiike
muuɗum Simon oon. O wi'i
ɗum:
—Min nji'ii Almasiihu (ɗum
na fiirta «Mo Laamɗo suɓii»).
42 O yaari ɗum to Iisaa.
Iisaa ndaari Simon, wi'i ɗum:
—Aan Simon ɓii Yuhanna,
caggal joonin a inndirte Ke-
fas.
(Kefas e Piyeer fuu wo goo-
tum. Maanaa inɗe ɗeen wo
«Hayre».)

No Iisaa noddiri Filipu e Natanayel

43 Jaango majjum, Iisaa an-
niyii yaade Galili. O hawri e
Filipu, o wi'i ɗum:
—Jokkam!
44 Filipu ina jeyaa Bayti-
sayda, ngalluure nde Andire
e Piyeer fuu njeyaa e
muuɗum ndeen.
45 Filipu hawri e Natanayel,
wi'i ɗum:
—Min nji'ii mo haala
muuɗum winndaa ley
Tawreeta Muusaa e ley
dewte annabaaɓe oon. Wo
Iisaa Nasaraatuujo ɓii Yu-
usufi oon.
46 Natanayel wi'i mo:
—Yalla ko woodi ina waawi
yuurude Nasaraatu naa?
Filipu jaabii mo, wi'i:
—War ndaar!
47 Iisaa yi'i Natanayel ina
fonndii ɗum, de haali haala
makko wi'i:
—Inan Israa'iilanke jaati,
mo hiila fuu walaa e
muuɗum.
48 Natanayel wi'i mo:
—Toy annduɗaa kam?
Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Mi yi'ii ma ley yibbi gilla
Filipu noddaay ma.
49 Natanayel jaabii, wi'i:
—Moodibbo, wo a Ɓii
Laamɗo, wo a kaananke
Israa'iila!
50 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Saabe mi wi'ii mi yi'ii
ma ley yibbi ɗuum tan
ngoondinirɗaa naa? A yi'an
ko ɓuri ɗum haaynaade.
51 Ndeen o wi'i Natanayel:
—Goonga kaalanammi on:
on nji'an kammu ina udditoo,
on nji'an maleyka'en Laamɗo
ina yeeŋa ina njippoo dow Ɓii
Neɗɗo.

2

No Iisaa waɗiri maande ley ɓangal

1 Balɗe ɗiɗi caggal ɗuum,
ɓangal waɗi ley ngalluure
wi'eteende Kaana ley leydi
Galili. Inna Iisaa ina tawaa
toon.
2 Iisaa e taalibaaɓe
muuɗum du noddaama
ngara kawra e ɓangal ngaal.
3 Nde cabijam maɓɓe tim-
munoo ndeen, inna Iisaa wi'i:
—Ɓe ngalaa cabijam.
4 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Debbo, ɗume ɗum
waɗata en?* Wakkati am
yonaay tafon.

* **2:4** E geresankoore haala ka ina waawi fiirtireede nii: *Debbo, walaa ko suuɗii hakkunde meeɗen.* Ɗum hollii Iisaa ina muuyi inna muuɗum hooloo ɗum e ko waɗata ɗuum.

5 Inniiko wi'i gollooɓe ɓeen:
—Ko o yamiri on fuu, ngaɗon.
6 Ɗoon ina woodi looɗe kaaye jeegom, ndee fuu na hooya liitereeji capanɗe jeetati faa yottoo hemre e noogay. Looɗe ɗeen wo faa Alhuudiyankooɓe lootoroo saabe diina.
7 Iisaa wi'i ɓe:
—Kebbinee looɗe ɗeen ndiyam.
Ɓe kebbini ɗe faa ɗe keewi.
8 O wi'i ɓe:
—Joonin kaa, nyeɗee ɗam njaaranee hooreejo ɓangal oon.
Ɓe njaari.
9 Nde hooreejo oon meeɗunoo ndiyam mbaylitaaɗam cabijam ɗaam ndeen, anndita aay to ɗam ittaa. De gollooɓe nyeɗuɓe ndiyam ɗaam ɓeen kaa ina anndi. O noddi ɓaŋuɗo oon,
10 o wi'i ɗum:
—Yimɓe fuu cabijam mbelɗam mboowi artoraade. Nde yimɓe njari faa heewi fu, ndeen ɗam welaa ɗaam du yaretee. De aan kaa, aɗa resi mbelɗam ɗam faa joonin.
11 Nii Iisaa golliri maande muuɗum haayniinde arandeere ley ngalluure Kaana ley leydi Galili. O ɓangini teddeengal makko, taalibaaɓe makko ɓeen ngoondini mo.
12 Caggal ɗuum, o dilli Kaana, o yehi ngalluure wi'eteende Kafarnahum, kanko e inniiko e minyiraaɓe makko e taalibaaɓe makko. Ɓe ngoni toon balɗe seeɗa.

No Iisaa riiwri luumotooɓe ley suudu dewal mawndu
(Matta 21.12-13, Marku 11.15-17, Lukka 19.45-46)

13 Nde iidi Alhuudiyankooɓe mbi'eteendi Faltagol† ɓadinoo ndeen, Iisaa yehi Urusaliima.
14 To taliyaare suudu dewal mawndu toon o tawi luumotooɓe ga'i e baali e buugaali e weccooɓe ceede ina njooɗii.
15 O sowi ɓoggi, o waɗi dorowol, o riiwi ɓe fuu ɓe mburtoo suudu dewal mawndu nduun, kamɓe e ga'i maɓɓe e baali maɓɓe. O sankiti ceede weccooɓe ɓeen, o hippi taabaaje maɓɓe.
16 O wi'i soottooɓe buugaali ɓeen:
—Ittee ɗum ɗo! Taa ngaɗon suudu Baaba am ndu suudu luumo!
17 Taalibaaɓe makko ɓeen miccitii ko Binndi ɗiin mbi'i ɗuum:
«Hirande suudu maa laatanake kam kaɓɓuko'u.»‡
18 Ndeen hooreeɓe Alhuudiyankooɓe mbi'i mo:
—Haaynde ndeye kollataa min aɗa foti waɗude ko ngaɗuɗaa ɗuum?
19 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Liɓee suudu dewal ndu. Si on liɓii ndu, on nji'an miɗo nyiɓtoo ndu ley balɗe tati.
20 Ɓe njaabii mo:
—Suudu ndu nyiɓiraama duuɓi capanɗe nay e jeegom. De aan, a nyiɓtoto ndu ley balɗe tati naa?

† **2:13** ***Iidi Faltagol*** wo miccinoori nyannde nde Laamɗo wurtini Israa'iila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltorii suudu fuu ndu yiiyam mooytaa e dammbugal muuɗum. ‡ **2:17** Jabuura 69.10.

21 Ammaa ko Iisaa wi'i su-
udu nduun ɗuum, wo hoore
muuɗum sappii.
22 Nde Iisaa ummitinoo
ndeen, taalibaaɓe muuɗum
ɓeen miccitii ko haalnoo
ɗum. Ɓe ngoondini ko Binndi
ɗiin mbi'i ɗuum e haala ka o
haalnoo kaan.
23 Nde Iisaa wonnoo
Urusaliima iidi Faltagol
ndeen, heewɓe ngoondinii
mo sabo nji'ii kaayeefiiji ɗi
o waɗi ɗiin.
24 Ammaa Iisaa hoolaaki
ɓe faa hokkita ɓe hoore
muuɗum, sabo imo anndi ɓe
fuu.
25 Walaa ko fay gooto
seedanoo mo ko woni e ɓiɓɓe-
Aadama, sabo imo anndi ko
woni e muɓɓen.

3

No Iisaa haaldiri e Nikodemu

1 Ina woodi gorko Farisaajo
bi'eteeɗo Nikodemu, gooto e
hooreeɓe Alhuudiyankooɓe.
2 Gorko oon yehi to Iisaa
jemma, wi'i ɗum:
—Moodibbo, miɗen anndi
a jannginoowo yuuruɗo to
Laamɗo, sabo fay gooto
waawaa waɗude maandeeji
kaayniiɗi ɗi ngaɗataa ɗiin si
Laamɗo waldaa e muuɗum.
3 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Goonga kaalanam-
maami: fay gooto waawaa
yi'ude laamu Laamɗo tawee
rimtaaka katin.
4 Nikodemu wi'i mo:
—Noy mawɗo waawiri
rimtireede? Imo waawi
yeccaade e reedu inniiko, de
o rimee katin naa?
5 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Goonga kaalanam-
maami: si wanaa neɗɗo
rimtiree ndiyam e Ruuhu
fu waawaa naatude laamu
Laamɗo.
6 Ko ɓii-Aadama rimata
ɗuum wo ɓii-Aadama. Ko
Ruuhu oon du rimata wo
ruuhu.
7 Taa ɗum haayne saabe
mi wi'ii ma sanaa ndimteɗon
katin.
8 Henndu ina wifira ɗo
muuyri fuu. Aɗa nana
bifi mayru, de a anndaa to
ndu yuuri, a anndaa to ndu
yahata. Hono noon dimraaɗo
Ruuhu oon du worri.
9 Nikodemu wi'i mo:
—Noy ɗum laatortoo?
10 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Wo a jannginoowo
mawɗo ley Israa'iila de a
anndaa ɗum naa?
11 Goonga kaalanam-
maami: minen, ko min anndi
min kaalata, ko min nji'i
min ceedotoo, de onon le, on
njaɓataa seedaaku amin.
12 Si on ngoondintaa
nde kaalanammi on haala
kulle adunankooje fu, noy
ngoondinirton si miɗo
haalana on haala kulle dow
kammu?
13 Fay gooto yeeŋaay dow
kammu, si wanaa yuuruɗo
dow kammu oon, ɗum woni
Ɓii Neɗɗo.
14 Hono no Muusaa
toowniri mboddi njamndi
mboɗeeri ley ladde ni, sanaa
Ɓii Neɗɗo du toowniree hono
noon,
15 faa goondindo mo
fuu heɓa nguurndam ndu-
umiiɗam.
16 Sabo Laamɗo ina yiɗi
yimɓe adunaaru faa hokkitiri

Ɓiyum bajjo, faa goondindo
oon fuu taa halka ammaa
heɓa nguurndam ndu-
umiidam.

17 Laamdo nuliraay Ɓiyum
oon e adunaaru faa Ɓiyum
oon saroo adunaaru ndu.
Ko o nuliraa dey, faa yimɓe
adunaaru kisira saabe
makko.
18 Goondindo mo fuu
sarataake. Mo goondinaay
mo fuu saraama gilla joonin,
sabo goondinaay Ɓii Laamdo
bajjo oon.
19 Inan sariya oon: an-
noora warii e adunaaru, de
yimɓe cuɓii nimre dow an-
noora sabo golleeji muɓɓen
wo bondi.
20 Bondo tagu yidaa an-
noora, ɓattataako dum saabe
hulde taa golleeji muudum
bondi diin ɓangu.
21 Ammaa goongante
waran e annoora faa golleeji
di wadiri saabe Laamdo diin
ɓanga.

No Yaayaa seedorii
kabaaru Iisaa

22 Caggal duum, Iisaa yaadi
e taalibaaɓe muudum leydi
Yahuudiya. O ɓooytidi e
maɓɓe toon, imo loota yimɓe
lootagal batisima.
23 Yaayaa du ina loota
yimɓe lootagal batisima to
Aynon toon dakkol Salim,
sabo ndiyam ina heewi toon.
Yimɓe ina ngara ina lootiree
ndiyam daam.
24 Tawi Yaayaa nanngaaka
wattaa ley kasu tafon.
25 Taalibaaɓe Yaayaa ɓeen
njeddunduri e Alhuudiyanke
haala laaɓal.
26 Ɓe njehi to Yaayaa, ɓe
mbi'i dum:
—Moodibbo, gorko
gondunoodo e maa gere
ooto gooruwol Urdun mo
ceedanidaa oon, kanko du
imo loota yimɓe lootagal
batisima, de yimɓe fuu ina
njaha to makko.
27 Yaayaa jaabii ɓe, wi'i:
—Neddo waawaa heɓude
fay huunde si wanaa ko
Laamdo hokki dum.
28 Onon e ko'e mon, on
seedeeɓe am mi wi'ii mi
wanaa Almasiihu, de mido
artii mo nuleede.
29 Gaddanaado debbo
ɓaŋaado, kam woni ɓaŋudo.
Dammbodiido e gorko oon
ina darii, ina hettindii. Si o
nanii daande ɓaŋudo oon, o
seyoto sanne. Nii seyo am
ngoon hiɓɓiri.
30 Na tilsi kanko o toowa, de
miin le mi leeya.
31 Yuurudo dow oon, kam
woni dow huunde fuu.
Yuurudo e leydi wo jeyaado
e leydi, ina haala haalaaji
jeyaado e leydi. Yuurudo dow
kammu oon, kam woni dow
huunde fuu.
32 Ko o yi'i e ko o nani o see-
dotoo, de yimɓe kaa jaɓataa
seedaaku makko.
33 Jaɓudo seedaaku makko
oon, laaɓinii Laamdo wo
goongante.
34 Mo Laamdo nuli oon, wo
ko Laamdo haali duum haal-
tata, sabo Laamdo hokkii mo
Ruuhu mo walaa haddi.
35 Baabiiwo oon ina yidi
Ɓiddo oon faa watti huunde
fuu e junngo makko.
36 Goondindo Ɓiddo oon
heɓii nguurndam ndu-
umiidam. Mo goondinaay

Ɓiɗɗo oon heɓataa ɗam, tikkere Laamɗo du ina heddii e muuɗum.

4

No Iisaa haaldiri e Samariyanke debbo

1 Farisa'en nanii wi'aama Iisaa ina loota yimɓe lootagal batisima, ina heɓa taalibaaɓe faa ɓuri Yaayaa.

2 Tawi Iisaa e hoore muuɗum kaa lootaay fay gooto, wo taalibaaɓe muuɗum.

3 Nde Iisaa nannoo ko haalanoo e muuɗum fu, dilli leydi Yahuudiya, yeccii leydi Galili.

4 Sanaa o rewa ley leydi Samariya.

5 O yottii ngalluure Samariya wi'eteende Sikar ɗakkol ngesa nga Yaakuuba hokkunoo ɓiyum Yuusufi ngaan.

6 Ɗoon ɓunndu Yaakuuba nduun woni. Tawi Iisaa tampii du e jahaangal ngaal, de jooɗii daande ɓunndu nduun faa fowta. Wakkati oon wo hakkunde naange.

7 Samariyanke debbo wari yoogude. Iisaa wi'i mo:

—Hokkam ndiyam, mi yara!

8 Tawi taalibaaɓe makko ɓeen njehii ley ngalluure toon faa coodowa nyaamdu.

9 Debbo oon wi'i Iisaa:

—Noy waɗi de aan, Alhuudiyanke, aɗa ŋaaroo kam miin, Samariyanke, ndiyam faa njaraa?

Sabo Alhuudiyankooɓe e Samariyankooɓe wo harmundurɓe.

10 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Si aɗa anndunoo no dokke Laamɗo poti, e bi'uɗo ma kokkaa ɗum ndiyam yara oon, a nyaagotono mo, o hokke ndiyam nguurndam njaraa.

11 Debbo oon wi'i mo:

—Joomam, a walaa cafirgal. Ɓunndu ndu ina luggi. Toy keɓataa ndiyam nguurndam ɗaam?

12 Aan, aɗa ɓuri maama amin Yaakuuba kokkuɗo min ɓunndu ndu oon teddude naa? Kanko e ɓiɓɓe makko e daabaaji makko fuu, e mayru ɓe njaratano.

13 Iisaa jaabii mo:

—Neɗɗo fuu jarɗo ndiyam ɗam ɗomɗan katin,

14 ammaa jarɗo ndiyam ɗam kokkammi ɗaam fuu, ɗomɗataa faa abada. Sabo ndiyam ɗam kokkammi ɗaam laatanto ɗum ndiyam iloojam mbuurnoojam ɗum nguurndam nduumiiɗam.

15 Debbo oon wi'i:

—Joomam, hokkam ndiyam ɗaam taa mi ɗomɗa katin, sakko mi wartana yoogude ɗo katin.

16 Iisaa wi'i mo:

—Yahu noddoy gora, ngardon!

17 Debbo oon jaabii mo:

—Mi walaa goriiwo.

Iisaa wi'i mo:

—A haalii goonga ko mbiiɗaa a walaa goriiwo ɗuum.

18 A ɓaŋanooma worɓe njoyo. Mo ngonduɗaa joonin oon du, wanaa gora. A haalii goonga.

19 Debbo oon wi'i mo:

—Joomam, laaɓanii kam a annabaajo.

20 Maamiraaɓe amin
ndewii Laamɗo dow waam-
nde nde, de onon Alhu-
udiyankooɓe kaa, oɗon mbi'a
to Urusaliima tan Laamɗo
haani reweede.
21 Iisaa wi'i mo:
—Banndam debbo,
goonɗinam: wakkati waran,
nde ndewoton Baabiiwo
tawee wanaa e waamnde
nde, wanaa Urusaliima.
22 Onon Samariyankooɓe,
oɗon ndewa ko on anndaa,
de minen Alhuudiyankooɓe,
ko min anndi min ndewata,
sabo kisindam to Alhu-
udiyankooɓe yuurata.
23 Wakkati ina wara, yot-
take jaati, nde rewirooɓe
Laamɗo goonga ɓeen
ndewirta ɗum Ruuhu e
goonga. Wo rewooɓe hono
ɓeen Baabiiwo filotoo.
24 Laamɗo wo Ruuhu.
Rewooɓe mo ɓeen sanaa
ndewira mo ruuhu e goonga.
25 Debbo oon wi'i:
—Miɗo anndi Cuɓaaɗo
bi'eteeɗo Almasiihu oon wo
garoowo. Nde o wari fu, o
humpitan min huunde fuu.
26 Iisaa wi'i mo:
—Wo ɗum miin, mo kaal-
dataa oon.

No Samariyankooɓe heewɓe ngoonɗiniri Iisaa

27 Wakkati oon fu, taal-
ibaaɓe makko ɓeen njottii. Ko
Iisaa haaldata e debbo oon
ɗuum haaynii ɓe, de fay gooto
maɓɓe yamaay mo ɗume o
haajaa e debbo oon naa ko
waɗi imo haalda e muuɗum.
28 Ndeen debbo oon yoppi
loonde muuɗum toon, fornyii
wuro haalanowi yimɓe, wi'i:
29 —Ngaree ndaaree
gorko kaaltanɗo kam ko
ngaɗunoomi fuu. Yalla
wanaa kanko woni Almasi-
ihu naa?
30 Ɓe njalti ngalluure, ɓe
ponndii to Iisaa.
31 Wakkati oon, taalibaaɓe
ɓeen nyaagii mo, ina mbi'a:
—Moodibbo, tinna nyaamu!
32 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Miɗo jogii ko mi nyaama
ko on anndaa.
33 Taalibaaɓe ɓeen ina
yamundura:
—Ɗum le, won gaddanɗo
mo ko nyaametee naa?
34 Iisaa wi'i ɓe:
—Nyaamdu am wo waɗude
muuyɗe Nulɗo kam oon e yot-
tinde golle muuɗum.
35 Onon, oɗon mbi'a: «Faa
hannden lebbi nay de tayri
wara.» De miin kaa miɗo
wi'a on: yeptee gite mon,
yeewee gese fuu ɓenndii,
njonii tayeede.
36 Tayoowo heɓan mbar-
jaari, resana nyaamri ndi
nguurndam nduumiiɗam,
faa aawuɗo e tayuɗo fuu
ceyodoo.
37 Ɗum tabintinta banndol
bi'oowol: «Goɗɗo ina aawa,
goɗɗo ina taya.»
38 Mi nulii on tayowon
ngesa nga on tampanaay.
Woɓɓe tampi, de oɗon mbeltii
e tampiri muɓɓen.
39 Samariyankooɓe heewɓe
ley ngalluure ndeen
ngoonɗinii Iisaa saabe
haala debbo ceediiɗo de
wi'i: «O haaltanii kam ko
ngaɗunoomi fuu.»
40 Nde Samariyankooɓe
ɓeen njottinoo Iisaa ndeen,
nyaagii mo o wonda e

muɓɓen. O waɗi ɗoon balɗe ɗiɗi.
41 Yimɓe heewɓe ngoonɗini
mo katin saabe konngol
makko.
42 Ɓe mbi'i debbo oon:
—Joonin, wanaa saabe
haalaaji maa ɗiin tan
min ngoonɗiniri. Ko min
ngoonɗiniri dey, minen e
ko'e amin, min nanii kon-
ngol makko, min annditii
kanko jaati woni Kisinoowo
adunaaru.

*No Iisaa selliniri ɓii howru-
ujo kaananke*

43 Caggal balɗe ɗiɗi ɗeen, o
dilli ɗoon, o yehi Galili.
44 Kanko e hoore makko o
seedake: «Annabaajo teddin-
taake e ley wuro muuɗum.»
45 Nde o yottinoo
Galili ndeen, Galilinkooɓe
njaɓɓorii mo juuɗe ɗiɗi, sabo
kamɓe du ɓe njehiino iidi
Urusaliima, ɓe nji'iino ko o
gollunoo ley iidi ndiin ɗuum.
46 Ndeen Iisaa warti Kaana
ley leydi Galili, ɗo o wayl-
itinnoo ndiyam o waɗi ɗam
cabijam ɗoon. Ina woodi
howruujo kaananke gomma
mo ɓiyum sellaa ley Kafar-
nahum.
47 Nde howruujo oon nan-
noo Iisaa yuurii Yahuudiya
wartii Galili fu, yehi to
Iisaa, nyaagii ɗum jippoo
dannanowa ɗum ɓiyum
ɓadiiɗo maayde.
48 Iisaa wi'i mo:
—Si on nji'aay maan-
deeji e kaayeefiiji fu, on
ngoonɗintaa.
49 Howruujo kaananke oon
wi'i mo:
—Joomam, en njaha gilla
ɓiyam oon maayaay.
50 Iisaa wi'i mo:
—Hootu, ɓiya daɗii.
Gorko oon goonɗini ko
Iisaa wi'i ɗum, hooti.
51 Ko o hootata ɗuum,
gollooɓe makko kawrowi e
makko dow laawol, kaalani
mo, mbi'i:
—Ɓiya oon daɗii.
52 O yami ɓe wakkati oye
suka o samtanaa. Ɓe mbi'i
mo:
—Yamnde go'o ɓadagol sal-
lifana keeŋan jontere ndeen
yoppi mo.
53 Baaba suka oon annditi
wakkati oon jaati Iisaa
wi'unoo ɗum: «Ɓiya oon
daɗii!» Nii kanko e koreeji
makko fuu ɓe ngoonɗiniri
Iisaa.
54 Ɗum woni maande
ɗiɗaɓerde nde Iisaa golli leydi
Galili. O waɗii ɗum nde o
yuurnoo leydi Yahuudiya.

5

*No Iisaa selliniri bonngu-
ujo*

1 Caggal ɗuum, iidi Alhu-
udiyankooɓe ina waɗa. Iisaa
yehi Urusaliima faa fota e iidi
ndiin.
2 Ley Urusaliima toon,
ɗakkol dammbugal wuro
bi'eteengal Dammbugal
Baali ngaal, ina woodi lug-
gere ndiyam. Inde wi'ee
Baytijata e ibraninkoore.
Danɗe joy ina piilii nde.
3 Nyawɓe heewɓe ina
pukkii ley danɗe ɗeen:
wumɓe e bonnguuɓe e ɓe ɓalli
muɓɓen fuu mbaati. [

4 *]
5 Gorko nyawruɗo duuɓi
capanɗe tati e jeetati ina
woni ɗoon.
6 Iisaa yi'i imo fukkii,
annditi o ɓooydii e nyawu
nguun, yami mo:
—Aɗa yiɗi sellude naa?
7 Nyawɗo oon jaabii mo,
wi'i:
—Joomam, mi walaa fay
gooto balloowo kam naatude
ley luggere nde wakkati
ndiyam mayre iirii. Nde
piliimi naatude fuu, tawan
goɗɗo artake kam.
8 Iisaa wi'i mo:
—Umma, hooyu daɗɗo
maa, yahu!
9 Wakkati oon fu, gorko
oon daɗi, hooyi daɗɗo mum
fuɗɗiti yaade.
Ɗum hawrii e nyalaande
fowteteende.
10 Saabe majjubm hooreeɓe
Alhuudiyankooɓe mbi'i celli-
naaɗo oon:
—Hannden wo nyalaande
fowteteende, daganaaki ma
ndonndoɗaa daɗɗo maa.
11 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Cellinɗo kam oon, kam
wi'i kam mi hooya daɗɗo am
mi yaha.
12 Ɓe yami mo:
—Moy woni biiɗo ma
kooyaa daɗɗo maa njahaa
oon?
13 Ammaa cellinaaɗo oon
faamaay fuu wo moy, sabo
tawii Iisaa soorake ley jamaa
keewɗo gonɗo ɗoon oon, dilli.
14 Caggal ɗuum, Iisaa hawri
e dannaaɗo oon ley suudu de-
wal mawndu nduun, wi'i mo:
—Ndaaru, joonin kaa, a
daɗii. Taa luttu katin de ko
ɓuri ɗum bonde heɓe.
15 Gorko oon yehi
haalanowi hooreeɓe Alhu-
udiyankooɓe ɓeen wo Iisaa
woni cellinɗo ɗum oon.

Kabaaru Baabiiwo e Ɓiɗɗo

16 Ndeen hooreeɓe Al-
huudiyankooɓe puɗɗi tor-
rude Iisaa sabo waɗii ɗum
nyalaande fowteteende.
17 Iisaa wi'i ɓe:
—Baaba am ina golla faa
joonin, miin du, miɗo golla.
18 Ndeen hooreeɓe Alhu-
udiyankooɓe ɓeydi filaade
warude mo, wanaa saabe ko
o lutti nyannde fowteteende
ndeen ɗuum tan, ammaa ko
o wi'i Laamɗo wo baabiiko
ɗuum du. O fonndii hoore
makko e Laamɗo.
19 Iisaa wi'i ɓe:
—Goonga kaalanammi on:
Ɓiɗɗo waawaa gollude fay
huunde kam tan, sanaa ko
yi'i Baabiiwo ina golla. Sabo
ko Baabiiwo oon gollata
ɗuum, Ɓiɗɗo du gollata.
20 Sabo Baabiiwo ina yiɗi
Ɓiɗɗo oon, ina holla ɗum hu-
unde fuu ko gollata. O hollan
ɗum golleeji ɓurɗi ɗii ɗo fuu
semmbe faa haaynoo on.
21 Sabo hono no Baabiiwo
ummintinirta maayɓe de
hokka ɗum'en nguurndam
ni, noon Ɓiɗɗo du hokkirta
nguurndam mo muuyi
hokkude.

* **5:4** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 4: *Iɓe ndoomi faa ndiyam ɗam iiroo, sabo maleyka Joomiraaɗo ina jippoo e luggere nde wakkati wakkati, ina iira ndiyam ɗam. Nyawɗo artiiɗo jippaade e ndiyam ɗaam nde ɗam iirii ndeen, daɗan ko nyawu muuɗum laatii fuu.*

22 Baabiiwo, kam kaa
sarataako fay gooto. O wattii
sariya oon fuu e junngo
Ɓiddo,
23 faa yimɓe fuu teddinira
Ɓiddo oon hono no teddinirta
Baabiiwo oon ni. Neddo fuu
mo teddinaay Ɓiddo oon, ted-
dinaay Baabiiwo nuldo mo
oon du.
24 Goonga kaalanammi on:
nando haala am de goondini
Nuldo kam oon heɓii ngu-
urndam nduumiidam. O
sarataake, o diwii maayde, o
naatii nguurndam.
25 Goonga kaalanammi on:
wakkati ina wara, o yottake
jaati, wakkati mo maayɓe
nanata daande Ɓii Laamdo
oon. Nanɓe ɓeen mbuuran.
26 Hono no Baabiiwo oon
wuurniri hoore muudum nii,
hono noon o hokkiri Ɓiddo
oon du baawde wuurnira
hoore muudum.
27 O hokkii dum baawde
saraade, sabo wo Ɓii Neddo.
28 Taa dum haaynoo on.
Wakkati waran mo maayɓe
wonɓe ley caabeeje fuu
nanata daande makko,
29 de njalta. Golluɓe
golleeji lobbi ummitanoo
nguurndam, golluɓe golleeji
bondi ummitanoo sariya.
30 Miin, walaa fuu ko
mbaawumi gollude e hoore
am. Ko nanumi duum caro-
toomi. Sariya am ina dartii,
sabo mi filataako muuyde
am, wo muuyde Nuldo kam
oon pilotoomi.

Haala seedantooɓe Iisaa

31 —Si mi seedanake hoore
am, seedaaku am sellataa.
32 Ina woodi goddo ceedan-
toodo kam. Mido anndi
seedaaku ngu o seedantoo
kam nguun wo goonga.
33 Onon, on neliino yimɓe
to Yaayaa. Kam du seedake
goonga.
34 Miin kaa, mi haajaaka
seedaaku ɓii-Aadama, de
mido haalana on kabaaru
seedaaku Yaayaa nguun faa
kison.
35 Yaayaa laatake lampal
kuɓɓoowal, jaynoowal. On
njaɓii weltaade e annoora
makko faa ɓooyti seeda.
36 Miin, mido jogii
seedaaku ɓurngu ngu Yaayaa
nguun semmbe: golleeji
di Baabiiwo yamiri kam
mi golla diin, kanji jaati
ceedantoo kam Baabiiwo
nuli kam.
37 Katin du, Baabiiwo nuldo
kam oon, kam e hoorem
seedantoo kam. Abada
on nanaay daande makko,
abada on nji'aay mo,
38 haala makko du
walaa e moodon, sabo on
ngoondinaay mo o nuli oon.
39 Odon taykoo Binndi sabo
on miilii on keɓan e majji
nguurndam nduumiidam.
De wo kanji jaati ceedantoo
kam.
40 Ammaa on njaɓaay
warude to am faa keɓon
nguurndam.
41 Mi filataako manooje
yimɓe.
42 De mido anndi on, mido
anndi njinngu Laamdo walaa
e moodon.
43 Miin, mi wardii saabe
innde Baaba am, de on
njaɓɓaaki kam. Kaa si goddo
wardii saabe hoore muudum
fu, on njaɓɓoto dum.

44 Oɗon manundura, de on
pilataako manooje yuurooje
to Laamɗo gooto. Ndelle noy
mbaawruɗon goondinirde?
45 Taa miilee wo miin felata
on to Baabiiwo. Wo Muusaa
mo njowuɗon jikke mooɗon
dow muuɗum oon, kam fe-
lata on.
46 Sini on ngoondiniino
Muusaa, on ngoondinan kam
miin du, sabo wo miin o
sappii e binndi makko.
47 De si on ngoondinaay ko
Muusaa winndi ɗuum, noy
ngoondinirton haala am?

6

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje njoyo

(Matta 14.13-21, Marku 6.30-44, Lukka 9.10-17)

1 Caggal ɗuum, Iisaa feyyiti
maayo Galili wi'eteengo
Tiberiyas.
2 Jamaa keewɗo ina jokki
mo sabo ɓe nji'ii kaayeefiiji
ɗi o waɗunoo nde o sellinnoo
nyawɓe ɓeen ndeen.
3 Iisaa yeeŋi dow waam-
nde, jooɗodii toon e taal-
ibaaɓe muuɗum.
4 Tawi iidi Alhuudiyankooɓe
mbi'eteendi Faltagol ndiin
ɓadake.
5 Iisaa ɓanti gite muuɗum,
haccii jamaa keewɗo ina
wara to muuɗum. O wi'i
Filipu:
—Toy coodeten nyaamdu
ko nyaamnata ɓee fuu?
6 Tawi wo faa o ndaartin-
doo Filipu o wiirii noon, sabo
imo anndi ko o anniyii gol-
lude.
7 Filipu jaabii mo:
—Buuru buuɗi cardi keme
ɗiɗi heyataa ɓe faa mono e
maɓɓe fuu heɓa seeɗa.
8 Taalibbo makko goɗɗo,
bi'eteeɗo Andire minyoo Si-
mon Piyeer, wi'i mo:
9 —Inan, suka gorko gooto
ina jogii buuruuje joy e liyyi
ɗiɗi, de ɗume ɗum nafirta
yimɓe heewɓe hono ɓe?
10 Iisaa wi'i:
—Mbi'ee ɓe njooɗoo!
Tawi nokku oon ina heewi
huɗo. Ɓe njooɗii ɗoon, fay
worɓe tan na ngaɗa hono uju-
naaje njoyo.
11 Iisaa hooyi buuruuje
ɗeen, yetti Laamɗo, hokki
taalibaaɓe muuɗum ɓeen.
Ɓeen du kokki jooɗiiɓe ɓeen.
Noon o waɗi liyyi ɗiin du.
Yimɓe fuu nyaami faa kaari.
12 Nde ɓe kaarnoo
ndeen, Iisaa wi'i taalibaaɓe
muuɗum:
—Kawrunduree kedde ɗe
taa fay huunde bona.
13 Ɓe kawrunduri kedde
taye buuruuje joy ɗe nyaam-
nooɓe ɓeen keddi ɗeen, ɗe
keewi kandeeje sappo e ɗiɗi.
14 Nde yimɓe ɓeen njiinoo
maande haayniinde nde
Iisaa golli ndeen, mbi'i:
—Kanko jaati woni
Annabaajo cappanooɗo ina
wara e adunaaru ndu!
15 Iisaa annditi iɓe cegilii
nanngirde ɗum doole faa ɓe
ngaɗa ɗum kaananke. Ndelle
dilli ɗoon, yeeŋi dow waam-
nde kam tan.

No Iisaa yehiri dow ndiyam e koyɗe

(Matta 14.22-33, Marku 6.45-52)

16 Nde hiirnoo fu, taalibaaɓe Iisaa ndegii e maayo.
17 Ɓe naati laana faa ɓe peyyita, ɓe njaha Kafarnahum. Jemma warii, tawi Iisaa hewtaay ɓe.
18 Henndu mawndu ina wifa, bempeyye ummii.
19 Tawi ɓe ndorbake laana kaan faa ɓe keɓi hono kilooji joy naa jeegom. Wakkati oon, ɓe kaynii Iisaa ina wara e koyɗe muuɗum dow ndiyam ɗaam, ina ɓattii ɓe, de ɓe kuli sanne.
20 Iisaa wi'i ɓe:
—Wo miin. Taa kulee!
21 Ndeen ɓe muuyi o naata laana kaan. De wakkati oon fu ka yottii nokku ɗo ɓe ponndinoo ɗoon.
22 Jaango majjum, jamaa keddinooɗo gere ooto maayo ngoon oon paami laana ngoota tan wonnoo toon. Ɓe nji'ii du Iisaa naatidaay e taalibaaɓe muuɗum laana kaan. Ɓe nji'ii taalibaaɓe ɓeen tan ndillidi e makka.
23 Laanaaji goɗɗi yuurudi Tiberiyas ngarii ɗakkol ɗo Iisaa yettunoo Laamɗo de nyaamni yimɓe buuru ɗoon.
24 Nde jamaa oon yiinoo Iisaa e taalibaaɓe muuɗum fuu ngalaa ɗoon ndeen, ɓe naati laanaaji ɗiin, ɓe ponndii Kafarnahum faa ɓe pilowoo Iisaa.

No Iisaa wi'iri kam woni nyaamdu wuurnooru

25 Nde ɓe tawnoo Iisaa gere ooto maayo ndeen, ɓe mbi'i ɗum:
—Moodibbo, ndey ngarɗaa ɗo?
26 Iisaa jaabii ɓe:
—Goonga kaalanammi on: wanaa saabe ko njiiɗon maandeeji kaayniiɗi ɗuum pilortoɗon kam. Ko pilortoɗon kam dey, saabe on nyaamiino buuru faa kaarɗon.
27 Taa ngollanee nyaamdu murseteendu. Ko kaanɗon gollande dey, nyaamdu heddotoondu wuurnooru yimɓe nguurndam nduumiiɗam. Nyaamdu nduun wo Ɓii Neɗɗo hokkata on. Sabo Laamɗo Baabiiwo oon waɗi maande muuɗum e makko.
28 Ndeen ɓe yami mo:
—Ɗume min ngaɗata faa min ngolla golleeji ɗi Laamɗo yiɗi?
29 Iisaa jaabii ɓe:
—Gollal ngal Laamɗo yiɗi ngaal woni ngoonɗinon mo o nuli.
30 Ɓe njaabii mo:
—Haaynde ndeye ngaɗataa faa min nji'a, de min ngoonɗine? Ɗume ngollataa?
31 Maamiraaɓe amin nyaamii nyaamdu wi'eteendu «manna» ley ladde, hono no winndiraa ni: «O hokkii ɓe nyaamdu yuurundu dow kammu faa ɓe nyaama.»*
32 Iisaa jaabii ɓe:
—Goonga kaalanammi on: wanaa Muusaa hokki on nyaamdu yuurundu dow kammu nduun. Wo Baaba am, kam woni kokkoowo on nyaamdu goongalaaru yuurundu dow kammu.
33 Sabo nyaamdu ndu Laamɗo hokkata nduun woni yuurooru dow kammu,

* **6:31** Wurtagol 16.4, Jabuura 78.24.

hokkooru yimɓe adunaaru
nguurndam.
34 Ɓe mbi'i mo:
—Joomii amin, hokku
min nyannde fuu nyaamdu
nduun.
35 Iisaa wi'i ɓe:
—Miin woni nyaamdu wu-
urnooru. Garɗo to am fuu,
yolbataa abada. Goondindo
kam fuu ɗomɗataa abada.
36 Mi wi'ii on: on nji'ii kam,
de on ngoondinaay.
37 Mo Baabiiwo hokki kam
fuu, waran to am. Garɗo to
am fuu, mi riiwataa ɗum.
38 Sabo wanaa faa mi waɗa
muuyɗe am yuurirmi dow
kammu, wo faa mi waɗa
muuyɗe Nuldo kam oon.
39 Inan muuyɗe Nuldo kam
oon: taa fay gooto ɓe o hokki
kam ɓeen majja, de mi um-
mintinan ɗum'en nyalaande
sakitotoonde.
40 Inan muuyɗe Baaba am
oon: neɗɗo fuu ndaardo
Ɓiɗɗo oon de goondini ɗum
heɓan nguurndam ndu-
umiiɗam, mi ummintinan
ɗum nyalaande sakito-
toonde.
41 Hooreeɓe Alhuudiyankooɓe
ɓeen ina ŋormoo haala makko
sabo o wi'ii «Miin woni
nyaamdu yuurundu dow
kammu nduun.»
42 Ɓe mbi'i:
—Oo le, wanaa Iisaa ɓii
Yuusufi mo annduɗen inna
muuɗum e bammum oon
naa? Noy o wiirata wo dow
kammu o yuuri?
43 Iisaa wi'i ɓe:
—Taa ŋormee hakkunde
mooɗon!
44 Fay gooto waawaa
warude to am si Baabiiwo
nuldo kam oon fooɗaay
ɗum. Garɗo to am fuu, mi
ummintinan ɗum nyalaande
sakitotoonde.
45 Ina winndaa ley dewte
annabaaɓe: «Ɓe fuu, Laamɗo
anndinan ɓe.»† Neɗɗo fuu
kettindaniiɗo Baabiiwo oon
de faami, waran to am.
46 Fay gooto yi'aay Baabi-
iwo, si wanaa yuuruɗo to
muuɗum oon. Kanko tan yi'i
Baabiiwo.
47 Goonga kaalanammi on:
goondindo kam, heɓii ngu-
urndam nduumiiɗam.
48 Miin woni nyaamdu wu-
urnooru.
49 Maamiraaɓe mooɗon
nyaamiino «manna» ley
ladde. Ɗum fuu ɗum haɗaay
ɓe maayde.
50 Ammaa ndu joonin ndu
ɗo wo nyaamdu yuurundu
dow kammu, faa si neɗɗo
nyaamii ndu, maayataa.
51 Miin woni nyaamdu
wuurnooru yuurundu dow
kammu. Si neɗɗo nyaamii
nyaamdu nduun fu, wuuran
faa abada. Nyaamdu ndu
kokkammi nduun wo terɗe
am, faa yimɓe adunaaru keɓa
nguurndam.
52 Ndeen Alhuudiyankooɓe
puɗɗi dukidinde ko mbaawi
fuu e dow haala kaan, ina
mbi'a:
—Noy o waawiri hokkude
en terɗe makko faa nyaa-
men?
53 Iisaa jaabii ɓe:
—Goonga kaalanammi
on: si on nyaamaay terɗe
Ɓii Neɗɗo, on njaraay
yiiyam muuɗum, nguurndam
walanaa on.

† **6:45** Esaaya 54.13.

54 Neɗɗo fuu nyaamɗo
terɗe am de yari yiiyam
am heɓii nguurndam ndu-
umiiɗam. Miin du mi um-
mintinan ɗum nyalaande
sakitotoonde.
55 Sabo terɗe am wo
nyaamdu jaati, yiiyam am du
wo njaram jaati.
56 Neɗɗo fuu nyaamɗo
teewu am de yari yiiyam am
ina woni e am, miin du miɗo
woni e muuɗum.
57 Hono no Baabiiwo nulɗo
kam oon laatorii buurɗo, de
miin du miɗo wuuri saabe
muuɗum, noon du nyaamɗo
kam fuu wuurdata saabe am.
58 Kayru woni nyaamdu
yuurundu dow kammu: ndu
waldaa e ndu maamiraaɓe
mooɗon nyaamunoo de
maayi nduun. Nyaamɗo
nduun nyaamdu wuuran faa
abada.
59 Iisaa waajii waajuuji ɗi
ley waajordu Kafarnahum.

Haala haalaaji kokkooji nguurndam

60 Nde taalibaaɓe makko
ɓeen nannoo ɗum ndeen,
heewɓe muɓɓen mbi'i:
—Waajuuji ɗi njoorii sanne.
Moy waawi hettindaade ɗi?
61 Iisaa faamii e ley ɓernde
muuɗum taalibaaɓe mum
ɓeen ina ŋormoo ɗum, de wi'i
ɓe:
—Yalla ɗum fonnditanaaki
on faa ina nesa wosinde on
naa?
62 Ndelle si on nji'ii Ɓii
Neɗɗo yeeŋtii to wonnoo
toon, noy ngaɗoton?
63 Ruuhu, kam hokkata
nguurndam. Terɗe ɓii-
Aadama kaa nafataa fay hu-
unde. Haalaaji ɗi kaalanmi
on ɗiin, kanji ngoni ruuhu,
kanji ngoni nguurndam.
64 De ina woodi ley mooɗon
ɓe ngoonɗinaay.
Tawi Iisaa ina anndi gilla
e fuɗɗoode ɓe ngoonɗintaa
ɗum ɓeen e jambotooɗo ɗum
oon.
65 O ɓeydi, o wi'i:
—Ɗum waɗi de mbiimi on:
fay gooto waawaa warude to
am si Baabiiwo hokkaay ɗum
no warda.
66 Caggal ɗuum, heewɓe e
taalibaaɓe makko ɓeen ndilli,
jokkiti mo.
67 Ndeen Iisaa wi'i sappo e
ɗiɗo ɓeen:
—Onon du, oɗon njiɗi dil-
lude naa?
68 Simon Piyeer jaabii mo:
—Joomam, to moy min
njahata? Sabo wo haalaaji
kokkooji nguurndam ndu-
umiiɗam njogiɗaa.
69 Min ngoonɗinii, miɗen
anndi a Ceniiɗo yuuruɗo to
Laamɗo.
70 Iisaa wi'i:
—Onon sappo e ɗiɗo ɓe,
wanaa miin suɓii on naa? De
gooto mooɗon wo seyɗaani.
71 Haala ka o haali kaan wo
Yahuuda ɓii Simon Isikariy-
otto. Oon woni jambotooɗo
mo oon, gooto e sappo e ɗiɗo
ɓeen.

7

Haala dow rafi goonɗinal minyiraaɓe Iisaa

1 Caggal ɗuum, Iisaa yiilii
ley Galili. O muuyaay
yiiltaade ley Yahuudiya sabo
hooreeɓe Alhuudiyankooɓe
ina piloo faa mbara mo.

2 Tawi iidi Alhuudiyankooɓe
mbi'eteendi Hukumuuji
ɓadake.
3 Minyiraaɓe Iisaa worɓe
mbi'i ɗum:
—Dillu ɗo, njahaa Yahu-
udiya faa taalibaaɓe maa
ɓeen nji'a golleeji ɗi ngollataa
ɗiin.
4 Fay gooto suuɗataa ko
gollata si ina yiɗi anndeede.
Si aɗa golla golleeji ɗiin,
ɓanginan yimɓe fuu wo a
moy.
5 Tawi fay minyiraaɓe
makko ɓeen du ngoonɗinaay
mo.
6 Iisaa wi'i ɓe:
—Wakkati am waraay ta-
fon, onon le, wakkati fuu wo
wakkati mon.
7 Yimɓe adunaaru
mbaawaa wanyude on, de
miin kaa iɓe mbanyi kam,
sabo miɗo seedii golleeji
maɓɓe ɗi mbooɗaa.
8 Onon kaa, njehee iidi
ndiin. Miin kaa mi yahataa
ndi sabo wakkati am yottaaki
tafon.
9 O haalani ɓe ɗum tan, o
heddii Galili.
10 Nde minyiraaɓe Iisaa
ɓeen njahunoo iidi ndiin
ndeen, Iisaa du yehi toon, de
o ɓanginaay hoore makko, o
suuɗii.

Haala waaju Iisaa wakkati iidi Hukumuuji

11 Hooreeɓe Alhuudiyankooɓe
ina piloo mo ley jamaa iidi
ndiin, ina mbi'a:
—Toy o woni?
12 Yimɓe heewɓe ina njed-
dundura dow haala makko.
Woɓɓe ina mbi'a:
—O neɗɗo lobbo!
Woɓɓe du ina mbi'a:
—O wanaa koy, o majji-
noowo yimɓe.
13 Ammaa fay gooto su-
usaay haalde haala makko
faa nanee, sabo iɓe kula
hooreeɓe Alhuudiyankooɓe.
14 Nde iidi ndiin feccirnoo
fu, tawi Iisaa fuɗɗii waajaade
ley suudu dewal mawndu.
15 Ɗum haaynii Alhu-
udiyankooɓe sanne, ɓe mbi'i:
—Noy gorko mo janngaay o
anndiri Binndi ɗiin ni?
16 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Waaju mo mbaajotoomi
o, yuurataa e am, wo to Nulɗo
kam oon o yuurata.
17 Si neɗɗo muuyii gollude
muuyɗe Laamɗo, annditan
yalla waajuuji am ɗi to
Laamɗo yuuri, naa wo haala
am tan.
18 Baajortooɗo haalaaji
yuurɗi e muuɗum oon
ina filoo mawninde hoore
muuɗum. Ammaa mawni-
noowo nulɗo ɗum oon wo
goongalaajo, oonyaare walaa
e muuɗum.
19 Wanaa Muusaa hokkii
on dewtere Tawreeta naa?
Ammaa fay gooto mooɗon
jokkataa jamirooje ɗeen. Ko
waɗi de oɗon piloo warude
kam?
20 Yimɓe ɓeen njaabii mo:
—Aan, a kaaŋaaɗo. Moy
filotoo warude ma?
21 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Huunde wootere tan
ngaɗumi, de ɗum haaynake
on, on fuu.
22 Muusaa yamiri on
taadagol. De ɗum yuuraay to
Muusaa, wo to maamiraaɓe
meeɗen ɗum yuuri. Oɗon
taada neɗɗo fay nyalaande
fowteteende.

23 Sini neɗɗo ina taadee
nyannde fowteteende faa
taa lutton jamirooje Muusaa,
ɗume tikkiranton kam saabe
mi dannii neɗɗo faa laatoo
kiɓɓuɓo nyalaande fowte-
teende?
24 Taa cariree huunde e
alhaali muuɗum, de cariree
goonga.

No yimɓe yamiri yalla Iisaa woni Almasiihu

25 Woɓɓe ley yimɓe Urusali-
ima mbi'i:
—Wanaa o woni mo ɓe pilo-
too warude oon naa?
26 Inani mo, imo waajoo
yeeso yimɓe fuu de ɓe
mbi'ataa mo fay huunde.
Yalla mawɓe ɓeen tannyorii
kanko woni Almasiihu jaati
naa?
27 Ooɗo kaa, eɗen anndi ɗo
yuurata, ammaa nde Almasi-
ihu oon warata, fay gooto an-
ndataa to yuurata.
28 Tawi Iisaa ina waajoo
ley suudu dewal mawndu
nduun. O yeewnii, o wi'i:
—Oɗon anndi kam, oɗon
anndi ɗo yuurammi? Wanaa
miin waddi hoore am. Nulɗo
kam oon wo goongaajo, de
onon kaa, on anndaa ɗum.
29 Miin kaa, miɗo an-
ndi ɗum sabo to muuɗum
yuurumi. Wo kam du nuli
kam.
30 Ndeen ɓe pilii nanngude
mo, de fay gooto meemaay
mo, sabo wakkati makko
waraay tafon.
31 Ammaa e noon fu,
heewɓe ley jamaa oon
ngoonɗinii mo, mbi'i:
—Si Almasiihu warii fu,
yalla gollan maandeeji
kaayniiɗi ɓurɗi ɗi gorko o
golli ɗiin naa?

No ndaarooɓe suudu dewal mawndu neliraa nannga Iisaa

32 Farisa'en nani ko yimɓe
ɓeen cifoto e dow Iisaa
ɗuum. Hooreeɓe almaami'en
e Farisa'en neli doomooɓe su-
udu dewal mawndu nduun
nannga mo.
33 Ndeen Iisaa wi'i:
—Miin, miɗo wondi e
mooɗon seeɗa tafon. Caggal
ɗuum, mi fornyoto to Nulɗo
kam oon.
34 On piloto kam, de
on njiitataa kam, sabo on
mbaawaa yaade to ngo-
nammi toon.
35 Alhuudiyankooɓe
yamunduri:
—Toy o yahata faa tawee en
mbaawaa yiitude mo? Yalla
o yahan to yimɓe meeɗen
ferduɓe ley yimɓe Geres, o
waajoo ɗum'en naa?
36 O wi'i en piloto mo,
en njiitataa mo, sabo en
mbaawaa yaade to o tawetee
toon. Ɗume woni maanaa
haala kaa?

Kabaaru ndiyam kokkoojam nguurndam

37 Nyalaande sakitotoonde
teddunde e iidi, Iisaa darii,
yeewnii, wi'i:
—Neɗɗo fuu ɗomɗuɗo wara
to am, yara.
38 Neɗɗo fuu goonɗinɗo
kam, bubbirɗi ndiyam mbu-
urnoojam ilan ley ɓernde
muuɗum, hono no winndiraa
e Binndi ɗi ni.
39 Ko o haali ɗuum wo
haala Ruuhu mo goonɗinɗo
mo fuu heɓata. Ndeen

Ruuhu waraay, sabo Iisaa teddinaaka to Laamɗo tafon.

No yimɓe njeddunduri e kabaaru Iisaa

40 Nde keewal jamaa oon nannoo haala kaan ndeen, mbi'i:

—Kanko jaati woni Annabaajo oon.

41 Woɓɓe mbi'i:

—Kanko woni Almasiihu.

Woɓɓe katin mbi'i:

—Almasiihu, wo Galili yuurata naa?

42 Binndi ɗiin mbi'ii e lenyol Daawda Almasiihu yuurata, ley wuro Baytilaama ngo Daawda yuuri e muuɗum ngoon.

43 Jamaa oon feccii saabe makko.

44 Woɓɓe maɓɓe ina njiɗi nanngude mo, ammaa fay gooto yowaay junngom dow makko.

No mawɓe Alhuudiyankooɓe calorii goondinde Iisaa

45 Doomooɓe suudu dewal mawndu ɓeen ngarti to hooreeɓe almaami'en e Farisa'en. Ɓeen mbi'i doomooɓe ɓeen:

—Ko waɗi de on ngaddaay mo?

46 Doomooɓe ɓeen njaabii ɓe, mbi'i:

—Abada fay gooto waajoraaki no gorko o waajortoo ni.

47 Farisa'en njaabii ɓe, mbi'i:

—Onon du on majjinaama naa?

48 Yalla na woodi fuu goondindo mo hakkunde hooreeɓe Alhuudiyankooɓe maa Farisa'en naa?

49 Yimɓe ɓe paamaay jamirooje Muusaa, wo ɓe huɗaaɓe.

50 Gooto e Farisa'en bi'eteeɗo Nikodemu, jahunooɗo to Iisaa jemma oon, wi'i ɓe:

51 —Yalla sariya meeɗen ina saroo neɗɗo tawee hettindanaaka ko wi'i, anndaaka ko golli naa?

52 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Aan du, a Galilinkeejo naa? Tayka Binndi ɗiin, a yi'an annabaajo fuu yuurataa Galili.

No Iisaa waddi e debbo nanngaaɗo e jeenu

53 Caggal ɗuum, mono fuu hooti suudu muuɗum.

8

1 Ndeen Iisaa yeeŋowi waamnde wi'eteende Jaytun.

2 Gilla puɗal naange o warti ley suudu dewal mawndu. Jamaa oon fuu wari. O jooɗii, imo waajoo ɓe.

3 Janninooɓe Tawreeta e Farisa'en ngaddani mo debbo nanngaaɗo e jeenu. Ɓe ndarni ɗum hakkunde jamaa oon.

4 Ɓe mbi'i Iisaa:

—Moodibbo, debbo o wo nanngaaɗo ina jeena.

5 Muusaa yamirii min ley Tawreeta min mbarda hono ɓeen rewɓe kaaye. Aan le, ɗume mbi'ataa?

6 Ɓe kaaldi nii faa ɓe tuufina mo, faa ɓe keɓa ko ɓe pelda mo. Iisaa kaa turii, ina diidira honndu muuɗum leydi.

7 Ɓe keddii iɓe yama mo. Ndeen Iisaa turtii, wi'i ɓe:

—Neɗɗo mooɗon mo luttaay abada artoo limnude mo hayre.

8 O turii katin, imo diida e leydi.

9 Nde ɓe nannoo ɗum ndeen, ɓe ndilliri gooto gooto. Nayeeɓe ɓeen fuu artii dillude faa heddii Iisaa tan e debbo oon na darii hakkunde taliyaare ɗoon.

10 Iisaa turtii, wi'i mo:

—Banndam debbo, toy felooɓe ma ɓeen ngoni? Fay gooto jukkaaki ma naa?

11 O jaabii, o wi'i:

—Joomam, fay gooto.

Iisaa wi'i mo:

—Miin du, mi jukkataako ma. Yahu, taa luttaa katin.*

No Iisaa wi'iri kam woni annoora adunaaru

12 Iisaa waajii ɓe katin, wi'i:

—Miin woni annoora adunaaru ndu. Jokkuɗo kam fuu heɓan annoora nguurndam, yahataa ley nimre.

13 Ndeen Farisa'en mbi'i mo:

—Aɗa seedanoo hoore maa, ndelle seedaaku maa sellataa.

14 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Fay si ceedaniimi hoore am, seedaaku am wo goonga, sabo miɗo anndi ɗo yuurumi, miɗo anndi to njahammi du. Onon le, on anndaa ɗo yuurumi, on anndaa to njahammi.

15 Onon, no njiiruɗon yimɓe noon carortoɗon ɗum'en. Miin kaa, mi sarataako fay gooto.

16 Fay si miɗo saroo, sariya am wo goonga, sabo mi sarataako miin tan, Baabiiwo nulɗo kam oon ina wondi e am.

17 Ina winndaa e ley Tawreeta mooɗon: seedaaku yimɓe ɗiɗo wo goonga.

18 Miin, miɗo seedanoo hoore am. Baabiiwo nulɗo kam oon du, ina seedanoo kam.

19 Ɓe mbi'i mo:

—Toy Baaba maa oon woni?

Iisaa jaabii, wi'i:

—On anndaa kam miin, sakko Baaba am. Si oɗon anndunoo kam, on anndanno Baaba am du.

20 Iisaa haali haalaaji ɗiin nde waajotonoo ley suudu dewal mawndu, nokku ɗo keesuwal sadakaaji ngaal woni ɗoon. Fay gooto nanngaay mo, sabo wakkati makko yottaaki tafon.

21 Iisaa wi'i ɓe katin:

—Inan miɗo dilla, de on piloto kam, ammaa on maaydan e hakkeeji mooɗon. On mbaawaa yaade to njahammi toon.

22 Ndeen Alhuudiyankooɓe mbi'i:

—Ko o wi'i en mbaawaa yaade to o yahata toon, ɗum le, wo o bartoytooɗo naa?

23 Iisaa wi'i ɓe:

—Onon, wo ley njeyaɗon. Miin le, wo dow njeyaami. Onon, e adunaaru njeyaɗon, de miin kaa, mi jeyaaka e mayru.

24 Ɗum waɗi de mbiimi on: on maaydan e hakkeeji mon. Sabo si on ngoondinaay miin

* **8:11** Aaya 7.53 yaade 8.11 tawaaka e ɗereeji ɓurɗi fuu ɓooyude.

woni mo ngonumi oon, on
maaydan e hakkeeji mon.
25 Ɓe mbi'i mo:
—Aan wo a moy?
Iisaa jaabii:
—Ko mbi'unoomi on gilla
arande ɗuum ngonumi.
26 Miɗo joganii on ko heewi
ko haaletee e ko saretee.
Woodi Nulɗo kam oon wo
goongante. Ko narrunoomi
mo ɗuum kaalanammi yimɓe
adunaaru.
27 Ɓe paamaay wo haala
Baabiiwo o haalanta ɓe.
28 Ndeen Iisaa wi'i ɓe:
—Nde Ɓii Neɗɗo toownaa
fuu, ndeen paamoton miin
woni mo ngonumi oon. On
paaman du mi waɗirtaa fay
huunde e hoore am, ammaa
ko Baabiiwo anndini kam,
wo ɗuum kaalammi.
29 Nulɗo kam oon ina
wondi e am, o yoppaay kam
mi perwuɗo, sabo ko weli mo
tan ngaɗammi wakkati fuu.

No goonga rimɗinirta

30 Nde Iisaa haalannoo
haalaaji ɗi ndeen, heewɓe
ngoonɗinii ɗum.
31 Ndeen Iisaa wi'i Alhu-
udiyankooɓe goonɗinɓe ɗum
ɓeen:
—Si oɗon keddii e konngol
am, wo on taalibaaɓe am
jaati.
32 Ndeen anndoton goonga.
Goonga oon du rimɗinan on.
33 Ɓe njaabii mo:
—Minen, min yuwdi Ibrahi-
ima, abada fay gooto maraay
min. Noy mbiiratata min
ndimɗan?
34 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Goonga kaalanammi on:
luttoowo fuu wo maccuɗo
luttal.
35 Maccuɗo tabitataa ley
wuro, de ɓiɗɗo tabitan ley
maggo faa abada.
36 Si Ɓiɗɗo rimɗinii on, on
laatoto rimɓe laaɓuɓe tal.
37 Miɗo anndi on yuwdi
Ibrahiima, ammaa oɗon
piloo warude kam sabo
waaju am naataay on.
38 Miin, ko njiirumi Baaba
am mbaajotoomi. Onon,
ko narruɗon baaba mooɗon
ngaɗoton.
39 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Ibrahiima woni baaba
amin.
Iisaa wi'i ɓe:
—Si wo on yuwdi Ibrahiima
fu on ngollan golle Ibrahi-
ima.
40 De joonin oɗon piloo
warude kam, miin kaalanɗo
on goonga mo narrumi
Laamɗo oon. Ibrahiima kaa
waɗaayno hono ɗum.
41 Onon le, wo golle baaba
mooɗon ngolloton.
Ɓe mbi'i mo:
—Minen, min nganaa jaali.
Baaba gooto min njogii, kam
woni Laamɗo.
42 Iisaa wi'i ɓe:
—Si Laamɗo wonnoo baaba
mooɗon fu, on njiɗanno kam,
sabo to Laamɗo yuurumi, de
ngarumi. Mi waddaay hoore
am, wo kanko nuli kam.
43 Ko waɗi de on paa-
mataa haala am? Wo sabo
on mbaawaa nanude ko
kaalammi ɗuum.
44 Onon, Ibiliisa woni
baaba mooɗon. Muuyɗe
baaba mooɗon ngolloton.
O gaɗoowo bar-ko'e gilla
fuɗɗoode. O walaa e goonga
sabo goonga walaa e makko.
Si o fenii fu, jikku makko tan

o wadi, sabo wo o penoowo,
wo o baaba fewre du.
45 De miin, saabe mido
haala goonga wadi de on
ngoondinaay kam.
46 Moy e moodon waawi fe-
lirde kam hakkeeji? Si mi
haalii goonga, ko wadi de on
ngoondintaa kam?
47 Nedɗo Laamdo hettintoo
haala Laamdo. Onon le, on
kettintaako sabo on nganaa
yimɓe Laamdo.

No Iisaa ɓurdi Ibrahiima

48 Alhuudiyankooɓe mbi'i
mo:
—Wanaa min kaalii goonga
ko min mbi'i a Samariyanke,
a gonduɗo e ginnaaru naa?
49 Iisaa jaabii, wi'i:
—Mi wanaa gonduɗo e gin-
naaru, miɗo teddina Baaba
am. Onon, oɗon kuyfina kam.
50 Miin, mi filantaako
hoore am teddeengal. Ina
woodi pilantoodo kam ngal.
Oon woni carotoodo.
51 Goonga kaalanammi on:
nedɗo fuu jokkuɗo konngol
am maayataa abada.
52 Alhuudiyankooɓe mbi'i
mo:
—Joonin kaa laaɓanii min a
gonduɗo e ginnaaru. Ibrahi-
ima e annabaaɓe fuu maayii,
de aan kaa, aɗa wi'a nedɗo
fuu jokkuɗo konngol maa,
meeɗataa ɗeddere maayde.
53 Yalla aɗa ɓuri baaba
amin Ibrahiima naa? Oon
le maayii, annabaaɓe du
maayii. Ɗume cikkuɗaa
ngondaa?
54 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Miin, si hoore am mawn-
inammi, manngu am wo
ɓolum. Baaba am mo
mbi'oton Laamdo moodon
oon, kam mawninta kam.
55 On anndaa mo. Miin kaa,
miɗo anndi mo. Si mi wi'ii
mi anndaa mo, mi laatake
penoowo hono moodon.
Miɗo anndi mo, miɗo jokki
konngol makko.
56 Baaba moodon Ibrahi-
ima ina seyorinoo yi'ude
nyalaande am. O yi'ii nde,
woodi o seyake.
57 Alhuudiyankooɓe mbi'i
mo:
—Fay duuɓi capande joy a
heɓaay tafon, de a yi'ii Ibrahi-
ima naa?
58 Iisaa jaabii ɓe:
—Goonga kaalanammi
on: gilla Ibrahiima tagaaka,
miin, miɗo woni.
59 Nde Iisaa wi'unoo ɗum
fu, ɓe kooyi kaaye faa ɓe
limna ɗum. Ammaa o uddii
ley yimɓe, o yalti suudu de-
wal mawndu nduun.

9

*No Iisaa wumtiniri dim-
daaɗo e mbumndam*

1 Nde Iisaa yahannoo
ndeen yi'i gorko dimdaaɗo e
mbumndam.
2 Taalibaaɓe makko yami
mo:
—Moodibbo, moy lutti de o
rimdaa e mbumndam, kanko
naa saaraaɓe makko?
3 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Wanaa kanko lutti,
wanaa saaraaɓe makko
du. Ammaa ɗum wadii faa
baawde Laamdo ɓanga e
makko.
4 Baawo nyalooma ina
heddii, ina haani ngollen
golle Nuldo kam, sabo jemma
waran nde fay gooto waawaa
gollude.

5 E ley ko keddiimi e
adunaaru ndu, miin woni
annoora mayru.
6 Nde o haalnoo ɗum
ndeen, o tutti e leydi, o
diibunduri tutte ɗeen e loope,
o wuji e gite bumɗo oon.
7 O wi'i ɗum:
—Yahu sulmowa lug-
gere wi'eteende Silowam
(maanaa majjum woni «Nu-
laaɗo»).
O sulmowii, o warti imo
yi'a.
8 Hoddiiɓe makko, kamɓe
e yi'annooɓe mo imo garbina
ɓeen, mbi'i:
—Yalla wanaa oo woni
jooɗinooɗo ina garbina oon
naa?
9 Woɓɓe maɓɓe mbi'i:
—Ɗum kanko!
Woɓɓe du mbi'i:
—Wanaa! Wo nanndi
makko!
Gorko oon e hoore
muuɗum wi'i:
—Wo miin jaati!
10 Ɓe mbi'i mo:
—Noy mbumtirɗaa?
11 O jaabii:
—Gorko bi'eteeɗo Iisaa di-
ibunduri loope, wuji e gite
am, wi'i kam mi yaha lug-
gere Silowam mi sulmowoo,
de culmowiimi, mbumtumi.
12 Ɓe mbi'i mo:
—Toy gorko oon woni?
O wi'i:
—Mi anndaa.

*No Farisa'en yamiri bumti-
naaɗo oon*

13 Ndeen ɓe njaari bum-
nooɗo oon to Farisa'en.
14 Nde Iisaa diibundurnoo
loope de wumtini mo ndeen,
wo nyalaande fowteteende.
15 Ndeen Farisa'en du yami
mo:
—Noy mbumtirɗaa?
O wi'i ɓe:
—O wujii loope e gite am,
culmiimi de mbumtumi.
16 Farisa'en woɓɓe mbi'i:
—Gorko oon yuuraay to
Laamɗo sabo o jokkaay
yamiroore nyalaande fowte-
teende.
Woɓɓe mbi'i:
—Noy neɗɗo jom hakke
waawiri waɗirde kaayeefiiji
hono ɗi?
Ndelle ɓe luuri dow ma-
jjum.
17 Farisa'en ɓeen yami bum-
nooɗo oon katin:
—Aan le, ɗume mbi'ataa
dow makko, e ko o wumtini
ma ɗuum?
O jaabii ɓe, o wi'i:
—Wo o annabaajo.
18 Ammaa e ɗuum fuu
hooreeɓe Alhuudiyankooɓe
ɓeen njaɓaay wo o bumnooɗo
de o wumtinaa faa ɓe noddi
saaraaɓe makko.
19 Ɓe yami ɗum'en:
—Ooɗo wo ɓiɗɗo mooɗon
naa? Mbiiɗon wo e mbum-
ndam o rimdaa naa? Ndelle
noy o wumtiri joonin?
20 Saaraaɓe ɓeen njaabii,
mbi'i:
—Miɗen anndi o ɓii amin, e
mbumndam du o rimdaa.
21 Ammaa no o wumtiri
joonin, min anndaa. Min an-
ndaa du moy wumtini mo.
Kanko du o mawɗo, yamee
mo! Imo waawi jaabanaade
hoore makko.
22 Saaraaɓe makko mbi'ii
noon sabo iɓe kula hooreeɓe
Alhuudiyankooɓe. Sabo dey,
tawi hooreeɓe ɓeen ndewrii
mbi'i neɗɗo fuu biiɗo Iisaa
woni Almasiihu oon, riiwete
wurtoo waajordu.

23 Ɓum waɗi de saaraaɓe
makko ɓeen mbi'i: «O
mawɗo, yamee mo!»
24 Farisa'en nodditi bum-
noodo oon, mbi'i mo:
—Teddin Laamɗo, haalu
goonga! Minen kaa miɗen
anndi gorko oon wo jom
hakke.
25 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Si o jom hakke du, miin
kaa, mi anndaa. Gootel tan
anndumi: mi bumnoodo, de
joonin mi wumtii.
26 Ɓe mbi'i mo:
—Ɓume o waɗi e maaɗa?
Noy o wumtiniri ma?
27 O jaabii ɓe:
—Mi haalaniino on ɗum, de
on njaɓaay. Ko waɗi de oɗon
njiɗi hettindaade ɗum katin?
Yalla onon du, oɗon njiɗi
laataade taalibaaɓe makko
naa?
28 Ɓe njenni mo, de ɓe mbi'i
mo:
—Aan woni taalibaajo
makko! Minen kaa, min
taalibaaɓe Muusaa.
29 Minen, miɗen anndi
Laamɗo haaldii e Muusaa, de
kanko kaa, min anndaa fay to
o yuurata.
30 Gorko oon jaabii ɓe, wi'i:
—Hey, ko haaynii! O wum-
tinii kam. Onon, oɗon mbi'a
on anndaa to o yuurata!
31 Eɗen anndi Laamɗo
jaabantaako luttuɓe, ammaa
imo jaabanoo kulɗo mo,
gaɗoowo muuyɗe makko.
32 Abada nanaaka
bumtinɗo dimdaaɗo e
mbumndam.
33 Si wanaa to Laamɗo
gorko oon yuuri, o waawataa
waɗude faa'e.
34 Ɓe mbi'i mo:
—Aan le, a fuu ley hakkeeji
ndimeɗaa! De aɗa waajoo
min naa?
Ɓe mburtini mo yaasin.

Haala mbumndam ɓerɗe

35 Iisaa nani ɓe mburtinii
mo, yi'i mo katin, yami mo:
—Aan le, aɗa goondini Ɓii
Neɗɗo oon naa?
36 O jaabii, o wi'i:
—Joomam, moy woni oon
faa mi goondina ɗum?
37 Iisaa wi'i mo:
—A yi'ii mo. Kaaldoowo e
maaɗa oon woni kanko.
38 O wi'i:
—Joomam, miɗo goondini!
O sujidani ɗum.
39 Ndeen Iisaa wi'i mo:
—Saraade waddi kam ley
adunaaru ndu, faa wumɓe
nji'a, yi'ooɓe du mbuma.
40 Farisa'en tawanooɓe
ɗoon ɓeen, nani haala kaan,
de yami mo:
—Minen le, min wumɓe
naa?
41 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Si on wumɓe, on
ngalaano hakke. De ko
mbiiɗon joonin oɗon nji'a
ɗuum, hakke moodon hed-
dake.

10

Haala duroowo lobbo

1 —Goonga kaalanammi
on: neɗɗo fuu naatuɗo
hoggo baali de naatiraay
dammbugal wo gujjo, wo
janoowo.
2 Ammaa naatirɗo damm-
bugal oon, kam woni
duroowo baali ɗiin.
3 Kayboowo dammbugal
oon udditanan mo, baali ɗiin
kettindoo daande makko.
O noddira baali makko

ɗiin, mbaalu fuu e innde
muuɗum, o wurtina ɗi.
4 Nde o wurtini ɗi fuu, o ar-
doto ɗi de ɗi njokka mo, sabo
iɗi anndi daande makko.
5 Ɗi njokkataa janano, ɗi
ndoggan ɗum sabo ɗi anndaa
daande muuɗum.
6 Iisaa banndani ɓe ban-
ndol ngol, de ɓe paamaay ko
o muuyiri ngol.

No Iisaa wi'iri kam woni duroowo lobbo

7 Iisaa wi'i ɓe katin:
—Goonga kaalanammi on,
miin woni dammbugal hoggo
baali.
8 Artiiɓe kam warude
ɓeen fuu wo wuyɓe, wo
yanooɓe, ammaa baali ɗiin
kettindanaaki ɓe.
9 Miin woni dammbugal.
Neɗɗo fuu naatirɗo kam,
hisan, naatan, yaltan, heɓan
durdude.
10 Gujjo warataa si wanaa
faa wujja, hirsa, bonna. Miin
kaa, mi warii faa yimɓe keɓa
nguurndam, ɓe mbuura ngu-
urndam kiɓɓuɗam ɗam fay
huunde nyakaay.
11 Miin woni duroowo
lobbo. Duroowo lobbo woni
kokkoowo yonki muuɗum
saabe baali muuɗum.
12 Adaaɗo durngo le, walaa
ko wonani ɗum e dammuuli
ɗiin. Si yi'ii suundu fu, yop-
pan ɗi dogga. Suundu nduun
nannga ko nanngata, ked-
diiɗi ɗiin du caakoo.
13 Adaaɗo durngo oon dog-
gan yoppa ɗi sabo o joɓeteeɗo
tan, o hillaaka e majji.
14 Miin woni duroowo
lobbo. Miɗo anndi baali am,
baali am du ina anndi kam.
15 Hono noon du Baabiiwo
anndiri kam, miin du miɗo
anndi ɗum. Mi hokkitiran
yonki am saabe baali am ɗiin.
16 Miɗo jogii baali goɗɗi
katin ɗi ngalaa ley hoggo
ngoon. Ɗiin du sanaa mi
wadda ɗi. Ɗi kettindoo
daande am, ɗi fuu ɗi laatoo
coggal gootal, duroowo
gooto.
17 Baabiiwo ina yiɗi kam
sabo mi hokkan yonki am, de
sakitoo mi hewta ki katin.
18 Fay gooto ittantaa
kam ki. Miin e hoore am
hokkitirta ki. Miɗo jogii
baawɗe hokkitirde ki. Miɗo
jogii baawɗe wartirde ki.
Yamiroore nde yuuri to Baaba
am.
19 Haalaaji ɗiin ɓeydi wad-
dundurde Alhuudiyankooɓe.
20 Heewɓe maɓɓe ina
mbi'a:
—Wo o gonduɗo e gin-
naaru, wo o kaaŋaaɗo. Ko
waɗi de oɗon kettindanoo
mo?
21 De woɓɓe du ina mbi'a:
—Waajuuji ɗii le nganaa
waajuuji gonduɗo e gin-
naaru. Yalla ginnaaru ina
waawi wumtinde bumɗo
naa?

No Alhuudiyankooɓe calorii goondinde Iisaa

22 Wakkati oon iidi micci-
noori laamnugol suudu de-
wal mawndu waɗii Urusali-
ima. Ɗum hawrii e dab-
bunde.
23 Ɗo suudu dewal
mawndu ɗoon, Iisaa ina
yiiltoo ley danki Suleymaana
kiin.
24 Ndeen Alhuudiyankooɓe
piilii mo, mbi'i mo:
—Faa ndey ittantaa min
wemmbere? Haalan min faa

laaɓa, aan woni Almasiihu naa?
25 Iisaa jaabii ɓe:
—Mi haalanii on, de on ngoondinaay. Golleeji di ngollirmi e innde Baaba am diin, kanji ceedantoo kam.
26 Onon le, on ngoondinaay sabo on nganaa baali am.
27 Baali am ina kettindoo daande am. Mido anndi di, idi njokka kam.
28 Mido hokka di nguurndam nduumiidam, di mbaatataa abada. Fay gooto ittataa di e junngo am.
29 Baabiiwo kokkudo kam di oon ɓuri huunde fuu teddude. Fay gooto waawaa ittude di e junngo Baaba am.
30 Miin e Baabiiwo, wo min gootum.
31 Alhuudiyankooɓe kooyi kaaye katin faa paddа mo.
32 Iisaa wi'i ɓe:
—Mi gollii yeeso moodon golleeji lobbi keewdi yuurudi e Baabiiwo. E ley golleeji diin, saabe oye e majji paddirton kam kaaye?
33 Alhuudiyankooɓe ɓeen njaabii mo:
—Wanaa saabe golleeji lobbi min paddirte kaaye, de wo saabe ko mbonkotodaa Laamdo duum. Aan wo a neddo, de a wadii hoore maa a Laamdo.
34 Iisaa jaabii ɓe:
—Yalla winndaaka ley Dewtere mon toon: Laamdo wi'ii «onon on laamdo'en»?*
35 Laamdo noddirii ɓe haaldi ɓeen laamdo'en. Ko Binndi diin mbi'i duum sottataa.
36 Baabiiwo suɓii kam, seni kam† de nuli kam e adunaaru ndu. Ndelle noy mbiiroton mi mbonkake Laamdo saabe ko mbiimi mi Ɓii Laamdo?
37 Si mi gollaay golleeji Baaba am, taa ngoondinee kam.
38 De si mido golla di, fay si on ngoondintaa kam, ngoondinee golleeji di faa anndon, faa paamon Baabiiwo ina woni e am, miin du mido woni e muudum.
39 Ɓe pilii nanngude mo katin de o hisi e juude maɓɓe.
40 O yehi gere ooto gooruwol Urdun nokku do Yaayaa lootannoo lootagal batisima arande doon katin, o ɓooyti toon.
41 Yimɓe heewɓe ngari to makko, mbi'i:
—Yaayaa wadaay maande haayniinde fay wootere. De ko o haali e gorko oon duum fuu goondii.
42 Yimɓe heewɓe ngoondini Iisaa toon.

11

Haala maayde Laajaru

1 Gorko nyawdo bi'eteedo Laajaru ina woni wuro Baytaniya, kam e banndiraaɓe muudum rewɓe Mariyama e Marta.
2 Mariyama oon woni joornoodo nebbam uurdam dow Joomiiwo de mooytiri koyde makko sukundu muudum. Laajaru nyawdo oon wo sakiike makko gorko.
3 Banndiraaɓe makko rewɓe ɓeen neli e Iisaa, mbi'i:

* **10:34** Jabuura 82.6. † **10:36** E ley geresankoore haala ***Senude*** kaan ina holla ko Laamdo suɓii de senndi faa golla muuyde muudum.

—Joomii amin, yigoo maa mo korsinɗaa oon nyawii.
4 Nde Iisaa nannoo ɗum ndeen, wi'i:
—Nyawu ngu wanaa nyawu saate. Nyawu ngu wo tabintinoowu manngu Laamɗo, faa Ɓii Laamɗo mawninee saabe maggu.
5 Iisaa ina horsini Laajaru e banndiraaɓe muuɗum rewɓe, Marta e Mariyama.
6 Ko o nani Laajaru sellaa ɗuum fu, haɗaay mo jooɗaade ɗo o wonnoo ɗoon faa waɗi balɗe ɗiɗi.
7 Caggal ɗuum, o wi'i taalibaaɓe makko:
—En pornyoo Yahuudiya!
8 Taalibaaɓe ɓeen njaabii mo, mbi'i:
—Moodibbo, ɓooyaa fey ko Alhuudiyankooɓe pilii wardude ma kaaye toon, de a fornyoto toon katin naa?
9 Iisaa jaabii, wi'i:
—Wanaa wakkatiiji sappo e ɗiɗi ngoni ley nyalooma naa? Si neɗɗo ina yaha nyalooma fu, fergataako sabo ina yi'a annoora adunaaru ndu.
10 Ammaa si neɗɗo ina yaha jemma fu, fergoto sabo annoora walaa e muuɗum.
11 Gaɗa o haalii haalaaji ɗiin, o wi'i ɓe:
—Yigoo men Laajaru ɗaanake, mi yahan mi findinowa mo.
12 Taalibaaɓe ɓeen mbi'i:
—Joomii amin, si tawii wo o ɗaani ni, o daɗan.
13 Ammaa wo haala maayde Laajaru o haali. Kamɓe ɓe miilii wo haala ɗoyngol o haali.
14 Iisaa laaɓinani ɓe:
—Laajaru heddaaki!
15 Mi seyorake saabe mooɗon ko mi tawaaka toon ɗuum faa ngoonɗinon. Wooɗi jonkaa, en njaha to makko.
16 Ndeen Tomaa noddirteeɗo Funereejo oon wi'i taalibaaɓe woɓɓe ɓeen:
—En njaada e Joomii en enen du faa maayden e muuɗum.

No Iisaa wi'iri kam woni ummital e nguurndam

17 Nde Iisaa yottinoo toon fu, tawi waɗii balɗe nay ko Laajaru uwiraa.
18 Hakkunde Baytaniya e Urusaliima ɓuraa hono kilooji tati.
19 Alhuudiyankooɓe heewɓe ngari to Mariyama e Marta faa mbaaltina ɓerɗe muɓɓen e maayde sakiike muɓɓen.
20 Nde Marta nannoo Iisaa ina wara ndeen, yehi jakkitowii ɗum. Mariyama kaa heddii ley suudu toon na jooɗii.
21 Marta wi'i Iisaa:
—Joomam, sini aɗa wonnoo ɗo, minyam gorko oon maayataano.
22 De fay joonin du miɗo anndi huunde fuu ko ŋaariɗaa Laamɗo, waɗante.
23 Iisaa wi'i mo:
—Minya gorko oon ummitoto.
24 Marta wi'i:
—Miɗo anndi o ummitoto nyannde ummital, nyalaande sakitotoonde.
25 Iisaa wi'i mo:
—Miin woni ummital, miin woni nguurndam. Neɗɗo fuu goonɗinɗo kam, fay si maayi, wuuran.

26 Goondiindo kam de heɓi nguurndam saabe am fu, maayataa abada. Aɗa goondiini ɗum naa?

27 O jaabii, o wi'i:

—Ayyo Joomam! Miɗo goondiini aan woni Almasiihu Ɓii Laamɗo bi'anooɗo waran ley adunaaru ndu oon.

28 Nde Marta haalnoo ɗum fu, yehi noddowi minyum Mariyama, haalani ɗum, wi'i:

—Moodibbo warii, imo nodde.

29 Nde Mariyama nannoo ɗum ndeen, henyii law, nootowii.

30 Tawi ɗum fuu Iisaa naataayno wuro ngoon tafon. Imo heddii ɗo Marta jakkitinoo mo ɗoon.

31 Alhuudiyankooɓe ina ngondi e Mariyama ley suudu, ina mbaaltina ɓernde muuɗum. Ɓe nji'i o gurbitii, o yalti. Ɓe njokki mo. Ɓe miilii o woyowan dow saabeere toon.

32 Mariyama yottii ɗo Iisaa woni ɗoon, yi'i mo tan, hippii ɗakkol koyɗe makko, wi'i mo:

—Joomam, sini aɗa wonnoo ɗo, minyam gorko oon maayataano.

33 Nde Iisaa yiinoo Mariyama e Alhuudiyankooɓe wonduɓe e muuɗum ɓeen ina mboya ndeen, ɓernde muuɗum heccidi sanne, torrii sanne.

34 O wi'i:

—Toy ndesuɗon mo?

Ɓe njaabii:

—Joomii amin, war ndaar!

35 Iisaa woyi.

36 Alhuudiyankooɓe ɓeen mbi'i:

—Ndaaree no o foti horsinirde mo.

37 Woɓɓe maɓɓe mbi'i:

—Imo woodunoo baawɗe wumtinde bumɗo, de o waawaa haɗude Laajaru maayde naa?

No Iisaa iirtiniri Laajaru

38 Ɓernde Iisaa heccidi katin, yehi tiimoyde saabeere ndeen. Saabeere ndeen wo loho uddiraako hayre.

39 Iisaa wi'i:

—Ittee hayre ndeen!

Marta, sakiike maayɗo oon, wi'i mo:

—Joomam, tawan o luuɓii joonin, sabo hannden woni balɗe nay ko o wattiraa toon.

40 Iisaa jaabii mo:

—Yalla mi wi'aay ma, si a goondiinii, a yi'an manngu Laamɗo?

41 Ɓe itti hayre ndeen. Iisaa tiggitii kammu, wi'i:

—Baabiiwo, miɗo yettire ko njaabaniɗaa kam ɗuum.

42 Miin kaa, miɗo anndi nyannde fuu aɗa jaabanoo kam. Ammaa wo saabe yimɓe fiiliiɓe kam ɓeen waɗi de kaaldirmi ni, faa ɓe ngoondina aan nuli kam.

43 Caggal haalaaji ɗiin, o ɣeewnii semmbe, o wi'i:

—Laajaru, wurta yaasin!

44 Maayɗo oon wurtii, juuɗe muuɗum e koyɗe mum ina piilaa leppi, yeeso muuɗum du ina suddii. Iisaa wi'i ɓe:

—Kaɓɓitee mo, njoppon mo o yaha!

No waalde Saahiiɓe dawriri faa nannga Iisaa

(Matta 26.1-5, Marku 14.1-2, Lukka 22.1-2)

45 Heewɓe e Alhu-
udiyankooɓe warnooɓe to
Mariyama ɓeen nji'i ko Iisaa
wadi ɗuum, de ngoondini
ɗum.
46 Ammaa woɓɓe maɓɓe
njehi to Farisa'en, kaaltani
ɗum'en ko Iisaa wadi ɗuum.
47 Ndeen Farisa'en e
hooreeɓe almaami'en
kawrunduri waalde Saahiiɓe
ndeen, mbi'i:

—Gorko o ina waɗa kaay-
eefiiji keewɗi. Noy ngaɗeten?
48 Si en njoppirii mo nii
fu, jamaa oon fuu goondinan
mo. Ndeen kaa, Romankooɓe
ngaran mbonna nokku
meeɗen ceniiɗo e lenyol
meeɗen ngol.

49 Gooto maɓɓe bi'eteeɗo
Kayafas, laatiiɗo Almaami
Mawɗo e hitaande ndeen,
wi'i ɓe:

—Onon kaa on anndaa fay
huunde.
50 On anndaa neɗɗo gooto
maayana yimɓe fuu ɓuri
wooɗude e meeɗen diina
lenyol meeɗen fuu halka.

51 Tawi ko o haali ɗuum
yuuraay e hoore makko,
ammaa saabe wo o Al-
maami Mawɗo hitaande
ndeen, o sappake sanaa Iisaa
maayana lenyol ngool.

52 De wanaa lenyol ngool
tan o maayanta. Ko o
maayanta dey wo ɓiɓɓe
Laamɗo sankitiiɓe ɓeen fuu
faa o hawrundura ɗum'en
laatoo gootum.

53 Gilla nyalooma oon, ɓe
ndawridi faa ɓe mbara mo.

54 Ɗum wadi de Iisaa seli
yiiltaade hakkunde Alhu-
udiyankooɓe. O yuwi ɗo o
wonnoo ɗoon, o yehi ngal-
luure wi'eteende Efrayim
hettunde e ladde. O jooɗodii
toon e taalibaaɓe makko.

55 Tawi iidi Alhu-
udiyankooɓe mbi'eteendi
Faltagol ndiin ɓadake.
Heewɓe e yimɓe leydi ndiin
njehi Urusaliima faa laamna
ko'e muɓɓen gilla iidi ndiin
yottaaki.

56 Iɓe piloo Iisaa. Iɓe ked-
dii ley suudu dewal mawndu
nduun, iɓe kaalda, iɓe mbi'a:

—Oɗon miiloo o waran e
iidi ndiin naa on miilaaki?
57 Tawi hooreeɓe al-
maami'en e Farisa'en
njamiriino neɗɗo fuu an-
nduɗo to o woni haala faa o
nanngee.

12

*No Mariyama joordi neb-
bam dow koyɗe Iisaa*

(Matta 26.6-13, Marku 14.3-9)

1 Balɗe jeegom fadde iidi
Faltagol yottaade, Iisaa yehi
Baytaniya ɗo Laajaru mo o
iirtinnoo e maayde oon jeyaa
ɗoon.
2 Ɓe ndefani mo nyaamdu
ɗoon. Marta gollani ɓe, Laa-
jaru du wo gooto e nyaam-
dooɓe e Iisaa ɓeen.
3 Ndeen Mariyama hooyi
feccere liitere nebbam
laaɓuɗam, uurɗam, tiiɗuɗam
coggu, joori ɗam dow koyɗe
Iisaa, mooytiri ɗe sukundu
muuɗum. Suudu nduun
fuu heewi uurngol nebbam
ɗaam.

4 Gooto e taalibaaɓe Iisaa
ɓeen, ɗum woni Yahuuda
Isikariyotto jambotoodo mo
oon, wi'i:
5 —Ko wadi de nebbam ɗam
sonnaaka buudi cardi keme
tati,* hokkee talkaaɓe?
6 O wiiraay noon saabe imo
yurmoo talkaaɓe, ammaa
saabe wo o gujjo wadi de
o wi'i noon. Kanko woni
kawjotoodo dannga jawdi
maɓɓe, imo woowi wujjude
ko resaa ley toon.
7 Iisaa wi'i:
—Celee debbo o. O re-
sii ɗam faa nyannde ngatte-
teemi e saabeere.
8 Si goonga, talkaaɓe ina
tawdee e moodon wakkati
fuu. De miin kaa, mi taw-
dataake e moodon wakkati
fuu.

No hooreeɓe almaami'en anniyorii warude Laajaru

9 Alhuudiyankooɓe heewɓe
paami Iisaa ina woni Bay-
taniya, njehi toon. Wanaa
saabe Iisaa tan ɓe njahani
toon, wo faa ɓe nji'a Laajaru
iirtinaado oon du.
10 Ndeen hooreeɓe al-
maami'en ndawridi mbaran
Laajaru du,
11 sabo Alhuudiyankooɓe
heewɓe na cela jokkude ɓe
ina ngoondina Iisaa saabe
Laajaru.

No Iisaa naatiri Urusaliima

(Matta 21.1-11, Marku 11.1-11, Lukka 19.28-40)

12 Jaango majjum, jamaa
keewdo wari hawrude e iidi
ndiin nani Iisaa wo garoowo
Urusaliima.
13 Ɓe kooyi licce tamarooje,
ɓe njakkitowii mo. Iɓe
yeewnoo, iɓe mbi'a:
—Jettooje e barke ngoodanii
gardo e dow innde Joomi-
raado oon!† Jettooje
ngoodanii mo, kanko
kaananke Israa'iila!
14 Iisaa heɓi molel araawa,
waɗɗii ngel. Ɗum foti e ko
Binndi ɗiin mbi'i:
15 «Taa kulee onon yimɓe
ngalluure Siyona!
Ndaaree, kaananke moodon
ina wara,
ina waɗɗii molel
araawa.»‡
16 Wakkati oon taalibaaɓe
makko ɓeen paamaayno ko
ɗum woni. Ammaa gada Iisaa
teddinaama, ɓe miccitii ko
sappanoo e dow makko ley
Binndi ɗiin ɗuum e no ɗum
fuu ɗum hawriri e ko yimɓe
ɓeen ngadani mo.
17 Jamaa tawdanoodo e
Iisaa nde noddunoo Laajaru
e ley saabeere de iirtinii
ɗum ndeen, kam'en du ina
kumpita yimɓe kabaaru oon.
18 Ɗuum wadi de yimɓe
heewɓe njehi njakkitowii mo
sabo ɓe nanii o wadii maande
haayniinde ndeen.
19 Ndeen Farisa'en mbi'unduri:
—On nji'ii, walaa fuu ko
mbaawanden mo. Ndaaree
no aduna oo fuu jokkiri mo.
20 Woodi, ina woodi
yuuruɓe leydi Geres tawaaɓe
hakkunde warɓe Urusaliima
faa ndewa Laamdo ley baldе
iidi ɗeen.
21 Ɓe ɓattitii Filipu jeyaado
Baytisayda ley leydi Galili, ɓe
mbi'i ɗum:

* **12:5** ***Buudi cardi keme tati*** ina fota e njobdi neddo hitaande. † **12:13** Jabuura 118.25-26. ‡ **12:15** Jakariyaa 9.9.

—Joomii amin, miɓen njiɓi yi'ude Iisaa.
22 Filipu yehi haalanowi Andire. Ɓe njottinowi haala kaan Iisaa.
23 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Wakkati mo Laamɓo hollata teddeengal Ɓii Neɓɓo oon yottake.
24 Goonga kaalanammi on: si wabbere alkama uwake e leydi de nyolaay fu, heddoto wo wabbere wootere. Ammaa si nde uwake e leydi nde nyolii fu, nde riman faa heewa.
25 Neɓɓo fuu jiɓɓo yonki muuɓum, mursan ki, ammaa jeebiiɓo yonki mum e adunaaru ndu, damman ki, heɓan nguurndam nduumiiɓam.
26 Si neɓɓo ina yiɓi gollande kam fuu, jokka kam. Ɗo ngonumi fuu, ɓoon golloowo am du wonata. Baabiiwo teddinan gollanoowo kam.

No Iisaa sapporii maayde muuɓum

27 —Joonin ɓernde am torrake. Ɗume mbi'ammi? Mi wi'an Abba hisinam e wakkati o naa? Mi waawaa wi'ude noon sabo wakkati o ni waddi kam.
28 Abba, mawnin innde maa.
Ndeen daande yuuri dow kammu wi'i:
—Mi mawninii nde, mi mawninan nde katin.
29 Nde yimɓe darinooɓe ɓoon ɓeen nannoo daande ndeen, mbi'i ɓum wo riggaango kammu. Woɓɓe mbi'i:
—Maleyka haaldi e makko!
30 Iisaa wi'i ɓe:
—Wanaa saabe am daande ndeen wardi, wo saabe mooɓon.
31 Joonin adunaaru ndu sarete. Joonin laamiiɓo adunaaru bonɓo oon faɓɓete yaasin.
32 Miin le, si mi toownaama e leydi ndi, mi fooɓan yimɓe fuu ngara to am.
33 Tawi haalaaji ɓiin o sapporii no o maayrata.
34 Yimɓe ɓeen njaabii mo, mbi'i:
—Tawreeta oon anndinii min Almasiihu wo duumotooɓo. Noy aan mbiirataa sanaa Ɓii Neɓɓo oon toownee? Moy woni Ɓii Neɓɓo oon?
35 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Annoora ina wondi e mooɓon wakkati seeɓa tafon. Njahon gilla annoora ina heddii e mooɓon, taa nimre hippoo on. Jahoowo ley nimre anndaa ɓo yahata.
36 Ngoonɓinee annoora gilla imo wondi e mooɓon yalla oɓon laatoo ɓiɓɓe annoora.

No yimɓe calorii goonɓinde Iisaa

Iisaa haalu ɓum tan, yehi suuɓowii ɓe.
37 Maandeeji kaayniiɓi ɓi o waɓi yeeso maɓɓe ɓiin fuu, waɓaay de ɓe ngoonɓini mo,
38 faa haala annabi Esaaya kaan tabita:
«Joomiraaɓo, moy goonɓini waaju amin oon?
Moy ɓanginanaa baawɓe Joomiraaɓo?»§
39 Ɓe mbaawaano goonɓinde, sabo Esaaya wi'iino du:

§ **12:38** Esaaya 53.1.

40 «Laamɗo wumnii gite maƀƀe,
yoornii ƀerɗe maƀƀe,
taa gite maƀƀe nji'a,
taa ƀerɗe maƀƀe paama,
taa ƀe tuuba, de o danna ƀe.»*
41 Esaaya wi'ii ɗum nde yiinoo darja Iisaa, de haali haala makko.
42 Ammaa ɗum fuu e laataade, hooreeƀe Alhuudiyankooƀe heewƀe ngoondinii Iisaa. De wo saabe Farisa'en waɗi de ƀe kuli hollude ƀe ngoondinii taa ƀe mburtinee ley waajordu.
43 Sabo yimƀe mana ƀe, ɗum ƀurani ƀe Laamɗo mana ƀe.
44 Iisaa yeewnii, wi'i:
—Goondindo kam, wanaa miin tan goondini, ammaa goondinii Nulɗo kam oon du.
45 Neɗɗo fuu jiiɗo kam, yi'ii Nulɗo kam oon.
46 Miin, mi warii ley adunaaru ndu wo mi annoora, faa goondindo kam fuu taa heddoo ley nimre.
47 Si neɗɗo nanii waaju am de jokkaay ɗum fu, wanaa miin sarotoo ɗum. Sabo mi waraay faa mi saroo adunaaru, ammaa wo faa mi hisina ndu ngardumi.
48 Caliiɗo kam de jaƀaay waajuuji am fu, ina jogii carotooɗo. Haala ka kaalumi kaan sarotoo ɗum nyalaande sakitotoonde.
49 Sabo ko kaalumi ɗuum yuuraay e am. Baabiiwo nulɗo kam oon hokki kam yamiroore ko kaalammi e ko mbaajotoomi.
50 Miɗo anndi yamiroore makko ina hokka nguurndam nduumiiɗam. Ɗuum waɗi de ko kaalumi ɗuum fuu, wo ko Baabiiwo wi'i kam mi haala.

13

No Iisaa lootiri koyɗe taalibaaƀe muuɗum

1 Gilla iidi Faltagol yottaaki, Iisaa ina anndi wakkati mo dillata adunaaru faa yeccoo to Baabiiwo oon warii. To adunaaru ga imo yiɗi yimƀe makko, imo yiɗi ƀe kaddi njinngu fuu.
2 Wakkati mo ƀe kiirtotoo oon, Ibiliisa watti e ƀernde Yahuuda ƀii Simon Isikariyotto jambaade mo.
3 Iisaa na anndi Baabiiwo wattii huunde fuu e junngo muuɗum, ina anndi to Laamɗo yuuri, to Laamɗo yeccotoo du.
4 O ummii e hiraande ndeen, o ƀortii saaya makko, o hooyi gudel, o fiili e makko.
5 Ndeen o wayli ndiyam e kaakol lootorkol, o naati e lootude koyɗe taalibaaƀe makko, imo yiggira ɗe gudel ngel o fiilii ngeel.
6 Nde o yottinoo Simon Piyeer ndeen, wi'i mo:
—Joomam, aan lootata koyɗe am naa?
7 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—A faamaay ko ngaɗammi ɗuum tafon, de a faamowan caggal joonin.
8 Piyeer wi'i mo:
—A lootataa koyɗe am abada!
Iisaa jaabii mo, wi'i:

* **12:40** Esaaya 6.10.

—Si mi lootanaay ma koyɗe maa fu, a walaa ngeɗu to am.

9 Simon Piyeer wi'i mo:

—Joomam! Si wo noon, taa haaɗu e koyɗe am tan, lootu juuɗe am e hoore am du.

10 Iisaa wi'i mo:

—Lootiiɗo fuu wo laaɓuɗo. Walaa ko lootee si wanaa koyɗe muuɗum tan. Onon on laaɓuɓe, de wanaa on fuu.

11 Tawi imo anndi jambotooɗo mo oon. Ɗum waɗi de o wi'i wanaa on fuu ngoni laaɓuɓe.

12 Nde Iisaa lootunoo koyɗe maɓɓe ndeen, hooyi saaya muuɗum, ɓornii, jooɗii katin, wi'i ɓe:

—On paamii ko ngaɗumi on ɗuum naa?

13 Oɗon noddira kam «Moodibbo», oɗon noddira kam «Joomam». Ko mbi'oton ɗuum wo goonga, sabo ɗuum ngonumi.

14 Ndelle, miin Joomii on, miin Moodibbo, mi lootii koyɗe mon, tilay onon du lootunduron koyɗe.

15 Ko ngaɗumi on ɗuum wo tindinoore faa onon du, ngaɗunduron hono ko ngaɗumi on ɗuum.

16 Goonga kaalanammi on: maccuɗo ɓuraa joomum teddude, nulaaɗo du ɓuraa nulɗo ɗum.

17 Joonin kaa on paamii ɗum. Sini on njokkirii noon fu, barke na woodanii on.

18 Wanaa haala mon on fuu kaalumi. Miɗo anndi ɓe cuɓiimi ɓeen, de sanaa ko Binndi ɗiin mbi'i ɗuum tabita: «Nyaamduɗo e am oon, kam latiri kam teppere muuɗum.»*

19 Gilla joonin miɗo haalana on ɗum, fadde majjum e yottaade, faa nde ɗum yottii fuu, ngoonɗinon miin woni mo ngonumi.

20 Goonga kaalanammi on: neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo mo nulumi, jaɓɓake kam. Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo kam, jaɓɓake Nulɗo kam oon du.

No Yahuuda jamborii Iisaa (Matta 26.20-25, Marku 14.17-21, Lukka 22.21-23)

21 Caggal Iisaa haalii haalaaji ɗi fu, ɓernde muuɗum metti sanne, wi'i:

—Goonga kaalanammi on: gooto mooɗon jamboto kam.

22 Taalibaaɓe ɓeen yeewunduri. Ɓe paamaay mo o haalata haala mum.

23 Gooto e taalibaaɓe ɓeen, mo Iisaa horsini oon, ina jooɗii ɗakkol muuɗum.

24 Simon Piyeer tamyani mo gite o yama Iisaa haala moy haalata.

25 Taalibbo oon wahii ɗakkol makko, wi'i:

—Joomam, ɗum wo moye mbi'ataa?

26 Iisaa jaabii, wi'i:

—Mo kokkammi lonngere nde cuuwammi nde oon.

O suuwi nde, o hokki Yahuuda ɓii Simon Isikariyotto oon.

27 Nde Yahuuda jaɓunoo lonngere ndeen, Seyɗaani naati ɗum. Iisaa wi'i mo:

—Waɗu ko ngaɗataa ɗuum law!

* **13:18** Jabuura 41.10.

28 Tawi fay gooto e joodiiɓe
ɗoon ɓeen faamaay ko Iisaa
haalani mo ɗuum.
29 Sabo ko Yahuuda tiigii
dannga ceede maɓɓe ɗuum,
yoga miilii Iisaa wi'i o
somonowoo iidi, naa danya
ko o hokki talkaaɓe.
30 Nde Yahuuda nan-
gunoo lonngere ndeen fu,
yalti wakkati oon pay. Wo
ɗum jemma.

Haala yamiroore heyre

31 Nde Yahuuda wurtinoo
ndeen, Iisaa wi'i:
—Joonin Ɓii Neɗɗo teddi-
naama, Laamɗo du teddini-
raama saabe makko.
32 Si Laamɗo teddiniraama
saabe makko,† kam du ted-
dinan mo e hoore muuɗum,
teddinan mo law.
33 Sukaaɓe am, miɗo wondi
e mooɗon seeɗa tafon. On pi-
loto kam. Miɗo wi'a on joonin
hono ko mbi'unoomi Alhu-
udiyankooɓe: on mbaawaa
yaade to njahammi toon.
34 Miɗo hokka on
yamiroore heyre: njiɗunduree!
Hono no njiɗirmi on ni, onon
du njiɗunduron noon.
35 Wo noon yimɓe fuu an-
nditirta wo on taalibaaɓe am,
ko njiɗundurɗon ɗuum.

No Iisaa holliri Piyeer wi'an anndaa ɗum
(Matta 26.31-35, Marku 14.27-31, Lukka 22.31-34)

36 Simon Piyeer wi'i mo:
—Joomam, toy njahataa?
Iisaa jaabii mo:
—To njahammi joonin
toon, a waawaa jokkude
kam. De caggal joonin a
jokkowan kam!
37 Piyeer wi'i mo:
—Joomam, ko waɗi de mi
waawaa jokkude ma joonin?
Yonki am kokkitirammi
saabe maaɗa.
38 Iisaa jaabii mo:
—Yalla a hokkitiran yonki
maa saabe am naa? Goonga
kaalanammaami: fadde
ndontoori e joggude a wi'an
a anndaa kam kile tati.

14

No Iisaa wi'iri kam woni laawol

1 Iisaa wi'i taalibaaɓe
muuɗum ɓeen:
—Taa umminee hakkillooji
mon. Ngoonɗinee Laamɗo,
ngoonɗinee kam miin du.
2 Cuuɗi keewɗi ina ngoni
ley wuro Baaba am. Si ɗum
wanaano goonga mi haalan-
taa on ɗum. Mi yahan, mi
moyyinanowa on nokku toon.
3 Ndelle, si mi moyyinanowii
on nokku, mi wartan katin
mi hooya on faa onon du
ngonon to ngonammi toon.
4 Oɗon anndi laawol nja-
hoowol to njahammi toon.
5 Tomaa wi'i mo:
—Joomii amin, min an-
ndaa to njahataa, noy min
anndirta laawol muuɗum?
6 Iisaa jaabii mo:
—Miin woni laawol, miin
woni goonga, miin woni ngu-
urndam. Fay gooto waawaa
yahude to Baabiiwo si re-
waay to am.
7 Si oɗon anndi kam, on
anndan Baaba am oon du.

† **13:32** Fuɗɗoode aaya 32, *«Si Laamɗo teddiniraama saabe makko»,* tawaaka e ɗereeji ɓurdi fuu ɓooyude ɗiin.

Gilla joonin oɗon anndi mo,
on nji'ii mo du.
8 Filipu wi'i mo:
—Joomii amin, hollu min
Baabiiwo, ɗuum ina heya
min.
9 Iisaa wi'i mo:
—Filipu, no ngondirmi e
mooɗon faa ɓooyi nii fuu, de
faa hannden a anndaay kam
naa? Jiiɗo kam fuu, yi'ii
Baabiiwo. Noy mbiirataa:
«Hollu min Baabiiwo»?
10 Yalla a goondinaay miɗo
woni e Baabiiwo, Baabiiwo
du ina woni e am naa? Waa-
juuji ɗi mbaajiimi on ɗiin fuu,
yuuraay e hoore am. Wo
Baabiiwo gonɗo e am oon gol-
lata golle muuɗum.
11 Ngoonɗinee kam ko mbi-
imi miɗo woni ley Baabiiwo,
Baabiiwo du ina woni ley am.
Fay si on ngoonɗinaay haala
ka, ngoonɗiniron kam saabe
golleeji ɗiin.
12 Goonga kaalanammi on:
neɗɗo fuu goonɗinɗo kam,
kam du gollan golleeji ɗi ngol-
lammi ɗiin, gollan ko ɓuri ɗi,
sabo mi yahan to Baaba am.
13 Mi waɗanan on huunde
fuu ko ŋaariɗon Laamɗo
saabe am. Mi waɗan ɗum faa
Baabiiwo teddiniree saabe
Biɗɗo oon.
14 Si won ko ŋaariɗon
Laamɗo saabe am, mi
waɗanan on.

*No Iisaa wi'iri nuldan Ru-
uhu Ceniiɗo*

15 —Si oɗon njiɗi kam, on
njokkan jamirooje am.
16 Mi nyaagoto Baabiiwo
hokka on Ballo goɗɗo, wonda
e mooɗon faa abada.
17 Oon woni Ruuhu
Goonga. Adunaaru waawaa
jaɓude mo, sabo nji'ataa mo,
anndaa mo. Onon le, oɗon
anndi mo sabo imo wondi
e mooɗon, o heddoto ley
mooɗon du.
18 Mi yoppataa on wo on
atiime'en. Mi wartowan to
mooɗon.
19 Si ɓooytii seeɗa aduna
oo yi'ataa kam katin. De
onon kaa, on nji'an kam.
Saabe miɗo wuuri, onon du
on mbuuran.
20 Nyannde ndeen on paa-
man miɗo woni ley Baabiiwo,
oɗon ngoni e am, miɗo woni e
mooɗon.
21 Neɗɗo fuu tiigiiɗo
jamirooje am de jokki ɗe,
kam woni jiɗɗo kam. Jiɗɗo
kam, Baaba am yiɗan ɗum.
Miin du, mi yiɗan ɗum, mi
ɓanginanan ɗum hoore am.
22 Yahuuda, mo wanaa
Yahuuda Isikariyotto oon,
jaabii mo, wi'i:
—Joomam, noy ɓanginirantaa
min hoore maa, tawee a
ɓanganaay adunaaru?
23 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Si neɗɗo ina yiɗi kam,
jokkan haala am. Baaba
am du yiɗan ɗum. Miin e
Baaba am oon min ngaran
to muuɗum min njooɗodoo e
muuɗum.
24 Neɗɗo fuu mo yiɗaa kam,
jokkataa haala am. Haala
ka nanoton kaan, ka wanaa
haala am, wo ka haala Baabi-
iwo nuldo kam oon.
25 Ɗum kaalanammi on
gilla miɗo tawdaa e mooɗon.
26 Ruuhu Ceniiɗo, Balloowo
on mo Baabiiwo nuldata on e

dow innde am oon, kam anndinta on kulle fuu. O miccintinan on ko mbaajinoomi on ɗuum fuu.

27 Jam njoppidammi on, jam am kokkammi on. Miin, mi hokkirtaa on no aduna oo hokkirta on ni. Taa umminee hakkillooji mon, taa kulee.

28 On nanii ko mbiimi on: «mi yahan, de caggal ɗuum mi warta to mooɗon.» Si on njiɗii kam fu, on ceyoto ko njahammi to Baabiiwo, sabo Baabiiwo ɓuri kam teddude.

29 Mi haalanii on joonin gilla ɗum waraay, faa si ɗum warii fu, ngoondinon.

30 Mi haaldataa e mooɗon ko heewi katin, sabo laamiiɗo adunaaru bonɗo oon ina wara. Fay huunde o waawanaa kam.

31 Ammaa ko Baabiiwo yamiri kam, wo ɗuum ngaɗammi, faa adunaaru faama miɗo yiɗi ɗum. Ummee, ndillen ɗo!

15

No Iisaa wi'iri kam woni cabiihi ngoongalaahi

1 —Miin woni cabiihi ngoongalaahi, Baaba am woni jom ngesa cabiije.

2 Liccal am dimaral fuu o tayan ɗum. Dimoowal du fuu, o saltoto ɗum faa ɓeyda rimude.

3 Onon du, gilla joonin on laaɓuɓe saabe waaju mo mbaajiimi on oon.

4 Ngonee e am, miin du mi wonan e mooɗon. Hono no liccal cabiihi waawiraa rimude e hoore muuɗum sanaa tawee ingal woni e cabiihi ni, hono noon onon du, on mbaawaa rimude si on ngonaay e am.

5 Miin woni cabiihi, onon ngoni licce. Neɗɗo fuu gondo e am, tawi miin du miɗo woni e muuɗum, riman faa heewa. On mbaawaa waɗude fay huunde si on ngalaa e am.

6 Neɗɗo fuu mo wonaay e am, faɗɗete yaasin hono no liccal tayaangal ni, de yoora. Licce joorɗe ɗeen kawrundurte, paɗɗee ley yiite, ɗe kuɓɓa.

7 Si oɗon ngoni e am, waaju am du ina woni e mooɗon fu, nyaagee Laamɗo ko muuyɗon fuu on keɓan.

8 Si on ndimii faa heewii, ɗuum hollan wo on taalibaaɓe am. Ndeen Baaba am mawninte.

9 Hono no Baabiiwo yiɗiri kam noon, miin du njiɗirmi on. Ngonee ley njinngu am.

10 Si on njokkii jamirooje am, on ngonan ley njinngu am hono no njokkirmi jamirooje Baaba am de ngonumi e njinngu muuɗum ni.

11 Mi waajake on ɗum faa seyo am wona ley mooɗon, de seyo mon ngoon laatoo hiɓɓungo.

12 Inan yamiroore am: njiɗunduree hono no njiɗirmi on ni.

13 Huunde fuu ɓuraa njinngu ngu ɗo mawnude: neɗɗo hokkitira yonki muuɗum saabe yigiraaɓe muuɗum.

14 Onon, wo on yigiraaɓe am, si on ngaɗii ko njamirmi on ɗuum.

15 Mi noddirtaa on maccuɓe katin sabo maccuɗo

anndaa ko joomum gollata. De mi noddirii on yigiraaɓe, sabo ko narrumi Baaba am ɗuum fuu, mi anndinii on.
16 Wanaa onon cuɓii kam, wo miin suɓii on de yamiri on njahon ndimowon ɓiɓɓe, de ɓiɓɓe moodon keddoo, faa Baabiiwo hokka on huunde fuu ko nyaagoriɗon saabe am.
17 Inan ko njamirammi on: njiɗunduree.

No aduna o wanyiri Iisaa e taalibaaɓe muuɗum fuu

18 —Si yimɓe adunaaru ɓeen ina mbanyi on fu, anndee, miin ɓe artii wanyude.
19 Sini on laatakeno adunankooɓe fu, ɓe njiɗanno on. Ammaa on nganaa adunankooɓe. Mi suɓake on mi senndii on e yimɓe adunaaru. Ɗum saabanii ɓe wanyude on.
20 Miccitee ko mbi'unoomi on ɗuum: «Maccuɗo ɓuraa joomum.» Si ɓe torrii kam, ɓe torran on, onon du. Si ɓe njokkii haala am, ɓe njokkan haala moodon kaan du.
21 Ɓe ngadiranan on ɗum fuu saabe am, sabo ɓe anndaa Nulɗo kam oon.
22 Si mi waraayno, mbaajiimi ɓe, ɓe ngalaano hakke. De joonin kaa mi warii, mi waajake ɓe, ɓe ngalaa geldol fuu e dow hakkeeji maɓɓe.
23 Neɗɗo fuu banyuɗo kam, wanyii Baaba am oon du.
24 Mi gollii golleeji yeeso maɓɓe ɗi fay gooto gollaay. Si mi gollaayno kujje ɗeen fu, ɓe ngalaano hakke. Ammaa joonin ɓe nji'ii ɗe fuu, de iɓe keddii iɓe mbanyi kam, miin e Baaba am.
25 Ɗum waɗii faa tabintina ko winndaa ley Tawreeta maɓɓe: «Ɓe mbanyii kam ɓolum.»*
26 Ruuhu Goonga yuuroowo to Baabiiwo, Balloowo on mo nuldammi on oon, nde wari fu, kam seedantoo kam.
27 Onon du, on ceedanto kam sabo oɗon ngondi e am gilla fuɗɗoode.

16

1 —Mi waajake on ɗum faa taa njoppon goondinal.
2 Ɓe mburtinan on cuudi baajordi. Wakkati warowan nde bardo on fuu miilotoo waɗii ko weli Laamɗo.
3 Ɓe ngaɗan ɗum sabo ɓe anndaa Baabiiwo oon, ɓe anndaa kam miin du.
4 Mi waajake on ɗum, faa nde wakkati oon waroyi fu, miccoɗon mi haalaniino on ɗum.

Haala golle Ruuhu Ceniiɗo

—Mi haalanaay on gilla arande sabo miɗo wondi e moodon.
5 Joonin inan miɗo yeccoo to Nulɗo kam oon, de fay gooto moodon yamaay kam to njahammi.
6 On cunake sanne saabe ko kaalanmi on ɗuum.
7 Ɗum fuu e laataade, miɗo haalana on goonga: mi yaha ni ɓuri nafude on. Sabo si mi yahaay, Balloowo on oon waratata to moodon. De si mi yehii, mi nuldan on mo.

* **15:25** Jabuura 35.19, 69.5.

8 Si o warii fu, o laaɓinanan
yimɓe adunaaru dow hak-
keeji muɓɓen e dow fonndi-
taare e sariya.
9 Dow hakkeeji, sabo ɓe
ngoondinaay kam.
10 Dow fonnditaare, sabo
miɗo yeccoo to Baabiiwo oon,
on nji'ataa kam katin.
11 Dow sariya du, sabo
laamiiɗo adunaaru bonɗo
oon saraama.
12 Miɗo jogii ko heewi katin
ko mi waajoo on, ammaa on
mbaawtataa ɗum joonin.
13 Nde Ruuhu Goonga oon
wari fuu, ɗowan on faa
paamon goonga fuu. Sabo
ko o haalata ɗuum wanaa e
makko yuurata. Wo ko o nani
o haalanta on, o humpitan on
ko waroyta.
14 O teddinan kam, sabo o
hooyan ko njeymi ɗuum, de o
humpita on.
15 Ko Baabiiwo oon jogii
fuu, miin jeyi. Ɗum wadi mbi-
imi o humpitan on ko o heɓi e
am ɗuum.

No mettorgal waylitortoo seyo

16 —Si ɓooytii seeɗa, on
nji'ataa kam, de si ɓooytowii
seeɗa katin, on nji'owan kam.
17 Yoga e taalibaaɓe makko
ɓeen yamunduri, mbi'i:
—Ɗume woni maanaa
haala makko ko o wi'i «si
ɓooytii seeɗa, on nji'ataa
kam de si ɓooytowii seeɗa
fu, on nji'owan kam katin»?
Ɗume woni maanaa ko o wi'i
«sabo mi yahan to Baabiiwo»
ɗuum?
18 Ɓe mbi'i:
—«Si ɓooytii seeɗa», ɗume
ɗum fiirtata? Min paamaay
ko o wi'i ɗuum.
19 Iisaa faamii iɓe njiɗi lam-
ndaade ɗum, de wi'i ɓe:
—Oɗon yamundura maanaa
haala am ka: «Si ɓooytii
seeɗa on nji'ataa kam, de
si ɓooytowii seeɗa fu, on
nji'owan kam katin.»
20 Goonga kaalanammi on:
on mboyan, on mboytoto,
tawee yimɓe adunaaru ɓeen
ina ceyii. On cunoto, ammaa
cunu mooɗon waylitoto seyo.
21 Si debbo na rima fu,
ɓernde muuɗum mettan sabo
wakkati muuɗum warii. Am-
maa si cukalel ngel rimaama
fu, o miccitataako naawalla
ndimu makko saabe seyo ko
o heɓi ɓiɗɗo ley adunaaru
ɗuum.
22 Onon du hono noon
cunortoɗon joonin, ammaa
mi yiitan on katin, de ɓerɗe
mooɗon ceyoo sanne. Ndeen
fay gooto waawaa bonnude
seyo mooɗon.
23 Nyannde ndeen, on
yamataa kam fay huunde.
Goonga kaalanammi on:
huunde fuu ko nyaagiɗon
Baabiiwo oon, hokkiran on
saabe am.
24 Faa joonin, walaa fuu
ko nyaagoriɗon saabe am.
Nyaagee, on keɓan, faa seyo
mooɗon heewa.

Haala jaalagol Iisaa adunaaru

25 —Ko kaalanmi on joonin
ɗuum wo haala kippaaka. De
wakkati waran mo mi hip-
pataa haala. Ndeen kaa mi
haalanan on haala Baabiiwo
faa laaɓa.

26 Nyannde ndeen on
nyaagorto Laamɗo saabe am.
Mi wi'aay mi nyaaganto on
Baabiiwo,
27 sabo Baabiiwo e hoore
muuɗum ina yiɗi on. O yiɗirii
on saabe ko njiɗuɗon kam,
on ngoonɗinii to Laamɗo
yuurumi.
28 Mi yuurii to Baabiiwo, mi
warii e adunaaru. Joonin
miɗo dilla adunaaru ndu, mi
yeccoo to Baabiiwo.
29 Taalibaaɓe makko mbi'i
mo:
—Joonin kaa, a haalii faa
laaɓi, walaa fuu ko kippuɗaa.
30 Joonin kaa, min paamii
aɗa anndi huunde fuu, a haa-
jaaka fay gooto yame. Saabe
ɗuum waɗi de min ngoonɗini
wo a yuuruɗo to Laamɗo.
31 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Joonin, on ngoonɗinii
naa?
32 Wakkati ina wara, o
warii joonin, ɗo on fuu
caakotoɗon, mono fuu hoota
suudu muuɗum, njoppon
kam mi perwuɗo. Ammaa
mi wanaa perwuɗo, sabo
Baabiiwo oon ina wondi e
am.
33 Mi haalanii on ɗum, faa
keɓon jam ley gondal am.
Ley adunaaru ndu on keɓan
torra, ammaa cemmbinee
ɓerɗe mon, sabo miin, mi
jaalake adunaaru ndu!

17

*No Iisaa du'orii saabe taal-
ibaaɓe muuɗum*

1 Nde Iisaa waajinoo
waajuuji ɗiin ndeen, tiggitii
kammu, wi'i:
—Baabiiwo, wakkati oon
warii, teddin Ɓiya, faa Ɓiya
oon du teddine.
2 Sabo a hokkii mo baawɗe
dow neɗɗo fuu, faa o hokka
ɓe kokkuɗaa mo ɓeen fuu
nguurndam nduumiiɗam.
3 Nguurndam nduumiiɗam
wo anndude ma, aan Laamɗo
gooto goongaajo oon, e an-
ndude Iisaa Almasiihu mo
nulɗaa oon.
4 Mi teddinii ma e dow
leydi ndi, mi yottinii gollal
ngal kokkuɗaa kam mi golla
ngaal.
5 Joonin kaa, Baabiiwo, ted-
dinam yeeso maa darja mo
ngoodunoomi to maaɗa gilla
adunaaru ndu tagaaka.
6 Yimɓe ɓe kokkuɗaa kam
e adunaaru ndu ɓeen, mi
ɓanginanii ɗum'en innde
maa. Aan jeyi ɓe, a hokkii
kam ɓe, iɓe njokki haala maa.
7 Joonin kaa, ɓe anndii ko
kokkuɗaa kam ɗuum fuu to
maaɗa yuuri,
8 sabo mi haaltanii ɓe
haalaaji ɗi kokkuɗaa kam
ɗiin. Ɓe njaɓii ɗi, ɓe keɓii
tannyoral wo to maaɗa
yuurumi, ɓe ngoonɗinii aan
nuli kam.
9 Miɗo nyaage saabe
maɓɓe. Mi nyaagataako
saabe adunaaru nduun, miɗo
nyaagoo saabe ɓe kokkuɗaa
kam ɓeen, sabo aan jeyi ɓe.
10 Ɓe njeymi fuu, wo aan
jeyi, ɓe njeyɗaa fuu, wo miin
jeyi. Mi teddiniraama saabe
maɓɓe.
11 Joonin mi heddataako
ley adunaaru katin. To
maaɗa njahammi. De kamɓe
kaa, ɓe keddoto e mayru. Aan
Baabiiwo Ceniiɗo, reenir ɓe

baawɗe innde maaɗa nde
kokkuɗaa kam ndeen, faa
ɓe laatoo gootum hono no
meeɗen ni.
12 Nde ngondunoomi e
maɓɓe ley adunaaru ndu
ndeen, mi reenirii ɓe baawɗe
innde maa nde kokkuɗaa
kam ndeen, mi tinnake e
maɓɓe. Fay gooto halkaay
si wanaa jeyɗo halkude oon,
faa ko sappaa e Binndi ɗiin
ɗuum tabita.
13 Joonin kaa miɗo wara
to maaɗa. Miɗo haala
haalaaji ɗi gilla miɗo heddii e
adunaaru ndu tafon, faa seyo
am heewa ley maɓɓe.
14 Mi yottinanii ɓe haala
maa. Adunaaru ndu wanyii
ɓe, sabo ɓe njeyaaka e mayru,
hono no miin du mi jeyiraaka
e mayru ni.
15 Mi nyaagaaki ittaa ɓe
e adunaaru ndu, de miɗo
nyaage ndeenaa ɓe e bonɗo
oon.
16 Ɓe njeyaaka e adunaaru
ndu, hono no miin du mi jeyi-
raaka e mayru ni.
17 Ceniraa ɓe e goonga.*
Haala maa woni goonga.
18 Hono no nulirɗaa kam e
adunaaru ndu noon, miin du
nulirmi ɓe e mayru.
19 Miɗo senira hoore am
saabe maɓɓe, faa kamɓe du
ɓe laatoo seniraaɓe goonga.
20 Wanaa saabe maɓɓe
tan nyaagantomaami.
Miɗo nyaaganoo du saabe
goonɗinirɓe kam e waajuuji
maɓɓe ɓeen.
21 Miɗo nyaage faa ɓe fuu
ɓe laatoo gootum. Hono no
aan Baabiiwo ngonirɗaa e
am noon, e miin du ngonirmi
e maaɗa, kamɓe du ɓe ngona
e meeɗen, faa adunaaru ndu
goonɗina aan nuli kam.
22 Mi hokkii ɓe teddeen-
gal ngal kokkuɗaa kam ngaal,
faa ɓe laatoo gootum, hono
no laatoriɗen gootum ni,
23 miin e maɓɓe, aan du e
am. Ɗum wo faa ɓe laatodoo
gooto kiɓɓuɗo. Ndeen
adunaaru ndu faaman aan
nuli kam, ndu faaman du aɗa
yiɗi ɓe hono no njiɗirɗaa kam
ni.
24 Baabiiwo, miɗo yiɗi ɓe
kokkuɗaa kam ɓeen ngonda
e am nokku fuu ɗo tawaami,
faa ɓe nji'a teddeengal ngal
kokkuɗaa kam ngaal sabo a
yiɗii kam gilla adunaaru ndu
joyyinaaka.
25 Baabiiwo ponnditiiɗo,
adunaaru ndu anndaa ma,
de miin kaa miɗo anndi ma.
Ɓee ɗo du ina anndi aan nuli
kam.
26 Mi anndinii ɓe ko
ngonɗaa, mi ɓeydan an-
ndinde ɓe, faa njinngu ngu
njiɗɗaa kam nguun wona e
maɓɓe, miin du mi wona e
maɓɓe.

18

No Iisaa nanngiraa
(Matta 26.47-56, Marku 14.43-50, Lukka 22.47-53)

1 Nde Iisaa du'inoo ɗum fu,
yaadi e taalibaaɓe muuɗum,
peyyiti gooruwol bi'eteengol
Kedoron. Toon na woodi
nokku keewɗo leɗɗe. Ɓe naati
toon.
2 Yahuuda jambotoodo
mo oon ina anndi nokku

* **17:17** E ley geresankoore haala ***Senude*** kaan ina holla ko Laamɗo suɓii de senndi faa golla muuyɗe muuɗum.

oon, sabo Iisaa e taalibaaɓe muuɗum ina mboowi hawritinde toon.
3 Yahuuda yaari oorngal sordaasiiɓe e gollooɓe yuuruɓe to hooreeɓe almaami'en e Farisa'en. Ɓe ngari toon, iɓe njogii fitillaaji e jaynorɗe e kaɓitirɗe.
4 Iisaa ina anndi ko warata e muuɗum fuu, jakkitii ɓe, wi'i:
—Moy pilotoɗon?
5 Ɓe njaabii mo:
—Iisaa Nasaraatuujo oon.
O wi'i ɓe:
—Wo miin.
Yahuuda jambotooɗo mo oon du ina darii ɗoon ina wondi e maɓɓe.
6 Nde Iisaa wi'unoo «Wo miin» ndeen, ɓe njaatiri gaɗa ɓe caami e leydi.
7 Iisaa yami ɓe katin:
—Moy pilotoɗon?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Iisaa Nasaraatuujo oon.
8 Iisaa wi'i ɓe:
—Mi wi'ii on, wo miin! Si wo miin pilotoɗon, accee ɓee kaa njaha.
9 Noon ɗum laatorii, faa haala Iisaa kaan tabita: «Mi lallinaay fay gooto e ɓe kokkuɗaa kam ɓeen.»
10 Simon Piyeer ina jogii kaafaahi, soorti ki, soppi maccuɗo Almaami Mawɗo nowru nyaamru faa ndu tayi. Golloowo oon ina wi'ee Malkus.
11 Ndeen Iisaa wi'i Piyeer:
—Soornu kaafaahi maa ki e hulgo muuɗum. Aɗa miilii mi yardataa horde torra nde Baabiiwo hokki kam ndeen naa?
12 Ɗoon sordaasiiɓe e mawɗo muɓɓen e gollanooɓe hooreeɓe Alhuudiyankooɓe nanngi Iisaa, kaɓɓi ɗum.
13 Ɓe njaari ɗum to Annas tafon. Annas wo esoo Kayafas laatiiɗo Almaami Mawɗo ley hitaande ndeen.
14 Tawi kanko Kayafas oon dawrannoo hooreeɓe Alhuudiyankooɓe dabare, tindini ɓe, wi'i: ko ɓuri woodde e yimɓe lenyol ngol, neɗɗo gooto maayana ɓe.*

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa
(Matta 26.69-70, Marku 14.66-68, Lukka 22.55-57)

15 Simon Piyeer e taalibaajo goɗɗo njokki Iisaa. Taalibaajo oon ina anndunduri e Almaami Mawɗo oon, ɗuum waɗi de o heɓi naaddude e Iisaa galle Almaami Mawɗo oon.
16 Piyeer kaa darii yaasin to dammbugal toon. Taalibaajo anndundurɗo e Almaami Mawɗo oon, yalti haaldi e debbo doomoowo dammbugal ngaal oon, nanni Piyeer.
17 Korɗo doomoowo dammbugal oon yami Piyeer:
—Aan le, a wanaa gooto e taalibaaɓe gorko oon naa?
Piyeer jaabii mo, wi'i:
—Mi wanaa!
18 Tawi gollooɓe e doomooɓe kuɓɓiino yiite ina yuuloo sabo jaangol ina woodi. Piyeer du na darodii e maɓɓe ina yuuloo.

No mawɓe diina carorii Iisaa
(Matta 26.59-66, Marku 14.55-64, Lukka 22.66-71)

* **18:14** Yuhanna 11.49-50.

19 Ndeen Almaami Mawɗo
oon yami Iisaa haala taal-
ibaaɓe muuɗum e waaju
mum.
20 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Mi ɓanginanii adunaaru
ndu waaju am. Wakkati
fuu miɗo waajoo ley cuuɗi
baajorɗi e ley suudu de-
wal mawndu to Alhu-
udiyankooɓe fuu kawritata
toon. Walaa fuu ko kaaldumi
cuncukka.
21 Ko saabii aɗa yama kam?
Yamu hettindaniiɓe kam
ɓeen. Kamɓe kaa, iɓe anndi
ko mbaajiimi ɗuum.
22 Nde Iisaa haalnoo ɗum
ndeen, gooto e doomooɓe
ɓeen feenyi ɗum, wi'i:
—Nii njaabortoɗaa Al-
maami Mawɗo naa?
23 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Si ko boni mbiimi,
haalanam ko boni e majjum.
Si tawii ko wooɗi mbiimi du,
ko waɗi de piiɗaa kam?
24 Ndeen Annas nuldi mo
to Kayafas Almaami Mawɗo
oon, imo haɓɓaa.

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa katin
(Matta 26.71-75, Marku 14.69-72, Lukka 22.58-62)

25 Simon Piyeer ina darii
toon ina yuuloo. Ɓe mbi'i mo:
—Aan, a wanaa gooto e
taalibaaɓe makko ɓeen naa?
O yeddi, o wi'i:
—Mi wanaa!
26 Gooto e gollooɓe Al-
maami Mawɗo oon, sakiike
mo Piyeer tayunoo nowru
muuɗum oon, wi'i:
—Wanaa mi yiidii ma e
makko ley nokku keewɗo
leɗɗe toon naa?
27 Piyeer yeddi katin, de
wakkati oon pay, ndontoori
joggi.

No Iisaa saroraa yeeso Pilaatu
(Matta 27.1-2, 11-14, Marku 15.1-5, Lukka 23.1-5)

28 Caggal ɗuum, ɓe itti
Iisaa to Kayafas gilla fajiri
kecco, ɓe njaari mo to
laamordu goforneer oon.
Yaaruɓe mo ɓeen naataay
suudu nduun, sabo si ɓe
naatiino fu, ɓe tuunan e
ley diina, de ɓe mbaawaa
nyaamude nyaamdu iidi
Faltagol nduun.
29 Pilaatu, goforneer oon,
yalti yehi to maɓɓe yaasin
toon, wi'i ɓe:
—Ɗume peldoton gorko o?
30 Ɓe njaabii mo:
—Si o gollaayno ko boni,
min ngaddataano mo to
maaɗa.
31 Ndeen Pilaatu wi'i ɓe:
—Njaaree mo, caroɗon mo
sariya mooɗon.
Alhuudiyankooɓe ɓeen
njaabii:
—Laamu hokkaay min laa-
wol warude fay gooto.
32 Nii haala ka Iisaa haal-
noo dow maayde muuɗum
kaan tabitiri.
33 Pilaatu yeccii naati
laamordu nduun, noddi
Iisaa, wi'i ɗum:
—Aan woni kaananke Al-
huudiyankooɓe oon naa?
34 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Aan e hoore maa wi'i
noon naa woɓɓe narruɗaa?
35 Pilaatu jaabii mo:
—Miin, mi Alhuudiyanke
naa? Ɗume ngaɗuɗaa de

lenyol maa e hooreeɓe al-
maami'en ngaddi ma to am?
36 Iisaa jaabii, wi'i:
—Laamu am jeyaaka e
adunaaru ndu. Sini ingu
jeyanoo e adunaaru ndu,
gollooɓe am kaɓanno taa
mi naata juuɗe hooreeɓe
Alhuudiyankooɓe. De si
goonga laamu am yuuraay e
adunaaru ndu.
37 Ndeen Pilaatu wi'i mo:
—Ndelle, a kaananke naa?
Iisaa jaabii, wi'i:
—Aan e hoore maa haali,
wo mi kaananke. Walaa fuu
ko ndimiraami de ngarmi ley
adunaaru ndu si wanaa faa
mi seedoo goonga. Neɗɗo
fuu jiɗɗo goonga, ina nana
daande am.
38 Pilaatu wi'i mo:
—Goonga? Ɗume woni
goonga?
Nde Pilaatu yamunoo ɗum
fu, yalti katin, tawtowi Alhu-
udiyankooɓe ɓeen to yaasin
toon, wi'i ɓe:
—Mi heɓaay feloore fay
wootere e makko.
39 Kaa ley al'aada mooɗon,
iidi Faltagol fuu miɗo
yoofana on kasunke gooto.
Oɗon njiɗi mi yoofana on
kaananke Alhuudiyankooɓe
oon naa?
40 Ɓe fuu ɓe peekii, ɓe mbi'i:
—Wanaa oon, Barabas min
njiɗi.
Barabas le wo muur-
tunooɗo.

19

1 Ndeen Pilaatu yamiri
Iisaa nanngee, fiyee dorri.
2 Sordaasiiɓe ɓeen canyi
taarde gi'e, kippi e hoore
makko, ɓorni mo saaya
mboɗeeha.*
3 Ɓe ɓattitii mo, iɓe mbi'a:
—Foofoo, kaananke Alhu-
udiyankooɓe!
Iɓe peenya mo.
4 Pilaatu yalti katin, wi'i Al-
huudiyankooɓe ɓeen:
—Mi wurtinan mo faa an-
ndon mi heɓaay feloore fay
wootere e makko.
5 Ndeen Iisaa wurtinaa
yaasin ina hippii taarde
gi'e ndeen, ina ɓornii saaya
mboɗeeha kaan. Pilaatu wi'i
ɓe:
—Inan gorko oo!
6 Nde hooreeɓe al-
maami'en e gollooɓe muɓɓen
ɓeen njiinoo mo ndeen,
peekii mbi'i:
—Tontu mo e leggal palaan-
gal! Tontu mo e leggal
palaangal!
Pilaatu wi'i ɓe:
—Nanngee mo onon tonton
mo, sabo miin kaa, mi heɓaay
feloore e makko.
7 Alhuudiyankooɓe njaabii
mo:
—O luttii sariya amin. E
ley sariya amin oon kaa tilay
o waree, sabo o waɗii hoore
makko o Ɓii Laamɗo.
8 Nde Pilaatu nannoo haala
kaan ndeen, kulol muuɗum
ɓeydii.
9 O naati suudu nduun
katin o wi'i Iisaa:
—Toy yuurataa?
Iisaa jaabaaki mo fay hu-
unde.
10 Ndeen Pilaatu wi'i mo:
—Yalla a haaldataa e am
naa? Yalla a anndaa miɗo

* **19:2** Wakkati Iisaa, ***saaya mboɗeeha*** wo saaya ka kaananke ɓornotoo.

waawi yoppude ma, miɗo waawi tontude ma?
11 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Si wanaa Laamɗo hokki ma baawɗe, a waawanaa kam fay huunde. Ɗuum waɗi de gattuɗo kam e junngo maaɗa oon ina ɓuri maa hakkeeji.
12 Gilla ndeen Pilaatu ina filoo yoppude mo. Ɗum waɗi de Alhuudiyankooɓe ina peekoo, ina mbi'a:
—Sini a yoppii mo, a wanaa yigoo kaananke Roma mawɗo oon. Neɗɗo fuu gaɗuɗo hoore muuɗum kaananke wo ganyo kaananke Roma.
13 Nde Pilaatu nannoo haalaaji ɗiin ndeen, wurtini Iisaa, jooɗii dow jooɗorgal sariya, nokku bi'eteeɗo Kaaye Cehaaɗe (e ibraninkoore na wi'ee Gabbata).
14 Ndeen wo nyannde segilanteende iidi Faltagol, wakkati hakkunde naange. Pilaatu wi'i Alhuudiyankooɓe:
—Inan kaananke mooɗon!
15 Ɓe yeewnii semmbe:
—War mo! War mo! Tontu mo e leggal palaangal!
Pilaatu jaabii, wi'i:
—Mi tonta kaananke mooɗon oon naa?
Hooreeɓe almaami'en ɓeen mbi'i:
—Min ngalaa kaananke si wanaa kaananke Roma mawɗo oon.
16 Ndeen o hokki ɓe Iisaa faa ɓe tontowa ɗum.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal
(Matta 27.32-44, Marku 15.21-32, Lukka 23.26-43)

Ndelle sordaasiiɓe ɓeen nanngi Iisaa, njaadi e muuɗum.
17 Iisaa yalti ina ronndii leggal muuɗum palaangal faa yottii nokku bi'eteeɗo Laalagal Hoore (e ibraninkoore na wi'ee Golgata).
18 Ɗoon ɓe tontidi mo e woɓɓe ɗiɗo: oo gere nano, oo du gere nyaamo, Iisaa ina tummbii.
19 Pilaatu yamiri ɓe mbinnda e alluwal, ɓe takka ngal e leggal palaangal ngaal. Binndi dow maggal na mbi'a: IISAA NASARAATUUJO, KAANANKE ALHUUDIYANKOOƁE.
20 Alhuudiyankooɓe heewɓe njanngi binndi ɗiin sabo ɗo Iisaa tontaa ɗoon woɗɗaa ngalluure ndeen. Alluwal ngaal winndaama e ibraninkoore e geresankoore e romankoore.
21 Ndeen hooreeɓe almaami'en ɓeen mbi'i Pilaatu:
—Taa winndu: «Kaananke Alhuudiyankooɓe», winndu: «o wi'ii kanko woni kaananke Alhuudiyankooɓe».
22 Pilaatu jaabii:
—Ko mbinndumi ɗuum winndaama, tilake.
23 Nde sordaasiiɓe ɓeen tilinoo tontude Iisaa ndeen, pecci kaddule makko pecce nay. Mono fuu hooyi feccere muuɗum. Ɓe kooyi saaya makko du. Saaya kaan walaa nyoogol. Ka fuu ka lefol gootol.
24 Sordaasiiɓe ɓeen kaaldi:
—Taa ceeken saaya ka. Ngaɗen ka cumnal, ndaaren moy heɓata ka.

Ɗum waɗii, faa ko sappaa e
Binndi ɗiin ɗuum tabita:
«Ɓe peccii kaddule am
hakkunde maɓɓe,
ɓe ngaɗii saaya am cum-
nal.»†
Noon sordaasiiɓe ɓeen ngaɗi.
25 Inna Iisaa, e sakiike inna
muuɗum debbo, e Mariyama
dee Kolopa, e Mariyama mo
Magdala ina ndarii ɗakkol
leggal ngal Iisaa tontaa e
muuɗum ngaal.
26 Iisaa yi'i inna muuɗum e
taalibaajo muuɗum korsuɗo
oon ina ndarodii, wi'i inna
mum:
—Inna, inan ɓiya!
27 Ndeen o wi'i taalibaajo
oon:
—Inan inna maaɗa.
Gilla wakkati oon taal-
ibaajo oon yaari Mariyama
wuro muuɗum.

Haala maayde Iisaa
(Matta 27.45-56, Marku 15.33-41, Lukka 23.44-49)

28 Caggal ɗuum, Iisaa an-
ndi walaa fuu ko heddii. Faa
tabintina ko Binndi ɗiin mbi'i
ɗuum, o wi'i:
—Mi ɗomɗii!‡
29 Loongel keewngel
ndiyam lammuɗam ina woni
ɗoon. Ɓe cuuwi tekkere e
ndiyam lammuɗam ɗaam, ɓe
kaɓɓi e loosol lekki hisop, ɓe
ɓattini e hunnduko makko.
30 Nde Iisaa meeɗunoo ɗam
ndeen, wi'i:
—Tilake!
O turi hoore makko, o yoofi
yonki makko.
31 Ndeen wo nyannde
segilanteende iidi. Hooreeɓe
Alhuudiyankooɓe nyaagii
Pilaatu faa koyɗe tontaaɓe
ɓeen kelee, de ɓe adee, taa
terɗe ɗeen keddoo e leɗɗe
ɗeen nyalaande fowteteende.
Sabo nyannde ndeen wo
teddunde.
32 Ndelle sordaasiiɓe ɓeen
ngari, keli korre worɓe ɗiɗo
tontidanooɓe e Iisaa ɓeen.
33 Ammaa nde ɓe njottinoo
Iisaa ndeen, ɓe tawi o maayii.
Ɗum waɗi de ɓe kelaay korre
makko.
34 De gooto e sordaasiiɓe
ɓeen yuwi Iisaa labbo e wut-
tudu. Wakkati oon fu, yiiyam
e ndiyam njuppii.
35 Neɗɗo ceediiɗo ɗum oon
yi'i ɗum. Seedaaku makko
du wo goonga. Kaalɗo oon
ina anndi haalii goonga, faa
onon du, ngoonɗinon.
36 Ɗum fuu waɗii, faa
ko Binndi ɗiin mbi'i ɗuum
tabita:
«Fay gootal e yi'e makko
helataake.»§
37 Ɗi mbi'i katin:
«Ɓe ndaaran mo ɓe njuwnoo
oon.»*

No ɓanndu Iisaa wattiraa e saabeere
(Matta 27.57-61, Marku 15.42-47, Lukka 23.50-56)

38 Caggal ɗuum, Yuusufi
Arimatiyanke nyaagii Pi-
laatu faa hooya ɓanndu Iisaa.
Pilaatu jaɓani mo ɗum. O
hooyi ndu. Tawi Yuusufi
oon wo taalibaajo Iisaa e
cuncukka, sabo imo hula
hooreeɓe Alhuudiyankooɓe.
39 Nikodemu jaanooɗo to
Iisaa jemma oon du wari,
waddi urdiiji jillunduraaɗi

† **19:24** Jabuura 22.19. ‡ **19:28** Jabuura 22.16. § **19:36** Wurtagol 12.46, Jabuura 34.21. * **19:37** Jakariyaa 12.10. † **19:39** Miiri wo ɗakkere uurnde. Alowe du wo conndi leɗɗe uurɗe.

bi'eteeɗi miiri e alowe.† Teddeefi majjum wo hono kilooji capanɗe tati e ɗiɗi.

40 Kamɓe ɗiɗo ɓe kooyi ɓanndu Iisaa, ɓe piili ndu e kasanke gattaaɗo urdiiji ɗiin hono no Alhuudiyankooɓe mboowiri uwirde maayɓe muɓɓen ni.

41 Ɓo Iisaa tontanoo ɗoon ina woodi nokku keewɗo leɗɗe. Ley nokku oon ina woodi saabeere heyre ɗo fay gooto wattaaka abada.

42 Ɓe ngatti ɓanndu Iisaa ley saabeere ndeen sabo nyannde ndeen wo nyannde nde Alhuudiyankooɓe cegilantoo nyannde fowteteende, de saabeere ndeen ina ɓadii ɗo Iisaa tontanoo ɗoon.

20

Haala iirtagol Iisaa
(Matta 28.1-8, Marku 16.1-8, Lukka 24.1-12)

1 Nyannde alan, go'aɓerde e jeɗɗiire ndeen, Mariyama mo Magdala hejji, yehi to saabeere toon. O tawi hayre uddiranoonde saabeere ndeen tallitaama.

2 O doggi, o yehi to Simon Piyeer e taalibaajo mo Iisaa horsinnoo oon, o wi'i ɓe:

—Ɓe ittii Joomii en e saabeere ndeen, mi anndaa fuu ɗo ɓe ngatti mo.

3 Piyeer e taalibaajo oon njalti, njehi to saabeere toon.

4 Ɓe ɗiɗo fuu, iɓe ndogga. Taalibaajo oon daɗi Piyeer, artii ɗum e saabeere ndeen.

5 O yuurnii, o yi'i kasanke oon wo ɓolo, de o naataay.

6 Simon Piyeer, kam kaa nde yottinoo fu, naati, tawi kasanke oon ina waalii.

7 Lefol piilanoongol e hoore Iisaa ngool tawdaaka e kasanke oon, ngol tawaama ingol sowii e feere maggol.

8 Ndeen taalibaajo artinooɗo yottaade oon, kam du naati, yi'i, goonɗini.

9 Tawi ɓe paamaayno tafon ko Binndi ɗiin mbi'i ina tilsi Iisaa ummitoo e maayde.

10 Caggal ɗuum, taalibaaɓe ɗiɗo ɓeen kooti.

No Iisaa ɓangirani Mariyama mo Magdala
(Matta 28.9-10, Marku 16.9-11)

11 Mariyama le ina darii ɗo dammbugal saabeere ɗoon, ina woya. O turii, o yuurnii ley saabeere ndeen.

12 O yi'i maleyka'en ɗiɗo ɓe kaddule daneeje ina njooɗii ɗo ɓanndu Iisaa nduun wonnoo ɗoon, gooto faro hoore, gooto oon du faro koyɗe.

13 Maleyka'en ɓeen mbi'i mo:

—Banndam debbo, ɗume mboyataa?

O jaabii ɓe, o wi'i:

—Ɓe ittii Joomam ɗo, de mi anndaa fuu to ɓe ngattowi ɗum.

14 Nde o haalnoo haala kaan ndeen, o waylitii, o yi'i Iisaa ina darii, de o annditaay ɗum.

15 Iisaa wi'i mo:

—Banndam debbo, ɗume mboyataa? Moy pilotoɗaa?

Mariyama miilii wo golloowo nokku oon haaldata e muuɗum, wi'i mo:

—Joomam, si aan itti mo ɗo,
haalanam ɗo ngattuɗaa mo,
faa mi hooya mo.
16 Iisaa wi'i mo:
—Mariyama!
O yeeyii, o wi'i e
ibraninkoore:
— *Rabbunii!* (ɗum na fiirta
«Moodibbo»).
17 Iisaa wi'i mo:
—Taa meemam, sabo mi
yeeŋaay to Baabiiwo tafon.
Yahu to sakiraaɓe am, mbi'aa
ɓe mi yeeŋan mi yaha to
Baaba am, wo Baaba mooɗon
du, to Laamɗo am, wo
Laamɗo mooɗon du.
18 Mariyama mo Magdala
haalanowi taalibaaɓe ɓeen,
wi'i ɓe:
—Mi yi'ii Joomii en oon.
O haalani ɓe ko Iisaa
haalani mo ɗuum fuu.

No Iisaa ɓangirani taalibaaɓe muuɗum
(Matta 28.16-20, Marku 16.14-18, Lukka 24.36-49)

19 Nde kiiral naange alan
warnoo ndeen, taalibaaɓe
Iisaa ɓeen na ngoni ley
suudu na cokitii saabe kulol
hooreeɓe Alhuudiyankooɓe.
Ndeen Iisaa wari darii
hakkunde maɓɓe, wi'i ɓe:
—Jam wondu e mooɗon!
20 Nde o jowtunoo ɓe
ndeen, o holli ɓe newe juuɗe
makko e wuttudu makko.
Taalibaaɓe ɓeen ceyii nde
njiinoo Joomiraaɗo ndeen.
21 Caggal ɗuum Iisaa wi'i ɓe
katin:
—Onon e jam! Hono no
Baabiiwo nuliri kam ni, miin
du nulirammi on.
22 Nde o haalnoo haalaaji
ɗiin ndeen, o fuufi dow
maɓɓe, o wi'i:
—Njaɓee Ruuhu Ceniiɗo!
23 Mo njaafaniɗon hakkeeji
muuɗum, yaafanaama ɗi.
Mo on njaafanaaki hakkeeji
muuɗum du, yaafantaake ɗi.

No Iisaa ɓangirani Tomaa

24 De Tomaa noddirteeɗo
Funereejo, gooto e sappo e
ɗiɗo ɓeen, tawaaka ɗoon nde
Iisaa ɓangunoo hakkunde
maɓɓe ndeen.
25 Taalibaaɓe ɓeen mbi'i
mo:
—Min nji'ii Joomii en!
O jaabii ɓe:
—Si mi yi'aay batite ton-
tanɗe ɗeen e newe makko, de
mi watta honndu am e ma-
jje, mi watta junngo am e
wuttudu makko fu, abada mi
goonɗintaa.
26 Jeɗɗiire wootere cag-
gal ɗuum, taalibaaɓe ɓeen
kawriti katin. Tomaa ina
wondi e maɓɓe. Gampuuje
ɗeen fuu ina cokii. Iisaa
ɓangi, darii hakkunde maɓɓe,
wi'i:
—Onon e jam!
27 O wi'i Tomaa:
—Wattu ɗo honndu maa,
ndaar juuɗe am. Ɓattin
junngo maa, wattu ngo e
wuttudu am. Sel sikkitirde,
goonɗin tan.
28 Tomaa jaabii, wi'i mo:
—Joomam, Laamɗo am!
29 Iisaa wi'i mo:
—Saabe ko njiiɗaa kam
ɗuum waɗi de ngoonɗinɗaa.
Barke woodanii ɓe nji'aay
kam de ngoonɗini.

Haala anniya dewtere nde

30 Iisaa waɗi yeeso taal-
ibaaɓe muuɗum maandeeji
kaayniiɗi goɗɗi keewɗi ɗi

mbinndaaka ley dewtere nde.
31 Ɓi ɗo mbinndaama, faa ngoonɗinon Iisaa woni Almasiihu Ɓii Laamɗo, faa si on ngoonɗinii, keɓon nguurndam saabe makko.

21

No Iisaa ɓangirani taalibaaɓe muuɗum njeɗɗo

1 Caggal ɗuum, Iisaa ɓangani taalibaaɓe muuɗum ɓeen katin sera maayo Tiberiyas. Inan no o ɓangiri:
2 Simon Piyeer e Tomaa noddirteeɗo Funereejo oon e Natanayel mo Kaana leydi Galili e ɓiɓɓe Jebede worɓe ɓeen e taalibaaɓe woɓɓe ɗiɗo, ɓe fuu iɓe tawdaa toon.
3 Simon Piyeer wi'i ɓe:
—Mi yahan nanngoyde liyyi.
Ɓe mbi'i mo:
—Minen du, min njaadan e maa.
Ɓe njalti, ɓe naatowi laana ndiyam. Jemma oon, ɓe keɓaay fay huunde.
4 Nde pooyngol feccinoo ndeen, tawi Iisaa na darii to hunnduko maayo ngoon, ammaa taalibaaɓe ɓeen anndaay yalla wo ɗum Iisaa.
5 O wi'i ɓe:
—Hey banndiraaɓe, yalla on keɓii ko nyaametee naa?
Ɓe mbi'i:
—Min ngalaa.
6 O wi'i ɓe:
—Paɗɗee fiil oon gere nyaamo laana ka, on keɓan.
Ndelle ɓe paɗɗi fiil oon. Ɓe keɓi liyyi faa ɓe kunngii suuwtude o.
7 Taalibaajo mo Iisaa horsini oon wi'i Piyeer:
—Wo ɗum Joomiraaɗo!
Nde Simon Piyeer nannoo ɗum wo joomiraaɗo ndeen, ɓornii saaya muuɗum, sabo o ɓortinooɗo ley laana toon. O fitti o fiyii e ndiyam ɗaam.
8 Taalibaaɓe heddiiɓe ɓeen ngaddi laana kaan, ina ndaasa fiil keewɗo liyyi oon. Tawi ɓe mboɗɗaa e hunnduko ndiyam ɗaam ɓuraa hono piye keme ɗiɗi.
9 Nde ɓe njippinoo laana kaan ndeen, ɓe nji'i liyyi ina njowii dow yulɓe yiite, ɓe nji'i buuru du.
10 Iisaa wi'i ɓe:
—Ngaddee yoga e liyyi ɗi nanngudon joonin ɗiin.
11 Simon Piyeer naati laana kaan, foodi fiil oon faa wurtini yaasin. O keewɗo liyyi mawɗi. Liyyi ɗiin wo hemre e capanɗe joy e tati. No ɗi poti heewude nii fuu, fiil oon seekaaki.
12 Iisaa wi'i ɓe:
—Ngaree, nyaamee!
Fay gooto e taalibaaɓe ɓeen suusaay yamude mo «Aan wo a moy?» Ɓe fuu ɓe annditii wo ɗum Joomiraaɗo.
13 Ndeen Iisaa wari, hooyi buuru e liyyi, hokki ɓe.
14 Ngol woni tataɓol ko Iisaa ɓangani taalibaaɓe muuɗum gaɗa ummitagol muuɗum.

No Iisaa haaldiri e Piyeer

15 Nde ɓe tilinoo e fummude ndeen, Iisaa wi'i Simon Piyeer:
—Simon ɓii Yuhanna, aɗa ɓuri ɓee ɗo yiɗude kam naa?
O jaabii, o wi'i:

—Goonga, Joomam, aɗa anndi miɗo yiɗi ma.
Iisaa wi'i mo:
—Nyaamnaa mbaaloy am kooy!
16 Iisaa wi'i mo katin:
—Simon, ɓii Yuhanna, aɗa yiɗi kam naa?
O jaabii, o wi'i:
—Goonga, Joomam, aɗa anndi miɗo yiɗi ma!
Iisaa wi'i mo:
—Nduraa baali am ɗiin!
17 Iisaa wi'i mo katin:
—Simon, ɓii Yuhanna, aɗa yiɗi kam naa?
Piyeer sunii sabo joonin woni kilol tataɓol ko Iisaa wi'i mo «Aɗa yiɗi kam naa?» Piyeer wi'i mo:
—Joomam, aɗa anndi huunde fuu, aɗa anndi miɗo yiɗi ma.
Iisaa wi'i mo:
—Nyaamnaa baali am ɗiin!
18 Goonga kaalanammaami, e njokollaaku maa a ɓornake kaddule maa, a yehii to njiɗɗaa fuu. Ammaa si a naywii fu, a foortan juuɗe maa, de goɗɗo ɓorne ɗe, yaare to a yiɗaa.
19 E haalaaji ɗiin Iisaa sapporii no Piyeer maayrata e no teddinirta Laamɗo. Nde o haalnoo ɗum ndeen, o wi'i ɗum:
—Jokkam!

No Iisaa haaliri haala taalibaajo muuɗum korsuɗo oon

20 Piyeer yeeyii, yi'i taalibaajo mo Iisaa horsini oon ina jokki ɗum'en. Oon woni bahinooɗo ɗakkol Iisaa nde ɓe kirtotonoo ndeen, de wi'i: «Joomam, moy woni jambotooɗo ma oon?»
21 Nde Piyeer yiinoo taalibaajo oon ndeen, wi'i Iisaa:
—Joomam, noy oo le wattinirta?
22 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Si miɗo muuyani mo nguurndam faa nde ngartoymi, ɗume jomi ma e majjum? Aan kaa, jokkam tan.
23 Ndelle haala ka sankitii hakkunde goonɗinɓe Iisaa ina mbi'a taalibaajo oon maayataa. Ammaa Iisaa wi'aay o maayataa, ko o wi'i dey: «Si miɗo muuyani mo nguurndam faa nde ngartoymi, ɗume jomi ma e majjum?»
24 Oon woni taalibaajo ceediiɗo kulle ɗeen de winndi ɗe. Eɗen anndi du seedaaku makko oon wo goonga.

Timmoode dewtere nde

25 Iisaa waɗi kulle goɗɗe keewɗe katin. Si ɗe mbinndiranooma gootel gootel, miɗo miiloo dewte ɗeen keyidataano ley adunaaru ndu.

Golle Nulaaɓe

1 Banndam Tawfilus, e
ley dewtere am arandeere
ndeen, mi winndii ko Iisaa
fuɗɗi gollude e waajaade fuu,
2 faa nyannde yeentinaa
ndeen. Gilla nde o
yeentinaakano ndeen o haaldii
e nulaaɓe ɓe o suɓinoo ɓeen,
o tindiniri ɗum'en e baawɗe
Ruuhu Ceniiɗo.
3 Caggal nde o torranoo
ndeen, o hollitii ɓe hoore
makko. O hollirii ɓe e dali-
iliiji keewɗi imo wuuri. O
wondi e maɓɓe balɗe capanɗe
nay, imo haalana ɓe kabaaru
laamu Laamɗo.
4 Nyannde gomma imo
nyaamda e maɓɓe, o tindini
ɓe taa ɓe mboɗɗoo Urusali-
ima, ammaa ɓe keɗoo aadi
Baabiiwo ndi ɓe narri mo
ndiin.
O wi'i:
5 —Yaayaa na lootirannoo
yimɓe batisima e ndiyam,
de onon, ley balɗe seeɗa, on
lootirte batisima e Ruuhu
Ceniiɗo.
6 Ɓe fuu ɓe kawriti, iɓe yama
mo, iɓe mbi'a:
—Joomiraaɗo, wo joonin
ngartirtaa laamu Israa'iila
naa?
7 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—On mbaawaa anndude
jamaanuuji e wakkatiiji ɗi
Baabiiwo darniri baawɗe
muuɗum.
8 Ammaa nde Ruuhu
Ceniiɗo wari jippii e mooɗon
fu, on keɓan baawɗe, de
laatoɗon seedee'en humpi-
tooɓe kabaaru am ley
Urusaliima e ley leydi Yahu-
udiya fuu, kam e Samariya,
faa to adunaaru haaɗi.
9 Nde o haalnoo ɗum
ndeen, o yeentinaa. Ɓe tiggitii,
iɓe ndaara faa ruulde suddi
mo.
10 Ɗo ɓe tiggitotoo kammu
iɓe ndaara imo yeentinee
ɗoon, inan worɓe ɗiɗo ɓe kad-
dule daneeje punti, ndarodii
e maɓɓe,
11 mbi'i:
—Galilinkooɓe, ko waɗi
de ndariɗon, oɗon tiggitoo
kammu? Iisaa ittaaɗo e
mooɗon de yeentinaa dow
kammu oon wartan. O
wartiran hono no njiiruɗon
imo yeentiniraa dow kammu
noon.
12 Ndeen nulaaɓe ɓeen
ndilli waamnde wi'eteende
Jaytun ɗoon, ɓe njeccii
Urusaliima. Ɗoon e Urusali-
ima na waɗa kilomeetere
gooto.
13 Nde ɓe njottinoo fu, ɓe
yeeŋowi suudu dowuuru to
ɓe mbeerunoo toon. Piyeer
e Yuhanna e Yaakuuba e
Andire e Filipu e Tomaa
e Bartolome e Matta e
Yaakuuba ɓii Alfaa e Simon
kiranoowo suudu baaba e
Yahuuda ɓii Yaakuuba fuu
tawaama ɗoon.
14 Ɓe fuu ɓe kawriti, ɓe
laatii ɓernde wootere, iɓe tin-
nii e du'aare, kamɓe e minyi-
raaɓe Iisaa e Mariyama inna
Iisaa e rewɓe woɓɓe.

No Matiyas loomtiri Yahuuda

15 Ley balɗe ɗeen,
goonɗinɓe ko waɗata hono
hemre e noogay kawriti. Piy-
eer ummii, darii hakkunde
maɓɓe, wi'i:

16 —Sakiraaɓe, ina tilsi ko
woni e Binndi ɗiin tabita dow
Yahuuda, kolluɗo nannguɓe
Iisaa laawol oon. Ruuhu
Ceniiɗo haalii dow majjum e
hunnduko Daawda.
17 Yahuuda na hiisenoo e
meeɗen, o heɓii ngeɗu makko
e gollal ngal ngollanten
Joomiraaɗo.
18 Kaalisi mo o yeenanoo e
gollal makko bonngal ngaal,
o soodi ɗum ngesa. O boɓɓii
ley magga, reedu makko
seekii, teketti makko fuu
mburtii, ndufi.
19 Yimɓe Urusaliima fuu
nani ɗum. Ɗum waɗi de ɓe in-
ndiri ngesa ngaan Akeldama.
E ley ɗemngal maɓɓe iɗum
fiirta «Ngesa Yiiyam».
20 Si goonga du, dewtere
Jabuura haalii e dow majjum,
wi'i:
«Wuro makko laatoo winnde,
taa fay gooto hoɗa toon.»
Ina winndaa du:
«Goɗɗo loomta mo.»*
21 Woodi ndelle, tilay goɗɗo
loomta mo, tawee wo
gonduɗo e meeɗen ko juuti
wakkati mo Joomiraaɗo men
Iisaa wondunoo e meeɗen
ndeen.
22 Ɗum wo gilla nde Yaayaa
lootunoo mo lootagal
batisima faa yaade nyannde
nde o yeentinaa dow kammu
ndeen. Gorko oon laatodoto
e meeɗen seedee ummitagol
Iisaa.
23 Ndeen ɓe ndarni worɓe
ɗiɗo: Yuusufi bi'eteeɗo
Barasaba coowirteeɗo Yus-
tus, kam e Matiyas.
24 Ɓe ndu'ii, ɓe mbi'i:
—Joomiraaɗo, aan an-
nduɗo ɓerɗe yimɓe fuu,
faamin min mo cuɓiɗaa e ɓee
ɗo ɗiɗo
25 faa ronndoo gollal nu-
lal, loomta Yahuuda joppuɗo
ɗum de yehi nokku to jeyi
yahude toon.
26 Ɓe ngaɗi cumnal maɓɓe.
Cumnal ngaal hawri e
Matiyas. O hiisodaa e
nulaaɓe sappo e ngo'o ɓeen.

2

No Ruuhu Ceniiɗo jipporii dow goonɗinɓe

1 Nde iidi ɓenndal alkama
warnoo ndeen,* tawi
goonɗinɓe Iisaa ɓeen fuu ina
kawriti nokku gooto.
2 Wakkati gooto, sawtu
ga'uɗo hono henndu
mawndu yuuri dow kammu,
heewi suudu ɗo ɓe njoodii
ɗoon fuu.
3 Ko wa'i hono ɗemle yiite
ni ɓangani ɓe. Ɗe peccii, ɗe
njowii dow mono e maɓɓe
fuu.
4 Ɓe fuu ɓe keewi Ruuhu
Ceniiɗo, ɓe puɗɗi haalude
ɗemle janane no Ruuhu oon
hokkiri ɓe kaalda noon.
5 Tawi worɓe Alhu-
udiyankooɓe hulɓe Laamɗo
yuuruɓe e leyɗe adunaaru fuu
ina njoodii Urusaliima.
6 Nde sawtu oon waɗunoo
ndeen, jamaa oon fuu
hawriti. Ɗum jiiɓii hakkillooji
maɓɓe, sabo mono fuu

* **1:20** Jabuura 69.26, 109.8. * **2:1** Innde iidi ɓenndal alkama wo «Pentekosta» ley Geresankoore. Inde fiirta «capanɗe joy», sabo ina waɗee balɗe 50 caggal iidi Faltagol. Wo wakkati mo ɓiɓɓe aawitirdi artiindi tayetee faa cakkanee Joomiraaɗo.
† **2:6** Maanaa ***ɗemngal*** ɗo wo sii haala.

nanii ɗemngal† muuɗum ina haalee.
7 Ɓe fuu ɓe mbemmbaa, ɗum haaynii ɓe, iɓe mbi'undura:
—Haalooɓe ɓe fuu nganaa Galilinkooɓe naa?
8 Ndelle, noy mono e meeɗen fuu nanirta ko ɓe kaalata e ɗemngal ngal muyni?
9 En Partiyankooɓe e Mediyankooɓe e Elamiyankooɓe, en jooɗiiɓe Mesopotami, kam e Yahuudiya e Kapadokiya e Ponta e Aasiya
10 e Firigiya e Pamfiliya e Misira e leyɗe sera Libiya ɗakkol Sireene. Woɓɓe meeɗen yuurii Roma. En Alhuudiyankooɓe, kam e naatuɓe diina Alhuudiyankooɓe.
11 Woɓɓe katin yuurii Kereta, woɓɓe yuurii leydi Arabiya. Ammaa ɗum e laataade fuu, en fuu eɗen nana iɓe kaala haala golleeji mawɗi ɗi Laamɗo waɗi ɗiin. Iɓe kaala ɗum fuu e ɗemle meeɗen!
12 Ɗum haaynii ɓe ɓe fuu, ɗum haɓɓi ɓe ko'e, iɓe yamundura:
—Ɗume woni maanaa majjum?
13 Woɓɓe ina njalnoroo goonɗinɓe ɓeen, ina mbi'a:
—Ɓe kaaru doro de ɓe culii!

No Piyeer waajorii jamaa oon

14 Ndeen Piyeer darodii e sappo e ngo'o ɓeen, ɓanti daande muuɗum, de wi'i jamaa oon:
—Onon Alhuudiyankooɓe e jooɗiiɓe Urusaliima fuu, kettinee haala am de paamon kabaaru gaɗuɗo oon.
15 Yimɓe ɓe nganaa suliiɓe hono no miilortoɗon ni. Joonin fay yamnde jeenay beetee faltaaki, sakko neɗɗo yara faa suloo.
16 Ammaa ɗum warii faa tabintina ko annabi Jowiila wi'i:
17 «Laamɗo wi'ii:
E ley balɗe cakitotooɗe ɗe
mi jippinan Ruuhu am dow tagaaɓe fuu.
Ɓiɓɓe mooɗon worɓe e rewɓe
kaaliran annabaaku.
Jokolɓe mooɗon nji'an holleede,
nayeeɓe mooɗon koyɗinte.
18 Wooɗi gollooɓe am worɓe e rewɓe du,
mi jippinan Ruuhu am dow muɓɓen e ley balɗe ɗeen,
ɓe kaaldan annabaaku.
19 Mi waɗan kaayeefiiji dow kammu,
mi waɗan maandeeji kaayniiɗi dow leydi,
ɗi laatoo yiiyam e yiite e cuurki.
20 Fadde nyalaande gartol Joomiraaɗo mawnde teddunde ndeen warude,
naange niɓɓinte,
lewru du wojjan hono no yiiyam ni.
21 Ndeen, neɗɗo fuu nodduɗo innde Joomiraaɗo hisinte.»‡
22 Piyeer wi'i katin:

‡ **2:21** Jowiila 3.1-5.

—Israa'iilankooɓe, kettinee haalaaji ɗi: Iisaa Nasaraatu-ujo oon wo neɗɗo mo Laamɗo laaɓinani on wo yuurɗo e muuɗum. Laamɗo hokki ɗum baawɗe, hokki ɗum waɗude kaayeefiiji e maandeeji kaayniiɗi hakkunde mooɗon, hono no onon e ko'e mon anndirɗon ni.

23 Neɗɗo oon, Laamɗo muuynoo gilla arande wattee e juuɗe mon. Onon le, on nduŋanake mo yimɓe ɓe anndaa jamirooje, on tontii mo, on mbarii mo.

24 Ammaa Laamɗo iirtinii mo, itti mo e naawalla maayde, sabo maayde ndeen waawaano tiigaade mo.

25 Si goonga du, inan ko Daawda haali dow makko, wi'i:

«Wakkati fuu miɗo yi'a Joomiraaɗo na wondi e am.
Imo woni gere nyaamo am,
faa taa mi diwna kulol.
26 Saabe majjum ɓernde am seyake,
ɗemngal am na mana,
faa ɓanndu am du waaltoo dow jikke celluɗo,
27 sabo a yoppataa yonki am hakkunde maayɓe,
a accataa Ceniiɗo maa oon nyola.
28 A anndinii kam laabi nguurndam,
a hebbinan kam seyo sabo aɗa wondi e am.»§

29 Piyeer ɓeydi katin, wi'i:

—Sakiraaɓe, miɗo haalana on laaɓal haala maami en Daawda: o maayii, o uwaama, saabeere makko ndeen ina woni ɗo meeɗen ɗo faa hannden.

30 Ammaa wo o annabaajo, imo anndi Laamɗo hunanake mo gooto e taaniraaɓe makko loomtan laamu makko.

31 O yi'ii ko warata, o haali haala ummitagol Almasiihu. O wi'i yonki muuɗum accataake hakkunde maayɓe, ɓanndu muuɗum du nyolataa.

32 Oon woni Iisaa mo Laamɗo ummintini, min fuu miɗen ceedii.

33 Laamɗo ɓantii mo, heedinii mo gere nyaamo muuɗum. O heɓi e Baabiiwo Ruuhu Ceniiɗo hono no aadorinoo noon, o saaki ɗum. Joonin oɗon nji'a ɗum, oɗon nana ɗum.

34 Sabo Daawda meeɗaay yeentude dow kammu, ammaa wi'ii:

«Joomiraaɗo wi'i Joomam:
Jooɗa gere nyaamo am,
35 faa mi waɗa njaaɓaa wayɓe ma.»*

36 Lenyol Israa'iila fuu tannyora: Iisaa mo tontuɗon e leggal palaangal oon, Laamɗo waɗii ɗum Joomiraaɗo, waɗii ɗum Almasiihu.

Haala kawrital artiiɓe goonɗinde

37 Nde ɓe nannoo haala kaan ndeen, ka yuwi ɓerɗe maɓɓe sanne, ɓe mbi'i Piyeer e nulaaɓe heddiiɓe ɓeen:

—Sakiraaɓe, ɗume min kaani waɗude?

38 Piyeer jaabii ɓe, wi'i:

—Tuubee, gooto mooɗon fuu lootiree lootagal batisima e innde Iisaa Almasiihu, faa lutti mooɗon njaafee. Ndeen

§ **2:28** Jabuura 16.8-11. * **2:35** Jabuura 110.1.

Laamɗo hokkan on Ruuhu Ceniiɗo.
39 Sabo Laamɗo waɗanii on aadi, onon e ɓiɓɓe moodon e yimɓe woɗɗuɓe fuu. Indi woodani neɗɗo mo Laamɗo Joomiraaɗo meeɗen noddi fuu.

40 Caggal ɗuum, Piyeer gongini ɓe haalaaji goɗɗi keewɗi, ina waajoo ɓe, ina wi'a:

—Ndeenee ko'e mon e yimɓe jamaanu oonyiiɗo o.

41 Jaɓuɓe haala makko ɓeen lootaa lootagal batisima. Nyannde ndeen, yimɓe hono ujunaaje tato naati e kawrital goonɗinɓe ngaal.

42 Iɓe tinnoo e waaju nulaaɓe ɓeen, iɓe nanngunduri e gondal goonɗinɓe ngaal, iɓe keltoo buuru,† iɓe ngaɗida du'aawuuji.

43 Kulol naati e mono fuu, sabo nulaaɓe ɓeen ina ngaɗa kaayeefiiji e maandeeji kaayniiɗi keewɗi.

44 Goonɗinɓe ɓeen fuu na kawti. Ko ɓe njogii fuu, wo ɓe kawtu.

45 Iɓe conna jawdi maɓɓe, iɓe kokka mono fuu ko haajaa.

46 Nyannde fuu ɓe kawritan ley suudu dewal mawndu nduun, iɓe laatii ɓernde wootere. Iɓe keltoo buuru, iɓe nyaamda ley cuuɗi maɓɓe e seyo e ɓerɗe laaɓuɗe.

47 Iɓe njetta Laamɗo, yimɓe fuu ina njiɗi ɓe. Nyannde fuu Joomiraaɗo ina ɓeydana kawrital ngaal hisinaaɓe.

3

No Piyeer selliniri bonnguujo e no waajorii yimɓe

1 Piyeer e Yuhanna naaddi ley suudu dewal mawndu wakkati du'aare yamnde tati.

2 Tawi gorko dimdaaɗo e bonngaaku ina yaaree to dammbugal suudu dewal mawndu bi'eteengal Dammbugal Lobbal. Nyannde fuu yimɓe makko ina njoyyina mo ɗoon faa o garbina naatooɓe suudu dewal mawndu ɓeen sadaka.
3 Nde o yi'unoo Piyeer e Yuhanna ina naata ndeen, o garbini ɗum'en.
4 Ɓe ndaari mo, de Piyeer wi'i:
—Ndaaru min!
5 Gorko oon ndaari ɓe faa woodi, sabo na miilii hemrude ɓe huunde.
6 De Piyeer wi'i:

—Mi walaa cardi, mi walaa kaŋŋe, ammaa mi hokkete ko njogiimi ɗuum: e dow innde Iisaa Almasiihu Nasaraatuujo oon, umma yahu!

7 O nanngi junngo muuɗum nyaamo, o ummini ɗum. Wakkati gooto, koyɗe muuɗum e kolɓule mum celli.
8 O gurbitii, o darii, imo yaha! O naatidi e maɓɓe ley suudu dewal mawndu nduun, imo yaha, imo fitta, imo yetta Laamɗo.
9 Yimɓe ɓeen fuu nji'i mo, imo yaha, imo yetta Laamɗo.
10 Ɓe annditi wo kanko jooɗotonoo to dammbugal bi'eteengal Lobbal ngaal ina garbina. Kaayeefi e

† **2:42** ***Heltaade buuru*** ina fiirta rewrude Laamɗo hiraande seniinde.

wemmbere nanngi ɓe sanne
saabe ko o heɓi ɗuum.
11 Neɗɗo oon na takkii
Piyeer e Yuhanna ɗoon
sanne. Yimɓe ɓeen fuu
ndoggi, kawriti e maɓɓe
to danki mbi'eteeki danki
Suleymaana no huunde nde
foti haaynaade ɓe.
12 Nde Piyeer yiinoo ɗum
fu, wi'i yimɓe ɓeen:
—Israa'iilankooɓe, ko waɗi
de iɗum haaynii on? Ko waɗi
de oɗon tufi min gite? Si
goonga, wanaa baawɗe amin
naa kulol amin Laamɗo waɗi
de gorko o ina yaha e koyɗe
muuɗum.
13 Laamɗo Ibrahiima
e Isiyaaka e Yaakuuba,
Laamɗo maamiraaɓe
meeɗen, teddini golloowo
muuɗum Iisaa. Onon kaa,
on ngattii mo e juuɗe laamu,
on calake mo yeeso Pilaatu,
fay si taweede Pilaatu ina yiɗi
yoofude mo.
14 Onon, on calake Ceniiɗo
Ponnditiiɗo oon. On nyaa-
gake njoppaneɗon gaɗɗo
war-hoore.
15 Jom Nguurndam oon
mbaruɗon. Ammaa Laamɗo
iirtini mo e maayde. Miɗen
ceedii ɗum.
16 Wo saabe goonɗinal Iisaa
e baawɗe innde muuɗum
waɗi de gorko o daɗi. Oɗon
nji'a mo, oɗon anndi no
o worrunoo du. Ayyo,
hoolaare Iisaa ndeen waɗi de
o laatii celluɗo kiɓɓuɗo.
17 Wooɗi, sakiraaɓe, ko
onon e hooreeɓe mooɗon
ngaɗuɗon Almasiihu ɗuum,
miɗo anndi wo saabe majjere
tan.
18 Ammaa hono noon
Laamɗo tabintiniri ko
annabaaɓe muuɗum fuu
kaali ɗuum: Almasiihu
torroto.
19 Ndelle tuubee, ngarton,
faa lutti mooɗon mooytee.
20 Ndeen Joomiraaɗo wad-
danan on wakkatiiji powtiri
e ndakam. O nuldan on Al-
masiihu mo o suɓanii on gilla
arande, oon woni Iisaa.
21 Ina tilsi o heddoo dow
kammu faa nde Laamɗo
heyɗintini kulle ɗeen fuu,
no annabaaɓe seniiɓe ɓeen
kaaldunoo haala majjum
gilla arande noon.
22 Sabo Muusaa wi'ii:
«Laamɗo Joomiraaɗo mooɗon
nuldan on annabaajo hono
am, sakiike mooɗon. Njaɓon
huunde fuu ko o haalanta on.
23 Neɗɗo fuu mo jaɓanaay
annabaajo oon, yaltinte e
yimɓe Laamɗo, de halkee.»*
24 Gilla e Samuwiila faa
e annabaaɓe warɓe caggal
muuɗum, ɓe fuu ɓe kaalii
haala nyalaaɗe ɗe.
25 Onon ngoni ronooɓe
annabaaɓe ɓeen, onon ngoni
ronooɓe amaana mo Laamɗo
nanngani maamiraaɓe men
ɓeen nde wi'unoo Ibrahiima:
«Wo e yuwdi maa lenyi
adunaaru ndu fuu keɓirta
barke.»†
26 Nde Laamɗo ummintin-
noo Iisaa golloowo muuɗum
oon fu, wo e mooɗon o artii
nulde ɗum. O nuli ɗum faa
o barkina on e ley ko o oon-
cata mono fuu yoppa golleeji
muuɗum bonɗi.

* **3:23** Fillitagol Tawreeta 18.15, 18, 19.

† **3:25** Fuɗɗoode 12.3.

4

Kabaaru Piyeer e Yuhanna yeeso waalde Saahiiɓe

1 Nde Piyeer e Yuhanna kaaldannoo e yimɓe ɓeen ndeen, almaami'en e mawɓo ndaarooɓe suudu dewal mawndu, kam e Saduki'en, ngari to maɓɓe.
2 Iɓe mettaa sabo Piyeer e Yuhanna ina njanngina yimɓe ina mbaajoo ɗum'en Laamɓo umminan maayɓe sabo iirtinii Iisaa.
3 Ɓe nanngi ɓeen, ɓe ommbi ɗum'en e kasu faa jaango muuɗum, sabo tawii hiiriino.
4 Ammaa yimɓe heewɓe e nanɓe waaju oon ɓeen ngoondinii, faa waɗi hono worɓe ujunaaje njoyo.

5 Jaango majjum, hooreeɓe maɓɓe e mawɓe e janngi-nooɓe Tawreeta kawritowi Urusaliima.
6 Almaami Mawɓo bi'eteeɓo Annas na tawaa toon, wooɗi du Kayafas e Yuhanna e Alesandere e yuwɗi hooreeɓe almaami'en ndiin fuu na toon.
7 Ɓe ndarni Piyeer e Yuhanna yeeso maɓɓe, ɓe yami ɗum'en e dow baawɗe ɗeye naa innde ndeye ɓe celliniri bonnguujo oon.

8 Ndeen, Piyeer keewɗo Ruuhu Ceniiɗo wi'i ɓe:

—Hooreeɓe yimɓe e mawɓe,
9 si on yamtii min hannden moyyere nde min ngaɗani bonnguujo o fu, on yamii min no o danniraa,
10 oɗon njeyi anndineede ɗum ɗo, onon e Israa'iilankooɓe fuu: Wo saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatu-ujo gorko o darorii yeeso mooɗon wo daɗuɗo. On tontiino Iisaa oon, ammaa Laamɗo iirtinii ɗum.
11 Kam woni mo Joomiraaɗo wi'i:

«Hayre nde onon nyiɓooɓe calidon,
wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon.»*

12 Kisindam heɓirtaake e goɗɗo fay gooto. Laamɗo hokkaay yimɓe innde wonnde fuu ley adunaaru ndu faa keɓiren kisindam.
13 Nde waalde Saahiiɓe yi'unoo cuusal Piyeer e Yuhanna fu, ɗum haaynii ɓe, sabo ɓe paamii ɓeen wo laddeeɓe, nganaa jannguɓe. Ɓe annditi ɓeen ina ngondunoo e Iisaa.
14 Ammaa nde ɓe njiinoo gorko cellinaaɗo oon ina darii yeeso maɓɓe, walaa fuu ko ɓe mbaawi yeddude.
15 Ɓe njamiri Piyeer e Yuhanna njalta sarorde ndeen. Iɓe ndawrida,
16 iɓe mbi'a:

—Ɗume ngaɗeten worɓe ɗiɗo ɓe? Si goonga, wonɓe Urusaliima fuu tabintinii ɓe ngaɗii maande haayniinde. Katin du en mbaawaa yeddude ɗum.
17 Joonin kaa, ɗum haanaa sankitaade e ley yimɓe. Ndelle cappanen ɓe, kaɗen ɓe haalande fay gooto innde Iisaa ndeen.
18 Ndeen ɓe nodditi ɗum'en katin, ɓe cappani ɗum'en taa

* **4:11** Jabuura 118.22.

mbaajoo, taa njanngina in-
nde Iisaa fey.
19 Ammaa Piyeer e
Yuhanna njaabii ɓe, mbi'i:
—Onon e ko'e mooɗon
ndaaree ko ɓuri woodde
yeeso Laamɗo, min ɗowtanoo
on, naa min ɗowtanoo
Laamɗo?
20 Minen kaa, min
mbaawaa selude haalde ko
min njiiri gite amin e ko min
naniri noppi amin.
21 Ɓe cappani ɗum'en katin,
de ɓe njoofi ɗum'en. Ɓe
keɓaay fuu ko ɓe njukkoroo
ɗum'en, sabo yimɓe ɓeen fuu
na njetta Laamɗo dow ko
waɗi ɗuum.
22 Danniraaɗo haaynde
ndeen oon, duuɓi muuɗum
ina ɓuri capanɗe nay.
23 Nde Piyeer e Yuhanna
njoppanoo ndeen, njeccii to
yimɓe muɓɓen, kaalani ɓe
ko hooreeɓe almaami'en e
mawɓe mbi'i ɗum'en fuu.
24 Nde ɓe nannoo ɗum
ndeen, ɓe yepti daaɗe maɓɓe
to Laamɗo e ɓernde wootere,
ɓe mbi'i:
—Laamɗo Joomiraaɗo, aan
tagi kammu e leydi e maayo
manngo e ko woni e muɓɓen
fuu.
25 Aan du haaliri dow
baawɗe Ruuhu Ceniiɗo e
hunnduko maama amin
Daawda, golloowo maa oon,
de wi'i:
«Ko saabii de lenyi na peeko-
roo mawnitaare?
Ko saabii de yimɓe na mi-
iloo miilooji ɓoli?
26 Kaanankooɓe adunaaru
ndaranake wolde,
ardiiɓe kawriti faa kaɓa
e Joomiraaɗo e Almasi-
ihu muuɗum.»†
27 Ɗum wo goonga, sabo ley
ngalluure ndeen Hirudus e
Pontiyu Pilaatu nanngun-
duri e Israa'iilankooɓe e
lenyi goɗɗi faa kaɓa e Iisaa,
golloowo maa ceniiɗo mo
cuɓiɗaa oon.
28 Hono nii ɓe ngolliri ko
podinoɗaa baawɗe maa e
muuyɗe maa fuu.
29 Joonin Joomiraaɗo, ndaar
gidi‡ maɓɓe ɗiin. Kokkaa gol-
looɓe maa waajoraade haala
maa e cuusal manngal.
30 Ɓangin baawɗe maa, ndan-
naa nyawɓe, ngaɗaa maan-
deeji kaayniiɗi e kaayeefiiji
saabe Iisaa, golloowo maaɗa
ceniiɗo oon.
31 Nde ɓe tilinoo nyaagaade
Laamɗo ndeen, nokkuure
ɗo ɓe kawriti ɗoon dimmbii.
Ɓe fuu ɓe kebbinaa Ruuhu
Ceniiɗo, iɓe mbaajoo konngol
Laamɗo e cuusal.

No goonɗinɓe ɓeen kawtiri huunde fuu

32 Jamaa goonɗinɓe oon
fuu wo ɓernde wootere, wo
hakkillo wooto. Ko ɓe njogii
fuu ɓe kawtu. Fay gooto
maɓɓe wi'ataa fay huunde e
jawdi muuɗum.
33 Nulaaɓe ɓeen ina cee-
doroo ummitagol Iisaa
Joomiraaɗo e baawɗe
mawɗe. Moyyere mawnde
ina woni e maɓɓe ɓe fuu.
34-35 Fay gooto maɓɓe
waasaay, sabo jogiiɓe gese
e galleeji fuu ina conna,
ina ngadda ceede ɗeen to
nulaaɓe. Ndeen mono e

† **4:26** Jabuura 2.1-2. ‡ **4:29** Maanaa ***gidaade*** wo hulɓinirde e haalaaji.

maɓɓe fuu ina hokkee ko haajaa.

36 Ina woodi ɗoon goɗɗo bi'eteeɗo Yuusufi, mo nulaaɓe ɓeen coowirannoo Barnabas (ɗum na fiirta «Ɓii cellinoowo ɓerɓe»). Wo o yuuruɗo e lenyol Lewi,§ dimaaɗo Kipirus.

37 Imo woodunoo ngesa. O sonni nga, o waddi ceede ɗeen to nulaaɓe ɓeen.

5

No Ananiyas e Safiira penirani Ruuhu Ceniiɗo

1 Gorko gomma bi'eteeɗo Ananiyas e deekum Safiira, kam'en du conni ngesa muɓɓen.

2 O suuɗi feccere ceede ɗeen, tawi deekiiko oon ina anndi. O yaari ko heddii ɗuum, o hokki nulaaɓe ɓeen.

3 Piyeer wi'i:

—Ananiyas, ko waɗi de Seyɗaani heewi ɓernde maa faa penanɗaa Ruuhu Ceniiɗo, cuuɗuɗaa feccere coggu ngesa ngaan?

4 Wo aan e hoore maa jeynoo nga. Ko connuɗaa nga ɗuum du, wo aan jeyi ceede ɗeen. Ndelle ko waɗi de anniyiɗaa waɗude ni? Wanaa yimɓe penanɗaa koy, wo Laamɗo penanɗaa!

5 Nde Ananiyas nannoo haala kaan fu, saami, maayii. Ɗum laatanii nanɓe ɗum ɓeen fuu kulol manngol.

6 Jokolɓe ummii, ngatti mo e kasanke, ndonndii mo, njaltini yaasin, uwi mo.

7 Hono leeruuji tati caggal ɗuum, deekiiko naati, tawi nanaay ko waɗi ɗuum.

8 Piyeer wi'i mo:

—Haalanam yalla wo ɗum jaati connuɗon ngesa mooɗon ngaan naa?

O wi'i:

—Ayyo, nii foti.

9 Ndeen Piyeer wi'i mo:

—Noy de aan e gora dewruɗon faa ndaartindoɗon Ruuhu Joomiraaɗo? Inan, uwoyɓe gora ina ngara, faa ɓe njaare, aan du!

10 De wakkati gooto, kanko du, o saami yeeso Piyeer, wo o maayɗo. Jokolɓe ɓeen naati, tawi o maayii. Ɓe ndonndii mo, ɓe njaltini yaasin, ɓe uwi mo ɗakkol goriiko.

11 Kulol manngol nanngi kawrital goonɗinɓe e nanɓe ɗum fuu.

No nulaaɓe ɓeen ngolliri maandeeji kaayniiɗi e kaayeefiiji

12 Nulaaɓe ɓeen ina ngaɗa maandeeji kaayniiɗi e kaayeefiiji keewɗi hakkunde yimɓe. Tawi goonɗinɓe ɓeen fuu ina kawrita ley danki Suleymaana kiin, ɓe fuu ɓe ɓernde wootere.

13 Yimɓe heddiiɓe ɓeen, fay gooto e muɓɓen suusaa hawtude e maɓɓe. Ammaa yimɓe ɗoon na teddina ɓe.

14 Goonɗinɓe Joomiraaɗo ɓeen ina ɓeydoroo yimɓe heewɓe, worɓe e rewɓe.

15 Faa ɗum hewtini yimɓe waddoyde nyawɓe, iɓe mburtina ɗum'en dow laabi,

§ **4:36** ***Yimɓe lenyol Lewi*** ngonnoo ndaaranooɓe golle dewal Laamɗo gilla e jamaanu Muusaa.

iɓe mballina ɗum'en e dow leese e daage, faa nde Piyeer waroyi fu, ɗowki muuɗum meema yoga maɓɓe.

16 Yimɓe heewɓe yuuri e gure piiliiɗe Urusaliima, ngaddi nyawɓe e wonduɓe e ginnaaji. Ɓeen fuu ndannaa.

No nulaaɓe ɓeen torriraa

17 Ndeen, Almaami Mawɗo e battaa'en muuɗum ɓeen, ɗum woni Saduki'en, keewi kiram.

18 Ɓe nanngi nulaaɓe ɓeen, ɓe ommbi ɗum'en ley kasu.

19 Ammaa e jemma oon, maleyka Joomiraaɗo gooto omti dammbuɗe kasu ɗeen, wurtini ɓe, wi'i:

20 —Njehee ndarowee ley suudu dewal mawndu toon, mbaajoɗon yimɓe haala nguurndam goongalajam ɗam fuu.

21 Nde ɓe nannoo ko maleyka oon wi'i fu, ɓe njehi, ɓe naatowi suudu dewal mawndu nduun gilla fajiri, iɓe njanngina.

Ndeen Almaami Mawɗo oon e battaa'en muuɗum noddi waalde Saahiiɓe e mawɓe Israa'iila fuu batu. Ɓe njamiri nulaaɓe ɓeen ittowee to kasu toon, ngaddee.

22 Ammaa nde doomooɓe ɓeen njottinoo ndeen, tawaay ɓe e ley kasu toon. Ɓe njeccii, ɓe kaaltani waalde Saahiiɓe ɓeen, ɓe mbi'i:

23 —Min tawii kasu nguun ina uddii ina sokii, doomooɓe ɓeen ina keddii yaasin ina kuccunduri e dammbuɗe ɗeen, ammaa nde min udditinnoo ndeen, min tawaay fay gooto ley toon.

24 Nde mawɗo doomooɓe suudu dewal mawndu oon e hooreeɓe almaami'en ɓeen nannoo ɗum fu, ɓe mbemmbaa, ɓe kunngii faamude fuu ko ɗum waawi laataade.

25 Ndeen goddo wari, humpiti ɓe, wi'i:

—Inan, worɓe ɓe ommbunoɗon ley kasu ɓeen, ina ndarii ley suudu dewal mawndu, ina njanngina yimɓe!

26 Ndeen, mawɗo doomooɓe oon yaadi e doomooɓe ɓeen, ngartiri nulaaɓe ɓeen. Ammaa ɓe ngaɗiraay ɗum doole sabo iɓe kula taa yimɓe paddа ɓe kaaye.

27 Nde ɓe ngartirnoo nulaaɓe ɓeen fu, ɓe ndarni ɗum'en yeeso waalde Saahiiɓe ndeen. Almaami Mawɗo oon yami ɓe,

28 wi'i:

—Min cappanii on sappannde sattunde, taa mbaajoɗon e innde gorko oon. De ndaaree ko ngaɗuɗon! On cankitii waaju mooɗon oon ley Urusaliima fuu. Katin du, oɗon njiɗi yowude dow amin wareede gorko oon.

29 Piyeer e nulaaɓe ɓeen njaabii, mbi'i:

—Ina tilsi neddo ɗowtanoo Laamɗo, wanaa yimɓe.

30 Laamɗo maamiraaɓe meeɗen iirtinii Iisaa mo tontuɗon e leggal de mbarɗon ɗum oon.

31 Wo kanko Laamɗo teddini faa toowni, de joyyini mo gere nyaamo muuɗum. Laamɗo waɗi mo hooreejo, waɗi mo kisinoowo faa o hokka Israa'iilankooɓe no

tuubira, faa keɓa yaafaneede lutti muɓɓen.
32 Minen ngoni seedeeɓe kabaaruuji ɗiin. Ruuhu Ceniiɗo mo Laamɗo hokki ɗowtaniiɓe ɗum du na seedii ɗum.
33 Nde waalde Saahiiɓe ɓeen nannoo ɗum ndeen, tikki sanne, anniyii warude ɓe.
34 Ammaa ina woodi toon gorko jeyaaɗo e waalde Farisa'en bi'eteeɗo Gamaliyel, jannginoowo Tawreeta Muusaa, tedduɗo e yimɓe fuu. Gorko oon ummii, darii hakkunde waalde Saahiiɓe ndeen, yamiri nulaaɓe ɓeen njaltinee seeɗa.
35 Caggal ɗuum, o wi'i ɓe:

—Israa'iilankooɓe, ndeenee ko'e mon e yimɓe ɓe, e ko anniyiɗon waɗude ɗuum.
36 Ɓooyaay ko Tewdas ɓangunoo. Imo jogorinoo hoore makko won ko o laatii. Ko waɗata yimɓe keme nayo ina njokkunoo mo. O waraama, jokkunooɓe mo ɓeen fuu cankitake, de ɗum fuu laatake ɓolum.
37 Caggal makko, Yahuuda Galilinkeejo oon wariino wakkati limgal. Yimɓe heewɓe njokki ɗum. Kam du halkaa, jokkuɓe ɗum ɓeen fuu cankitii.
38 Joonin, miɗo haalana on: accee yimɓe ɓeen, celon ɓe. Sabo si anniyaaji maɓɓe e golle maɓɓe to yimɓe yuuri fu, ɗum fiirtoto.
39 Ammaa si tawii to Laamɗo ɗum yuuri du, on mbaawaa sakkaade ɗum. Kaybee, taa on kaɓu e Laamɗo!
40 Waalde Saahiiɓe ndeen jaɓi dabare makko. Ɓe nodditi nulaaɓe ɓeen, ɓe piyi ɗum'en, ɓe cappani ɗum'en taa kaala e dow innde Iisaa katin, ɓe njoofi ɗum'en.
41 Nulaaɓe ɓeen ndilli yeeso waalde Saahiiɓe ndeen. Ɓe ceyii sabo Laamɗo ndaardii ɓe iɓe poti huyfineede saabe innde Iisaa.
42 Nyannde fuu ɓe njoppaay waajaade e jannginde Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu kaan ley suudu dewal mawndu e ley galleeji.

6

No worɓe njeɗɗo cuɓoraa faa mballa nulaaɓe

1 E balɗe ɗeen, tawi taalibaaɓe ɓeen ina ɓeydoo heewude. Alhuudiyankooɓe haalooɓe geresankoore mbuykani Alhuudiyankooɓe haalooɓe ibraninkoore, mbi'i kam'en kaa, rewɓe muɓɓen ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi ɓeen njeɗataake ko njeyi heɓude e neema nyannde fuu.
2 Nulaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen noddi jamaa goondinɓe oon fuu, mbi'i:

—Min kaanaa yoppude konngol Laamɗo faa min peccana yimɓe nyaamdu.
3 Sakiraaɓe, cuɓee hakkunde mooɗon worɓe njeɗɗo anndiraaɓe ko woodi, heewɓe Ruuhu Ceniiɗo e hakkillo, faa min kalfina ɗum'en gollal ngaal.
4 Minen kaa, accon min tinnoo e du'aare e waajaade konngol Laamɗo.

5 Haala kaan weli goondinɓe ɓeen fuu. Ndeen
ɓe cuɓii Etiyen, gorko keewɗo
goondinal e Ruuhu Ceniiɗo,
kam e Filipu e Porokor e
Nikanor e Timon e Par-
mena e Nikolas, jeyaaɗo
Antiyoki naatuɗo e diina
Alhuudiyankooɓe oon.
6 Ɓe ngaddi suɓaaɓe ɓeen
yeeso nulaaɓe. Ɓeen njowi
juuɗe muɓɓen e dow maɓɓe,
ndu'anii ɓe.
7 Konngol Laamɗo ina
yaaja yaade. Taalibaaɓe ina
ɓeydoo heewude sanne e
ley Urusaliima. Almaami'en
heewɓe ngoondini Iisaa.

No Etiyen nanngiraa

8 Etiyen, kebbinaaɗo
moyyere e baawɗe Laamɗo
oon, ina waɗa kaayeefiiji e
maandeeji kaayniiɗi mawɗi
hakkunde yimɓe.
9 Ammaa yimɓe woɓɓe
ngari ndukidi e Etiyen.
Ɓeen ngoni jeyaaɓe e waa-
jordu wi'eteendu waajordu
rimɗinaaɓe. Ley maɓɓe ina
woodi yuuruɓe Sireene e
Alesandiri e Silisi e Aasiya.
10 Ammaa ɓe kunngii
jaalaade mo sabo imo haalda
e maɓɓe hakkilantaaku e
Ruuhu.
11 Ndeen ɓe nyoyyi yimɓe
mbi'a nanii imo mbonkoo
Muusaa e Laamɗo.
12 Nii ɓe umminiri hakkil-
looji jamaa oon e mawɓe
ɓeen e jannginooɓe Tawreeta
ɓeen. Ɓe ngari, ɓe nanngi
Etiyen, ɓe njaari ɗum to
waalde Saahiiɓe toon.
13 Ɓe ngaddi seedeeɓe
fewreeɓe, ina mbi'a:
—Gorko o selataa wi'ude ko
boni dow wuro seniingo ngo
e Tawreeta Muusaa.
14 Min nanii imo wi'a
Iisaa Nasaraatuujo oon
liɓan suudu ndu, de waylita
al'aadaaji ɗi Muusaa yoppidi
en ɗiin.
15 Saahiiɓe jooɗiiɓe ɗoon
ɓeen fuu ndaari Etiyen faa
woodi, nji'i yeeso makko ina
wa'i hono yeeso maleyka ni.

7

Waaju Etiyen

1 Ndeen Almaami Mawɗo
oon yami Etiyen:
—Yalla ko ɓe mbi'i ɗuum,
wo noon worri naa?
2 Etiyen jaabii, wi'i:
—Sakiraaɓe e baabiraaɓe,
kettindanee kam! Laamɗo
jom teddeengal oon ɓanganii
maami en Ibrahiima nde
wonnoo leydi Mesopotami,
fadde muuɗum hoɗoyde
Haran,
3 wi'i ɗum: «Eggu e leydi
maa e lenyol maa, njahaa
e leydi ndi kollanmaami
ndiin.»*
4 Ndeen Ibrahiima dilli
leydi Kaldiya, yehi hoɗowi
Haran. Caggal maayde
bammum, Laamɗo eggini
ɗum ɗoon, waddi ɗum e
leydi ndi koɗuɗon e muuɗum
joonin ndi.
5 Laamɗo hokkaay mo
e leydi ndi tafon, fay
taaɓannde. Ammaa aadake
hokkude mo ndi, ndi laatoo
halal makko, kanko e yuwdi
makko, fay si taweede o
walaa ɓiɗɗo tafon.
6 Inan ko Laamɗo wi'i:
«yuwdi maa feran jooɗowoo

* **7:3** Fuɗɗoode 12.1.

leydi njananndi, maree, torree duuɓi keme nay.

7 Ammaa leydi marundi ɓe ndiin, mi jukkoto ndi. Caggal ɗuum, ɓe njaltan leydi ndiin, ɓe teddina kam e nokku ooɗo.»† Wo noon Laamɗo wi'i.

8 Ndeen Laamɗo haɓɓidi e Ibrahiima amaana. Taadagol laatii maande amaana oon. Hono noon, ko Ibrahiima heɓi Isiyaaka ɗuum, taadi ɗum nde waɗunoo balɗe jeetati. Hono noon Isiyaaka taadiri Yaakuuba. Hono noon Yaakuuba du waɗiri ɓiɓɓe muuɗum sappo e ɗiɗo, laatiiɓe maamiraaɓe lenyi meeɗen sappo e ɗiɗi.

9 Maamiraaɓe ɓeen kaasidii Yuusufi, conni ɗum Misira. Ammaa Laamɗo ina wondi e makko,

10 hisini mo e torraaji ɗi o torraa fuu, hokki mo moyyere e hakkilantaaku yeeso Fira'awna kaananke Misira oon. Oon waɗi mo dawranoowo galle muuɗum e Misira fuu.

11 Ndeen rafo waɗi ley Misira e Kanaana fuu. Ɓillaare mawni faa maamiraaɓe meeɗen kunngii nyaamdu.

12 Nde Yaakuuba nannoo nyaamri ina woni ley Misira ndeen, neli toon maamiraaɓe meeɗen. Ɓe njehi, ɓe ngarti.

13 Nde ɓe njeccinoo Misira ɗiɗaɓerde fu, Yuusufi anndintinii sakiraaɓe muuɗum ɓeen hoore mum. Suudu baaba Yuusufi du ɓangani Fira'awna.

14 Ndeen Yuusufi neli noddanee bammum Yaakuuba e koreeji muuɗum fuu. Wo ɓe yimɓe capanɗe njeɗɗo e njoyo.

15 Yaakuuba nootowii Yuusufi Misira. O maayi toon, kanko e maamiraaɓe meeɗen ɓeen.

16 Ɓe njaaraa Sikem, ɓe uwaa e saabeere nde Ibrahiima soorunoo e ɓiɓɓe Hamor buuɗi cardi to Sikem toon.

17 Nde amaana mo Laamɗo waɗannoo Ibrahiima ɓadinoo yottaade ndeen, Ibraninkooɓe keewi ley Misira.

18 Wakkati oon, kaananke goɗɗo mo anndaano Yuusufi laamii Misira.

19 Kaananke oon hiili lenyol meeɗen, torri maamiraaɓe meeɗen faa tilsinani ɓe ɓe njoppa cukaloy maɓɓe faa maaya.

20 Ley wakkati oon, Muusaa rimaa, wo korsuɗo Laamɗo. O muyninaa lebbi tati ley galle baabiiko.

21 Nde o yoppanoo ndeen, ɓii Fira'awna debbo hooyi mo, jogorii mo ɓiyum.

22 Hono noon Muusaa janngiri anndal Misirankooɓe fuu, o laatii barkinaaɗo e haalaaji e golle fuu.

23 Nde Muusaa heɓunoo duuɓi capanɗe nay ndeen, muuyi wallude sakiraaɓe muuɗum ɓiɓɓe Israa'iila.

24 O yi'i Misiranke ina toonyoo gooto maɓɓe. O yomnitanii neɗɗo makko oon ko toonyaa ɗuum, o fiyi Misiranke oon, o wari ɗum.

25 Imo sikka sakiraaɓe makko ɓeen paaman Laamɗo ina hisinira ɗum'en e makko, de ɓe paamaay.

† **7:7** Fuɗɗoode 15.13-14.

26 Jaango majjum o tawdi
ɗiɗo maɓɓe ina kaɓa. O tefi
rewrintinde ɓe, o wi'i: «Yigi-
raaɓe am, onon, on sakiraaɓe!
Ɗume waɗi de oɗon kaɓa?»
27 Ndeen toonyiiɗo gondo
muuɗum oon dunyi mo, wi'i:
«Moy waɗi ma hooreejo naa
carotooɗo amin?
28 Ɗum le a jiɗuɗo warude
kam no mbardunoɗaa Misir-
anke oon keeŋan naa?»‡
29 Muusaa doggi saabe
konngol ngool, de laatowii
janano ley leydi Madiyan. O
heɓi toon ɓiɓɓe worɓe ɗiɗo.
30 Nde o hiɓɓinnoo toon
duuɓi capanɗe nay ndeen,
maleyka ɓangi e makko e
ley ɗemle yiite e wuumoore
huɓɓoore, ley ladde ɗakkol
waamnde wi'eteende Sinayi.
31 Nde Muusaa yi'unoo
ɗum ndeen, ɗum haaynii
ɗum. Imo ɓattitoo faa o
ndaara, de daande Joomi-
raaɗo wi'i:
32 «Miin woni Laamɗo
maamiraaɓe maaɗa, Ibrahi-
ima e Isiyaaka e Yaakuuba.»
De Muusaa na diwna, suusaa
ndaarude toon katin.
33 Joomiraaɗo wi'i mo:
«Ɓorta paɗe maa, sabo nokku-
ure ɗo ndariɗaa ɗoon wo
seniinde.
34 Mi yi'ii torra kewtiiɗo
yimɓe am ɓeen to Misira, mi
nanii uumaali maɓɓe. Mi jip-
pake faa mi ɓillita ɓe. Joonin
le, war, mi nule Misira.»§
35 Muusaa mo ɓe calanii
de ɓe mbi'i: «Moy waɗi
ma hooreejo naa caro-
tooɗo?», wo oon Laamɗo nuli.
Laamɗo waɗi ɗum hooreejo e
kisinoowo, waɗi ɗum e jun-
ngo maleyka ɓangannoɗo
ɗum e ley wuumoore oon.
36 Kanko wurtini ɓe, o
waɗi kaayeefiiji e maandeeji
kaayniiɗi ley leydi Misira
e ley maayo Maaliya e ley
ladde duuɓi capanɗe nay.
37 Oon woni Muusaa biiɗo
ɓiɓɓe Israa'iila: «Laamɗo nul-
dan on annabaajo hono am,
sakiike mooɗon.»
38 Nde ɓe kawritinnoo
ley ladde ndeen, wo kanko
wondi e maleyka kaal-
dunooɗo e makko to waam-
nde wi'eteende Sinayi.
Kanko laatii jottinoowo ɗum
fuu to maamiraaɓe meeɗen.
Wo kanko heɓi haalaaji
buurnooji faa o hokka en.
39 Ammaa maamiraaɓe
meeɗen njaɓaay ɗowtanaade
mo. Ɓe calanii mo, hakkil-
looji maɓɓe pornyii Misira.
40 Ɓe mbi'i Haaruuna:
«Waɗan en tooruuji ardotooɗi
en, sabo en anndaa ko hewtii
Muusaa jaltinnooɗo en leydi
Misira oon.»*
41 Ley balɗe ɗeen, ɓe tafi
tooru nanndundu hono ga'el.
Ɓe ngaɗani ndu kirsamaari,
iɓe ngaɗa weltaare saabe
golle juuɗe maɓɓe.
42 Ndeen Laamɗo tottitii
ɓe, yoppiri ɓe rewude koode
kammu, hono no winndiraa
e dewtere annabaaɓe:
«Hey lenyol Israa'iila!
Duuɓi capanɗe nay ɗi
ngaɗuɗon ley ladde
ɗiin,
on ngaɗanii kam
sadakaaji e kirsamaaji
naa?

‡ **7:28** Wurtagol 2.11-14. § **7:34** Wurtagol 3.1-10. * **7:40** Wurtagol 32.1.

43 On ngaɗaay. On ndon-
ndake hukum ɗo tooru
moodon Molok resaa,
kam e tooru ndu
ngaɗuɗon hoodere
mon wi'eteende Refan,
nate ɗe moyyindon faa
cujidanon ɗum'en!
Ɗum waɗi de miɗo eggina on,
faa njaareɗon caggal
Baabiila.»†
44 Etiyen ɓeydi katin:
—Maamiraaɓe meeɗen
ɓeen ina njoginoo hukum
seedaaku ley ladde. Hukum
oon moyyiniraama hono no
Laamɗo tindiniri Muusaa, e
sifa mo o holli ɗum.
45 Maamiraaɓe meeɗen
ndoni hukum oon. Ɓe
eggidi e makko wakkati mo
Yoosuwa ardinoo ɓe. Ɓe
nanni ɗum leydi ndi ɓe teeti
e lenyi ɗi Laamɗo riiwi ɗiin.
Ɗum worri noon faa jamaanu
Daawda.
46 Daawda heɓi moyyere
Laamɗo, o nyaagii ɗum faa
yardoo o nyiɓana Laamɗo
Yaakuuba joonnde.
47 De wo Suleymaana, kam
nyiɓi suudu nduun.
48 Ammaa Laamɗo Toowɗo
oon jooɗataako e cuuɗi
ɗi yimɓe nyiɓi, hono no
annabaajo wi'iri:
49 «Joomiraaɗo wi'i:
Kammu wo jooɗorgal am,
leydi woni to koyɗe am
njaaɓata.
Suudu nduye nyiɓanton
kam?
E nokku oye powtin-
toomi?
50 Wanaa miin tagiri kulle
ɗeen fuu baawɗe am
naa?»‡
51 Etiyen ɓeydi katin, wi'i:
—Onon sattuɓe, yoorɓe
ɓerɗe, faaɗinkiniiɓe! Abada
on celaay salanaade Ruuhu
Ceniiɗo! On laatake hono
maamiraaɓe moodon ɓeen ni.
52 Moy woni annabaajo
mo maamiraaɓe moodon
torraay? Ɓe mbarii haalan-
nooɓe haala garol Ponndi-
tiiɗo. Joonin onon e ko'e
moodon du, on njambake
Ponnditiiɗo oon, on mbarii
ɗum.
53 On keɓii Tawreeta
Muusaa mo maleyka'en
njippini de on njokkaay ɗum.

No Etiyen wardaa e kaaye

54 Nde Saahiiɓe ɓeen
nannoo haalaaji ɗiin fu, ɓe
tikkani mo sanne sanne
faa iɓe nyeryundura nyiiye
maɓɓe.
55 Ammaa kanko keb-
binaaɗo Ruuhu Ceniiɗo oon,
o tiggitii kammu, o yi'i man-
ngu Laamɗo, o yi'i Iisaa ina
darii gere nyaamo Laamɗo.
56 O wi'i:
—Ndaaree! Miɗo yi'a
kammu ina udditii, Ɓii
Neɗɗo ina darii gere nyaamo
Laamɗo!
57 Ɓe mbulli semmbe, ɓe
cukki noppi maɓɓe, ɓe fuu ɓe
ngurbitanii mo.
58 Ɓe mburtini mo ngal-
luure ndeen, ɓe limni mo
kaaye. Seedeeɓe ɓeen ɓortii
saayaaji muɓɓen dowuuji,
mballini ɗakkol koyɗe jokolle
bi'eteeɗo Sool.
59 Wakkati mo ɓe limnata
Etiyen kaaye oon, du'ii, wi'i:
—Iisaa Joomiraaɗo, inan
yonki am, jaɓu ki!

† **7:43** Amos 5.25-27. ‡ **7:50** Esaaya 66.1-2.

60 Ndeen, o hofii, o feekii
faa toowi, o wi'i:
—Joomiraaɗo, taa rewta ɓe
e hakke o!
Nde o haalnoo ɗum ndeen,
o maayi.

8

1 Sool ina yardii ko ɓe
mbari Etiyen ɗuum.
Nyalooma oon, torra
mawɗo hewtii kawrital
goondiinɓe wonɓe Urusaliima
toon. Ɓe fuu ɓe cankitii ley
leyɗe Yahuudiya e Samariya,
si wanaa nulaaɓe ɓeen.
2 Worɓe hulɓe Laamɗo
uwi Etiyen, mboyi ɗum bojji
keewɗi.
3 Sool kaa yehi na halka
kawrital goondiinɓe ngaal.
Imo naata cuudi, imo nannga
worɓe e rewɓe, imo daasa
ɗum'en, imo uddowa ɗum'en
ley kasu.
4 Ammaa sankitiiɓe ɓeen
naati e yiilaade ina mbaajoo
Kabaaru Lobbo.

No Filipu waajorii Kabaaru Lobbo ley leydi Samariya

5 Filipu du yehi ngalluure
wonnde ley leydi Samariya,
ina waajoo yimɓe kabaaru
Almasiihu.
6 Yimɓe toon heewɓe
nani kabaaru maandeeji
kaayniidi ɗi Filipu wadi,
woodi nji'i ɗum du. Ndelle
ɓe kettindii waaju makko faa
woodi.
7 Wonduɓe e ginnaaji
heewɓe, ginnaaji ɗiin njaltiri
bullaali mawɗi. Heewɓe ɓe
ɓalli muɓɓen mbaati ndadi,
kam'en e bonnguuɓe.
8 Ɗum laatanii ngalluure
ndeen seyo manngo.
9 Gorko bi'eteeɗo Simon
ina wonnoo ley ngalluure
ndeen. Imo gollannoo ndag-
gadaaku, imo haayninoo
Samariyankooɓe sanne, imo
wiitoo wo o neɗɗo mawɗo.
10 Yimɓe ɓeen fuu ina
njaɓani mo, gilla suka faa
mawɗo. Ɓe mbi'i:
—Gorko o jogii baawɗe
Laamɗo bi'eteeɗe «Baawɗe
mawɗe».
11 Ɓe njokkii mo ko ɓooyi
sabo imo haayninoo ɓe e
dabare makko.
12 Ammaa nde Filipu
waajinoo ɓe Kabaaru Lobbo
haala laamu Laamɗo e haala
Iisaa Almasiihu ndeen, ɓe
ngoondini. Worɓe e rewɓe du
lootaa lootagal batisima*.
13 Simon e hoore muuɗum
goondini, kam du. Nde o
batisaa ndeen, o takkunduri
e Filipu. O yi'i maandeeji
kaayniidi e kaayeefiiji mawɗi
gaɗaadi ɗiin, de ɗum haaynii
mo.
14 Nulaaɓe wonɓe Urusali-
ima ɓeen nani Samariyankooɓe
ngoondinii konngol Laamɗo.
Ɓe nuldi ɗum'en Piyeer e
Yuhanna.
15 Nde ɓeen njottinoo
ndeen, ndu'anii ɓe faa ɓe
keɓa Ruuhu Ceniiɗo,
16 sabo Ruuhu Ceniiɗo jip-
paaki e dow fay gooto maɓɓe
tafon. Wo dow innde Iisaa
Joomiraaɗo oon tan ɓe mbati-
siraa.
17 Ndeen Piyeer e Yuhanna
njowi juuɗe muɓɓen dow
maɓɓe de ɓe keɓi Ruuhu
Ceniiɗo.

* **8:12** Ɗo wi'ete ***lootagal batisima*** dow haala batisima, *lootagal tuubu* maa *mutineede* du na wi'ee.

18 Nde Simon yi'unoo
Piyeer e Yuhanna ina njowi
juuɗe muɓɓen dow maɓɓe
ina kokka ɓe Ruuhu Ceniiɗo
ndeen, inndani ɓe ceede,
19 wi'i:
—Kokkee kam miin du
baawɗe ɗe faa mo njowumi
juuɗe am e dow muuɗum fuu
heɓa Ruuhu Ceniiɗo.
20 Ndeen Piyeer jaabii mo,
wi'i:
—Wo Laamɗo halke, aan
e cardi maa, sabo a miilii
dokkal Laamɗo na heɓiree
ceede!
21 A walaa ngeɗu ley golle
amin, ɗum walanaa ma, sabo
ɓernde maa fonnditaaki to
Laamɗo.
22 Tuubu, wurta e bonanda
maa oon, nyaagoɗaa Joomi-
raaɗo yalla imo yaafe e an-
niya maa bonɗo oon.
23 Sabo mi yi'ii ma a
kaaɗuɗo ɓernde, hakke maa
haɓɓii ma.
24 Simon jaabii, wi'i:
—Nyaaganee kam Joomi-
raaɗo taa fay huunde e ko
mbiiɗon ɗuum hewtoo kam.
25 Woodi, Piyeer e Yuhanna
ceedanii Almasiihu, mbaajii
konngol Joomiraaɗo toon.
Caggal ɗuum, ɓe njeccii
Urusaliima. Dow laawol
ngool du, iɓe mbaajoo
Kabaaru Lobbo oon e gure
Samariya keewɗe.

*No Filipu batisiri howru-
ujo kaananke Etiyopi*

26 Maleyka Joomiraaɗo wi'i
Filipu:
—Umma, yaaru horɗoore,
kooyaa laawol jeewniingol
yuuroowol Urusaliima ina
fonndii Gaaja ngool.
27 O ummii, o yehi. O
hawri e gorko Etiyopiyanke.
Gorko oon wo howruujo
Kandasa. Maanaa Kandasa
wo «laamiiɗo debbo Etiyopi».
Wo o coortaaɗo, kayboowo
beembal jawdi kaananke
debbo oon. Tawi o yehi-
ino Urusaliima sujidande
Laamɗo.
28 Ko o wartata ɗuum,
imo jooɗii e dow torkooru
makko puccu, imo jannga ley
dewtere annabi Esaaya.
29 Ruuhu wi'i Filipu:
—Batta, samnda torkooru
nduun.
30 Filipu doggi hewti ndu,
nani imo jannga dewtere
annabi Esaaya, de wi'i mo:
—Ndelle aɗa faama ko njan-
ngataa ɗuum naa?
31 Gorko oon jaabii, wi'i:
—Noy paamirammi si fay
gooto fiirtanaay kam?
O nyaagii Filipu yeeŋa
jooɗodoo e makko.
32 Inan aayaaje ɗe o janngi
ley dewtere ndeen:
«O yaaraama hono mbaalu
kirsoyteengu ni.
No baalel deyyinortoo
yeeso kesoowo leeɓi
muuɗum ni,
hono noon o muɓɓiri
hunnduko makko.
33 Ɓe leeyinii mo, ɓe carii mo
sariya bonɗo.
Moy waawi fillaade filla
yuwdi makko?
Sabo ɓe ittii yonki makko
ley adunaaru ga.»†
34 Howruujo oon wi'i Filipu:
—Miɗo ŋaare, haalanam
dow moy annabaajo oon

† **8:33** Esaaya 53.7-8.

haalata haala ka. Wo dow hoore muuɗum naa wo goɗɗo?

35 Ndeen Filipu fuɗɗi haalude dow aayaaje ɗeen, de waajii mo Kabaaru Lobbo haala Iisaa.

36 Iɓe njokki laawol maɓɓe ngool faa ɓe nji'i ndiyam. Howruujo oon wi'i:

—Inan ndiyam! Ɗume haɗata kam looteede lootagal batisima?

37 [Filipu wi'i:

—Si tawii aɗa goondini e ɓernde laaɓunde fu, walaa ko haɗete batiseede. O jaabii, o wi'i:

—Miɗo goondini Iisaa Almasiihu woni Ɓii Laamɗo.]‡

38 O yamiri torkooru nduun daroo. Ɓe ɗiɗo fuu ɓe njippii, ɓe naati ndiyam ɗaam. Filipu looti mo lootagal batisima.

39 Nde ɓe mburtinoo ndiyam ɗam ndeen, Ruuhu Joomiraaɗo hooyi Filipu. Howruujo oon yiitaay mo katin, jokki laawol muuɗum, ina seyii.

40 Filipu tawowaa Ajootus.§ Gilla ɗoon faa Kaysariya, wuro fuu ngo o wari e muuɗum, o waajoto Kabaaru Lobbo.

9

No Sool tuubiri

1 Sool ina heddii na haala haalaaji kulɓiniiɗi dow taalibaaɓe Joomiraaɗo ɓeen, na wi'a o waran ɗum'en. O yehi to Almaami Mawɗo.

2 O ŋaarii ɗum ɗerewol yamiroore nannoore mo cuuɗi Alhuudiyankooɓe baajordi gondi Damas. Hono nii, si o tawii toon yimɓe jokkuɓe laawol Iisaa, gorko e debbo fuu, o nannga ɗum'en, o haɓɓa, o yaara Urusaliima.

3 Nde o yahunoo faa o ɓattitii Damas ndeen, wakkati gooto annoora yuuri dow kammu fiilii mo.

4 O saami e leydi, o nani daande ina wi'a mo:

—Sool, Sool, ko waɗi de aɗa torra kam?

5 Sool yami:

—Aan wo a moy, joomam?

Nde o yamunoo ɗum fu, jaabu wari e makko:

—Miin, wo mi Iisaa mo torrataa oon.

6 Umma naatu e ley ngalluure ndeen. Ɓe kaalante ko tilsi ngaɗaa.

7 Worɓe wonduɓe e makko ɓeen nani daande ndeen ammaa nji'aay fay gooto. Ɓe ndarii, ɓe mbemmbaa faa ɓe muumɗi.

8 Sool ummii e leydi, ina feerti gite muuɗum ammaa yi'ataa fay huunde. Ndeen o ɗowaa, o nannaa Damas.

9 O waɗi balɗe tati o bumɗo. O nyaamaay, o yaraay.

10 Ley Damas ɗoon ina woodi taalibaajo bi'eteeɗo Ananiyas. E ley holleede, Joomiraaɗo noddi ɗum, wi'i:

—Ananiyas!

O jaabii, o wi'i:

—Naam, Joomiraaɗo.

11 Joomiraaɗo wi'i mo:

—Umma rewu laawol bi'eteengol Dartiingol,

‡ **8:37** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ngalaa aaya 37.

§ **8:40** E amaana kiiɗɗo wuro ***Ajootus***wi'etaakenaa Asdot.

naataa galle Yahuuda, piloɗaa gorko bi'eteeɗo Sool, jeyaaɗo Tarsus, sabo joonin imo waɗa du'aare.
12 O yi'i e ley holleede gorko bi'eteeɗo Ananiyas ina naata, ina yowa juuɗe muuɗum e makko faa o wumta.
13 Ananiyas jaabii, wi'i:
—Joomiraaɗo, mi narrii yimɓe heewɓe haala gorko o e torraaji keewɗi ɗi o waɗi seniiɓe maa wonɓe Urusaliima.
14 O wardii ɗo e yamiroore hooreeɓe almaami'en, faa o haɓɓa noddooɓe innde maa fuu.
15 Ammaa Joomiraaɗo wi'i mo:
—Yahu waɗoy no mbiimi ni, sabo mi suɓake gorko o faa o gollana kam. O anndina lenyi e kaanankooɓe e ɓiɓɓe Israa'iila du innde am.
16 Mi hollan mo na tilsi o torree torraaji keewɗi saabe am.
17 Ndeen, Ananiyas yehi, naatowi suudu nduun, yowi juuɗe muuɗum e makko, wi'i:
—Sakiike am Sool, Joomiraaɗo meeɗen Iisaa ɓangannooɗo ma e laawol nde ngarannoɗaa oon, nulii kam faa mbumtaa, keewaa Ruuhu Ceniiɗo.
18 Wakkati oon fu, huunde wa'unde hono koɓolaaje nii hoɓɓitii e gite Sool. O wumti, o ummii, de o lootaa lootagal batisima.
19 O nyaami, de semmbe makko warti. O heddodii e taalibaaɓe wonɓe Damas ɓeen balɗe seeɗa.

No Sool waajorii kabaaru Iisaa ley Damas

20 Wakkati oon fu, Sool fuɗɗi waajaade ley cuuɗi baajordi. Imo wi'a Iisaa jaati woni Ɓii Laamɗo.
21 Ɗum haaynii hettindaniiɓe mo ɓeen fuu, mbi'i:
—Wanaa kanko wonnoo torrannooɗo goonɗinɓe Iisaa wonɓe ley Urusaliima oon naa? Wanaa faa o haɓɓa goonɗinɓe o yaara ɗum'en to hooreeɓe almaami'en waddi mo ɗo naa?
22 De Sool ina heddii na ɓeydoroo semmbe e ley waaju muuɗum oon, faa ɗum jiiɓi Alhuudiyankooɓe wonɓe Damas ɓeen fuu. O laaɓinani ɓe Iisaa woni Almasiihu oon.
23 Balɗe njehi, ngarti, Alhuudiyankooɓe ndawridi faa mbara Sool.
24 Sool humpitii dabare maɓɓe ndeen. Yimɓe ina kayba dammbuɗe ngalluure ndeen jemma e nyalooma fuu, faa ɓe keɓa no ɓe mbarda mo.
25 Jemma gooto taalibaaɓe makko kooyi mo, ngatti mo e hanndeere, kaɓɓi ɓoggol, njaltiniri mo kokuwol piiliingol ngalluure ngool.

No taalibaaɓe wonɓe Urusaliima keɓiri hoolaade Sool

26 Nde Sool warnoo Urusaliima ndeen, muuyi hawritinde e taalibaaɓe Iisaa ɓeen. Ammaa ɓe fuu iɓe kula mo, ɓe koolaaki yalla o laatake taalibbo Iisaa goonga goonga.
27 Ndeen Barnabas yaari mo to nulaaɓe ɓeen, haalani ɗum'en no o yiiri Joomiraaɗo ina haalda e makko e laawol ngool, e no o waajorii haala

Iisaa e cuusal ley Damas toon.
28 Caggal ɗuum, Sool wondi
e maɓɓe, ina naata ina
wurtoo ley galleeji maɓɓe
Urusaliima, ina waajoroo
haala Joomiraaɗo e cuusal.
29 Imo haalda e Alhu-
udiyankooɓe haalannooɓe
geresankoore ɓeen, imo
yeddundura e maɓɓe, de
kamɓe kaa iɓe piloo warude
mo.
30 Nde sakiraaɓe makko
goondinɓe ɓeen annditinnoo
ɗum ndeen, njaari Sool
Kaysariya. Caggal ɗuum, ɓe
neli mo Tarsus.
31 Ndeen kawrital goondinɓe
ngaal heɓi jam ley Yahuudiya
e Galili, kam e Samariya fuu.
Ngal ɓeydi semmbe, ngal
yehi yeeso e kulol Joomi-
raaɗo, ngal ɓeydii heewude
saabe ballal Ruuhu Ceniiɗo.

No Piyeer danniri yimɓe ley Lidda e Joffe

32 Piyeer ina yiiloo e ley
leydi ndiin fuu. O jippanii
seniiɓe wonɓe Lidda ɓeen du.
33 O tawi toon gorko
nyawɗo mo ɓanndu muuɗum
fuu waati, bi'eteeɗo Eneya.
O waɗii duuɓi jeetati imo
waalii.
34 Piyeer wi'i mo:
—Eneya, Iisaa Almasiihu
dannii ma! Umma, moyyin
daɗɗo maa!
Wakkati oon pay, o ummii.
35 Wonɓe Lidda e ngenndi
Saron fuu nji'i mo, de tu-
ubani Joomiraaɗo.
36 Ley wuro Joffe ina woodi
taalibaajo debbo bi'eteeɗo
Tabita (maanaa majjum
woni «Lewla»). Ɗum woni
Dorkas e geresankoore. Imo
golla golleeji lobbi, imo
waɗana talkaaɓe moyyere.
37 E balɗe ɗeen o nyawi, o
maayi. O lootaa, de o walli-
naa ley suudu sooro tafon.
38 Wuro Joffe ngoon
woɗɗunduraa e Lidda, woodi
du, taalibaaɓe ɓeen nani
Piyeer ina woni to Lidda
toon. Ndelle ɓe neli worɓe
ɗiɗo ŋaaroo mo o yottoo
ɗum'en law.
39 Piyeer ummii, yaadi e
maɓɓe. Nde ɓe njottinoo
ndeen, ɓe njaari mo ley
suudu sooro toon. Rewɓe
talka'en ɓe goriraaɓe muɓɓen
maayi ɓeen fuu ɓattii ɗum
ina mboya, ina kolla ɗum
saayaaji e kaddule goɗɗe
ɗe Dorkas nyo'unoo nde
wondunoo e muɓɓen ndeen.
40 Piyeer wurtini yimɓe
ɓeen fuu, hofii, ina du'oo.
Caggal ɗuum, hucciti e
maayɗo oon, wi'i:
—Tabita, umma!
Ndeen Tabita feerti gite
muuɗum, yi'i Piyeer, ummii
joodii.
41 Piyeer nanngi junngo
makko, ummini mo. Caggal
ɗuum, o noddi seniiɓe ɓeen e
rewɓe talkaaɓe ɓeen, o holli
ɗum'en Tabita wo buurɗo.
42 Ɗum nanaama e ley
Joffe fuu, heewɓe ngoondini
Joomiraaɗo.
43 Piyeer ɓooyti Joffe balɗe
keewɗe to ceeloowo guri
bi'eteeɗo Simon.

10

*No Piyeer noddiraa to su-
udu Korneliyus*

1 Ley Kaysariya ina woodi gorko bi'eteeɗo Korneliyus. O mawɗo fedde sordaasi'en wi'eteende «fedde Italiyankooɓe».

2 O tinniiɗo e diina, kanko e koreeji makko fuu ɓe hulɓe Laamɗo. Imo sakkana Alhuudiyankooɓe sadakaaji keewɗi, imo waɗa du'aare to Laamɗo wakkati fuu.

3 Nyannde gomma wakkati yamnde tati, o yi'i e ley holleede maleyka ina naata suudu makko. Maleyka oon ina wi'a mo:

—Korneliyus!

4 O ndaari ɗum faa wooɗi, o huli, o wi'i ɗum:

—Joomam, ɗume?

Maleyka oon wi'i mo:

—Du'aawuuji maa e sadakaaji ɗi ngaɗanɗaa talkaaɓe ɗiin ina mbeli Laamɗo. Laamɗo yeggitaay ma.

5 Nulu joonin worɓe to wuro Joffe, faa noddowa Simon, bi'eteeɗo Piyeer.

6 Imo jippii to ceeloowo guri bi'eteeɗo Simon, mo suudu muuɗum hetti e maayo manngo.

7 Nde maleyka kaaldannooɗo e makko oon dillunoo ndeen, o noddi gollooɓe makko ɗiɗo e sordaasi gooto kulɗo Laamɗo jeyaaɗo e howruuɓe makko.

8 O haalani ɓe ko maleyka oon wi'i ɗuum fuu, o neli ɓe Joffe.

9 Jaango majjum, iɓe ngoni e laawol. Nde worɓe tato ɓeen ɓattinoo wuro ngoon ndeen, Piyeer yeeŋi dow suudu ɗo weeri ɗoon wakkati hakkunde naange faa waɗa du'aare.

10 O yolbii sanne, imo yiɗi nyaamude. Nde ɓe moyyinanta o nyaamdu ndeen, Laamɗo holli mo.

11 O yi'i kammu udditii, de huunde wa'unde hono disaare mawnde ina jippinee e leydi. Coɓɓuli muuɗum nay fuu ina kaɓɓaa.

12 Sii daabaaji fuu ɗi koyɗe nay, e kulle ladooje, kam e sii pooli fuu ina ngoni e mayre.

13 Daande wi'i mo:

—Piyeer, umma, hirsu, nyaam!

14 Piyeer wi'i:

—A'aa, abada Joomiraaɗo! Abada mi nyaamaay ko harmi naa ko tuuni.

15 Daande ndeen wi'i mo katin:

—Taa harmin ko Laamɗo laaɓini.

16 Ɗum waɗi noon kile tati. Ndeen disaare ndeen yeentinaa dow kammu.

17 Piyeer ina wemmbii dow ko hollaa ɗuum, ko ɗum fiirtata. Tawi worɓe ɓe Korneliyus nelunoo ɓeen, yamiino galle Simon, de joonin ɓe ngari. Ɓe ndarii e dammbugal.

18 Ɓe noddi, ɓe yami yalla Simon bi'eteeɗo Piyeer ɗoon jippii.

19 Piyeer ina heddii na miiloo dow ko yi'i ɗuum, faa Ruuhu wi'i ɗum:

—Worɓe tato ina pile.

20 Umma, jippa, njaadaa e maɓɓe tawa a sikkitiraay, sabo miin nuli ɓe.

21 Piyeer jippii, wi'i worɓe ɓeen:

—Inani kam, miin woni mo pilotoɗon oon. Ɗume waddi on?

22 Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:

—Korneliyus mawɗo sordaasi'en neli min. O gorko dartiiɗo, kulɗo Laamɗo, mo lenyol Alhuudiyankooɓe fuu seedanii moyyere. Maleyka ceniiɗo yamirii mo min nodde, ngaraa suudu makko, faa o nana waaju maaɗa.

23 Piyeer silmini ɓe, weerni ɓe jemma oon.

Jaango majjum, o ummii, o dillidi e maɓɓe. Sakiraaɓe woɓɓe jeyaaɓe Joffe njaadi e makko.

24 Jaango majjum katin ɓe njottii ngalluure Kaysariya. Korneliyus ina heɗinoo ɓe, noddi sakiraaɓe muuɗum e yigiraaɓe muuɗum ɓadiiɓe.

25 Nde Piyeer naatannoo ndeen, Korneliyus jaɓɓii ɗum, sujidani ɗum.

26 De Piyeer ummini mo, wi'i:

—Umma, sabo miin du mi neɗɗo tan.

27 Piyeer ina haalda e makko, faa ɓe naati suudu nduun, tawi toon yimɓe heewɓe ina kawriti.

28 O wi'i ɓe:

—Oɗon anndi daganaaki Alhuudiyanke jokkundura e mo wanaa Alhuudiyanke, naa weerande ɗum. Ammaa Laamɗo hollii kam taa mi ndaarda fay gooto karmuɗo naa tuunɗo.

29 Ɗum waɗi nde nelanɗon kam ndeen, mi warii, mi salaaki. Ɗum le, kaalanee kam, saabe ɗume noddirɗon kam?

30 Korneliyus jaabii, wi'i:

—Hannden woni balɗe nay, miɗo waɗa du'aare ley suudu am e wakkati hono o, yamnde tati ni, faa gorko mo kaddule jalbooje wari, darii yeeso am,

31 wi'i: «Korneliyus, Laamɗo jaabanake ma du'aawuuji maa e sadakaaji maa.

32 Joonin, nulu e wuro wi'eteengo Joffe, noddaneɗaa Simon, bi'eteeɗo Piyeer. Imo jippii to ceeloowo guri bi'eteeɗo Simon, mo suudu muuɗum hetti e maayo manngo.»

33 Ɗum waɗi de nelumi noddoweɗaa wakkati oon. A gaynii ko ngarɗaa ɗuum. Joonin min fuu inani min yeeso Laamɗo faa min kettindoo ko Joomiraaɗo yamiri ma mbaajoɗaa min fuu.

34 Ndeen Piyeer fuɗɗi haalude, wi'i:

—Joonin mi yi'ii goonga jaati Laamɗo ɓurdintaa yimɓe.

35 Neɗɗo kuloowo mo, gaɗoowo ko fonnditii, o jaɓan ɗum ko lenyol muuɗum laatii fuu.

36 Oɗon anndi konngol ngol Laamɗo nuldi ɓiɓɓe Israa'iila ngool. Konngol lobbol ngool na holla jam na heɓiree saabe Iisaa Almasiihu, kam woni Joomiraaɗo yimɓe fuu.

37 Oɗon anndi kabaaru o huuɓii leydi Yahuudiya fuu. Ɗum fuɗɗii gilla Galili, caggal ko Yaayaa waajii yimɓe loote batisima.

38 Oɗon anndi no Laamɗo suɓorii Iisaa Nasaraatuujo oon, no jippiniri e muuɗum Ruuhu Ceniiɗo e baawɗe.

Oɗon anndi no Iisaa yiilorii e nokkuuje fuu ina golla golleeji lobbi, ina danna ɓe Ibiliisa jaalii na torra fuu, sabo Laamɗo ina wondi e muuɗum.
39 Minen, min seedeeɓe ko o golli Yahuudiya e ko o golli Urusaliima fuu. Ɓe ɓili o e leggal palaangal, ɓe mbari mo.
40 Ammaa Laamɗo iirtinii mo nyannde tataɓerde, de ɓangini mo hakkunde amin.
41 Kaa wanaa yimɓe fuu o ɓangani. O ɓanganii seedeeɓe ɓe Laamɗo artii suɓaade ɓeen, minen nyaamduɓe e makko de njardi e makko caggal iirtagol makko ɓeen.
42 O yamirii min mbaajoo yimɓe, min ceedoo kanko woni mo Laamɗo waɗi carotoodo wuurɓe e maayɓe.
43 Kanko du woni mo annabaaɓe fuu ceedanii, mbi'i goondindo mo fuu heɓan yaafaneede hakkeeji muuɗum saabe innde makko.
44 Wakkati Piyeer waajotoo waaju oon ndeen, Ruuhu Ceniiɗo jippii e hettindiiɓe ɓeen fuu.
45 Alhuudiyankooɓe goondinɓe wardunooɓe e Piyeer ɓeen fuu ɗum haaynii ɗum'en, no dokkal Ruuhu Ceniiɗo ngaal saakorii e yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ni.
46 Sabo iɓe nana yimɓe ɓeen ina kaala e ɗemle janane, na njetta Laamɗo. Ndeen, Piyeer jaabii, wi'i:
47 —Yimɓe ɓeen keɓii Ruuhu Ceniiɗo hono no meeɗen ni. Moy waawi haɗude ɓe looteede lootagal batisima?
48 O yamiri ɓe mbatisiree e innde Iisaa Almasiihu. Caggal ɗuum, ɓe nyaagii mo o wonda e maɓɓe balɗe seeɗa.

11

No Piyeer jaaborii kawrital goondinɓe gonngal Urusaliima

1 Nulaaɓe e sakiraaɓe wonɓe Yahuudiya ɓeen nani yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe du keɓii konngol Laamɗo.
2 Nde Piyeer yeentunoo Urusaliima fu, goondinɓe tilsinɓe taadagol ɓeen peli ɗum,
3 mbi'i:
—A jippanake yimɓe ɓe taadaaki, a nyaamdii e muɓɓen!
4 Ndeen Piyeer haalani ɓe ko waɗi ɗuum gilla e fuɗɗoode faa e timmoode, wi'i:
5 —Wuro Joffe ngonnoomi, miɗo du'oo faa nji'umi e ley holleede huunde ɓanganii kam. Huunde wa'unde hono disaare mawnde nde coɓɓuli muuɗum nay fuu kaɓɓaa, ina jippinee yuuwde e kammu warde to am.
6 Taykiimi nde faa woodi, nji'umi daabaaji fuu ɗi koyɗe nay, e kulle ladde e ladooje e sii pooli fuu.
7 Nanumi daande ina wi'a kam: «Piyeer, umma, hirsu, nyaam!»
8 Mbiimi: «A'aa, abada Joomiraaɗo! Abada mi nyaamaay ko harmi naa ko tuuni.»

9 Daande dow kammu
ndeen jaabitii kam katin,
wi'i: «Taa harmin ko Laamɗo
laaɓini.»
10 Ɗum waɗi noon kile tati.
Caggal ɗuum, kulle ɗeen fuu
yeentinaa dow kammu.
11 De wakkati oon pay,
worɓe tato nulaaɓe to am
yuuruɓe Kaysariya ngari to
suudu ɗo min ngonnoo ɗoon.
12 Ruuhu Ceniiɗo wi'i kam
mi yaada e maɓɓe taa mi
sikkitira fay huunde. Saki-
raaɓe njeegomo ɓee ɗo njaadi
e am, de min naaddi suudu
Korneliyus.
13 O haalani min no o yiiri
maleyka ina darii ley suudu
makko ina wi'a mo: «Nulu
e wuro wi'eteengo Joffe nod-
daneɗaa Simon bi'eteeɗo Piy-
eer.
14 O haalante haalaaji kisi-
noowo ma, aan e koreeji maa
fuu.»
15 Nde puɗɗumi haalude
ndeen, Ruuhu Ceniiɗo jippii e
maɓɓe hono no jipporinoo e
meeɗen arande ni.
16 Ndeen, miccitiimi
konngol ngol Joomiraaɗo
wi'unoo: «Yaayaa batisir-
annoo ndiyam, ammaa
onon, on mbatisirte Ruuhu
Ceniiɗo.»
17 Si Laamɗo fonndii
en e maɓɓe, hokkii ɓe ko
hokkunoo en ɗuum nde
ngoondinnoɗen Joommen
Iisaa Almasiihu ndeen,
ndelle miin wo mi moy? Yalla
miɗo waawi haɗude Laamɗo
naa?
18 Nde ɓe nannoo ɗum
ndeen, ɓe ndeyyinii, iɓe njetta
Laamɗo, iɓe mbi'a:

—Laamɗo tuubinii yimɓe
ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe
du faa keɓa nguurndam
ngoongalajam.

*No Kabaaru Lobbo waajo-
raa ley Antiyoki*

19 Nde Etiyen waranoo
ndeen, goondinɓe torraama
faa cankitii. Woɓɓe njehi
faa Finisi e Kipirus e An-
tiyoki. Iɓe mbaajoo Alhu-
udiyankooɓe tan konngol
ngool.
20 Ammaa goondinɓe
woɓɓe yuurooɓe Kipirus e
Sireene naati Antiyoki ina
mbaajoo Kabaaru Lobbo
haala Iisaa Joomiraaɗo oon
hakkunde Geresankooɓe.
21 Baawɗe Joomiraaɗo ina
ngondi e maɓɓe. Yimɓe
heewɓe ngoondini, tuubi,
ngarti to Joomiraaɗo.
22 Kawrital goondinɓe
wonɓe Urusaliima ngaal nani
kabaaru gaɗuɗo Antiyoki
oon, neli toon Barnabas.
23 Nde oon yottinoo de yi'i
e maɓɓe moyyere Laamɗo fu,
seyii, tindini ɓe fuu ɓe tinnoo,
ɓe tabita e Joomiraaɗo e ɓerɗe
laaɓuɗe.
24 Barnabas wo gorko
lobbo, kebbinaaɗo Ruuhu
Ceniiɗo e goondinal. Jamaa
keewɗo goondini Joomiraaɗo
saabe makko.
25 Caggal ɗuum, Barnabas
yehi Tarsus faa filowoo Sool.
26 Nde o yiitunoo ɗum
ndeen, o yaari ɗum An-
tiyoki. Ɓe ngondi e kawrital
goondinɓe wonɓe toon
ɓeen hitaande hiɓɓunde, ɓe
njanngini yimɓe heewɓe.
Taalibaaɓe wonɓe Antiyoki
ɓeen artii fuu wi'eede Al-
masiyankooɓe.

27 E balɗe ɗeen, annabaaɓe
ley goondiinɓe yuurii Urusali-
ima ngari Antiyoki.
28 Gooto maɓɓe bi'eteeɗo
Agabus, ummii, darii, holliri
saabe Ruuhu rafo manngo
waɗan ley laamu Roma fuu.
(Woodi, rafo ngoon waɗii
e laamu kaananke mawɗo
bi'eteeɗo Kalawdiyus.)*
29 Taalibaaɓe ɓeen anniyii
hawrundurde mballa, mono
fuu ko waawi, faa ɓe nelda
sakiraaɓe maɓɓe wonɓe
Yahuudiya ɓeen.
30 Ɓe ngaɗi ɗum, ɓe nuldi
mballa kaan e juuɗe Barn-
abas e Sool faa kokkowa
mawɓe kawrital Urusaliima.

12

No goondiinɓe torriraa

1 Wakkati oon, kaananke
bi'eteeɗo Hirudus fuɗɗi
torrude woɓɓe ley kawrital
goondiinɓe ngaal.
2 O yamiri Yaakuuba
sakiike Yuhanna oon wardee
kaafaahi.
3 Nde o yiinoo iɗum weli
Alhuudiyankooɓe ndeen, o
nanngi Piyeer du. Ɓum hawri
e wakkati iidi buuru mo wat-
taaka rabilla.
4 Nde o nanngunoo Piyeer
ndeen, o ommbi ɗum ley
kasu. O yamiri pecce sor-
daasiiɓe nay loomtundura
e haybugol ɗum, fedde fuu
yimɓe nayo. O anniyii
yaarude ɗum yeeso yimɓe
fuu, si iidi Faltagol tilake.
5 Ɓum waɗi de Piyeer
haybaa e ley kasu nguun,
ammaa kawrital goondiinɓe
ngal selaay nyaaganaade mo
Laamɗo.
6 Nde Hirudus anniyinoo
yaarude mo sariya ndeen,
jemma oon imo ɗaanii
hakkunde sordaasiiɓe ɗiɗo,
imo haɓɓiraa callali ɗiɗi.
Ndaarooɓe woɓɓe du ina
kayba dammbugal kasu
ɗoon.
7 Wakkati oon, maleyka
Joomiraaɗo wari to makko,
annoora yayni ley suudu
nduun. Maleyka meemi mo,
findini mo, wi'i:
—Umma law!
Ndeen callali ɗiin kaɓɓitii,
yuwi e juuɗe makko, caami.
8 Maleyka oon wi'i mo:
—Haɓɓa kaɓɓorgol maa,
ɓorna paɗe maa.
Piyeer waɗiri noon. Ma-
leyka oon wi'i mo:
—Waana suddamaare maa,
njokkaa kam.
9 Piyeer wurtii, jokki mo,
de o faamaay ko maleyka
oon waɗata ɗuum wo goonga.
Imo miiloo wo o yi'u ɗum ley
holleede.
10 Ɓe paltii kayboowo aran-
deejo oon e ɗiɗaɓo fuu. Ɓe
njottii dammbugal njamndi
naarrugal ngalluure ndeen.
Ngal omtanii hoore maggal
yeeso maɓɓe. Ɓe njalti, ɓe
njokki laawol ngool. Wakkati
oon, maleyka oon seedi e
makko.
11 Hakkillo Piyeer warti,
wi'i:
—Joonin mi tannyorii
Joomiraaɗo nuli maleyka

* **11:28** ***Kalawdiyus*** wo kaananke Roma mawɗo njoyaɓo. O laamake hakkunde duuɓi 41 e 54 caggal rimeede Iisaa. Taariki jamaanu oon ina holla rafo manngo waɗii ley laamu Roma fuu hakkunde duuɓi 46 e 48 caggal rimeede Iisaa.

muuɗum, faa hisina kam
e junngo Hirudus e ko
Alhuudiyankooɓe njelinoo
faa mi waɗee fuu.
12 Nde o faamunoo ko waɗi
fu, o yehi suudu Mariyama,
inna Yuhanna bi'eteeɗo
Marku. Toon yimɓe heewɓe
kawriti ina ngaɗa du'aare.
13 Nde Piyeer gokkinoo
dammbugal galle toon
ndeen, golloowo debbo
bi'eteeɗo Roda ɓattitii faa
ndaara wo moy.
14 Nde o annditinnoo
daande Piyeer ndeen, o
yeggiti omtude dammbugal
ngaal no o foti seyaade. O
doggi, o naatowi, o humpiti
ɓe wo Piyeer darii dammbu-
gal toon.
15 Ɓe mbi'i mo:
—A kaaŋaaɗo!
Ammaa imo heddii siinude
sikke walaa wo ɗum Piyeer.
Ɓe mbi'i katin:
—Ɗum wo maleyka makko.
16 De ɗum fuu Piyeer ina
heddii ina gokkoo. Nde ɓe
udditinnoo, ɓe njiinoo mo
ndeen, ɗum haaynii ɓe sanne.
17 O huncani ɓe junngo faa
ɓe ndeyyinoo, o fillanii ɓe
no Joomiraaɗo yaltiniri mo
kasu, o wi'i:
—Kaalanee ɗum Yaakuuba,
kam e sakiraaɓe woɓɓe ɓeen.
Caggal ɗuum, o yalti, o yehi
nokku goɗɗo.
18 Nde weetunoo fu, fitina
mawɗo ummii hakkunde
sordaasiiɓe ɓeen. Iɓe
yamundura noy Piyeer waɗi.
19 Hirudus yamiri ɓe piloo
ɓe nannga mo, ammaa ɓe
njiitaay mo. Ndelle o yami
ndaarooɓe ɓeen ko laatii,
de o yamiri ɓe mbaree.
Caggal ɗuum, Hirudus jippii
Yahuudiya, yehi Kaysariya
jooɗowii toon.

No Hirudus maayiri maayde bonnde

20 Hirudus tikkani yimɓe
Tirus e Sidon. De yimɓe
ɓeen kaa muuyaay noon,
sabo wo leydi makko ndiin
ɓe keɓata nyaamdu. Ndelle
ɓe ndawridi, ɓe nuli woɓɓe
nyaagoo faa ɓe ndewra e
makko. Ɓe paamiri e Bilas-
tus dawranoowo gollooɓe
kaananke.
21 Ɓe itti nyalaande faa ɓe
kaalda e Hirudus kaananke
oon. Nde nyannde ndeen
yottinoo fu, o ɓornii kaddule
kaananke, o jooɗii dow
jooɗorgal laamu, o haaldi e
maɓɓe.
22 Yimɓe ɓeen peekii, mbi'i:
—Ɗum wo daande laamɗo,
wanaa daande neɗɗo!
23 Wakkati oon fu, maleyka
Joomiraaɗo fiyi Hirudus,
sabo o hokkitaay Laamɗo
teddeengal muuɗum. O yumi
gilɗi, o maayi.
24 Ammaa konngol Laamɗo
ngool ina yaara yeeso, ina
ɓeyda sankitaade.
25 Nde Barnabas e Sool
tilinoo e golle muɓɓen
Urusaliima fu, ɓe njeccodii e
Yuhanna bi'eteeɗo Marku.

Jahaangal Pool aranal

13

No Barnabas e Pool nuli-raa faa ngolla golle Laamɗo

1 Annabaaɓe e janngi-
nooɓe ina ngoni ley kawrital
goonɗinɓe gonngal Antiyoki

ngaal. Kamɓe ngoni Barnabas e Simeyon noddirteeɗo
Ɓaleejo e Lukiyus mo Sireene
e Manahen, mawnidinɗo e
Hirudus hooreejo leydi oon,
kam e Sool.
2 Nyannde gomma iɓe
teddina Joomiraaɗo tawi iɓe
ngondi e suumayeere, ndeen
Ruuhu Ceniiɗo wi'i ɓe:
—Cenndanee kam Barnabas e Sool saabe gollal ngal
noddirmi ɓe ngaal.
3 Caggal suumayeere e
du'aare maɓɓe, ɓe njowi
juuɗe maɓɓe e dow yimɓe
ɗiɗo ɓeen, ɓe nuli ɗum'en.
4 Nii Ruuhu Ceniiɗo nuliri
ɓe. Ɓe njehi Selewkiya, ɓe
naati laana maayo manngo
ɓe ponndii ruunde* Kipirus.
5 Nde ɓe njottinoo Salamis
dow ruunde ndeen, ɓe mbaajii konngol Laamɗo ley cuuɗi
Alhuudiyankooɓe baajordi.
Yuhanna bi'eteeɗo Marku ina
wondi e maɓɓe, ina walla ɓe.
6 Ɓe peyyiti ruunde ndeen
faa ɓe njottii ngalluure
wi'eteende Pafos. Toon ɓe
tawi daggada Alhuudiyanke
bi'eteeɗo Bar-Iisaa, biitotooɗo wo annabaajo.
7 Wo o howruujo kaananke
bi'eteeɗo Sergiya Pool. Oon
wo jom hakkillo. O noddi
Barnabas e Sool sabo imo yiɗi
nanude konngol Laamɗo.
8 Ammaa Elimas mo indem fiirtata «daggada» oon
salake ɓe. Imo filoo bonnitinde goondinal kaananke
oon.
9 Ndeen Sool bi'eteeɗo Pool,
kebbinaaɗo Ruuhu Ceniiɗo,
ndaari mo faa wooɗi,
10 wi'i:
—Bii Ibiliisa! Aan keewɗo
jamba e hiila, ganyo ko laaɓi
fuu! A selataa oonyude laabi
Joomiraaɗo ponnditiiɗi naa?
11 Joonin jukkungo Joomiraaɗo saaman e maaɗa, a wuman, a yi'ataa naange faa
sardi† oon yottoo.
Wakkati oon ni, gite makko
cuddini, ɗe niɓɓi. Imo memmemta, imo filoo ɗowoowo.
12 Nde kaananke oon
yi'unoo ko waɗi ɗuum ndeen,
goondini Iisaa. Waaju haala
Joomiraaɗo kaan haaynake
ɗum.

No Pool waajorii ley ngalluure Antiyoki

13 Pool e yaadiraaɓe
muuɗum naati laana maayo
manngo, ndilli Pafos, njottii
Perge ley leydi Pamfiliya.
Ɗoon Yuhanna bi'eteeɗo
Marku seedi e maɓɓe, yeccii
Urusaliima.
14 Ɓe ndilli Perge, ɓe ngari
Antiyoki ley leydi Pisidiya.
Ɓe naati waajordu nyalaande
fowteteende, ɓe njooɗii.
15 Caggal janngeede
Tawreeta Muusaa e dewte
annabaaɓe, hooreeɓe waajordu nduun neli ɓe noddee
ɓe ngara yeeso muɓɓen. Ɓe
mbi'i:
—Sakiraaɓe, si oɗon njogii
haala cemmbinooha yimɓe
ɗo fu, kaalee.
16 Pool ummii, hunci junngo muuɗum faa ɓe kakkilana ɗum, wi'i:
—Israa'iilankooɓe e hulɓe
Laamɗo woɓɓe, kettinee:

* **13:4** ***Ruunde*** wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo. † **13:11** ***sardi*** wo wakkati podanooɗo.

17 Laamɗo Israa'iilankooɓe
oon suɓake maamiraaɓe
meeɗen, teddinii lenyol
maɓɓe nde ngol hoɗoynoo
leydi Misira ndeen. O yal-
tiniri ɓe toon baawɗe makko.
18 O munyanii‡ ɓe ley ladde
faa waɗi duuɓi capanɗe nay.
19 Caggal ko o halki lenyi
jeɗɗi e ley leydi Kanaana,
o hokki ndi yimɓe makko
ndona ndi.
20 Ko ɓe ngoni ley Misira
faa warde ko ɓe naati leydi
Kanaana fu waɗii hono duuɓi
keme nay e capanɗe joy. Cag-
gal ɗuum, o hokki ɓe saro-
tooɓe faa jamaanu annabi
Samuwiila.
21 Nde ɗum faltinoo ndeen,
ɓe nyaagii Laamɗo hokka ɓe
kaananke. Laamɗo hokki
ɓe Sawulu ɓii Kis yuuruɗo e
lenyol Benyamin. Oon laamii
ɓe duuɓi capanɗe nay.
22 Ndeen Laamɗo ɓorti
Sawulu, hokki Daawda
laamu. O haali kabaaru
muuɗum, o wi'i: «Mi heɓii
Daawda ɓii Yesa gorko bel-
noowo ɓernde am, gaɗoowo
muuyɗe am fuu.»
23 E yuwdi makko Laamɗo
wurtini Iisaa, kisinoowo Is-
raa'iila no aadorinoo noon.
24 Fadde Iisaa warude,
Yaayaa waajake yimɓe Is-
raa'iila fuu tuuba, lootee
lootagal batisima.
25 Katin, nde Yaayaa tim-
minannoo golle muuɗum
ndeen, wi'i ɓe: «Mi wanaa
mo miiloton ngonumi oon.
Ammaa ina woodi garoowo
caggal am, mo mi fotaay
fay e haɓɓitinde ɓoggi paɗe
muuɗum.»
26 Sakiraaɓe, onon yuwdi
Ibrahiima e hulɓe Laamɗo
woɓɓe, wo enen nuldaa
kabaaru kisinoowo o.
27 Sabo wonɓe Urusaliima
ɓeen e hooreeɓe muɓɓen
fuu annditaay Iisaa. Katin
du ɓe paamaay haalaaji
annabaaɓe janngeteeɗi
nyalaande fowteteende fuu.
Annabaaɓe ɓeen mbi'ii Iisaa
sarete. Ko ɓe carii mo ɗuum,
ɓe tabintinii haalaaji ɗiin.
28 Fay si taweede ɓe keɓaay
daliili fuu no ɓe mbarda mo,
ɓe nyaagake Pilaatu o waree.
29 Nde ɓe ngollunoo ko Bin-
ndi ɗiin mbi'i e makko ɗuum
faa hiɓɓi ndeen, ɓe njippini
mo e leggal palaangal, ɓe
ngaɗi mo e saabeere.
30 Ammaa Laamɗo iirtinii
mo.
31 Balɗe keewɗe o ɓangani
wondunooɓe e makko ɓeen
gilla Galili faa Urusaliima.
Ɓeen ngoni seedantooɓe mo
yeeso yimɓe joonin.
32 Minen, miɗen ngaddana
on Kabaaru Lobbo: ko
Laamɗo aadaninoo maami-
raaɓe meeɗen ɗuum,
33 yottinanii en, enen taani-
raaɓe muɓɓen. O waɗii ɗum
e ley ko o iirtini Iisaa. Noon
winndiraa ley jimol Jabuura
suura ɗiɗi:
«Wo a ɓiyam, hannden mi
laatake Baaba maa.»§
34 Katin du, Laamɗo iirtinii
mo e hakkunde maayɓe,
accaay ɓanndu makko ny-
oli. Noon haaldunoo nde
wi'unoo:
«Mi hokkan on barkeeji
ceniiɗi ɗi mbonataa,

‡ **13:18** Won binndi bi'uɗi*O nyaamnii ɓe.* 55.3.

§ **13:33** Jabuura 2.7. * **13:34** Esaaya

ɗi podaninoomi Daawda
ɗiin.»*
35 Ɓum waɗi de o wi'i e
Jabuura suura goɗɗo:
«A accataa Ceniiɗo maa ny-
ola.»†
36 Daawda gollii ko Laamɗo
muuyi golla e jamaanu
muuɗum. Caggal ɗuum,
o maayi. Ɓanndu makko
hawrunduraa e maamiraaɓe
makko, ndu nyoli.
37 Ammaa mo Laamɗo iirtini
oon nyolaay.
38 Sakiraaɓe, anndee wo
saabe makko de mbaajaɗon
yaafeede hakkeeji.
39 Tawreeta Muusaa waawaa
waɗude neɗɗo ponnditiiɗo.
De kanko kaa, goonɗinɗo mo
fuu, o ndaardan ɗum ponndi-
tiiɗo.
40 Ɓum le, kaybee taa ko
annabaaɓe cappinoo ɗuum
hewtoo on:
41 «Onon jalnortooɓe golle am,
ndaaree,
de ɗum haaynoo on, de
kalkon!
Sabo mi waɗan goɗɗum e ley
wakkati mooɗon,
mo on ngoonɗintaa fay si
neɗɗo haalannoo on.»‡
42 Caggal Pool e Barnabas
njaltii waajordu nduun, ja-
maa oon nyaagii ɓe ɓe ngarta
fowteteende waroore, faa ɓe
njaha yeeso e waaju maɓɓe.
43 Caggal ko kawrital
ngaal waɗi ɗuum, Alhu-
udiyankooɓe heewɓe e
naatuɓe e diina muɓɓen
njokki Pool e Barnabas. Ɓeen
ɗiɗo fuu ina kaalda e maɓɓe,
ina tindina ɓe ɓe keddoo e
moyyere Laamɗo.
44 Fowteteende jokkunde
ndeen, yimɓe ngalluure
ndeen fuu kawriti faa ketti-
noo konngol Laamɗo.
45 Ammaa nde Alhu-
udiyankooɓe ɓeen njiinoo
jamaa oon ndeen, kiram
naati ɓe. Iɓe njedda ko Pool
waajotoo ɗuum, iɓe njenna
ɗum.
46 Ndeen Pool e Barnabas
kaaldirani ɓe tannyoral,
mbi'i:
—Waajibi onon min ar-
totoo haalande konngol
Laamɗo ngol. Ammaa
saabe on paɗɗii ngol, on
ndaardaay ko'e mooɗon oɗon
poti heɓude nguurndam
nduumiiɗam, min njahan
to yimɓe ɓe nganaa Alhu-
udiyankooɓe.
47 Sabo inan ko Joomiraaɗo
yamiri min:
«Mi darnii ma faa laatanoɗaa
lenyi ɗiin annoora,
faa kisinaa haddi
adunaaru ndu fuu.»§
48 Nde yimɓe lenyi goɗɗi
ɗiin nannoo haalaaji ɗiin
ndeen, ceyii, teddini kon-
ngol Joomiraaɗo ngool. Ɓe
Laamɗo suɓanii nguurn-
dam nduumiiɗam ɓeen fuu
ngoonɗini.
49 Konngol Joomiraaɗo
ngool sankitii e leydi ndiin
fuu.
50 Ammaa Alhuudiyankooɓe
ɓeen ummini hakkillooji
rewɓe rewooɓe Laamɗo
saahiiɓe, kam e mawɓe
ngalluure ndeen. Ɓe ummini
torra dow Pool e Barnabas, ɓe
ndiiwi ɗum'en leydi maɓɓe.

† **13:35** Jabuura 16.10. ‡ **13:41** Habakuk 1.5. § **13:47** Esaaya 49.6.

51 Kam'en du piɗɗi colla
koyɗe muɓɓen e maɓɓe, de
njehi Ikoniya.
52 Taalibaaɓe ɓeen keb-
binaa seyo e Ruuhu Ceniiɗo.

14

*No Pool e Barnabas mbaa-
jorii ley wuro Ikoniya*

1 Ley Ikoniya du Pool e
Barnabas naati e ley waa-
jordu Alhuudiyankooɓe. Ley
ko ɓe mbaajii ɗuum, Alhu-
udiyankooɓe e yimɓe lenyi
goɗɗi heewɓe ngoonɗini.
2 Ammaa Alhuudiyankooɓe
saliiɓe goonɗinde ɓeen um-
mini hakkillooji lenyi goɗɗi,
mbonni ɓerɗe muɓɓen faa
mbanya sakiraaɓe goonɗinɓe
ɓeen.
3 Ammaa ɗum fuu haɗaay
ɓe ɓooyude toon, iɓe mbaa-
joroo haala Joomiraaɗo
cuusal, iɓe kolla hinney
Joomiraaɗo. Yimɓe ɓeen
annditii ko ɓe mbaajotoo
ɗuum wo goonga, sabo
Laamɗo hokki ɓe baawɗe
waɗude maandeeji kaayniiɗi
e golleeji kaayniiɗi.
4 Yimɓe wuro ngoon
peccii: woɓɓe keedani Al-
huudiyankooɓe, woɓɓe du
keedani nulaaɓe ɓeen.
5 Yimɓe lenyi goɗɗi e
Alhuudiyankooɓe e ardiiɓe
muɓɓen anniyii torrude ɓe e
wardude ɓe kaaye.
6 Nde ɓe maatunoo ɗum
ndeen, ɓe ndoggani Listara e
Derbe e gure seraaji muɓɓen
ley leydi Likoniya.
7 Toon du iɓe mbaajoo
Kabaaru Lobbo oon.

*No Pool e Barnabas mbaa-
jorii ley wuro Listara*

8 Ley Listara ɗoon ina
woodi gorko bonnguujo,
dimdaaɗo e bonngaaku.
Abada o yahaay e koyɗe
makko.
9 Imo hettinii waaju Pool.
Pool ndaari mo, yi'i o
goonɗinii faa imo waawi
danneede,
10 haali semmbe, wi'i:
—Umma, dara e koyɗe maa!
Gorko oon gurbitii, darii,
ina yaha.
11 Nde yimɓe ɓeen njiinoo
ko Pool waɗi ɗuum ndeen,
mbulli, mbi'i e ley haala
Likoniya'en:
—Alla'en njippake dow
meeɗen, na nanndinkinii e
yimɓe!
12 Ɓe inndiri Barnabas
«Jewus», ɓe inndiri Pool du
«Hermes»,* sabo Pool wonnoo
kaaloowo.
13 Suudu tooru maɓɓe
wi'eteendu Jewus ina woni
yaasin ngalluure toon. Al-
maami oon yuuri toon waddi
ga'i maysiniraaɗi pinndi to
dammbuɗe narruɗe ngallu-
ure toon. Kanko e yimɓe
ɓeen ina njiɗi waɗude ɗi
kirsamaaji.
14 Ammaa nde Barnabas
e Pool nannoo ɗum ndeen,
ɗum metti ɗum'en faa ceeki
kaddule muɓɓen, kenyanii ja-
maa oon ina peekoo,
15 ina mbi'a:
—Worɓe, ɗume ngaɗoton
ɗo? Minen du min yimɓe
hono mooɗon. Miɗen mbaa-
joo Kabaaru Lobbo oon faa

* **14:12** E ley diina Geresankooɓe ***Jewus*** woni hooreejo tooruuji, ***Hermes*** woni nelaaɗo majji.

tuubon, celon golleeji ɓoli ɗi, ngarton e Laamɗo buurɗo, taguɗo kammu e leydi e maayo manngo e ko woni e muɓɓen fuu.
16 E jamaanuuji paltiiɗi ɗiin o accii lenyi fuu njokka laabi muɓɓen.
17 E ɗum fuu, imo golla ko woodi faa ɗum seedanoo mboodirka makko. Imo tomnana on yuwoonde, imo ɓenndinana on nyaamri e wakkati muuɗum. Imo waaltinira hakkillooji mon nyaamdu e seyo.
18 No Pool e Barnabas mbaajorii nii fu, faa hannden wo e semmbe kaɗiri jamaa oon hirsande ɗum'en ga'i ɗiin.
19 Caggal ɗuum, Alhuudiyankooɓe yuuri Antiyoki e Ikoniya. Ɓe keɓi hakkillooji yimɓe ɓeen faa limni Pool kaaye. Ɓe ndaasi ɗum, ɓe njoppowi ɗum faa caggal wuro ngoon, sabo ɓe miilii wo maayɗo.
20 Ammaa nde taalibaaɓe ɓeen ngarnoo piilii mo ndeen, o ummii, o soyyitii ley wuro ngoon.

No Pool e Barnabas njeccorii Antiyoki

Jaango majjum, o yaadi e Barnabas wuro wi'eteengo Derbe.
21 Nde ɓe mbaajinoo toon Kabaaru Lobbo fu, yimɓe heewɓe laatii taalibaaɓe Iisaa. Caggal ɗuum, ɓe njeccii Listara e Ikoniya, kam e Antiyoki.
22 Iɓe ɓeydana taalibaaɓe semmbe, iɓe tindina ɗum'en keddoo e goondinal, iɓe mbi'a:
—Sanaa tampen tampiriiji keewɗi fadde men e naatude laamu Laamɗo.
23 E ley kawrite goondinɓe ɗeen fuu, ɓe cuɓanii ɗum'en mawɓe. Caggal ɗuum, ɓe cuumii, ɓe ndu'ii, ɓe kalfini ɗum'en Joomiraaɗo mo ɓe ngoondini oon.
24 Nde ɓe ceekunoo leydi Pisidiya ndeen, ɓe ngari leydi Pamfiliya.
25 Ɓe mbaajii konngol ngol ley wuro Perge. Caggal ɗuum, ɓe njippowii Ataliya.
26 Toon ɓe naati laana maayo manngo, ɓe pornyii Antiyoki ɗo ɓe kalfinanoo moyyere Laamɗo faa ɓe ngolla gollal ngal ɓe tilii ngaal.
27 Nde ɓe njottinoo ndeen, ɓe kawrunduri yimɓe kawrital goondinɓe ngaal, ɓe kaalani ngal no Laamɗo nawtorii ɓe, no o omtirani yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe dammbugal goondinal.
28 Ɓe keddii ɗoon faa ɓooyti, iɓe ngondi e taalibaaɓe ɓeen.

15

Haala kawrital gaɗaangal Urusaliima

1 Yimɓe woɓɓe yuuri Yahuudiya ngari Antiyoki, ina njanngina sakiraaɓe ɓeen, ina mbi'a:
—Si on taadiraaka hono no Muusaa wi'iri noon fu, on kisataa.
2 Pool e Barnabas pooɗunduri e maɓɓe, ndukidi e maɓɓe faa tiiɗi. Ndelle ɓe tabintini nelde Pool e

Barnabas e yimɓe woɓɓe faa
Urusaliima, ɓe kaaldowa e
nulaaɓe e mawɓe goondiɓe
ɓeen dow majjum.
3 Ndelle kawrital goondiɓe
ngaal neli ɓe. Ɓe peyyiti
leyde Finisi e Samariya,
iɓe kaalana goondiɓe toon
haala tuubugol yimɓe ɓe
nganaa Alhuudiyankooɓe.
Ɗum laatanii sakiraaɓe ɓeen
fuu seyo manngo.
4 Nde ɓe njottinoo
Urusaliima ndeen, kawrital
goondiɓe ngaal e nulaaɓe e
mawɓe ɓeen njaɓɓii ɓe. Ɓe
kaalani ɗum'en ko Laamɗo
gollitiri ɓe.
5 Ammaa woɓɓe ley
goondiɓe jeyaaɓe e fedde
Farisa'en ummii, mbi'i:
—Waajibi ɓe taadee, ɓe
njamiree jokkude Tawreeta
Muusaa.
6 Nulaaɓe e mawɓe ɓeen
kawriti faa ndaara haala
kaan.
7 Caggal ko haalaaji ɗiin
keewii, Piyeer ummii, wi'i ɓe:
—Sakiraaɓe, oɗon anndi
Laamɗo suɓake kam e ley
mooɗon gilla ko ɓooyi. O
ṣuɓake kam faa mi waa-
joo Kabaaru Lobbo oon
hakkunde yimɓe ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe, faa ɓe
nana, ɓe ngoondina.
8 Laamɗo anndude ɓerde
oon hollii jaɓanii ɓe, nde
hokkunoo ɓe Ruuhu Ceniiɗo
hono no meeɗen ni.
9 Walaa fuu ko o senndiri
en e maɓɓe, e ley ko o
laaɓiniri ɓerde maɓɓe e
goondinal.
10 Joonin, ko wadi de oɗon
ndaartindoo Laamɗo? Oɗon
njowa e taalibaaɓe ɓeen don-
ngal ngal enen e maamiraaɓe
meeɗen fuu en mbaawaay
ronndaade.
11 A'aa. Wo moyyere Joomi-
raaɗo meeɗen Iisaa de tan-
nyorɗen hisineede. Hono
noon kamɓe du.
12 Kawrital ngaal fuu
deyyinii siw, ina hettinii ko
Barnabas e Pool pillotoo
no Laamɗo hokkiri ɗum'en
waɗude maandeeji kaayniiɗi
e kaayeefiiji hakkunde lenyi
goɗɗi.
13 Nde ɓe kettinnoo
haalaaji ɗiin faa woodi fu,
Yaakuuba ɓeydi haala, wi'i:
—Sakiraaɓe, kettinanee
kam!
14 Simon humpitii en
no Laamɗo artorii hakki-
lande yimɓe ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe, faa waɗa
ɗum'en yimɓe muuɗum.
15 Ɗum hawrii e haalaaji
annabaaɓe ɗiin, hono no win-
ndiraa ni:
16 «Joomiraaɗo wi'i:
Caggal ɗuum, mi wartan,
mi nyiɓtoo suudu
Daawda saamundu
nduun,
mi fonndita ko boni e mayru,
mi darna ndu katin,
17 faa yimɓe heddiiɓe fuu
tewta Joomiraaɗo,
lenyi ɗi noddammi fuu,
faa laatoo yimɓe am.
18 Joomiraaɗo tabintinɗo
kulle ɗe anndunoo
waɗan gilla arande,
kam wi'i noon.»*
19 Ɗum saabii miin kaa
ko nji'umi, taa tiidinanen
lenyi goɗɗi tuubuɗi ngarti e
Laamɗo ɗiin.

* **15:18** Amos 9.11-12.

20 Ammaa mbinndanen ɓe ɓe
ndeentoo e ko tooruuji tu-
unini e jeenu e nyaamude ko
saaɗi e nyaamude yiiyam.
21 Gilla e jamaanuuji ɓooyɗi,
Tawreeta Muusaa ina jan-
nginee ley gure ɗeen fuu,
iɓe njannga ɗum nyalaande
fowteteende fuu ley cuuɗi
baajorɗi.

*Haala ɓataaki yaade to goonɗinɓe ɓe nganaa Alhu-
udiyankooɓe*

22 Ndeen nulaaɓe ɓeen e
mawɓe e kawrital goonɗinɓe
ngaal fuu paamiri faa cuɓoo
worɓe e ley muɓɓen faa nela
ɗum'en Antiyoki, ɓe njaada
e Pool e Barnabas. Ɓe cuɓii
Yahuuda bi'eteeɗo Barasaba,
kam e Silas. Ɗiɗo ɓeen fuu
wo ardiiɓe ley sakiraaɓe
goonɗinɓe.
23 Inan ɓataaki ki ɓe kokki
ɗum'en:

Minen sakiraaɓe mooɗon
nulaaɓe e mawɓe, miɗen
njowta on, onon sakiraaɓe
amin lenyi goɗɗi gondi An-
tiyoki e Siiriya e Silisi.
24 Min nanii yimɓe
yuuruɓe to amin mettinirii
ɓerɗe mooɗon haalaaji,
njiiɓii hakkillooji mooɗon.
Minen le, min njamiraay
ɓe.
25 Min ndawridii, min
paamiri min cuɓoo worɓe faa
min nela ɗum'en to mooɗon,
ɓe njaada e yigiraaɓe amin
horsuɓe Barnabas e Pool,
26 farritinɓe† yonkiiji
muɓɓen saabe Joommen
Iisaa Almasiihu.
27 Ɗum waɗi de min
neli Yahuuda e Silas, paam-
ina on ko min mbinndi e
mooɗon ɗuum hunnduko e
hunnduko.
28 Minen e Ruuhu
Ceniiɗo, min anniyake taa
min njowa on doŋle tedduɗe
si wanaa ko tilsi ɗuum:
29 ndeentoɗon e kir-
sanaaɗi tooruuji e yiiyam e ko
saaɗi e jeenu. Si on ndeenii
ko'e mooɗon e kujje ɗe, on
ngaɗii ko wooɗi. Laamɗo
reena en!
30 Wooɗi, ɓe kokkaa laawol,
ɓe njehi Antiyoki. Nde ɓe
njottinoo ndeen, ɓe kawrun-
duri kawrital goonɗinɓe
ngaal, ɓe kokki ngal ɓataaki
kiin.
31 Nde ɓeen janngunoo ki
ndeen, ceyii sabo haalaaji
ɗiin cemmbinii ɓerɗe
muɓɓen.
32 Yahuuda e Silas wo
annabaaɓe. Ɓe mbaaltiniri
ɓerɗe sakiraaɓe e haalaaji
keewɗi, ɓe cemmbini ɗum'en.
33 Nde ɓe ɓooytunoo toon
seeɗa fu, ɓe ceedi e sakiraaɓe
ɓeen e dow jam, ɓe njeccii to
nelnooɓe ɓe toon. [
34 De Silas, kam kaa, heddii
toon.]‡
35 Pool e Barnabas keddii
ley Antiyoki ɗoon. Kam'en e
woɓɓe heewɓe ina njanngina
ina mbaajoo konngol Joomi-
raaɗo.

Jahaangal Pool ɗiɗaɓal

No Pool e Barnabas ceediri

36 Caggal balɗe seeɗa, Pool
wi'i Barnabas:

† **15:26** ***Farritaade*** wo rafi reenude yonki muuɗum. ‡ **15:34** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ngalaa aaya 34.

—Njeccoɗen e gure ɗe
mbaajinoɗen konngol Joomi-
raaɗo ɗeen fuu, njippanoɗen
sakiraaɓe meeɗen ɓeen,
ndaaren no ɓe ngorri.
37 Barnabas ina yiɗi ɓe
njaada e Yuhanna bi'eteeɗo
Marku.
38 De Pool kaa muuyaay ɓe
njaada e gorko oon, sabo oon
seediino e maɓɓe Pamfiliya,
yaadaay e maɓɓe faa gollida e
maɓɓe.
39 Barnabas e Pool luuri
faa ceedi. Mono e maɓɓe fuu
suɓii neɗɗo goɗɗo. Barnabas
yaadi e Marku, naati laana
maayo, fonndii ruunde§
Kipirus.
40 Pool du suɓii yaadude e
Silas. Sakiraaɓe ɓeen kalfinii
ɓe e hinney Joomiraaɗo de ɓe
ndilli.
41 Ɓe ndewi leyɗe Siiriya e
Silisi, iɓe cemmbina kawrite
goondiɓe ɗeen.

16

No Timote yaadi e Pool e Silas

1 Pool wari Derbe. Cag-
gal ɗuum, o yottii Listara.
Goondiɓe bi'eteeɗo Timote
ina tawaa ɗoon. Inniiko wo
Alhuudiyanke goondiɓe, de
baabiiko wo neɗɗo yuuruɗo
Geres.
2 Sakiraaɓe wonɓe Listara
e Ikoniya ɓeen ina ceedanoo
mo wo o lobbo.
3 Pool ina yiɗi faa o yaada
e muɓɓen. Ndelle yaari mo
faa o taadee tafon, sabo
Alhuudiyankooɓe wonɓe e
leyɗe ɗeen ɓeen fuu ina anndi
baabiiko wo yuuruɗo Geres.
4 Ley gure ɗe ɓe peyyiti
ɗeen, iɓe njottinana
goondiɓe jamirooje ɗe
nulaaɓe e mawɓe wonɓe
Urusaliima ɓeen kolli ɓe
njokka.
5 Hono noon, kawrite
goondiɓe ɗeen ina ɓeydoo
semmbe ley goondinal, ina
ɓeydoo heewude nyannde
fuu.

*No Pool noddiraa Make-
doniya*

6 Ruuhu Ceniiɗo haɗi ɓe
waajaade konngol ngol ley
Aasiya. Saabe majjum ɓe
ndewi leydi Firigiya e leydi
Galaatiya.
7 Nde ɓe ngarnoo keerol
Misiya ndeen, ɓe pilii yaade
Bitiniya, ammaa Ruuhu Iisaa
accaay ɓe naata.
8 Saabe ɗuum, ɓe paltii
Misiya, ɓe naati e wuro
wi'eteengo Torowas.
9 Jemma oon, Pool heɓi
holleede. O yi'i gorko
Makedoniyanke ina darii,
ina nyaagoo mo ina wi'a:
—Ngaraa Makedoniya,
mballaa min!
10 Nde Pool yiinoo ko hol-
laa ɗum ndeen, wakkati oon
ni, filii yahude Makedoniya.
Min tannyorii Laamɗo nod-
dii min faa min mbaajoo ɓe
Kabaaru Lobbo.

*No Lidiya goondiniri
waaju Pool ley Filipi*

11 Hono noon, min
naati laana maayo yuuruka
Torowas, min ponndii ru-
unde Samotaras. Jaango ma-
jjum, min ponndii Neyapolis.

§ **15:39** ***Ruunde*** wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

12 Min yuwi ɗoon, min
ponndii Filipi. Filipi wo ngal-
luure mawnde e leydi Make-
doniya nde Romankooɓe
ndawranta. Min ngaɗi balɗe
seeɗa ɗoon.
13 Nyalaande fowteteende,
min njaltiri wuro ngoon
hedde daande maayo to min
miili Alhuudiyankooɓe na
mboownoo waɗude du'aare.
Min tawi ɗoon rewɓe ina
kawriti. Min njooɗii, min
mbaajii ɓe.
14 Gooto maɓɓe wo debbo
jokkuɗo Laamɗo bi'eteeɗo
Lidiya. Wo o connoowo
kaddule boɗeeje, jeyaaɗo
ngalluure wi'eteende Tiy-
atira. Imo hettindii waaju
oon, de Joomiraaɗo omti
ɓernde makko faa o jaɓa ko
Pool waajotoo ɗuum.
15 Kanko e koreeji makko
fuu ɓe lootaa lootagal
batisima. Caggal ɗuum, o
nyaagii min, o wi'i:

—Si oɗon tiigorii kam mi
goonɗinɗo Joomiraaɗo fu,
ngaree suudu am, mbeera-
non kam.

O tilsinani min faa min
njaɓi.

No Pool e Silas ngattiraa ley kasu

16 Nyannde wootere miɗen
njaha to nokkuure waɗirde
du'aare. Korɗo gonduɗo e
ginnaaru hawriti e amin.
Wo o ji'oowo ko warata.
Joomiraaɓe makko keɓii kaal-
isi keewɗo e ndaggadaaku
makko nguun.
17 O jokki min, minen e
Pool, imo feekoo, imo wi'a:

—Yimɓe ɓe wo gollanooɓe
Laamɗo Toowɗo! Iɓe mbaa-
joo on laawol kisindam!
18 Balɗe keewɗe imo waɗa
noon faa ɓernde Pool um-
mii, hucciti e makko, wi'i gin-
naaru nduun:

—Saabe Iisaa Almasiihu,
yaltu e debbo o!

Ginnaaru nduun yalti
wakkati oon pay.
19 Nde joomiraaɓe korɗo
oon paamunoo laawol
muɓɓen hemrude ceede e
makko timmii fu, nanngi
Pool e Silas, ndaasi ɗum'en
ngaddi faa ley luumo yeeso
sarotooɓe wuro ngoon.
20 Ndeen ɓe njaari ɗum'en
to hooreeɓe, ɓe mbi'i:

—Worɓe ɗiɗo ɓe wo Alhu-
udiyankooɓe. Iɓe ngadda
baasi e wuro meeɗen ngo.
21 Iɓe mbaajoo al'aadaaji
ɗi ndaganaaki en njaɓen
naa ngollen, sabo en Ro-
mankooɓe.
22 Jamaa oon ummanii ɓe.
Hooreeɓe ɓeen njamiri ɓe
ɓortee kaddule maɓɓe, de ɓe
piiree loosi.
23 Ɓe piyaa faa naawi, ɓe
paɗɗaa ley kasu. Hooreeɓe
ɓeen njamiri kayboowo kasu
oon hayba ɓe faa wooɗa.
24 Oon le, nde heɓunoo
yamiroore ndeen fu, nanni
ɓe e ley suudu kasu hakkun-
deeru. O geyyiri koyɗe maɓɓe
geyyelle leɗɗe.
25 Hakkunde jemma
oon, Pool e Silas ina
ngaɗa du'aare, ina njimana
Laamɗo. Kasunkooɓe woɓɓe
ɓeen du ina kettindanii ɓe.

26 De wakkati gooto, leydi
dimmbii dimmbagol man-
ngol faa joyyinirɗe kasu ɗeen
njergii. Wakkati oon du,
dammbuɗe ɗeen fuu omtii,
geyyelle kasunkooɓe ɗeen
fuu kaɓɓitii.
27 Nde kayboowo oon
finnoo de yi'i dammbuɗe
kasu ɗeen ina omtii fu,
soorti kaafaahi muuɗum faa
waritoo, miilii kasunkooɓe
ɓeen ndoggii.
28 Pool yeewnii faa toowi,
wi'i mo:
—Taa waɗu hoore maa ko
boni, min fuu ɗo min ngoni!
29 Ndeen kayboowo oon
ŋaarii jaynorgol. O doggiri
kasu to Pool e Silas ngoni
toon, o hippii yeeso muɓɓen,
heddii imo diwna.
30 Caggal ɗuum, o wurtini
ɓe, o wi'i ɓe:
—Joomiraaɓe, noy kaan-
umi waɗude faa mi hisa?
31 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Goonɗin Iisaa Joomi-
raaɗo, ndeen a hisan, aan e
koreeji maa fuu.
32 Ɓe mbaajii mo konngol
Joomiraaɗo, kanko e koreeji
makko fuu.
33 Faa ɓooyti seeɗa, ley
jemma oon o yaari ɓe,
o lootowi barme maɓɓe.
Wakkati oon du o lootaa
lootagal batisima, kanko e
koreeji makko fuu.
34 O nanni Pool e Silas su-
udu makko, o hokki ɗum'en
nyaamdu. Kanko e koreeji
makko fuu ɓe ceyii sabo ɓe
keɓii goonɗinde Laamɗo.
35 Nde weetunoo ndeen,
hooreeɓe Romankooɓe neli
yimɓe laamu mbi'a kay-
boowo oon yoppa worɓe ɗiɗo
ɓeen.
36 Kayboowo oon haalanowi
ɗum Pool, wi'i:
—Hooreeɓe ɓeen nulii
njoppeɗon. Mburtee joonin,
njehee e jam.
37 Ammaa Pool jaabii, wi'i:
—Ɓe njamirii min piyee
yeeso yimɓe tawa min
caraaka, fay si min ɗiɗo
fuu min Romankooɓe. Ɓe
nanni min e kasu. Joonin
ɓe njaltiniran min cuncukka
naa? Ɗum kaa laatataako.
Sanaa kamɓe e ko'e maɓɓe,
ɓe ngara ɓe njaltina min!
38 Yimɓe laamu ɓeen kaal-
tani hooreeɓe Romankooɓe
ɓeen haala kaan. Ɓeen kuli
nde nannoo Pool e Silas wo
Romankooɓe ndeen.
39 Ɓe njehi, ɓe curowi
ɗum'en, ɓe mburtini ɗum'en
kasu toon. Ɓe nyaagii ɗum'en
ndilla wuro ngoon.
40 Nde Pool e Silas njal-
tunoo e kasu ndeen, naati
galle Lidiya. Ɓe nji'i saki-
raaɓe ɓeen, ɓe cemmbini
ɓerɗe muɓɓen. Caggal ɗuum,
ɓe ndilli.

17

No Pool e Silas mbaajorii ley Tesaloniiki

1 Pool e Silas peyyiti Am-
fipolis e Apoloni faa njottii
Tesaloniiki. Ina woodi waa-
jordu Alhuudiyankooɓe toon
du.
2 Pool waɗi no woowri,
naati ley waajordu nduun.
Nyalaaɗe powteteeɗe tati
imo liddundura e maɓɓe imo
fiirtana ɓe Binndi ɗiin.

3 O fiirtani ɓe, o holli ɓe ina
tilsunoo Almasiihu oon tor-
ree, ummintinee e maayde.
O wi'i ɓe:
—Iisaa mo mbaajotoomi
on haala muuɗum oon, kam
woni Almasiihu.
4 Woɓɓe maɓɓe tannyori
ɗum goonga, njokki mo,
kanko Pool, e Silas. Yimɓe
Geresankooɓe rewooɓe
Laamɗo heewɓe e rewɓe
saahiiɓe ɗuuɗuɓe du njokki
ɓe.
5 Alhuudiyankooɓe ɓe
nganaa goonɗinɓe ɓeen
kiri Pool e Silas, nanngi
yimɓe huyfuɓe yiilotooɓe ley
luumo, kawrunduri ɗum'en.
Ɓe njirkiti ngalluure ndeen
fuu. Ɓe naati e galle Yason,
iɓe piloo Pool e Silas faa ɓe
njaara ɗum'en yeeso yimɓe
wuro.
6 Nde ɓe kunnginoo yiitude
ɗum'en ndeen, ɓe ndaasi Ya-
son e sakiraaɓe woɓɓe, ɓe
ngaddi ɗum'en to sarotooɓe
ngalluure ndeen, iɓe peekoo,
iɓe mbi'a:
—Yimɓe umminooɓe baasi
e aduna o fuu ngarii ɗo.
7 Yason weerni ɗum'en! Ɓe
fuu ko ɓe ngaɗata ɗuum ina
luttunduri e sariya kaananke
Roma mawɗo oon. Iɓe mbi'a
kaananke goɗɗo ina woodi,
bi'eteeɗo Iisaa.
8 Haalaaji ɗiin njirkiti ja-
maa oon e sarotooɓe ngallu-
ure ndeen.
9 Sarotooɓe ɓeen njomnii
Yason e wonduɓe e muuɗum
ɓeen, njaɓi buuɗi ɗiin, de
njoofi ɗum'en.

No yimɓe Bereya njaɓɓorii Kabaaru Lobbo

10 Jemma oon pay, saki-
raaɓe ɓeen neli Pool e Silas
Bereya. Nde ɓe njottinoo
ndeen, ɓe njehi to waajordu
Alhuudiyankooɓe.
11 Yimɓe wonɓe ɗoon
ina ɓuri Alhuudiyankooɓe
wonɓe Tesaloniiki ɓeen jikku
lobbo. Ɓe njakkitorii konngol
Pool ngool e juuɗe ɗiɗi. Iɓe
piloo ley Binndi ɗiin nyannde
fuu faa ɓe ndaara yalla ko
Pool waajii ɗuum wo goonga.
12 Heewɓe e maɓɓe
ngoonɗini, kam e rewɓe
Geresankooɓe saahiiɓe
e worɓe Geresankooɓe
heewɓe.
13 Nde Alhuudiyankooɓe
Tesaloniiki paamunoo Pool
waajake konngol Laamɗo
ley Bereya ndeen, ɓe ngari
toon, ɓe njirkiti jamaa oon, ɓe
ummini hakkillooji muɓɓen.
14 Wakkati oon fu, saki-
raaɓe ɓeen neli Pool to maayo
manngo faa hooya laana, de
Silas e Timote keddii ɗoon.
15 Ɗowtuɓe Pool ɓeen njaadi
e muuɗum faa Ateena. Pool
yeccini ɓe Bereya faa ɓe
kaalana Silas e Timote ngara
to muuɗum law.

No Pool waajorii ley ngalluure wi'eteende Ateena

16 Pool ina doomi ɓe Ateena
fadde maɓɓe warude. Ɓernde
muuɗum naawi sanne ko
yi'i no ngalluure ndeen foti
heewde tooruuji noon.
17 Ɗum waɗi de o haaldi e
Alhuudiyankooɓe e rewooɓe
Laamɗo wonɓe ley waajordu
nduun. Nyannde fuu imo
haalda e yimɓe wuro ngoon
taliyaare to ɓe kawritata
toon.

18 Woɓɓe ley filotooɓe paamal wi'eteeɓe Epikuri'en e Sitoyko'en njaabunduri e makko. Woɓɓe ina mbi'a:

—Ɗume borbortoowo o haalata?

Woɓɓe du ina mbi'a:

—Imo nanndi e baajotooɗo haala tooruuji janani.

Walaa ko ɓe mbiiri noon si wanaa haala Iisaa e ummital maayɓe o waajinoo ɓe.

19 Ndeen ɓe kooyi Pool, ɓe njaari ɗum waamnde to kawrital Areyopagus* waɗata. Ɓe mbi'i ɗum:

—Miɗen njiɗi anndude diina keso mo mbaajotoɗaa oon.

20 Si goonga, aɗa toɓɓa e noppi amin haalaaji ɗi min mboowaa nanude. Miɗen njiɗi anndude maanaa majji.

21 Tawi Ateenankooɓe e jananɓe jooɗiiɓe toon ɓeen ngollataa huunde fuu si wanaa hettindaade huunde heyre naa fillitaade nde.

22 Ndeen Pool darii hakkunde kawrital Areyopagus, wi'i:

—Ateenankooɓe, mi yi'ii on yiɗuɓe diina mooɗon sanne.

23 Sabo ko njiiltiimi e ngalluure mooɗon ɗuum, mi yi'ii cuuɗi mooɗon dewirɗi, mi tawii ina winndaa e ittirde sadaka wootere: «Saabe Alla mo anndaaka».† Ndelle, Alla mo on anndaa oon, kam mbaajotoomi on.

24 Laamɗo taguɗo adunaaru e ko woni e muuɗum fuu oon, kam woni jom kammu e leydi. O jooɗataako ley cuuɗi nyiɓiraaɗi juuɗe.

25 O haajaaka yimɓe ngollana mo fay huunde, sabo kanko hokkata tageefo ngoon fuu nguurndam e foofaango e huunde fuu.

26 E neɗɗo gooto Laamɗo wurtiniri lenyi ɗiin fuu, joyyini ɗum'en e adunaaru ndu. Gilla ɗum waɗaay, o darnii wakkatiiji e keeri koɗorɗe muɓɓen.

27 Laamɗo waɗii ɗum faa ɓe piloo ɗum, ɓe memmemta faa ɓe njiita ɗum. E ɗum fuu o woɗɗaaki fay gooto e meeɗen.

28 Kam waɗi de eɗen mbuura, eɗen njaha, eɗen ngoni ɗo. Hono noon du yimooɓe mooɗon woɓɓe mbi'i: «Enen du, en yuwdi makko.»

29 Sabo en yuwdi makko, en kaanaa miilaade imo nanndi e tooru moyyiniraandu kaŋŋe naa cardi naa hayre sehaande, nde neɗɗo moyyinirta nyeenyal e hakkillo.

30 Laamɗo rewtidaaki yimɓe nde ngonnoo ley majjere ndeen. Joonin, o yamirii yimɓe fuu tuuba ɗo tawaa fuu.

31 Sabo o waɗii nyannde nde o sarotoo adunaaru ndu e fonnditaare. O sarortoo ɗum e neɗɗo mo o suɓii oon. O hollii yimɓe fuu ɗum wo goonga nde o ummintinnoo neɗɗo oon e maayde.

32 Nde ɓe nannoo Pool ina waajoo haala ummital

* **17:19** ***Areyopagus*** wo kawrital ɓurngal fuu toowude e ardiiɓe ngalluure Ateena. † **17:23** Ateenankooɓe ngaɗi e rewrude innde alla mo anndaaka, taa tooru ndu ɓe njeggiti fuu mettina.

maayɓe ndeen, woɓɓe na
njalnoroo mo, de woɓɓe na
mbi'a:
—Min kettindoto waaju
maa o nyannde wonnde.
33 Nii Pool wurtorii ley
maɓɓe.
34 Woɓɓe njokki mo,
ngoondíni. Gooto maɓɓe ina
wi'ee Diyonisiyus, jeyaaɗo e
kawrital Areyopagus. Kam
e debbo bi'eteeɗo Damaris, e
woɓɓe katin du ngoondíni.

18

No Pool golliri ley ngalluure wi'eteende Korintu

1 Caggal ɗuum, Pool dilli
Ateena, yehi Korintu.
2 O tawi toon Alhu-
udiyanke bi'eteeɗo Akila,
jeyaaɗo leydi mbi'eteendi
Ponta. Ɓooyaay ko oon e
deekum bi'eteeɗo Pirisilla
yuuri Itali, sabo Kalawdiyus
kaananke mawɗo oon
yamiriino Alhuudiyankooɓe
fuu mburtoo Roma.* Pool
yehi ndaarude ɓe.
3 O wondi e maɓɓe ɗoon,
imo gollida e maɓɓe sabo wo
o gaɗoowo hukumuuji hono
no maɓɓe ni.
4 Nyalaande fowteteende
fuu, Pool ina liddundura e
Alhuudiyankooɓe e Gere-
sankooɓe ley waajordu. Imo
filoo faa ɓe ngoondína.
5 Nde Silas e Timote
yuurnoo Makedoniya njottii
Korintu ndeen, Pool watti
hakkillo muuɗum fuu e
waajaade, ina seedanoo
Alhuudiyankooɓe ɓeen Iisaa
woni Almasiihu.
6 Ammaa saabe ko ɓe
calanii mo, iɓe njenna mo, o
fiɗɗí kaddule makko, o wi'i
ɓe:
—Si Laamɗo jukkake on fu,
wo feloore mooɗon! Miin
kaa, mi walaa feloore. Gilla
joonin mi yahan to ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe.
7 O dilli ɗoon, o yehi
to gorko jokkuɗo Laamɗo,
bi'eteeɗo Tiitu Yustus, mo
galle muuɗum takkii e waa-
jordu nduun.
8 Kirispus, hooreejo waa-
jordu nduun oon, kam e ko-
reeji muuɗum fuu ngoondíni
Joomiraaɗo. Heewɓe e Kor-
intunkooɓe hettindiiɓe ɓeen
ngoondíni, de lootaa lootagal
batisima.
9 Jemma gooto Joomiraaɗo
haaldi e Pool ley holleede,
wi'i:
—Taa hulu, taa deyyina.
Waaja,
10 sabo miɗo wondi e
maaɗa. Fay gooto waawaa
torrude ma. Miɗo woodi
yimɓe heewɓe ley ngalluure
nde.
11 Pool jooɗii hakkunde
maɓɓe hitaande e lebbi
jeegom, ina janngina ɓe
konngol Laamɗo.
12 Nde Galliyo laaminoo
leydi Akaya ndeen, Alhu-
udiyankooɓe paamiri, um-
manii Pool, njaari ɗum suudu
sariya,
13 peli ɗum, mbi'i:
—Gorko o na nannga
hakkillooji yimɓe faa ndewra
Laamɗo e laawol ngol wanaa
Tawreeta Muusaa.

* **18:2** Yamiroore Kalawdiyus riiwude Alhuudiyankooɓe Roma ndeen darnaama hitaande 49 naa 50 caggal rimeede Iisaa.

14 Pool anniyii faa jaaboo ɓe, de Galliyo wi'i Alhuudiyankooɓe ɓeen:

—Alhuudiyankooɓe, si tawii wo toonya naa gollal bonngal o waɗi on, mi jaɓanan on ko mbullitiɗon dow makko ɗuum.

15 Ammaa wo ɗum jeddi dow haalaaji diina mooɗon e inɗe tan. Wo jeddi dow sariya mooɗon onon. Ndelle sanaa caroɗon onon e ko'e mooɗon. Miin kaa, mi sarataako kulle ɗeen!

16 Caggal ɗuum, o wurtini ɓe suudu sariya nduun.

17 Joonin le, ɓe fuu ɓe nanngi Sosteni, hooreejo waajordu nduun, ɓe piyi ɗum yeeso suudu sariya ɗoon. Ammaa e ɗum fuu Galliyo hillaaka fey.

No Pool yeccorii Antiyoki

18 Pool ɓooyti ɗoon balɗe keewɗe. Caggal ɗuum, o waynunduri e sakiraaɓe ɓeen, o naati laana, o fonndii Siiriya, kanko e Pirisilla e Akila. Fadde makko naatude laana kaan, o laɓi hoore makko nokku bi'eteeɗo Kankiriya saabe ko o hunii Laamɗo.

19 Ɓe njottii Efeesu. Pool yoppi ɗoon Pirisilla e Akila. Kam kaa naati waajordu ina liddundura e Alhuudiyankooɓe ɓeen.

20 Ɓe nyaagii mo o wonda e maɓɓe, de o jaɓaay.

21 Nde o waynundurannoo e maɓɓe ndeen, o wi'i:

—Mi wartowan to mooɗon si Laamɗo jaɓii.

O naati laana, o dilli Efeesu.

22 O yehi faa o yottii Kaysariya, de o yeenti Urusaliima faa o jowta kawrital goondinɓe ngaal. Caggal ɗuum, o yehi Antiyoki.

Jahaangal Pool tataɓal

23 Pool ɓooyti toon seeɗa de dilli. O feyyiti leydi Galaatiya e leydi Firigiya, imo yaha imo semmbina ɓerɗe taalibaaɓe toon fuu.

No Apolos waajorii ley Efeesu e Korintu

24 Alhuudiyanke bi'eteeɗo Apolos, dimaaɗo Alesandiri, wari Efeesu. Wo o baawɗo haala, anndudo Binndi ɗiin,

25 janngudo laawol Joomiraaɗo. Imo teeŋi e waaju sanne, imo janngina kabaaru Iisaa faa laaɓa. De wo lootagal batisima ngal Yaayaa waɗunoo ngaal tan o anndi.

26 Imo waajoroo tannyoral e ley waajordu nduun. Nde Pirisilla e Akila kettindaninoo mo fu, njaari mo, piirtani mo laawol Laamɗo ngool, ɓeydani mo ko o anndaano.

27 Nde Apolos anniyinoo yaade leydi Akaya ndeen, sakiraaɓe ɓeen mballi mo. Ɓe mbinndani taalibaaɓe wonɓe toon ɓeen ɓataaki njaɓɓoo mo faa wooɗa. Nde o yottinoo toon ndeen, o walli goondinɓe ɓeen e dow moyyere Laamɗo sanne.

28 Sabo imo yedda Alhuudiyankooɓe imo liɓa haala muɓɓen hakkunde yimɓe, imo hollira ɗum'en ley Binndi Ceniiɗi wo Iisaa woni Almasiihu.

19

No Pool semmbindiniri goondinɓe ley Efeesu

1 Nde Apolos wonnoo Korintu ndeen, Pool jokki laawol
ley baamle, yehi Efeesu. O
tawi toon taalibaaɓe.
2 O yami ɗum'en, o wi'i:
—Nde ngoondinnoɗon
ndeen yalla on keɓii Ruuhu
Ceniiɗo naa?
Ɓe njaabii mo:
—Min nanaay yalla Ruuhu
Ceniiɗo ina woodi du, sakko
min keɓa.
3 O yami ɓe, o wi'i:
—Ndelle, lootagal batisima
ngale keɓuɗon?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Lootagal batisima Yaayaa
ngaal.
4 Pool wi'i:
—Yaayaa lootirii yimɓe
batisima tuubugol hakke, ina
wi'a yimɓe ɓeen ngoondina
garoowo caggal muuɗum
oon, ɗum woni Iisaa.
5 Nde ɓe nannoo ɗum
ndeen, ɓe lootaa lootagal
batisima dow innde Iisaa
Joomiraaɗo.
6 Nde Pool yownoo juuɗe
muuɗum dow maɓɓe fu, Ruuhu Ceniiɗo jippii e maɓɓe,
iɓe kaalda ɗemle janane, iɓe
kaalda annabaaku.
7 Iɓe ngaɗa hono yimɓe
sappo e ɗiɗo.
8 Pool naati e ley waajordu
nduun, ina waajoroo ɓe
tannyoral haddi lebbi tati.
Imo haalda e maɓɓe, imo
liddundura e maɓɓe, imo
filoo faaminde ɓe haala
laamu Laamɗo.
9 Ammaa yoorɓe ɓerɗe na
ngoni ley maɓɓe, njaɓaay
goondinde, ina mbonna
laawol Joomiraaɗo ngool
yeeso yimɓe fuu. Ɓum waɗi
de Pool seedi e maɓɓe, yaari
taalibaaɓe ɓeen feere, ina
waajoo ɗum'en nyannde
fuu e ley janngirde neɗɗo
bi'eteeɗo Tiranus.
10 O golliri noon faa hiɓɓi
duuɓi ɗiɗi, faa jooɗiiɓe e leydi
Aasiya ɓeen fuu nani konngol
Joomiraaɗo ngool, gilla e Alhuudiyankooɓe faa e Geresankooɓe.
11 Laamɗo hokki Pool
waɗude kaayeefiiji mawɗi.
12 Fay tekke e kaddule
meemuɗe ɓanndu makko
ina njaaree, njowee e dow
nyawɓe. Nyawɓe ɓeen ndaɗa
e nyawuuji muɓɓen, ginnaaji
na mburtoo e muɓɓen.
13 Woɓɓe ley Alhuudiyankooɓe na njiiloo faa
ndiiwa ginnaaji. Ɓe pilii
riiwrude ɗum'en e innde
Iisaa, ɓe mbi'i:
—E Innde Iisaa mo Pool
waajotoo haala muuɗum
oon, njaltee!
14 Gooto e hooreeɓe almaami'en, Alhuudiyanke
bi'eteeɗo Sikewa, ɓiɓɓe
muuɗum worɓe njeɗɗo
ngaɗii noon,
15 faa ginnaaru jaabii
ɗum'en, wi'i:
—Miɗo anndi Iisaa, Pool du
miɗo anndi haala muuɗum.
De onon kaa, wo on ɓeye?
16 Neɗɗo gonduɗo e ginnaaru oon hipporii ɓe
semmbe faa jaalii ɓe, torri ɓe
faa ɓe ndoggi. Ɓe njalti suudu
nduun ɓalli ɓoli barmuɗi.
17 Kabaaru majjum sankitii
hakkunde Alhuudiyankooɓe
e Geresankooɓe jooɗiiɓe

Efeesu fuu. Kulol nanngi ɓe
fuu, innde Iisaa Joomiraaɗo
teddinaa.
18 Heewɓe e goonɗinɓe
ɓeen ngari, kaalti lutti ɗi
ngaɗunoo.
19 Dabarankooɓe heewɓe
kawrunduri dewte muɓɓen,
mbuli ɗe yeeso yimɓe fuu. Ɓe
kiisii coggu majje, ɓe tawi ina
waɗa buuɗi cardi ujunaaje
capanɗe joy.*
20 Hono nii, haala Joomi-
raaɗo kaan ɓeydorii sanki-
taade e heewude semmbe.

No fitina mawɗo waɗiri ley Efeesu saabe laawol Joomiraaɗo

21 Caggal ɗuum, Pool si-
ini feyyitinde Makedoniya e
Akaya faa fonndoo Urusali-
ima. O wi'i:
—Si mi tilake toon fu, tilay
mi yaha Roma du.
22 O neli gollidooɓe e
makko ɗiɗo, Timote e Erasta,
njaha Makedoniya. Kanko
kaa, o heddii leydi Aasiya
seeɗa.
23 Wakkati oon, fitina
mawɗo waɗi saabe laawol
Joomiraaɗo ngool.
24 Baylo tafoowo cardi
bi'eteeɗo Demetirus ina tafa
cuuroy cardi nanndukoy
e suudu tooru wi'eteendu
Artemis. Imo heɓa e majjum
tino heewngo, kanko e
gollooɓe makko.
25 O hawrunduri ɗum'en,
kam'en e gollooɓe golle juuɗe
hono maɓɓe, o wi'i ɓe:
—Yigiraaɓe, oɗon anndi wo
e gollal ngal jawdi meeɗen
fuu yuuri.
26 Oɗon nji'a, oɗon nana
no Pool oon heɓiri hakkillo
yimɓe heewɓe, ina wosina
ɗum'en, wanaa ley Efeesu
ɗo tan, ley leyɗe Aasiya fuu.
Imo wi'a ɓe kulle deweteeɗe
ɗe yimɓe moyyiniri juuɗe
muɓɓen ɗeen nganaa dewe-
teeɗe.
27 Si jokkirii nii fu, yimɓe
mbonnan golle meeɗen.
Wanaa ɗum tan, yimɓe
ndaardan suudu tooru
Artemis nduun du hono
ɓolum. Yimɓe celan teddinde
tooru meeɗen mawndu ndu
wonɓe Aasiya e adunaaru
ndu fuu ndewata nduun.
28 Nde ɓe nannoo haalaaji
ɗiin ndeen, ɓerɗe maɓɓe
kuɓɓi, heddii iɓe peekoo, iɓe
mbi'a:
—Artemis Efeesunkooɓe
wo mawɗo! Artemis
Efeesunkooɓe wo mawɗo!
29 Ngalluure ndeen fuu
jiiɓii. Jamaa oon fuu doggiri
taliyaare fijo ndeen. Ɓe
ndaasi Gayus e Aristarka
Makedoniyankooɓe, yaadi-
raaɓe Pool ɓeen.
30 Pool ina yiɗi naatude
hakkunde jamaa oon, am-
maa taalibaaɓe ɓeen kaɗi mo.
31 Wooɓe ley hooreeɓe leydi
Aasiya, yigiraaɓe makko, neli
e makko ina nyaagoo mo taa
o naata taliyaare toon.
32 Wakkati oon, jamaa oon
ina jiiɓii sanne. Ɓee ɗo ina
mbullana ɗum, ɓee to ina
mbullana ɗum ga. Ko ɓuri
heewude e yimɓe ɓeen, an-
ndaa fay ko waddi ɗum'en
ɗoon.
33 Yoga e jamaa oon
kaaltani haala ka gorko

* **19:19** Ɗum hawrata e golle jokolle faa waɗa duuɓi hemre e capanɗe joy.

bi'eteeɗo Alesandere mo Alhuudiyankooɓe ɓeen ngaɗi kaaloowo muɓɓen. Alesandere muuyi jakkanaade yimɓe muuɗum ɓeen, de huncani jamaa oon junngo faa haalda e muɓɓen.
34 Ammaa nde ɓe annditinnoo wo o Alhuudiyanke ndeen, ɓe fuu ɓe keddii iɓe yeewnoo faa waɗi leeruuji ɗiɗi, iɓe mbi'a:

—Artemis Efeesunkooɓe wo mawɗo!

35 Ko sakitii, binndoowo ngalluure ndeen deyyini jamaa oon, wi'i:

—Onon Efeesunkooɓe, ngalluure Efeesu nde woni hayboore suudu dewal Artemis deweteeɗo mawɗo oon, kam e natal muuɗum yuurungal dow kammu ngaal. Yimɓe fuu na anndi ɗum.
36 Fay gooto waawaa yeddude ɗum. Ndelle oɗon njeyi jippinde hakkillooji mooɗon taa ngolliron fay huunde e henyaare.
37 Worɓe ɓe ngadduɗon ɓeen, nganaa wujjooɓe kulle suudu dewal, nganaa yennooɓe deweteeɗo meeɗen oon.
38 Si tawii Demetirus e tafooɓe cardi ɓeen ina ngoodi ko njiɗi wullitaade fu, nyalaaɗe careteeɗe ina ngoodi, sarotooɓe du na ngoodi.
39 De si na woodi ko pilotoɗon ko ɓuri ɗum fu, wo to kawrital saahiiɓe ɗum saroytee.
40 Eɗen mbaawi felireede muurtere waɗunde hannden ndeen, sabo fitina ga'uɗo nii walaa sabaabu fay gooto.

Caggal haalaaji ɗiin, o yoofi jamaa oon sankitii.

20

No Pool yaari leyɗe Makedoniya e Geres

1 Nde fitina oon faltinoo ndeen, Pool hawrunduri taalibaaɓe ɓeen, de semmbiniri ɗum'en e haala. Caggal ɗuum, waynii ɗum'en, fonndii Makedoniya.
2 O yiiltii ley leydi ndiin, imo semmbina yimɓe toon e waajuuji keewɗi. Caggal ɗuum, o yottii Geres.
3 O waɗi toon lebbi tati. Nde o segilinoo faa o naata laana yaade Siiriya fu, o nani Alhuudiyankooɓe ndawridii faa mbara mo. Ndelle o anniyii yeccoraade laawol Makedoniya.
4 Inan yaadiraaɓe makko: Sopater ɓii Pirrus jeyaaɗo Bereya, e Aristarka e Sekundus jeyaaɓe Tesaloniiki, e Gayus jeyaaɗo Derbe, e Timote. Woodi du Tikiku e Torofim jeyaaɓe leydi Aasiya.
5 Been ardii min, ndoomowi min wuro wi'eteengo Torowas.
6 Minen, min naati laana yaade Filipi caggal iidi buuru mo wattaaka rabilla. E ley balɗe joy min kewti ɓe Torowas, min ngaɗi ɗoon jeɗɗiire.

No Pool iirtiniri Ewtikus

7 Nyannde arandeere e jeɗɗiire, tawi miɗen kawriti faa min keltoo buuru.* Pool

* **20:7** ***Heltaade buuru*** ina fiirta rewrude Laamɗo hiraande seniinde.

ina waajoo yimɓe ɓeen, sabo imo anniyii dillude jaango majjum. O heddii e waaju oon faa hakkunde jemma.

8 Lampe keewɗe ina ngoni e ley suudu dowuuru ndu min kawriti ley muuɗum nduun.

9 Suka jokolle bi'eteeɗo Ewtikus ina jooɗii dow feneetere. Ko Pool juutini waaju muuɗum oon ɗuum, Ewtikus ŋoŋi, faa ɗaanii ɗoyngol teddungol. O saami yuuwde e feneetere sooro tataɓo ngoon. Nde ɓe kuncunoo mo ndeen, tawi o maayii.

10 Ammaa Pool jippii, hippii e makko, hooyi mo e juuɗe muuɗum, wi'i:

—Mbaaltee! Yonki makko wartii!

11 Ndeen Pool yeenti, heltii buuru, nyaami. Caggal ɗuum, o warti e waaju makko faa weeti, de o dilli.

12 Suka jokolle oon hooraa ina wuuri. Ɗum waaltini ɓerɗe maɓɓe sanne.

No Pool waynorii hooreeɓe goonɗinɓe wonɓe Efeesu

13 Minen, min artii yaade, min naati laana yaade Asos ɗo min njeyi nannude Pool, sabo imo anniyii yaarude toon koyɗe.

14 Nde min tawunduri Asos ndeen, min nanni mo laana, min njottii Mitilene.

15 Min yuwi ɗoon e laana, min njottowii jaango muuɗum yeeso ruunde† Kiyos. Faɓɓi-jaango muuɗum min paltorii ɗakkol ruunde Samos, de faɓɓiti-janngo mum min njottii Miletus.

16 Pool anniyii wosaade Efeesu, faa taa ɓooya ley leydi Aasiya ndiin. Imo henyanii yottaade Urusaliima nyannde iidi ɓenndal alkama si tawii na laatoo.

17 Nde Pool wonnoo Miletus ndeen, nelani hooreeɓe kawrital goonɗinɓe Efeesu ɓeen.

18 Nde ɓe ngarnoo ndeen, o wi'i ɓe:

—Oɗon anndi no ngorrumi e mooɗon gilla nde koyngal am naatunoo e leydi Aasiya ndi faa warde hannden.

19 Mi golliranii Joomiraaɗo leeyinkinaare fuu, kam e gonɗi keewɗi e torraaji ɗi Alhuudiyankooɓe umminani kam ɗiin.

20 Oɗon anndi mi suuɗaay on huunde fuu ko nafata on, mi waajake on, mi jannginii on hakkunde yimɓe e ley galleeji mooɗon.

21 Mi tindinii Alhuudiyankooɓe e Geresankooɓe fuu tuubana Laamɗo, ngoonɗina Joomiraaɗo meeɗen Iisaa.

22 Joonin, Ruuhu Ceniiɗo na yaara kam Urusaliima, mi anndaa ko hewtoytoo kam toon.

23 Ko anndumi tan, Ruuhu Ceniiɗo oon na holla kam ley gure ɗeen fuu ina wi'a kam geyyelle e torraaji ina ndoomi kam.

24 De miin kaa, mi hiisaaki nguurndam am e maayde am fuu si mi timminii daɗundurgol, mi heɓii yottinde gollal ngal Iisaa Joomi-

† **20:15** ***Ruunde*** wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

raaɗo halfini kam ngaal. Gollal ngaal woni seedaade Kabaaru Lobbo haala hinney Laamɗo.
25 Mi yiilake hakkunde mooɗon, miɗo waajoo haala laamu Laamɗo. De joonin miɗo anndi on nji'oytaa kam katin.
26 Ɗum waɗi de miɗo sappoo on hannden ɗum ɗo: si tawii gooto mooɗon halkii, wanaa feloore am.
27 Sabo mi waajake on anniyaaji Laamɗo fuu, mi suuɗaay on fay huunde.
28 Ndeenee ko'e mooɗon, ndeenon coggal ngal Ruuhu Ceniiɗo halfini on faa kaybon ngaal. Laatoɗon durooɓe kawrital goonɗinɓe Laamɗo, ngal soodiri yiiyam ɓiyum.
29 Miin, miɗo anndi caggal am yimɓe bonɓe cooroto e ley mooɗon hono no pobbi jolbuɗi, katin du ɗi accataa coggal ngaal.
30 Fay e ley mooɗon danyan worɓe ummiiɓe ina mbaajoo waajuuji fewreeji faa pooɗa taalibaaɓe ɓeen njokka ɗum'en.
31 Ɗum le, kakkilon! Miccitoɗon, jemma e nyalooma fuu faa waɗi duuɓi tati, mi selaay tindinirde gooto mooɗon fuu e gonɗi.
32 Joonin, miɗo halfina on Laamɗo, e konngol hinney muuɗum. Konngol ngool ina waawi semmbinde on e ley goonɗinal mon, hokka on ko resani seniiɓe fuu.
33 Abada mi muuyaay fay huunde e mooɗon, wanaa cardi, wanaa kaŋŋe, wanaa kaddule.
34 Onon e ko'e mooɗon, oɗon anndi juuɗe am ɗe kumti haajuuji am e haajuuji wonduɓe e am.
35 Mi hollii on e kabaaruuji ɗiin fuu, sanaa ngolliron noon, mballon tampuɓe. E ley ɗuum fuu, miccoɗon ɗii ɗo haalaaji ɗi Joomiraaɗo meeɗen Iisaa haali kam e hoorem: «Kokkuɗo ɓuri kokkaaɗo barke.»
36 Nde Pool tilinoo haalde ɗum ndeen, kam e maɓɓe fuu ɓe kofii, ɓe ndu'ii.
37 Ɓe fuu ɓe mboyi bojji mawɗi, ɓe kippii e Pool, ɓe muccii ɗum.
38 Ko ɓuri mettude ɓe fu, ko o wi'i ɓe nji'ataa mo katin ɗuum. Caggal ɗuum, ɓe ɗowti mo faa o naata laana maayo.

21

No Pool yaari Urusaliima

1 Nde min ceedunoo e maɓɓe ndeen, min naati laana maayo, min mbosaaki, min njehi ruunde Kos. Jaango majjum, min njehi ruunde Rodosa. Min yuwi ɗoon, min njottii wuro Patara.
2 Min keɓi laana peyyitooha yaade leydi Finisi. Min naati, min ndunnyi.
3 Nde min njahunoo faa min kaynii Ruunde Kipirus ɗakkol amin gere nano fu, min ponndii leydi Siiriya. Min njottii toon, min njippii wuro wi'eteengo Tirus.

Wo ɗoon laana kaan jippinta gineeji muuɗum.
4 Min tawi taalibaaɓe, min ngondi e muɓɓen ɗoon balɗe

jeɗɗi. Iɓe mbiira Pool ley Ruuhu Ceniiɗo taa yaha Urusaliima.
5 Nde jeɗɗiire ndeen hiɓɓunoo ndeen, min ndilli. Ɓe fuu ɓe ɗowti min faa min njalti wuro ngoon, kamɓe e rewɓe e sukaaɓe. Min kofii hunnduko maayo manngo, min ndu'ii.
6 Nde min mbaynundurnoo ndeen, minen kaa min naati laana, kamɓe du ɓe njeccii cuuɗi maɓɓe.
7 Nde min naatunoo laana Tirus min ndilli fu, min njehi Potolemayis. Min njowtowi sakiraaɓe toon, min nyallidi e maɓɓe, min mbaali.
8 Jaango majjum, min ndilli ɗoon, min njehi Kaysariya. Min naatowi suudu Filipu baajotoodo Kabaaru Lobbo oon, min njippanii ɗum. Wo o gooto hakkunde suɓaaɓe njeɗɗo Urusaliima ɓeen.*
9 Imo jogii ɓiɓɓe rewɓe nayo ɓe ɓaŋaaka, haaldooɓe annabaaku.
10 Nde min ngaɗunoo ɗoon balɗe seeɗa fu, annabaajo bi'eteedo Agabus yuuri Yahuudiya,
11 wari to amin. O hooyi kaɓɓorgol Pool, o haɓɓi juuɗe makko e koyɗe makko. O wi'i:
—Ruuhu Ceniiɗo wi'i: nii Alhuudiyankooɓe wonɓe Urusaliima ɓeen kaɓɓirta jeyɗo kaɓɓorgol ngol oon, ngatta ɗum e juuɗe yimɓe ɓe nganaa Alhuudiya'en.
12 Nde min nannoo ɗum ndeen, minen e jeyaaɓe ɗoon ɓeen fuu, min nyaagii Pool taa yaha Urusaliima.
13 Pool kaa jaabii, wi'i:
—Ɗume waɗi de oɗon mboya, oɗon keccinɗina ɓernde am? Miin, miɗo segilanii ko wanaa haɓɓeede tan, miɗo segilanii fay maayde ley Urusaliima saabe innde Iisaa Joomiraaɗo.
14 Nde min paamunoo min mbaawaay waylitinde anniya makko ndeen, min celi mo, min mbi'i:
—Joomiraaɗo waɗa muuyɗe muuɗum!

No Pool yottorii Urusaliima de hawriti e Yaakuuba

15 Nde waɗunoo balɗe seeɗa fu, min cegilii, de min ponndii Urusaliima.
16 Taalibaaɓe Kaysariya woɓɓe njaadi e amin, njaari min galle gorko bi'eteedo Manason faa min njippanoo ɗum. Manason wo jeyaaɗo Kipirus, laatiiɗo taalibaajo gilla ko ɓooyi.
17 Nde min njottinoo Urusaliima ndeen, sakiraaɓe ɓeen njaɓɓorii min seyo.
18 Jaango majjum, min njaadi e Pool to Yaakuuba. Mawɓe kawrital goondinɓe ɓeen fuu ina tawaa toon.
19 Caggal ko o jowti ɓe ɗuum, o fillitanii ɓe huunde fuu ko Laamɗo waɗani yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe saabe golle makko.
20 Nde ɓe nannoo ɗum ndeen, ɓe njetti Laamɗo. Ɓe mbi'i Pool:
—Sakiike amin, a yi'ii Alhuudiyankooɓe ujunaaje ngoondinii. Faa hannden iɓe

* **21:8** Golle Nulaaɓe 6.1-6, 8.5.

tinnii e jokkude Tawreeta Muusaa.
21 Ɓe kaalanaama aɗa janngina Alhuudiyankooɓe wonɓe hakkunde lenyi goɗɗi njoppa Tawreeta Muusaa, mbiiɗaa taa taada sukaaɓe muɓɓen katin, taa njokka al'aadaaji ɗiin katin.
22 Ndelle, noy ngaɗeten? Sabo tannyoral ɓe nanan a warii.
23 Waɗu ko min kaalante ɗuum. Miɗen njogii ɗo worɓe nayo waɗanɓe Laamɗo hunayeere.
24 Yaadu e maɓɓe, de laamnidaa hoore maa e maɓɓe, njoɓaa ko ɓe kaani yoɓude ɗuum, faa ɓe laɓee. Ndeen yimɓe fuu anndan ko haaletee dow maaɗa ɗuum fuu wanaa goonga. Ɓe anndan aan e hoore maa aɗa jokki Tawreeta Muusaa.
25 Goondinɓe yuuruɓe e lenyi goɗɗi ɓeen, min mbinndanii ɗum'en ndeentoo e ko hirsanaa tooruuji e yiiyam e ko saaɗi, kam e jeenu.
26 Pool hooyi worɓe ɓeen, yaadi e muɓɓen. Jaango majjum, o laamnidaa e muɓɓen laaɓal diina. O naati suudu dewal mawndu nduun, o haalani almaami'en ɓeen. O wi'i si nyalaaɗe laamnugol ɗeen kiɓɓii fu, mono e maɓɓe fuu waɗanee sadaka.

No Pool nanngiraa ley suudu dewal mawndu

27 Nde balɗe jeɗɗi ɗeen ɓadinoo hiɓɓude ndeen, Alhuudiyankooɓe woɓɓe yuuruɓe leydi Aasiya nji'i Pool e ley suudu dewal mawndu nduun. Ɓe ummini hakkillooji yimɓe ɓeen fuu, ɓe nanngi mo.
28 Iɓe peekoo, iɓe mbi'a:
—Israa'iilankooɓe, mballee min! O woni gorko janngi-noowo yimɓe e ley nokkuuje ɗeen fuu ina liddoo yimɓe lenyol meeɗen, ina liddoo Tawreeta meeɗen, ina liddoo nokku ceniiɗo o. Joonin kaa, o waddii fay Geresankooɓe e ley suudu dewal mawndu ndu. O tuuninii nokku ceniiɗo o!
29 Walaa ko ɓe mbiiri noon si wanaa ko ɓe njiinoo Torofim Efeesunke oon ina wondi e Pool ley ngalluure ndeen. Iɓe cikka Pool nanniino mo e ley suudu dewal mawndu nduun.
30 Jirkitaango ngoon huuɓi ngalluure ndeen. Yimɓe ina njaltira tatteeji ɗiin fuu. Ɓe nanngi Pool, ɓe ndaasi ɗum faa ɓe mburtini ɗum suudu dewal mawndu nduun, de ɓe ommbi dammbuɗe ɗeen wakkati oon law.
31 Nde ɓe pilotonoo faa ɓe mbara Pool ndeen, tawi hooreejo sordaasiiɓe oon humpitake Urusaliima fuu jiiɓake.
32 Wakkati oon, o hooyi sordaasiiɓe e mawɓe muɓɓen, o doggani jamaa oon. Nde yimɓe ɓeen njiinoo mo kanko e sordaasiiɓe ɓeen ndeen, celi fiyude Pool.
33 Hooreejo oon ɓattii Pool, yamiri Pool nanngee, haɓɓiree callali ɗiɗi. O yami,
—Gorko o wo moy? Ɓume o waɗi?
34 Jamaa oon ina feekoo. Ɓee ina yeewnoo ɗum, ɓee to ina yeewnoo ɗum to. Duko

jiiɓiiko koon haɗi mo faa-
mude. Ndelle o yamiri Pool
yaaree ley suudu sooro sor-
daasiiɓe toon.
35 Nde Pool warnoo faa
yeeŋa kalikali sooro oon,
sordaasiiɓe ɓeen ndonndii
mo saabe nyanngere jamaa
ndeen,
36 sabo yimɓe heewɓe ina
njokki mo ina peekoo, ina
mbi'a:
—Ittu yonki makko!

No Pool jaaborii yimɓe Urusaliima

37 Nde sordaasiiɓe ɓeen
ngarnoo faa nanna Pool ley
sooro muɓɓen ndeen, Pool
wi'i hooreejo oon:
—Ina daganoo kam mi
haalda e maa naa?
Oon wi'i mo:
—Aa? Aɗa waawi gere-
sankoore naa?
38 Ndelle a wanaa Misir-
anke gaɗuɗo muurtere ko
ɓooyaay oon naa? A wanaa
garduɗo e waɗooɓe bar-ko'e
ujunaaje nayo, de njaaruɗaa
ɗum'en ley ladde naa?
39 Pool jaabii, wi'i:
—Miin, mi Alhuudiyanke
dimaaɗo Tarsus ley leydi Sil-
isi. Ngalluure ndeen wanaa
nde anndaaka koy. Miɗo
nyaage nduŋanoɗaa kam mi
haalda e yimɓe ɓeen.
40 Hooreejo oon duŋanii
mo ɗum. Pool darii e dow
yeentirde ndeen, ɓantani
yimɓe ɓeen junngo. Nde ɓe
ndeyyininoo ndeen, o haali e
ibraninkoore, o wi'i:

22

1 —Sakiraaɓe e baabi-
raaɓe, kettinee joonin faa mi
seedanoo on mi jeyaa feloore
nde njowuɗon dow am.
2 Nde ɓe nannoo wo
ibraninkoore o haaldata e
maɓɓe fu, deyyinaare ndeen
ɓeydii katin. O wi'i:
3 —Wo mi Alhuudiyanke
dimaaɗo Tarsus ley leydi
Silisi. Ammaa Urusaliima ɗo
mawnumi. Gamaliyel won-
noo moodibbo am. Kanko
janngini kam Tawreeta
maamiraaɓe meeɗen oon
faa laaɓi tal. Miɗo jinngana
Laamɗo hono no ngorruɗon
hannden on fuu ni.
4 Mi torrii jokkuɓe Laawol
ngool faa maayi. Mi nan-
ngii worɓe e rewɓe, mi uddii
ɗum'en ley kasu.
5 Almaami Mawɗo e
waalde Saahiiɓe ɓeen fuu
ina ceedanoo kam, kam'en
du. Wo e muɓɓen keɓumi
ɗerewol faa mi holla saki-
raaɓe muɓɓen wonɓe Damas
ɓeen. De njahumi faa mi
haɓɓowa jokkuɓe laawol
Iisaa wonɓe toon ɓeen, faa
mi wadda ɗum'en Urusaliima
faa njukkee.

*No Pool haaliri haala tu-
ubugol muuɗum*

*(Golle Nulaaɓe 9.1-19,
26.12-18)*

6 Woodi, miɗo yaha faa
ɓadiimi Damas, wakkati
hakkunde naange. Wakkati
gooto annoora mawɗo yuuri
dow kammu, yayni, fiilii
kam.
7 Caamumi e leydi, nanumi
daande ina wi'a kam: «Sool,
Sool, ko waɗi de aɗa torra
kam?»
8 Njaabiimi, mbiimi: «Aan
wo a moy, joomam?» Nde
mbi'unoomi noon fu, o wi'i

kam: «Miin, wo mi Iisaa Nasaraatuujo mo torrataa oon.»
9 Wonduɓe e am ɓeen nji'i annoora oon, ammaa ɓe nanaay daande haaldunde e am ndeen.
10 Ndeen, mbiimi: «Joomiraaɗo, ɗume ngaɗammi?» Joomiraaɗo wi'i kam: «Umma, yahu Damas. A haalante toon ko Laamɗo anniyii ngaɗaa fuu.»
11 Wonduɓe e am ɓeen ɗowi kam, njaari kam faa ley Damas, sabo ɗelkugol annoora ngool wumnii kam.

12 Ananiyas wo gorko kulɗo Laamɗo, jokkuɗo Tawreeta Muusaa. Alhuudiyankooɓe wonɓe toon fuu ceedanii mo wo o moyyo.
13 O wari, o darii yeeso am, o wi'i kam: «Sool, sakiike am, wumtu!» De wakkati oon ni, mbumtumi, njiimi mo.
14 O wi'i: «Laamɗo maamiraaɓe meeɗen oon suɓake ma faa paama muuyde muuɗum, faa nji'aa Ponnditiiɗo oon, nanaa haala e hunnduko muuɗum.
15 Sabo aan seedantoo mo yeeso yimɓe fuu ko njiiɗaa e ko nanuɗaa.
16 Joonin, ɗume ndoomataa katin? Umma, looteɗaa lootagal batisima, de njaaforeɗaa lutti maa e noddude innde Joomiraaɗo.»

17 Caggal mi yeccake Urusaliima, miɗo waɗa du'aare ley suudu dewal mawndu, de won ko njiimi e holleede.
18 Ley holleede oon mi yi'ii Joomiraaɗo, wi'i kam: «Henya law, yaltu Urusaliima, sabo ɓe njaɓataa seedaaku ngu ceedantoɗaa kam nguun.»
19 Njaabiimi, mbiimi: «Joomiraaɗo, iɓe anndi miɗo yahannoo ley cuuɗi baajorɗi ɗiin fuu, miɗo uddannoo miɗo fiyannoo goondinɓe ma ɓeen.
20 Nde yiiyam Etiyen seedee maaɗa oon yuppetenoo ndeen, miɗo darii, iɗum weli kam ko o waraa ɗuum. Miin haybannoo kaddule warɓe mo ɓeen.»
21 Joomiraaɗo jaabii kam, wi'i: «Yahu, mi nulete to woɗɗi, to yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe.»

No Pool wi'iri wo Romanke

22 Iɓe kettinanii mo faa o haali haala ka. Ndeen ɓe yepti daaɗe maɓɓe, ɓe mbi'i:
—Ittu mo e adunaaru ndu! O haanaa wuurude katin!
23 Iɓe peekoo, iɓe njiila saayaaji maɓɓe, iɓe mbicca leydi.
24 Hooreejo oon yamiri Pool yaaree ley suudu sooro muɓɓen ɗoon, lamndoree piiɗe faa ɓe paama ko waɗi de jamaa oon ina wulla e makko hono ni.
25 Nde ɓe kaɓɓannoo mo faa ɓe piya mo ndeen, o wi'i mawɗo sordaasiiɓe gonɗo ɗoon:
—Yalla na daganoo on piyon Romanke, sakko mo saraaka naa?
26 Nde mawɗo oon nannoo ɗum ndeen, yehi to hooreejo muɓɓen oon, wi'i:
—Aɗa anndi ko nesuɗaa waɗude naa? Gorko oon wo Romanke!
27 Ndeen hooreejo oon wari to Pool, yami ɗum, wi'i:

—Haalanam, yalla a Romanke naa?
Pool jaabii, wi'i:
—Wo mi kam!
28 Ndeen hooreejo oon jaabii, wi'i:
—Miin kaa, ceede keewɗe njoɓumi de keɓumi laataade Romanke.
Pool wi'i mo:
—Miin, mi finii tawumi mi kam.
29 Wakkati oon anniyiiɓe fiyude mo faa tilsinana mo haaltude ɓeen acciti. Hooreejo oon huli, sabo anndii Pool wo Romanke woodi haɓɓiino ɗum.

No Pool yaariraa yeeso waalde Saahiiɓe

30 Jaango majjum, hooreejo oon haɓɓiti Pool, sabo na yiɗi tannyorde ko Alhuudiyankooɓe ɓeen mbullitii ɗum. O yamiri hooreeɓe almaami'en e waalde Saahiiɓe ndeen fuu kawrita. Caggal ɗuum, o waddi Pool, o darni ɗum yeeso maɓɓe.

23

1 Pool ndaari waalde Saahiiɓe ɓeen, wi'i:
—Sakiraaɓe, wo ɓernde nde walaa feloore mbuurdumi yeeso Joomiraaɗo faa yottaade nyalooma hannden o.
2 Ndeen Ananiyas, Almaami Mawɗo oon, yamiri darinooɓe ɗakkol makko ɓeen piya mo hunnduko.
3 Ndeen, Pool wi'i mo:
—Laamɗo fiyete, aan kokuwol dawninaangol nanndungol wo lobbol! Aɗa jooɗii faa caroroɗaa kam e Tawreeta Muusaa, de a luttii Tawreeta Muusaa ko njamirɗaa mi fiyee ɗuum.
4 Darinooɓe ɗoon ɓeen mbi'i Pool:
—Yalla a mbonkoto Almaami Mawɗo mo Laamɗo joyyini o naa?
5 Pool jaabii, wi'i:
—Sakiraaɓe, mi faamaayno yalla wo o Almaami Mawɗo. Si goonga, miɗo anndi ina winndaa: «Taa mbonka hooreejo lenyol maa!»*
6 Pool ina anndi woɓɓe ley Saahiiɓe ɓeen wo Saduki'en, woɓɓe muɓɓen du wo Farisa'en. Ndelle yeewnii semmbe hakkunde kawrital ɗoon, wi'i:
—Sakiraaɓe, miin mi Farisanke, ɓii Farisanke. Wo saabe yowugol jikke e ummital maayɓe carorteemi!
7 Nde o haalnoo ɗum ndeen, Farisa'en e Saduki'en ɓeen njeddunduri, kawrital ngaal feccii.
8 Sabo Saduki'en ina mbi'a ummital walaa, maleyka'en ngalaa, ruuhuuji du ngalaa. Ammaa Farisa'en ina ngoondini ɗum fuu.
9 Duko koon ɓeydii mawnude. Jannginooɓe Tawreeta woɓɓe heedanɓe Farisa'en ɓeen, na ngaɗa kalala mawɗo, ina mbi'a:
—Walaa fuu ko boni ko min nji'i e gorko o! Ina waawi taweede ruuhu naa maleyka haaldi e makko!
10 Jeddi ɗiin mawni faa hooreejo sordaasiiɓe oon huli taa ɓe ceeka Pool. Ɗum wadi de o yamiri sordaasiiɓe njippoo to kawrital toon, itta Pool e juuɗe yimɓe ɓeen,

* **23:5** Wurtagol 22.27.

njeccina ɗum to suudu sooro muɓɓen toon.
11 Jemma jokkuɗo oon, Joomiraaɗo ɓangi e Pool, wi'i ɗum:
—Sellin ɓernde maa! No ceedoraniɗaa kam Urusaliima noon, na tilsi ceedanoɗaa kam ley Roma du.

No Alhuudiyankooɓe mbatiri faa mbara Pool

12 Nde weetunoo ndeen, Alhuudiyankooɓe ɓeen mbati, kunii nyaamataa njarataa sanaa nde mbari Pool.
13 Batidinɓe ɓeen ina ɓuri worɓe capanɗe nayo.
14 Ɓe njehi to hooreeɓe almaami'en e mawɓe, ɓe mbi'i:
—Min kunake hunayeere fay huunde min nyaamataa min njarataa gilla joonin, sanaa nde min mbari Pool.
15 Joonin, onon e waalde Saahiiɓe ɓeen, mbi'ee hooreejo sordaasiiɓe oon waddana on Pool. Mbi'on oɗon njiɗi faamitaade ko o haalata ɗuum. Minen, miɗen cegilii faa min mbara mo gilla o yottaaki.
16 Ɓii sakiike Pool debbo nani ko ɓe anniyii ɗuum, yehi to suudu sordaasiiɓe toon, naati, humpiti Pool.
17 Pool noddi gooto e mawɓe sordaasiiɓe ɓeen, wi'i ɗum:
—Yaaru suka gorko o to hooreejo toon, sabo won ko o yiɗi haalande ɗum.
18 Mawɗo sordaasiiɓe oon yaari mo to hooreejo muuɗum toon, wi'i ɗum:
—Pool ommbaaɗo oon noddi kam, nyaagii kam mi wadda suka gorko o to maa, sabo won ko o yiɗi haalande ma.
19 Hooreejo oon nanngi junngo makko, toowtidi e makko, de yami mo:
—Ɗume kaalantaa kam?
20 Suka oon wi'i mo:
—Alhuudiyankooɓe ndawridii. Ɓe nanndinkinto e yiɗuɓe faamitaade kabaaru Pool. Ɓe nyaagete jaango ngaddanaa ɓe Pool yeeso waalde Saahiiɓe ndeen.
21 Taa njaɓanaa ɓe! Sabo ko ɓuri worɓe capanɗe nayo na ɗuppinanii mo, kunake nyaamataa njarataa si mbaraay mo. Ɓe cegilake, iɓe ndoomi yamiroore maa.
22 Hooreejo oon wi'i suka gorko oon:
—Taa haalan fay gooto yalla a faaminii kam ɗum.
O yoppi ɗum dilli.

No Pool nuldiraa Kaysariya

23 Caggal ɗuum, o noddi mawɓe sordaasiiɓe makko ɗiɗo, o wi'i ɗum'en:
—Kawrunduree worɓe keme ɗiɗo e waɗɗiiɓe pucci capanɗe njeɗɗo, kam e jom'en labbe keme ɗiɗo. On fuu, cegilanee yaade Kaysariya wakkati yamnde jeenay jemma.
24 Cegilee pucci faa njaaron Pool e jam, to Filiki goforneer oon.
25 Hooreejo oon winndi ɓataaki ki, wi'i:

26 Miin, Kalawdiyus Lisiya, miɗo jowte, aan Filiki goforneer tedduɗo.
27 Gorko mo neldumaami o, wo Alhuudiyankooɓe nanngunoo ɗum, anniyii warude

ɗum. Nde kumpitinoomi o
Romanke ndeen, naatumi,
miin e fedde sordaasiiɓe
ndeen, ittumi mo.

28 Ngaddumi mo yeeso
waalde Saahiiɓe maɓɓe, sabo
miɗo yiɗi faamude ko ɓe peldi
mo ɗuum.

29 Tawumi wo dow
sariya maɓɓe tan ɓe peldi
mo, de ɗum wanaa huunde
waawunde warude mo naa
uddude mo.

30 Caggal ɗuum, maa-
tumi Alhuudiyankooɓe
ndawridii faa mbara mo.
Ɗum waɗi de neldumaami
mo wakkati oon. Mi yamirii
felooɓe mo ɓeen du njaha to
maa, pela mo toon.

31 Sordaasiiɓe ɓeen ngaɗi
ko njamiraa ɗuum, kooyi
Pool ley jemma, njaari ɗum
faa Antipatiri.

32 Jaango majjum, sor-
daasiiɓe yaarannooɓe e
koyɗe ɓeen njeccii to suudu
muɓɓen Urusaliima. Ɓe
njoppidi Pool e waɗɗiiɓe
pucci ɓeen, njottinowa ɗum.

33 Nde ɓeen njottinoo
Kaysariya ndeen, kokki
goforneer oon ɓataaki kiin,
njoppi Pool e junngo makko.

34 Nde goforneer oon jan-
ngunoo ɓataaki kiin fu, yami
toy Pool jeyaa. Nde nannoo
wo Silisi o jeyaa ndeen,

35 wi'i mo:

—Mi nanan haala maa si
felooɓe ma ɓeen ngarii.

O yamiri Pool doomowee
to suudu Hirudus laamordu
toon.

24

No Pool feldaa yeeso Filiki goforneer

1 Balɗe joy caggal ɗuum,
Ananiyas Almaami Mawɗo
oon yottii Kaysariya. Imo
wondi e mawɓe woɓɓe, kam
e janngugo sariya Roma'en
bi'eteeɗo Tertulu. Ɓe peli
Pool yeeso goforneer oon.

2 Nde Pool noddanoo
ndeen, Tertulu fuɗɗi felude
mo yeeso kaananke oon, wi'i:

—Filiki kaananke tedduɗo,
wo saabe maaɗa de min
keɓi jam ɓooyɗo. Wooɗi ko
moyyinaa ley lenyol ngol du
wo haybugol maaɗa waɗi.

3 Min annditii fuu ko
ngaɗuɗaa, yimɓe tatteeji fuu
na njettire ɓerɗe belɗe.

4 Mi yiɗaa joonnde ndeen
juuta, de miɗo nyaage saabe
moyyuki maa, kettindanoɗaa
min seeɗa.

5 Min tawii gorko o wo
daaɓoowo bone sanne. Wo
o gaddoowo fitina hakkunde
Alhuudiyankooɓe wonɓe ley
adunaaru fuu. O ardiiɗo laa-
wol Nasaraatunkooɓe.

6 O filake tuuninde suudu
dewal mawndu nduun, de
min nanngi mo. [

7 Miɗen njiɗi saraade mo
sariya amin, tawi Lisiya
hooreejo sordaasiiɓe oon
ittirii mo semmbe e juuɗe
amin, yamiri felooɓe mo ɓeen
ngara yeeso maa.]*

8 Aan e hoore maa, lam-
ndoɗaa mo, paamaa ko min
peldi mo ɗuum fuu.

9 Alhuudiyankooɓe
tawaaɓe toon ɓeen keedani

* **24:7** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ngalaa aaya 7.

kaaloowo oon, mbi'i noon jaati worri.

10 Ndeen Filiki, goforneer oon, hokki Pool laawol faa haala. Pool wi'i:

—Miɗo anndi waɗii duuɓi aɗa saroo lenyol ngol. Ɗum waɗi de miɗo seyoroo jakkanaade hoore am.

11 Ɓuraa balɗe sappo e ɗiɗi ko ngarumi Urusaliima faa mi sujidana Laamɗo. Si a taykake fu, a tawan hono noon worri.

12 Fay gooto tawaay kam miɗo dukida e neɗɗo naa miɗo jirkita jamaa, wanaa e ley suudu dewal mawndu nduun, wanaa e ley cuuɗi baajordi, wanaa e ley ngalluure ndeen.

13 Ɓe mbaawaa tabintinde ko ɓe peldi kam joonin ɗuum.

14 Ammaa miɗo jaɓi yeeso maa: miɗo rewri Laamɗo maamiraaɓe meeɗen oon e laawol ngol ɓe mbi'ata feerewol ngool. Miɗo goondini ko winndaa e Tawreeta Muusaa ɗuum e ko winndaa e dewte annabaaɓe ɗuum fuu.

15 Woodi, miɗo tannyori Laamɗo iirtinan fonnditiiɓe e bonɓe fuu, hono no Alhuudiyankooɓe du tannyori ni.

16 Saabe ɗuum miɗo tinnoo wondude e ɓernde nde walaa feloore yeeso Laamɗo e yeeso yimɓe wakkati fuu.

17 Caggal duuɓi keewɗi, mi wartii faa mi waɗana yimɓe am dokke, mi itta sadakaaji.

18 Wakkati oon ɓe tawi kam e ley suudu dewal mawndu nduun caggal ko ngaɗumi al'aada senagol. Mi waldaa e jamaa, mi waldaa e duko.

19 Alhuudiyankooɓe woɓɓe yuuruɓe leydi Aasiya wonnooɓe ɗoon, wo ɓeen kaannoo warude pela kam yeeso maa, si tawii won ko ngaɗumi.

20 Yimɓe ɓee ɗo, sanaa kam'en e ko'e muɓɓen kaala boofi ɗi nji'i e am nde ndarinoomi yeeso waalde Alhuudiyankooɓe Saahiiɓe ndeen.

21 Ɓe mbaawaa wiide mi waɗii faa'e si wanaa konngol gootol ngol ndariimi de yeewniimi: «Wo saabe ummital maayɓe waɗi de miɗo saree hannden!»

22 Filiki oon, na anndi laawol Iisaa ngool, hanti haala, wi'i:

—Si Lisiya hooreejo sordaasiiɓe oon warii fu, ndeen carotoomi haala mooɗon ka.

23 O yamiri mawɗo sordaasiiɓe oon hayba Pool, de newnana ɗum, taa haɗa fay gooto e yigiraaɓe muuɗum ɓeen warude walla ɗum.

24 Balɗe seeɗa caggal ɗuum, Filiki wardi e deekum Alhuudiyanke bi'eteeɗo Durusiila. O neli Pool waddowaa, o hettindanii ɗum ina haala haala goondinal Iisaa Almasiihu.

25 Kaa nde Pool haalannoo haala fonnditaare e nanngitaare e sariya garoowo ndeen, Filiki huli, wi'i:

—Joonin kaa heyii! Yahu. Nde keɓindiimi fuu, mi nodditete.

26 O miilii Pool hokkan mo ceede. Ɗum waɗi de imo nodda ɗum kile keewɗe faa ɓe njewtida.

27 Nde waɗunoo duuɓi ɗiɗi fu, Porsiyus Festus loomti Filiki, laatii kaananke. Ammaa

Filiki yoppi Pool e ley kasu ɗoon, sabo na yiɗi welnande Alhuudiyankooɓe ɓeen.

25

No Pool nyaagorii sariya muuɗum yaaree to kaananke Roma

1 Balɗe tati caggal ko Festus wari e ley leydi ndiin ɗuum, yuwi Kaysariya, yehi Urusaliima.
2 Ɗoon, hooreeɓe almaami'en e ardiiɓe Alhuudiyankooɓe ngari to makko de peli Pool. Ɓe nyaagii mo semmbe
3 o walla ɓe, o wadda Pool Urusaliima. Ko ɓe mbiiri mo noon dey, iɓe piloo ɗuppinanaade ɗum dow laawol faa ɓe mbara ɗum.
4 Festus jaabii ɓe, wi'i:

—Pool ina uddii ley kasu Kaysariya toon. Miin e hoore am du, mi yeccoto wuro ngoon law.

5 Mawɓe mooɗon ngara njaada e am Kaysariya, pela gorko oon si tawii won ko waɗi.
6 Festus waddaay e maɓɓe ko ɓuri balɗe jeetati naa sappo, de yeccii Kaysariya. Jaango majjum, o jooɗowii to sarorde toon, o yamiri Pool waddee.
7 Nde Pool yottinoo ndeen, Alhuudiyankooɓe yuuruɓe Urusaliima ɓeen piilii ɗum, peldi ɗum kulle bonɗe keewɗe. Ammaa ɓe mbaawaay laaɓinde pelooje ɗeen.
8 Ndeen Pool jakkanii hoore muuɗum, ina wi'a:

—Mi waɗaay ko boni, wanaa e sariya Alhuudiyankooɓe oon, wanaa e suudu dewal mawndu nduun, wanaa e kaananke Roma mawɗo oon du.

9 Festus ina yiɗi welnande Alhuudiyankooɓe ɓeen. Ndelle yami Pool, wi'i:

—Aɗa jaɓa yaade Urusaliima faa mi sarowoo toon kabaaru maa oon naa?

10 Nde o yamunoo ɗuum fu, Pool jaabii, wi'i:

—Wo e sarorde kaananke Roma mawɗo ngonumi, wo ɗo kaanumi sareede. Mi waɗaay Alhuudiyankooɓe ɓeen fuu ko boni. Aan e hoore maa du, aɗa anndi.
11 Si mi waɗii ko boni, ko foti warude kam fu, mi salataako wareede. Ammaa si fay huunde e ko ɓe peldi kam ɗuum wanaa goonga fu, fay gooto waawaa wattude kam e juuɗe maɓɓe. Sariya am faltake ɗo. Wo kaananke Roma mawɗo oon, kam sarotoo kam.
12 Caggal nde Festus haaldunoo e tindinooɓe ɗum ndeen, jaabii Pool, wi'i:

—Aɗa yiɗi kaananke Roma mawɗo sare, ndelle a yahan to kaananke Roma mawɗo oon!

No Pool waddiraa yeeso Agirippa e Bereniika

13 Balɗe seeɗa caggal ɗuum, Agirippa kaananke oon e Bereniika, sakiike mum debbo, ngari Kaysariya faa njowta Festus.
14 Nde ɓe ɓooytunoo ɗoon balɗe seeɗa fu, Festus haalani kaananke oon haala Pool, wi'i:

—Ina woodi gorko mo Filiki yoppi ɗo ley kasu.
15 Nde njahunoomi Urusaliima ndeen, hooreeɓe almaami'en e mawɓe Alhuudiyankooɓe kaalanii kam haala makko, nyaagii kam mi saroo mo o jukkee.
16 Njaabiimi ɓe: Al'aada Romankooɓe jaɓataa saraade neɗɗo si hawritaay e felooɓe ɗum ɓeen. Sanaa tawee ina fotti faa jaaboo ko feldaa ɗuum.
17 Ndelle ɓe fuu ɓe ngarii ɗo. Miin le, mi neeɓinaay ɗum fes, sabo jaango majjum njooɗowiimi to sarorde toon, njamirmi gorko oon waddee.
18 Felooɓe mo ɓeen ndarii, kaali, de ɓe ngaddaay fay feloore wootere ko nanndani kam wo bonanda.
19 Ɓe peldii mo haala diina maɓɓe, kam e gooto bi'eteeɗo Iisaa maayɗo, mo Pool wi'ata ina wuuri.
20 Woodi miin kaa, mi yi'aay fuu no njiitirammi goonga e haala kaan. Ɗum wadi de lamndiimi mo yalla imo jaɓa saroweede Urusaliima.
21 Ammaa o nyaagake kabaaru makko wattee e juuɗe kaananke mawɗo oon. Ndelle njamirmi o haybee faa mi heɓa neldude mo kaananke Roma mawɗo oon.
22 Agirippa wi'i Festus:
—Miɗo yiɗi hettindanaade gorko o, miin e hoore am.
Festus wi'i:
—A hettindanto mo jaango.
23 Jaango majjum, Agirippa e Bereniika ngardi e yukkinaare mawnde, naati e ley sarordu nduun, kam'en e hooreeɓe sordaasiiɓe e mawɓe ngalluure ndeen. Festus yamiri Pool waddee.
24 Nde waddanoo fu, Festus wi'i:
—Agirippa kaananke e kawrital tawaaɓe ɗo! On nji'ii gorko o. Alhuudiyankooɓe fuu pelii mo to am ley Urusaliima e ɗo fuu. Iɓe yeewnoo, iɓe mbi'a o haanaa yoppeede o wuura.
25 De miin e hoore am kaa, mi tawii o waɗaay fay huunde ko haani warude mo. Ammaa kanko e hoore makko, o nyaagake sariya makko yaaree faa to kaananke Roma mawɗo oon. Ndelle mi anniyake neldude mo toon.
26 Ammaa mi walaa ko mi winndana kaananke oon dow kabaaru makko. Ɗum wadi de ngaddumi mo yeeso mooɗon, e ko ɓuri ɗum fuu, yeeso maaɗa aan kaananke Agirippa. Hono nii, si en kettindake haala makko fu, mi heɓan ko mi winnda.
27 Sabo hakkillo am jaɓaay neldude kasunke to kaananke tawee hollitaay ko nanngiraa.

26

1 Agirippa wi'i Pool:
—A hokkaama laawol. Haalu haala maa.
Ndeen, Pool ɓanti junngom, jaabii, wi'i:
2 —Agirippa kaananke, mi seyorake laamnude hoore am yeeso maa hannden ko Alhuudiyankooɓe peldi kam ɗuum fuu.
3 Aɗa anndi al'aadaaji Alhuudiyankooɓe e haalaaji muɓɓen fuu. Saabe majjum

miɗo nyaage, kettindanoɗaa kam e munyal.

4 Alhuudiyankooɓe fuu ina anndi no mbuurdumi gilla mi cukalel. Iɓe anndi no ngorrunoomi e ley yimɓe leydi am e ley Urusaliima fuu.

5 Iɓe anndi gilla arande, si ɓe njaɓii seedaade: miɗo jokki laawol diina amin ɓurngol tiiɗude ngol, miɗo hiisodaa e Farisa'en.

6 Joonin, mi darake faa mi saree saabe mi yowii jikke am dow amaana mo Laamɗo waɗani maamiraaɓe meeɗen oon.

7 Yuwdiiji meeɗen sappo e ɗiɗi ɗiin ina njowi jikke muɓɓen e tabintingol amaana oon, ina ndewira semmbe jemma e nyalooma. Kaananke, wo saabe jikke o Alhuudiyankooɓe peldi kam!

8 Ko waɗi de miiliɗon Laamɗo waawaa iirtinde maayɓe?

9 Miin e hoore am, ley ko faltii mi tannyoriino miɗo haani bonnude innde Iisaa Nasaraatuujo oon, no laatorii fuu.

10 Wo ɗum pay ngaɗumi Urusaliima du. Hooreeɓe almaami'en ɓeen kokkii kam baawɗe mi udda seniiɓe heewɓe e kasu. Nde ɓe caranoo faa ɓe mbaree ndeen, mi yardake ɗum.

11 Mi torrii ɓe kile keewɗe e cuuɗi baajorɗi ɗiin fuu. Miɗo tilsina ɓe njedda Almasiihu mo ɓe ngoonɗini oon. Tikkere am dow maɓɓe ina mawnunoo sanne, faa miɗo tewna ɓe ley gure janane, miɗo torra ɓe.

No Pool haaliri haala tuubugol muuɗum

(Golle Nulaaɓe 9.1-19, 22.6-16)

12 Wo hono nii njaarumi Damas. Hooreeɓe almaami'en nelii kam, kokkii kam baawɗe nanngude goonɗinɓe toon.

13 Kaananke, miɗo wonnoo dow laawol wakkati hakkunde naange, nji'umi annoora ina ɣuura dow kammu ina fiiloo kam, miin e yaadiraaɓe am ɓeen fuu. Annoora oon ina ɓuri fay naange jalbude.

14 Min fuu, min caami e leydi. Wakkati oon, nanumi daande ina wi'a kam e ley ibraninkoore: «Sool, Sool, ko waɗi de aɗa torra kam? Si ndemoori wi'ii saloto tufirgel joomum fu, ɓeydan nawnaade.»

15 Njaabiimi, mbiimi: «Aan wo a moy, joomam?» Joomiraaɗo wi'i: «Miin, wo mi Iisaa mo torrataa oon.

16 Umma dara, sabo mi ɓanganii ma, mi suɓake ma faa ngollanaa kam. Wo faa ceedanoɗaa kam ley ko njiiɗaa joonin e ko nji'oytaa si mi ɓangii e maa caggal hannden.

17 Mi reenete e Alhuudiyankooɓe e yimɓe lenyi goɗɗi ɓe nulammaami e muɓɓen joonin ɓeen.

18 Mi nulete faa peertaa gite maɓɓe, ɓe ɣuwa e nimre, ɓe ngarta e annoora, ɓe ɣuwa e baawɗe Seyɗaani, ɓe ngarta e Laamɗo, ɓe keɓa yaafeede hakkeeji maɓɓe, ɓe ndonida e seniiɓe saabe ko ɓe goonɗini kam ɗuum.»

19 Ndelle saabe majjum,
kaananke Agirippa, mi
salaaki ɗowtanaade ko
nji'umi, ko yuurani kam dow
kammu ɗuum.
20 Ɓe artiimi waajaade
wo yimɓe Damas e yimɓe
Urusaliima e piilol Yahu-
udiya fuu. Caggal ɗuum,
njokkinmi yimɓe lenyi goɗɗi
tuuba, ngarta e Laamɗo,
ngolla golleeji kollooji tuubii.
21 Saabe ɗuum, Alhu-
udiyankooɓe nanngiri kam
ley suudu dewal mawndu
nduun, pilii warude kam.
22 Ammaa Laamɗo wallii
kam illa ndeen faa warde
hannden. Miɗo seedanoo
yimɓe fuu, gilla lo'uɓe faa
e tedduɓe. Mi waajataako
fay huunde si wanaa ko
annabaaɓe e Tawreeta
Muusaa mbi'i warowan
ɗuum.
23 Ɗum woni: Almasiihu
torroto faa maaya, de artoo
maayɓe ummitaade. De si
ummitake fu, waajoto yimɓe
meeɗen e lenyi goɗɗi fuu
kisindam, ɗam laatanoo ɓe
annoora.
24 Nde Pool haalannoo
ɗum ndeen, Festus feekii e
semmbe, wi'i:

—Pool, a haaŋaama! Heew-
gol maaɗa anndal ngol haaŋii
ma!

25 Pool jaabii, wi'i:

—Festus tedduɗo, mi
haaŋaaka. Ko kaalammi
ɗuum wo haalaaji goongaaji,
celluɗi.
26 Agirippa kaananke oon
ina anndi kulle ɗeen. Ɗum
waɗi de miɗo hoolii haalude
ɗum yeeso makko. Si goonga,
miɗo tannyori ɗum fuu
suuɗanaaki mo, sabo ɗum
waɗaay e cuncukka.
27 Kaananke! Aɗa goonɗini
annabaaɓe naa? Miɗo anndi
aɗa goonɗini!
28 Agirippa wi'i Pool:

—Aɗa miilii waɗude kam
Almasiyankeejo law law
hono nii naa?
29 Pool jaabii, wi'i:

—Nde yaawi e nde hanndii
fuu, ɗum laatoo muuyɗe
Laamɗo faa aan e hettin-
daniiɓe kam joonin fuu
laatoɗon hono am, de tawee
wanaa e callali gonɗi e am ɗi.
30 Kaananke oon e go-
forneer oon e Bereniika e
jooɗodinooɓe e muɓɓen fuu
ummii.
31 Nde ɓe njaltunoo su-
udu nduun ndeen, iɓe
mbi'undura:

—Gorko o waɗaay ko foti
warude ɗum naa haɓɓude
ɗum callali.
32 Agirippa wi'i Festus:

—Imo waawnoo yoofeede
si o wi'aayno sariya makko
faltiniree to kaananke Roma
mawɗo oon.

27

No Pool neldiraa Roma

1 Nde yaareede amin Itali e
laana tabitinnoo ndeen, Pool
e kasunkooɓe woɓɓe ngattaa
e junngo mawɗo sordaasiiɓe
bi'eteeɗo Yuliyus. Oon wo
jeyaaɗo e fedde sordaasiiɓe
kaananke Roma mawɗo.
2 Min naati laana maayo
yuuruka Adaramati njahooha
ina fanta gure ley leydi
Aasiya. Min ndunnyi. Miɗen
ngondi e Aristarka gorko
Makedoniyanke yuuruɗo
Tesaloniiki.

3 Jaango majjum, min
njottii Sidon. Yuliyus waɗani
Pool hinney, duŋanii ɗum
yaha to yigiraaɓe mum faa
mballira ɗum ko haajaa.
4 Nde min yuwunoo ɗoon
ndeen, min ɓattitowii fonngo
ruunde* Kipirus, sabo min
kawrii e henndu mawndu.
5 Min peyyiti maayo man-
ngo ngoon hedde Silisi e Pam-
filiya, min njottii Mira ley
leydi Lisiya.
6 Ɗoon, mawɗo sordaasiiɓe
oon tawi laana yuuruka Ale-
sandiri ina fonndii Itali. O
nanni min ley makka.
7 Balɗe keewɗe laana amin
kaan waɗi ina yaara heese.
Semmbe e doole min njot-
torii wuro Kinidus. Henndu
nduun na haɗa min yahude
to min ponndii. Ndelle min
takkii ruunde Kereta gere
to henndu walaa, min panti
Salmone.
8 Miɗen takkii senngo,
miɗen tampi e yaade. Faa
min njottii nokku bi'eteeɗo
Jipporde Lobbere nde
woɗɗaa e wuro Lasiya.
9 Min ɓooyi sanne faa
wakkati iidi nyannde ittugol
hakkeeji faltii. Wakkati
dabbunde maayo ngoon ina
hulɓinii sanne, na tiiɗi laana
dilla ndeen. Pool tindini ɓe
dow majjum.
10 O wi'i:
—Sakiraaɓe, mi yi'ii ja-
haangal ngal wo keewungal
torra e mursey, wanaa laana
ka e gineeji ɗi tan, ina waawi
laataade yonkiiji meeɗen du.
11 Ammaa mawɗo sor-
daasiiɓe oon, wo haala
sofeere laana kaan e joomi-
ika ɓuri jaɓude e dow haala
Pool.
12 Jipporde laanaaji nde
ɓe ngoni e muuɗum ndeen,
welaa dabbude. Ɗum waɗi
de ɓurɓe heewude ley laana
ɓeen mbi'i ɓe njaha ɓe
piloo yottaade Fenika faa
ɓe ndabba toon. Ɗum wo
jipporde wonnde Kereta huc-
citinde horɗoore-gorgaare e
soɓɓiire-gorgaare.
13 Nde henndu seeɗa
yuurundu horɗoore fuɗɗunoo
wifude ndeen, ɓe cikki ɓe
mbaawan yottaade to ɓe
njiɗi toon. Ɓe yeentini jamɗe
darnooje laana ɗeen, ɓe
takkii e fonngo Kereta, iɓe
njaha.
14 Ammaa caggal ɗuum
seeɗa, henndu mawndu
wi'eteendu henndu soɓɓiire-
lettugaare yuuri to ruunde
toon, jippii.
15 Henndu nduun faddii
laana kaan. Min kunngii
huccitinde e henndu nduun
faa min njaha yeeso. Min acci
ika roya.
16 Nde min paltotonoo
duungel bi'eteengel Kawda
ndeen, min kawri e henndu
seeɗa. E ley tampiri, min
pooɗi laanayel pamarel ngel
min ndaasannoo ngeel.
17 Min yepti ngel, min njowi
ngel dow laana mawka.
Ndeen ɓe kooyi ɓoggi, ɓe
piilii laana mawka kaan.
Ɓe njippini jamɗe darnooje
laana ɗeen du, ɓe njoppi ika
roya, sabo ɓe kulii taa ɓe

* **27:4** ***Ruunde*** wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

njanoy e soɓɓundu ruunde
Sirta.
18 Henndu nduun ina
heddii na wifa min semmbe.
Saabe ɗuum, jaango majjum
ɓe puɗɗi faɗɗude donngal
laana kaan ley maayo man-
ngo.
19 E nyalooma tataɓo oon,
ɓe kooyi anniya, ɓe paɗɗi fay
ginereeji jaarooji laana ley
ndiyam ɗiin.
20 Naange e koode du
nji'ataake faa waɗi balɗe
keewɗe. No henndu nduun
foti mawnude, min tayi jikke
amin fuu e hisude.
21 Nde ɓooynoo yimɓe ɓeen
keɓaay ko nyaama fu, Pool
darii hakkunde maɓɓe, wi'i:

—Si on njaɓiino haala
am, on ndillaayno Kereta
fu, torraaji ɗi e mursey o
hewtataakono en.
22 Joonin, miɗo haalana
on: cellinee ɓerɗe mon, sabo
fay gooto mooɗon mursataa
yonki muuɗum, laana ka tan
mursetee.
23 Jemma hankin, Laamɗo
jeyɗo kam mo ndewammi
oon nuli maleyka to am.
24 Maleyka oon wi'i kam:
«Pool, taa hulu, tilay a
daroto yeeso kaananke
Roma mawɗo oon. Laamɗo
reenete, aan e yaadiraaɓe
maa ɓeen fuu.»
25 Ndelle, cellinee ɓerɗe
mon, sabo miɗo hoolii ko
Laamɗo haalani kam ɗuum,
hono noon jaati worrata.
26 Ammaa tilay en
njanowan e ruunde wonnde
ley maayo ngo.
27 E ley jemma sappo e
nayaɓo oon, miɗen ndoya
ley maayo Adiriyati ngoon
faa hannden. Wakkati
hakkunde jemma, donnooɓe
laana kaan ɓeen cikki ɓadake
leydi.
28 Ɓe paɗɗii ɓoggol pon-
ndirgol, ɓe tawi luggeefi kiin
wo haddi daranɗe noogay. Ɓe
njehi yeeso seeɗa, ɓe paɗɗi
katin, ɓe tawi luggeefi kiin wo
haddi daranɗe sappo e joy.†
29 Ɓe kuli taa ɓe njanoy
e kaaye. Ndelle ɓe njippini
jamɗe nay darnooje laana
ɗeen caggal laana kaan, iɓe
keppi weetaay.
30 Ndeen gollooɓe laana
kaan ɓeen njippini laana
pamara kaan e ndiyam,
ina njiɗi faa ndilla kam'en
tan. Ɓe mbi'i woɓɓe ɓe
njippinowan jamɗe to yeeso
laana kaan toon faa ndarna
ka.
31 Pool wi'i mawɗo oon e
sordaasiiɓe ɓeen:
—Si yimɓe ɓeen keddaaki
e ley laana ka fu, onon, on
ndaɗataa.
32 Ndeen sordaasiiɓe ɓeen
tayi ɓoggi nanngunooɗi laana
pamara kaan ɗiin, njoppi
ngel dilli kangel tan.
33 Nde ɓadinoo weetude
ndeen, Pool nyaagii ɓe fuu ɓe
nyaama, wi'i:
—Hannden woni balɗe
sappo e nay oɗon ndoomi on
nyaamaay. Oɗon keddii on
meeɗaay fay huunde.
34 Ndelle miɗo nyaagoo
on sanne, nyaamon. Oɗon
kaajaa ɗum faa ndaɗon. Si
goonga, fay gooto mooɗon

† **27:28** Daranɗe noogay wo meetereeji 37. Daranɗe sappo e joy wo meetereeji 27.

leeɓol hoore muuɗum solataa de saama.
35 Nde o haalnoo ɗum
ndeen, o hooyi buuru, o yetti
Laamɗo yeeso maɓɓe ɓe fuu,
o heltii, o fuɗɗi nyaamude.
36 Ndeen ɓe fuu ɓerɗe
maɓɓe cuusinaa, kamɓe du
ɓe kooyi, ɓe nyaami.
37 Minen wonɓe ley laana
kaan ɓeen, min yimɓe keme
ɗiɗo e capanɗe njeɗɗo e njee-
gom.
38 Nde ɓe nyaamnoo faa
ɓe kaari ndeen, ɓe kooyi
bootooji alkama gonɗi e
laana kaan ɗiin, ɓe paɗɗi ɗi
ley maayo manngo faa ɗum
huyfintina ka.
39 Nde weetunoo ndeen, ɓe
kaynii leydi, de ɓe anndi-
taay ndi. Ɓe nji'i nokkuure
njaareendi yaajunde seeɗa.
Iɓe njiɗi yaarude toon laana
kaan si ɓe mbaawii.
40 Ɓe tayi jamɗe ɗeen, ɓe
njoppi ɗe ley maayo. Ɓe
kaɓɓiti ɓoggi kaɓɓaaɗi e oon-
cirɗe ɗeen du. To hoore laana
toon du, ɓe yeentini wudere
dow, ɓe peerti nde faa hen-
ndu nduun dunyira ka yeeso.
Ɓe ponndii daande maayo
ngoon.
41 Ndeen laana kaan fiyii
e tilde, nufi. Becce makka
cokkii e ley njaareendi ndiin
faa ka hunngii dimmbaade.
Bempeyye du keli caggal
makka faa ɗiggi.
42 Sordaasiiɓe ɓeen anniyii
warude kasunkooɓe ɓeen taa
fay gooto e muɓɓen yinoo de
dogga.
43 Ammaa mawɗo sor-
daasiiɓe oon ina yiɗi dan-
nude Pool. Ndelle o haɗi ɓe
waɗude anniya maɓɓe oon. O
yamiri waawɓe yinaade ɓeen
artoo njinoo mburtowoo,
44 de heddiiɓe ɓeen du ti-
igoo kelte laana kaan naa
goɗɗum yuurɗum e makka.
Hono nii min fuu min njot-
torii leydi e jam.

28

1 Nde min kisunoo ndeen,
min nani ruunde ndeen
Malta wi'etee.
2 Jeyaaɓe ɗoon ɓeen
njaɓɓorii min caahu mawɗo.
Wakkati oon kammu ina
toɓa, jaangol du na woodi.
Ndelle ɓe kuɓɓani min yiite
faa min yuuloo.
3 Pool hawrunduri leɗɗe,
watti e yiite ngeen. Nguleefi
wurtini mboddi e majje, ndi
soppi junngo makko.
4 Nde jeyaaɓe ɗoon ɓeen
njiinoo mboddi ndiin ina
ɓilii e junngo Pool ndeen,
mbi'unduri hakkunde
muɓɓen:
—Tannyoral, gorko o wo
gaɗɗo war-hoore. Fay si
o daɗi to maayo manngo
toon du, sariya accataa mo
o wuura.
5 Ndeen o fiɗɗi mboddi
ndiin ley yiite, ɗum torraay
mo fay huunde.
6 Ɓe miilii o ɓuutan naa
o saaman wakkati oon, o
maaya. Ammaa nde ɓe
keɗinoo faa ɓooyi, ɓe nji'i
ɗum torraay mo fay seeɗa fu,
hakkillooji maɓɓe mbaylitii e
makko. Ɓe mbi'i o wo gooto e
alla'en.
7 Pubiliyus, hooreejo
ruunde ndeen oon, gese
muuɗum ina ngoni sera
nokkuure ndeen. O jaɓɓii

min faa woodi, o weerni
min faa haddi baldе tati, o
saahanii min.
8 Tawi baaba Pubiliyus ina
fukkii sellaa, wo jontaado,
reedu muuɗum du na dogga
yiiyam. Pool yehi to makko,
du'ii, yowi juuɗe muuɗum e
dow makko, danni mo.
9 Nde ɗum waɗunoo ndeen,
nyawɓe wonɓe e ruunde
ndeen ɓeen ina ngara, na
ndannee.
10 Ɓe teddini min teddeen-
gal manngal. Nde min cegili-
noo faa min ndilla e laana
ndeen, ɓe njooɓini min ko
min kaajaa e jahaangal amin.

No Pool yaari yuuwde
Malta yaade Roma

11 Miɗen ngonnoo toon
faa haddi lebbi tati. Ndeen
min naati e laana yuuruka
Alesandiri, ndabbunooka e
ruunde ndeen. Min ndilli.
Laana kaan ina ŋenyaa ŋenyi
tooruuji funereeɓe.*
12 Min njottii wuro
wi'eteengo Sirakus, min
ngadi ɗoon baldе tati.
13 Min yuwi ɗoon, min
takkii e daande maayo
manngo faa Regiyus. Jaango
majjum, henndu horɗoore
wifi. E ley baldе ɗiɗi min
njottii Potiyoli.
14 Min tawi toon sakiraaɓe,
nyaagii min min ngonda e
muɓɓen jeɗɗiire. Ndeen sak-
itii, min njottowii Roma.
15 Nde sakiraaɓe wonɓe
Roma ɓeen nannoo garol
amin fu, ngari faa Luumo
Abiya e nokku bi'eteeɗo
Jipporɗe Tati faa njakki-
too min. Nde Pool yiinoo
ɓe ndeen, yetti Laamɗo,
ɓeydorii cuusal.
16 Nde min njottinoo Roma
ndeen, Pool hokkaa laawol
jippoo e feere muuɗum. Sor-
daasiijo ina hayba ɗum.

No Pool waajorii ley Roma

17 Baldе tati caggal ɗuum,
Pool noddi mawɓe Al-
huudiyankooɓe. Nde ɓe
kawritinnoo ndeen, o wi'i ɓe:
—Sakiraaɓe! Mi waɗaay fay
huunde ko luttundurta kam
e yimɓe meeɗen naa aadiiji
maamiraaɓe meeɗen. Am-
maa mi nanngaama Urusali-
ima, mi wattaama e juuɗe Ro-
mankooɓe.
18 Ɓeen du yamtindake kam,
de iɓe muuyunoo yoppude
kam, sabo ɓe tawraay kam
fay sabaabu gooto kaanɗo
warude kam.
19 Ammaa saabe Alhu-
udiyankooɓe ɓeen calake
mi yoppee, ɗum waddani
kam nyaagaade sariya am
faltiniree to kaananke Roma
mawɗo oon. Mi walaa fuu ko
mi felda lenyol am.
20 Ɗum wadi de noddumi
on faa mi yi'a on, mi haalana
on. Miɗo haɓɓorii callali
ɗi saabe mo Israa'iilankooɓe
keɗii garol muuɗum oon.
21 Ɓe mbi'i mo:
—Min keɓaay ɓataaki
yuuruki Yahuudiya kaaloohi
haala maa. Katin du fay
gooto e sakiraaɓe ɓeen
waraay humpiti min naa
haalani min ko boni ko
ngaɗuɗaa.

* **28:11** E jamaanu oon, dorbotooɓe laanaaji na mbi'a kanji ndeenata ɗum'en.

22 Ammaa miɗen njiɗi
kaalanaa min ko njiiɗaa e
hakkillo maa, sabo miɗen
anndi yimɓe nokkuuje fuu
na njedda laawol ngol
njokkuɗaa ngool.
23 Ɓe kokkunduri nyalaande
nde ɓe ngartoyta. Nyalaande
ndeen yottii, heewɓe ngari
kawriti to jipporde makko
toon. Gilla fajiri faa caggal
kiraaɗe imo fiirtana ɓe
haala laamu Laamɗo, imo
waajoo ɓe. Imo holla ɓe
kabaaru Iisaa gonɗo ley
Tawreeta Muusaa e ley
dewte annabaaɓe.
24 Woɓɓe maɓɓe njaɓi ko o
haali ɗuum, woɓɓe njaɓaay.
25 Nde ɓe cankitotonoo
ndeen tawi ɓe ndewraay
hakkunde maɓɓe. Ndeen
Pool ɓeydi konngol gootol,
wi'i:
—Ruuhu Ceniiɗo haalii
goonga nde haalnoo e hun-
nduko annabi Esaaya, wi'i
maamiraaɓe mooɗon:
26 «Yahu to lenyol ngol, mbi'aa
ɗum:
On nanan faa wooɗa, de on
paamataa.
On ndaaran faa laaɓa, de
on nji'ataa.
27 Sabo lenyol ngol ɓernde
muuɗum yoorii.
Ɓe cukkii noppi maɓɓe,
ɓe muɓɓii gite maɓɓe.
Si wanaa noon fu gite maɓɓe
nji'an, noppi maɓɓe
nanan,
hakkillooji maɓɓe paa-
man.
Ndeen ɓe ngartan ɓe ndewa
kam
de mi danna ɓe.»†
28 Pool ɓeydi katin, wi'i:
—Anndee, kisindam
Laamɗo nuldaama yimɓe ɓe
nganaa Alhuudiyankooɓe.
Kamɓe ɓe kettindoto! [
29 Nde Pool haalnoo
haalaaji ɗiin ndeen, Alhu-
udiyankooɓe ɓeen ndilli
ina njeddundura sanne
hakkunde muɓɓen.]‡
30 Pool jooɗii suudu to luwi
toon duuɓi ɗiɗi kiɓɓuɗi. Imo
jaɓɓoo warooɓe ndaarude
mo ɓeen fuu.
31 Imo waajoo laamu
Laamɗo. Imo jannginira
tannyoral kabaaru Iisaa Al-
masiihu Joomiraaɗo, walaa
fuu ko haɗi mo.

† **28:27** Esaaya 6.9-10. ‡ **28:29** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ngalaa aaya 29.

Ɓataaki Pool yaade to Romankooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi maccuɗo Iisaa Almasiihu, mi noddaaɗo faa mi laatoo nulaaɗo muuɗum. Wo mi cuɓaaɗo faa mi yottina Kabaaru Laamɗo Lobbo.
2 Kabaaru Lobbo oon wo mo Laamɗo aadinoo gilla e annabaaɓe muuɗum ley Binndi ceniiɗi ɗiin.
3 Kabaaru oon wo haala Ɓiyiiko haalata. Fodde neɗɗaaku muuɗum wo yuuruɗo e Daawda.
4 Fodde Ruuhu ceniiɗo du, holliraama wo Ɓii Laamɗo jom baawɗe ko ummitii e maayde ɗuum. Oon woni Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu.
5 Saabe makko min keɓiri moyyere laataade nulaaɓe faa yimɓe yuuruɓe e lenyi fuu ngoondina mo, ɗowtanoo mo, de innde makko teddinee.
6 Onon du, oɗon njeyaa e maɓɓe, onon ɓe Laamɗo noddi faa kawton e Iisaa Almasiihu ɓeen.
7 Miɗo jowta on fuu, onon wonɓe ley Roma ɓe Laamɗo horsini de noddi faa laatoo seniiɓe. Wo Laamɗo Baaba meeɗen e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

No Pool yiɗiri yi'ude goondinɓe wonɓe Roma ɓeen

8 Ko artii fuu, miɗo yetta Laamɗo e dow innde Iisaa Almasiihu saabe mooɗon on fuu, sabo haala goondinal mooɗon ina haalee ley adunaaru fuu.
9 Laamɗo mo ndewammi e ɓernde am fuu e ko ngollanammi Kabaaru Lobbo haala Ɓiyum ɗuum, wo seedee miɗo miccoo on wakkati fuu
10 e ley du'aawuuji am fuu. Miɗo ŋaaroo Laamɗo newnana kam laawol e ley muuyɗe muuɗum no mi warda to mooɗon.
11 Sabo miɗo yiɗi yi'ude on sanne, faa mi yottinana on dokkal yuurungal e Ruuhu faa semmbindina on.
12 Wooɗi, ko njiɗumi wi'ude wo faa cemmbunduren ley goondinal ngal kawtuɗen ngaal, goondinal am semmbina on, ngal mooɗon du semmbina kam.
13 Sakiraaɓe, miɗo yiɗi paamon: kile keewɗe ngaɗumi anniya mi waran to mooɗon de miɗo faddaa faa hannden. Miɗo yiɗi warude faa danya ɓe keɓumi hakkunde mooɗon saabe Almasiihu hono no keɓirmi yimɓe hakkunde lenyi goɗɗi ni.
14 Tilay mi yaha to yimɓe fuu, yimɓe ngallu e wonɓe ladde, to joomiraaɓe anndal e majjuɓe.
15 Ɗum waɗi de miɗo yiɗi waajaade on Kabaaru Lobbo oon, onon yimɓe Roma du.

Haala baawɗe Kabaaru Lobbo

16 Mi semtirtaa Kabaaru Lobbo oon, sabo wo o baawɗe Laamɗo faa hisina goondindo mo fuu: Alhuudiyankooɓe tafon, de caggal ɗuum, lenyi goɗɗi fuu.

17 Sabo Kabaaru Lobbo
oon ina ɓangina no Laamɗo
fonnditorii, ina ɓangina
wo e goonɗinal tan neɗɗo
ndaardetee ponnditiiɗo
yeeso Laamɗo, illa fuɗɗoode
faa e timmoode. Wo noon
Binndi ɗiin mbiiri: «Ponndi-
tiiɗo wuurdan goonɗinal.»*

Haala tikkere Laamɗo dow luttal yimɓe

18 Tikkere Laamɗo ina
ɓanga illa dow kammu ina
jippoo dow luttugol yimɓe e
oonyaare muɓɓen fuu. Iɓe
kaɗa goonga ɓangude saabe
oonyaare maɓɓe ndeen.

19 Si goonga ko neɗɗo
waawi anndude e Laamɗo
ɗuum ina laaɓani ɓe, sabo
Laamɗo hollii ɓe ɗum.

20 Sabo gilla Laamɗo tagi
adunaaru ndu faa hannden,
golle muuɗum ina ɓangina
sifa muuɗum mo yi'ataake
oon faa laaɓa, ɗum woni
baawɗe makko faa abada
ɗeen e no o worri fuu. Saabe
ɗuum, yimɓe ɓeen ngalaa ko
ɓe njaaboo fey.

21 Fay si taweede iɓe anndi
Laamɗo, ɓe teddiniraay ɗum
no foti teddinireede noon,
ɓe njettaay mo du. Miilooji
maɓɓe ɗiin laatake ɓoli, ɓerɗe
maɓɓe puuyɗe ɗeen du niɓɓii.

22 Iɓe njaara wo ɓe jom'en
hakkillo, jako wo ɓe majjuɓe.

23 Ɓe loomtinirii teddeen-
gal Laamɗo duumiiɗo oon
tooruuji nanndudi e yimɓe
maayooɓe e pooli e kulle ɗe
koyɗe nay e daasotooɗe.

24 Saabe ɗuum, Laamɗo
yoppidi ɓe e muuyɗe yonkiiji
maɓɓe tuunɗe faa ɓe kuyfini
ɓalli maɓɓe hakkunde maɓɓe.

25 Ɓe loomtinirii Laamɗo
goongaajo oon e fewre, ɓe
teddinii ko tagaa, ɓe ndewi
ɗum, ɓe njoppi Taguɗo oon.
Oon woni jetteteeɗo faa
abada! Aamiina.

26 Saabe ɗuum, Laamɗo
yoppidi ɓe e muuyɗe terɗe
maɓɓe cemtiniiɗe. Rewɓe
maɓɓe ɓeen mbattiti ko haani
waɗeede e ɓalli muɓɓen e ko
haanaa.

27 Hono noon worɓe ɓeen
du njoppi wondude e rewɓe
faa naati na muuyundura.
Worɓe ina ngaɗundura ko
semtinii, de ɓe njomnitoree
ley ɓalli maɓɓe fodde majjere
maɓɓe.

28 Saabe ko ɓe miilinoo
anndude Laamɗo walaa
ko nafata ɗuum, Laamɗo
yoppidi ɓe e majjere maɓɓe,
faa ɓe ngaɗi ko neɗɗo haanaa
waɗude.

29 Iɓe keewi oonyaare e bo-
nanda e eelgal e nganyaandi
fuu. Iɓe keewi kiram e war-
hoore e pooɗundural e jamba
e anniya bonɗo. Wo ɓe
nyo'ooɓe yimɓe,

30 wo ɓe mbonkotooɓe,
wanyuɓe Laamɗo. Wo ɓe
huyfinooɓe yimɓe, wo ɓe
mawninkiniiɓe, mantotooɓe.
Iɓe piloo laabi kesi faa ɓe
ngaɗa ko boni. Iɓe calanoo
saaraaɓe maɓɓe.

31 Ɓe ngalaa hakkillo, ɓe
koolnaaki, ɓe yoorɓe ɓerɗe,
ɓe ngalaa yurmeende.

32 Iɓe anndi ko Laamɗo
yamiri: gaɗoowo golleeji
ɗi fuu ina haani maayde.
Ammaa wanaa golleeji ɗiin

* **1:17** Habakuk 2.4.

tan ɓe ngaɗata, iɓe njardoo woɓɓe du ngaɗa ɗi.

2

Haala jukkungo Laamɗo

1 Ndelle, aan peloowo woɓɓe oon, mo laatiɗaa fuu
a walaa ko njaaboɗaa. Sabo
si a felii goɗɗo, aɗa liɓa hoore
maa, sabo aan du aɗa waɗa
ɗum.
2 Eɗen anndi Laamɗo ina
saroo waɗooɓe hono golleeji
ɗiin fodde goonga.
3 Aan peloowo waɗooɓe iri
golleeji ɗiin tawee hono noon
ngaɗirtaa, yalla aɗa sikki
a daɗan jukkungo sariya
Laamɗo ngoon naa?
4 Naa a jawɗo moyyuki
Laamɗo mawki kiin, kam
e munyal muuɗum e heese
muuɗum naa? Yalla a
faamaay moyyuki muuɗum
ina yaare faa tuubaa?
5 Ammaa ko a joorɗo
ɓernde, a caliiɗo tuubude
ɗuum, aɗa waddana hoore
maa tikkere Laamɗo nyan-
nde Laamɗo ɓanginta tikkere
muuɗum e sariya mum
ponnditiiɗo oon.
6 Sabo Laamɗo barjoto
mono fuu golle muuɗum.
7 Waɗooɓe ko woodi e ley
munyal, filotooɓe darja e
teddeengal e ko duumotoo
ɓeen, keɓan nguurndam
nduumiiɗam.
8 Ammaa filotooɓe ko
nafata ko'e muɓɓen, saliiɓe
goonga de ina kaɓɓii e
bonanda ɓeen, jukkungo
naawngo keɓata.
9 Torra e ɓillaare ngoodanii
gaɗoowo ko boni fuu: Alhu-
udiyankooɓe tafon, de lenyi
goɗɗi njokka.
10 Ammaa darja e ted-
deengal e jam ngoodanii
gaɗoowo ko woodi fuu,
Alhuudiyankooɓe tafon, de
lenyi goɗɗi njokka.
11 Sabo Laamɗo ɓurdintaa
yimɓe.
12 Kala gaɗoowo hakke mo
anndaa Tawreeta Muusaa
halkan tawa saroraaka
Tawreeta oon. Katin du
gaɗoowo hakke tawi na
anndi Tawreeta, sarorte
Tawreeta oon.
13 Yimɓe ndaardataake
fonnditiiɓe yeeso Laamɗo e
hettindanaade Tawreeta tan.
Wo waɗooɓe ko Tawreeta
wi'i ɓeen ndaardetee wo
fonnditiiɓe.
14 Ɓe nganaa Alhu-
udiyankooɓe ɓeen, e rafi
muɓɓen anndude Tawreeta
fuu, si ɓe ngaɗirii no
Tawreeta oon wi'iri ni e
ley muuyɗe ko'e maɓɓe, ɓe
kollii iɓe njogii Tawreeta e
ley hakkillooji maɓɓe fay si
ɓe ngalaa Tawreeta Muusaa
oon.
15 Ɓe kollii ko Tawreeta
Muusaa oon yamiri ɗuum
ina winndaa e ɓerɗe maɓɓe.
Ɓerɗe maɓɓe ina ceedanoo
ɓe, wakkati wakkati miilooji
maɓɓe na pela ɓe, wakkati
gom du na laamna ɓe.
16 Ɗum ɓangowan nyan-
nde Laamɗo yamirta Iisaa
Almasiihu saroo ko suuɗii
ley ɓerɗe ɗuum, no fotirta e
Kabaaru Lobbo mo mbaajo-
toomi oon.

No Alhuudiyankooɓe ngorri e Tawreeta Muusaa

17 Aan, bi'uɗo wo a Alhuudiyanke, aɗa tuugii
Tawreeta Muusaa, aɗa mantoroo kawtal maa e Laamɗo,
18 aɗa anndi muuyɗe
Laamɗo, aɗa waawi suɓaade
ko woodi sabo a jannginaama
Tawreeta oon.
19 A tannyorii wo a
ɗowoowo wumɓe, wo a
annoora wonɓe e nimre ɓeen.
20 Aɗa waajoo ɓe njanngaay
ɓeen, aɗa janngina sukaaɓe
saabe ko njogiɗaa anndal
e goonga faa hiɓɓi e ley
Tawreeta Muusaa oon ɗuum.
21 Woodi ndelle, aɗa tindina woɓɓe, yalla a tindintaa
hoore maa naa? Aɗa waajoo
taa mbujjee, a wujjataa naa?
22 Aɗa wi'a taa njeenee, a
jeenataa naa? Aɗa harmina
tooruuji, a wujjataa ley cuudi
majji toon naa?
23 Aan mantortooɗo
Tawreeta, a huyfintaa innde
Laamɗo e luttugol maa
Tawreeta oon naa?
24 Ɗum wadi de Binndi ɗiin
mbi'i: «Onon ngadi de yimɓe
ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe
ɓeen ina mbonkoo innde
Laamɗo.»*
25 Woodi, si aɗa hayba
jamirooje Tawreeta, taadagol
Alhuudiyankooɓe ina waawi
nafude ma. Ammaa si
aɗa lutta jamirooje ɗeen, a
laatake hono mo taadaaki ni.
26 Si mo taadaaki haybii
jamirooje Tawreeta, wanaa
Laamɗo ndaardan joomum
hono o taadiiɗo nii naa?
27 Mo taadaaki de na hayba
Tawreeta Muusaa oon, kam
saroyte aan luttuɗo Tawreeta
oon, fay si a taadiiɗo anndu ɗo
Binndi ɗiin.
28 Sabo wanaa ko yi'etee
ɗuum waɗata neɗɗo Alhuudiyanke jaati, wanaa ko
golletee e ɓanndu ɗuum woni
taadagol.
29 Wo ko yi'ataake ɗuum
waɗata neɗɗo Alhuudiyanke
jaati, taadagol du ley ɓernde
muuɗum tawetee. Wo Ruuhu gollata ɗum, wanaa binndi. Manoore neɗɗo oon,
wanaa to yimɓe yuurata, wo to
Laamɗo nde yuurata.

3

1 Ndelle, ɗume Alhuudiya'en ɓurdi lenyi goɗɗi?
Ɗume woni nafaa taadagol?
2 Ina heewi e alhaaliiji fuu.
Ko artii fuu, Laamɗo halfinii
ɓe konngol muuɗum.
3 Goonga, woɓɓe maɓɓe
koolnaaki. Yalla ɗum ina
waawi bonnude ko Laamɗo
wo koolniiɗo ɗuum naa?
4 Ɗum waawaa koy! Fay
si yimɓe fuu wo fewooɓe,
tilay Laamɗo kaa annditee
wo goongante. Wo hono
noon winndiraa:
«Fonnditaare maaɗa ina annditee e ko kaalataa
ɗuum,
si a sardaama du fu, a liɓan.»*
5 Ɗo mi haaldan hono
no woɓɓe kaaldata ni: si
oonyaare meeɗen ina ɓeyda
hollude fonnditaare Laamɗo
ndeen, noy mbi'eten? Yalla
en mbi'an Laamɗo wo
oonyiiɗo si jippinii tikkere
muuɗum dow meeɗen naa?
6 Fay seeɗa! Sabo si Laamɗo
wo oonyiiɗo, noy o sarortoo
adunaaru ndu?

* **2:24** Esaaya 52.5. * **3:4** Jabuura 51.6.

7 Goɗɗo na waawi wi'ude
faa hannden: si fewre am
ɓeydii hollude goongalaaku
Laamɗo faa ɗum mawninii
teddeengal muuɗum, ko
waɗi miɗo saree hono wo mi
luttoowo?
8 Si neɗɗo na miilira nii fu,
wi'an: «Ngaɗen ko boni faa ko
wooɗi funta.» Won mbonko-
tooɓe ina mbi'a enen du eɗen
mbiira noon. Yimɓe ɓeen
kaa, jukkungo muɓɓen ina
foti e golle muɓɓen.

No yimɓe fuu ndonkiri laataade fonnditiiɓe

9 Ndelle, enen Alhu-
udiyankooɓe ɓeen, eɗen ɓuri
yimɓe heddiiɓe naa? En
ɓuraa koy. Sabo mi hollii
Alhuudiyanke e mo wanaa
Alhuudiyanke fuu e ley
hakkeeji ngoni.
10 Wo hono no winndiraa:
«Walaa fuu ponnditiiɗo, fay
gooto,
11 fay gooto walaa paa-
mal,
fay gooto filataako
Laamɗo.
12 Yimɓe fuu mbosake laawol,
fuu laatake ɓolɓe.
Walaa fuu gaɗoowo ko
wooɗi, fay gooto.»†
13 «Kunnduɗe maɓɓe ina
nga'i hono caabeeje
udditiiɗe ni,
ɗemle maɓɓe ina kaala
hiila.
Toni maɓɓe ina caawi
tooke bolle.»‡
14 «Kunnduɗe maɓɓe ina
keewi kuddi e haalaaji
mettuɗi.»§
15 «Koyɗe maɓɓe ina njaawi
rufude yiiyam.
16 Bonanda e mettorgal
ina njokki ɓe to ɓe nja-
hata fuu,
17 ɓe anndaa laawol
jam.»*
18 «Kulol Laamɗo walaa e
ɓerɗe maɓɓe fey.»†
19 Eɗen anndi huunde fuu
ko Tawreeta Muusaa oon
wi'i, wo wonɓe e ley muuɗum
ɓeen haaldi, faa kunnduɗe
fuu ndeyyinoo, de yimɓe
adunaaru fuu paama ina poti
e hiiteede kiite Laamɗo.
20 Sabo fay gooto ndaar-
dataake ponnditiiɗo yeeso
Laamɗo saabe haybude
muuɗum Tawreeta Muusaa.
Si goonga, golle Tawreeta
oon haaɗii e anndinde yimɓe
ko woni hakke.

No yimɓe laatortoo fonndi-tiiɓe yeeso Laamɗo

21 Ammaa joonin Laamɗo
ɓanginii no fonnditaare
muuɗum heɓirtee ko wanaa
haybude Tawreeta Muusaa.
Tawreeta oon e dewte
annabaaɓe ɗeen kaaliino
kabaaru majjum:
22 o ndaardan goonɗinɓe
ɓeen fuu wo fonnditiiɓe
saabe goonɗinal muɓɓen
Iisaa Almasiihu. Sabo walaa
ko senndi yimɓe:
23 yimɓe fuu luttii, kewtaay
yottaade darja Laamɗo.
24 Ammaa Laamɗo tiigo-
rake ɓe fonnditiiɓe e dokkal
saabe hinney muuɗum. O
waɗirii ɗum e Iisaa Almasi-
ihu dimɗinɗo ɓe oon.

---

† **3:12** Jabuura 14.1-3, 53.2-4. ‡ **3:13** Jabuura 5.10, 140.4. § **3:14** Jabuura 10.7.
* **3:17** Esaaya 59.7-8. † **3:18** Jabuura 36.2. ‡ **3:25** Haala ***kirsamaari*** kaan, e geresankoore ina waawi hollude kirsamaari ittoori hakke, ittoori nganyaandi hakkunde yimɓe e Laamɗo du.

25 Wo kam Laamɗo waɗi
kirsamaari ittoori hakkeeji‡,
faa ittiri hakkeeji goondinɓe
ɗiin e yiiyam muuɗum.
Hono noon Laamɗo holliri
fonnditaare muuɗum, fay si
jukkaakino luttuɓe arande
26 saabe munyal muuɗum.
O waɗirii ɗum faa o ɓangina
fonnditaare makko ley ja-
maanu mo ngonɗen o, faa o
holla wo o ponnditiiɗo, woodi
du, neɗɗo fuu goondinɗo
Iisaa, o ndaardan ɗum pon-
nditiiɗo.
27 Ndelle, ɗume neɗɗo
waawi mantoraade? Walaa!
Haybude Tawreeta Muusaa
oon waɗi ɗum naa? Wanaa!
Goondinal tan waɗi ɗum!
28 Sabo miɗen anndi neɗɗo
ndaardete ponnditiiɗo saabe
goondinal muuɗum, wanaa
saabe haybugol muuɗum
Tawreeta.
29 Naa Laamɗo wo Laamɗo
Alhuudiyankooɓe tan naa?
Wanaa wo o Laamɗo lenyi
goɗɗi ɗiin du naa? Goonga,
wo o Laamɗo lenyi goɗɗi ɗiin
du.
30 Sabo Laamɗo gooto
woodi, ndaardoowo taadiiɓe
ɓeen fonnditiiɓe saabe
goondinal muɓɓen, ɓe
taadaaki ɓeen du o ndaardan
ɗum'en fonnditiiɓe saabe
goondinal muɓɓen.
31 Ndelle, min ngaɗii
Tawreeta Muusaa oon wo
ɓolum saabe goondinal naa?
Fay seeɗa! Min ɓolɗinaay mo,
min tabintinii mo!

4

Haala goondinal Ibrahiima

1 Ɗume mbi'eten dow
Ibrahiima maami en oon?
Ɗume o ekitii dow kabaaru
oon?
2 Si tawiino o laatake pon-
nditiiɗo saabe golleeji makko
ɗiin, ndeen imo waawunoo
mantaade. De yeeso Laamɗo
kaa o waawaa mantaade.
3 Sabo Binndi ɗiin mbi'ii:
«Ibrahiima goondinii Laamɗo,
de Laamɗo hiisorii mo saabe
majjum wo o ponnditiiɗo.»*
4 Woodi, si neɗɗo gollii fu,
njobdi muuɗum hiisortaake
hono moyyere, wo ko tilsi
yoɓeede.
5 Ammaa yeeso Laamɗo
neɗɗo waawaa yowude jikke
muuɗum dow golle mum.
Sanaa o goondina Laamɗo
baawɗo nanngirde bonɓe
wo fonnditiiɓe oon, ndeen
goondinal makko hiisete wo
fonnditaare.
6 Noon Daawda du haaliri
dow barke neɗɗo mo Laamɗo
hiisorii ponnditiiɗo baka
golleeji ngalaa. O wi'ii:
7 «Barke woodanii yimɓe ɓe
lutti muɓɓen njaafaa,
ɓe hakkeeji muɓɓen
mooytaa.
8 Barke woodanii neɗɗo
fuu mo Joomiraaɗo
hiisaaki hakkeeji
muuɗum.»†
9 Yalla taadiiɓe ɓeen tan
njeyi barke oon naa? Yalla
ɓe taadaaki ɓeen ngalaa toon
naa? En mbi'ii: wo saabe
goondinal Laamɗo hiisorii
Ibrahiima wo ponnditiiɗo.
10 Ndelle, noy Ibrahiima
worrunoo nde ndaardanoo
wo ponnditiiɗo ndeen? O
taadiiɗo naa o wanaa? Si

* **4:3** Fuɗɗoode 15.6. † **4:8** Jabuura 32.1-2.

goonga, o ndaardaama o
ponnditiiɗo gilla o taadaaki.
11 Taadagol makko du wo
maande holloore fonndi-
taare makko saabe goondinal
ngal o woodunoo gilla o
taadaaki. Hono noon, o
laatorii maama goondinɓe ɓe
taadaaki ɓeen fuu, faa ɓeen
du kiisoree wo fonnditiiɓe.
12 Kanko woni baaba
taadiiɓe du, de ɓe kaaɗaay e
taadagol tan. Wo ɓe jokkuɓe
laawol makko du, kanko
baaba meeɗen Ibrahiima
goondindo Laamɗo gilla
taadaaki.

Amaana mo Laamɗo
waɗani Ibrahiima

13 Laamɗo aadake hokkude
Ibrahiima e yuwdi muuɗum
adunaaru ndu. Amaana oon
daraaki dow ko Ibrahiima
jokki Tawreeta oon, ammaa
darake dow fonnditaare
nde Ibrahiima heɓi saabe
goondinal muuɗum ndeen.
14 Sabo si amaana oon
darake dow jokkugol
Tawreeta fu, goondinal
laatake ɓolal, woodi amaana
oon du nafataa.
15 Sabo jamirooje Tawreeta
ɗeen wo jukkungo Laamɗo
ngaddata. De si jamirooje
ngalaa fu, lutti du ngalaa.
16 Ndelle, amaana Laamɗo
oon wo dow goondinal yowii,
faa laatoo moyyere makko.
O tabitan e yuwdi Ibrahi-
ima fuu, wanaa hokkaaɓe
Tawreeta tan, ammaa
goondinirɓe no Ibrahiima
goondiniri ni ɓeen fuu.
Kanko woni maama meeɗen
en fuu.
17 Ɗum ina hawra e ko
winndaa dow Ibrahiima:
«Mi waɗii ma baaba lenyi
keewɗi.»‡ Wo noon ɗum
laatorii yeeso Laamɗo
mo Ibrahiima goondini,
kokkoowo maayɓe nguurn-
dam, jamiroowo ko walaa
ɗuum laatoo.
18 Fay si Ibrahiima walaa
daliili dow ko yowa jikke
muuɗum heɓude yuwdi katin,
o heddii imo goondini. Wo
nii o laatorii baaba lenyi
keewɗi no Laamɗo wiirunoo
mo ni: «Hono nii yuwdi maaɗa
fotata.»§
19 Ibrahiima duuɓi
muuɗum ina ngaɗa hono
hemre, ammaa goondinal
mum lokkiɗaay nde yi'unoo
ɓanndu mum naywii,
deekum Saaratu oon du
naywii, faltake rimude.
20 O sikkitiraay amaana
Laamɗo oon. Ko laatii dey,
goondinal makko ɓeydii
semmbe, o teddini Laamɗo.
21 O tannyorii Laamɗo ina
waawi tabintinde amaana
muuɗum.
22 Saabe ɗuum, «Laamɗo hi-
isorii mo wo o ponnditiiɗo.»
23 Ko Binndi ɗiin mbi'i
«Laamɗo hiisorake mo wo o
ponnditiiɗo» ɗuum, wanaa
saabe makko tan winndiraa.
24 Iɗum winndiraa saabe
meeɗen enen du. Laamɗo
hiisorto en fonnditiiɓe, enen
goondinɓe Laamɗo iirtinii
Joomiraaɗo meeɗen Iisaa e
maayde oon.
25 O hokkitiraama, o maayi
saabe lutti men, de o iirtinaa
faa ndaardeɗen fonnditiiɓe.

‡ **4:17** Fuɗɗoode 17.5. § **4:18** Fuɗɗoode 15.5.

5

Haala jam hakkunde meeɗen e Laamɗo

1 Ko keɓuɗen ndaardeede fonnditiiɓe saabe goondinal ɗuum, waɗii jam hakkunde meeɗen e Laamɗo saabe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.

2 Kam udditani en dammbugal hinney Laamɗo mo ngonɗen joonin saabe goondinal meeɗen. Ley majjum eɗen ceyoroo jikke wondude e darja Laamɗo.

3 Wanaa ɗum tan, eɗen ceyoroo torraaji meeɗen du sabo eɗen anndi torraaji ndimata munyal,

4 munyal du rima ne'aaku, ne'aaku du rima jikke.

5 Jikke oon du waasataake, sabo Ruuhu Ceniiɗo mo kokkaɗen oon hebbinii en njinngu Laamɗo.

6 Sabo ley wakkati mo Laamɗo suɓii oon, nde tawanoo en ngalaano semmbe ndeen, Almasiihu maayani en, enen luttuɓe Laamɗo.

7 Ina tiiɗi ko goddo jaɓa maayande neddo fay si wo ponnditiiɗo. Ina hasii goddo suusa maayande lobbo.

8 Ammaa Laamɗo hollii no yiɗiri en ko Almasiihu maayanii en gilla en luttuɓe.

9 Joonin ko ndaardaɗen en fonnditiiɓe saabe yiiyam makko ɗuum, tannyoral en ndaɗan tikkere Laamɗo du saabe makko.

10 Sabo nde laatinoɗen wayɓe Laamɗo ndeen, Laamɗo rewrintinii en e muuɗum saabe maayde Ɓiyum. Ko ndewrintinaɗen e makko joonin ɗuum, sikke fuu walaa en kisinte saabe nguurndam Ɓiyiiko oon du.

11 De wanaa ɗuum tan, ammaa eɗen ceyoroo Laamɗo saabe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu, dewrintinɗo en e Laamɗo oon.

No Aadama nannditirta e Almasiihu

12 Joonin le, wo saabe neddo gooto de hakke naati e adunaaru, woodi hakkeeji ɗiin du ngaddi maayde. Noon maayde ndeen yottorii yimɓe fuu, sabo ɓe fuu ɓe luttii.

13 Si goonga, gilla Tawreeta Muusaa oon jippinaaka, hakkeeji ina ngoodi e adunaaru ndu. De si jamirooje Tawreeta ngalaa, hakkeeji kiisataake.

14 Gilla e Aadama faa e Muusaa, walaa fuu mo maayde jaalaaki, fay yimɓe ɓe ngaɗaay hakke iri mo Aadama waɗi nde luttunoo yamiroore Laamɗo. Aadama oon wo alhaali garoowo oon.

15 Ammaa en kaanaa fonndude luttal Aadama e dokkal Laamɗo. Goonga, yimɓe heewɓe maayii saabe luttal neddo gooto. Ammaa hinney Laamɗo, kam e dokkal ngal hokki yimɓe heewɓe saabe neddo gooto ina ɓuri ɗum fuu manngu. Neddo oon woni Iisaa Almasiihu.

16 Katin du en kaanaa fonndude ko dokkal Laamɗo rimata ɗuum e ko luttal neddo gooto rimata ɗuum. Sabo sariya waɗaama dow luttal gootal ngaal, de ɗum waddi jukkungo. Ammaa moyyere Laamɗo mawnde wari caggal

lutti keewɗi, de ɗum waddi fonnditaare.
17 Wo saabe luttal neɗɗo gooto maayde laamorii yimɓe. Ammaa ɗum waawaa fonndeede e laamagol heɓooɓe moyyere Laamɗo heewnde e dokkal fonnditaare ɓeen. Ɓeen laamortoo e nguurndam saabe neɗɗo gooto. Oon woni Iisaa Almasiihu.
18 Ndelle, no luttal neɗɗo gooto waddirani yimɓe fuu jukkungo ni, hono noon du gollal ponnditiingal ngal neɗɗo gooto golli ina laatanoo yimɓe fuu fonnditaare e nguurndam.
19 No salaare neɗɗo gooto waɗiri yimɓe heewɓe luttuɓe ni, hono noon ɗowtaare neɗɗo gooto du waɗiroyta heewɓe ndaardee fonnditiiɓe.
20 Tawreeta naatii faa lutti ɓeyda annditeede. Ammaa fay ko lutti keewi ɗuum fu, hinney Laamɗo ɓuri heewude.
21 Hono no luttal laamorii de waddi maayde ni, hono noon hinney Laamɗo oon du laamortoo saabe fonnditaare, faa yaara en to nguurndam nduumiiɗam saabe Iisaa Almasiihu Joomiraaɗo meeɗen.

6

Haala maaydude e Almasiihu e wuurdude e muuɗum

1 Ndelle, ɗume mbi'eten? En keddoto e hakkeeji yalla hinney Laamɗo ina ɓeydoo naa?
2 Kayto! Ɗum waawaa laataade! En ceedii e hakkeeji faa laatoɗen maayɓe to majji. Ndelle noy mbuurdirten ley majji katin?
3 Oɗon anndi lootagal meeɗen batisima kaɓɓungal en e Iisaa Almasiihu ngaal hawtii en e maayde muuɗum du.
4 Ndelle, e ley lootagal batisima ngaal en maaydii e makko, en uwidaama e makko. Ndeen du, no Almasiihu iirtorii e hakkunde maayɓe saabe baawɗe Baabiiwo teddude ɗeen, enen du en mbuurda noon nguurndam kesam.
5 Sabo si en kawtii e makko ley maayde nanndunde e maayde makko, en kawtan e makko ummitagol nanndungol e ngol makko.
6 Ndelle eɗen paami ɗum ɗo: tomottaaku meeɗen kiinngu nguun tontidaama e makko dow leggal palaangal, faa baawɗe ɓalli men luttooji ɗiin kalka, faa tawee en nganaa maccuɓe hakke katin.
7 Sabo si neɗɗo maayii fu, yaltii e hawju hakke.
8 Ko maayduɗen e Almasiihu ɗuum, eɗen koolii en mbuurdan e makko du.
9 Sabo eɗen anndi ko Almasiihu iirtii e hakkunde maayɓe ɗuum, maayataa katin. Maayde walaa baawɗe dow makko katin.
10 Ko o maayi ɗuum, wo saabe hakkeeji yimɓe nde wootere faa abada. Joonin ko o wuuri ɗuum, wo muuyɗe Laamɗo o wuurani.
11 Hono noon, onon du, laatee maayɓe ɓe hakkeeji laamaaki, de laatanoɗon Laamɗo wuuruɓe e kawtal

Iisaa Almasiihu.
12 Ndelle, taa accee hakke laamoo ɓalli moodon maayooji ɗiin faa njokkon muuyde majji.
13 Taa kokkitiree terde ɓalli mon hakke, taa ngadon de kaɓitirde oonyaare. Kokkee ko'e mon Laamdo, sabo on iirtinaama e maayde, odon mbuuri. Kokkee terde moodon Laamdo faa de laatoo kaɓitirde fonnditaare.
14 Hakke laamataako on katin, sabo on ngalaa ley jamirooje Tawreeta. Wo ley hinney Laamdo ngondon.

No yimɓe laatortoo gollooɓe ɗowtaniiɓe fonnditaare

15 Ndelle noy? Yalla en ngadan hakke sabo ley hinney ngonden wanaa ley Tawreeta naa? Kayto! Ɗum waawaa laataade!
16 On paamaay naa? Si on kokkii goddo ko'e mon faa ngollanon ɗum, ɗowtanodon ɗum fu, on laatake maccuɓe mo ɗowtantodon oon. Ndelle, naa on laatake maccuɓe hakke jaaroowo on e maayde, naa on ɗowtanake Laamdo jaaroowo on e fonnditaare.
17 Ammaa jettooje ngoodanii Laamdo! Arande wo on maccuɓe hakke, de joonin on laatake jokkirɓe laawol ngol njannginadon ngool e ɓerde laaɓude.
18 On ndimdinaama e hakke, on laatake maccuɓe fonnditaare.
19 Mido haalda do no yimɓe paamirta ni saabe lokkaaku moodon. Arande odon ngattunoo terde mon ley hawju tuundi e bonanda faa ko boni ɓeydoo. Joonin kaa, ngadiron de noon ley hawju fonnditaare faa ngollon ko senii.
20 Nde ngonnodon ley maccungaaku hakke ndeen, on laataakino gollooɓe ɗowtaniiɓe fonnditaare.
21 Nafaa oye keɓudon e majjum wakkati oon? Fay huunde, si wanaa ko cemtirton hannden ɗuum, sabo cakitte majjum wo maayde.
22 Ammaa joonin, on ndimdinaama e maccungaaku hakke, on laatake maccuɓe Laamdo. Nafaa mo keɓudon wo joonnde seniinde, de cakitte majjum du wo nguurndam nduumiidam.
23 Sabo njobdi hakke wo maayde, ammaa dokkal Laamdo wo nguurndam nduumiidam e ley kawtal Iisaa Almasiihu Joomiraado meeden.

7

No yimɓe kaɓɓitiraa e jamirooje Tawreeta

1 Sakiraaɓe, mido haalana on onon anndude Tawreeta Muusaa. Odon anndi jamirooje Tawreeta na ndawrana nedɗo haddi nguurndam muuɗum tan.
2 Hono nii debbo ɓaŋaado du, jamirooje kaɓɓiri ɗum e gorum oon si gorum oon ina wuuri. Ammaa si gorum oon maayii fu, o haɓɓitaama e jamirooje kaɓɓunoode mo ɗeen.
3 Si goddo ɓaŋii mo e ley nguurndam goriiko oon,

wi'ete wo o jeenoowo. Ammaa si goriiko oon maayii, jamirooje ɗeen njoppan mo, o wi'ataake jeenoowo si o ɓaŋundurii e gorko goɗɗo.

4 Sakiraaɓe am, onon du, fodde Tawreeta Muusaa, on laatake maayɓe. On yuwii e ley muuɗum saabe ɓanndu Almasiihu tontanaandu on nduun faa njeyaɗon e muuɗum. Kam woni mo Laamɗo iirtini e hakkunde maayɓe oon faa ngollen ko welata Laamɗo.

5 Wakkati nde ngonnoɗen ley hawju muuyɗe terɗe ndeen, muuyɗe meeɗen bonɗe ɗe Tawreeta ummini ɗeen ina ngolla e ɓalli men faa njaara en to maayde.

6 Ammaa joonin, en ndimɗinaama e Tawreeta. Fodde Tawreeta kaɓɓunoodo en oon, en laatake maayɓe, faa mbaawen gollande Laamɗo dow laawol kesol ngol Ruuhu muuɗum hawjii, wanaa dow laawol kiinngol ngol binndi njamirnoo.

No Tawreeta Muusaa anndiniri ko woni luttal

7 Ndelle, ɗume mbi'eten? Tawreeta Muusaa oon wo hakke naa? Wanaa koy! Ammaa, si Tawreeta walaa fu, mi anndaano ko woni hakke. Sabo mi anndaano ko woni muuyude ko jeyaa si Tawreeta wi'aayno: «Taa muuyu ko a jeyaa!»

8 Ammaa hakke adii ko jamirooje kadi ɗuum, de wadi e am siyiiji muuyɗe terɗe fuu. Sabo si Tawreeta walaano fu, hakke wo huunde waatunde.

9 Miin e hoore am, nde mi anndaano Tawreeta arande ndeen, miɗo wuurnoo, ammaa ko kaɗaadi ɗiin ngari ɗuum, hakkeeji laatii buurdi,

10 de miin du, maayumi. Jamirooje kaanunooɗe waɗande kam nguurndam ɗeen, laatii jaarooje kam to maayde.

11 Sabo hakke adii kaɗaadi ɗiin, de hiili kam, wardi kam ɗi.

12 Ndelle, Tawreeta Muusaa wo ceniiɗo, jamirooje ɗeen du wo ceniiɗe, wo ponnditiiɗe, wo moyyuɗe.

13 Ndelle, yalla ko woodi waddanii kam maayde naa? Ɗum waawaa laataade! Wo hakke wadi ɗum. Hono nii hakke anndititee wo hakke jaati, sabo o nawtorake ko woodi faa rimana kam maayde. Ndelle, jamirooje ɗeen kolli hakke oon wo huunde bonnde faa faltii haddi.

Haala durwugol neɗɗo e hakke

14 Eɗen anndi Tawreeta Muusaa oon to Ruuhu Ceniiɗo yuuri. De miin kaa, mi adunanke tan mo hakke dawrani.

15 Sabo mi faamaay ko ngaɗammi ɗuum: ko njiɗumi waɗude ɗuum, mi waɗataa ɗum, de ko mbanyumi ɗuum, wo ɗuum ngaɗammi.

16 Si miɗo waɗa ko mi yiɗaa waɗude ɗuum, ina holla mi jaɓii jamirooje Tawreeta ɗeen ina mboodi.

17 Ndelle, wanaa miin wadirta noon, wo hakke gondo ley am.

18 Miɗo anndi e ley am, ɗum woni e ley ɓanndu am,

ko woodi walaa e muuɗum. Yiɗude waɗude ko woodi ina woni e am, de mi waawaa waɗude ɗum.
19 Mi waɗataa ko woodi ko njiɗumi ɗuum, wo ko boni ko mi yiɗaa ɗuum ngaɗammi.
20 Ammaa si mi waɗii ko mi yiɗaa, wanaa miin gollirta noon, wo hakke gondo ley am oon.
21 Ko taykiimi dey: wakkati fuu miɗo yiɗi waɗude ko woodi, de ko boni ina woni e am, ina haɗa kam.
22 E ley ɓernde am miɗo seyoroo Jamirooje Laamɗo ɗeen.
23 Ammaa miɗo maata al'aada bondo e ley ɓanndu am, ina haɓa e laawol ngol hakkillo am wi'i na woodi ngool. Al'aada bondo oon ina waɗa kam maccuɗo hakke gondo ley ɓanndu am oon.
24 Kay, miɗo yurminii! Moy waawi dannude kam e ɓanndu yaarooru kam to maayde ndu?
25 Jettooje ngoodanii Laamɗo saabe Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu!

Ndelle miin, e ley hakkillo am wo mi maccuɗo jamirooje Laamɗo, ammaa e ɓanndu am wo mi maccuɗo laawol hakke.

8

Haala nguurndam kawtuɗam e Ruuhu Laamɗo

1 Joonin kaa, jukkungo fuu walaa e hawtuɓe e Iisaa Almasiihu ɓeen,
2 sabo baawɗe Ruuhu kokkooje en nguurndam saabe Iisaa Almasiihu ɗeen ndimɗinii en e baawɗe hakke e maayde fuu.
3 Ko Tawreeta Muusaa waawaayno waɗude saabe lokkaaku ɓalli men, wo ɗuum Laamɗo waɗi. O nuli Ɓiyiiko e ley tagaadi nanndundi e ɓiɓɓe-Aadama jom'en hakkeeji ɓeen faa itta hakke. E ley tagaadi ndiin o jukkii hakke golloowo e ley ɓalli men.
4 Ɗum fuu wo faa laaɓal ngal Tawreeta yamiri ngaal hiɓɓa e dow meeɗen, enen jokkuɓe Ruuhu ɓe nganaa jokkuɓe muuyɗe terɗe ɓeen.
5 Jokkuɓe muuyɗe terɗe ɓeen, muuyɗe terɗe na ndawrana hakkillooji muɓɓen. De jokkuɓe Ruuhu ɓeen, wo Ruuhu dawranta hakkillooji muɓɓen.
6 Hakkillo jokkoowo muuyɗe terɗe muuɗum, na waddana joomum maayde. Hakkillo jokkoowo ko Ruuhu jeyi du, na waddana joomum nguurndam e jam.
7 Sabo hakkillo jokkoowo muuyɗe terɗe muuɗum tan ina wanyi Laamɗo. Joomum ɗowtantaako Jamirooje Laamɗo ɗeen. Si goonga du, waawaa.
8 Jokkuɓe muuyɗe terɗe ɓeen mbaawaa welude Laamɗo.
9 De onon le, on njokkataa muuyɗe terɗe, ammaa oɗon njokka Ruuhu, si goonga fu Ruuhu Laamɗo ina woni ley ɓerɗe mooɗon. Neɗɗo fuu mo walaa Ruuhu Almasiihu oon, waldaa e Almasiihu.
10 Kaa si Almasiihu ina woni e mooɗon, fay si taweede ɓalli mon wo maayɗi saabe hakke, yonkiiji mon kaa wo buurɗi saabe on

ndaardaama on fonnditiiɓe.
11 Si Ruuhu Laamɗo ina
woni ley ɓerɗe moodon,
Laamɗo buurtinɗo Iisaa Al-
masiihu e hakkunde maayɓe
oon, hokkan ɓalli mon maay-
ooji ɗiin nguurndam, hokki-
ran ɗum Ruuhu muuɗum
gonɗo ley ɓerɗe mon oon.
12 Ndelle, sakiraaɓe, won
ko tilsani en, de ɗum wanaa
jokkude muuyɗe terɗe.
13 Sabo si on mbuurdii
oɗon njokka muuyɗe terɗe,
on maayan. Ammaa si on
mbardii muuyɗe ɗeen Ruuhu
Laamɗo fu, on mbuuran.
14 Ɓe Ruuhu Laamɗo
ɗowata fuu wo ɓiɓɓe Laamɗo.
15 Laamɗo hokkaay on Ru-
uhu gaɗoowo on maccuɓe faa
ngarton e kulol. O hokkii
on Ruuhu gaɗoowo on ɓiɓɓe
Laamɗo. Kam waɗata faa
noddiren Laamɗo «Abba».
16 Ruuhu oon e hoore
muuɗum na hawta e ɓerɗe
meeɗen faa laamna en wo en
ɓiɓɓe Laamɗo.
17 Si en ɓiɓɓe, wo en
ronooɓe du. En ndonan ko
Laamɗo aadinoo ɗuum, en
ndondan e Almasiihu du.
Sabo sini en njardi torra
e makko fu, en keɓidan e
makko teddeengal du.

*Haala teddeengal ga-
roowal*

18 Mi hiisake torraaji
wakkati joonin mbaawaa
fonndeede e teddeengal ngal
Laamɗo ɓanginanta en.
19 Si goonga, tagoore
fuu ina heppi nyannde
nde Laamɗo ɓanginta ɓiɓɓe
muuɗum ndeen.
20 Sabo tagoore ndeen
ina faddee hiɓɓinde ko nde
jeyi gollude. Wanaa e
muuyɗe mayre ɗum waɗaa,
wo Laamɗo muuynoo ɗum.
Ammaa jikke ina heddii,
21 sabo tagoore ndeen
rimɗinte e maccungaaku
nyolngu, yaaree e ley ndi-
maaku e teddeengal ngal
ɓiɓɓe Laamɗo ndesanaa.
22 Sabo eɗen anndi, faa
joonin tagoore ndeen fuu ina
uuma ina tampi e naawalla
ŋatawere.
23 Wanaa ko tagaa tan
uumata, enen heɓirɓe Ruuhu
Laamɗo oon hono dokkal
Laamɗo artiingal, enen du
eɗen uuma. Eɗen keppi
Laamɗo waɗaay en ɓiɓɓe
muuɗum, de rimɗina ɓalli
men.
24 En kisinaama, de wo
ley jikke dow ko warata
tafon. De jikke keɓaaɗo selii
laataade jikke, sabo neɗɗo
yowataa jikke e dow ko heɓi.
25 Ammaa si eɗen njowi
jikke e dow ko en keɓaay ta-
fon, en ndoomiran ɗum mun-
yal.
26 Katin du, Ruuhu waran
na walla en e lokkaaku men.
Sabo si goonga, en anndaa
no kaanɗen waɗirde du'aare
ni. Ammaa Ruuhu oon e
hoore muuɗum nyaaganto
en Laamɗo, nyaagoranoo
en uumaali ɓurɗi haalaaji
luggude.
27 Laamɗo kumpitiiɗo ko
woni ley ɓerɗe men oon du
ina anndi anniya Ruuhu,
sabo wo e muuyɗe makko
Ruuhu oon nyaagirantoo
seniiɓe ɓeen.
28 Eɗen anndi Laamɗo
ina gollira huunde fuu faa
laatanoo yiɗuɓe ɗum ko

woodi, ɓe o noddi fodde anniya makko.
29 Sabo ɓe Laamɗo anndi gilla tagaaka ɓeen, o fodanake ɗum'en nanndude e Ɓiyiiko oon, faa Ɓiɗɗo oon laatoo afo ardiiɗo dow sakiraaɓe heewɓe.
30 Katin du ɓe o fodanii ɓeen, o noddii ɗum'en, ɓe o noddi ɓeen, o tiigorake ɗum'en fonnditiiɓe, ɓe o tiigorii fonnditiiɓe ɓeen du, o hokkii ɗum'en ngeɗu muɓɓen e teddeengal makko.

Haala njinngu Almasiihu

31 Caggal ɗuum fuu, ɗume mbi'eten? Si Laamɗo ina wondi e meeɗen, moy waawani en?
32 Kanko, fay Ɓiyiiko oon e hoore muuɗum o haɗaay en, o hokkitirii ɗum saabe meeɗen en fuu. Si noon woni moyyere makko, wanaa o hokkidan en e muuɗum huunde fuu naa?
33 Moy yaarata ɓe Laamɗo suɓii ɓeen sariya? Fay gooto, sabo Laamɗo tiigorake ɓe fonnditiiɓe!
34 Moy waawi felude ɓe yeeso sariya? Fay gooto, sabo Iisaa Almasiihu maayii, ko ɓuri ɗum du, o iirtake. Imo joodii gere nyaamo Laamɗo, imo nyaaganoo en.
35 Ɓume waawi senndude en e njinngu Almasiihu? Tiiɗallaaji naa, ɓillaare naa, torra naa, yolbere naa, kolndam naa, masiiba naa, maa kaafaahi naa?
36 Wo hono no Binndi ɗiin mbiiri:
«Saabe maaɗa miɗen nesa maayde
nyannde fuu,
miɗen ndaardee hono baali kirseteeɗi ni.»*
37 Ammaa e ley majjum fuu, saabe jiɗɗo en oon, eɗen ɓuri fay jaalotooɓe.
38 Sabo miɗo tannyori, wanaa maayde, wanaa nguurndam, wanaa maleyka'en, wanaa laamu, wanaa ko wari joonin, wanaa ko waroyta, wanaa semmbe,
39 wanaa ko woni faa dow, wanaa ko woni faa ley, huunde fuu ko tagaa waawaa senndude en e njinngu ngu Laamɗo waɗani en ley kawtal meeɗen e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.

9

Haala lenyol ngol Laamɗo suɓii

1 Wo goonga kaalammi miin kawtuɗo e Almasiihu, mi fenataa. Ɓernde am nde Ruuhu Ceniiɗo ɗowata ndeen, ina seedanoo kam miɗo haala goonga.
2 Ɓernde am ina woodi mettorgal cattungal, nde selataa naawude
3 saabe Alhuudiyankooɓe ɓeen. Mi jaɓanno laataade kuɗaaɗo mi seeda e Almasiihu miin e hoore am si ina nafannoo sakiraaɓe am ɓe kawtumi yuwdi ɓeen.
4 Ɓeen ngoni Israa'iila'en. Laamɗo waɗi ɓe ɓiɓɓe muuɗum, holli ɓe teddeengal muuɗum. Kamɓe njeyi aadiiji ɗiin e Tawreeta Muusaa oon. Wo kamɓe Laamɗo anndini no ɓe ndewirta ɗum, kamɓe Laamɗo waɗani amaanaaji muuɗum.

* **8:36** Jabuura 44.23.

5 Kamɓe yuuri e maami-
raaɓe Israa'iila arandeeɓe
ɓeen. Almasiihu du,
neɓɓaaku muuɓum yuuri
e lenyol ngool. Jettooje
ngoodanii Laamɓo tiimuɓo
huunde fuu faa abada!
Aamiina.
6 Ɗum fuu wanaa wi'ude
konngol Laamɓo ngool hun-
ngake laataade. Sabo wanaa
yuuruɓe e Israa'iila ɓeen fuu
ngoni Israa'iilankooɓe,
7 wanaa yuuruɓe e Ibrahi-
ima ɓeen fuu ngoni ɓiɓɓe
muuɓum jaati. Sabo Laamɓo
wi'ii Ibrahiima: «Wo faro
Isiyaaka yuwdi maa hiisor-
tee.»*
8 Inan ko ɓum yiɓi wi'ude:
wanaa ɓiɓɓe Ibrahiima rim-
iraaɓe no yimɓe fuu ndimir-
tee nii ngoni ɓiɓɓe Laamɓo,
ammaa wo rimiraaɓe saabe
amaana ɓeen tiigoraa wo
yuwdi makko.
9 Sabo Laamɓo waɓii
amaana e haalaaji ɓiin, wi'i,
«Mi wartan e hono wakkati o
mawuuri, de Saaratu heɓan
ɓiɓɓo gorko.»†
10 Wanaa ɓum tan.
Ndaaren no Rebeka hooyiri
reedu ɓiɓɓe ɓiɓo du. Baaba
maɓɓe wo gooto, Isiyaaka,
maami en oon.
11-12 Gilla ɓiɓɓe ɓeen ndi-
maaka sakko ɓe ngaɓa ko
wooɓi naa ko boni, ndeen
Laamɓo wi'i Rebeka: «Mawni-
iwo oon laatoto maccuɓo
minyiiwo oon.»‡ O waɓirii
noon faa anniya makko
dow suɓagol tabita. Suɓagol
makko ngool yowaaki e
golle yimɓe, wo e Laamɓo
noddoowo oon ngol yowii.
13 Wo noon Binndi ɓiin
mbiiri: «Yaakuuba korsinmi,
de Isuwa mbanyumi.»§
14 Ndelle, ɓume mbi'eten?
Laamɓo wo oonyiiɓo naa?
Kayto! Fay seeɓa!
15 Inan ko o wi'i Muusaa:
«Mi hinnoto mo muuyumi
hinnaade,
mi yurmoto mo muuyumi
yurmaade.»*
16 Ndelle, suɓagol makko
yowaaki e muuyɗe neɓɓo naa
e tinnaare muuɓum, ammaa
wo dow Laamɓo jurmotooɓo
oon ngol yowii.
17 Sabo e ley Binndi ɓiin,
Laamɓo wi'ii Fira'awna: «Ko
ngaɓirmaami kaananke dey,
faa mi hollira baawɗe am e
maaɓa, katin du faa innde
am gooynee e adunaaru ndu
fuu.»†
18 Ndelle, Laamɓo yurmoto
mo muuyi, yoornan ɓernde
mo muuyi.
19 Ndelle on yaman kam:
«Si wo noon worri fu, ɓume
Laamɓo felirta yimɓe? Moy
waawi salaade muuyɗe
makko ɗeen?»
20 Aan ɓii-Aadama oon, wo
a moy faa njeddaa Laamɓo?
Yalla loonde mahaande ina
yama mahuɓo ɓum oon: «Ko
waɓi de mahirɓaa kam ni?»?
21 Mahoowo looɗe ina
waawi waɓude e loope ɗeen
ko yiɓi fuu: e loopal gootal
o maha loonde gollirteende
ko teddi, o maha wonnde du
gollirteende ko heɓaa fuu.
22 Wooɓi, fay si taweede
Laamɓo muuyi ɓanginde

* **9:7** Fuɓɓoode 21.12. † **9:9** Fuɓɓoode 18.10, 14. ‡ **9:11-12** Fuɓɓoode 25.23.
§ **9:13** Malakiya 1.2-3. * **9:15** Wurtagol 33.19. † **9:17** Wurtagol 9.16.

tikkere muuɗum e baawɗe
muuɗum, o munyanii ɓe o
tikkani ɓeen munyal cattun-
gal, ɗum woni haanduɓe e
halkude ɓeen.
23 O waɗirii noon du faa o
ɓangina keewal darja makko
dow ɓe o yurmotoo ɓeen, ɓe
o segilanii gilla ko ɓooyi faa
ngonda e darja makko.
24 Ɗum woni enen ɓe o
noddi ɓeen. De wanaa e ley
Alhuudiyankooɓe tan, wo e
ley lenyi goɗɗi ɗiin du.
25 Ɗum woni ko Laamɗo
wi'i e annabi Hoseya:
«Yimɓe ɓe nganaa yimɓe am,
mi noddiran ɓe yimɓe
am,
yimɓe ɓe korsinaaka ɓeen,
mi noddiran ɓe yimɓe
am horsuɓe.
26 Katin du, nokku ɗo ɓe
mbi'etee ɓe nganaa
yimɓe am,
ɗoon ɓe inndiroy-
tee ɓiɓɓe Laamɗo
buurɗo.»‡
27 Annabi Esaaya du haalii
haala Israa'iilankooɓe, wi'i:
«Fay si ɓiɓɓe Israa'iila keewiri
no njaareendi maayo ni,
seeɗa maɓɓe tan hisintee,
28 sabo Joomiraaɗo tabinti-
nan konngol muuɗum dow
adunaaru, hiɓɓinan ngol fuu
law.»§
29 Katin du wo nii Esaaya wi-
irunoo gilla arande:
«Sini Joomiraaɗo jom baawɗe
fuu oon accidaayno en
yuwdi,
tawanno en laatake hono
wuro Sodoma ni,
en nanndii e wuro
Gomoora.»*

No Laamɗo ndaardata goonɗinɓe Iisaa ɓeen fonndi-tiiɓe

30 Ndelle, ɗume mbi'eten?
Inan ko mbi'eten: yimɓe ɓe
nganaa Alhuudiyankooɓe
ɓe pilaakino fonnditaare
ɓeen, ɓe keɓii fonnditaare,
ɗum woni fonnditaare saabe
goonɗinal.
31 Ammaa Israa'iilankooɓe
pilorake fonnditaare e jokku-
gol Tawreeta, de ɓe keɓaay
fonnditaare ndeen.
32 Ko waɗi? Sabo ɓe pilo-
raaki ɗum goonɗinal, wo e
golle maɓɓe ɓe pilorii ɗum.
Ndelle ɓe pergake e «hayre
fergoore ndeen»
33 hono no Binndi ɗiin mbi-
iri ni:
«Inan, mi joyyinan e Siyona
hayre nde yimɓe per-
gotoo e muuɗum,
tefaare liɓoore ɗum'en.
De goonɗinɗo nde fuu semt-
intaake.»†

10

1 Sakiraaɓe, ko muuyumi
ley ɓernde am e ko nyaago-
toomi Laamɗo wo Is-
raa'iilankooɓe kisinee.
2 Miɗo seedanoo ɓe ɓe njin-
nganii Laamɗo sanne, de jin-
ngi ɗiin ngaldaa e paamal.
3 Ɓe paamaay fonnditaare
nde Laamɗo hokkata ndeen,
faa ɓe pilanii ko'e maɓɓe
dabare laataade fonnditiiɓe.
Ɗuum waɗi de ɓe ɗowtanaaki
laawol ngol Laamɗo ndaar-
data neɗɗo wo ponnditiiɗo
ngool.

‡ **9:26** Hoseya 2.25, 2.1. § **9:28** Esaaya 10.22-23. * **9:29** No ***Sodoma*** e ***Gomoora*** kalkiraa ni winndaama e ley Fuɗɗoode 19.1-29. † **9:33** Esaaya 28.16.

4 Sabo Almasiihu woni timmoode jamirooje Tawreeta faa goondiindo ɗum fuu ndaardee ponnditiiɗo.

No kisindam woodirani goondiindo Almasiihu fuu

5 Inan ko Muusaa winndi dow fonnditaare yuurunde e Tawreeta ndeen: «Neɗɗo gaɗoowo jamirooje Tawreeta, kam wuurdata saabe majje.»*

6 Ammaa inan ko haala Laamɗo wi'i dow fonnditaare yuurunde e goondiinal ndeen: taa wi'u e ɓernde maa «Moy yeeŋata dow kammu?» Ɗum woni faa jippina Almasiihu,

7 naa «Moy yahata laakara?» Ɗum woni faa ummintina Almasiihu e hakkunde maayɓe.

8 Ndelle, ɗume Binndi ɗiin mbi'i? «Konngol Laamɗo ina ɓadii ma, ingol woni e hunnduko maa, ingol woni e ɓernde maa.»† Konngol ngool woni kabaaru goondiinal ngal min mbaajotoo ngaal.

9 Si a wi'ii e hunnduko maa Iisaa wo Joomiraaɗo, de a goondiinii e ɓernde maa Laamɗo iirtinii mo e maayde fu, a hisinte.

10 Sabo wo e ɓernde neɗɗo goondiinta, de Laamɗo ndaardan ɗum ponnditiiɗo. Wo e hunnduko neɗɗo haaldata ko goondiini, de Laamɗo hisina ɗum.

11 Wo hono Binndi ɗiin mbiiri: «Goondiindo mo fuu semtintaake.»

12 Joonin, walaa ko senndi Alhuudiyanke e mo wanaa Alhuudiyanke. Ɓe fuu Joomii ɓe wo gooto, kam woni kebbinoowo moyyereeji muuɗum e noddooɓe ɗum ɓeen fuu.

13 Sabo «neɗɗo fuu noddudo innde Joomiraaɗo, hisinte.»‡

14 Ammaa noy ɓe keɓirta noddude mo si ɓe ngoondiinaay mo? Noy ɓe ngoondiinirta mo si ɓe nanaay kabaaru makko? Noy ɓe nanirta kabaaru makko si baajotoodo walaa?

15 Noy yimɓe mbaajortoo du si nulaaka? Binndi ɗiin mbi'ii: «Ndaar, koyɗe jottinooje Kabaaru Lobbo na mbelna ɓernde koy!»§

16 De wanaa yimɓe fuu njaɓani Kabaaru Lobbo oon. Annabi Esaaya wi'ii: «Joomiraaɗo, moy goondiini waaju amin?»*

17 Ndelle goondiinal ina yuura e nanude waaju, waaju du ina yuura e konngol Almasiihu.

18 De miɗo yama yalla Israa'iilankooɓe nanaay naa? Ɓe nanii koy! Aayaare wi'ii:

«Daaɗe maɓɓe nanaama e adunaaru fuu,
konngi maɓɓe njottake faa hoore leydi.»†

19 Miɗo yama katin: Israa'iilankooɓe paamaay naa? Gilla arande Muusaa winndii ko Laamɗo wi'i:

«Mi waɗan faa kiron yimɓe ɓe nganaa yuwdi goongaari,

* **10:5** Lewinkooɓe 18.5. † **10:8** Fillitagol Tawreeta 30.12-14. ‡ **10:13** Jowiila 3.5. § **10:15** Esaaya 52.7. * **10:16** Esaaya 53.1. † **10:18** Jabuura 19.5. ‡ **10:19** Fillitagol Tawreeta 32.21.

mi waɗan faa tikkanon yuwdi
ndi walaa hakkillo.»‡
20 Ndeen kaa, annabi Esaaya
hulaay wi'ude caggal ɗuum:
«Yimɓe ɓe pilaakino kam ɓeen
njiitii kam,
yimɓe ɓe yamanaay kam ɓeen
du,
mi ɓanganii ɗum'en
hoore am.»§
21 Ammaa to Israa'iila,
Laamɗo wi'ii:
«Ƒajiri faa futuro miɗo filoo
jaɓɓaade yimɓe saliiɓe,
sattuɓe.»*

11

No Laamɗo holliri ina yurmoo Israa'iilankooɓe

1 Ndelle, miɗo yama
yalla Laamɗo yoppii yimɓe
muuɗum Israa'iilankooɓe
ɓeen naa? O yoppaay! Sabo
miin e hoore am wo mi
Israa'iilanke, wo mi yuwdi
Ibrahiima, wo e lenyol
Benyamin njeyaami.
2 Laamɗo yoppaay yimɓe
muuɗum ɓe suɓinoo gilla
arande ɓeen. Yalla on anndaa ko Binndi ɗiin mbi'i nde
annabi Iliyaasa woyanannoo
Israa'iilankooɓe ɓeen to
Laamɗo naa? O wi'ii:
3 «Joomiraaɗo, ɓe mbarii
annabaaɓe maa, ɓe kalkii
kirsirɗe maa sadaka. Miin
tan heddii, de iɓe ndaara no
ɓe mbarda kam.»
4 Ammaa ɗume Laamɗo
jaabii mo? O wi'ii: «Mi resanii
hoore am worɓe ujunaaje
njeɗɗo ɓe cujidanaay tooru
wi'eteendu Ba'al.»
5 Hono noon, hakkunde
yimɓe hannden ɓeen, ina
woodi yimɓe seeɗa ɓe
Laamɗo suɓorii saabe hinney
muuɗum.
6 De si o suɓorake ɓe hinney
fu, en anndan o suɓoraaki
ɓe saabe golle maɓɓe. Si wo
saabe golle maɓɓe fu, hinney Laamɗo oon heddataako
laataade hinney katin.
7 Ndelle, ɗume laatii? Ko
laatii dey, Israa'iilankooɓe
ɓeen keɓaay ko pilotonoo
ɗuum, wo ɓe Laamɗo suɓii
ɓeen ni keɓi ɗum. Heddiiɓe
ɓeen, ɓerɗe muɓɓen njoornaa
8 hono no winndiraa ni:
«Laamɗo uddii hakkillooji
maɓɓe,
wumnii gite maɓɓe,
faaɗinii noppi maɓɓe.
Faa hannden noon worri.»*
9 Daawda du wi'ii:
«Wo rewugol maɓɓe bonngol
ngool laatanoo ɓe tuugol† faa ɓe njana ley
maggol,
laatanoo ɓe fergere faa
ɓe njukkee.
10 Wo gite maɓɓe niɓɓinee taa
ɓe nji'a,
wo ɓaawe maɓɓe turee
faa abada!»‡
11 Ndelle, miɗo yama:
ko Alhuudiyankooɓe ɓeen
pergii ɗuum, yalla wo faa
ɓe caama faa abada naa?
Wanaa koy! De wo saabe
lutti maɓɓe ɗiin, yimɓe ɓe
nganaa Alhuudiyankooɓe
ɓeen keɓiri kisindam, faa
Alhuudiyankooɓe ɓeen kira.

§ **10:20** Esaaya 65.1. * **10:21** Esaaya 65.2. * **11:8** Fillitagol Tawreeta 29.3, Esaaya 29.10. † **11:9** ***Tuugol***wo ko woɓɓe mbi'ata huuseeru maa bedorgal. ‡ **11:10** Jabuura 69.23-24.

12 Si lutti maɓɓe ɗiin laatanake yimɓe adunaaru barke, si mursey maɓɓe du laatanake ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen barke, barke oon ɓuran ɗum manngu sanne si Alhuudiyankooɓe ɓeen fuu tuubii.

Haala hisineede yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe

13 Joonin, wo onon yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen kaaldammi: ko laatiimi nulaaɗo e mooɗon ɗuum, miɗo mantoroo gollal ngal kokkaami ngaal

14 de na hasii mi heɓan waddude kiram e ley lenyol am, faa mi hisina woɓɓe maɓɓe.

15 Sabo si woɗɗineede Alhuudiyankooɓe waɗi de yimɓe adunaaru ndewrintinaa e Laamɗo fu, ɗume laatoytoo si ɓe njaɓɓowaama? Ɗum laatorto hono wo ɓe yaltuɓe e maayde!

16 Si tamre arandeere sakkaama Laamɗo, tame keddiiɗe ɗeen du cakkaama. Si ɗaɗi lekki cakkaama Laamɗo, licce ɗeen du cakkaama.

17 Joonin le, Israa'iilankooɓe ina nga'i hono no lekki jaytun ki licce muuɗum goɗɗe caltaa. Aan mo wanaa Alhuudiyanke nanndudo e liccal jaytun laddeehi, a waddaama, a dobaama e jaytun kiin. Nii keɓirɗaa ngeɗu e ko yuurata e ɗaɗi jaytun kiin. Aɗa heɓa barke lekki kiin, aɗa mawnida e licce goɗɗe ɗeen.

18 Saabe majjum, taa mantoɗaa yeeso licce caltaaɗe ɗeen. De si aɗa mantoo fu, miccoɗaa wanaa aan wuurni ɗaɗi ɗiin, wo ɗaɗi ɗiin mbuurni ma.

19 Ina wooɗi tawee aɗa wi'a: «Ko waɗi de licce ɗeen caltaa dey, wo faa miin mi naata, mi dobee ɗo.»

20 Goonga! Ammaa ko ɗe caltiraa dey, wo rafi goonɗinal majje. Aan aɗa heddii e dobeede saabe goonɗinal maa. Ndelle, taa mawninkina, ammaa hulu.

21 Sabo si Laamɗo accaay licce arandeeje ɗeen fu, accataa ma aan du.

22 Ndelle, taykita moyyuki Laamɗo e tikkere muuɗum fuu: tikkere makko na woni e saamuɓe ɓeen, de moyyuki makko na woni e maaɗa sini aɗa tabiti e moyyuki kiin. Si wanaa ɗuum fu, aan du a saltete.

23 Israa'iilankooɓe du, si ɓe njoppii salaare maɓɓe de ɓe ngoonɗini fu, Laamɗo nannan ɓe katin hono no licce ndobirtee e lekki. Sabo Laamɗo ina jogii baawɗe dobude ɓe e lekki kiin katin.

24 Ndelle aan yuuruɗo e lekki laddeehi oon, si a saltaama e makki a dobaama e lekki jaytun aawaaki kiin, haala fuu walaa licce yuurɗe e lekki aawaaki kiin, si caltanooma ina mbaawi dobeede e inna muɓɓen.

No Laamɗo yurmortoo yimɓe fuu

25 Sakiraaɓe, mi yiɗaa ndullon ko suuɗi ɗum ɗo, heɓa taa ndaardon ko'e mon wo on jom'en hakkillo: Israa'iilankooɓe laatake

yoorɓe ɓerɗe, de ɗum timman
wakkati siyiiji yimɓe ɓe
nganaa Alhuudiyankooɓe
fuu ngoondiini, naati laamu
Laamɗo.
26 Hono noon Israa'iilankooɓeraa:
ɓeen fuu kisinirtee, no Binndi
ɗiin mbiiri ni:
«Kisinoowo yuuran e Siyona,
ittan luttal fuu e yuwdi
Yaakuuba.»§
27 «Ɗum woni amaana am e
maɓɓe
wakkati nde mooy-
tammi hakkeeji
maɓɓe.»*
28 Ko Alhuudiyankooɓe ɓeen
njaɓaay Kabaaru Lobbo oon
ɗuum, ɓe laatorii wayɓe
Laamɗo, ammaa wo ɗum
saabe mooɗon faa keɓon
Kabaaru oon. De ko Laamɗo
suɓii ɓe ɗuum, ɓe laatake
ɓe o yiɗi saabe maamiraaɓe
maɓɓe.
29 Wo noon, sabo Laamɗo
waylitataa anniya dow mo
moyyinani dokke muuɗum, e
dow mo noddi.
30 Onon yimɓe ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe, arande
on calakeno Laamɗo,
de joonin kaa on keɓii
yurmeende saabe sattere
Alhuudiyankooɓe.
31 Noon du, joonin wo ɓeen
calii Laamɗo, de Laamɗo yur-
mii on. De ɗum laatake
faa ɓeen du keɓa yurmeende
makko.
32 Sabo Laamɗo uddii yimɓe
fuu e ley salaare, faa o yur-
moo ɓe fuu.
33 Hey barkeeji Laamɗo
korsuɗi ina keewi! Hakkilan-
taaku makko e anndal makko
ina luggi! Fay gooto waawaa
anndude anniyaaji makko.
Fay gooto waawaa faamude
laabi no o gollirta.
34 Wo hono noon winndi-
«Moy anndi miilooji Joomi-
raaɗo?
Moy laatii tindinoowo
ɗum?»†
35 «Moy artii hokkude mo
sakko o yoɓa ɗum?»‡
36 Si goonga, huunde fuu e
makko yuuri, huunde fuu wo
kanko tiigii, huunde fuu wo
kanko jeyi. Wo teddeengal
woodan mo faa abada! Aami-
ina.

12

No goondinɓe Iisaa kaani wuurdude

1 Ndelle sakiraaɓe, miɗo
nyaagoo on sanne saabe
yurmeende Laamɗo, cakkee
ko'e mon laatoɗon sadaka
buurɗo, ceniiɗo, beldo
Laamɗo. Ɗum woni dewal
ngal kaanɗon rewrude mo
ngaal.
2 Taa nyemmbitee
adunaaru, ammaa accee
Laamɗo heydintina hakkil-
looji mon faa ɓerɗe mooɗon
mbaylitoo. Ndeen, on
mbaawan anndude muuyde
Laamɗo: ko woodi e ko weli
mo e ko hiɓɓi.
3 Saabe moyyere nde
Laamɗo hokki kam ndeen,
miɗo wi'a mono e mooɗon
fuu: taa njaaree ko'e mooɗon
to on njottaaki, ammaa
ndaardon ko'e mon e miilooji
hakkilantaaku, kawrooji e

§ **11:26** Esaaya 59.20. * **11:27** Yeremiya 31.33-34. † **11:34** Esaaya 40.13.
‡ **11:35** Ayuuba 41.3.

goondinal ngal Laamɗo etani
on ngaal.
4 Gooto e meeɗen fuu ina
jogii terɗe keewɗe, de terɗe
ɗeen fuu kawtaa golle.
5 Hono noon, enen e kee-
wal meeɗen fuu, wo en neɗɗo
gooto e ley kawtal meeɗen e
Almasiihu. En fuu eɗen njey-
daa no terɗe fuu njeydiraa e
ɓanndu ni.
6 En kokkaama dokke
ceeduɗe ɗe Laamɗo hokkiri
en moyyere muuɗum. Si
Laamɗo hokkii neɗɗo haal-
tude konngol ngol watti e
muuɗum, haaltira ngol no
fotiri e goondinal muuɗum.
7 Mo Laamɗo hokki dokkal
wallude woɓɓe, o walla ɓe.
Mo o hokki dokkal jannginde,
o janngina.
8 Mo o hokki dokkal semm-
bindina yimɓe, o semm-
bindina ɗum'en. Mo o hokki
dokkal moyyande woɓɓe du,
o hokkira e yardaamuye.
Mo o hokki dokkal ardaade,
o ardoroo tinnaare. Mo o
hokki dokkal yurmeende du,
o yurmoroo woɓɓe e seyo.
9 Njinngu mooɗon laatoo
ngu waldaa e naafikaaku.
Mbanyee ko boni, kaɓɓee e
ko wooɗi.
10 Njiɗunduree njinngu
sakiraagu, mono fuu teddina
banndum faa ɓurna ɗum
hoore muuɗum.
11 Taa accee tinnitaare
mon feewa. Ngollanon
Joomiraaɗo e ɓerɗe mon fuu.
12 Mbeltee e ley jikke
mooɗon, munyee torra, tin-
nee keddododon e du'aare.
13 Mballee seniiɓe Laamɗo
e haajuuji muɓɓen, laatee
jaɓɓotooɓe weerɓe.
14 Mbarkinee torrooɓe on.
Mbarkinon ɓe, taa kuɗon ɓe.
15 Ceyodee e seyiiɓe,
mboydee e woyooɓe.
16 Laatodee miilo wooto.
Taa pilee manngu ammaa
kawtee ko'e mon e lokkaaɓe.
Taa tiigoree ko'e mon on
jom'en hakkillo.
17 Si goɗɗo waɗii on ko boni,
taa njomnitee ɗum. Kakki-
lanee waɗude ko yimɓe fuu
ndaarata na ŋarɗi.
18 Si na laatoo, ngondiree e
yimɓe fuu e jam. Piloɗon ɗum
haddi no mbaawruɗon.
19 Sakiraaɓe horsuɓe, taa
njomnitanee ko'e mon. Ko
kaanɗon waɗude dey, ac-
cee tikkere Laamɗo ndeen
yomnitanoo on. Sabo e ley
Binndi ɗiin Joomiraaɗo wi'ii:
«Miin woni jomnitotooɗo,
miin yoɓoyta ɓe.»*
20 Ina winndaa katin: «Si
ganyo ma yolbii fu, nyaam-
naa ɗum, si ɗomɗii njarnaa
ɗum. Si a waɗii nii fu, a
waɗan o semta saabe ko o
waɗi ko boni ɗuum.»†
21 Taa accu ko boni jaale,
ammaa jaalora ko boni ɗuum
e ko wooɗi.

13

Haala ɗowtanaade laamiiɓe

1 Mono fuu ɗowtanoo
laamiiɓe, sabo laamu walaa
si wanaa yuurungu to
Laamɗo. Laamiiɓe fuu wo
Laamɗo joyyini ɗum'en.
2 Saabe ɗuum, neɗɗo
fuu caliiɗo laamu leydi
salake ko Laamɗo yamiri.

* **12:19** Fillitagol Tawreeta 32.35. † **12:20** Banndi 25.21-22.

Caliiɗo yamiroore Laamɗo du fooɗanan hoore muuɗum jukkungo.

3 Gaɗoowo ko woodi walaa ko huldata hooreeɓe ɓeen, wo gaɗoowo ko boni hulata ɓe. Aɗa yiɗi tawee a hulataa laamiiɓe leydi naa? Ndelle, ngaɗaa ko woodi. Ndeen laamu yettete.

4 Sabo laamiiɓe wo gollanooɓe Laamɗo faa nafe. Ammaa si tawii wo ko boni ngaɗataa, kulaa, sabo wanaa ɓolum laamiiɓe mbakkorii kaafaahi. Wo ɓe gollanooɓe Laamɗo faa ɓe tabintina jukkungo muuɗum dow gaɗoowo ko boni fuu.

5 Ndelle, tilay ɗowtanoɗon laamiiɓe ɓeen, wanaa saabe hulde jukkeede tan, ammaa faa taa ɓerɗe mon pela on du.

6 Ɗum waɗi de oɗon njoɓa lampo, sabo laamiiɓe ɓeen wo gollanooɓe Laamɗo, hokkuɓe wakkatiiji muɓɓen fuu faa laamoo.

7 Kokkee mono fuu ko jeyi hokkeede. Kokkee lampo mo kaanɗon hokkude lampo, kokkon tino mo kaanɗon hokkude tino. Kulon mo kaanɗon hulude, teddinon mo kaanɗon teddinde.

Noyimɓe njeyri yiɗundurde

8 Taa njoganee fay gooto nyamaande. Huunde wootere tan haani laataade nyamaande, ɗum woni yiɗundurde. Sabo jiɗɗo gondo muuɗum fuu, tabintinii jamirooje Tawreeta.

9 Oɗon anndi kaɗaaɗi ɗii ɗo: «Taa jeenu, taa waɗu warhoore, taa wujju, taa muuyu ko a jeyaa». Kanji e jamirooje goɗɗe ɗeen fuu ina kawriti e yamiroore wootere. Ndeen woni: «Njiɗiraa gondo maa no njiɗirɗaa hoore maa ni.»

10 Jiɗɗo gondo muuɗum waɗataa ɗum ko boni. Ndelle njinngu na tabintina Tawreeta oon.

11 Taykee kujje ɗeen, sabo oɗon anndi wakkati mo ngonɗen e muuɗum. Wakkati mo kaanɗon finude oon yonii. Sabo joonin kisindam ɓuri ɓadaade en diina nde naatunoɗen e goonɗinal ndeen.

12 Jemma ɓadake timmude, nyalooma ɓattake. Ndelle, celen gollude golle nimre, kooyen kaɓitirɗe annoora.

13 Mbuurden no haaniri, hono no wonɓe ley annoora nyalooma. Wanaa e ley fijirde bonnde e sulagol, wanaa e golleeji ɓalli tuunɗi e rafi semto, wanaa e pooɗundural e kiram.

14 Ɓornoree Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu hono no kaddungal ni, taa kilnee muuyɗe terɗe mooɗon, taa nyaamnon ɗe.

14

Haala lokkaaɓe e jom'en semmbe

1 Njaɓɓee mo goonɗinal muuɗum lokkiɗi tawa on peldaay ɗum ko miilotoo.

2 Hasii goɗɗo ina woodi goonɗinal faa na waawi nyaamude huunde fuu, tawee goɗɗo du goonɗinal muuɗum ina lokkiɗi faa nyaamataa teewu.

3 Nyaamoowo teewu oon taa yawa mo nyaamataa

teewu oon. Mo nyaa-
mataa teewu oon taa fela
nyaamoowo teewu oon, sabo
Laamɗo jaɓɓake mo.
4 Aan, wo a moy faa pelaa
gollanoowo goɗɗo? Yalla imo
darii faa wooɗi naa o saamii,
ɗum fuu wo donngal joomi-
iko. O daroto faa wooɗa du,
sabo Joomiraaɗo ina woodi
baawɗe jogaade mo faa o da-
roo.
5 Hasii goɗɗo ina jogorii
nyalaande wootere ina ɓuri
goɗɗe teddude, tawee goɗɗo
du ina jogorii nyalaaɗe fuu
wo potu. Mono fuu tanny-
ora ko miilotoo ɗum e ley
hakkillo muuɗum.
6 Ɓurdinɗo nyalaande oon
waɗirii ɗum saabe Joomi-
raaɗo. Katin du, nyaamoowo
ko yiɗi fuu oon waɗirii ɗum
saabe Joomiraaɗo, sabo imo
yetta Laamɗo. Mo nyaa-
mataa teewu oon du waɗirii
ɗum saabe Joomiraaɗo, imo
yetta Laamɗo kanko du.
7 Sabo fay gooto e meeɗen
wuurantaa hoore muuɗum,
katin du fay gooto e meeɗen
maayantaa hoore muuɗum.
8 Si en mbuurii, wo Joomi-
raaɗo mbuuranɗen. Si en
maayii du, wo Joomiraaɗo
maayanɗen. Si en mbuurii
naa si en maayii fu, wo Joomi-
raaɗo oon jeyi en.
9 Sabo Almasiihu maayii,
de ummii e maayde faa
laatoo Joomiraaɗo wuurɓe e
maayɓe fuu.
10 Aan, ko waɗi de aɗa fela
sakiike maa goonɗinɗo oon?
Naa aan, ko waɗi de aɗa yawa
sakiike maa goonɗinɗo oon?
En fuu, en ndaroyto yeeso
sarorde Laamɗo.
11 Sabo ina winndaa:
«Joomiraaɗo wi'ii:
‹Tannyoree, no tannyorɗon
mi buurɗo:
Koppi fuu kofanto kam,
ɗemle fuu ceedoto miin woni
Laamɗo.› »*
12 Ndeen mono e meeɗen
fuu jaabanto hoore muuɗum
yeeso Laamɗo.
13 Ɗum le, taa pelunduren
hakkunde meeɗen katin.
Kooyee anniya reentaade
e huunde fuu ko waawi
fergude sakiike mon naa ko
liɓata ɗum.
14 Saabe kawtal am e
Joomiraaɗo men Iisaa miɗo
tannyori nyaamdu fuu e
hoore muuɗum harmaa.
Ammaa si neɗɗo miilii
goɗɗum wo karmuɗum, ɗum
harmanan ɗum kam kaa.
15 Si a torrii sakiike maa
goonɗinɗo oon saabe ko
nyaamuɗaa, a jokkaay laa-
wol njinngu. Taa halku mo
Almasiihu maayani dow ko
nyaametee.
16 Ndelle, ko ndaarɗon
na wooɗi ɗuum, tinnee taa
woɓɓe mbonkoo on saabe
majjum.
17 Sabo laamu Laamɗo
wanaa kabaaru nyaamdu
naa njaram, wo kabaaru
fonnditaare e jam e seyo ley
kawtal Ruuhu Ceniiɗo.
18 Golliranoowo Almasi-
ihu hono noon fuu, welan
Laamɗo, yimɓe du teddinan
ɗum.
19 Ndelle, piloɗen ko
ɓeydata jam hakkunde
meeɗen. Mono fuu filoo ko

* **14:11** Esaaya 45.23.

semmbindinta banndum ley goondinal.

20 Taa mbonnon golle Laamdo saabe haala nyaamdu. Si goonga, nyaamdu fuu ina laaɓi, ammaa si nyaamdu ndu nyaamataa nduun ina ferga sakiike maa, nyaamude ndu woodaa.

21 Ko woodi dey, wo taa nyaamon teewu naa njaron doro, naa ngadon huunde fuu ko fergata sakiike moodon.

22 Huunde fuu ko ngoondindaa, njogodaa dum hakkunde maa e Laamdo. Barke woodanii mo sikkitirtaa ko woni e hakkillo muudum.

23 Ammaa si neddo wadii sikki-sakka de nyaami fu, jukkete, sabo joomum nyaamiraay goondinal. Huunde fuu ko waldaa e goondinal wo luttal.

15

1 Enen selluɓe goondinal ɓeen, eden kaani wallude ɓe goondinal muɓɓen lokkidi ɓeen. Haanaa ngaden ko weli en tan.

2 Gooto e meeden fuu filoo ko welata gondo muudum, faa nafa dum, de semmbindina dum ley goondinal.

3 Sabo fay Almasiihu jokkaay mbelirka yonki muudum, ammaa laatake no winndiraa ni: «Mbonkaaji mbonkiiɓe ma diin e am njani.»*

4 Ko winndanoo arande e ley Binndi diin duum, winndaama faa janngina en. Idi kolla en munyal, idi cellina ɓerde men, faa keɓen tannyoral ley jikke men.

5 Laamdo jom munyal, cellinoowo ɓerde oon, hokku on laataade jom'en miilo wooto hono no Iisaa Almasiihu anndiniri on ni.

6 Noon teddinirton Laamdo e anniya gooto e daande wootere. Oon woni Baaba Iisaa Almasiihu Joomiraado men.

7 Njaɓɓunduree no Almasiihu jaɓɓorii on ni, faa Laamdo teddinee.

8 Mido wi'a on: Almasiihu warii gollani Alhuudiyankooɓe. Ko o gollani ɓe duum hollitii Laamdo wo koolniido, sabo tabintinii amaanaaji di wadannoo maamiraaɓe maɓɓe diin.

9 Woodi du, wo faa lenyi goddi diin teddina Laamdo dow yurmeende muudum, hono no winndiraa:

«Saabe duum, mi yettete hakkunde lenyi,
mi yimante faa teddina innde maa.»†

10 Ina winndaa katin:

«Onon lenyi, mbeltodee e yimɓe Joomiraado ɓeen.»‡

11 Katin du:

«Njettee Joomiraado, onon lenyi fuu!
Manee mo, onon siyiiji yimɓe fuu!»§

12 Annabi Esaaya du wi'ii:

«ɗuuruɗo e lenyol Yesa warowan,

* **15:3** Jabuura 69.10. † **15:9** 2 Samuwiila 22.50, Jabuura 18.50. ‡ **15:10** Fillitagol Tawreeta 32.43. § **15:11** Jabuura 117.1. * **15:12** Esaaya 11.10.

oon ummoytoo faa laamoo lenyi adunaaru.
Ɗi njowan jikke majji e makko.»*
13 Laamɗo jom jikke oon hebbin on seyo e jam fuu saabe ko ngoondindon mo, faa jikke mooɗon ɓeydoo heewude saabe baawɗe Ruuhu Ceniiɗo!

No Pool haaldi kabaaru golle muuɗum

14 Sakiraaɓe am, miɗo tannyori oɗon keewi mboodirka, oɗon keewi anndal, katin du mono fuu na waawi tindinde banndum.
15 Ammaa ley ɓataaki ki miɗo suusi haalande on haalaaji goddi faa laaɓa faa mi miccintina on ɗi. Mi haaldirii noon saabe moyyere nde Laamɗo hokki kam
16 laataade gollanoowo Iisaa Almasiihu e ley yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe. Ko mbaajotoomi Kabaaru Lobbo oon ɗuum wo gollal ceniingal faa ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen laatoo sadaka beldo Laamɗo mo Ruuhu Ceniiɗo senini.
17 Ndelle, e kawtal am e Iisaa Almasiihu, miɗo waawi mantoraade golleeji ɗi ngollanmi Laamɗo ɗiin.
18 Sabo walaa fuu ko cuusumi haalude si wanaa ko baawɗe Almasiihu tabintini e ley golle am faa waddana ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen ɗowtanaade Laamɗo. O waɗii ɗum ley haala am e ley golle am,
19 e ley baawɗe maandeeji e kaayeefiiji, fuu dow baawɗe Ruuhu Laamɗo. Hono noon njottinirmi Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oon nokkuuje fuu gilla Urusaliima e seraaji muuɗum faa leydi Illiriya.
20 Katin du, gilla arande anniya am wo waajaade Kabaaru Lobbo ɗo innde Almasiihu yottaakino, faa taa mi nyiɓa dow nyimngo neddo goddo.
21 De mi waɗa hono no winndiraa ni:
«Ɓe kumpitaakano haala makko ɓeen nji'owan,
ɓe nanaayno ɓeen du paamowan.»†

Haala anniyaaji Pool

22 Wo gollal waajaade ngaal haɗi kam warude to mooɗon kile keewɗe.
23 Joonin kaa, gollal ngaal huuɓii leyɗe ɗee ɗo. Katin du waɗii duuɓi keewɗi ko njiɗumi warude to mooɗon.
24 Miɗo yiɗi fantude to mooɗon si miɗo yaha Espanya. Si mi ndaarii on de ceyodiimi e mooɗon fu, oɗon mbaawi wallude kam e jahaangal am faa mi yottowoo toon.
25 De joonin kaa mi yahan Urusaliima faa mi walla seniiɓe wonɓe toon.
26 Sabo kawrite goondinɓe gonɗe Makedoniya e Akaya ɗeen anniyake hawrundurde mballa faa kokka talkaaɓe jeyaaɓe e seniiɓe Urusaliima ɓeen.
27 Ɓe anniyorii ɗum ɓerɗe belɗe, de na tilsani ɓe hono njobdi du. Sabo si Alhuudiyankooɓe ɓeen mballii

† **15:21** Esaaya 52.15.

lenyi goɗɗi ɗiin keɓa ngeɗu e barkeeji Ruuhu fu, lenyi ɗiin du ina kaani wallirde Alhuudiyankooɓe e kujje adunaaru.
28 Si mi yottinii ɗum, mi hokkii ɓe ko hawrunduraa ɗuum fu, mi yahan Espanya, mi fantan to mooɗon.
29 Miɗo anndi ṣi mi warii to mooɗon fu, mi wardan e barke Almasiihu keewɗo.
30 Sakiraaɓe, saabe Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu e saabe njinngu ngu Ruuhu oon hokkata nguun, miɗo nyaagoo on sanne: kawton e am e ley du'aawuuji mooɗon to Laamɗo saabe am.
31 Ŋaaroɗon Laamɗo danna kam e yimɓe ɓe ngoonɗinaay wonɓe Yahuudiya ɓeen, katin du seniiɓe wonɓe Urusaliima ɓeen njaɓɓoo ballal ngal njaaranammi ɗum'en ngaal.
32 Hono noon, mi yottorto on e ɓernde welnde saabe muuyɗe Laamɗo, de keɓden powtiri seeɗa.
33 Laamɗo jom jam wondu e mooɗon, on fuu. Aamiina.

16

Jowtaali

1 Miɗo haalana on kabaaru sakiike meeɗen debbo bi'eteeɗo Febe, gollanoowo kawrital goonɗinɓe gonngal ley Kankiriya oon.
2 Njaɓɓoroɗon mo ley inde Joomiraaɗo no seniiɓe ɓeen kaaniri njaɓɓoreede ni. Katin du mballee mo e huunde fuu ko o haajaa, sabo o wallii heewɓe, miin du o wallii kam.
3 Njowtanon kam Pirisilla e Akila, gollidooɓe e am golle Iisaa Almasiihu ɓeen.
4 Kamɓe nesi mursude yonkiiji maɓɓe faa ɓe ndanna yonki am. Wanaa miin tan yettata ɓe, kawrite goonɗinɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɗeen fuu ina njetta ɓe.
5 Njowtanon kam goonɗinɓe hawrooɓe ley suudu maɓɓe ɓeen fuu. Njowton Epaynetus, giɗo am korsuɗo oon. Kanko artii goonɗinde Almasiihu ley leydi Aasiya fuu.
6 Njowton Mariyama tampanɗo on sanne oon.
7 Njowton Andoronika e Yuniya, banndiraaɓe ɓe uddidanoomi e kasu ɓeen. Wo ɓe nulaaɓe anndaaɓe sanne, katin du kamɓe artii kam goonɗinde Almasiihu.
8 Njowton Ampiliyaatu mo korsinirmi saabe Joomiraaɗo oon.
9 Njowton Urbaanu, gollidoowo e meeɗen golle Almasiihu oon, kam e Estaaki giɗo am korsuɗo oon.
10 Njowton Apeles, tabintinaaɗo wo jokkuɗo Almasiihu e goonga. Njowton yimɓe galle Aristobul.
11 Njowton Herodiyon banndam oon. Njowton yimɓe galle Narsisi hawtuɓe e Joomiraaɗo ɓeen.
12 Njowton Tirifena e Tirifosa, rewɓe gollanooɓe Joomiraaɗo ɓeen. Njowton Persis mo korsinmi, oon wo debbo tampuɗo sanne e ley gollande Joomiraaɗo.
13 Njowton Rufus mo Joomiraaɗo suɓii oon. Njowton inniiko mo ndaardumi

wo inna am ni, miin du.
14 Njowton Asinkiriti
e Felegon e Hermes e
Patorooba e Hermasa e
goondinɓe Iisaa wonduɓe e
maɓɓe ɓeen.
15 Njowton Filoloogu e
Yuliya, njowton Nere e saki-
ikem debbo, kam e Olimpa.
Njowton seniiɓe wonduɓe e
maɓɓe ɓeen fuu.
16 Jowtunduron e jowtaali
ceniidi. Kawrite goondinɓe
Almasiihu fuu ina njowta on.
17 Sakiraaɓe, mido ŋaaroo
on sanne, kakkilon e wad-
dooɓe ceedaagu. Iɓe perga
yimɓe sabo ɓe calake jan-
nde nde keɓudon ndeen.
Mboddee ɓe!
18 Sabo yimɓe wa'uɓe hono
noon ngollantaa Joomiraado
meeden Almasiihu. Ko ɓe
ngollanta dey, wo deedi
maɓɓe. Wo e haalaaji maɓɓe
beldi e manooje maɓɓe jaayde
ɓe majjinirta hakkillooji
yimɓe ɓe anndaa ɓeen.
19 Onon le, kabaaru
dowtaare moodon yottake
yimɓe fuu. Saabe duum
mido weltoroo on, de mido
muuyani on laatodon jom'en
hakkillo e dow ko woodi,
laatodon ɓe ngalaa feloore du
e dow ko boni.
20 Laamdo jom jam oon
wadan niison Seydaani ley
teppe moodon ko ɓooyataa.
Hinney Joomiraado meeden
Iisaa wondu e moodon.
21 Timote gollidoowo e am
oon ina jowta on. Lukiyus
e Yason e Sosipatoro banndi-
raaɓe am ɓeen ina njowta on.
22 Miin, Tertiyu, binndando
Pool ɓataaki ki oon, mido
jowta on saabe kawtal
meeden e Joomiraado.
23 Gayus, beero am mo
kawrital goondinɓe ngaal
hawrata galle muudum
oon, ina jowta on. Erasta
kalfinaado kaalisi ngalluure
nde oon ina jowta on, kam
e Kuwartus sakiike meeden
oon. [
24 *]

Jettooje

25 Jettooje ngoodanii
Laamdo baawdo semmbinde
on fodde Kabaaru Lobbo
haala Iisaa Almasiihu mo
mbaajiimi oon. Kabaaru
Lobbo oon wo ɓangugol sirri
Laamdo cuudanoodo gilla
arande
26 de joonin o ɓanginaama.
Dewte annabaaɓe anndinii
dum lenyi diin fuu no Laamdo
duumiido oon yamiri ni, faa
di ngoondina Laamdo, di
dowtanoo dum.
27 Laamdo kam tan woni
hakkilanteejo. Teddeengal
woodan mo faa abada saabe
Iisaa Almasiihu. Aamiina.

* **16:24** E dereeji ɓooydi, goddi ina ɓeyda aaya 24: *Hinney Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu wondu e moodon on fuu. Aamiina.*

Ɓataaki Pool arandeehi yaade to Korintunkooɓe

1 Ɓataaki ki to amin yuuri,
miin Pool, e sakiike meeɗen
Sosteni. Miin Pool, mi nod-
daaɗo saabe muuyɗe Laamɗo
faa mi laatoo nulaaɗo Iisaa
Almasiihu.
2 Miɗen njowta kawrital
goonɗinɓe Laamɗo gonngal
ngalluure Korintu.* Laamɗo
noddii on faa laatoɗon yimɓe
muuɗum seniiɓe, seniraaɓe
kawtal Iisaa Almasiihu. O
noddii on, onon e noddooɓe
innde Joomiraaɗo meeɗen
Iisaa Almasiihu ɗo tawaa fuu.
Oon woni Joomiraaɗo maɓɓe,
wo Joomiraaɗo meeɗen du.
3 Wo Laamɗo Baaba
meeɗen e Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu kokku on
moyyere e jam.

No Pool yettiri Laamɗo dow Korintunkooɓe

4 Miɗo yetta Laamɗo saabe
mooɗon wakkati fuu ko
hokki on moyyere muuɗum
ley kawtal Iisaa Almasiihu.
5 Si goonga, ley kawtal
muuɗum on keɓii ko wooɗi
fuu e ley haala e ley anndal
fuu.
6 Seedaaku amin haala
Almasiihu tabitii e mooɗon
jaati.
7 Ɗum waɗi de on nyaki-
raaka dokkal Laamɗo fay
gootal e ley ko keɗiɗon gartol
Joomiraaɗo meeɗen Iisaa
Almasiihu.
8 Kam hokkata on semmbe
faa ɗo adunaaru haaɗi, yalla
oɗon laatoo ɓe ngalaa feloore
nyannde gartol Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu.
9 Laamɗo noɗɗuɗo on faa
kawton e Ɓiyum Iisaa Almasi-
ihu Joomiraaɗo meeɗen wo
koolniiɗo.

Haala pooɗundural hakkunde goonɗinɓe

10 Sakiraaɓe, miɗo nyaagoo
on sanne e innde Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu: ti-
igunduree, laatoɗon daande
wootere. Taa peccoɗon,
ammaa laatoɗon jogiiɓe
hakkillo wooto e anniya
gooto faa hiɓɓi.
11 Sakiraaɓe am, si goonga
mi narrii yimɓe suudu
Kolowe pooɗundural ina
woni hakkunde mooɗon.
12 Ko njiɗumi wi'ude dey,
woɓɓe mooɗon ina mbi'a wo
Pool ngoodani, woɓɓe ina
mbi'a wo Apolos ngoodani,†
woɓɓe du ina mbi'a wo Piyeer
ngoodani, woɓɓe katin du
ina mbi'a wo Almasiihu
ngoodani.
13 Yalla Almasiihu wo
pecciiɗo naa? Yalla wo
Pool maayani on dow leggal
palaangal naa? Wo e innde
Pool lootiraɗon lootagal
batisima‡ naa?
14 Miɗo yetta Laamɗo ko
mi lootaay fay gooto mooɗon
lootagal batisima, si wanaa
Kirispus e Gayus.
15 Hono noon, fay gooto
waawaa wi'ude wo e in-

* **1:2** Golle Nulaaɓe 18.1-17. † **1:12** Golle Nulaaɓe 18.24-28. ‡ **1:13** Ɗo wi'ete ***lootagal batisima*** dow haala batisima, *lootagal tuubu* maa *mutineede* du na wi'ee.

nde am lootiraɗon lootagal batisima.
16 Ayyo, goonga, mi batisiino katin du galle Estefaana. Ko faltii ɗum, mi anndaa yalla mi batisii goɗɗo katin.
17 Sabo Almasiihu nulaay kam mi batisa. Ko o nuldi kam dey, mi haala Kabaaru Lobbo oon, tawa wanaa dow haalaaji am nyeenyuɗi ɗum jooɗii, faa taa maayde makko dow leggal palaangal ndeen laatoo ɓolum.

No Almasiihu holliri baawɗe Laamɗo e hakkilantaaku Laamɗo

18 Si goonga, haala maayde Iisaa dow leggal palaangal wo puuyndam to halkooɓe ɓeen, ammaa to meeɗen enen hisinteeɓe ɓeen, wo ka baawɗe Laamɗo.
19 Sabo ina winndaa:

«Mi bonnan hakkilantaaku jom'en hakkillo,
paamal faamuɓe du, mi jiiɓan ngal.»§

20 Ndelle won ko jom hakkillo woni naa? Won ko janginoowo Tawreeta woni naa? Won ko baawɗo haala e jamaanu o woni naa? Walaa, sabo Laamɗo waylitii hakkilantaaku adunaaru ndu, waɗi ɗum puuyndam.
21 Yimɓe adunaaru ndu e hakkilantaaku muɓɓen fuu annditaay no Laamɗo holliri hoore muuɗum e ley hakkilantaaku mum. Ɗuum waɗi de Laamɗo muuyi hisinirde goonɗinɓe ɗum ɓeen e waaju amin nanndudo e puuyndam oon.
22 Alhuudiyankooɓe ina piloo kaayeefiiji, Geresankooɓe du ina njiɗi hakkilantaaku.
23 De enen kaa, kabaaru tonteede Almasiihu e leggal palaangal mbaajotoɗen. To Alhuudiyankooɓe wo ɗum haala cemtiniika mettuka, to lenyi goɗɗi du wo ɗum puuyndam.
24 Ammaa to yimɓe ɓe Laamɗo noddi ley Alhuudiyankooɓe e ley lenyi goɗɗi, Almasiihu wo baawɗe Laamɗo, wo hakkilantaaku Laamɗo.
25 Sabo ko nanndi e puuyndam Laamɗo ɗuum ina ɓuri hakkilantaaku ɓiɓɓe-Aadama. Katin du ko nanndi e lokkaaku Laamɗo ɗuum ina ɓuri semmbe ɓiɓɓe-Aadama.
26 Ndaaree ko'e mooɗon, onon sakiraaɓe ɓe Laamɗo noddi: ɓe yimɓe njogorii wo jom'en hakkillooji keewaa e ley mooɗon, jom'en baawɗe keewaa e ley mooɗon, yuuruɓe e lenyi teddudi du keewaa e ley mooɗon.
27 Ammaa Laamɗo suɓake ko adunaaru jogorii wo puuyndam faa huyfina jom'en hakkillo ɓeen. Laamɗo suɓake ko adunaaru jogorii wo lokkaaku faa huyfina ko jogii semmbe.
28 O suɓake ko hoyi, ko yawnii, ko adunaaru ndu jogorii wo ɓolum ɗuum, faa o waɗa ko tayketee ɗuum laatoo ɓolum.
29 O waɗii ɗum taa fay gooto mantoo yeeso makko.
30 Kanko hawti on e Iisaa Almasiihu. Kam laatanii en hakkillo yuurungo to Laamɗo,

§ **1:19** Esaaya 29.14.

laatanii en fonnditaare e senaare e rimɗineede.
31 Wo hono nii faa ko Binndi ɗiin mbi'i ɗuum laatoo: «mantotoodo fuu mantoroo Joomiraaɗo.»*

2

Haala hakkilantaaku Laamɗo

1 Sakiraaɓe, miin du, nde ngarnoomi to mooɗon faa mi waajoo on goonga Laamɗo tedduɗo ndeen, mi waajoraaki on haalaaji nyeenyal, mi waajoraaki on hakkilantaaku yimɓe.
2 Sabo mi anniyakeno mi waajataako on fay huunde si wanaa haala Iisaa Almasiihu e tonteede muuɗum dow leggal palaangal.
3 Nde ngondunoomi e mooɗon ndeen, miɗo lokkiɗi, miɗo huli sanne faa miɗo diwna.
4 Haala am e waaju am yowaaki dow nyeenyal haala nanngooha hakkillo. Ko ɗum yowinoo dow muuɗum dey, wo baawɗe ɗe Ruuhu Ceniiɗo hollata ɗeen,
5 taa goondinal mon yowoo dow hakkilantaaku yimɓe, ammaa yowoo dow baawɗe Laamɗo.
6 De si goonga, wo hakkilantaaku min mbaajotoo hakkunde mawnuɓe e ley goondinal. Wanaa hakkilantaaku adunaaru ndu min mbaajotoo, maa hakkilantaaku jom'en baawɗe halketeeɓe e ley jamaanu o.
7 Wo hakkilantaaku Laamɗo min mbaajotoo. Hakkilantaaku nguun wo goonga tedduɗo cuuɗaaɗo yimɓe mo Laamɗo fodanii en gilla adunaaru tagaaka faa teddineɗen.
8 Fay gooto e laamiiɓe adunaaru ɓeen faamanaay hakkilantaaku nguun, sabo sini ɓe paamaniino ɗum fu, ɓe tontataano Joomiraaɗo tedduɗo oon.
9 Ammaa ɗum laatake hono no winndiraa:
«Yitere fuu yi'aay, nowru fuu nanaay,
ɓernde fay gooto milaaki,
ko Laamɗo moyyinani yiɗuɓe ɗum.»*
10 Enen kaa, Laamɗo hollirii en ɗum Ruuhu muuɗum. Ruuhu oon ina tiima huunde fuu, fay ko luggi to Laamɗo.
11 Moy waawi anndude miilooji neɗɗo si wanaa yonki ngonki e muuɗum kiin? Hono noon du, fay gooto anndaa miilooji Laamɗo si wanaa Ruuhu muuɗum oon.
12 Enen le, en keɓii Ruuhu, de wanaa to adunaaru o yuuri, wo to Laamɗo o yuuri. En keɓii ɗum faa paamen moyyere nde Laamɗo waɗani en ndeen fuu.
13 Si miɗen mbaajoo ɗum, min mbaajortaako haalaaji ɗi hakkilantaaku ɓiɓɓe-Aadama kokkata min. Ammaa min mbaajorto haalaaji ɗi Ruuhu oon hokkata min. Miɗen piirtira goongaaji Ruuhu ɗiin e haalaaji ɗi hokkata ɗiin.
14 Ammaa mo heɓaay Ruuhu Laamɗo oon jaɓataa kulle Ruuhu ɗeen, sabo wo ɗe puuyndam to muuɗum. O waawaa

* **1:31** Yeremiya 9.23. * **2:9** Esaaya 64.3.

faamude ɗe, sabo Ruuhu oon
tan waawi hollude no kulle
ɗeen carortee.
15 De neɗɗo keɓuɗo Ruuhu
oon ina waawi saraade hu-
unde fuu ley hakkillo mum,
de fay gooto waawaa saraade
ɗum.
16 Wo hono no Binndi ɗiin
mbiiri:
«Moy anndi miilooji Joomi-
raaɗo?
Moy waawi jannginde
ɗum?»†
De enen kaa, eɗen ngoodi mi-
ilo Almasiihu.

3

Haala gollanooɓe Laamɗo

1 Miin kaa, sakiraaɓe,
mi waawaay haalirande
on hono no kaaldirammi
e jogiiɓe Ruuhu Ceniiɗo ni.
Ammaa mi haaldiranii on
hono wo on jokkuɓe muuyɗe
terɗe, hono wo on cukaloy
keccoy e ley goondinal Al-
masiihu.
2 Wo ɓiraaɗam kokkumi on,
wanaa nyaamdu tekkundu,
sabo on mbaawanaano
ndu. Fay joonin du, on
mbaawanaa ndu,
3 sabo wo muuyɗe terɗe
mon tan njokkuɗon tafon. Ko
kirundural bonngal e kalala
woni hakkunde mooɗon
ɗuum, wanaa ɗuum ina holla
wo muuyɗe terɗe njokkuɗon
naa? Ayyo, oɗon laatii hono
jokkuɓe adunaaru tan.
4 Si gooto mooɗon wi'ii Pool
heedani, goɗɗo katin wi'ii
Apolos heedani, wanaa ɗum
ina holla miilooji adunaaru
ndu njokkuɗon naa?
5 Ɗume Apolos woni? Ɗume
Pool woni? Min gollanooɓe
Laamɗo tan, yaarooɓe on to
goondinal. Mono fuu gollii ko
Joomiraaɗo hokki ɗum.
6 Miin, mi aawii, Apolos du
wiccii, ammaa Laamɗo woni
mawninoowo.
7 Hono noon, aawuɗo oon
e jarnuɗo oon fuu nganaa
fay huunde. Laamɗo mawni-
noowo oon tan woni baawɗo.
8 Aawuɗo e jarnuɗo fuu
potu. Mono e muɓɓen fuu
barjete ko fotata e tampiri
muuɗum.
9 Sabo minen, min golli-
dooɓe e Laamɗo. Onon wo on
ngesa Laamɗo, wo on nyim-
ngo Laamɗo.
10 E dow moyyere nde
Laamɗo waɗani kam ndeen,
mi wasii joyyinirde hono
no nyiɓoowo jom hakkillo
waɗata ni. Joonin goɗɗo
ina nyiɓa e dow mayre.
Ammaa mono fuu hakkila no
nyimrata.
11 Fay gooto waawaa
wasude joyyinirde wonnde,
sabo arandeere ndeen tabitii.
Kayre woni Iisaa Almasiihu.
12 Woodi, neɗɗo na waawi
nyiɓude dow joyyinirde
ndeen kaŋŋe naa cardi naa
kaaye dime. Imo waawi
nyiɓude leɗɗe naa huɗo naa
yommbe.
13 De mono fuu, golle
muuɗum ɓanginte nyannde
gartol Almasiihu. Sabo
ndeen, yiite ɓanginan golle
mono fuu, hollan no golleeji
ɗiin ngorri.
14 Mo golle muuɗum hed-
dii ina darii dow joyyinirde

† **2:16** Esaaya 40.13.

ndeen, heɓan mbarjaari.
15 Ammaa mo yiite ngeen
nyaami golle muuɗum,
waasii mbarjaari mum. Kam
e hoorem kaa hisinte, de na
wa'i hono peyyitinɗo yiite ni.
16 Yalla on anndaa wo on
suudu Laamɗo, woodi Ru-
uhu Laamɗo oon ina woni e
moodon naa?
17 Ndelle, neɗɗo fuu
kalkuɗo suudu Laamɗo
nduun, Laamɗo halkan ɗum.
Sabo suudu Laamɗo nduun
wo seniindu. Woodi, onon
ngoni suudu nduun.
18 Taa fay gooto hiila hoore
muuɗum. Si goɗɗo moodon
miilake ina jogii ko yimɓe
adunaaru ndaardata wo
hakkillo ɗuum, joomum
laatoo puuyɗo, faa heɓa
hakkillo jaati.
19 Sabo hakkilantaaku e
adunaaru ndu wo puuyn-
dam yeeso Laamɗo. Wo hono
noon winndiraa: «Laamɗo
nanngiran jom'en hakkillo
ɓeen caral muɓɓen.»*
20 Ina winndaa katin:
«Joomiraaɗo ina anndi mi-
ilooji jom'en hakkillo ɓeen,
wo ɗi ɓoli.»†
21 Ndelle, taa fay gooto
mantoroo yimɓe, sabo si
goonga onon njeyi huunde
fuu:
22 Pool e Apolos e Piyeer, e
adunaaru ndu, e nguurndam
e maayde e ko woni joonin e
ko warata - fuu onon njeyi.
23 Onon du, Almasiihu jeyi
on. Almasiihu du, Laamɗo
jeyi ɗum.

4

Haala golle nulaaɓe Almasiihu e tampiriiji muɓɓen

1 Ndelle, njogoree min
wo min gollanooɓe Almasi-
ihu, halfinaaɓe goongaaji
Laamɗo cuuɗiiɗi ɗiin.
2 Woodi, halfinaaɓe, ina
haani tawee wo hoolniiɓe.
3 Miin e hoore am, si
on pelii kam, naa si mi
darnaama e sarorde ɓiɓɓe-
Aadama wi'ooɓe mi wanaa
koolniiɗo fu, walanaa kam
baasi. Mi sarataako hoore
am du.
4 Si goonga ni, ɓernde am
feldaay kam fay huunde.
Ammaa wanaa ɗuum waɗata
kam ponnditiiɗo. Wo Joomi-
raaɗo, kam sarotoo kam.
5 Ndelle, taa caree fay gooto
illa wakkati oon yottaaki, illa
Joomiraaɗo waraay. Kam
yaltinta ko suuɗinoo e nimre,
kam ɓanginta anniyaaji
ɓerɗe yimɓe. Nyannde
ndeen, mono fuu heɓan
to Laamɗo jettooje ɗe foti
heɓude.
6 Sakiraaɓe, ko mbiimi
dow amin, miin e Apolos,
wo saabe moodon. Wo faa
min ekintina on maanaa
haala ka: «Taa ndiwton
ko winndaa». Ndeen on
mawnintaa neɗɗo gooto e
dow heddiiɓe.
7 Moy ɓurni on woɓɓe?
Ko njogiɗon ɗuum, wanaa
Laamɗo hokki on? Si wo
noon worri, ko waɗi de oɗon
mantoroo ɗum hono ɗum
wanaa dokkal Laamɗo?
8 Woy on kaarii, woy on
keɓii jawdi! On laatake
laamiiɓe, de ɗum fuu, min
laamaaki! Haya, miɗen njiɗi

* **3:19** Ayuuba 5.13. † **3:20** Jabuura 94.11.

laamoɗon jaati, faa minen du
min laamodoo e moodon!
9 Sabo miɗo miilii, minen
nulaaɓe, Laamɗo heedinii
min caggal hono no saraaɓe
sariya wareede ni. Min
laatake fijirteeɓe yeeso
adunaaru ndu fuu: yeeso
maleyka'en e yimɓe fuu.
10 Minen, wo min fuuyɓe
saabe Almasiihu, de onon
kaa, wo on jom'en hakkillo
ley kawtal Almasiihu. Minen,
wo min lokkaaɓe, de onon,
wo on jom'en semmbe.
Onon, on teddinaaɓe, de
minen, min huyfinaaɓe.
11 Fay wakkati mo ngonɗen
joonin o, min ceedaay e yol-
bere e ɗomka. Miɗen koli.
Yimɓe na piya min. Min
ngalaa ɗo min koota.
12 Miɗen ngollira semmbe
juuɗe amin faa min tampa.
Si yimɓe njennii min, min
mbarkinan ɗum'en. Si ɓe tor-
rii min, min munyanan ɓe.
13 Si ɓe mbonkake min du,
min njaaborto ɓe haalaaji
jam. Faa joonin miɗen njo-
goraa wo min mbuuwdi ley
adunaaru ndu, hono tuundi
ndi yimɓe fuu paɗɗata.

14 Mi winndiraay ɗum faa
mi hersina on. Ko mbin-
ndirmi ɗum dey, faa mi tin-
dinira on wo on sukaaɓe am
horsuɓe ni.
15 Fay si taweede e ley kaw-
tal mon e Almasiihu oɗon
njogii ɗowooɓe ujunaaje
sappo, on keewaa baabiraaɓe
kaa. Sabo ley kawtal Iisaa
Almasiihu, miin laatii baaba
moodon nde mbaajinoomi on
Kabaaru Lobbo oon ndeen.
16 Ndelle miɗo nyaagoo on,
nyemmbiton kam.
17 Wo saabe kulle ɗeen
waɗi de nelumi Timote
to moodon. Wo o ɓiyam
korsuɗo, koolniiɗo ley kawtal
Joomiraaɗo. O miccintinan
on laabi ɗi njokkirmi saabe
Almasiihu. Miɗo janngina
laabi ɗiin nokku fuu e ley
kawrite goondinɓe fuu.
18 Wooɓɓe moodon ina
mawnitoo sabo iɓe miiloo mi
waratаa to moodon.
19 Ammaa ɓooyataa de mi
wara to moodon si Joomi-
raaɗo jaɓii. Ndeen mi faaman
yalla mawninkiniiɓe ɓeen wo
haalooɓe tan, naa iɓe njogii
baawɗe.
20 Sabo laamu Laamɗo
wanaa haalaaji, wo baawɗe.
21 Noy njiɗirɗon mi warda
to moodon? Sawru naa njin-
ngu e heese?

5

Haala ko semtinii hakkunde goondinɓe

1 Haya, haala jeenu
hakkunde moodon nanaama
nokku fuu. Tuundi hono
ndiin waɗaay fay hakkunde
heeferɓe: gooto moodon ina
wondi e dee bammum.
2 Katin du oɗon mantoroo
ɗum! Ko haannoo dey, ɗum
metta on, faa itton gaɗuɗo
noon oon hakkunde moodon.
3 Miin kaa, fay si ɓanndu
am na wooɗi on, ruuhu am
ina wondi e moodon. Gilla
joonin mi sarake gaɗuɗo ɗum
oon hono wo toon tawaami.
4 Mi sarake mo e dow innde
Joomiraaɗo men Iisaa. Nde
kawritinɗon fu, hakkillo am
ina tawdee e moodon, ina

wondi e baawɗe Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa -
5 sanaa neɗɗo oon wattee e
juuɗe Seyɗaani wakkati oon,
faa ɓanndu muuɗum halkee,
de yonki muuɗum heɓa hisi-
nee nyannde gartol Joomi-
raaɗo.
6 Ko mantortoɗon ɗuum
wooɗaa! Yalla on anndaa
rabilla seeɗa ina yuufina
conndi ndiibaandi fuu?
7 Laaɓinee ko'e mon, itton
rabilla kiiɗɗo oon hakkunde
mooɗon, faa laatoɗon con-
ndi keyri ndi walaa rabilla.
Wo ɗuum ngonɗon du, sabo
jawgel meeɗen iidi Faltagol
ngeel hirsaama, ɗum woni
Almasiihu.
8 Ndelle, teddinen iidi
ndiin, de wanaa e rabilla
kiiɗɗo mo hakke e bonanda
oon teddinirten. Ammaa
teddiniren ndi buuru mo
walaa rabilla, buuru laaɓal
e goonga.
9 E ɓataaki ki mbinndan-
noomi on kiin, mi wi'ii on e
ley makki taa ngondon e fi-
jooɓe.
10 Nde mbi'unoomi noon
ndeen, wanaa haala fijooɓe
wonɓe ley adunaaru ɓeen
kaalumi, naa haasidi'en
naa wuyɓe naa rewooɓe
tooruuji. Sabo si wo haala
ɓeen kaalannoomi fu, tilay
mburtoɗon adunaaru ndu.
11 De ko njiɗunoomi wi'ude
on, taa ngondon e bi'oowo
wo sakiike meeɗen de tawee
wo pijoowo naa haasidi
naa dewoowo tooruuji naa
mbonkotooɗo yimɓe naa
jaroowo doro naa gujjo. Taa
fay nyaamdon e ga'uɗo hono
noon du.
12-13 Sabo mi sarataako
yimɓe ɓe ngalaa ley kawrital
goondinɓe ɓeen. Wo Laamɗo
sarotoo ɓe. De oɗon njeyi
saraade wonɓe ley kawrital.
Wo hono noon winndiraa:
«Ittee neɗɗo bonɗo oon e ley
mooɗon.»*

6

Haala pelundural hakkunde sakiraaɓe goondinɓe

1 Si woɓɓe mooɗon potaay
fu, noy joomum'en cuusirta
wullitaade sarotooɓe ɓe
ngoondinaay ɓeen de njoppa
yimɓe Laamɗo?
2 Yalla on anndaa wo
yimɓe Laamɗo ɓeen caroytoo
adunaaru ndu naa? Ndelle,
si onon yimɓe Laamɗo caroy-
too adunaaru ndu, ɗume
haɗata on saraade ko ɓuri
famɗude ɗuum?
3 Yalla on anndaa wo enen
caroytoo maleyka'en ɓeen
naa? Sakko ko woni ley
nguurndam ɗam!
4 Ndelle, si luural waɗii
hakkunde mooɗon dow kulle
adunaaru, ko waɗi de oɗon
njaara ɗum to yimɓe ɓe
kawrital goondinɓe ngaal
hiisaaki ɓeen?
5 Ko mbi'umi ɗuum na
haani semtinoo on. Yalla on
ngalaa fay jom hakkillo gooto
baawɗo saraade sakiraaɓe
mooɗon luuruɓe naa?
6 Ee, goondinɗo na yaara
goondinɗo banndum faa sa-
roo ɗum, woodi du wo yeeso
yimɓe ɓe ngoondinaay!
7 Haya, fay ko cardoton
hakkunde mooɗon ɗuum
wo semteende bonnde. Ko
waɗi de on cuɓaaki munyude

* **5:12-13** Fillitagol Tawreeta 13.6, 17.7.

toonya? Ko waɗi de on
cuɓaaki munyude teeteede
ko ngooduɗon?
8 Ammaa wo onon e ko'e
mon toonyotoo, wo onon tee-
tata, fay sakiraaɓe mooɗon.
9 Yalla on anndaa oonyiiɓe
naatataa e ley laamu Laamɗo
naa? Taa kiilon ko'e mon:
fijooɓe e rewooɓe tooruuji,
jeenooɓe e worɓe woyku-
ruuɓe e luuɗunkooɓe,
10 wuyɓe e haasidi'en,
sulotooɓe e mbonkotooɓe e
yanooɓe, fay gooto maɓɓe
naatataa e laamu Laamɗo.
11 Noon du woɓɓe mooɗon
ngorrunoo. Ammaa joonin
on lootaama, on cenaama,
on ndaardaama fonnditiiɓe e
dow innde Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu e Ruuhu
Laamɗo men oon.

*No goonɗinɓe kaaniri ted-
dinirde Laamɗo e ɓalli muɓɓen*

12 Woɓɓe mooɗon ina
mbi'a: «Huunde fuu ina
daganii kam.» Ayyo, ammaa
wanaa fuu nafata. Si goonga
«huunde fuu ina daganii
kam», ammaa mi jaɓataa
huunde dawrana kam.
13 Oɗon mbi'a: «Nyaamdu
jeyi reedu, reedu du jeyi
nyaamdu.» Ayyo, de Laamɗo
halkan ɗi, ɗi ɗiɗi fuu. Ɓanndu
ɓii-Aadama tagiraaka saabe
fijirde. Ko ndu tagiraa dey,
faa ndu rewa Joomiraaɗo.
Joomiraaɗo du wo joomiiru.
14 Laamɗo ummintinɗo
Joomiraaɗo meeɗen e
maayde oon, ummintini-
ran en, enen du e baawɗe
muuɗum.
15 Yalla on anndaa ɓalli
mon ngoni terɗe Almasiihu?
Ndelle, ina dagoo mi hooya
terɗe Almasiihu ɗeen, de
mi hawrundura ɗe e terɗe
pijoowo naa? Abada koy!
16 Yalla on anndaa kawtuɗo
e pijoowo fuu, laatodake e
muuɗum ɓanndu wooturu?
Sabo na winndaa: «Ɓe ɗiɗo
fuu ɓe laatoto gootum.»*
17 Ammaa kawtuɗo e
Joomiraaɗo laatodake e
muuɗum ruuhu gooto.
18 Ndoggee fijirde! Hak-
keeji goɗɗi ɗi neɗɗo waɗata
fuu takkataa e ɓanndu
muuɗum, sanaa fijirde.
Pijoowo na waɗana ɓanndu
mum hakke.
19 Yalla on anndaa ɓanndu
gooto mooɗon fuu wo su-
udu Ruuhu Ceniiɗo gonɗo e
mooɗon mo Laamɗo hokki on
oon? On njeyaa ko'e mooɗon,
20 sabo Laamɗo soodii on
coggu tiiɗungu. Ndelle, ted-
diniron ɗum e ɓalli mooɗon.

7

Haala dewgal

1 Joonin kaa mi jaaboto
yamɗe ɗe mbinndanɗon kam
ɗeen. Goonga, si tawii gorko
naaddaay e deekum fu, na
wooɗi.
2 Ammaa faa taa fijirde
waɗa, gorko fuu na haani
tawdee e deekum, debbo du
tawdee e gorum.
3 Gorko fuu wondira e
deekum no haaniri, debbo
du humtana gorum haaju
muuɗum.
4 Debbo dawrantaa
ɓanndu muuɗum, wo gorum
dawranta ndu. Gorko du
dawrantaa ɓanndu muuɗum,
wo deekum dawranta ndu.

* **6:16** Fuɗɗoode 2.24.

5 Taa fay gooto moodɔn
salanoo banndum si wanaa e
dow ko ndewrudɔn wakkati
seeɗa faa ngaɗɔn du'aare.
Ammaa caggal ɗuum, ked-
dododɔn ngondon no haaniri
ni, taa mbaason nanngitaade
de Seyɗaani jarriboo on.
6 Ko kaalanammi on joonin
ɗuum, wanaa ko tilsi. Mi
hollu on laawol lobbol ni.
7 Ko ɓurumi yiɗude dey,
yimɓe fuu laatoo hono
am. Ammaa mono fuu
no Laamɗo hokkiri ɗum:
woɓɓe kokkiraa nii, woɓɓe du
kokkiraa nii.
8 To ɓe ɓaŋaay e ɓe ɓaŋaaka
ɓeen, kam e rewɓe ɓe gori-
raaɓe muɓɓen maayi, miɗo
wi'a si iɓe keddorii noon,
hono no am ni, ɗum ɓuri
woodde e maɓɓe.
9 Ammaa si tawii ɓe
mbaawaa nanngitaade fu, ɓe
ɓaŋa, ɓe ɓaŋee. Sabo ɗum ɓuri
jooɗoraade noon muuyo ina
torra ɗum.
10 Wonɓe e dewle ɓeen,
miɗo yamira ɗum'en
yamiroore nde yuuraay to
am, wo to Joomiraaɗo nde
yuuri: debbo haanaa seerude
gorum.
11 Si tawii o seerii ɗum fu,
o heddoroo noon, maa du o
warta e muuɗum. Gorko du
haanaa seerude deekum.
12 Onon heddiiɓe du,
miin e hoore am haalanta
on, wanaa Joomiraaɗo: si
goondindo Iisaa ina jogii
debbo mo goondinaay tawee
debbo oon ina yardii won-
dude e makko fu, taa o seera
ɗum.
13 Naa si debbo goondindo
dewlaama gorko mo
goondinaay tawee gorko oon
ina yardii wondude e makko
fu, taa o seera ɗum.
14 Sabo gorko mo
goondinaay oon ina laam-
niree deekum. Katin du,
debbo mo goondinaay oon
ina laamniree gorum. Si
wanaa noon, ɓiɓɓe moodɔn
laatoto ɓe laaɓaa, tawee le ɓe
seniiɓe.
15 Ammaa mo goondinaay,
si yiɗii seerude goondindo
oon, seera. Goondindo oon,
si wo debbo naa wo gorko,
tilsinaaka e dewgal hono
ngaal. Sabo Laamɗo noddii
en faa mbuurden e jam.
16 Aan debbo goondindo,
a anndaa yalla aɗa waawi
hisinde gora. Aan gorko
goondindo du, a anndaa yalla
aɗa waawi hisinde deeka.

*No mono fuu haani wor-
rude hono no Joomiraaɗo nod-
diri ɗum*

17 Ɗum le, mono fuu wu-
urda hono no Joomiraaɗo
yeɗiri ɗum ni, no worrunoo
nde Laamɗo noddi ɗum
ndeen. Noon njamirammi
kawrite goondinɓe fuu.
18 Tawaaɗo wo taadiiɗo
nde Laamɗo noddi ɗum
ndeen, taa filoo wartude
hono mo taadaaki. Nod-
daaɗo de tawi taadaaki
wakkati oon, taa taadoo.
19 Taadaade e rafi taadaade
fuu walaa ko nafata. Ko
nafata dey, wo jokkude
jamirooje Laamɗo.
20 Mono fuu heddoroo
no worrunoo wakkati nde
Laamɗo noddannoo ɗum
ndeen.
21 Nde noddaɗaa ndeen, si
tawii a maccuɗo, taa ɗum
laatane mettorgal. Ammaa si

a heɓii laawol no ndimɗiraa fu, ndimɗaa.
22 Sabo maccuɗo mo Joomiraaɗo noddi, laatake dimɗinaaɗo Joomiraaɗo. Dimo noddaaɗo du, laatake maccuɗo Almasiihu.
23 On coodaama coggu tiiɗungu. Ndelle taa laatee maccuɓe yimɓe.
24 Sakiraaɓe, mono fuu no worrunoo nde noddanoo ndeen, heddoroo noon yeeso Laamɗo.

Haala dewlude e rafi dewlude

25 To yimɓe ɓe ndewlaay ɓeen, mi walanaa ɗum'en yamiroore yuurunde to Joomiraaɗo, de mi haalan ko woni miilo am, miin mo yurmeende Joomiraaɗo waɗi koolniiɗo oon:
26 saabe torraaji joonin ɗiin, miɗo miiloo neɗɗo heddoroo no worri ni ɓuri woodde e muuɗum.
27 Si dewgal ina woodi hakkunde maa e debbo, taa piloɗaa tayude ngal. Si dewgal walaa hakkunde maa e debbo, taa piloɗaa debbo.
28 Ammaa si a ɓaŋii du, a luttaay. Surbaajo du si ɓaŋaama, luttaay. Ammaa naatuɓe e ɓangal ɓeen ɓilloto e nguurndam muɓɓen. Miɗo yiɗi dannude on ɗum.
29 Sakiraaɓe, inan ko njiɗumi wi'ude: wakkati o na raɓɓiɗi. Joonin, ɓaŋuɓe ɓeen ngaɗa hono ɓaŋaay ni,
30 woyooɓe ngaɗa hono mboyaay, weltiiɓe ngaɗa hono mbeltaaki, soodooɓe ngaɗa hono njeyaa ko coodi,
31 nawtortooɓe adunaaru ndu ngaɗa hono ndu nafaay ɗum'en. Sabo no adunaaru ndu worri joonin ni ina faltoo.
32 Ko njiɗumi dey, ndaɗon e kaɓɓu-ko'u adunaaru. Mo dewlaay, hakkillo mum to kulle Joomiraaɗo ndaarata, wo ko welata Joomiraaɗo filotoo.
33 Ammaa dewluɗo, hakkillo muuɗum to kulle adunaaru ndaarata, wo ko welata deekum filotoo.
34 Bernde muuɗum feccitake. Debbo mo ɓaŋaaka e surbaajo fuu, ina kilnii kabaaru Joomiraaɗo, faa ɓe laatoo seniiɓe ley ɓalli maɓɓe e yonkiiji maɓɓe fuu. Ammaa ɓaŋaaɗo, ina hilnii kabaaru adunaaru, wo ko welata gorum filotoo.
35 Wo faa nafa on mbiirumi noon, wanaa faa tonnga on. Miɗo yiɗi mbuurdon no haaniri, ngollanon Joomiraaɗo e ɓernde wootere e hakkillo wooto.
36 Si muuyo mawnii e neɗɗo faa huli taa ronka nanngitaade e mo haɓɓani fu, ndeen kaa dewgal ngaal ina haani waɗeede. Ngal waɗiree no o yiɗiri noon, o luttaay.
37 Ammaa ina waawi laataade gorko hooyii anniya e ɓernde muuɗum ɓaŋataa, tawii wanaa tilay sabo na waawi nanngitaade. Si gorko oon anniyake ɓaŋataa debbo oon fu, waɗii ko woodi.
38 Ndelle, ɓaŋuɗo mo haɓɓani waɗii ko woodi, mo ɓaŋaay mo haɓɓani du waɗii ko ɓuri wooɗude.
39 Debbo ɓaŋaaɗo wo kaɓɓaaɗo sini gorum ina

heddii na wuuri. Ammaa si gorum oon yawtii, ina waawi ɓaŋeede mo yiɗi. De sanaa tawee wo jokkuɗo laawol Joomiraaɗo.
40 Ɗum le, si o heddake e ngortaalaaku fu, ndeen o ɓurata ɓernde welnde. Ɗum woni miilo am, de miɗo miiloo ko kollammi on ɗuum yuurii e Ruuhu Laamɗo.

8

Haala teewu cakkanaangu tooruuji

1 Joonin en ndaaran kabaaru teewu cakkanaangu tooruuji. Eɗen anndi «en fuu eɗen ngoodi anndal». Anndal le, waddan mawninkinaare. Wo njinngu semmbinɗinta goonɗinɓe.
2 Neɗɗo fuu miiliiɗo na jogii anndal, anndaa tafon no haani anndirde.
3 Ammaa neɗɗo fuu jiɗɗo Laamɗo, Laamɗo ina anndi ɗum.
4 Ndelle e dow nyaamugol teewu cakkanaangu tooruuji, eɗen anndi «tooru fuu ley adunaaru wanaa fay huunde». Eɗen anndi du, «Laamɗo walaa si wanaa gooto oon».
5 Yimɓe na mbi'a reweteeɓe ina ngoodi dow kammu e dow leydi. Si goonga, wi'eteeɓe «reweteeɓe» e «joomiraaɓe» na keewi.
6 Ammaa to meeɗen, Laamɗo gooto tan woodi, Baabiiwo taguɗo huunde fuu mo mbuuranɗen oon. Woodi du, Joomiraaɗo gooto tan woodi, Iisaa Almasiihu mo huunde fuu laatorii saabe muuɗum, kokkoowo en nguurndam oon.
7 Ammaa wanaa yimɓe fuu paami ɗum. Woɓɓe woownooɓe rewude tooruuji, faa hannden si ɓe nyaamii teewu cakkanaangu tooruuji fu, ɓe miiloto wo tooruuji jaati njeyi teewu nguun. Ndeen ɓerɗe maɓɓe pelan ɓe, mbona, sabo na lokkiɗi.
8 De nyaamdu kaa ɓattintaa en Laamɗo. Si en nyaamii, ɓeydantaa en faa'e. Si en nyaamaay du, ɓuytantaa en faa'e.
9 Goonga, on kokkaama laawol faa mbaawon nyaamude huunde fuu. Ammaa kakkilee taa laawol ngool liɓa ɓe tabitaay e ley goonɗinal ɓeen.
10 Sabo aan bi'eteeɗo jom anndal, si lokkaajo yi'ii ma aɗa nyaama ley suudu tooru fu, wanaa ɗum suusinan ɓernde mum faa nyaama teewu cakkanaangu tooruuji kam du naa?
11 Hono noon, sakiike men lokkaajo mo Almasiihu maayani oon, halkirta saabe anndal maa ngaal.
12 Si on ngaɗii sakiraaɓe ɓe tabitaay e ley goonɗinal ɓeen hakke, si on nawnii ɓerɗe maɓɓe fu, on luttii Almasiihu.
13 Ndelle, si tawii nyaamude teewu ina liɓa sakiike am fu, mi nyaamataa ngu katin abada, taa mi liɓa sakiike am.

9

Haala ko nulaaɗo haani waɗaneede

1 Mi jeyaa hoore am naa?
Mi laataaki nulaaɗo naa? Mi
yi'aay Joomiraaɗo meeɗen
Iisaa naa? Wanaa saabe ko
ngollanmi Joomiraaɗo ɗuum
ngoondinirɗon naa?
2 Fay si to woɓɓe mi wanaa
nulaaɗo, to mooɗon kaa
wo mi nulaaɗo, sabo ko
ngoondinɗon Iisaa ɗuum ina
seedoo faa laaɓi Joomiraaɗo
nuli kam.
3 Inan ko njaabotoomi
felooɓe kam ɓeen:
4 wanaa miɗen njeyi
heɓude nyaamdu e njaram
ley golle amin naa?
5 Wanaa miɗen njeyi
yaadude e debbo goondinɗo
hono no nulaaɓe woɓɓe ɓeen
naa? Hono no minyiraaɓe
Joomiraaɗo ɓeen ni, e no
Piyeer?
6 Naa wo miin e Barnabas
tan ngoni nulaaɓe jeyuɓe gol-
lude faa mbuura?
7 Moy e mooɗon yi'i
sordaasi joɓoowo hoore
muuɗum? Moy woni de-
moowo mo nyaamataa ko
tayi e ngesa muuɗum? Moy
woni duroowo mo yarataa
kosam kulle muuɗum?
8 Ko kaalammi ɗuum,
wanaa miilooji yimɓe tan.
Tawreeta du haalii dow
majjum.
9 Inan ko winndaa e
Tawreeta Muusaa: «Taa
haɓɓu hunnduko ngaari
wakkati ndi yaaɓata gawri
faa sokkoo.»* Ko Laamɗo
taykii ɗo wo ga'i jaaɓooji naa?
10 Wanaa wo saabe meeɗen
o haaldata ɗo naa? Sikke
walaa, wo enen mbinndanaa
konngol ngol, sabo demoowo
e cokkoowo fuu ina ngollira
jikke heɓude ngeɗu muɓɓen.
11 Min aawii e mooɗon bar-
keeji Ruuhu. Si min tayii e
mooɗon barkeeji adunaaru,
yalla iɗum laatanii on hu-
unde mawnde naa?
12 Si woɓɓe na kaandi
heɓude barke e juuɗe
mooɗon, wanaa minen ɓuri
haanude heɓude naa?
Ammaa e ɗum fuu, min
nawtoraaki laawol ngol.
Miɗen munya huunde fuu
taa min kaɗa Kabaaru Lobbo
haala Almasiihu oon yaade
yeeso.
13 Yalla on anndaa gollooɓe
e ley suudu dewal mawndu
ɓeen ina mbuurdi e kulle ɗe
yimɓe kokkata suudu nduun
ɗeen naa? Yalla on anndaa
halfinaaɓe golle hirsirde
ɓeen ina keɓa ngeɗu muɓɓen
e mayre naa?
14 Hono noon du, Joomi-
raaɗo yamirii waajotooɓe
Kabaaru Lobbo ɓeen mbu-
urda e Kabaaru Lobbo oon.
15 De miin kaa, mi naw-
toraaki fay gootel e kulle
ɗeen. Ko mbinndammi e
mooɗon joonin du, wanaa
faa mi heɓa huunde. Maayde
ɓurani kam diina nyaagaade
huunde! Mi jaɓataa fay gooto
itta mantagol am e majjum.
16 Sabo waajaade Kabaaru
Lobbo oon manataa kam,
iɗum tilsani kam. Bone
woodanii kam si mi waajaaki
Kabaaru Lobbo oon!
17 Sini miɗo gollannoo ɗum
saabe muuyɗe am fu, ndeen
kaa mi heɓanno njobdi. De
si goonga, laatake tilay ngol-
lirammi ɗum, wo gollal ngal

* **9:9** Fillitagol Tawreeta 25.4.

kalfinaami.
18 Ndelle ɗume woni njobdi am? Njobdi am woni heɓude waajaade Kabaaru Lobbo ɓolum, tawee du mi filataako heɓude ko baajotoodo Kabaaru Lobbo foti heɓude.

19 Sabo fay si mi dimo mo fay gooto dawrantaa, mi wadii hoore am maccudo yimɓe fuu, yalla mido heɓa ko ɓuri heewude e muɓɓen.
20 Hakkunde Alhuudiyankooɓe, mi wadii hoore am Alhuudiyanke, faa mi heɓa ɗum'en. Hakkunde jokkuɓe Tawreeta Muusaa, mi wadii hoore am jokkudo Tawreeta Muusaa, faa mi heɓa ɗum'en, fay si wanaa tilay mi jokka jamirooje ɗeen.
21 Hakkunde yimɓe ɓe ngalaa e Tawreeta Muusaa ɓeen, mi wadii hoore am hono mo walaa e Tawreeta oon, faa mi heɓa ɗum'en. Mi wi'aay mi jokkataa jamirooje Laamɗo ɗeen, sabo ley yamiroore Almasiihu ngonumi.
22 E ley lokkaaɓe, mi wadii hoore am mi lokkaajo, faa mi heɓa ɗum'en. Walaa fuu no mi waɗaay hoore am saabe yimɓe fuu, faa mi hisina woɓɓe muɓɓen no waawi laatoraade fuu.
23 Mido waɗa ɗum fuu saabe Kabaaru Lobbo oon, faa mi heɓa barke muuɗum.

24 Yalla on anndaa ley doggudu wo yimɓe heewɓe ndoggata, de gooto tan heɓata mbarjaari? Ndelle, ndoggee faa keɓon.
25 Segilantooɓe daɗundurde fuu eeltan ɓalli muɓɓen eeltugol cattungol. Kamɓe, iɓe ngadira noon faa ɓe keɓa mbarjaari ndi duumataako. Enen le, wo faa keɓen mbarjaari nduumotoondi.
26 Ndelle miin le, mi doggataa hono jiiltotoodo mo anndaa ko dogganta. Mi nanndaa du hono culkotoodo ɓolum.
27 Ammaa mido ekintina ɓanndu am no naawiri faa mi dawrana ndu, taa mi waajoo woɓɓe Kabaaru Lobbo, de miin e hoore am mi laatoo mo heɓaay.

10

Haala hakkilde faa taa boɓɓoo

1 Sakiraaɓe, mi yiɗaa ndullon ko hewtinoo maamiraaɓe meeɗen e jamaanu Muusaa ɗuum. Ɓe fuu iɓe ngonnoo ley ruulde, ɓe fuu ɓe peyyitiino maayo manngo.
2 E ley ruulde ndeen e maayo ngoon, ɓe fuu ɓe keɓii lootagal batisima laatiiɓe jokkuɓe Muusaa.
3 Katin du ɓe fuu ɓe nyaamdii nyaamdu wooturu yuurundu to Laamɗo.
4 Ɓe fuu ɓe njardii njaram ngootam yuuruɗam to Laamɗo. Si goonga, iɓe njarannoo ɗam e tefaare Laamɗo yaadoore e maɓɓe. Tefaare ndeen woni Almasiihu.
5 Ammaa ko ɓuri heewude e maɓɓe, mbelaay Laamɗo. Ɓum wadi de ɓe maayi, ɓalli maɓɓe cankitaa ley ladde ndeen.

* **10:6** ***Misaalu*** wo yeru maa nanndingol.

6 Kulle ɗeen laatanii en misaalu*, taa njokken muuyɗe
terɗe bonɗe hono maɓɓe ni.
7 Taa laatee rewooɓe tooru-
uji hono no woɓɓe maɓɓe
ngaɗiri ni, hono no winndi-
raa: «Yimɓe ɓeen njooɗii ina
nyaama ina njara, de ummii
ina pija.»†
8 Taa naaten e fijirde hono
no woɓɓe maɓɓe naatiri. Ko
ɗum waɗi, yimɓe maɓɓe uju-
naaje noogay e tato maayi
nyannde wootere.
9 Taa ndaartindoɗen Al-
masiihu hono no woɓɓe
maɓɓe ngaɗi ni. Ko ɗum waɗi,
bolle kalki ɗum'en.
10 Taa ŋormee hono no
woɓɓe maɓɓe ni. Ko ɗum
waɗi, maleyka baroowo oon
halkii ɓe.
11 Kulle ɗeen fuu kewtake
ɓe faa laatanoo en misaalu.
Ɗum winndaama faa ɗum tin-
dina en, enen wonɓe e cakitte
jamaanuuji ɓeen.
12 Ɗum le, miiliiɗo ina darii
fuu, hakkila taa boɓɓoo.
13 Walaa torra ndaart-
intooɗo on mo hewtataa
ɓii-Aadama fuu. Wooɗi,
Laamɗo wo koolniiɗo, ac-
cataa ndaartindeɗon ko ɓuri
semmbe mon. Ley ndaartin-
daare ndeen o hokkan on
laawol no mburtoroɗon nde
faa mbaawon munyande
nde.
14 Saabe ɗuum, sakiraaɓe
am horsuɓe, mboɗɗee dewal
tooruuji.
15 Miɗo haalana on hono
wo on jom'en hakkillo ni.
Ndelle caree onon e ko'e mon
ko mbi'ammi ɗuum.
16 Horde-loonde hiraande
seniinde nde njetteten
Laamɗo saabe muuɗum
ndeen, si en njarii nde, en
kawtii yiiyam Almasiihu
ɗaam. Buuru mo tayeten oon,
si en nyaamii ɗum, en kawtii
ɓanndu Almasiihu nduun.
17 Caggal buuru oon wo
gooto, enen du, enen e
heewude fuu, wo en ɓanndu
wooturu, sabo eɗen njogii
ngeɗu e buuru gooto oon.
18 Taykee lenyol Is-
raa'iila ngool: yimɓe maɓɓe
nyaamooɓe kirsamaaji ɓeen
laatake gootum e ley ted-
dingol Laamɗo gaɗanaaɗo
hirsirde oon.
19 Mi wi'ataa teewu
cakkanaangu tooruuji nguun
wo huunde dagiinde hono
noon. Mi wi'ataa du, tooruuji
ɗiin, won ko ngoni.
20 Ko njiɗumi wiide dey,
kirsamaaji ɗi yimɓe ɓeen
cakkata ɗiin, wo ginnaaji
cakkantee, wanaa Laamɗo.
Mi yiɗaa laatoɗon hawtuɓe e
ginnaaji.
21 On mbaawaa yardude
horde Joomiraaɗo ndeen
de njardon katin horde
ginnaaji. On mbaawaa
nyaamude e le'al Joomiraaɗo
ngaal de nyaamron katin e
le'al ginnaaji ɗiin.
22 Naa umminde tikkere
Joomiraaɗo kiroowo oon
njiɗuɗen naa? Yalla en miilii
eɗen ɓuri mo semmbe naa?

No neɗɗo jeyi worrude ley ndimaaku

23 Mbiiɗon: «Huunde fuu ina
dagii.» Ayyo, ammaa wanaa
fuu nafata. Si goonga, «hu-
unde fuu ina dagii», ammaa
wanaa huunde fuu semm-
binta goondinal woɓɓe.

† **10:7** Wurtagol 32.6.

24 Taa fay gooto filoo
ko nafata hoore muuɗum
tan, ammaa filoo ko nafata
woɓɓe.
25 Teewu cootteteengu
luumo fuu, oɗon mbaawi
nyaamirde ɗum ɓerɗe
ɗe pelataa on tawa on
yamaay yalla wo ɗum teewu
cakkanaangu tooruuji naa
wanaa.
26 Sabo «leydi e ko woni
e mayri fuu wo Joomiraaɗo
jeyi.»‡
27 Si neɗɗo mo goondinaay
noddii on faa nyaamdon, de
on njaɓii nootaade fu, nyaa-
mon ko kokkaɗon fuu, tawa
ɓerɗe mon pelataa on.
28 Ammaa si goɗɗo wi'ii on:
«Ɗum wo ko sakkanaa toorु-
uji», ndeen kaa, taa nyaamee
ɗum, saabe biiɗo noon oon
e saabe miiloo ɓernde mum
feloore ɗum.
29 Ko kaalammi haala
miiloo ɓernde ɗuum, wanaa
saabe ɓerɗe mooɗon onon,
wo saabe ɓernde biiɗo noon
oon.

Sabo si goonga, walaa ko
ɓernde neɗɗo goɗɗo saroo
ndimaaku am.
30 Si miɗo yetta Laamɗo
e dow ko nyaamammi, ko
waɗi de miɗo mbonkee saabe
nyaamdu ndu njettirmi
Laamɗo nduun?

31 Ndelle, si oɗon nyaama
maa oɗon njara, maa ko
ngaɗoton fuu, ngaɗiree ɗum
faa Laamɗo teddinee.
32 Taa laatanee fay gooto
fergere, wanaa Alhu-
udiyankooɓe, wanaa yimɓe
ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe,
wanaa kawrital goondinɓe
Laamɗo ngaal.
33 Ngolliree hono am ni.
Miɗo filoo ko welata yimɓe
fuu e dow huunde fuu, tawee
mi filaaki nafaa am miin tan.
Wo ko nafata yimɓe heewɓe
pilotoomi, faa ɓe kisinee.

11

1 Nyemmbitee kam hono
no nyemmbitirammi Almasi-
ihu ni.

Haala dow suddugol hoore

2 Miɗo yetta on ko micc-
itiɗon kam e huunde fuu, e ko
njokkuɗon al'aadaaji ɗi kol-
lumi on ɗiin.
3 Ammaa, miɗo yiɗi
paamon Almasiihu woni
hooreejo gorko fuu, gorko
woni hooreejo deekum, katin
du Laamɗo woni hooreejo
Almasiihu.
4 Ndelle, si gorko na
du'oo maa na haalda kon-
ngol annabaaku de suddi
hoorem fu, huyfinii hooreejo
muuɗum oon.
5 Ammaa si debbo na du'oo
naa na haalda annabaaku de
suddaay hoore muuɗum fu,
huyfinii hooreejo muuɗum
oon, sabo imo wa'i hono wo o
toytiiɗo ni.
6 Sabo dey, si debbo sud-
daay hoore muuɗum, ina
haani taya sukundu mum
fuu. Ammaa tayude sukundu
mum naa toytude ndu ina
semtina debbo. Ndelle na
haani sudda hoore muuɗum.
7 Taa gorko kaa sudda
hoorem, sabo gorko wo
tagaadi Laamɗo, na holla

‡ **10:26** Jabuura 24.1.

darja muuɗum. Debbo kaa wo darja gorko.

8 Sabo wanaa gorko ittaa e debbo, wo debbo ittaa e gorko.

9 Katin du, wanaa gorko taganaa debbo, wo debbo taganaa gorko.

10 Saabe ɗuum, e saabe nulaaɓe laamu fu, ina tilsani debbo sudda hoore muuɗum.* Ɗum laatanto ɗum maande holloore ina woni ley hawju gorum.

11 Ammaa ɗum e laataade fuu, ley tagaadi Joomiraaɗo, debbo ina haajaa gorko, gorko du ina haajaa debbo.

12 Sabo no debbo yuuriri e gorko ni, hono noon gorko du yuurirta e debbo, rimee. De ɗuum fuu to Laamɗo ɗum yuuri.

13 Caree onon e ko'e mon: si debbo na rewi Laamɗo tawi suddaay hoorem, yalla na fonnditii naa?

14 Wanaa tagaadi ndiin e hoore muuɗum ina faamina on sukundu juutundu ina semtinii e gorko?

15 Ammaa debbo kaa, si na woodi sukundu juutundu fu, wo darja muuɗum. Sabo o hokkiraama sukundu juutundu faa o sudda hoore makko.

16 De si goɗɗo yeddii ɗum de jokki laawol gonngol fu, faama ɗum wanaa al'aada amin, ɗum wanaa al'aada kawrite goondiɲɓe Laamɗo ɗeen du.

Haala hiraande seniinde

17 Won ko njiɗumi haalande on joonin, haala no kawritirton. Haala majjum mi waawaa yettude on, sabo nde kawritinɗon fu, wo ko boni ɓeydotoo, wanaa ko woodi.

18 Ko artii fuu, mi nanii si on kawritii fu, luural ina woni hakkunde mooɗon. Miɗo miila du wo ɗum goonga.

19 Ina tilsi pelle pelle ngaɗa hakkunde mooɗon, faa hoolniiɓe jaati wonɓe e ley mooɗon ɓeen annditee.

20 Nde kawritinɗon fu, wanaa nyaamude hiraande Joomiraaɗo ndeen hawrunduri on.

21 Sabo gooto mooɗon fuu henyoto nyaama hiraande muuɗum. Woɓɓe mooɗon ina njolba, woɓɓe mooɗon du ina culoo.

22 Yalla on ngalaa cuuɗi ɗo kaanɗon nyaamude e yarude naa? Naa wo on njawu kawrital goondiɲɓe Laamɗo ngaal? Yalla oɗon njiɗi huyfinde ɓe ngalaa faa'e ɓeen naa? Ɗume mbi'ammi on? Mi yetta on naa? Mi waawataa yettude on e ɗum.

Haala miccitagol hiraande seniinde arandeere
(Matta 26.26-29, Marku 14.22-25, Lukka 22.14-20)

23 Sabo miin, inan ko keɓumi e Joomiraaɗo de njottinmi on: ley jemma mo Joomiraaɗo meeɗen Iisaa jambaa oon, hooyi buuru,

24 yetti Laamɗo, heli buuru oon, wi'i: «Ɗum wo

* **11:10** Woɓɓe ina paamira fuɗɗoode aayaare nde hono nii: *Saabe ɗuum, e saabe maleyka'en.* Ley Geresankoore, ***nulaaɓe*** e ***maleyka'en,*** fuu wo innde wootere.

ɓanndu am hokkaandu saabe moodon. Ngadon dum faa miccitodon kam.»
25 Hono nii du, nde ɓe tilinoo e hiraande ndeen, o hooyi horde cabijam. O wi'i: «Horde nde woni amaana keso tabintiniraado yiiyam am. Nde njaroton fuu, miccitodon kam.»
26 Sabo nde nyaamoton buuru oon e nde njardoton horde cabijam ndeen fu, odon kaala haala maayde Joomiraado faa do wartowi.
27 Ndelle, nedɗo fuu nyaamirdo buuru Joomiraado no fotiraay, yardi horde makko no fotiraay, wadii hakke e ɓanndu Joomiraado nduun e yiiyam makko daam fuu.
28 Ndelle, mono fuu taykoo hoore muudum fadde muudum nyaamude buuru oon naa yardude horde ndeen.
29 Sabo nedɗo fuu nyaamudo buuru oon, yardi horde ndeen, de miilaaki wo dum ɓanndu Joomiraado nduun fu, foodanan hoore muudum sariya no nyaamiri e no yariri noon.
30 Ɗum wadi de nyawɓe e lokkaaɓe ina keewi e moodon, woɓɓe moodon du njawtii.
31 Sini en taykotono ko'e meeden, en carataakeno.
32 Ammaa Joomiraado ina saroo en faa dartina en, taa njukkodeden e adunaaru ndu.
33 Ndelle sakiraaɓe am, si odon kawrita faa nyaamdon hiraande Joomiraado ndeen, mono fuu njaɓɓoo banndum.
34 Si godɗo yolbii fu, sanaa nyaama to suudu muudum. Ndeen kawrite moodon laatantaako on jukkungo.

Woodi, ko heddii duum mi biltan dum si mi warii.

12

Haala dokke Ruuhu Ceniido

1 Joonin en ndaaran kabaaru dokke Ruuhu Ceniido. Sakiraaɓe, mi yidaa tawee on paamaay.
2 Nde on ngoondinaayno Joomiraado ndeen, odon anndi tooruuji muumdi diin na dowa on, na majjina on.
3 Saabe duum mido yidi paamon: fay gooto waawaa wi'ude «Iisaa wo kudaado» si Ruuhu Laamdo ina woni e muudum. Katin du fay gooto waawaa wi'ude «Iisaa wo Joomiraado» si Ruuhu Ceniido walaa e muudum.
4 Dokke de Ruuhu Ceniido hokkata en deen ina ceedi sifa, de Ruuhu oon wo gooto.
5 Golleeji ballooji kawrital diin ina ceedi sifa, de Joomiraado oon wo gooto.
6 Ko golleeji diin ndimata ina seedi sifa, ammaa Laamdo gooto oon kam gollata di fuu ley yimɓe ɓeen fuu.
7 Mono fuu hokkaama dokkal ɓanginoowal Ruuhu faa ngal nafa kawrital fuu.
8 Imo hokka oodo haala hakkilanteeha, o hokka ooto haala kebbinaaka anndal.
9 Kanko Ruuhu gooto oon hokkata oodo goondinal luggungal, ooto dannude nyawɓe.

10 O hokka oodo wadude
kaayeefiiji, ooto haaldude
annabaaku. O hokka oodo
senndude ko yuuri e Ruuhu
e ko yuuri e ginnaaji, ooto
haalude ɗemle ɗe anndaaka.
O hokka goddo du fiirtude
ɗemle ɗeen.
11 Wo Ruuhu gooto oon
gollata ɗum fuu. Wo kam
feccata, de hokka mono fuu
dokkal ngal muuyi.

No kawrital nanndiri e terɗe neddo

12 Woodi ɓanndu du wo
wooturu, de na jogii terɗe
keewɗe. Fay si terɗe ɓanndu
na keewi, ɓanndu kaa wo
wooturu. Hono noon ɓanndu
Almasiihu du worri.
13 Sabo en fuu en mbati-
siraama Ruuhu gooto
faa laatoɗen ɓanndu
wooturu, yalla wo en Alhu-
udiyankooɓe naa en nganaa,
yalla wo en rimɓe naa en
riimayɓe. Katin du en fuu en
njarnaama Ruuhu gooto oon.
14 Ɓanndu wanaa tergal
gootal, wo terɗe keewɗe.
15 Si koyngal wi'ii: «Caggal
mi wanaa junngo, mi jeyaaka
e ɓanndu», ɗum haɗataa ngal
jeyeede e ɓanndu.
16 Naa si nowru wi'ii:
«Caggal mi wanaa yitere,
mi jeyaaka e ɓanndu»,
ɗum haɗataa ndu jeyeede e
ɓanndu.
17 Si terɗe ɗeen fuu wo gite,
noy neddo oon nanirta? Naa
si ɗe fuu wo ɗe noppi, noy
neddo oon maatirta ko uurata
e ko luuɓata?
18 Ammaa, Laamdo
hawrundurii terɗe ɗeen fuu
e ɓanndu wooturu hono no
muuyiri ni.
19 Si tergal gootal tan
woodunoo, ɗum kaa
laatataako ɓanndu.
20 Ndelle, terɗe ɗeen ina
keewi, de ɓanndu nduun wo
wooturu.
21 Yitere waawaa wi'ude
junngo: «Mi haajaaka ma.»
Hoore du waawaa wi'ude
koyɗe: «Mi haajaaka on.»
22 Ammaa, terɗe ɓanndu
nanndude e ɓurɗe lokkidinde,
ɗeen ngoni ɗe kaajaɗen
sanne.
23 Terɗe ndaardeteeɗe
wo kuyfuɗe, ɗeen ɓurɗen
teddinde. Ɓurɗe semtinaade,
ɗeen ɓurɗen haybude.
24 De terɗe meeɗen goddɗe
ɓurɗe teddeengal ɗeen
kaajaaka waɗeede noon.
Laamdo hawrunduri terɗe
fuu, hokki terɗe lokkaaje
ɗeen teddeengal faa ɓuri ɗeya
ɗeen.
25 O waɗii ɗum faa taa lu-
ural waɗa e ɓanndu nduun,
ammaa faa terɗe ɗeen fuu
kaybundura.
26 Si tawii tergal gootal
naawii, keddiiɗe ɗeen fuu
naawdan e muuɗum. Si ter-
gal gootal teddinaama, ked-
diiɗe ɗeen fuu mbeltodoto e
muuɗum.
27 Woodi onon, wo on
ɓanndu Almasiihu, mono
e moodon fuu wo tergal e
ɓanndu makko nduun.
28 Nii Laamdo darniri
kawrital goondinɓe ngaal: ko
artii fuu o joyyini nulaaɓe,
o ɓeydi katin haaldooɓe
annabaaku, de o jokkintini
jannginooɓe. Caggal ɗuum, o
joyyini waɗooɓe kaayeefiiji e
dannooɓe nyawɓe e wallooɓe
e ardotooɓe e haalooɓe ɗemle
ɗe anndaaka.

29 Yalla yimɓe fuu wo nulaaɓe naa? Yalla ɓe fuu wo ɓe haaldooɓe annabaaku naa? Ɓe fuu wo ɓe jannginooɓe naa? Ɓe fuu iɓe ngaɗa kaayeefiiji naa?

30 Yalla yimɓe fuu kokkaa dannude nyawɓe naa? Naa haalude ɗemle ɗe anndaaka? Naa fiirtude ɗemle ɗeen naa? Wanaa noon!

31 Woodi ndelle, tinnee, pooɗanee dokke ɓurɗe heewude nafaa ɗeen.

Joonin le, mi hollan on laawol ɓurngol fuu wooɗude ngol hono muuɗum walaa.

13

Haala njinngu

1 Si mi haalirii ɗemle yimɓe, fay ɗemle maleyka'en, de njinngu walaa e am fu, wo mi lennguru senyooru, naa wo mi duko jamɗe gokkundurteeɗe tan.

2 Si miɗo woodi dokkal haaldude annabaaku, de mi faama sirriiji fuu e annde fuu, naa si mi tawraama goonɗinal faa mi dirna baamle, si njinngu walaa e am fu, mi wanaa fay huunde.

3 Si mi hokkii ko njogiimi fuu talkaaɓe naa mi hokkitirii ɓanndu am duppee, de njinngu walaa e am fu, ɗum nafataa kam fay huunde.

4 Njinngu ina jogii munyal, ina jogii moyyuki. Njinngu waldaa e kiram, mantataako, mawninkintaako.

5 Njinngu waɗataa ko semtinii, filataako muuyɗe hoore muuɗum. Ngu yaawaa ɓernude, ngu saawataa tikkere.

6 Njinngu seyortaako oonyaare, wo goonga seyortoo.

7 Wakkati fuu njinngu ina sawrii, selataa hoolaade, de na heɗoo Laamɗo ley huunde fuu. Munyal muuɗum timmataa.

8 Njinngu saamataa abada. Haaldude annabaaku timminte, ɗemle celan, anndal du timminte.

9 Sabo anndal meeɗen ina nyaki, haala annabaaku du ina nyaki.

10 Ammaa si ko hiɓɓi ɗuum warii fu, ko nyaki ɗuum fuu faltoto.

11 Nde laatinoomi cukalel ndeen, miɗo haaldannoo hono cukalel, miɗo miilotonoo hono cukalel, miɗo yiirannoo du hono cukalel. De ko laatiimi mawɗo ɗuum, mi seedii e golle cukaaku.

12 Ko nji'eten joonin ɗuum laaɓaay, wo hono yuurnaade daandorgal niɓɓungal ni. Ammaa ley ko warata ɗuum en njiiran gite men faa laaɓa. Ko anndumi joonin ɗuum hiɓɓaay, ammaa wakkati waran nde anndammi faa hiɓɓa, hono no Laamɗo anndiri kam faa hiɓɓi ni.

13 Ndelle, kulle tati ngoni duumotooɗe: goonɗinal e jikke e njinngu. De ko ɓuri manngu hakkunde majje fuu wo njinngu.

14

Haala dokke Ruuhu Ceniiɗo

1 Ndelle, pooɗanoɗon njinngu no mbaawruɗon fuu. Eelon du dokke Ruuhu Ceniiɗo ɗeen. De ko

ɓuri fuu, piloɗon haaldude annabaaku.
2 Sabo kaaliroowo ɗemle ɗe anndaaka wo Laamɗo haaldata, wanaa yimɓe. Si goonga, fay gooto faamataa ko o haalata. Imo haalda sirriiji ley kawtal Ruuhu.
3 Ammaa kaaloowo konngol annabaaku oon, wo yimɓe haaldata, faa semmbina goonɗinal muɓɓen, sellina ɓerɗe muɓɓen, de feewtina ɗe.
4 Kaaliroowo ɗemle ɗe anndaaka, wo hoore muuɗum nafata. Ammaa kaaldoowo annabaaku, wo kawrital goonɗinɓe nafata.
5 Miɗo yiɗi kaaliron ɗemle ɗe anndaaka on fuu, de ko ɓurani kam, kaaldon annabaaku. Sabo kaaldoowo annabaaku ɓuri kaaliroowo ɗemle ɗe anndaaka, si wanaa tawa neɗɗo ina waawi fiirtude, faa kawrital goonɗinɓe ngaal heɓa nafaa.
6 Ndelle sakiraaɓe, si mi warii to mooɗon de miɗo haalirana on ɗemle ɗe anndaaka, ɗume ɗum nafata on? Si haala am waddanaay on ko Laamɗo ɓanginani kam ɗuum, naa anndal, naa konngol annabaaku, naa waaju fu, ɗum fuu ɗum nafataa on.
7 Taykoɗen du fay ko walaa yonki hono sereendu naa hoddu. Si munkariiji ɗiin piyaaka faa laaɓi fu, noy annditirten ko sereendu nduun fuufata naa ko hoddu nduun hoɗata?
8 Naa si puufoowo luwal wolde fuufaay faa laaɓi, moy segilantoo wolde ndeen?
9 Hono noon, onon du, si on njottinirii kabaaru oon ɗemle ɗe anndaaka de ko faaminii fuu walaa, noy paamirteɗon? On paɗɗii haala mon ley henndu!
10 Ina woodi ɗemle keewɗe ley adunaaru. De no ceediri fuu, walaa haala ka nanataake.
11 Ammaa si neɗɗo haaldii e am ɗemngal* ngal mi nanataa fu, mi laatanake ɗum janano, kam du laatanake kam janano.
12 Hono noon, onon du e ley fooɗanagol mooɗon dokke Ruuhu ɗeen, tinnoɗon e heɓude dokke cemmbinooje kawrital goonɗinɓe ngaal e semmbe mooɗon fuu.
13 Ndelle, kaaliroowo ɗemngal ngal anndaaka fuu ŋaaroo Laamɗo waawude fiirtude ngal.
14 Sabo si miɗo waɗa du'aare e ɗemle ɗe mi anndaa fu, goonga, yonki am ina woni e du'aare, ammaa mi faamataa miin e hoore am.
15 Ndelle, noy ngaɗammi? Mi waɗan du'aare e yonki am, ammaa mi waɗan nde e hakkillo am du. Mi yimiran yonki am, ammaa mi yimiran hakkillo am du.
16 Si wanaa noon fu, si a yettirii Laamɗo e ley yonki maa tan, noy tawaaɗo toon mo woowaa ɗum waawirta wi'ude «Aamiina» e yettugol maaɗa ngool? Sabo joomum nanataa ko kaalataa ɗuum.
17 Fay si yettugol maa ngool ina wooɗi sanne, ngol nafataa joomum fey.

* **14:11** Maanaa ***ɗemngal*** ɗo wo sii haala.

18 Miɗo yetta Laamɗo,
ko kaaldammi ɗemle ɗe
anndaaka faa ɓuri on on fuu.
19 Ammaa e ley kawrital
goondiinɓe, haalude karfeeje
joy paaminiiɗe faa janngina
yimɓe, ɓurani kam haalirde
karfeeje ujunaaje sappo
ɗemle ɗe anndaaka.
20 Sakiraaɓe, taa laatoɗon
hono cukaloy e ley hakkil-
looji mooɗon. Laatoɗon
ɓe ngalaa bonanda hono
cukaloy, ammaa e ley hakkil-
looji mon laatoɗon mawɓe.
21 Ina winndaa e Tawreeta:
«Nde kaaldowammi e yimɓe
am,
wo e kunnduɗe yimɓe
leyɗe goɗɗe,
wo e ɗemle jananɓe
kaalirammi.
Ɗum fuu,
ɓe kettindantaako
kam.»†
Wo noon Joomiraaɗo wi'i.
22 Hono noon, ɗemle ɗe
anndaaka ɗeen wo maande
sariya ɗo ɓe ngoondinaay,
ɗe nganaa maande ɗo
yimɓe goondiinɓe. Haaldude
annabaaku du wo maande
ɗo goondiinɓe, wanaa ɗo ɓe
ngoondinaay.
23 Ndelle, si goondiinɓe fuu
kawritii, ina kaalda ɗemle
ɗe anndaaka, de yimɓe ɓe
mboowaa ɗum naa yimɓe
ɓe ngoondinaay ngarii fu, ɓe
mbi'an wo on haaŋaaɓe.
24 Ammaa si gooto e yimɓe
ɓeen warii, de tawi yimɓe fuu
ina kaalda annabaaku, ko o
nanata ɗuum fuu ina faam-
ina mo hakkeeji makko, ina
saroo mo.
25 Ko suudii ley ɓernde
makko ɓangan. Ndeen o
hippoto e leydi, o sujidana
Laamɗo, o wi'a: «Si goonga
ni, Laamɗo ina wondi e
mooɗon.»

No kawrital goondiinɓe haani worrude

26 Ndelle sakiraaɓe, noy
ngaɗoton? Si on kawritii,
de gooto mooɗon ina woodi
jimol, goɗɗo du ina janng-
ina, goɗɗo ina woodi ko
Laamɗo ɓanginani ɗum,
goɗɗo ina haala ɗemngal
ngal anndaaka, goɗɗo du na
fiirta ngal, sanaa fuu waɗiree
faa semmbina kawrital
goondiinɓe ngaal.
27 Si ɗemle ɗe anndaaka
kaalirtee, taa ɓura yimɓe ɗiɗo
naa tato. Ɓeen du, sanaa ɓe
kaalira gooto gooto, de gooto
mooɗon fiirta.
28 Ammaa si piirtoowo
walaa, joomum deyyinoo e
ley kawrital ngaal, haalda
e Laamɗo e ley ɓernde
muuɗum.
29 Haaldooɓe annabaaku
du, ɗiɗo naa tato tan kaala,
de heddiiɓe ɓeen kiinya haala
maɓɓe kaan.
30 De si won ko Laamɗo
ɓanginani gooto e jooɗiiɓe
ɓeen, kaaloowo arandeejo
oon deyyinoo.
31 Sabo on fuu, oɗon
mbaawi haaldude annabaaku
gooto gooto, faa yimɓe fuu
keɓa paamal e ɓerɗe celli-
naaɗe.
32 Haaldooɓe annabaaku
ɓeen ina mbaawi nann-
gitinde ko'e muɓɓen.

† **14:21** Esaaya 28.11-12.

33 Si goonga, Laamɗo
waɗataa ko jiiɓii. Wo o
Laamɗo gaddoowo jam.

No worri e kawrite seniiɓe
ɗeen fuu,
34 sanaa rewɓe ndeyyinoo
ley kawrite ɗeen, sabo ɓe
ngalaa laawol haalude ley
ɗoon. Ɓe ɗowtoroo no
Tawreeta wi'iri noon.
35 Si tawii won ko ɓe njiɗi
faamtindaade, ɓe acca faa
ɓe koota, ɓe yamowa jom'en
cuuɗi maɓɓe. Sabo konngol
debbo nanee ley kawrital ina
semtinii.
36 Naa oɗon miiloo konngol
Laamɗo ngool to mooɗon
yuuri naa? Wo onon tan keɓi
ngol naa?
37 Si neɗɗo ina miilii wo
annabaajo maa ina miilii
wo jogiiɗo baawɗe Ruuhu
Ceniiɗo, ina haani an-
nditinde ko mbinndaɲammi
on ɗuum wo yamiroore
Joomiraaɗo.
38 Mo annditaay ɗum fuu,
Laamɗo annditataa ɗum.
39 Ndelle sakiraaɓe,
pooɗanoɗon haaldude
annabaaku, katin du taa
kaɗon ɗemle ɗe anndaaka
haaleede.
40 Ammaa huunde fuu
waɗiree no haaniri, tawee
fuu ina fonnditii.

15

Haala ummital Almasiihu

1 Sakiraaɓe, miɗo mic-
cintina on Kabaaru Lobbo
mo mbaajinoomi on. On
njaɓii ɗum, oɗon keddii oɗon
kaɓɓii e majjum.
2 Wo saabe Kabaaru oon
kisinirteɗon, si tawii on tiigo-
rake mo no kaaldanmi on ni.
Si wanaa noon fu, goonɗinal
mon laatoto ɓolum.
3 Mi yottinanii on kabaaru
mo keɓumi, ɓurɗo huunde
fuu oon. Ɗum woni: Al-
masiihu maayii saabe hak-
keeji meeɗen, no Binndi ɗiin
mbiiri ni.
4 O wattaama ley saabeere.
O iirtake e nyalooma tataɓo,
no Binndi ɗiin mbiiri ni.
5 O ɓanganii Piyeer. Caggal
ɗuum, o ɓangani taalibaaɓe
sappo e ɗiɗo ɓeen.
6 Caggal ɗuum, o ɓangani
ko ɓuri sakiraaɓe keme
njoyo ley wakkati gooto. Ko
ɓuri heewude e maɓɓe ina
mbuuri faa joonin, de woɓɓe
maɓɓe paltake.
7 Jokkiti katin, o ɓangani
Yaakuuba, de o ɓangani nu-
laaɓe ɓeen fuu.
8 Sakitii, o ɓangani kam
miin ga'uɗo hono ɓinngel
dimaangel gilla wakkati
muuɗum yottaaki ni.
9 Si goonga, miin ɓuri
nulaaɓe ɓeen fuu famɗude.
Mi fotaay fay noddireede
nulaaɗo, sabo mi torriino
kawrital goonɗinɓe Laamɗo.
10 Joonin le, saabe moyyere
Laamɗo ndeen laatoriimi ko
ngonumi ɗuum. Moyyere
nde o waɗani kam ndeen du
rimaay ɓolum. Si goonga,
miin ɓuri nulaaɓe ɓeen fuu
gollude. De wanaa miin
gollata, wo moyyere Laamɗo
wonnde e am ndeen gollata.
11 Ndelle nde wo miin, nde
wo kamɓe, fuu fotu. Wo
ɗuum min fuu min mbaajo-
too, ɗuum du ngoonɗinɗon.

Haala ummital maayɓe

12 Woodi, miɗen mbaajoo
Almasiihu iirtake e maayde.
Ndelle, noy woɓɓe moodon
mbiirata maayɓe ummi-
tataako?
13 Sini ummital maayɓe
walaa, Almasiihu e hoore
muuɗum ummitaaki.
14 De si Almasiihu ummi-
taaki, waaju amin wo ɓolum,
goondinal moodon du wo
ɓolal.
15 Woodi si maayɓe ummi-
tataako du, iɗum holla ko
min ceedanii Laamɗo ɗuum
wo fewre. Sabo min mbi'ii
Laamɗo ummintinii Almasi-
ihu, de ɗum wanaa goonga si
maayɓe ummitataako.
16 Si maayɓe ummitataako,
Almasiihu e hoore muuɗum
ummitaaki.
17 Si Almasiihu ummitaaki,
goondinal moodon wo ɓolal,
odon ngoni ley hakkeeji mon
faa joonin.
18 Si wo noon du,
maaynooɓe e ley goondinal
Iisaa Almasiihu ɓeen kalkii.
19 Si jikke meeɗen e Al-
masiihu wo ley nguurndam
meeɗen ɗo tan nafannoo,
eɗen ɓuri yimɓe fuu yurmi-
naade.
20 Ammaa si goonga, Al-
masiihu ummintinaama e
maayde, laatake artiido e
ummitotooɓe.
21 Sabo no maayde yuurdi
e neddo gooto, hono noon du
ummital hakkunde maayɓe
yuurdi e neddo gooto.
22 No yimɓe fuu maayirta
saabe kawtal muɓɓen e
Aadama, hono noon du
yimɓe fuu ummintinirtee
saabe kawtal muɓɓen e
Almasiihu.
23 Ammaa mono fuu e
wakkati muuɗum ummi-
totoo. Almasiihu woni
arandeejo oon. Ndeen si
wartii fu, ɓe o jeyi ɓeen du
ummitoto.
24 Ndeen timmoode
waran. Almasiihu halkan
kaanankaaku e baawɗe e
semmbe fuu, de hokkita
Laamɗo Baabiiwo laamu.
25 Sabo ina tilsi Almasiihu
laamoo faa nde Laamɗo wadi
mo o yaaɓa wayɓe mo ɓeen
fuu.
26 Ganyo cakitotoodo hal-
keede oon wo maayde,
27 sabo ina winndaa:
«Laamɗo wattii huunde fuu
ley koyɗe makko.»* Ammaa
si wi'aama «huunde fuu wat-
taama ley koyɗe makko», na
tannyoraa Laamɗo gaɗuɗo
ɗum oon kaa naataay.
28 Nde huunde fuu heedii
ley baawɗe Almasiihu Bajjo
oon ndeen, kam e hoore
muuɗum heedan ley Laamɗo
gaɗuɗo o dawrana huunde
fuu, faa Laamɗo laamoo kala
huunde fuu.
29 Woodi, ina woodi
jaɓooɓe lootireede lootagal
batisima saabe maayɓe.
Si tawii maayɓe ummi-
tataakono, ɗume wadi de
yimɓe ina mbatisiree saabe
maɓɓe?
30 Minen e ko'e amin, ko
wadi de miɗen njardoo masi-
ibaaji wakkati fuu faa miɗen
nesa maayde?
31 Sakiraaɓe, nyannde
fuu miɗo nesa wareede.
Tannyoron wo ɗum goonga,
hono ko mantortoomi on
yeeso Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu ɗuum du laatorii

* **15:27** Jabuura 8.7.

goonga.
32 To Efeesu toon mi haɓaama wolde sattunde, hono wo daabaaji ladde bondi kaɓumi. Si mi goondinaayno ummintineede fu, ɗume ɗum nafata kam? Si maayɓe ummitataakono fu, ngaɗen no wiiraa ni: «Nyaamen, njaren, sabo jaango en maayan.»
33 Taa kiilon ko'e mon: «Yaadude e bonɓe ina bonna needi lobbiri.»
34 Ngartiree hakkillooji mon e ko fonnditii, celon waɗude hakke. Sabo woɓɓe mooɗon anndaa Laamɗo. Ko mbiirumi noon wo faa cemton.
35 Ammaa hasii goɗɗo yaman: «Noy maayɓe ummitortoo? Noy ɓalli muɓɓen ngorrata?»
36 Aan pamaro hakkillo! Aawdi ndi aawuɗaa fuu, sanaa waata, de sakitoo fuɗa.
37 Aawdi ndi aawuɗaa du, si wo gawri naa wo aawdi feereeri, wo ndi wabbere tan. A aawataa wullere ndeen e hoore muuɗum.
38 Caggal ɗuum, Laamɗo waɗata ndi sii wullere nde muuyi, aawdi fuu e sii wullere muuɗum.
39 Kulle jogiiɗe yonki du kawtaa terɗe: ɓiɓɓe-Aadama e terɗe muɓɓen, daabaaji e terɗe muɓɓen, pooli e terɗe muɓɓen, liyyi du e terɗe muɓɓen.
40 Ina woodi ɓalli kammunkooji e ɓalli leydinkooji. Kammunkooji ɗiin e darja muɓɓen, leydinkooji ɗiin du e darja muɓɓen.
41 Naange e jalbugol muuɗum, lewru du e jalbugol muuɗum, koode e jalbugol muɓɓen. Fay hakkunde koode ɗeen, jalbugol muɓɓen ina seedi.
42 Ummital maayɓe du hono noon worri. Ko iretee ɗuum ina nyola, ko ummitotoo ɗuum nyolataa.
43 Ko iretee ɗuum ina lokkiɗi, ko ummitotoo ɗuum ina jogii teddeengal. Ko iretee ɗuum ina lokkiɗi, ko ummitotoo ɗuum ina jogii semmbe.
44 Ko iretee ɗuum wo terɗe leydinkooje, ko ummitotoo ɗuum wo terɗe ruuhunkooje. Terɗe leydinkooje ina ngoodi, ndelle terɗe ruuhunkooje du ina ngoodi.
45 Ɗum waɗi de na winndaa: «Neɗɗo arandeejo oon, ɗum woni Aadama, laatake yonki mbuurki.» Aadama cakitiiɗo oon kaa laatake Ruuhu kokkoowo nguurndam.
46 Wanaa ko jeyaa e Ruuhu ɗuum artii warude. Wo ko jeyaa e leydi ɗuum artii, de ko jeyaa e Ruuhu ɗuum jokki.
47 Neɗɗo arandeejo oon e sollaare leydi tagiraa. Neɗɗo ɗiɗaɓo oon e kammu yuuri.
48 Yimɓe yuuruɓe e sollaare leydi ɓeen ina ngorri hono Aadama yuuruɗo e sollaare leydi oon. Yimɓe jeyaaɓe e kammu ɓeen ina ngorri hono yuuruɗo dow kammu oon.
49 Hono no nanndirɗen e yuuruɗo e sollaare leydi oon ni, hono noon nanndirten e yuuruɗo dow kammu oon du.
50 Sakiraaɓe, inan ko kaalammi ɗuum: teewu e yiiyam mbaawaa naatude e laamu Laamɗo. Katin du ko

nyolata waawaa heɓude ko
nyolataa faa abada ɗuum.

51 Ndaar, miɗo ɓanginana
on sirri: wanaa en fuu
maayata, ammaa en fuu en
mbaylitete.

52 Ɗum waɗan wakkati
gooto, no tamyaango yitere
ni, si buututal cakitotoongal
fuufaama. Sabo buututal
ngaal fuufete, de maayɓe
ɓeen ummodoo e ɓalli ɗi
nyolataa. Enen du, en
mbaylitete.

53 Sabo si goonga, ina tilsi
terɗe nyolooje ɗeen ɓornoo
ko nyolataa, maayooje ɗeen
du ɓornoo ko maayataa.

54 Si terɗe nyolooje ɗeen
ɓornake ko nyolataa, maay-
ooje ɗeen ɓornake ko maay-
ataa fu, ndeen konngol
binndaangol ngol tabi-
tan: «Maayde jaalaama,
moɗaama.»†

55 «Maayde, toy jaalagol maa
woni?
Maayde, toy tooke maa
ngoni?»‡

56 Tooke pooɗooje maayde
wo hakke. Hakke du hemrii
baawɗe saabe jamirooje
Tawreeta.

57 Ammaa jettooje ngoodanii
Laamɗo kokkiroowo en
jaalagol saabe Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa Almasiihu.

58 Ndelle sakiraaɓe am
horsuɓe, laatee joottiiɓe ɓe
ndimmbataako. Wakkati
fuu ɓeydon tinnaade e golle
Joomiraaɗo, sabo oɗon anndi
ko ngolloton ley kawtal
Joomiraaɗo ɗuum wanaa
ɓolum.

16

Haala wallugol seniiɓe wonɓe ngalluure Urusaliima

1 Joonin en ndaaran
kabaaru hawrundurgol
ceede faa walla seniiɓe
wonɓe Urusaliima ɓeen.
Ngaɗon ko njamirmi kawrite
goonɗinɓe gonɗe leydi
Galaatiya ɗeen.

2 Alan fuu, mono e mooɗon
fuu itta ko waawi, resa.
Ndeen si mi warii, en pi-
lataako hawrundurde ɗum
katin.

3 Nde ngarumi fu, mi
hokkan ɓe cuɓiɗon ɓeen
ɓataakiiji kollooji on cuɓake
ɓe, ɓe njaara ballal mooɗon
ngaal Urusaliima.

4 Si na foti ko mi yaha miin
du, min njaadan.

Haala anniyaaji Pool

5 Si mi feyyitii leydi Make-
doniya fu, mi waran to
mooɗon, sabo toon nde-
wammi.

6 Hasii mi weeranan
on seeɗa naa mi dabban
to mooɗon. Ndeen oɗon
mbaawi wallude kam faa mi
yaha yeeso e jahaangal am.

7 Sabo mi yiɗaa fantude to
mooɗon joonin de mi dilla
law. Miɗo yiɗi ɓooyude to
mooɗon seeɗa si Joomiraaɗo
jaɓii.

8 Ammaa mi ɓooyan ley
Efeesu ga faa iidi ɓenndal
alkama hewta.

9 Sabo mi heɓii ɗo laawol
manngol no mi gollira gollal
nafoowal. Wooɗi, wayɓe du
na keewi.

10 Si Timote warii to
mooɗon fu, njakkitoɗon ɗum

† **15:54** Esaaya 25.8. ‡ **15:55** Hoseya 13.14.

faa wooɗa taa hula, sabo wo Joomiraaɗo o gollanta hono am ni.
11 Ndelle, taa fay gooto yawa mo. Mballon mo e laawol ngool faa o warta to am e jam. Sabo miɗo heɗii mo, kanko e sakiraaɓe ɓeen.
12 Wooɗi, dow sakiike meeɗen Apolos, mi nyaagake mo sanne o yaada e sakiraaɓe ɓeen to mooɗon, de o muuyaay yahude joonin. Si o heɓii laawol fu, o waran.

Baynundural

13 Kakkilon, ndaroɗon faa wooɗa ley goonɗinal. Laatoɗon suusuɓe, ɓeydoroɗon semmbe.
14 Ko ngaɗoton fuu, ngaɗiron ɗum njinngu.
15 Oɗon anndi Estefaana e koreeji muuɗum. Kam'en artii fuu goonɗinde ley leydi Akaya. Iɓe tinnii e gollande seniiɓe ɓeen. Sakiraaɓe, miɗo nyaagoo on sanne:
16 njarranee yimɓe wa'uɓe hono noon, kam'en e gollidooɓe e muɓɓen, tinniiɓe e gollal ngaal fuu.
17 Miɗo weltoroo garol Estefaana e Fortunaatu e Akayku ngool. Ɓe ngaɗanii kam ko onon on mbaawaa waɗande kam saabe on ngalaa ga.
18 Ɓe mbaaltinii hakkillo am, kam e hakkillooji mooɗon fuu. Teddinee yimɓe hono maɓɓe.
19 Kawrite goonɗinɓe gonɗe leydi Aasiya ɗeen ina njowta on. Akila e deekum Pirisilla e kawrital goonɗinɓe kawroowal galle maɓɓe ngaal ina njowta on sanne e innde Joomiraaɗo.
20 Sakiraaɓe ɓeen fuu ina njowta on. Njowtunduron onon du e jowtaali ceniiɗi.

21 Inan jowtaango am ngo mbinndirammi e junngo am: MIIN POOL.
22 Neɗɗo fuu mo yiɗaa Joomiraaɗo, kuddi woodanii ɗum! Yaa Joomiraaɗo amin, war!
23 Wo hinney Joomiraaɗo meeɗen Iisaa wondu e mooɗon.
24 Njinngu am ina woni e mooɗon on fuu e ley kawtal meeɗen e Iisaa Almasiihu.

Ɓataaki Pool ɗiɗaɓi to Korintunkooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri,
miin Pool e sakiike meeɗen
Timote. Miin Pool, mi nu-
laaɗo Iisaa Almasiihu saabe
muuyɗe Laamɗo. Miɗen
njowta kawrital Laamɗo
gonngal Korintu e seniiɓe
wonɓe leydi Akaya fuu.
2 Wo Laamɗo Baaba
meeɗen e Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu kokku on
moyyere e jam.

No Pool yettiri Laamɗo

3 Jettooje ngoodanii
Laamɗo Baaba Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa Almasiihu.
Oon woni Baabiiwo jom
yurmeende, Laamɗo celli-
noowo ɓerɗe e dow huunde
fuu.
4 Imo sellina ɓerɗe men e
ley torraaji men fuu, faa enen
du, mbaawen sellinde ɓerɗe
wonɓe e sii torraaji fuu no o
sellinirta ɓerɗe men ni.
5 Sabo no keɓirɗen torraaji
saabe Almasiihu faa keewi,
noon du Almasiihu sellinirta
ɓerɗe meeɗen faa heewa.
6 Nde min torraa fuu, wo
faa ɓerɗe mooɗon cellinee,
wooɗi du faa kisineɗon. Nde
ɓerɗe amin cellinaa du, wo
faa ɓerɗe mooɗon peewa, de
keɓon munyal munyude sii
torraaji ɗi min torretee mi-
nen e ko'e amin ɗiin.
7 Jikke amin e mooɗon ina
selli, sabo miɗen anndi ko
kawtuɗon e amin torraaji
ɗuum, oɗon kawti e amin
sellineede ɓerɗe du.
8 Si goonga sakiraaɓe,
min njiɗaa ndullon torraaji
kewtiiɗi min e leydi Aasiya.
Torraaji kewtiiɗi min toon
ina paltii semmbe amin
sanne faa min miilaaki
wuurude katin.
9 Ley ɓerɗe amin, miɗen
maatannoo wo min saraaɓe
sariya wareede. De ɗum
waɗirii faa taa min njowa
jikke amin dow ko'e amin,
ammaa min njowa ɗe dow
Laamɗo ummintinoowo
maayɓe oon.
10 Wo kam danni min e
maayde ndeen, kam dannata
min yeeso du. Wo dow
makko min njowi jikke o
dannan min katin.
11 Oɗon mballira min e ma-
jjum du'aawuuji mon, onon
du. Hono noon, moyyere
nde o waɗanta min saabe
du'aawuuji yimɓe heewɓe,
waɗata faa heewɓe njetta
Laamɗo saabe amin du.

Haala ko haɗi Pool fantude Korintu'en

12 Inan ko min mantortoo:
ɓerɗe amin ina ceedanoo
min min mbuurdii e goonga
e laaɓal ɓerɗe yuurungal to
Laamɗo ley adunaaru ndu,
sakko hakkunde mooɗon.
Min ngaɗiraay ɗum hakkil-
looji ɓiɓɓe-Aadama, ammaa
wo e moyyere Laamɗo.
13 Sabo min mbinndantaa
on faa'e si wanaa ko njanngo-
ton de paamon. Miɗo yiɗi
paamon faa laaɓa
14 ko puɗɗuɗon faamude
joonin ɗuum. Ndeen, nyan-
nde Joomiraaɗo men Iisaa
wartowi fu, on mantorto min
hono no minen du min man-
tortoo on noon.
15 Saabe hoolaare ndeen,
mi anniyakeno warude to

moodon arande faa ceyodon kile didi.
16 Ko njidunoomi dey, mi fanta to moodon, mi yaha leydi Makedoniya, de mi rewa to moodon katin nde ngartammi faa mballon kam mi yaha leydi Yahuudiya.
17 Yalla nde mbi'ammi mi waran to moodon ndeen, mi tinnaaki naa? Si mi anniyake wadude huunde, yalla mido sikkitira hono no yimɓe adunaaru anniyortoo, wi'ooɓe «ayyo» de wakkati gooto pudditа wi'ude «a'aa» naa?
18 No tannyorden Laamdo wo koolniido ni, hono noon konngol ngol min kaalani on ngool wanaa ayyo e a'aa fuu nde wootere.
19 Sabo Iisaa Almasiihu Ɓii Laamdo oon wanaano ayyo e a'aa: wo ayyo tan woni e makko. Kanko woni mo miin e Silas e Timote min mbaajii kabaaru muudum to moodon oon.
20 Goonga ni, amaanaaji Laamdo fuu tabitii e ley makko, laatii «ayyo». Ndelle wo saabe makko de eden mbi'a «Aamiina» faa Laamdo teddinee.
21 Woodi, wo Laamdo tabintinani min, minen e moodon fuu, kawtal meeden e Almasiihu. Kanko suɓii en.
22 Katin kanko wadi maande makko e meeden, o watti Ruuhu makko e ɓerde meeden laatoo maande laaɓinanoore en en keɓan moyyereeji garooji.
23 Laamdo na seedanoo kam, o jukkoo kam si mi fewii: wo faa taa mi haɓa e moodon wadi de mi yeccaaki Korintu.
24 Min pilataako dawrande goondinal moodon, de miden mballundura e moodon faa ceyodon, tawa on ndarake no woodiri ley goondinal.

2

1 Ɗum le, mi wadii anniya mi yeccataako to moodon, taa mi mettina ɓerde mon katin.
2 Sabo si mi mettinii ɓerde mon, moy seynata kam si wanaa onon ɓe mettinanmi ɓeen?
3 Ɗum wadi mbinndumi no mbinndirmi ni e ley ɓataaki am kiin. Mi yidaano warude to moodon de haanuɓe seynude kam ɓeen mettina ɓernde am. Mido tannyorani on, nde ceyiimi fu, onon du on ceyoto.
4 Ɓillaare e ɓernde mettunde e gondi keewdi mbinndiranmi on. Ko mbinndumi duum wanaa faa mi mettinana on, ammaa wo faa mi anndina on no njinngu am dow moodon foti mawnude.

No Pool yaaforii toonyiido

5 Si gooto moodon laatake sabaabu mettorgal fu, wanaa miin o mettinani, wo on fuu – naa woɓɓe moodon, taa mi faltoo goonga.
6 Ko ɓurɓe heewude e moodon njukkii neddo oon duum heyii.
7 Joonin kaa, ko ɓuri woodde dey: njaafodon mo, cellinon ɓernde makko taa mettorgal ɓernde jaaloo mo.
8 Ndelle, mido ŋaaroo on sanne tabintinon njinngu moodon e makko.
9 Si goonga, wo saabe majjum mbinndiranmi on, faa mi fonnda on, mi ndaara

yalla oɗon njokka haala am
ley huunde fuu.
10 Mo njaafiɗon fuu, miin
du mi yaafake ɗum. Goonga
ni, ko njaafiimi ɗuum – si ina
woodi ko kaanumi yaafaade
mo – mi yaafake ɗum yeeso
Almasiihu faa nafa on
11 taa Seyɗaani jamboo en,
sabo eɗen anndi anniyaaji
muuɗum.

Haala saakugol anndal Almasiihu

12 Nde njahunoomi
Torowas faa mi waajoo
Kabaaru Lobbo haala Almasiihu fu, mi tawii Joomiraaɗo omtanii kam laawol
gollude toon.
13 Ammaa hakkillo am
fukkaaki, sabo mi tawaay
toon sakiike am Tiitu. Woodi
ndelle, mbayniimi sakiraaɓe
ɓeen, de ponndiimi leydi
Makedoniya.
14 Ammaa jettooje
ngoodanii Laamɗo kokkoowo
en jaalagol wakkati fuu
saabe kawtal meeɗen e Almasiihu. Laamɗo hokkii min
saakude anndal Almasiihu
nokku fuu hono no uurdi
mbelndi ni.
15 Sabo si goonga, wo
min uurdi ndi Almasiihu
sakkanta Laamɗo. Uurngol
ngool yottake hisinteeɓe e
halketeeɓe fuu.
16 To halketeeɓe ɓeen, wo
min luumngol maayde jaaroowol ɗum'en to maayde,
ammaa to hisinteeɓe ɓeen,
wo min uurngol nguurndam
jaaroowol ɗum'en to nguurndam.

Moy foti gollude gollal
ngaal?
17 Min nganaa julortooɓe
konngol Laamɗo hono no
heewɓe ngaɗata. Ammaa
miɗen kaalda ɓerɗe laaɓuɗe
yeeso Laamɗo. Miɗen kaalda
hono nulaaɓe muuɗum e ley
kawtal amin e Almasiihu.

3

Haala gollanooɓe amaana keso

1 Yalla min puɗɗitii mantaade katin naa? Naa miɗen
kaajaa ɓataakiiji kollooji ko
min ngoni, maa yuurudi to
mooɗon hono no woɓɓe kaajiraa naa?
2 Wanaa. Onon jaati ngoni
ɓataaki amin mbinndaaki e
ɓerɗe amin. Oɗon kolla ko
min ngoni, hono ɓataaki ki
yimɓe fuu mbaawi anndude
e janngude.
3 Ina laaɓi, wo on ɓataaki
Almasiihu saabe golle amin.
Ɓataaki kiin winndiraaka
dawa, wo Ruuhu Laamɗo
buurɗo ki winndiraa. Ki
winndaaka dow alluuje
kaaye, wo e ɓerɗe yimɓe ki
winndaa.
4 Miɗen mbi'a noon sabo
miɗen ngoodi hoolaare
mawnde e Laamɗo saabe
Almasiihu.
5 Min ngalaa baawɗe faa
min ngaɗa fay huunde e
semmbe amin. Baawɗe amin
wo to Laamɗo yuuri.
6 Kam waɗi min fotuɓe
laataade gollanooɓe amaana
keso. Amaana oon yowaaki
dow jamirooje binndaaɗe,
wo dow Ruuhu yowii. Sabo
jamirooje binndaaɗe ɗeen
wo jaarooje to maayde,
ammaa Ruuhu oon na hokka
nguurndam.

7 Jamirooje binndaaɗe e
alluuje kaaye, jaarooje to
maayde ɗeen, ina ngoodunoo
darja faa Israa'iilankooɓe
kunngii ndaarude yeeso
Muusaa saabe annoora
gonɗo e darja oon, fay
si taweede darja oon wo
nyifoowo.
8 Ndelle, golle Ruuhu ɓuri
darja oon, haala fuu walaa!
9 Si ko fooɗata jukkungo
ɗuum ina woodunoo darja,
wanaa haala ko waddata fon-
nditaare ɗuum!
10 Goonga ni, darja aran-
deejo oon walaa darja si fon-
ndaama e darja garɗo joonin
mo walaa ko nanndi oon.
11 Si ko nyifata ɗuum
waawii jogaade darja, haala
fuu walaa ko heddotoo ɗuum
ɓurata darja oon sanne.
12 Ko jikke amin dow
amaana keso oon teeŋi
sanne, ɗuum waɗi de miɗen
kaalda cuusal yeeso yimɓe.
13 Min ngaɗataa hono no
Muusaa ni, gattunooɗo sud-
daare e yeeso muuɗum taa
Israa'iilankooɓe keddoo ina
ndaara fay darja nyifoowo
oon faa timma.
14 Ammaa miilooji ɓerɗe
maɓɓe ina njoori. Sabo faa
hannden nde ɓe njanngata
amaana kiiɗɗo oon fu, sud-
daare ndeen ina heddii e
geese maɓɓe. Nde huncaaka
tafon, sabo wo ley kawtal
Almasiihu tan nde huncetee.
15 Goonga, faa warde han-
nden, si Tawreeta Muusaa
janngaama fu, suddaare
ndeen ina heddii ina suddi
ɓerɗe maɓɓe.
16 Ammaa si neɗɗo wartii
to Joomiraaɗo fu, suddaare
ndeen huncete e ɓernde
muuɗum.
17 Wooɗi, Joomiraaɗo kam
woni Ruuhu. To Ruuhu
Joomiraaɗo woni fuu, ɗoon
ndimaaku du woni.
18 Enen ɓe geese muɓɓen
cudditaa ɓeen fuu, eɗen tiima
darja Joomiraaɗo hono ley
daandorgal, ina yaynana
en. Imo waylita en faa
nannden e makko tagaadi,
darja makko ina ɓeydana en
yahude yeeso. Ɗum woni
golle Joomiraaɗo, laatiiɗo
Ruuhu oon.

4

Haala jawdi ley looɗe

1 Laamɗo hokki min gol-
lal ngaal saabe yurmeende
muuɗum. Ndelle, min tam-
pataa.
2 Min calake kulle cuuɗiiɗe
cemtinooje. Min kiilataa
yimɓe, min mbaylitataa
konngol Laamɗo. Ko min
ngaɗata dey, miɗen ɓangina
goonga yeeso Laamɗo, faa
mono fuu annditira e ɓernde
mum fuu wo min goon-
galaaɓe.
3 De si Kabaaru Lobbo mo
min mbaajii oon suuɗaama
fu, wo halkooɓe tan o
suuɗantee.
4 Been le, ɓe ngalaa
goonɗinal, sabo Ibiliisa
wumnii hakkillooji maɓɓe
taa nji'a annoora Kabaaru
Lobbo. Kabaaru oon na
holla darja Almasiihu jogiiɗo
tagaadi Laamɗo.
5 Sabo wanaa haala amin
min mbaajotoo, ammaa
wo haala Iisaa Almasiihu,
Joomiraaɗo meeɗen oon
min mbaajotoo. Ko min

mbi'ata e dow ko'e amin tan,
min maccuɓe moodon saabe
makko.
6 Sabo Laamdo wi'ii: «an-
noora yaynu e ley nimre.»
Kam yaynini annoora
muudum e ley ɓerde amin,
faa anndina min darja
muudum jaynoowo, gondo e
yeeso Almasiihu.
7 Anndude darja oon
laatanake min jawdi kor-
sundi, ammaa miden njogorii
ndi e ley amin hono no
ley loode loope, faa anndee
baawde mawde de wo to
Laamdo yuuri, wanaa to
amin.
8 Miden ɓillee e huunde
fuu, ammaa min pusaay.
Miden ngoni e wemmbere
wakkati fuu, ammaa min
tayaay jikke.
9 Miden torree, ammaa
Laamdo yoppaay min. Miden
paddee e leydi, ammaa min
kalkaaka.
10 Wakkati fuu, maayde
Iisaa ina woni e ɓalli amin,
faa nguurndam Iisaa du yi'ee
e ley majji.
11 Si goonga, fay si miden
mbuuri, miden nesa maayde
wakkati fuu saabe Iisaa, faa
nguurndam Iisaa du yi'ee e
terde amin maayooje deen.
12 Ndelle, maayde na golla
ley amin, de nguurndam na
golla ley moodon.
13 Ina winndaa: «Mi
goondinii, duum wadi de
mbaajiimi.»* Minen du min
goondinirii hono noon, duum
wadi de miden mbaajoo.
14 Sabo miden anndi
iirtindo Joomiraado meeden
Iisaa e maayde oon iirtindi-
nan min e Iisaa minen du, de
wadda min yeeso muudum,
minen e moodon fuu.
15 Ko hewti min fuu wo
saabe moodon faa moyyere
Laamdo yottoo yimɓe
heewɓe. Hono noon yimɓe
heewɓe njettirta Laamdo faa
Laamdo ɓeyda teddineede.

*Haala teddeengal duumi-
ingal*

16 Ɗum wadi de min tam-
pataa. Fay si terde amin deen
na kalka, yonkiiji amin diin
ina keydintinee nyannde fuu.
17 Sabo torraaji di min
torretee diin ina kuyfiti, ina
paltoo law. De di cegilanto
min teddeengal manngal
ngal timmataa, ɓurngal
torraaji diin abada.
18 Ndelle min taykataako
ko yi'etee, wo ko yi'ataake
min taykotoo. Sabo ko yi'etee
duum faltoto, ammaa ko
yi'ataake duum, heddoto faa
abada.

5

*Haala suudu wonndu dow
kammu*

1 Eden anndi si terde
meeden laatiide suudu leydi-
iru ndu kodueden e muudum
joonin nduun halkii fu,
Laamdo moyyinanii en suudu
dow kammu ndu junngo
wadaay, heddotoondu faa
abada.
2 Eden uuma ley adunaaru
do, sabo eden keppi naatude
e ley suudu meeden dow
kammu nduun, ɓornorodeen
ndu hono kaddungal kesal.

* **4:13** Jabuura 116.10.

3 Goonga ni, si en ɓornake
ndu fu, en laatataako yonkiiji
ɗi ngalaa ɓalli.
4 Sabo ko ngonɗen ley
suudu ndu tafon, eɗen uuma
saabe tiiɗallaaji. Woodi,
wanaa hono eɗen njiɗi
laataade ɓortiiɓe, ammaa
eɗen njiɗi ɓornaade ɓalli kesi
dow kiiɗɗi, faa nguurndam
moɗa ko halkata ley meeɗen.
5 Wo Laamɗo kam segilanii
en ɗum, hokki en Ruuhu
muuɗum laatoo maande
laaɓinanoore en moyyereeji
garooji.
6 Ndelle, eɗen njogii ɓerɗe
pukkiiɗe wakkati fuu. Eɗen
anndi sini eɗen keddii e ɓalli
gondi ley adunaaru ɗiin, eɗen
mboɗɗi to Joomiraaɗo tafon.
7 Sabo wo e goondinal mbu-
urdeten, wanaa e ko njiireten
gite.
8 Ndelle eɗen njogii ɓerɗe
pukkiiɗe, de ko ɓurani en ni,
eggen e ɓalli ɗi faa njooɗoɗen
to Joomiraaɗo.
9 Ammaa ko ɓurɗen filaade
fu, wo waɗude ko welata mo,
heddaade ley ɓanndu ndu
naa wurtaade e mayru fuu
gootum.
10 Sabo ina tilsi en fuu
ndaroɗen yeeso Almasiihu
faa careɗen, faa mono fuu
heɓa mbarjaari golleeji
muuɗum gaɗooji e ɓanndu
ndu, nde wo ko woodi naa ko
boni.

Haala dewral hakkunde yimɓe e Laamɗo

11 Ndelle, ko min anndi no
Joomiraaɗo huldetee ɗuum,
min piloto heɓude hakkillooji
yimɓe. Laamɗo ina anndi
min. Miɗo hoolii on onon du,
on annditii min e ley miilooji
ɓerɗe mooɗon.
12 Min kaalantaa on
kabaaru amin lobbo
katin. Ammaa miɗen piloo
hokkude on daliili no man-
toroɗon min, faa keɓon ko
njaaboɗon mantortooɓe ko
yi'etee tan, wanaa ko woni
ley ɓernde.
13 Si min njogoraama hono
min haaŋaaɓe, wo ɗum saabe
Laamɗo. Si min njogoraama
min jom'en hakkillo du, wo
ɗum saabe mooɗon.
14 Njinngu Almasiihu na
dawrana min, sabo min tan-
nyorii, gooto maayanii yimɓe
fuu, ndelle yimɓe fuu laatii
maayɓe.
15 O maayanii yimɓe fuu,
faa wuurɓe ɓeen cela wu-
urande ko'e muɓɓen, am-
maa mbuurana maayanɗo
ɗum'en de iirtanii ɗum'en
oon.
16 Ndelle, gilla joonin,
walaa fuu mo min ndaar-
data hono no ɓiɓɓe-Aadama
ndaardata woɓɓe. Fay si
miɗen ndaardunoo Almasi-
ihu hono no ɓiɓɓe-Aadama
ndaardata ɗum, min celii
ndaardude ɗum noon.
17 Neɗɗo fuu kawtuɗo e
Almasiihu, tagitaama tagu
keso. Ko hiiɗɗi ɗuum faltake.
Ndaar, fuu heyɗintinaama!
18 Ɗum fuu to Laamɗo yuuri.
Kam nuli Almasiihu faa
rewrintina en e muuɗum, de
halfini min golle rewrintinde
yimɓe e muuɗum.
19 Ɗum woni, Laamɗo
wonnoo e ley Almasiihu faa
rewrintina yimɓe adunaaru
e muuɗum. O hiisaaki hak-
keeji muɓɓen katin. O halfini
min du kabaaru rewrintingol

ngool.
20 Woodi ndelle, min
daraniiɓe Almasiihu, ina
nanndi hono Laamdo ina
haalda kunndude amin faa
nodda yimɓe to muudum.
Miden nyaagoo on e innde Al-
masiihu: ngartee to Laamdo!
21 Almasiihu wadaay hakke
abada. Ammaa Laamdo
yowi hakkeeji meeden fuu
dow makko, faa kawtal
meeden e Almasiihu wada en
fonnditiiɓe yeeso Laamdo.

6

No Pool'en ngolliranta Laamdo

1 Minen, saabe min golli-
dooɓe e Laamdo, miden nyaa-
goo on taa accon moyyere
Laamdo nde keɓdon ndeen
laatanoo on ɓolum.
2 Sabo o wi'ii:
«Wakkati lobbo kettindani-
maami,
nyalaande kisindam
mballumaami.»*
Ndaar, joonin jaati woni
wakkati lobbo oon, joonin
woni nyalaande kisindam.
3 Min ngadataa fay huunde ko
fergata yimɓe, faa taa feloore
tawee e golle amin.
4 Ammaa e huunde fuu,
miden kolla min gollanooɓe
Laamdo goongalaaɓe, ley tin-
nitaare mawnde, ley torraaji,
ley sayya, ley ɓillaare,
5 ley piide, ley kasu, ley
muurtere, ley tampiri, ley
rafi doyngol, ley rafo.
6 Miden kolla min gollooɓe
goongalaaɓe ley laaɓal amin,
ley anndal amin, ley mun-
yal amin, ley moyyuki amin.
Miden ngoodi Ruuhu Ceniido,
miden ngoodi njinngu ngu
waldaa e naafikaaku.
7 Miden kaala goonga, miden
ngoodi baawde Laamdo.
Juude amin nane e nyaame
fuu na tiigii kaɓitirde fonndi-
taare.
8 Miden kolla min gollanooɓe
Laamdo ley teddeengal e ley
koyeendam, ley ko yimɓe
mbuykata min e ko njettata
min, ley ko min ndaardetee
hono majjinooɓe tawee min
goongalaaɓe.
9 Miden kolla dum ley ko min
ndaardetee min anndaaka
tawee min anndaaɓe, ley
ko min ndaardetee min
maayooɓe, de inani min,
miden mbuuri. Miden
ndaardee min jukkaaɓe
tawee min mbaraaka.
10 Miden ndaardee min
suniiɓe tawee min seyiiɓe
wakkati fuu. Miden
ndaardee min talkaaɓe
tawee miden ngada heewɓe
joomiraaɓe jawdi. Miden
ndaardee min ngalaa fay
huunde tawee miden njogii
huunde fuu.
11 Korintunkooɓe, min
kaaldanii on laaɓal reedu,
min njaajinanii on ɓerde
amin.
12 Minen, min paadinanaay
on ɓerde amin, ammaa onon
kaa on paadinanii min ɓerde
moodon.
13 Mido haalda e moodon
hono wo on ɓikkoy am:
ngadanee min no min
ngadirani on - njaajinanee
min ɓerde moodon!

No neddo laatorii suudu Laamdo buurdo

* **6:2** Esaaya 49.8.

14 Taa kaɓɓunduron e ɓe
ngoondinaay. Yalla ko fon-
nditii na waawi hawritinde
e ko oonyii naa? Yalla an-
noora na waawi hawritinde e
nimre naa?
15 Yalla Almasiihu na
waawi hawritinde e Ibiliisa
naa? Yalla goondindo na
waawi hawritinde e mo
goondinaay naa?
16 Yalla amaana ina woodi
hakkunde suudu Laamdo e
tooruuji naa? Paamee, enen
ngoni suudu Laamdo buurdo
oon. Sabo Laamdo wi'ii:
«Mi hodidan e maɓɓe,
mi yaada e maɓɓe,
mi laatoo Laamdo maɓɓe,
kamɓe du, ɓe laatoo
yimɓe am.»†
17 Ɗum wadi de Joomiraado
wi'i:
«Ɗuwee hakkunde maɓɓe!
Ceedee e maɓɓe!
Taa meemee ko tuuni!
Ndeen, mi jaɓɓoto on.‡
18 Mi laatanto on baaba,
onon du, on laatanto kam
ɓiɓɓe worɓe e rewɓe.
Noon Joomiraado jom
baawde fuu wi'i.»§

7

1 Ndelle sakiraaɓe horsuɓe,
saabe en ngadanaama
amaanaaji diin fu, laaɓinen
ko'e meeden e ko tuuninta
ɓalli men e yonkiiji men fuu.
Tabintinen senaare men e ley
kulol Laamdo.

Haala mettorgal e seyo

2 Omtanee min ɓerde
moodon! Min toonyaaki fay
gooto, min mbonnanaay fay
gooto, min nyaamaay jawdi
fay gooto.
3 Mi haaldaay dum faa
laatanoo on jukkungo. Sabo
mi haaliino gilla naanen:
ɓerde amin na korsini on
sanne, faa maayden naa
mbuurden.
4 Mido hoolii on faa woodi.
Mido mantoroo on sanne.
Bernde am sellinaama faa
heewi, mido heewi seyo du
e ley torraaji amin fuu.
5 Si goonga, fay nde min
njottinoo leydi Makedoniya
ndeen, min powtinaaki fey.
Torraaji tan min nji'i. Miden
ngondi e luural yaasiyal, e
kulol ley ɓerde.
6 Ammaa Laamdo celli-
noowo ɓerde suniiɓe oon,
sellinirii ɓerde amin e garol
Tiitu.
7 Wanaa garol makko
tan sellini ɓerde amin. Ko
cellindon ɓernde makko
duum sellinii hakkillooji
amin. O haalanii min no
njidirdon yi'ude kam sanne,
e no cunoridon ko wadunoo,
e no tinnoridon e jinngande
kam. Ɗum fuu ɓeydii seyo
am.
8 Si ɓataaki am kiin met-
tiino on, mi mimsitataa ko
mbinndumi ki. Goonga ni,
mido mimsitinnoo, sabo mi
yi'ii ɓataaki kiin mettiino on,
fay si wo haddi wakkati seeda
tan.
9 Joonin kaa mido seyii, de
wanaa saabe ko mettadon
duum, ammaa ko mettadon
de tuubudon. Sabo mettorgal
ngal maatudon ngaal, iri
maggal hawri e muuyde
Laamdo. Hono noon, walaa
ko min mbonnannoo on.
10 Sabo mettorgal kawroowal

† **6:16** Lewinkooɓe 26.11-12, Esekiyel 37.27. ‡ **6:17** Esaaya 52.11. § **6:18** 2 Samuwiila 7.14, Esaaya 43.6.

e muuyɗe Laamɗo ina waɗa
faa neɗɗo tuuba, de hisa,
mimsugol du fuu walaa e
majjum. Ammaa mettor-
gal adunaaru, wo maayde
waɗata.
11 Ndaaree mettorgal
kawroowal e muuyɗe
Laamɗo ngaal, ko waɗi e
mooɗon: ngal waɗii faa
ciinuɗon, faa du piliɗon
laamnude ko'e mooɗon. Ngal
waɗii faa mettaɗon e ko
boni, faa du kuluɗon. Ngal
waddanii on yeeweede kam,
ngal waddanii on tinnaare.
Ngal wallii on jukkaade ko
boni. E huunde fuu on kollii
oɗon laaɓi e kabaaru oon.
12 Ndelle si mi winndanii
on fu, ɗum wanaa saabe
toonyiiɗo, wanaa saabe
toonyaaɗo du. Ammaa wo
faa ɓanginaneɗon ciinal
ngal njoganiɗon min yeeso
Laamɗo.
13 Ɓerɗe amin mbaaltorake
saabe majjum.

Wooɗi, e dow waaltagol
ɓerɗe amin du min keɓii
seyo. Goonga ni, Tiitu seynii
min sanne, sabo seyniraama
ko mbaaltinɗon ɓernde
muuɗum.
14 Si mi mantorake on
seeɗa yeeso makko du, on
cemtinaay kam. Ammaa no
min kaaldirani on goonga e
huunde fuu ni, hono noon ko
min mantorii on yeeso Tiitu
ɗuum du laatorii goonga.
15 Njinngu ɓernde makko
ina ɓeydoo nde o miilotoo no
ɗowtoraniɗon haala makko
on fuu, e no njaɓɓoriɗon mo
kulol e diwngol.
16 Miɗo seyii ko mbaawumi
hoolaade on ley huunde fuu.

8

Haala wallugol seniiɓe wonɓe Urusaliima

1 Sakiraaɓe, miɗen njiɗi
anndinde on moyyere nde
Laamɗo hokki kawrite
goonɗinɓe Iisaa gonɗe leydi
Makedoniya ɗeen.
2 Ɓe ndaartindoraama
torraaji cattuɗi, ammaa no
seyo maɓɓe heewri noon
waddanii ɓe hokkitirde ko
heewi, fay si iɓe ngoni e
talkaaku cattungu.
3 Miɗo seedanoo ɓe: ɓe
kokkitirii ko ɓe mbaawi fuu,
fay ko ɓuri baawɗe maɓɓe.
Yardaamuye ɓe kokkiri.
4 Ɓe eeli min sanne ɓe keɓa
laawol ɓe kawta e woɓɓe
faa ɓe mballa seniiɓe wonɓe
Urusaliima.
5 Ɓe ngaɗii ko ɓuri miilo
amin. Sabo ɓe artii, ɓe kokki
ko'e maɓɓe Joomiraaɗo, de
ɓe kokkiri min ko'e maɓɓe
minen du saabe muuyɗe
Laamɗo.
6 Ɗum waɗi de min ŋaarii Ti-
itu walla on njottinon dokkal
ngaal no puɗɗirnoɗon ngal
ni.
7 On joomiraaɓe jawdi e hu-
unde fuu – goonɗinal e waaju
e anndal, oɗon njogii tin-
naare dow huunde fuu, oɗon
korsini min du. Tinnoɗon
faa ngaɗon kabaaru moyyere
ndeen faa wooɗa du.
8 Ko mbiimi ɗuum wanaa
yamiroore. Ammaa, miɗo
haalana on tinnaare woɓɓe
faa hokka on laawol hollude
njinngu mooɗon ina selli.
9 Sabo oɗon anndi moyyere
Joomiraaɗo meeɗen Iisaa
Almasiihu: kam jom jawdi
oon, waɗii hoore muuɗum

talkaajo saabe moodon faa laatorodon joomiraaɓe jawdi talkaaku muudum nguun.

10 Mido haalana on ko woni miilo am, woodi wo ko nafata on du. Gilla rawanin onon artii filaade wallude seniiɓe ɓeen, onon artii fuddude ballal ngaal du.

11 Joonin kaa, kiɓɓinee dum. No anniyiridon fiyude dabare oon ni, anniyorodon noon yottinde dum du. Kokkiron haddi baawde moodon.

12 Sabo si neddo anniyake wadude moyyere fu, dokkal ngaal ina weli Laamdo fodde baawde kokkoowo oon. Laamdo yamataa neddo ko walaa.

13 Mi wi'aay naaton e ɓillaare faa ɓilliton woɓɓe ɓeen, de yimɓe fuu laatoo fotuɓe ni.

14 No tawradon joonin e keewal moodon ni, odon mbaawi wallude wonɓe ley baasal muɓɓen. Caggal joonin, si tawii onon odon ngoni ley baasal fu, kamɓe e keewal maɓɓe, iɓe mbaawi wallude on. Hono noon yimɓe potirta,

15 no winndiraa ni:

«Kawrundurdo ko heewi oon
faltaaki ko haajaa,
kawrundurdo ko famdi oon
du nyakiraaka.»*

Kabaaru Tiitu e yaadiraaɓe muudum

16 Jettooje ngoodanii Laamdo gattudo e ɓernde Tiitu tinnaare wallude on hono nde min njoganii on ndeen.

17 Wanaa saabe min nyaagake dum tan wadi de jaɓi yahude to moodon. Wo tinnaare muudum wadi de anniyii yahude to moodon.

18 Mideen nulda mo, kanko e sakiike meeden jetteteedo e kawrite goondinɓe fuu saabe waajagol muudum Kabaaru Lobbo oon.

19 Wanaa dum tan, kawrite goondinɓe deen cuɓii mo o yaada e amin, faa min njaara dokkal ngaal Urusaliima. Mideen ndaranoo moyyere ndeen faa dum teddina Joomiraado, dum holla anniya amin lobbo du.

20 Mideen ngada ko min mbaawi fuu taa min keɓa feloore e jawdi keewndi ndi min ndaranii ndiin.

21 Sabo mideen piloo wadude ko woodi, de wanaa yeeso Joomiraado tan, ammaa yeeso yimɓe du.

22 Mideen nula sakiike meeden goddo yaada e maɓɓe mo min taykitii tinnaare muudum wakkatiiji keewdi e kulle keewde. Joonin o ɓuri tinnaade sanne e wallude saabe hoolaare mawnde nde o joganii on ndeen.

23 Tiitu du wo kawtudo e am, gollidoowo am saabe moodon. Sakiraaɓe meeden yaadiraaɓe makko ɓeen wo nulaaɓe kawrite goondinɓe deen, Almasiihu na teddiniree saabe maɓɓe.

24 Woodi ndelle, kollee ɓe njinngu moodon. Hono nii laaɓinirton kawrite goondinɓe fuu mideen njogii daliili mantoraade on.

9

No Laamdo yidiri

* **8:15** Wurtagol 16.18.

kokkiroowo seyo

1 Walaa ko mi winndana on
dow wallugol seniiɓe wonɓe
Urusaliima ɓeen.
2 Sabo miɗo anndi on
muuyii wallude ɓe sanne.
Mi mantorake on ɗum yeeso
Makedoniyankooɓe, mbi-
imi ɓe onon yimɓe Akaya,
on cegilake wallude gilla
rawanin. Tinnaare mooɗon
dow mballa oon umminii
anniya ko ɓuri heewude e
maɓɓe du.
3 De miɗo nela to mooɗon
sakiraaɓe ɓeen taa ko min
mantorii on ɗuum laatoo
ɓolum, ammaa tawee oɗon
cegilii hono no mbiirumi ni.
4 Si wanaa noon fu, si
yimɓe Makedoniya ngardii
e amin to mooɗon de tawi
on cegilanaaki wallude, min
cemtan ko min koolii on,
onon du on cemtan.
5 Ɗum le, ko nji'umi dey,
ina tilsi mi ŋaaroo sakiraaɓe
ɓeen artoo kam to mooɗon,
ndaranoo ballal ngal aadiɗon
waɗude ngaal. Ndeen si
mi warii fu, mi tawan ingal
hawriti, ngal laatii ballal
yardaamuye ɓernde, tawee
wanaa doole.
6 Inan ko njiɗumi paamon:
aawuɗo seeɗa, seeɗa tayata.
Aawuɗo ko heewi, ko heewi
tayata.
7 Mono fuu hokka ko an-
niyii e ɓernde muuɗum, tawa
wanaa e mettorgal, wanaa e
doole. Sabo Laamɗo ina yiɗi
kokkiroowo seyo.
8 Laamɗo ina waawi heb-
binande on siyiiji moyyere
fuu. Hono noon keɓiron ko
heyata on wakkati fuu e ley
huunde fuu, faa keddoroɗon
ko heewi saabe gollal lobbal
fuu.
9 Wo hono noon winndi-
raa:
«Imo saaka moyyere makko e
ley talka'en,
gollal makko moyyungal
duumoto faa abada.»*
10 Laamɗo ina hokka aa-
woowo aawdi, ina hokka
yimɓe nyaamdu faa neemina
ɗum'en du. Hono noon o
hokkiran on aawdi keyoori
on onon du. O funnan ndi
faa ɗuuɗa. Ndeen moyyere
mooɗon riman faa heewa.
11 Noon du keɓal mon
ɓeydorto e huunde fuu, faa
mbaawon hokkirde yardaa-
muye wakkati fuu. Ndeen
heewɓe njettan Laamɗo
saabe ballal mon ngal min
njaaranta ɓe.
12 Sabo ballal ngaal, wanaa
ngal humtanan haaju seniiɓe
ɓeen tan, ammaa ingal
waddana heewɓe yettude
Laamɗo du.
13 Si ɓe ndaarii ballal mooɗon
ngaal, ɓe teddinan Laamɗo
saabe ɗowtaare mooɗon hol-
loore seedaaku mon Kabaaru
Lobbo haala Almasiihu. Ɓe
teddinan mo du saabe ko
peccirɗon barkeeji mon e
yardaamuye faa kokkon ɓe,
kamɓe e yimɓe fuu.
14 Ɓe kolliran korsa maɓɓe to
mooɗon e du'aawuuji ɗi ɓe
ndu'antoo on saabe moyyere
mawnde nde Laamɗo waɗani
on ndeen.
15 Jettooje ngoodanii Laamɗo
saabe dokkal muuɗum ngal
waawaa sifeede!

10

No Pool jaaborii feluɓe

* **9:9** Jabuura 112.9.

ɗum

1 Miin Pool, bi'eteeɗo
wo lokkaajo si miɗo woni
hakkunde mooɗon de wo
cuusuɗo si na woɗɗii on oon,
miɗo waajoroo on heese e
moyyuki Almasiihu,
2 miɗo nyaagoo on: taa
ngaɗee faa mi suusa hollude
on semmbe nde ngarumi to
mooɗon. Sabo miɗo heɗii
faa mi holla woɓɓe semmbe
am, wi'ooɓe miɗen ngollana
muuyɗe tomottaaku ɓeen.
3 Goonga, min ɓiɓɓe-
Aadama tan, ammaa no min
kaɓirtee ni wanaa no ɓiɓɓe-
Aadama kaɓirtee.
4 Sabo kaɓitirɗe ɗe min
kaɓirtee ɗeen nganaa ɗe ɓii-
Aadama. Ɓaawɗe majje wo
to Laamɗo yuuri faa ɗe kalka
nokkuuje cemmbiɗinɗe. Wo
nii min kalkirta miilooji
bonɗi,
5 miɗen keɓa jaalorgal dow
mawnitaare fuu haɗoore
yimɓe anndude Laamɗo.
Wooɗi du, miɗen nannga
miilooji muɓɓen fuu, miɗen
njaara ɗi faa ɗi ɗowtanoo
Almasiihu.
6 Si ɗowtaare mooɗon
hiɓɓii fu, miɗen cegilanii
jukkaade neɗɗo fuu mo
ɗowtaaki.
7 Ndaaree kulle ɗeen no
ngorri ni – si goɗɗo mooɗon
hiisake hoorem wo neɗɗo
Almasiihu fu, inan ko haani
miccitaade: no Almasiihu
jeyri ɗum fu, noon du o jeyri
min, minen du.
8 Fay si mantoriimi baawɗe
am faa faltii seeɗa, ɗum
semtintaa kam. Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa hokkii min
baawɗe ɗe faa min cemm-
binɗina goonɗinal mon,
wanaa faa min kalka ngal.
9 Mi yiɗaa miiloɗon hono
miɗo filoo hulɓinde on e
ɓataakiiji am.
10 Sabo ina wi'ee ɓataakiiji
am ɗiin ina nyaaɗi, ina njogii
semmbe, ammaa si miɗo
woni hakkunde mooɗon,
miɗo lokkiɗi, haala am ina
yawnii.
11 Neɗɗo fuu bi'oowo hono
noon, faama ko min mbinn-
data si miɗen mboɗɗi on fu,
ɗuum min ngollata si miɗen
ngondi e mooɗon du.
12 Min cuusaa fonndude
ko'e amin e jinnganooɓe
ko'e muɓɓen ɓeen. Min
nanndaa e maɓɓe du. Kamɓe,
iɓe ponnda ko'e maɓɓe e
ponndirgal maɓɓe. Ko ɓe
nanndinta ko'e maɓɓe e
maɓɓe tan ɗuum, ina holla ɓe
ngalaa hakkillo.
13 Minen kaa, min man-
tataako faa faltoo keerol.
Miɗen kaaɗa keerol gollal
ngal Laamɗo halfini min
ngaal, de onon du ley maggal
ngonɗon.
14 Ko min njottotoo to
mooɗon ɗuum, min pal-
tataako keerol golle amin.
Sabo si goonga, wo minen
artii waddude to mooɗon
Kabaaru Almasiihu Lobbo
oon.
15 Min mantortaako golle
woɓɓe ɗe ngalanaa min. Am-
maa ko goonɗinal mooɗon
ɓeydotoo ɗuum, miɗen
njikka golle amin ɓeydorto
noon hakkunde mooɗon faa
heewa, tawee min paltaaki
ko Laamɗo halfini min.
16 Nii waɗata de min keɓa
no min mbaajoroo Kabaaru

Lobbo e nokkuuje gondɗe caggal moodɔn, min kaajaaka mantoraade golleeji ɗi woɓɓe ngaɗi ley gese muɓɓen.

17 Ina winndaa: «Mantotoodɔ fuu, mantoroo ko Joomiraaɗo golli.»*

18 Sabo wanaa jinnganoowo hoore muuɗum woni jaɓaaɗo, ammaa jaɓaaɗo woni mo Joomiraaɗo jinngani.

11

No Pool feliri nulaaɓe fewreeɓe

1 Joonin kaa miɗo yiɗi munyanon kam faa mi haalda e moodɔn puuyndam seeɗa. Si goonga, munyanee kam.

2 Miɗo joganii on kiram yuuruɗam to Laamɗo, sabo mi haɓɓii dewgal moodɔn e gorko gooto, ɗum woni Almasiihu. Miɗo yiɗi yaarude on to makko hono surbaajo laaɓuɗo.

3 Ammaa miɗo hula taa hakkillooji moodɔn mbonnee, nanndon e Hawwaa mo mboddi yoyundi hiili oon, de celon jokkude Almasiihu e laaɓal e ɓernde wootere.

4 Miɗo hula ɗum, sabo si goɗɗo warii, waajake on Iisaa goɗɗo mo waldaa e mo min mbaajii on oon, oɗon njaɓana ɗum law. Si on keɓii ruuhu goɗɗo naa kabaaru lobbo mo waldaa e mo keɓunoɗon e amin oon, oɗon njaɓana ɗum du.

5 De miɗo miiloo nulaaɓe moodɔn haliiɓe ɓeen, walaa fuu ko ɓurdi kam.

6 Ina waawi tawa mi wanaa baawɗo haala, ammaa mi wanaa baasuɗo anndal. Wakkati fuu min kollii on ɗum faa laaɓi e ley huunde fuu.

7 Mi haalanii on Kabaaru Laamɗo Lobbo ɓolum. Mi leeyinii hoore am saabe teddinde on. Yalla mi woofii e ley majjum naa?

8 Mi jaɓii ko mbuurdammi e kawrite goondinɓe goɗɗe. Mi teetirii ɗe ni, faa mi gollana on.

9 Nde ngonnoomi to moodɔn tawi miɗo woodi haaju ndeen, mi yowaaki e dow fay gooto moodɔn. Sabo sakiraaɓe yuuruɓe Makedoniya ɓeen ngaddanii kam ko nyakannoo kam ɗuum. Mi jogake hoore am taa mi laatanoo on donngal. Noon worri faa hannden du.

10 Wo goonga Almasiihu gondo e am oon kaalanammi on: ley leydi Akaya fuu fay gooto waawaa haɗude kam mantoraade ko mi laatanaaki on donngal ɗuum.

11 Yalla miɗo haalira noon sabo mi yiɗaa on naa? Laamɗo ina anndi miɗo yiɗi on!

12 Ko ngaɗammi ɗuum, mi heddoto e waɗude ɗum, faa mi haɗa mantortooɓe wo nulaaɓe ɓeen laawol wi'ude iɓe ngollira hono amin.

13 Ɓeen wo nulaaɓe fewreeɓe, wo gollooɓe jambotooɓe, iɓe nanndina ko'e maɓɓe hono wo ɓe nulaaɓe Almasiihu.

14 Ɗum haaynaaki, sabo fay Seyɗaani ina nanndina hoore

* **10:17** Yeremiya 9.23.

mum hono wo maleyka jom annoora.
15 Ndelle haaynaaki du si gollanooɓe Seyɗaani ina nanndina ko'e muɓɓen hono wo gollanooɓe fonnditaare. Ammaa jukkungo maɓɓe fotan e golle maɓɓe.

Haala torraaji kewtiiɗi Pool

16 Miɗo wi'a on katin: taa fay gooto moodon nanngira kam puuyɗo. Ammaa fay si oɗon tiigorii kam puuyɗo du, njaɓon kam faa miin du mi mantoo seeɗa.
17 Ko mantortoomi ɗuum, wanaa hono Joomiraaɗo muuyi mi haalira noon. Iɗum nanndi hono puuyndam ni, de na yaada e tannyoral miɗo woodi goonga.
18 Heewɓe ina mantoroo kulle adunaaru. Woodi, miin du, miɗo waawi mantoraade noon.
19 Oɗon tiigorii ko'e mon wo on jom'en hakkillo. Hasii hakkillo mon saabii de munyanɗon fuuyɓe ɓeen hono iɓe mbeli on!
20 Goonga, oɗon munyana nulaaɓe fewreeɓe ɓeen maccindina on, nyaama jawdi moodon, njana on, pamɗina on, peenya on.
21 Miɗo semta wi'ude on minen kaa min ngalaa semmbe waɗude hono noon.

Tawi le, si goɗɗo suusii mantoraade huunde fu, miin du miɗo suusi mantoraade ɗum. De ɗum wo puuyndam kaaldammi ni.
22 Si ɓe Alhuudiyankooɓe, miin du mi Alhuudiyanke. Si ɓe Israa'iilankooɓe, miin du mi Israa'iilanke. Si ɓe yuwdi Ibrahiima, miin du mi yuwdi Ibrahiima.
23 Si ɓe gollanooɓe Almasiihu, miin ɓuri ɓe fuu laataade ɗum – ina haani mi haaldira rafi semteende, hono wo mi kaaŋaaɗo ni! Miin ɓuri ɓe golleeji keewdi, ɓuri ɓe ommbeede ley kasu, ɓuri ɓe fiyeede. Wakkati fuu, miɗo nesa maayde.
24 Kile joy Alhuudiyankooɓe ina piya kam, kilol fuu dorri capanɗe tati e jeenay.
25 Kile tati Romankooɓe ina piya kam cabbi. Mi faddaama kaaye nde wootere. Kile tati laanaaji njoolodii e am ley maayo manngo. Wakkati gomma mi royii jemma e nyalooma ley maayo.
26 Miɗo woni e laawol wakkati fuu. Miɗo farritoo e gooruuji e yanooɓe, miɗo farritoo e lenyol am e lenyi goddi, miɗo farritoo e ley galluuje e ley ladde, miɗo farritoo ley maayo e ley sakiraaɓe fewreeɓe.
27 Mi gollii sanne, faa mi tampii. Jemmaaji keewdi mi ɗaanataako. Wakkatiiji keewdi miɗo yolbi, miɗo ɗomdi, miɗo suumoo, miɗo jaangee, miɗo holi.
28 Mi limtataa ko heddii ɗuum si wanaa huunde wootere: nyannde fuu kabaaru kawrite goondinɓe fuu ina teddi e am, ina kaɓɓi kam hoore.
29 Si goddo lokkiɗii fu, miin du miɗo maata lokkaaku muuɗum. Si goddo fergake du, ina naawa yonki am.
30 Si ina tilsi mi mantoo fu, wo ko hollata lokkaaku am mantortoomi.

31 Jettooje ngoodanii
Laamɗo Baaba Iisaa Joomi-
raaɗo meeɗen faa abada.
Kam anndi mi fenaay.
32 Nde ngonnoomi Damas
ndeen, kananke bi'eteeɗo
Aretas ina joginoo goforneer
gomma. Goforneer oon
joyyini yimɓe faa kayba
ngalluure ndeen faa nannga
kam.
33 Ammaa tummbaami e
ley hanndeere, mburtini-
raami feneetere kokuwol pi-
iliingol ngalluure ndeen, de
njippinaami yaasin mayre.
Noon kisirmi e junngo go-
forneer oon.

12

Haala ko ɓangani Pool ley holleede

1 Ina tilsi mi mantoo fay si
nafataa faa'e. Ɗum e taweede
fuu, mi haalan ko ɓangani
kam, e ko Joomiraaɗo holli
kam ɗuum.
2 Ina foti duuɓi sappo e nay,
gorko gooto mo anndumi,
kawtuɗo e Almasiihu, yeentii
faa dow kammu tataɓu.
Mi anndaa yalla ɓanndu
makko du yeentinaama naa
yeentinaaka. Laamɗo ni
anndi.
3 Miɗo anndi gorko oon
nannaama aljanna. Jonkaa
yalla imo heddorii ɓanndu
makko nduun naa o hed-
doraaki ndu? Mi anndaa,
Laamɗo ni anndi.
4 To aljanna toon o nani
haala ɓurka hakkillo, ka ɓii-
Aadama fotaa haaltude.
5 Kanko mantortoomi, mi
mantortaako hoore am si
wanaa ko hollata lokkaaku
am.
6 Fay si mi muuyiino man-
taade, mi wanaa puuyɗo,
sabo goonga kaalammi.
Ammaa mi waɗataa noon,
taa yimɓe miiloo miɗo ɓuri ko
nji'i e am naa ko naniri kam.
7 Ko kollaami ɗuum ina
ɓuri hakkillo. De taa mi mana
hoore am e majjum, ko nan-
ndi hono gi'al wattaama ley
terɗe am. Ɗum laatanake
kam nelaaɗo Seyɗaani, ina
fiya kam faa taa mi mawni-
too.
8 Kile tati miɗo ŋaaroo
Joomiraaɗo ittana kam ɗum,
9 ammaa o wi'i kam: «Hin-
ney am oon heyii ma, sabo
baawɗe am wo ley lokkaaku
kiɓɓirta.» Ndelle na weli
kam mantoraade lokkaaku
am, faa baawɗe Almasiihu
ɗeen ngonda e am.
10 Ɗum waɗi de miɗo
seyoroo lokkaaku e jennooje
e sayyaaji e torraaji e ɓillaare
fuu saabe Almasiihu. Sabo
nde lokkidimmi fuu, wo
ndeen ngoodumi semmbe.

No Korintunkooɓe kaɓɓiri Pool hoore

11 Jonle, mi laatake hono
puuyɗo, ko mantoriimi noon,
de wo onon ndunyi kam haal-
dude hono ni. Oɗon kaan-
noo jinngande kam, sabo fay
si mi wanaa fay huunde du,
nulaaɓe mooɗon haliiɓe ɓeen
ɓurdaay kam fay seeɗa.
12 Nde ngonnoomi to
mooɗon ndeen, mi gollii
maandeeji kaayniiɗi e kaay-
eefiiji e golleeji ɗi baawɗe. Mi
gollirii ɗum haddi munyal
fuu. Wooɗi, maandeeji ɗiin
fuu na kolla mi nulaaɗo.
13 Ɗume ngaɗanmi kawrite
goonɗinɓe Iisaa goɗɗe ɗeen

ko mi waɗanaay on, si wanaa ko mi yowaaki dow mooɗon ɗuum? Njaafanee kam gacce ɗeen!

14 Joonin, mi segilake faa mi wara to mooɗon nde tataɓerde. Ndeen du mi yowataako e mooɗon, sabo wanaa jawdi mooɗon pilotoomi, wo onon e ko'e mooɗon pilotoomi. Sabo wanaa ɓiɓɓe kaani filanaade saaraaɓe muɓɓen jawdi, wo saaraaɓe kaani filanaade ɓiɓɓe muɓɓen jawdi.

15 Miin le, mi seyorto hokkude on ko njogiimi fuu, fay si wo hoore am du, faa mi walla on. Si mi ɓeydii yiɗude on fu, yalla on ɓuytoto yiɗude kam naa?

16 Ndelle na laaɓani en, mi yowaakino dow mooɗon. Kaa e noon fu, hasii goddo wi'an mi jom yoyre, mi heɓirii on hiila.

17 Yalla fay gooto hakkunde nelaaɓe am ɓe nelumi ɓeen nyaamii jawdi mooɗon naa?

18 Mi nyaagake Tiitu yaha to mooɗon, de nelidinmi ɗum e sakiike meeɗen goddo du. Yalla Tiitu nyaamii jawdi mooɗon naa? Miin e Tiitu, miɗen kawti miilo wooto e laawol gootol.

19 Yalla oɗon miiloo ko ɓooyi wo min laaɓinooɓe ko'e amin yeeso mooɗon naa? Wanaa noon. Wo yeeso Laamɗo ley kawtal amin e Almasiihu min kaaldata. Sakiraaɓe horsuɓe, ko min ngaɗata fu, wo faa semmbinɗina on.

20 Si mi warii to mooɗon fu, miɗo hula taa mi tawra on no mi muuyraay, onon du tawron kam no on muuyraay. Miɗo hula taa mi tawda on e kalala e kiram mbonɗam e tikkere e yidde hoorem tan e nyiŋundural e nyoore e mawninkinaare e muurtere.

21 Si mi wartii to mooɗon fu, miɗo hula taa Laamɗo leeyina kam hakkunde mooɗon, mi mettee saabe heewɓe luttunooɓe ɓe tu-ubaay e golleeji muɓɓen tuunɗi e fijirde muɓɓen e rafi semto muɓɓen.

13

Baynundural

1 Miɗo wara to mooɗon joonin nde tataɓerde. Si mi warii fu, sey «haala fuu daroo dow seedaaku yimɓe ɗiɗo naa tato»* hono no winndiraa ni.

2 Mi haalaniino luttunooɓe nde ngonnoomi to mooɗon ɗiɗaɓerde ndeen, joonin du ko mi walaa to mooɗon ɗuum, inan ko kollanmi ɓe katin kamɓe e heddiiɓe ɓeen fuu: si mi wartii fu, mi yurmataako fay gooto.

3 Noon kolliranmi on baawɗe ɗe piliɗon, sabo oɗon njiɗi heɓude tannyoral yalla Almasiihu kam haalirta hunnduko am. Almasiihu lokkiɗaay ley mooɗon, am-maa ina golla hakkunde mooɗon e semmbe.

4 Goonga du, o tontiraama e leggal palaangal e ley lokkaaku makko, ammaa imo wuurdi baawɗe Laamɗo. E ley kawtal amin e makko, minen du min lokkaaɓe, ammaa min kollan on, miɗen

* **13:1** Fillitagol Tawreeta 19.15.

mbuurda e makko e dow baawɗe Laamɗo.

5 Wo onon e ko'e mooɗon njeyi taykaade ko'e mon faa ndaaron yalla oɗon ngondi e goonɗinal. Onon njeyi ndaartindaade ko'e mon. Si on tawaay Iisaa Almasiihu ina woni e mooɗon fu, on potaay ley ko ndaartindiɗon ɗuum.

6 Ammaa miɗo hoolii on paaman min potii, minen kaa.

7 Miɗen ŋaaroo Laamɗo taa ngaɗon fay huunde ko boni, de wanaa faa holla miɗen ngoni e goonga, ammaa faa ngollon ko moyyi, fay si miɗen ndaardee hono min potaay.

8 Sabo min ngalaa baawɗe faa min kaɗa goonga, ammaa faa min ndaranoo ɗum.

9 Fay si min lokkiɗi de tawi onon kaa oɗon njogii semmbe, miɗen ceyii e majjum. Wo ɗuum min nyaagotoo Laamɗo du, faa laatoɗon hiɓɓuɓe.

10 Saabe ɗum, miɗo winndana on ɗum gilla mi waraay tafon, faa si mi warii to mooɗon fu, taa mi bonnana on e ley baawɗe ɗe Joomiraaɗo hokki kam ɗeen. Laamɗo hokkii kam baawɗe ɗeen faa semmbinɗina on, wanaa faa bonnana on.

11 Wooɗi, ko cakitotoomi wi'ude sakiraaɓe, ceyoɗon. Kegintinee nguurndam mon faa wooɗa, njaɓee waajeede, njogee miilo wooto, mbuuree e jam. Ndeen, Laamɗo jom njinngu e jam wondan e mooɗon.

12 Njowtunduron jowtaali ceniiɗi. Seniiɓe fuu ina njowta on.

13 Hinney Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu e njinngu Laamɗo e kawtal Ruuhu Ceniiɗo ngona e mooɗon, on fuu.

Ɓataaki Pool yaade to Galaatiyankooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin
Pool nulaaɗo. Wanaa yimɓe
nuli kam, baawɗe neɗɗo fuu
nulaay kam. Iisaa Almasiihu
jaati nuli kam, kam e Laamɗo
Baaba meeɗen ummintinɗo
mo e maayde oon.
2 Miin e sakiraaɓe wonduɓe
e am ɓeen fuu, miɗen
mbinnda ɓataaki ki yaade
to mooɗon, onon kawrite
goonɗinɓe Iisaa gonɗe leydi
Galaatiya ɗeen.
3 Wo on keɓu moyyere
e jam to Laamɗo Baaba
meeɗen e Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu.
4 Almasiihu hokkitirii
hoore muuɗum saabe hak-
keeji men, faa danna en
e jamaanu bonɗo o. Nii
o waɗiri muuyɗe Laamɗo
Baaba meeɗen.
5 Wo teddeengal woodan
Laamɗo faa abada abadin!
Aamiina.

Haala kollooha Kabaaru Lobbo wo gooto

6 Ina haaynii kam sanne!
Ɓooyaay faa'e de on puɗɗii
yoppude Laamɗo, noddirɗo
on e moyyere Almasiihu oon,
de njokkuɗon kabaaru goɗɗo.
7 Paamon: kabaaru lobbo
goɗɗo fuu walaa, de woɓɓe
ina mbemmba on, ina njiɗi
waylitinde Kabaaru Lobbo
haala Almasiihu oon.
8 De si neɗɗo waajake on
ko seedi e Kabaaru Lobbo mo
min mbaajii on oon, fay si wo
minen, naa maleyka yuuruɗo
dow kammu, wo kuddi wonu
e joomum.
9 Min kaalaniino on ɗum,
joonin du miɗo haaltana
on: si neɗɗo waajake on ko
seedi e Kabaaru Lobbo mo
keɓɗon oon, wo kuddi wonu
e muuɗum.
10 Ɗum le, yardaamuye
yimɓe pilotoomi naa yardaa-
muye Laamɗo? Yalla ko
welata yimɓe pilotoomi
naa? Si faa joonin wo mi
pilotonooɗo ko welata yimɓe,
mi laatataakono maccuɗo
Almasiihu.

No Pool laatorii nulaaɗo

11 Sakiraaɓe, miɗo yiɗi paa-
mon: Kabaaru Lobbo mo
mbaajotoomi oon, wanaa e
neɗɗo yuuri.
12 Sabo neɗɗo fuu hokkaay
kam ɗum, jannginaay kam
ɗum, wo Iisaa Almasiihu
ɓanginani kam ɗum.
13 On nanii no ngor-
runoomi arande e ley diina
Alhuudiyankooɓe. Mi torririi
kawrital goonɗinɓe Iisaa
ngaal no mbaawrumi fuu, mi
siinii halkude ngal.
14 Miɗo ɓurnoo heewɓe e
waaldeeɓe am jokkuɓe diina
Alhuudiyankooɓe, sabo miɗo
jinnganannoo al'aadaaji
maamiraaɓe amin faa faltii.
15 Ammaa Laamɗo suɓake
kam gilla mi rimaaka, noddi
kam saabe moyyere muuɗum
nde muuynoo ndeen.
16 O ɓanginani kam Ɓiyiiko
faa mi waajoo kabaaru
muuɗum ley lenyi ɗi nganaa
Alhuudiyankooɓe. Wakkati
oon, mi yamaay fay gooto
tindina kam.

17 Mi yahaay Urusaliima to
artiiɓe kam laataade nulaaɓe
ɓeen, ammaa wakkati oon
wo leydi Arabiya njahumi, de
ngartumi Damas.
18 Duuɓi tati caggal ɗuum,
njahumi Urusaliima faa
mi anndundura e Piyeer.
Ngondumi e muuɗum balɗe
sappo e joy.
19 Mi yi'aay nulaaɗo goɗɗo
fuu, si wanaa Yaakuuba
minyoo Iisaa Joomiraaɗo
oon.
20 Ko mbinndanammi on
ɗuum ɗo wo goonga, Laamɗo
na seedii mi fenaay.
21 Caggal ɗuum, njahumi
leydi Siiriya e leydi Silisi.
22 Wakkati oon, tawi
kawrite kaɓɓiiɗe e Almasiihu
gonɗe leydi Yahuudiya ɗeen
njiiraay kam gite muɓɓen
abada.
23 Ɓe nananno tan ina
wi'ee: «Neɗɗo torrannooɗo
en arande oon, ina waajoo
joonin diina ka siinunoo
nyifude kaan.»
24 Ndeen ɓe teddini
Laamɗo saabe am.

2

No nulaaɓe njaɓirani Pool

1 Duuɓi sappo e nay cag-
gal ɗuum, njecciimi katin
Urusaliima, miin e Barnabas.
Tiitu du ina wondi e amin.
2 Laamɗo ɓanginani
kam sanaa mi yaha toon.
Ɗuum waɗi de njahumi,
kawritoymi toon e mawɓe
kawrital goonɗinɓe, miin
tan e maɓɓe. Mi anndinii
ɓe Kabaaru Lobbo mo
mbaajiimi yimɓe ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe oon. Sabo
mi yiɗaa ko ngollunoomi e ko
ngollammi joonin fuu laatoo
ɓolum.
3 Ammaa fay Tiitu jaado
am yuuruɗo Geres oon du,
tilsinaaka taadeede,
4 fay si tawi sakiraaɓe
fewreeɓe coorake e kawrital
goonɗinɓe ngaal. Ko ɓe
pilii dey, wo horude no
ngorruɗen e ndimaaku ngu
keɓɗen e ley kawtal men
e Iisaa Almasiihu, faa ɓe
ngartira en e maccungaaku.
5 Min njaɓanaay ɓe fay
wakkati gooto, faa goonga
Kabaaru Lobbo oon heddoo
saabe mooɗon.
6 Wooɗi, ɓe yimɓe njogorii
wo mawɓe ɓeen, ko ɓe laati-
noo ɗuum, miin kaa, walaa
ko jomi kam e majjum, sabo
Laamɗo ɓurdintaa yimɓe.
Mawɓe ɓeen tilsinanaay min
fay huunde.
7 Ɓe paamii Laamɗo halfini
kam waajaade Kabaaru
Lobbo oon to yimɓe ɓe
nganaa Alhuudiyankooɓe,
hono no halfiniri Piyeer
waajaade Alhuudiyankooɓe
ɓeen ni.
8 Sabo no Laamɗo waɗiri
Piyeer faa laatii nulaaɗo to
Alhuudiyankooɓe noon, o
waɗiri kam miin du nulaaɗo
to lenyi ɗi nganaa Alhu-
udiyankooɓe.
9 Yaakuuba e Piyeer
e Yuhanna, ndaareteeɓe
hono bimmbeeje kawrite
goonɗinɓe teddinaaɗe ɓeen,
nji'ii moyyere nde Laamɗo
hokki kam ndeen. Miin e
Barnabas fuu, ɓe kokkii min
juuɗe faa tabintina kawtal
hakkunde amin. Ɓe paamiri
e amin min njaha to lenyi

ɗi nganaa Alhuudiyankooɓe, kamɓe du ɓe njaha to Alhuudiyankooɓe.

10 Huunde wootere tan ɓe nyaagii min, min miccoo talkaaɓe. Mi tinnake e majjum jaati.

No Pool feliri Piyeer to Antiyoki toon

11 Ammaa nde Piyeer warnoo e wuro Antiyoki fu, mi felii ɗum yeeso yimɓe sabo woofii.

12 Si goonga, fadde nulaaɓe Yaakuuba ɓeen e warude, imo nyaamdannoo e goondinɓe Iisaa ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe. Ammaa nde ɓeen ngarnoo ndeen, o woɗɗii ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen, o seli nyaamdude e muɓɓen, saabe hulude jokkuɓe sariya taadagol ɓeen.

13 Alhuudiyankooɓe goondinɓe Iisaa woɓɓe du tawti mo faa njaari fay Barnabas e naafikaaku muɓɓen.

14 Nde njiinoomi no ɓe ngorri ni dartaaki, iɓe mbosii goonga gondo e Kabaaru Lobbo fu, mbiimi Piyeer yeeso yimɓe fuu: «Aan wo a Alhuudiyanke, de a worraa hono no Alhuudiyankooɓe ngorri ni, no lenyi goɗɗi ɗi ngorri noon ngorruɗaa. Noy mbaawruɗaa tilsinirde yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen sanaa laatoo hono Alhuudiyankooɓe?»

No Laamɗo hisinirta yimɓe saabe goondinal

15 Minen, min yuwdi Alhuudiyankooɓe, min njeyaaka e lenyi goɗɗi bosiiɗi.

16 Tawi le, miɗen anndi neɗɗo ndaardataake ponnditiiɗo saabe jokkugol Tawreeta Muusaa, wo e goondinal muuɗum Iisaa Almasiihu ndaardetee ponnditiiɗo. Ɗum waɗi de minen du, min ngoondinii Iisaa Almasiihu, faa min ndaardee fonnditiiɓe saabe goondinal amin Almasiihu, tawee wanaa jokkugol Tawreeta Muusaa. Sabo fay gooto ndaardataake ponnditiiɗo saabe jokkugol Tawreeta Muusaa.

17 Minen, miɗen piloo ndaardeede fonnditiiɓe saabe kawtal amin e Almasiihu. E ley majjum si min tawaama min luttuɓe minen du, yalla ɗum na holla Almasiihu wo daraniiɗo luttal naa? O wanaa koy!

18 Sabo si mi wi'ii mi nyiɓtoto Tawreeta Muusaa mo liɓunoomi oon, ina holla wo mi luttoowo.

19 Si goonga, miin kaa mi maayanii Tawreeta e sariyaaji muuɗum, kam jaati waɗi ɗum, faa mi wuura e gollande Laamɗo. Mi tontidaama e Iisaa Almasiihu dow leggal palaangal.

20 Mi wuuraa miin e hoore am katin, wo Almasiihu wuuri ley am. Nguurndam neɗɗo ɗam mbuurammi joonin ɗam, e ley goondinal Ɓii Laamɗo mbuurammi ɗam, kanko jiɗɗo kam de hokkitiri hoore muuɗum saabe am oon.

21 Mi huyfintaa moyyere Laamɗo. Sabo si tawii

jokkude Tawreeta oon waɗata neɗɗo ponnditiiɗo fu, Almasiihu maayii ɓolum.

3

Haala jokkude Tawreeta Muusaa naa goondinde Iisaa

1 Hey Galaatiyankooɓe, oɗon pamɗi hakkillo koy! Moy dabii on dabare nde*? On cifanaama faa laaɓi tal no Iisaa Almasiihu tontiraa e leggal palaangal.

2 Njaabee kam ɗum ɗo tan: wo saabe ko njokkuɗon Tawreeta Muusaa keɓirɗon Ruuhu Ceniiɗo oon, naa on keɓirii mo saabe on nanii Kabaaru Lobbo de ngoondinɗon?

3 Ko saabii oɗon pamɗiri ni hakkillo? On puɗɗirii semmbe Ruuhu Laamɗo oon, de joonin kaa oɗon njiɗi timminirde e semmbe terɗe mon naa?

4 Ko hewtii on ɗuum fuu laatake ɓolum naa? Ɗum waawaa laataade ɓolum.

5 Kokkoowo on Ruuhu de na waɗa kaayeefiiji hakkunde mooɗon oon, na waɗa ɗum saabe on nanii Kabaaru Lobbo de ngoondinɗon, wanaa saabe on njokkii Tawreeta o waɗirta ɗum!

6 Ina winndaa: «Ibrahiima goondinii Laamɗo, de Laamɗo hiisorii mo wo o ponnditiiɗo saabe majjum.»†

7 Ndelle anndee: goondinirɓe hono nii, kam'en jaati ngoni ɓuwdi Ibrahiima.

8 Sappaama e ley Binndi, Laamɗo ndaardan yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen fonnditiiɓe saabe goondinal muɓɓen. Ɗum waɗi de Binndi ɗiin kumpiti Ibrahiima kabaaru lobbo oon gilla waɗaay tafon, ɗi mbi'i: «Lenyi ɗiin fuu keɓiran barke saabe maaɗa.»‡

9 Ndelle, goondinɓe fuu keɓan barke no Ibrahiima goondinɗo oon heɓiri barke ni.

10 Ammaa yowuɓe jikke muɓɓen e jokkude Tawreeta Muusaa ɓeen kuddi ina woni dow muɓɓen. Sabo ina winndaa: «Kuddi woodanii neɗɗo fuu mo jokkaay ko woni e dewtere Tawreeta ndeen faa hiɓɓi.»§

11 Tannyoral, fay gooto ndaardataake wo ponnditiiɗo yeeso Laamɗo saabe Tawreeta. Sabo ina winndaa: «Ponnditiiɗo wuurdan goondinal.»*

12 Tawreeta kaa yowaaki e goondinal, sabo ina winndaa: «Gaɗoowo jamirooje Tawreeta, kam wuurdata saabe majje.»†

13 Almasiihu soottitii en e kuddi ndi Tawreeta yowi dow meeɗen ndiin, e ley ko loomtanii en kuddi ndiin. Sabo ina winndaa: «Ɓilaaɗo e leggal palaangal fuu wo kuɗaaɗo.»‡

14 Wo ɗuum Iisaa waɗi faa yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen du keɓa barke mo Ibrahiima heɓi oon saabe Iisaa Almasiihu,

* **3:1** maanaa majjum wo waylitirde hakkillo neɗɗo ndaggadaaku. † **3:6** Fuɗɗoode 15.6. ‡ **3:8** Fuɗɗoode 12.3. § **3:10** Fillitagol Tawreeta 27.26. * **3:11** Habakuk 2.4. † **3:12** Lewinkooɓe 18.5. ‡ **3:13** Fillitagol Tawreeta 21.23.

keɓiren Ruuhu mo Laamɗo aadii hokkude ley goondinal oon.

Haala Tawreeta e amaana

15 Sakiraaɓe, miɗo sifanoo on ko woowi waɗude: si neɗɗo moyyinii talkuru ndongu faa sariya laamu jaɓii ɗum fu, fay gooto mooytataa ɗum, ɓeydataa ɗum fay huunde.

16 Woodi, Laamɗo waɗanii Ibrahiima e yuuruɗo e muuɗum amaanaaji. Binndi ɗiin mbi'aay: «Yuuruɓe e muuɗum» hono wo heewɓe ɗi cappii, wo gooto ni ɗi cappii nde ɗi mbi'unoo: «Yuuruɗo e maaɗa». Oon woni Almasiihu.

17 Inan ko njiɗumi wi-ide ɗuum: amaana mo Laamɗo haɓɓi oon, Tawreeta gardo duuɓi keme nay e capanɗe tati caggal ɗuum oon haɓɓitataa ɗum, bonnataa amaana Laamɗo oon.

18 Sabo si ndongu ngu Laamɗo aadinoo nguun wo dow Tawreeta oon yowinoo, ngu yowaakano dow amaana oon. Ammaa wo saabe amaana Laamɗo hokkiri Ibrahiima ndongu nguun.

19 Ndelle, ɗume Tawreeta Muusaa nafata? O ɓeydaama dow amaana faa o ɓangina hakkeeji fadde yuuruɗo e Ibrahiima podanaaɗo amaana oon e warde. Laamɗo rewnii Tawreeta oon faro maleyka'en de ɓeen kokki curoowo waddana o yimɓe.

20 Curoowo na holla wanaa neɗɗo gooto tan. Laamɗo kaa wo gooto.§

21 Ndelle, Tawreeta oon ina luttunduri e amaanaaji Laamɗo ɗiin naa? Luttun-duraa koy! Sini yamiroore waawnde hokkude yimɓe nguurndam jippinanooma, ndaardeede ponnditiiɗo yuuranno e yamiroore ndeen jaati.

22 Ammaa Binndi ɗiin mbi'ii hakke na dawrana huunde fuu, faa goondinɓe Iisaa Almasiihu ɓeen kokkee ko aadanaa ɗuum saabe goondinal muɓɓen.

23 Fadde wakkati goondinal e warude, en kawjanooma ley hawju Tawreeta faa goondinal ngaal ɓanginaa.

24 Hono noon Tawreeta oon laatorii ɗowoowo en faa wakkati mo Almasiihu wari oon, faa ndaardeɗen fonnditiiɓe saabe goondinal.

25 Joonin ko wakkati goondinal ngaal wari ɗuum, en njaltii e maral ɗowoowo oon.

26 Joonin on fuu wo on ɓiɓɓe Laamɗo saabe goondinal moodon Iisaa Almasiihu.

27 Onon waɗaaɓe batisima ley kawtal Almasiihu on fuu, o laatanake on hono kaddun-gal ngal ɓorniɗon.

28 Ndelle, walaa katin ko senndata Alhuudiyanke e mo wanaa Alhuudiyanke, naa dimo e diimaajo, naa gorko e debbo, sabo on fuu wo on gootum e ley kawtal moodon e Iisaa Almasiihu.

§ **3:20** Curoowo fay gooto naataay e amaana mo Laamɗo hokki Ibrahiima oon.

29 Si tawii Almasiihu jeyi on, wo on yuwdi Ibrahiima, on ndonan ko Laamɗo aadinoo ɗuum.

4

1 Inan ko njiɗumi wi'ude: sini donoowo wo cukalel, walaa fuu ko senndata ɗum e maccuɗo, fay si wo kam jeyi jawdi ndiin fuu.

2 O heddoto ley hawju ndaarooɓe mo e dawranooɓe jawdi makko ɓeen faa sarɗi* mo baabiiko hokki mo oon yottoo.

3 Enen du, nde en sukaaɓe ndeen, wo en maccuɓe tindinooje adunaaru ɗeen.

4 Ammaa nde sarɗi oon yottinoo ndeen, Laamɗo nuli Bajjo muuɗum mo debbo rimi, ɗowtaniiɗo Tawreeta Muusaa,

5 faa o soottita maccuɓe Tawreeta ɓeen, faa keɓen laataade ɓiɓɓe Laamɗo.

6 Saabe wo on ɓiɓɓe Laamɗo du, o nuli Ruuhu Ɓiyiiko oon e ley ɓerɗe meeɗen. Ruuhu oon waɗata de noddiren Laamɗo «Abba».

7 Ndelle, en nganaa maccuɓe katin, wo en ɓiɓɓe! Saabe wo en ɓiɓɓe, Laamɗo du waɗii en ronooɓe ɗum.

No Pool tindiniri Galaatiyankooɓe

8 Nde on anndaano Laamɗo ndeen, oɗon ngonnoo e maral alla'en ɓe nganaa Laamɗo.

9 De joonin kaa ko anndudon Laamɗo ɗuum, naa miɗo haannoo wiide joonin ko Laamɗo anndi on ɗuum: noy mbaawirton yeccaade e tindinooje adunaaru lokkaaje ɗe ngalaa nafaa ɗeen? Ko waɗi de oɗon njiɗi laataade maccuɓe majje katin?

10 Oɗon teddini balɗe goɗɗe e lebbi goɗɗi e wakkatiiji goɗɗi e kitaale goɗɗe.

11 Miɗo hula taa ko ngollanmi on ɗuum fuu laatoo ɓolum.

12 Sakiraaɓe, miɗo nyaagoo on, nga'ee hono am ni. Miin e hoore am, mi laatakeno hono mooɗon. On ngaɗaay kam fuu ko boni.

13 Oɗon anndi rafi cellal waddani kam haalande on aranel fuu Kabaaru Lobbo oon.

14 Nyawu am nguun torrii on, de ɗum fuu e laataade on kuyfinaay kam, on njawaay kam saabe nyawu nguun. Ko ngaɗuɗon dey, on njaɓɓorake kam hono no maleyka Laamɗo ni, naa hono wo mi Iisaa Almasiihu.

15 Wakkati oon, oɗon keewnoo seyo sanne! Miɗo waawi seedanaade on: si oɗon mbaawnoo, on ɗoofanno gite mooɗon kokkon kam. Ndelle noy seyo mooɗon ngoon laatorii joonin?

16 Mi laatake ganyo mooɗon saabe miɗo haalana on goonga naa?

17 Yimɓe ɓeen na njoganii on anniyaaji, ammaa ɗi nganaa lobbi. Ko ɓe njiɗi dey, senndude on e am yalla oɗon ndaranoo ɓe.

18 Sikke walaa, daranaade neɗɗo na woodi si wo faa wooɗa. Katin du tilay ɗum waɗee wakkati fuu, wanaa

* **4:2** ***sarɗi*** wo wakkati podanooɗo.

yeeso am tan.
19 Sukaaɓe am, miɗo
naawee sanne katin saabe
mooɗon hono no ŋatawere ni,
faa tagaadi Almasiihu tawee
e mooɗon.
20 Hey miɗo yiɗi tawdeede
e mooɗon joonin faa mi
heɓa haaldude e mooɗon
ko wanaa no kaalirammi
joonin, sabo kabaaru mon
ina wemmbi kam sanne.

Haala amaana kiiɗɗo e amaana keso

21 Onon yiɗuɓe jokkude
Tawreeta Muusaa, miɗo yama
on: on nanaay ko Tawreeta
wi'i naa?
22 Ina winndaa: Ibrahiima
ina woodunoo ɓiɓɓe worɓe
ɗiɗo, gooto o heɓdi e korɗo,
gooto du o heɓdi e dimo.
23 Ɓii korɗo oon rimiraama
no yimɓe fuu ndimirtee ni, de
ɓii dimo oon kaa rimiraama
saabe amaana Laamɗo.
24 Ɓum wo banndol rewɓe
ɗiɗo sapporaaɓe aadiiji
ɗiɗi. Gooto, mo Haajara
oon wo amaana waamnde
wi'eteende Sinayi. Amaana
oon, wo maccungaaku ri-
mata.
25 Haajara wo waamnde
wi'eteende Sinayi wonnde
Arabiya ndeen, inde sappo-
raa ngalluure Urusaliima
hannden ndeen. Sabo
Urusaliima e wonɓe e
muuɗum ɓeen fuu e dawra-
neede ngoni.
26 Ammaa Urusaliima
gonɗo dow kammu oon
wo dimo, kanko woni inna
meeɗen.
27 Sabo ina winndaa:
«Aan dimaro mo rimaay
abada,
welta!
Aan mo anndaa naawalla
ŋatawere,
ilina peekaali seyo!
Sabo debbo jeebaaɗo heɓan
sukaaɓe
faa ɓura debbo kaybaaɗo
gorum.»†
28 Ammaa onon sakiraaɓe,
wo on ɓiɓɓe heɓaaɓe dow
amaana Laamɗo oon hono no
Isiyaaka ni.
29 Wakkati oon dimiraaɗo
no yimɓe ndimirtee oon
ina torra dimiraaɗo Ruuhu
Laamɗo oon. Fay hannden
du noon worri.
30 De ɗume Binndi ɗiin mbi'i?
Ɓi mbi'ii: «Ɓiiwu korɗo oon
e ɓiyum, sabo ɓii korɗo oon
rondataa e ɓii dimo oon
abada.»‡
31 Ndelle sakiraaɓe, en
nganaa ɓiɓɓe korɗo oon, wo
en ɓiɓɓe dimo oon.

5

Haala ndimaaku goondinɓe Iisaa

1 Almasiihu rimɗinii en faa
ndimɗen faa laaɓa. Ɓum le,
tinnee keddoroɗon noon, taa
ngartee ley donngal maccun-
gaaku katin.
2 Kettindanee kam! Miin
Pool, miɗo haalana on: si
on pilake taadeede, Almasi-
ihu nafataa on fay huunde.
3 Katin miɗo haalana
on neɗɗo fuu pilotooɗo
taadeede: ina tilsani ɗum
jokka haddi Tawreeta
Muusaa oon fuu.
4 Onon filotooɓe ndaardeede
fonnditiiɓe saabe Tawreeta
ɓeen, on ceedii e Almasi-
ihu, on mboɗɗake moyyere
Laamɗo ndeen.

† **4:27** Esaaya 54.1. ‡ **4:30** Fuɗɗoode 21.10.

5 De minen kaa, saabe goondinal midɗen njowa jikke
amin dow Laamɗo ndaar-
doowo en fonnditiiɓe oon.
Wo Ruuhu Ceniiɗo hokki min
jikke oon.
6 Sabo kaɓɓiiɗo e Iisaa
Almasiihu, taadagol e rafi
taadagol fuu fotu. Ko nafata
tan, goondinal golliroowal
njinngu.
7 On puɗɗirii no wooɗiri.
Moy haɗi on jokkude goonga?
8 Ko wayliti hakkillo
mooɗon ɗuum yuuraay to
Laamɗo nodduɗo on oon.
9 Ina wi'ee: rabilla seeɗa
ina yuufina conndi ndi-
ibaandi fuu.
10 Ɗum fuu e laataade
Joomiraaɗo hokkii kam
hoolaare e mooɗon, mi
tannyorii miilo mooɗon
seedataa e miilo am. Ammaa
jiiɓoowo on oon, ko laatii fuu,
jukkete.
11 Miin le sakiraaɓe, si
tawanooma faa hannden
miɗo waajoo sanaa neɗɗo
taadee, ko waɗi de miɗo
torree faa joonin? Sini ɗum
mbaajotonoomi, waaju am
haala maayde Iisaa dow
leggal palaangal mettataano
fay gooto.
12 Jiiɓooɓe on yiɗuɓe
taadagol ɓeen, ɓe coortitoo!
13 Sakiraaɓe, on noddaama
faa ndimɗon. Joonin le, taa
ngaɗon de ndimaaku mon
laatanoo on sabaabu faa
njokkon muuyde terde. Ko
kaanɗon waɗude dey, mono
fuu gollirana banndum e
njinngu.
14 Sabo Tawreeta oon fuu
hawtaama e ley yamiroore
wootere nde: «Njiɗiraa gondo
maa hono no njiɗirɗaa hoore
maa ni.»*
15 De si oɗon keddii
oɗon ŋatundura, oɗon nyaa-
mundura, tinnee taa kantun-
duron.

Haala Ruuhu Ceniiɗo e muuyde terde

16 Ndelle, miɗo wi'a on: ac-
cee Ruuhu Ceniiɗo ɗowa on,
ndeen on njokkataa muuyde
terde mon.
17 Sabo muuyde terde ina
kaɓa e Ruuhu oon. Ruuhu
oon du ina haɓa e muuyde
terde ɗeen. Ngela e majji fuu
ina haɓa e gonngel faa mbaa-
son gollude ko muuyɗon.
18 Ammaa si wo Ruuhu
ɗowata on, on ngalaa e ley
Tawreeta Muusaa oon katin.
19 Golleeji muuyde terde
ina anndaa. Ɗum wo jeenu
e ko nyiddini e muuyde
cemtiniide
20 e dewal tooruuji e
ndaggadaaku e nganyaandi
e kalala e kiram e tikkere e
yidde hoorem tan e luural e
rafi kawral
21 e haasidaaku† e sulagol
e fijirde bonnde e ko nanndi
e muuɗum. Miɗo haalana
on ɗum ɗo hono no kaali-
rannoomi on ɗum ni: gol-
looɓe kulle gaade noon ɓeen
naatataa ley laamu Laamɗo.
22 Ammaa ko Ruuhu
Ceniiɗo rimata e meeɗen
ɗuum woni njinngu e seyo
e jam e munyal e moyyuki e
mboodirka e hoolnaare

* **5:14** Lewinkooɓe 19.18. † **5:21** Maanaa ***haasidaaku*** ɗo wo nganyaandi yuurundi e yiɗande hoorem tan. Joomum yiɗaa goɗɗo heɓa.

23 e leeyinkinaare e nan-
ngitaare. Sikke walaa,
yamiroore fuu haɗataa kulle
gaaɗe noon.
24 Jeyaaɓe e Iisaa Almasi-
ihu ɓeen ngaɗii hono ɓe ton-
tidii terɗe maɓɓe e muuyɗe
majje bonɗe fuu dow leggal
palaangal ni.
25 Wo saabe Ruuhu oon
keɓirɗen nguurndam kesam
ɗam. Ndelle njaaden e Ru-
uhu.
26 Taa mawninkinoɗen, taa
toonyunduren, taa haasi-
daaku tawee hakkunde
meeɗen.

6

*No goonɗinɓe kaaniri wal-
lundurde*

1 Sakiraaɓe, si gooto
mooɗon luttii fu, onon jogiiɓe
Ruuhu ɓeen njeyi dartinde
ɗum, tawee e ley heese.
Ammaa mono e mooɗon fuu
hayba hoore muuɗum taa
jarribee kam du.
2 Mballunduree ron-
ndaade doŋle mooɗon
teddude, hono noon
kiɓɓinirton yamiroore Al-
masiihu.
3 Si neɗɗo miilii won ko
woni, tawi walaa ko woni, hi-
ilii hoore muuɗum.
4 Mono fuu ndaara golle
muuɗum. Ndeen si won
ko waawi mantoraade fu,
mantorto golle muuɗum
jaati, hewtaay ko nanndina
ɗum e golle goɗɗo.
5 Sabo mono fuu donngal
muuɗum ronndotoo.
6 Janngintеeɗo konngol
Laamɗo ngool ina haani ko
heɓi ko wooɗi ɗuum fuu,
feccida e jannginoowo ɗum.

*No mono fuu tayirta ko
aawi*

7 Taa kiilee ko'e mooɗon,
Laamɗo jalnortaake. Ko
neɗɗo aawi fuu, wo ɗuum
tayata.
8 Aawɗo ko weli terɗe
muuɗum, tayan maayde. Am-
maa aawɗo ko weli Ruuhu
Ceniiɗo, tayan nguurndam
nduumiiɗam.
9 Taa ndonken gollude ko
wooɗi. Sabo si en ndonkaay,
en tayan si wakkati oon warii.
10 Ndelle, wakkati keɓɗen
laawol fuu, ngaɗanen yimɓe
fuu moyyere, ɓurɓe fuu
haandude wo sakiraaɓe men
goonɗinɓe Iisaa Almasiihu
ɓeen.

Baynundural

11 Ndaaree binndi ɓutti ɗi
mbinndirammi on e junngo
am ɗiin.
12 Tilsinanɓe on taadeede
ɓeen wo filotooɓe faa manee.
Walaa ko ɓe ngaɗiri noon si
wanaa taa ɓe torriree saabe
maayde Almasiihu dow leg-
gal palaangal ngaal.
13 Sabo fay kamɓe taadaaɓe
ɓeen, ɓe njokkataa Tawreeta.
Ko ɓe njiɗiri taadoɗon dey,
wo faa ɓe mantoroo ɗum.
14 Miin e hoore am kaa,
taa mi mantoroo faa'e sanaa
leggal Joomiraaɗo meeɗen
Iisaa Almasiihu palaangal
ngaal. Wo saabe maggal
mi maayanii adunaaru,
adunaaru du maayanii kam.
15 Sabo taadaade naa rafi
taadaade fu, walaa nafaa.
Ko jogii nafaa dey, tagiteede
tagu kesu.
16 Jokkuɓe laawol ngol fuu,
wo keɓu jam e hinney, hono

no Israa'iilankooɓe Laamɗo
goongalaaɓe ɓeen.
17 Joonin kaa, fay gooto taa
tampina kam, sabo terɗe am
ngaɗii ɓatitanɗe saabe Iisaa.
18 Sakiraaɓe, wo hinney
Joomiraaɗo meeɗen Iisaa
Almaṣiihu wondu e mooɗon.
Aamiina.

Ɓataaki Pool yaade to Efeesunkooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin
Pool, nulaaɗo Iisaa Almasi-
ihu saabe muuyɗe Laamɗo.
Miɗo jowta seniiɓe hoolniiɓe
e ley kawtal muɓɓen e Iisaa
Almasiihu ɓeen.
2 Wo on keɓu moyyere
e jam to Laamɗo Baaba
meeɗen e Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu.

No Laamɗo hokkirta yimɓe moyyere saabe Almasiihu

3 Jettooje ngoodanii
Laamɗo Baaba Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa Almasiihu! O
waɗanii en barkeeji ɗi Ruuhu
hokkata ɗiin fuu to dow
kammu saabe kawtal men e
Almasiihu.
4 Sabo fadde adunaaru ndu
e joyyineede, Laamɗo suɓake
en saabe Almasiihu, faa
laatoɗen seniiɓe ɓe ngalaa
feloore yeeso makko. Saabe
njinngu makko
5 o fodoranii en gilla
arande laatoɗen ɓiɓɓe makko
saabe Iisaa Almasiihu. Ɗum
wo muuyo makko, waɗude
moyyere ndeen na weli mo,
6 faa o yettiree moyyere
makko mawnde nde walaa
kaaddi! O hokkii en moyyere
ndeen saabe Ɓiyiiko korsuɗo
oon.
7 E kawtal meeɗen e
muuɗum en ndimɗinaama
saabe yiiyam muuɗum, en
njaafanaama lutti meeɗen
saabe keewal makko hinney.
8 Hinney oon o wayli e
meeɗen, o hokki en hakki-
lantaaku kiɓɓungu e anndal
kiɓɓungal,
9 o anndini en anniya
makko cuuɗinooɗo oon.
Gilla arande o anniyorii
tabintinirde anniya oon e
Almasiihu saabe moyyere
makko.
10 Anniya oon wo hawrun-
durde huunde fuu e hawju
Almasiihu, wanaa ko woni
dow kammu wanaa ko woni
e leydi. Laamɗo yottinan
ɗum si wakkati oon hiɓɓii.
11 E ley kawtal men e
Almasiihu du en cuɓaama
faa laatoɗen ngeɗu Laamɗo.
Laamɗo tabintiniroowo
huunde fuu no muuyiri oon,
fodake ɗum.
12 Noon waɗata faa
laatoɗen sabaabu mawni-
noowo teddeengal muuɗum,
enen artuɓe yowude jikke
men e Almasiihu ɓeen.
13 Onon hawtuɓe e Almasi-
ihu du, on nanii konngol
goongawol ngool, ɗum woni
Kabaaru Lobbo kisinɗo on
oon. Nde ngoondinnoɗon
Almasiihu ndeen, Laamɗo
wattii e mooɗon maande
muuɗum nde hokkunoo on
Ruuhu Ceniiɗo mo aadani-
noo on.
14 Ruuhu Ceniiɗo oon
wo maande laaɓinanoore
en en keɓan moyyereeji ɗi
ndesanaɗen, faa wakkati mo
Laamɗo rimɗinta en, enen
jeyaaɓe muuɗum. Jettooje
ngoodani Laamɗo saabe
teddeengal muuɗum!

Haala du'aare Pool

15 Saabe majjum, gilla
nanumi kabaaru goondinal
mooɗon Joomiraaɗo meeɗen

Iisaa, e no njiɗirɗon seniiɓe ɓeen fuu,
16 mi selataa yettude
Laamɗo saabe mooɗon nde
nyaagantoomi on Laamɗo
fuu.
17 Miɗo ŋaaroo Laamɗo
Joomiraaɗo meeɗen Iisaa
Almasiihu, Baabiiwo jom
darja oon, hokka on Ruuhu
muuɗum Ceniiɗo. Miɗo
ŋaaroo faa Ruuhu oon
waɗa on jom'en hakkillo,
ɓanginana on Laamɗo faa
anndon ɗum.
18 Miɗo ŋaaroo Laamɗo ud-
dita ɓerɗe mooɗon faa tan-
nyoron cakitte mooɗon ɗe o
noddiri on ɗeen, paamon no
moyyereeji desanaaɗi seniiɓe
ɗiin keewiri e no teddiri,
19 paamon katin no baawɗe
makko mawɗe ɗe ngalaa
kaaddi ɗeen ngorri e meeɗen,
enen goonɗinɓe. Baawɗe
keewɗe semmbe ɗeen
20 o hollii e ley Almasiihu
nde o iirtini ɗum e maayde de
o joyyini ɗum gere nyaamo
makko dow kammu.
21 Toon o ɓurni ɗum
laamu e baawɗe e semmbe
e kaanankaaku fuu, kam e
inɗe fuu baawɗe inndeede,
wanaa ley jamaanu o tan, wo
e jamaanu garoowo du.
22 Laamɗo wattii huunde
fuu ley baawɗe Almasiihu,
waɗi mo hooreejo kawrital
goonɗinɓe, hokki mo ɓurde
huunde fuu.
23 Kawrital goonɗinɓe
ngaal wo ɓanndu Almasiihu.
Ngal hebbinaama mo, kanko
kiɓɓinɗo huunde fuu kala no
laatorii fuu.

2

No kisinirteɗen saabe hinney Laamɗo

1 Onon, on maaynooɓe
saabe lutti mooɗon e hak-
keeji mooɗon,
2 on jokkunooɓe laawol
bonngol ngol adunaaru ndu
jokki ngool, on ɗowtaninooɓe
laamiiɗo baawɗe gonɗe dow
mbeeyu* oon. Laamiiɗo
oon wo Ibiliisa golloowo faa
hannden ley yimɓe saliiɓe
Laamɗo ɓeen.
3 En fuu e maɓɓe
njeyanoɗen, e muuyɗe terɗe
meeɗen ngonnoɗen. Eɗen
njokkunoo muuyɗe meeɗen
e miilooji meeɗen bondi.
No ngorrunoɗen nii jaati,
eɗen kaandunoo e jukkungo
Laamɗo ngoon hono maɓɓe
ni.
4 Ammaa Laamɗo wo
keewɗo yurmeende. Saabe
njinngu manngu ngu o yiɗi
en nguun,
5 o iirtindinii en e Almasi-
ihu, enen maaynooɓe saabe
lutti meeɗen ɓeen. Goonga,
saabe hinney Laamɗo oon
kisiniraɗon.
6 E ley kawtal meeɗen e
Iisaa Almasiihu, Laamɗo
iirtindinii en e makko,
joyyindinii en e makko dow
kammu toon.
7 Hono nii o ɓanginirta no
hinney makko ɓurdi huunde
fuu mawnude. Jamaanu-
uji garooji ɗiin fuu nji'an
moyyuki makko ki o waɗani
en e Iisaa Almasiihu.
8 Goonga, wo hinney
Laamɗo oon kisiniraɗon, e

* **2:2** ***Mbeeyu*** wo ɓolum hakkunde kammu e leydi. Duule ina ngoni e mbeeyu.

dow ko kooliɗon Almasiihu. Kisindam ɗam, wanaa e golle moodon haɓɓii, wo ɗam dokkal Laamɗo.
9 Ɗam wanaa njobdi golle neɗɗo taa fay gooto heɓa mantoraade ɗam.
10 Sabo Laamɗo waɗi en ko ngonɗen joonin ɗuum: e ley kawtal meeɗen e Iisaa Almasiihu o tagiri en faa ngollen golleeji lobbi ɗi o segilanii en gilla arande.

No Almasiihu waɗiri en lenyol gootol

11 Ndelle miccitee ko ngonnoɗon arande, onon yuuruɓe e lenyi ɗi nganaa Alhuudiya'en. Mantortooɓe wo «taadiiɓe» ina kuyfina on, ina noddira on «yimɓe ɓe taadaaki» fay si taadagol maɓɓe ngool wo ko junngo ɓii-Aadama gollata e terɗe tan.
12 Miccitee, wakkati oon, on ngalaano Almasiihu, wo on jananɓe woɗɗiiɓe lenyol Israa'iila ngol Laamɗo suɓii ngool, on ngaldaano e amaanaaji ɗi Laamɗo aadorinoo e haala muuɗum ɗiin. On mbuurdiino e rafi jikke, on ngaldaano e Laamɗo ley adunaaru ndu.
13 De joonin kaa, e ley kawtal moodon e Iisaa Almasiihu, onon woɗɗunooɓe e Laamɗo arande ɓeen, on ɓattinaama saabe yiiyam makko.
14 Sabo kanko Almasiihu woni jam meeɗen ko o waɗi Alhuudiyankooɓe e lenyi goɗɗi fuu lenyol gootol ɗuum. Nde o hokkitinnoo hoore makko ndeen, o liɓi kokuwol paliingol hakkunde meeɗen ngool, ɗuum woni o ittii nganyaandi hakkunde lenyi ɗiin.
15 O ittii jamirooje e kaɗaaɗi Tawreeta Muusaa fuu faa o waɗa Alhuudiyankooɓe e lenyi goɗɗi laatoo lenyol gootol kesol e ley kawtal maɓɓe e makko. Nii o waɗiri jam oon.
16 E maayde makko dow leggal palaangal o ittiri nganyaandi ndiin, o hawrunduri lenyi ɗiin laatii ɓanndu wooturu, o rewrintini ɗi e Laamɗo.
17 O warii waajaade on jam, onon woɗɗunooɓe e Laamɗo ɓeen, o warii waajaade ɓadinooɓe ɓeen du jam.
18 Saabe ko Almasiihu waɗii ɗuum, en fuu keɓirten laawol yottaade Baabiiwo saabe en kawtii Ruuhu Ceniiɗo gooto.
19 Ndelle, on nganaa jananɓe katin, on nganaa weerɓe du. Ko ngonɗon dey, wo on wonduɓe e seniiɓe, wo on jeyaaɓe e suudu Laamɗo.
20 On mahaama e dow ko nulaaɓe e annabaaɓe nyiɓi, Iisaa Almasiihu e hoore muuɗum woni hayre arandeere nyimngo ngoon.
21 Saabe muuɗum, nyimngo ngoon fuu nanngunduri, faa ngo toowa ngo laatoo suudu Joomiraaɗo seniindu.
22 Ley kawtal moodon e makko on mahidaama faa laatiɗon suudu to Ruuhu Laamɗo joodii.

3

No Pool halfiniraa golle to yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe

1 Saabe majjum miɗo
hofanoo Laamɗo, miin Pool
uddaaɗo e kasu saabe Iisaa
Almasiihu mo ngollanammi
hakkunde mooɗon, onon
yimɓe ɓe nganaa Alhu-
udiyankooɓe.
2 Tannyoral on nanii
Laamɗo halfinii kam golle
e ley moyyere muuɗum faa
nafa on.
3 Sabo o ɓanginanii kam
sirri makko. Mi winndanii on
haala majjum no raɓɓiɗiri.
4 Si on njanngii ɗum on
paaman no potumi anndirde
sirri dow haala Almasiihu
oon.
5 Sirri oon faaminaaka
ɓiɓɓe-Aadama ley jamaanu-
uji paltiiɗi ɗiin, de joonin kaa
Laamɗo ɓanginirii mo Ruuhu
Ceniiɗo faa nulaaɓe muuɗum
e annabaaɓe muuɗum
seniiɓe fuu paami mo.
6 Inan no sirri oon worri:
saabe Kabaaru Lobbo oon,
yimɓe ɓe nganaa Alhu-
udiyankooɓe ɓeen keɓii
ngeɗu e moyyereeji desaaɗi
ɗiin no Alhuudiyankooɓe
ɓeen keɓiri ni. Katin du ɓe
kawtii e muɓɓen ɓanndu
wooturu, ɓe kawtii e muɓɓen
amaana mo Laamɗo waɗi
saabe kawtal maɓɓe e Iisaa
Almasiihu.
7 Wo Kabaaru Lobbo oon
laatiimi golloowo muuɗum
saabe moyyere nde Laamɗo
hokki kam. Laamɗo gol-
liri moyyere ndeen ley am e
baawɗe muuɗum.
8 Miin ɓurɗo seniiɓe
ɓeen fuu famɗude oon, mi
hokkaama moyyere faa mi
waajoo yimɓe ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe barkeeji
gonɗi e Almasiihu ɗi ngalaa
haddu ɗiin.
9 Mi hokkaama du
faaminde yimɓe fuu no
Laamɗo tabintinirta fodoore
muuɗum. Laamɗo taguɗo
huunde fuu oon suuɗunoo
fodoore ndeen gilla ja-
maanuuji ɓooyuɗi.
10 Noon waɗata de laamu
e baawɗe gonɗe ley kammu
ɗe nji'ataake ɗeen fuu paama
no anndal Laamɗo yaajiri e
huunde fuu, paamira ɗum
saabe kawrital goonɗinɓe
ngaal.
11 Ɗum fuu wo saabe
anniya ɓooyɗo mo Laamɗo
tabintiniri e Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa Almasiihu.
12 Saabe en ngoonɗinii
Almasiihu, en kawtii e
muuɗum, eɗen mbaawi
ɓadoraade Laamɗo e
hoolaare, eɗen anndi o
jaɓanan en.
13 Ɗum waɗi de miɗo ŋaaroo
on taa tayon jikke mooɗon
saabe torraaji kewtotooɗi
kam. Miɗo yardii ɗi saabe
mooɗon, kanji ngoni ted-
deengal mooɗon.

Du'aare faa yimɓe annda njinngu Almasiihu

14 Saabe ɗuum fuu, miɗo
hofanoo Baabiiwo.
15 Lenyi gonɗi dow kammu
e gonɗi e leydi fuu yuurii e
makko, kanko woni baaba
majji ɗi fuu.
16 Miɗo ŋaaroo mo kanko
jom teddeengal manngal
oon o semmbinɗina ɓerɗe
mooɗon saabe Ruuhu makko
Ceniiɗo.
17 Miɗo ŋaaroo Almasiihu
wona e ley ɓerɗe mooɗon
saabe ko ngoonɗinɗon ɗum.

Miɗo ŋaaroo mo katin o darna on e ley njinngu, o tabintina on ley maggu.
18 Faa paamon, onon e seniiɓe ɓeen fuu, njuuteefi e njaajeefi e tooweefi e luggeefi njinngu Almasiihu paltiingu haddi,
19 de anndon ɗum faa keewon kiɓɓal Laamɗo.
20 Teddeengal woodan Laamɗo gollirɗo ley meeɗen baawɗe mawɗe oon, baawɗo gollude ko ɓuri du'aawuuji men e miilooji men faa waawaa fonndeede!
21 Wo teddeengal woodan mo ley kawrital goondinɓe, e saabe Iisaa Almasiihu ley jamaanuuji ɗiin fuu faa abada abadin! Aamiina.

4

No goondinɓe Iisaa ɓeen laatorii ɓanndu wooturu

1 Miin uddaaɗo ley kasu saabe gollande Joomiraaɗo oon, miɗo ŋaaroo on sanne: mbuuron nguurndam njaadoojam e noddaango ngo Laamɗo noddi on to muuɗum ngoon,
2 tawdeɗon e leeyinkinaare e heese e munyal. Munyunduron e ley njinngu.
3 Tinnee keddoɗon e ngootumbaaku yuurungu e Ruuhu Ceniiɗo. Ngaɗon ɗum fuu e ley jam kaɓɓundurɗo on.
4 Wo on ɓanndu wooturu, oɗon njogii Ruuhu gooto. Jikke dow cakitte mo Laamɗo noddiri on oon du wo gooto.
5 Katin Joomiraaɗo gooto woodi, goondinal gootal woodi, lootagal batisima gootal woodi,
6 kam e Laamɗo gooto, Baaba yimɓe fuu. Wo gondo dow maɓɓe fuu, golloowo ley maɓɓe fuu, gondo e maɓɓe fuu.
7 Mono e meeɗen fuu heɓii moyyere Laamɗo ko foti e no Almasiihu hokkiri ɗum.
8 Sabo wo hono noon winndiraa:

«O yeeŋii dow, o hooyi
honaaɓe heewɓe,
o hokki yimɓe dokke.»*

9 Ɗume woni maanaa «o yeeŋii»? Iɗum holla o artakeno o jippii e nokkuuje ɓurɗe fuu leeyude e leydi.
10 Jippinoodo oon, kam e hoore muuɗum woni yeeŋudo faa tiimi kammuuli ɗiin fuu, faa o heewa adunaaru ndu fuu.
11 Wo kanko waɗi dokke ɗeen: o waɗi woɓɓe nulaaɓe, woɓɓe annabaaɓe, woɓɓe waajotooɓe, woɓɓe durooɓe yimɓe, kam e jannginooɓe.
12 Ko o waɗiri noon, wo faa o segilanoo seniiɓe ɓeen faa ngolla ko njeyi gollude, faa semmbindina kawrital goondinɓe laatiingal ɓanndu Almasiihu ngaal,
13 de laatoɗen daande wootere e ley goondinal meeɗen e anndugol meeɗen Ɓii Laamɗo, laatoɗen hiɓɓuɓe du, faa njottoɗen darnde Almasiihu hiɓɓunde ndeen.
14 Ndelle, en laatataako sukaaɓe hooyaaɓe hono no bempeyye e keni kooyirta laana ni. Jannde yimɓe yiɗuɓe yaarude woɓɓe ley majjere hiilataa en katin.

* **4:8** Jabuura 68.19.

15 Ko laatotoɗen dey, haalooɓe goonga e ley njinngu. Noon waɗata de mawnen e ley huunde fuu faro Almasiihu, laatiiɗo hooreejo oon.
16 Kanko waddani ɓanndu nduun fuu nanngundurde faa wooɗa saabe jokkule ɗe ndu hokkaa ɗeen. Hono noon, si tergal fuu gollii golle muuɗum, ndeen ɓanndu nduun mawnan, yaha yeeso ley njinngu.

Haala neɗɗaaku kesu ley Almasiihu

17 Ndelle, ko jokkata ɗuum mbi'ammi on: miɗo ŋaaroo on e ley innde Joomiraaɗo, taa mbuurdon katin hono no yimɓe ɓe anndaa Laamɗo, sabo miilooji maɓɓe ɗiin wo ɓoli.
18 Hakkillooji maɓɓe niɓɓii, ɓe njeyaaka e nguurndam ɗam Laamɗo hokkata saabe majjere maɓɓe e yoorugol maɓɓe ɓerɗe.
19 Caggal ɓe cemtataa, ɓe ngaɗii ko'e maɓɓe jaahili'en, ɓe celataa gollude kulle nyiddiniiɗe.
20 De onon kaa, wanaa noon njanngirɗon haala Almasiihu.
21 Tannyoral, on nanii kabaaru makko, on njanngii goonga gonɗo e makko oon.
22 Ndelle, ittee ko hiiɗɗi ko woni ley mooɗon ɗuum, njoppee nguurndam mooɗon arandejam ɗam muuyɗe kiilooje ɗaam.
23 Accon yonkiiji mon e hakkillooji mon keyɗintinee.
24 Njogitee neɗɗaaku kesu ngu Laamɗo tagi dow tagaadi muuɗum. Neɗɗaaku kesu nguun na golla ko fonnditii e ko senii. Golleeji ɗiin e goonga yuuri.
25 Ndelle, celon fewre, mono fuu haalda e gondo muuɗum goonga, sabo mono e meeɗen fuu ina jeydaa e goɗɗo no terɗe neɗɗo gooto njeydiraa ni.
26 Si on ɓernii fu, taa ngaɗee hakke. Taa janal naange tawdu on e tikkere.
27 Taa kokkon Ibiliisa laawol e ley mooɗon.
28 Wo gujjo selu wujjude, ko haani waɗude dey, gollira juuɗe muuɗum ko nafata, faa heɓa ko wallira nyakoraaɓe.
29 Taa konngol bonngol yaltu e kunnduɗe mooɗon. Ko kaanɗon waɗude tan wo haalude haalaaji nafooji baawɗi semmbinde ɓerɗe yimɓe fodde haajuuji, faa ɗi ngaddana hettindantooɓe on ɓeen moyyere.
30 Taa mettinanee Ruuhu Laamɗo Ceniiɗo, sabo Laamɗo waɗi maande Ruuhu oon e mooɗon saabe nyalaande nde Laamɗo rimɗinta on ndeen.
31 Ittee mettorgal fuu e ɓerɗe mooɗon, celon konnaagu e tikkere e duko e nyoore, kam e ko boni fuu.
32 Moyyunduree hakkunde mooɗon, njurmunduron, njaafunduron hono no Laamɗo yaaforii on saabe kawtal mooɗon e Almasiihu ni.

5

Haala wuurude e ley annoora

1 Ndelle, laatee nyemm-
bitooɓe Laamɗo. Wo on ɓiɓɓe
makko ɓe o horsini.
2 Mbuurdon e yiɗundurde,
no Almasiihu yiɗiri en de
hokkitiri hoore muuɗum
saabe meeɗen laatanii en
kirsamaari, hono sadaka
belɗo Laamɗo.
3 Saabe wo on seniiɓe
Laamɗo, on kaanaa fay
haalde haala huunde fuu ko
wartata e fijirde e ko tuuni e
eelgal.
4 Taa kaalee haalaaji bonɗi
naa ɓoli naa nyiddiniiɗi, sabo
hono majji kaanaa taweede
e mooɗon. Ko kaanɗon
waɗude dey, njetton Laamɗo.
5 Paamee ɗum ɗo faa
wooɗa: pijoowo e nyid-
diniiɗo e muuyoowo ko
jeyaa, ɗum woni dewoowo
tooruuji, ɓeen ngalaa ngeɗu e
laamu Almasiihu e Laamɗo.
6 Taa fay gooto hiilira on
haalaaji ɓoli, sabo hono ma-
jji caabotoo tikkere Laamɗo e
dow saliiɓe ɗum ɓeen.
7 Ndelle, taa njokkunduree
e maɓɓe.
8 Arande e nimre
njeyanoɗon, de joonin kaa
saabe kawtal mooɗon e
Joomiraaɗo wo e annoora
njeyaɗon. Ndelle mbuurdee
no ɓiɓɓe annoora ni,
9 sabo annoora rimata
mbooɗirka e fonnditaare e
goonga fuu.
10 Piloɗon faamude ko we-
lata Joomiraaɗo.
11 Taa kawtee e golleeji ɗi
ngalaa nafaa golleteeɗi e ley
nimre, de ko haani dey, cuur-
ton ɗi.
12 Ko yimɓe ɓeen ngaɗata e
cuncukka ɗuum, ina semtinii
fay fillaade.
13 Ammaa huunde fuu ko
suurtaa ley annoora oon
ɓanginte no worri,
14 sabo huunde fuu ko
ɓanginaa yaynan. Ɗum waɗi
de na wi'ee:
«Aan ɗaaniiɗo, finu!
Umma e hakkunde maayɓe,
Ndeen annoora Almasiihu
yaynante.»
15 Ndelle, ngaɗon hakkillo
faa sanne no mbuurdoton,
tawee wanaa no fuuyɓe
ni, ammaa hono no jom'en
hakkillo ni.
16 Wakkati laatiiɗo fuu,
ngaɗon ko nafata, sabo
jamaanu hannden o wo
bonɗo.
17 Saabe ɗuum, taa laatee
ɓe ngalaa hakkillo, ammaa
piloɗon faamude ko woni
muuyɗe Joomiraaɗo.
18 Taa njaree doro faa
culoɗon, sabo ɗum wo rafi
nanngitaare. Ko haani dey,
keewee Ruuhu,
19 mbaajunduron jimi
Jabuura e jettooje e jimi ted-
dinooji Laamɗo. Njimanon
Joomiraaɗo, njettiron mo
ɓerɗe laaɓuɗe.
20 Njetton Laamɗo Baaba
meeɗen wakkati fuu dow hu-
unde fuu e ley innde Joomi-
raaɗo men Iisaa Almasiihu.

Haala rewɓe e goriraaɓe muɓɓen

21 Mono e mooɗon fuu
ɗowtanoo banndum saabe
teddinde Almasiihu.
22 Onon rewɓe, ɗowtanoɗon
goriraaɓe mooɗon hono no
ɗowtorantoɗon Joomiraaɗo
ni.
23 Sabo gorko woni hoore
deekum hono no Almasi-
ihu laatorii hoore kawrital

goondiɓe ngaal. Kam woni
kisinoowo goondiɓe laatiiɓe
ɓanndu muudum ɓeen.
24 No kawrital goondiɓe
ngaal dowtoranii Almasiihu
noon, nii du debbo fuu haani
dowtoranaade gorum e hu-
unde fuu.

25 Onon worɓe, njidiree
deekiraaɓe moodon no
Almasiihu yidiri kawrital
goondiɓe ngaal de hokkitiri
hoore muudum saabe mag-
gal
26 faa wadi ngal ceniingal,
gada o laaɓinirii ngal ndiyam
e haala makko.
27 O wadi dum faa o darna
kawrital goondiɓe ngaal
yeeso makko, ngal yaynira
darja, ngal laatoo ceniingal,
ngal walaa ko semtinii naa ko
tuuni naa nyoofi-nyoofi naa
ko boni fuu.
28 Hono noon, ina tilsi
e worɓe njida deekiraaɓe
muɓɓen hono no njidiri ɓalli
muɓɓen ni. Nedɗo fuu jiddo
deekum, wo hoore muudum
yidi.
29 Sabo fay gooto wanyaa
ɓanndu muudum. Ko wadata
dey, nyaamnan ndu, hinnoo
ndu hono no Almasiihu hin-
nortoo kawrital goondiɓe
ngaal ni,
30 sabo wo en terde ɓanndu
makko nduun.
31 Binndi diin mbi'ii: «Dum
wadi de gorko yoppan inna
muudum e bammum, de nan-
ngundura e deekum, ɓe dido
fuu ɓe laatoo nedɗo gooto.»*
32 Dum wo sirri lugguɗo. De
miin, mido holla on, sirri oon
wo kaaloowo no Almasiihu e
kawrital goondiɓe ngondiri.
33 No waawi laatoraade
fuu, gorko fuu yidira deekum
no yidiri hoore muudum ni.
Debbo du teddina gorum.

6

Haala ɓiɓɓe e saaraaɓe

1 Onon ɓiɓɓe, dowtanodon
saaraaɓe moodon saabe
Joomiraado, sabo dum woni
ko dartii.
2 «Teddin inna maa e
bammaa.» Yamiroore nde
woni arandeere nde amaana
haɓɓii e muudum.
3 Amaana o woni: «yalla ada
heɓa moyyere, balde maa du
njuuta e leydi ndi.»*
4 Onon saaraaɓe, taa
ɓerninee ɓiɓɓe mon, ammaa
ndartinon ɓe, tindinon ɓe,
faa ɓe mawna dow laawol
Joomiraado.

*Haala maccuɓe e joomi-
raaɓe*

5 Onon maccuɓe, dowtanodon
joomiraaɓe moodon dow
kulol e diwngol tawee e ɓerde
laaɓude no dowtorantodon
Almasiihu ni.
6 Dowtanee ɓe tawee wanaa
yeeso maɓɓe tan, hono
no filotooɓe welude ɓiɓɓe-
Aadama. Ko haani dey,
dowtanee ɓe no maccuɓe
Almasiihu ngadirta muuyde
Laamdo e ɓerde laaɓude ni.
7 Ngolliranee ɓe anniya
lobbo hono wo Joomiraado
ngollanton, wanaa yimɓe.
8 Sabo odon anndi nedɗo
fuu golluɗo ko woodi, si wo
dimo naa diimaajo, Joomi-
raado yoɓan dum haddi golle
muudum.

* **5:31** Fuddoode 2.24. * **6:3** Wurtagol 20.12, Fillitagol Tawreeta 5.16.

9 Onon joomiraaɓe, ngorree hono noon e maccuɓe moodon. Taa kulɓinee ɓe. Anndon Joomii on, onon e maɓɓe fuu, ina woni dow kammu, de kam kaa ɓurdintaa yimɓe.

Haala kaɓitirde de Laamdo hokkata faa Ibiliisa jaaloree

10 Walaa ko heddii si wanaa wiide on keewon semmbe e ley kawtal moodon e Joomiraado, tiigodon baawde makko mawde deen.
11 Kooyee kaɓitirde de Laamdo hokki on deen fuu, faa mbaawon daraade de cakkodon dabareeji Ibiliisa.
12 Sabo wanaa yimɓe kaɓeten, ko kaɓeten dey, wo laamuuji e baawde e hoorewaaku ley adunaaru niɓɓundu ndu, kam e seydaani'en bonɓe wonɓe hakkunde kammu e leydi ɓeen.
13 Saabe majjum, kooyee kaɓitirde de Laamdo hokki on deen fuu, faa mbaawon dartaade nde nyalaande bonnde ndeen wari, tawee caggal haɓo moodon ngoon on keddoto on dartiiɓe.
14 Ndelle, ndarodon wo on segiliiɓe. Goonga laatanoo on kaɓɓorgol, ɓornodon fonnditaare hono saaya ndeenaagu.
15 Segilanaade waajaade Kabaaru Lobbo gaddoowo jam oon laatanoo on pade.
16 Wakkati fuu wo goondinal laatanoo on wawaade nde mbaawdon jakkoraade kure kuɓɓooje de Bondo oon faddata on deen fuu.
17 Wo kisindam laatanoo on kufune njamndi. Nanngon kaafaahi Ruuhu Ceniido kiin, kanki woni konngol Laamdo.
18 Wakkati fuu ngadon du'aawuuji e nyaagundeeji e ballal Ruuhu Ceniido. Kakkilee taa on celu wadande seniiɓe ɓeen fuu du'aare.
19 Nyaaganodon kam miin du Laamdo hokka kam konngol, faa wakkati mo muɓɓitinmi hunnduko am fuu, mi haalira haala Kabaaru Lobbo cuudinoodo oon e cuusal.
20 Mido daranii Kabaaru Lobbo oon ley kasu e geyyelle. Nyaaganee kam faa mi waajoroo dum cuusal, no tilsirani kam ni.

Baynundural

21 Tikiku, sakiike men korsudo gollanoowo Joomiraado e hoolnaare oon, humpitan on dum fuu, faa onon du kumpitodon no ngorrumi e ko ngollammi.
22 Mi nelii mo e moodon faa paamon no min ngorri de o waaltina hakkillooji moodon du.
23 Sakiraaɓe, wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on jam e njinngu ngondungu e goondinal.
24 Yiduɓe Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu njinngu ngu timmataa ɓeen fuu, wo hinney Laamdo wondu e muɓɓen.

Ɓataaki Pool yaade to Filipiyankooɓe

1 Miin Pool e Timote, maccuɓe Iisaa Almasiihu, mbinndani ɓataaki ki kawrital goondiɗnɓe Almasiihu gonngal ngalluure Filipi. Miɗen njowta on, onon seniiɓe hawtuɓe e Iisaa Almasiihu ɓeen, onon e hooreeɓe e gollanooɓe kawrital ngaal fuu.

2 Wo Laamɗo Baaba meeɗen e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

No Pool yettirta Laamɗo saabe Filipiyankooɓe

3 Miɗo yetta Laamɗo nde miccitiimi on fuu.

4 Wakkati ndu'antoomi on fuu, wo e seyo.

5 Sabo gilla nyannde ngoondiɗnɗon Kabaaru Lobbo haala Iisaa faa joonin oɗon ndarodii e am.

6 Miɗo tannyori, Laamɗo puddude gollal lobbal e mooɗon oon, jokkan ɗum faa ɗum hiɓɓa nyalaande gartol Iisaa Almasiihu.

7 Miɗo haani miilanaade on ɗum, sabo hakkillo am ina woni e mooɗon. E ley ko kaɓɓaami e ko ndaraniimi tabintinde Kabaaru Lobbo o ɗuum, on fuu on kawtu e am moyyere nde Laamɗo hokkata kam ndeen.

8 Laamɗo ina seedii miɗo horsiniri on fuu korsa Iisaa Almasiihu.

9 Inan ko nyaagantoomi on Laamɗo: wo njinngu mooɗon ɓeydoroo yeeso, wondude e anndal e paamal,

10 faa mbaawon suɓaade ko ɓuri fuu moyyude. Ndeen on laatoto laaɓuɓe ɓe ngalaa feloore nyannde nde Iisaa Almasiihu wartowi.

11 On laatoto du hebbinaaɓe golleeji ponnditiidi yuurudi e Iisaa Almasiihu, faa Laamɗo teddinee, yettee.

No uddeede Pool ɓeydirani Kabaaru Lobbo yahude yeeso

12 Sakiraaɓe, ko njiɗumi anndon dey, torra keɓuɗo kam oon waddanii Kabaaru Lobbo oon yaarude yeeso.

13 Si goonga doomooɓe laamordu ndu e heddiiɓe ɓeen fuu paamii wo saabe Iisaa Almasiihu kaɓɓiraami.

14 Ko ɓuri heewude e sakiraaɓe du, geyyelle am ɗe ɓeydanii ɗum'en hoolaade Joomiraaɗo. Ɗum wadi de iɓe mbaajoroo konngol Laamɗo ngol rafi kulol.

15 Goonga, woɓɓe ina mbaajoo kabaaru Iisaa Almasiihu o saabe kiram e kalala, ammaa woɓɓe na ngoni e anniyaaji lobbi.

16 Ɓeen ngolliranta Almasiihu njinngu, sabo iɓe anndi Laamɗo hokkii kam daranaade Kabaaru Lobbo oon.

17 Ammaa ɓeya ɓeen mbaajorto kabaaru Almasiihu faa nafa ɗum'en kam'en tan. Anniyaaji maɓɓe mbooɗaa. Ko ɓe miilotoo dey, ɓeydande kam torra ley haɓɓeede am.

18 Ɗum kaa bonnataa fay huunde! Ko waawi laataade fuu, si Iisaa Almasiihu indaama tan ina heya. Nde

laatii anniya bondɔ naa anniya lobbo fuu, miɗo seyii.

Goonga, mi seyoto caggal muuɗum du
19 sabo miɗo anndi ɗum fuu ɗum sakitanto kam kisindam saabe du'aawuuji mon e ballal Ruuhu Iisaa Almasiihu.
20 Ko woni e hakkillo am e ko keɗiimi sanne, wo mi hersataa e dow fay huunde. Wooɗi du, mi heddodoo e cuusal faa ko hewtii kam fuu mawnina Almasiihu gilla joonin faa abada, nde mbuurumi e nde maayumi fuu.
21 Sabo miin e hoore am, Almasiihu woni nguurndam am, maayde du wo tino am.
22 Ammaa si miɗo heddii miɗo wuuri fu, ɗum waddanan kam gollude gollal nafoowal. Ndelle mi anndaa ko cuɓotoomi.
23 Hakkillo am feccake pecce ɗiɗi: ko ɓurumi yiɗude, yahude mi jooɗodowoo e Almasiihu. Ɗuum ɓuri fuu woodde.
24 Ammaa mi heddoo miɗo wuuri ɓuri nafude on, onon kaa.
25 Miɗo tannyori ɗum, miɗo anndi mi heddoto e adunaaru mi wonda e mooɗon on fuu, faa njaaron yeeso e goonɗinal, de ceyoɗon ley maggal.
26 Ndeen gartol am hakkunde mooɗon ɓeydanan on mantoraade Iisaa Almasiihu saabe ko waɗani kam.

Haala daranaade Kabaaru Lobbo

27 Ko laatii fuu, mbuuree nguurndam kawroojam e Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu. Ndeen si mi warii mi ndaarii on, naa si mi waraay fu, mi nanan kabaaru mooɗon, mi faaman oɗon keddii e anniya gooto, oɗon ndarodii gootum e haɓɓaade e goonɗinal Kabaaru Lobbo oon.
28 Ndeen du, tawan on accataa wayɓe kulɓina on e dow fay huunde. Ko tinnotoɗon ɗuum wo maande ɓe kalkan, de onon kaa, kison. Ɗum fuu, Laamɗo waɗata.
29 Laamɗo waɗanii on moyyere saabe Almasiihu. Wanaa faa ngoonɗinon mo tan nde waɗiraa, wo faa torreɗon saabe makko du.
30 Sabo si goonga, en kawtu haɓo ngo njiiɗon miɗo haɓee, e ngo nanoton miɗo haɓee faa hannden ngoon.

2

Haala leeyinkinaare Almasiihu e teddeengal muuɗum

1 Wanaa Almasiihu na sellina ɓerɗe mon naa? Wanaa njinngu muuɗum na waaltina hakkillo mon naa? Wanaa ko kawtuɗon e Ruuhu Ceniiɗo, on keɓii korsa e yurmeende naa?
2 Si wo noon fu, laatoɗon hakkillo wooto, ngondon e njinngu ngootu e ɓernde wootere e anniya gooto. Ndeen on kiɓɓinan seyo am.
3 Taa ngolliree huunde fuu saabe yidde hoorem naa saabe mawnitaare ɓolde. Ngolliree leeyinkinaare, faa mono fuu ndaarda hoore muuɗum banndum ina ɓuri ɗum.
4 Taa fay gooto mooɗon ndaarta ko nafata hoore muuɗum tan, ammaa ndaarta nafaa woɓɓe du.

5 Ngorron hakkunde
moodon hono no Iisaa Al-
masiihu worrunoo:
6 Kanko, fay si taweede
tagaadi Laamdo ina
woni e makko,
o tiigaaki dum faa o hed-
doo fotude e Laamdo,
7 de o jippini hoore makko faa
ley,
o hooyi tagaadi maccudo,
o laatii hono ɓii-Aadama.
O jogoraama wo o neddo.
8 O leeyini hoore makko,
o dowtanii Laamdo faa o
maayi,
maayde dow leggal.
9 Duum wadi de Laamdo
townii mo sanne,
hokki mo innde ɓurnde
inde fuu,
10 faa koppi fuu koforoo
saabe innde makko to
tawaa fuu,
nde wo dow kammu, nde
wo dow leydi, nde wo
ley leydi,
11 faa demle fuu ceedoo,
mbi'a
Iisaa Almasiihu woni
Joomiraado,
faa Laamdo Baaba
meeden teddinee.

No goondinɓe njaynirta ley adunaaru

12 Saabe duum, sakiraaɓe
am horsuɓe, tinnodon e gol-
lande Laamdo saabe kisin-
dam dam hokki on daam faa
dam rima nafaa. Ngadiron
dum kulol e diwngol. Si
goonga, on dowtanake mo
wakkati mo ngondunoomi
e moodon oon fuu. Ko
mboddiimi on joonin du,
sanaa dowtanodon mo faa
ɓura noon.

13 Sabo Laamdo e hoore
muudum ina golla e moodon
faa muuyon ko weli dum, de
ngollon muuyde deen.
14 Ko ngolloton fuu, taa
ŋurŋurton, taa ndukidon,
15 faa laatodon laaɓuɓe
ɓe ngalaa feloore, laatodon
ɓiɓɓe Laamdo ɓe ngalaa laru*
hakkunde yimɓe hannden
oonyiiɓe bonɓe ɓeen. Sanaa
njaynon hakkunde maɓɓe
hono no koode njaynirta ley
aduna ni,
16 tawee odon tiigii kon-
ngol nguurndam ngool faa
woodi. Si on ngadii noon fu,
mi mantorto on nyannde nde
Almasiihu wartowi. Sabo
hollan mi doggaay doggudu
ɓoldu, mi tampaay ɓolum.
17 Ko ngollanton Laamdo
ko cakkoton dum yonki-
iji mon duum, na holla
goondinal moodon. Fay si
yonki am laatoto sadaka
dufeteedo dow goondinal
moodon ngaal, mi seyoto, mi
weltodoto e moodon.
18 Onon du ceyoree hono
noon, faa mbeltododen.

Haala gollidooɓe diido hool-niiɓe

19 Si Joomiraado meeden
Iisaa jaɓii, mi nelan Timote to
moodon ko ɓooyataa. Ndeen
si mi humpitake kabaaruuji
mon diin fu, miin du, ɓernde
am waaltoto.
20 Sabo kanko tan woni
gonduɓo e am anniya gooto.
Goonga, no ngorrudon fuu
ina woni e ɓernde makko.
21 Heddiiɓe ɓeen fuu wo
hakkilanɓe haajuuji muɓɓen

* **2:15** ***Laru*** e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake.

tan, wanaa ɗi Iisaa Almasiihu.
22 De Timote kaa, oɗon anndi no holliri neɗɗaaku muuɗum lobbu, sabo wallii kam e waajaade Kabaaru Lobbo hono no ɓiɗɗo wallirta bammum ni.
23 Kanko anniyiimi nelude wakkati mo paamumi no joonnde am laatortoo fuu.
24 Miɗo hoolii Joomiraaɗo du, miin e hoore am, mi waran to mooɗon ko ɓooyataa.

25 Hono noon mi yi'ii na tilsi mi nela e mooɗon sakiike men Epaforodit, gollidoowo e am oon. O wallii kam haɓande Kabaaru Lobbo oon. Kanko woni mo nelunoɗon faa walla kam e haaju am.
26 Imo yeewaa on fuu. Katin ko nanɗon o sellaano ɗuum, na metti ɓernde makko sanne.
27 Tannyoral, o nyawiino faa o nesi maayde. Ammaa Laamɗo yurmake mo, yurmake kam miin du, taa mi heɓa kaɓɓu-ko'u dow kaɓɓu-ko'u.
28 Ɗum waɗi de kenyiimi law faa mi nela mo e mooɗon, faa si on nji'ii mo fu, ceyoɗon, miin du kaɓɓu-ko'u am ɓuytoo.
29 Ndelle, njaɓɓoree mo saabe Joomiraaɗo e seyo manngo. Teddinee yimɓe wa'uɓe noon fuu.
30 Sabo kanko o nesii maayde saabe golle Almasiihu. O farriti† yonki makko faa o waɗana kam ballal ngal ndonkunoɗon waɗande kam onon e ko'e mooɗon.

3

Haala anndude Iisaa Almasiihu

1 Ko heddii fu, sakiraaɓe am, ceyoree Joomiraaɗo. Fay si miɗo winndana on ko mbinndannoomi on arande, ɗum tampintaa kam, woodi, iɗum reena ɓerɗe mooɗon onon du.
2 Tinnoɗon e dawaaɗi – ɗum woni gollooɓe ko boni, doolɗooɓe taadagol ngol nafataa ɓeen!
3 Sabo wo enen ngoni taadiiɓe jaati ɓeen, eɗen teddinira Laamɗo e ballal Ruuhu muuɗum, eɗen mantoroo Iisaa Almasiihu, en njowaay jikke men dow golleeji ɓanndu.
4 Si goonga, miin kaa miɗo waawnoo yowude jikke am dow golleeji ɓanndu. Si goɗɗo miilii ina waawi yowude jikke muuɗum dow golleeji ɓanndum fu, miin ɓuri haandude e majjum.
5 Mi taadaama illa nde kiɓɓinnoomi nyalaaɗe jeetati. Wo mi Israa'iilanke ɓuuruɗo e suudu Benyamin. Wo mi Alhuudiyanke ɓii Alhuudiyanke. Ley Tawreeta Muusaa du, miɗo jeyaa e waalde Farisa'en.
6 Miɗo jinnganannoo Tawreeta oon sanne faa miɗo torrannoo kawrite goonɗinɓe Iisaa ɗeen. Fay gooto waawaano felude kam saabe fonnditanaade Tawreeta oon.
7 Ɗuum fuu miɗo ndaardannoo wo tino am. Ammaa joonin saabe Almasiihu mi tawii wo ɗum mursey.

† **2:30** ***Farritaade*** wo rafi reenude yonki muuɗum.

8 Goonga, miɗo jogorii ɗum fuu wo mursey, sabo anndude Joomiraaɗo am Iisaa Almasiihu ɓuri kulle ɗeen fuu. Wo saabe makko njardoriimi mursude ko njogiimi. Miɗo jogorii huunde fuu wo tuundi faa mi heɓa Almasiihu,
9 mi jeyee e muuɗum. Mi walaa fonnditaare nde mbaawumi heɓude e jokkugol am Tawreeta oon. Mi heɓii fonnditaare saabe ko kooliimi Almasiihu. Kayre woni fonnditaare nde Laamɗo hokki goonɗinɓe mo ɓeen.
10 Miɗo muuyi anndude Almasiihu e wondude e baawɗe iirtagol muuɗum, mi hawta e muuɗum torra, mi laatoo hono muuɗum ley maayde mum.
11 Hono nii, mi heɓan ummintineede hakkunde maayɓe nyannde darngal.
12 Mi wi'aay mi heɓii ɗum gilla joonin naa mi kiɓɓuɗo, ammaa miɗo wondi e doggudu hono no daɗundurteeɗo ni, faa mi nannga ɗum. Sabo miin e hoore am, Iisaa Almasiihu artii, nanngi kam.
13 Goonga sakiraaɓe, mi wi'aay mi heɓii ɗum. Kaa miɗo waɗa huunde wootere: miɗo yeggita ko faltii, miɗo fooɗanoo ko warata.
14 Miɗo doggira to fonndetee, faa mi heɓa mbarjaari dow kammu ndi Laamɗo noddiri en to muuɗum saabe Iisaa Almasiihu.
15 Enen ɓenndubɓe ley goonɗinal ɓeen fuu, miilorɔɗen hono noon. Si tawii miilooji mon potaay e dow goɗɗum katin du, Laamɗo ɓanginanan on ɗum.
16 Ammaa e noon fu, ɗo kewtuɗen fuu, keddoɗen njokken laawol ngol njokkuɗen faa joonin ngool.
17 Sakiraaɓe, on fuu nyemmbitee kam. Taykoɗon worruɓe no njiiɗon miɗen ngorri ni.
18 Sabo heewɓe laatake wayɓe leggal Almasiihu palaangal. Mi haalanii on ɗum kile keewɗe, mi haaldanan on joonin du e bojji.
19 Kamɓe, cakitte maɓɓe wo halkere. Deedi maɓɓe ngoni alla'en maɓɓe. Iɓe mantoroo ko ɓe njeyi semtirde. Adunaaru tan ɓe kaɓanta.
20 De enen kaa, wo dow kammu njeyaɗen, eɗen keppi kisinoowo meeɗen yuuroowo toon. Oon woni Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
21 Kam waylitata ɓalli meeɗen lokkaaji ɗiin faa ɗi keɓa teddeengal hono ɓanndu makko nduun ni. Sabo imo jogii baawɗe faa o waɗa huunde fuu ɗowtanoo mo.

4

Haala seyoraade Joomiraaɗo

1 Ndelle sakiraaɓe am horsuɓe, hono noon tabitee ley kawtal mooɗon e Joomiraaɗo. On njeewnii kam sanne, on laatake seyo am e kufune am darja.
2 Miɗo waajoo Ewodi, kam e Sintis, ɓe laatoo daande wootere saabe Joomiraaɗo.

3 Aan Sisigi, gollidoowo e
am koolniiɗo du, miɗo ŋaare
mballaa rewɓe ɗiɗo ɓeen,
sabo ɓe mballii kam haɓande
Kabaaru Lobbo oon, kamɓe
e Keleman e gollidooɓe
am woɓɓe. Inde maɓɓe
mbinndaama e dewtere
nguurndam nduumiiɗam.
4 Ceyoree Joomiraaɗo
wakkati fuu. Miɗo wi'a on
katin, ceyee!
5 Yimɓe fuu nji'a heesin-
daare mooɗon. Joomiraaɗo
ina ɓadii.
6 Taa fay huunde haɓɓa
on ko'e, ammaa nyaagoroɗon
Laamɗo haajuuji mooɗon fuu
ley du'aare. Ngaɗiron ɗum e
jettooje.
7 Ndeen Laamɗo hokkan on
jam faa ɓura huunde fuu ko
waawi miileede. Jam oon
reenan ɓerɗe mon e hakkil-
looji mon e ley kawtal Iisaa
Almasiihu.
8 Joonin kaa sakiraaɓe, mi-
looji mooɗon keddoo dow
goonga, e ko teddi, e ko fon-
nditii, e ko senii, e ko foti
yiɗeede, e ko leeɓi. Kakkila-
nee ko moyyi, e ko jeyi ma-
neede fuu.
9 Ngolliree ko paaminmi
on e ko keɓɗon e am, ko
narruɗon kam e ko nji-
iruɗon kam. Ndeen Laamɗo
gaddoowo jam tawdete e
mooɗon.

*No Pool yettiri Fil-
ipiyankooɓe dow dokkal
muɓɓen*

10 Miɗo seyorii Joomiraaɗo
seyo manngo sabo joonin on
keyɗintinii ballal mooɗon to
am. Tannyoral, hakkillooji
mon ina ngonnoo e am, de on
keɓaay yottinde ballal ngaal.
11 Wanaa saabe won ko
kaajaami waɗi de mbiimi
noon. Sabo si goonga, mi
woowtinii hoore am hennyi-
toraade no tawraami fuu.
12 Miɗo waawi wuurdude
e ko famɗi, miɗo waawi
wuurdude e ko ɗuuɗi. No
tawraami e no ngorrumi fuu,
miɗo waawi yardaade ɗum.
Mi ekitake hennyitoraade
haarannde e yolbere, e keɓal
e baasal.
13 Miɗo waawi fuu e ley
kawtal am e Iisaa Almasiihu
kokkoowo kam semmbe oon.
14 Ammaa e ɗum fuu,
on ngaɗii ko wooɗi ko
mballuɗon kam e ley torra
am ɗuum.
15 Filipiyankooɓe, oɗon
anndi wakkati nde puɗɗumi
waajaade on Kabaaru Lobbo
de ndillumi leydi mon Make-
doniya ndeen fu, kawrital
goonɗinɓe fay gootal wal-
lunduraay e am, si wanaa
kawrital mooɗon ngaal.
16 Nde ngonnoomi Tesa-
loniiki ndeen du, on neldii
kam ko kaajaami, wanaa nde
wootere tan.
17 De wanaa dokkal pilo-
toomi. Wo faa tino gollal
mon lobbal ngaal ɓeydoo pi-
lotoomi.
18 Ko nelduɗon e junngo
Epaforodit ɗuum yottake faa
wooɗi, humtii haajuuji am
fuu. Mi heɓii faa heewi.
Dokkal mon ngal laatake urdi
mbelndi, hono sadaka belɗo
jaɓaaɗo to Laamɗo.
19 Laamɗo am jom goodal
keewngal oon humtiran
haajuuji mon fuu saabe
Iisaa Almasiihu e teddeengal
muuɗum.

20 Teddeengal woodan
Laamɗo Baaba meeɗen faa
abada abadin! Aamiina.

Baynundural

21 Njowtanee kam seniiɓe
hawtuɓe e Iisaa Almasiihu
fuu. Sakiraaɓe wonduɓe e am
ɓeen ina njowta on.
22 Seniiɓe fuu na njowta
on. Ɓurɓe jowtude on wo
wonɓe ley galle kaananke
Roma mawɗo ɓeen.
23 Hinney Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa Almasiihu
wondu e mooɗon.

Ɓataaki Pool yaade to Koloosiyankooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri miin
Pool nulaaɗo Iisaa Almasiihu
e muuyɗe Laamɗo, miin e
sakiike meeɗen Timote.
2 Miɗen njowta on, onon
seniiɓe wonɓe Koloosi, saki-
raaɓe hoolniiɓe hawtuɓe e Al-
masiihu. Wo Laamɗo Baaba
meeɗen hokku on moyyere e
jam.

No Pool yettirta Laamɗo saabe Koloosiyankooɓe

3 Nde min nyaagantoo on
Laamɗo, Baaba Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa Almasiihu fuu,
min celataa yettude ɗum.
4 Sabo min nanii kabaaru
no ngoondinirɗon Iisaa
Almasiihu e no njiɗirɗon
seniiɓe fuu.
5 Oɗon ngorri noon saabe
jikke mooɗon celluɗo e
ko Laamɗo resani on dow
kammu ɗuum. On keɓii jikke
oon nde nannoɗon konngol
goonga ndeen, ɗum woni
Kabaaru Lobbo.
6 Kabaaru Lobbo oon yot-
take on no yottorii adunaaru
ndu fuu ni, imo wa'i hono no
lekki mawnoohi ndimoohi
ɓiɓɓe muuɗum ni. Hono noon
Kabaaru Lobbo oon worri
hakkunde mooɗon onon
du, gilla nyannde keɓɗon
hettindaade haala hinney
Laamɗo oon de paamuɗon no
o wa'i jaati ni.
7 Ɗum woni ko Epafara
gollidoowo e amin korsuɗo
oon waajii on. Kanko woni
gollanoowo Almasiihu kool-
niiɗo hakkunde mooɗon.
8 O haalanii min du njin-
ngu mooɗon yuurungu e Ru-
uhu oon.
9 Saabe ɗuum, minen
du, gilla min nani ɗum,
min celaay nyaaganaade on
Laamɗo. Miɗen ŋaaroo mo o
hebbina on hakkilantaaku e
paamal ngal Ruuhu hokkata
ngaal, faa paamon ko woni
muuyɗe makko faa wooɗa.
10 Hono noon, keɓon wu-
urude nguurndam mbeloo-
jam Joomiraaɗo kawroojam
e muuyɗe muuɗum e dow
huunde fuu, tabiton e gollal
lobbal fuu, ɓeydon anndude
Laamɗo.
11 Miɗen nyaaganoo on
Laamɗo katin hokka on
semmbe mawɗo fodde
baawɗe muuɗum teddudɗe
ɗeen, faa tawreɗon tinni-
taare e munyal fuu.
12 Njettiree Baabiiwo oon
seyo, sabo o waɗii on fotuɓe
heɓude ngeɗu e moyyereeji
desanaaɗi seniiɓe gondi e an-
noora ɗiin.
13 O wurtinii en e baawɗe
nimre, de o nanni en e laamu
Ɓiyiiko korsuɗo
14 dimɗinɗo en, jaafaniiɗo
en lutti meeɗen.

Haala teddeengal Almasiihu

15 Almasiihu oon woni
tagaadi Laamɗo mo
yi'ataake oon.
Kanko woni afo ardiiɗo dow
tagoore ndeen fuu.
16 Sabo huunde fuu tagi-
raama saabe makko,
ko woni dow kammu e
ko woni e leydi fuu,
ko yi'etee e ko yi'ataake,

bimmbeeje laamu naa
kaanankaaku,
naa hoorewaaku naa
baawɗe.
Saabe makko ɗum fuu
ɗum tagiraa, kanko du,
ɗum taganaa.
17 Imo woni gilla fay huunde
walaa.
Huunde fuu na tiigun-
duri saabe makko.
18 Kanko woni hoore kawrital
goondinɓe mo,
laatiingal ɓanndu makko
ngaal.
Kanko woni fuɗɗoode,
kanko woni arandeejo
e iirtiiɓe hakkunde
maayɓe,
faa o laatoo ardiiɗo e ley
huunde fuu.
19 Sabo Laamɗo muuyii ko
woni e muuɗum ɗuum
fuu
wona e makko, kanko Al-
masiihu,
20 de rewrintiniri huunde fuu
e muuɗum saabe Al-
masiihu,
waɗi jam saabe yiiyam
makko ndufaaɗam
dow leggal palaangal.
Ko woni dow kammu e ko
woni dow leydi fuu
rewrintinaama e makko.
21 Arande, on fuu on
woɗɗinooɓe Laamɗo, on
laatakeno wayɓe ɗum e ley
miilooji mooɗon e golleeji
mooɗon bondi.
22 Joonin kaa, o rewrintinii
on e makko saabe maayde
nde Ɓiyiiko laatiiɗo ɓii-
Aadama oon maayi ndeen.
O waɗii ɗum faa o darna
on yeeso makko tawee on
seniiɓe, on ngalaa laru*, on
ngalaa feloore.
23 Ammaa sanaa keddoɗon
e goondinal, laatoɗon
dartiiɓe ɓe ndimmbat-
aako. Taa mbosee jikke
mo keɓuɗon wakkati mo
nanuɗon Kabaaru Lobbo
oon. Kabaaru Lobbo oon
le, tagoore adunaaru ndu
fuu waajaama o. Kanko
ngollanammi, miin Pool.

No Pool durwirani kawrital goondinɓe Iisaa

24 Almasiihu yardake tor-
raaji. Kawrital goondinɓe
laatiingal ɓanndu muuɗum
ngaal du tilay yardoo tor-
raaji. Joonin, miɗo seyorii
torraaji ɗiin saabe mooɗon,
sabo ɗum woni ngeɗu am to
torraaji Almasiihu.
25 Mi laatake golloowo
kawrital goondinɓe ngaal.
Laamɗo halfinii kam gollal
ngaal saabe mooɗon, faa mi
waajoo haala muuɗum faa
hiɓɓa.
26 Haala kaan wo sirri
cuuɗaninooɗo jamaanuuji
gilla arande, de joonin kaa
Laamɗo ɓanginanii seniiɓe
muuɗum sirri oon.
27 Sabo Laamɗo anniyake
anndinde ɓe sirri muuɗum
mo waɗanta lenyi fuu, no
sirri oon teddiri e no horsiri
ni. Inan sirri oon: Almasi-
ihu ina woni ley mooɗon,
ɗuum hokkata on tannyoral
wonude ley darja Laamɗo ga-
roowo.
28 Wo kabaaru Almasiihu
oon min mbaajotoo. Miɗen
tindina yimɓe fuu, miɗen

* **1:22** ***Laru*** e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake.

njannginira ɗum'en e hakkilantaaku fuu. Noon min ngaɗirta faa min njottina neɗɗo fuu yeeso Laamɗo, tawa wo kiɓɓuɗo e ley kawtal muuɗum e Almasiihu.
29 Saabe ɗuum waɗi de miɗo golla, miɗo durwa haddi baawɗe makko gonɗe e am cemmbinooje kam ɗeen.

2

1 Miɗo yiɗi anndon haɓo naawngo ngo kaɓeteemi saabe mooɗon, onon e yimɓe wonɓe Lawdikiya e woɓɓe ɓe njiiraay kam gite muɓɓen ɓeen fuu.
2 Ɗum wo faa semmbina ɓerɗe mon, laatoɗon gooto saabe njinngu. Noon keɓirton baraaji hakkilantaaku kiɓɓungu, anndon sirri Laamɗo oon. Ɗum woni Almasiihu
3 mo goodal Laamɗo korsungal fuu suuɗii e muuɗum oon. Goodal ngaal wo hakkilantaaku e anndal.
4 Ko waɗi miɗo haalana on ɗuum dey, faa taa kiiliredon e haalaaji beldi.
5 Sabo fay si taweede miɗo woɗɗiri on terɗe, hakkillo am kaa ina wondi e mooɗon, miɗo seyoroo gondal mon lobbal ngaal, miɗo seyoroo du no tinnoriɗon e goonɗinal mooɗon Almasiihu ngaal.

Haala jokkude Almasiihu

6 Joonin, ko njaɓuɗon Iisaa Almasiihu laatoo Joomiraaɗo mooɗon ɗuum, njokkee mo.
7 Tabiton e makko hono no ɗaɗi lekki ndarortoo ley leydi, ndarnon nguurndam mooɗon dow makko. Ɓeydon semmbe e ley goonɗinal hono no ekintiniraɗon. Njetton Laamɗo sanne.
8 Tinnee taa fay gooto hiilira on haalaaji luggudi e haalaaji hiila ɓoli. Haalaaji ɗiin yuurii e al'aadaaji ɓiɓɓe-Aadama e tindinooje adunaaru, ɗe yuuraay e Almasiihu.
9 Sabo ko woni e Laamɗo fuu ina tawaa e Almasiihu faa hiɓɓi, e ley ɓanndu muuɗum jaati.
10 Onon du, nguurndam mooɗon fuu hiɓɓii saabe kawtal mooɗon e Almasiihu. Kanko woni hooreejo laamu e baawɗe fuu.
11 E gondal makko on laatake taadiiɓe, de taadagol ngol wanaa hono ngol yimɓe ngaɗata ngool, wo ɗum taadagol yuurngol e Almasiihu. Taadagol ngool wo itteede e tomottaaku luttoowu.
12 E ley ko lootaɗon lootagal batisima ɗuum, on uwidaama e makko, wooɗi du, on iirtodake e makko saabe on ngoonɗinii baawɗe Laamɗo iirtinɗo mo oon.
13 On maaynooɓe saabe lutti mooɗon e saabe on laataakino yimɓe Laamɗo. Ammaa Laamɗo iirtindinii on e Almasiihu,

yaafanake en lutti meeɗen fuu,

14 tosii ɗerewol kiite pelooje en ɗeen,

itti ngol,

tonti ngol dow leggal palaangal,

15 ɓortii laamuuji e baawɗe.

Nde o jaalorinoo ɗum'en
e maayde Almasiihu
ndeen,
o hersinii ɗum'en yeeso
yimɓe fuu.
16 Ndelle, taa fay gooto
felda on dow ko nyaamoton
e ko njaroton naa saabe
teddingol nyalaaɗe goɗɗe
e darɗe lewru e nyalaaɗe
powteteeɗe.
17 Ɗum fuu wo ɗum alhaali
kolloowo ko warannoo tan,
ammaa goonga oon e Almasi-
ihu woni.
18 Taa accon rewooɓe ma-
leyka'en wattinkintooɓe wo
leeyinkiniiɓe pela on. Yimɓe
ɓeen ina kaɓɓii e ko nji'i ley
koyɗi, katin iɓe mawninkinii
e dow ɓolum saabe miilooji
maɓɓe adunankooji.
19 Ɓe celii haɓɓaade e Al-
masiihu hooreejo oon. Oon
hokkata ɓanndu nduun fuu
ko haajaa, seŋira ndu jokkule
e ɗaɗi. Katin du saabe makko
ɓanndu nduun ina mawnira
no Laamɗo muuyiri.

*Haala maaydude e Almasi-
ihu e wuurdude e muuɗum*

20 On maaydii e Almasi-
ihu, on mburtinaama e
tindinooje adunaaru ndu
ɗeen. Ndelle, ɗume waɗi de
oɗon mbuurda no jeyaaɓe e
adunaaru ndu ni? Ɗume waɗi
de oɗon njaɓa tindineede:
21 «Taa hooyu ɗum, taa
meeɗu ɗum, taa meemu
ɗum»?
22 Ɗum fuu ɗum nawtor-
teeɗum de ɗum hantoo. Kulle
ɗeen fuu wo ɗe kaɗaaɗe
dow ɓolum, wo ɗum waaju
yuuruɗo e yimɓe tan.
23 Si goonga, yimɓe ina
miiloo kaɗaaɗe ɗeen wo
hakkilantaaku, sabo ina
wi'ee sanaa yimɓe ndewa
diina haddu baawɗe muɓɓen,
sanaa yimɓe leeyinkinoo,
sanaa yimɓe torra terɗe
muɓɓen. Ammaa tawaama
kaɗaaɗe ɗeen fuu mballataa
yimɓe jaalaade muuyɗe
terɗe.

3

1 Ndelle, ko iirtindinaɗon
e Almasiihu ɗuum, pilee
kulle gonɗe dow kammu
to Almasiihu jooɗii gere
nyaamo Laamɗo toon.
2 Ngattee hakkillooji
mooɗon e kulle gonɗe dow
kammu, taa ngattee ɗi e kulle
gonɗe e leydi.
3 Sabo on maayii, ngu-
urndam ɗam keɓɗon joonin
ɗaam ina suuɗidaa e Almasi-
ihu to Laamɗo.
4 Si Almasiihu laatiiɗo ngu-
urndam mooɗon oon ɓangii
fu, onon du on ɓangidan e
muuɗum, on teddindinte e
muuɗum.

*Haala tomottaaku kiinngu
e ɓesu*

5 Ndelle, mbaree kulle
adunankooje gonɗe e
mooɗon ɗeen. Ɗuum woni
fijirde e ko soɓi e muuyɗe
terɗe e muuyooji bonɗi, kam
e eelgal jawdi*, sabo eelgal
ngaal du wo rewude tooruuji.
6 Saabe hakkeeji ɗiin
tikkere Laamɗo jippoto e
dow saliiɓe goonɗinde mo
ɓeen.
7 Onon du, hono noon ngor-
runoɗon arande, hono noon

* **3:5** Maanaa ***eelgal*** ɗo wanaa ŋaaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

mbuurdunoɗon e hakkeeji ɗiin.
8 De joonin kaa, njoppee
kulle ɗee ɗo fuu: tikkere
e nyanngere e nganyaandi.
Taa mbonkoɗon, taa kaalon
haalaaji nyiddiniiɗi.
9 Taa fay gooto mooɗon fe-
nana banndum, sabo on ittii
tomottaaku mooɗon kiinngu
e golle muuɗum fuu,
10 on naatii tomottaaku
kesu. Laamɗo taguɗo to-
mottaaku kesu oon selataa
heyɗintinde ngu faa ngu
nannda e muuɗum, faa
anndon ɗum faa wooɗa.
11 Ndelle joonin, walaa
ko senndi hakkunde Al-
huudiyanke e mo wanaa,
naa hakkunde taadiiɗo e
mo taadaaki, naa mo jan-
ngaay, naa baanyaaru, naa
diimaajo, naa dimo. Sabo
Almasiihu woni fuu, kam
woni e maɓɓe ɓe fuu.
12 Ndelle, saabe Laamɗo
suɓake on, waɗi on seniiɓe,
horsinii on, keewon
yurmeende e moyyuki,
ngaɗon leeyinkinaare e heese
e munyal.
13 Munyunduree. Si yoga
mooɗon ina jogii ko felira
banndum, njaafunduron. No
Joomiraaɗo yaaforii on ni,
njaafunduron.
14 E ley ɗuum fuu, ɓerɗe
mooɗon keewa njinngu, sabo
njinngu wo kam haɓɓunduri
huunde fuu faa wooɗi.
15 Accon jam Almasiihu
oon laamoo miilooji mooɗon,
sabo Laamɗo noddii on faa
ngondon e jam laatoɗon
ɓanndu wooturu. Njetton
Laamɗo.
16 Accon konngol Almasi-
ihu ngool heewa e mooɗon.
Mono e mooɗon fuu janng-
ina banndum, tindinira ɗum
e hakkilantaaku. Njimanee
Laamɗo e jettooje, njettiree
mo Jabuura e manooje, kam
e jimi teddinooji Laamɗo.
17 Ko ngaɗoton fuu, nde wo
haala nde wo golle, ngaɗiree
ɗum fuu e ley innde Joomi-
raaɗo meeɗen Iisaa, njettiron
Laamɗo Baaba meeɗen e in-
nde makko.

No jokkuɓe Almasiihu njeyi wuurdude

18 Onon rewɓe, ɗowtanoɗon
goriraaɓe mooɗon hono no
fotiri e Joomiraaɗo.
19 Onon worɓe, njiɗee
deekiraaɓe mooɗon, taa
tinnanon ɓe.
20 Onon sukaaɓe, ɗowtanoɗon
saaraaɓe mooɗon e huunde
fuu, sabo ɗum woni ko welata
Joomiraaɗo.
21 Onon saaraaɓe, taa tin-
nanee sukaaɓe mooɗon de
ɓerɗe muɓɓen metta.
22 Onon maccuɓe, ɗowtanoɗon
joomiraaɓe mooɗon e hu-
unde fuu, tawee wanaa
wakkati mo ɓe nji'ata on
tan hono filotooɓe weldude
e ɓiɓɓe-Aadama. Ko haani
dey, ɗowtoranee ɓe e ɓerɗe
laaɓuɗe e ley kulol Joomi-
raaɗo.
23 Huunde fuu ko ngol-
loton, ngolliron ɗum ɓerɗe
laaɓuɗe, sabo wo Joomiraaɗo
ngollanton, wanaa yimɓe.
24 Anndon Joomiraaɗo
barjoto on, hokkan on
moyyereeji desanaaɗi yimɓe
muuɗum. Sabo joomiiwo mo

ngollanton oon wo Almasiihu.
25 Gaɗoowo ko boni fuu heɓan mbarjaari gollal muuɗum bonngal ngaal, sabo Laamɗo ɓurdintaa yimɓe.

4

1 Joomiraaɓe, njogoree maccuɓe mooɗon ɓeen jogaaɗe lobbe e dow fonnditaare, anndon onon du oɗon njogii joomiiwo dow kammu.
2 Ciinee e du'aare, tawee oɗon kakkilana ɗum, oɗon njetta Laamɗo.
3 Ndu'anee min minen du, yalla Laamɗo ina omtana min dammbugal faa min mbaajoo konngol muuɗum ngol, min keɓa saakude goonga tedduɗo kaaloowo haala Almasiihu oon. Saabe goonga oon jaati uddiraami joonin e ley kasu.
4 Ɲaaree Laamɗo mi waajoroo goonga tedduɗo oon laaɓal no haaniri.
5 Laatee hakkilante'en hakkunde yimɓe ɓe ngoondinaay ɓeen. Wakkati laatiiɗo fuu, tawdeɗon e seedaaku lobbu.
6 Haala mooɗon ina haani laataade haala mbelka ngaɗaaka lamɗam, faa paamon no kaanɗon jaaboraade mono fuu.

Baynundural

7 Tikiku humpitan on kabaaruuji am ɗiin fuu. Wo o sakiike meeɗen korsuɗo, gollidiiɗo am koolniiɗo e ley golle Joomiraaɗo.
8 Ko waɗi de nelumi mo e mooɗon wo faa paamon no min ngorri, faa o waaltina hakkillooji mooɗon du.
9 O wardan e Onesim, jeyaaɗo e mooɗon oon. Oon wo sakiike amin korsuɗo koolniiɗo. Kamɓe ɗiɗo, ɓe kumpitan on ko waɗi ga ɗuum fuu.
10 Aristarka uddidaaɗo e am oon ina jowta on, kam e Marku sakiike Barnabas mo mbi'unoomi si warii to mooɗon njaɓɓoɗon ɗum oon.
11 Iisaa bi'eteeɗo Yustus oon du ina jowta on. Kamɓe tan ngoni Alhuudiyankooɓe gollidooɓe e am kabaaru laamu Laamɗo oon. Ɓe peewnii ɓernde am sanne.
12 Epafara, gollanoowo Iisaa Almasiihu oon, ina jowta on. Kanko du e mooɗon o jeyaa. Wakkati fuu imo tinnii e du'aare saabe mooɗon faa ndaroɗon, laatoɗon hiɓɓuɓe, faa tannyoron muuyɗe Laamɗo fuu, njokkon ɗe.
13 Miɗo seedanoo mo imo tampani on, onon e wonɓe Lawdikiya e wonɓe Hiyerapolis fuu.
14 Lukka dokotoro korsuɗo oon, kam e Demas ina njowta on.
15 Njowtee sakiraaɓe meeɗen wonɓe Lawdikiya ɓeen, njowtee Nimfa e kawrital goondinɓe kawroowal suudu muuɗum ngaal.
16 Nde njanngudon ɓataaki ki fuu ngaɗon faa kawrital goondinɓe Lawdikiya ngaal jannga ki. Onon du, njanngon ɓataaki ki goondinɓe wonɓe ley Lawdikiya tiigii kiin.
17 Mbi'ee Arkippa tinnoo e timminde gollal ngal Joomi-

raaɗo halfini ɗum ngaal.

18 Inan jowtaango am ngo mbinndirammi e junngo am: MIIN POOL. Taa njeggitee miɗo woni ley kasu e geyyelle.

Wo hinney Laamɗo wondu e mooɗon.

Ɓataaki Pool arandeehi yaade to Tesaloniyankooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool, e Silas e Timote. Miɗen njowta kawrital goondinɓe gonngal Tesaloniiki kaɓɓiingal e Laamɗo Baaba meeɗen, e Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu. Moyyere e jam wondu e mooɗon.

Goondinal Tesaloniyankooɓe

2 Miɗen njetta Laamɗo wakkati fuu saabe mooɗon on fuu. Min celataa miccitaade on e ley du'aawuuji amin.

3 Miɗen miccoo on wakkati fuu yeeso Laamɗo Baaba meeɗen. Miɗen miccitoo golleeji ɗi ngollirɗon saabe goondinal, miɗen miccitoo tinnitaare mooɗon saabe njinngu, miɗen miccitoo munyal mooɗon saabe jikke mon e Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu.

4 Sakiraaɓe amin ɓe Laamɗo yiɗi, miɗen anndi Laamɗo suɓake on.

5 Sabo ko min mbaajii on Kabaaru Lobbo ɗuum laataaki haala ɓola tan. Kabaaru oon wardii to mooɗon e baawɗe e Ruuhu Ceniiɗo. O wardii e tannyoral kiɓɓungal wo ɗum goonga. Oɗon anndi du, sabo on seediiɓe no min ngorrunoo hakkunde mooɗon. Ɗum fuu wo saabe mooɗon.

6 On nyemmbitii min, on nyemmbitii Joomiraaɗo, sabo fay ko torraɗon torraaji mawɗi ɗuum, on njaɓɓake konngol Laamɗo. On njaɓɓorake ngol e seyo ngo Ruuhu Ceniiɗo hokkata.

7 Hono nii on kollii goondinɓe wonɓe ley leyɗe Makedoniya e Akaya fuu no kaani worrude.

8 Si goonga, on kumpitii konngol Joomiraaɗo ngool, on cankitii ngol, wanaa ley leyɗe Makedoniya e Akaya tan - goondinal mon Laamɗo nanaama e nokkuuje ɗeen fuu. Walaa ko min ɓeyda haala kabaaru mooɗon katin.

9 Sabo wo goondinɓe ɓeen jaati kumpitata min no njaɓɓoriɗon min arande, no njoppirɗon tooruuji de ngartuɗon to Laamɗo faa ngollanon Laamɗo buurɗo, goongaajo oon.

10 Oɗon keɗii Ɓiyum yuuroowo dow kammu. Oon woni Iisaa mo o ummintini hakkunde maayɓe, kisinoowo en e jukkungo waroowo oon.

2

No Pool golliri ley Tesaloniiki

1 Sakiraaɓe, oɗon anndi onon e ko'e mooɗon, ko min ngari to mooɗon ɗuum laataaki ɓolum.

2 Fadde amin warude to mooɗon, min torraama, min kuyfinaama ley ngalluure Filipi. Ammaa oɗon anndi du, Laamɗo meeɗen hokkii min cuusal min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oon semmbe, fay e ley haɓo manngo.

3 Sabo waaju amin yowaaki dow majjere naa

dow anniya bondo, ɗum wanaa hiila du.
4 Ammaa Laamɗo yardake min faa halfini min Kabaaru Lobbo oon. Wo hono noon min mbaajortoo. Wanaa ko welata yimɓe min pilotoo. Ko welata Laamɗo kumpitiiɗo ɓerɗe amin oon min pilotoo.
5 Hono no anndirɗon ni, abada min mbaajoraaki haalaaji beldi, haalaaji amin du cuuɗaay eelgal*. Laamɗo na seedii.
6 Min pilaaki faa ɓiɓɓe-Aadama teddina min, wanaa onon, wanaa woɓɓe.
7 Si goonga, miɗen mbaawnoo hollude on manngu amin saabe wo min nulaaɓe Almasiihu, ammaa min ngaɗaay noon. Min ngaɗii heese hakkunde moodon. Min kinnorake on hono no inna hinnortoo ɓiɓɓe muuɗum ni.
8 Miɗen korsinnoo on sanne, wanaa Kabaaru Laamɗo Lobbo oon tan min njardii hokkude on. Miɗen njardii hokkude on fay yonkiiji amin du, sabo on laatake sakiraaɓe amin horsuɓe.
9 Sakiraaɓe, nde min mbaajotonoo on Kabaaru Lobbo haala Laamɗo oon ndeen, oɗon miccoo min ngolliino sanne, faa min tampi. Min ngollii jemma e nyalooma fuu, taa min laatanoo fay gooto moodon donngal.
10 Oɗon ceedanii min, Laamɗo du ina seedanii min, no min ngorri hakkunde moodon, onon goondinɓe. Miɗen cenii, miɗen ponnditii, min ngalaa feloore fuu.
11 Oɗon anndi no min ngorrunoo hakkunde moodon, min ngolliranii gooto moodon fuu hono no baaba golliranta ɓiɓɓe muuɗum ni.
12 Min mbaajake on, min cellinii ɓerɗe mon, min nyaagake on mbuuron nguurndam kawroojam e muuyɗe Laamɗo, nodduɗo on faa naaton laamu muuɗum e teddeengal muuɗum.
13 Katin won ko saabanii min yettude Laamɗo wakkati fuu: nde nannoɗon konngol Laamɗo ngool e kunnduɗe amin ndeen, on njaɓɓoraaki ngol wo ngol konngol ɓii-Aadama. Ammaa on njaɓɓorake ngol wo ngol konngol Laamɗo. Wo kam jaati. Ingol golla e ley moodon, onon goondinɓe.
14 Sakiraaɓe, on laatake hono kawrite goondinɓe Laamɗo gonde Yahuudiya kaɓɓiiɗe e Iisaa Almasiihu. Goonga, on munyii torraaji hono ɗi maɓɓe. On njarii bone e yimɓe lenyol moodon hono no kamɓe du ɓe njardi bone to Alhuudiya'en ni.
15 Kam'en mbari Joomiraaɗo meeɗen Iisaa. Ɓe mbari annabaaɓe. Woodi, ɓe torrii min minen du. Iɓe ngolla ko welaa Laamɗo, wo ɓe wayɓe yimɓe fuu.
16 Iɓe tinnii e haɗude min waajaade lenyi goddi faa kisa. Wo hono nii ɓe kebbinirta hakkeeji maɓɓe wakkati fuu. Ammaa joonin jukkungo Laamɗo hewtake ɓe.

* **2:5** Maanaa ***eelgal*** ɗo wanaa ŋaaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

No Pool muuyirnoo yeccoraade Tesaloniiki

17 De minen kaa, sakiraaɓe,
min ceedii e moodon wakkati
seeda. De fay si en njiidataa
e gite, ɓerde men ina ngondi.
Min tinnake sanne faa min
nji'a on katin. Miden njeewaa
on faa sanne.
18 Saabe majjum, min
muuyiino warude to
moodon. Miin Pool, mi
filake kile keewde, ammaa
Seydaani hadii min.
19 Moy woni jikke amin e
seyo amin e kufune amin
darja mo min mantortoo
yeeso Joomiraado men Iisaa
nde wartowi? Wo onon jaati!
20 Si goonga, onon ngoni
teddeengal amin e seyo
amin.

3

1 Ɗum wadi nde min kun-
nginoo munyude ceedaagu
meeden fu, min tawii hed-
daade ley ngalluure Ateena
minen tan na samtani min.
2 Min nulii sakiike amin
Timote gollidoowo e Laamdo
sankitinde Kabaaru Lobbo
haala Almasiihu oon. Min
nulii mo faa o darna on e
semmbe, o sellina ɓerde mon
e ley goondinal moodon,
3 faa taa fay gooto moodon
dimmboroo sikki-sakka
saabe torraaji diin. Sabo
odon anndi en fodanaaɓe di.
4 Si goonga, nde min
ngondunoo e moodon ndeen,
miden kaalanannoo on
torraaji kewtooji en. Odon
anndi wo noon dum laatorii
du.
5 Ndelle, mi waawaay mun-
yude katin. Ɗum wadi de
nelumi Timote faa mi faama
yalla odon tinnii e goondinal
ngaal. Mi yidaano tawee jar-
ribotoodo oon jarribake on,
de golle amin laatoo ɓolum.
6 Ammaa joonin Timote
yuurii to moodon, wartii
to amin. O seynirii min
kabaaru goondinal mon e
njinngu mon. O haalanii
min odon miccoroo min
mboodirka wakkati fuu, odon
njidi yi'ude min sanne, hono
no minen du min njidiri
yi'ude on ni.
7 Sakiraaɓe, ko tawdedon
e goondinal duum, waaltinii
ɓerde amin e ley ɓillaare
amin e ley torra amin.
8 Joonin min mbuurii
katin sabo odon tabiti e
Joomiraado.
9 Min mbaawaa yettude
Laamdo saabe moodon faa
heya. Miden mbeltoroo seyo
saabe moodon yeeso makko.
10 Jemma e nyalooma
miden nyaagoo Laamdo e
semmbe faa min nji'a on
katin, faa min kiɓɓina ko
nyaki e goondinal mon.

No Pool du'aranii kawrital goondinɓe gonngal Tesaloniiki

11 Wo Laamdo Baaba
meeden e Joomiraado men
Iisaa omtan min laawol faa
min ngara to moodon.
12 Joomiraado ɓeydu njin-
ngu hakkunde moodon, heb-
bina ngu faa njidon yimɓe
fuu, hono no minen du, min
njidiri on ni.
13 O semmbindina on faa
laatodon yimɓe ɓe ngalaa
feloore, laatodon wonɓe ley
senaare yeeso Laamdo Baaba
meeden wakkati Joomiraado

men Iisaa warti, kam e seniiɓe muuɗum fuu.

4

Haala nguurndam ɗam Laamɗo yiɗi

1 Caggal ɗuum, sakiraaɓe, min njannginii on no kaanɗon worrude faa wela Laamɗo. Oɗon ngaɗa ɗum du. Miɗen nyaagoo on saabe Joomiraaɗo men Iisaa, tinnoɗon, ɓeydon semmbe.

2 Sabo oɗon anndi jamirooje ɗe min kokki on yuuruɗe e Joomiraaɗo men Iisaa ɗeen.

3 Laamɗo na muuyi mbuurdon e senaare, mboɗɗoɗon jeenu.

4 Imo muuyi mono e mooɗon fuu reena ɓanndu muuɗum, ekitoo reenirde ndu laaɓal e teddeengal,*

5 wanaa e muuyɗe terɗe hono no heeferɓe ɓe anndaa Laamɗo ngaɗirta noon.

6 Fay gooto taa naata suudu banndum, taa waɗa ɗum ko boni. Sabo Joomiraaɗo woni jomnitotooɗo kulle ɗeen fuu. Min kaalanii on ɗum, min cappanii on.

7 Laamɗo noddiraay en faa tuunen, ammaa noddii en faa mbuurden senaare.

8 Ndelle, caliiɗo ko haalaa joonin ɗuum fuu, wanaa neɗɗo salanii. Wo Laamɗo, kokkuɗo on Ruuhu muuɗum Ceniiɗo oon, o salanii.

9 Walaa ko min mbinndana on dow njinngu hakkunde sakiraaɓe, sabo onon e ko'e mooɗon, Laamɗo anndinii on no njiɗundurton.

10 Si goonga, oɗon ngaɗira noon e sakiraaɓe wonɓe ley leydi Makedoniya fuu. Ammaa sakiraaɓe, miɗen nyaagoo on, ɓeydiron ɗum yeeso.

11 Tinnoɗon ngondon e jam. Mono fuu hayba golle muuɗum tan, wuura e semmbe ɓanndu mum, hono no min tindinirnoo on ni.

12 Ndeen on ngorran yeeso yimɓe ɓe ngoondinaay ɓeen no haaniri, on tampinirtaa goɗɗo fay huunde.

Haala gartol Joomiraaɗo

13 Sakiraaɓe, min njiɗaa tawee on paamaay kabaaru maayɓe, min njiɗaa cunoroɗon hono no yimɓe ɓe ngalaa jikke ɓeen.

14 Sini en ngoondinii Iisaa maayii de iirtii fu, ndelle en ngoondinii Laamɗo wartiran maayɓe goondinnooɓe ɓeen e makko.

15 Miɗen kaalana on ko Joomiraaɗo wi'i: enen wuurɓe tawaaɓe e gartol Joomiraaɗo ɓeen, en artataako maayɓe ɓeen yaareede to makko.

16 Sabo Joomiraaɗo e hoore muuɗum yuuran dow kammu, jippoo. Wakkati oon yamiroore yeewnete, hooreejo maleyka'en yeewnoto, buututal Joomiraaɗo fuufete. Ndeen maayɓe goondinnooɓe Almasiihu ɓeen artoto fuu ummitaade.

* **4:4** Woɓɓe ina paamira aayaare nde hono nii: *Imo muuyi mono e mooɗon fuu jannga no wondirta e deekum, jogoroo ɗum laaɓal e teddeengal.*

17 Caggal ɗuum, enen wuurɓe heddinooɓe ɓeen, en fuu en yeentindinte e maɓɓe, njaarideɗen ley duule, faa kawren e Joomiraaɗo ley mbeeyu.† Hono nii ngondirten e makko faa abada.
18 Ndelle, mbaaltunduree ɓerɗe mon e haalaaji ɗi.

5

1 Sakiraaɓe, walaa ko min mbinndana on haala jamaanuuji e wakkatiiji gartol Joomiraaɗo oon.
2 Sabo onon e ko'e mon, oɗon anndi nyannde gartol Joomiraaɗo ndeen wardan hono no gujjo wardata ley jemma noon.
3 Wakkati nde yimɓe milata jam tan e ndeenaagu woodi, ndeen halkere ukkotoo e muɓɓen, hono no ŋatawere juhirta debereedu noon. Ɓe mbaawaa daɗude halkere ndeen fey.
4 Ammaa sakiraaɓe, onon on ngalaa ley nimre faa nyalaande ndeen juha on hono no gujjo juhirta ni.
5 On fuu wo on ɓiɓɓe annoora, wo on yimɓe nyalooma. En njeyaaka e jemma, en njeyaaka e nimre.
6 Ndelle taa ɗaanoɗen hono no woɓɓe ni. Mbaalen hakkilde, nanngitoɗen.
7 Ɗaanotooɓe ɓeen, wo jemma ɗaanotoo, sulotooɓe ɓeen du, wo jemma culotoo.
8 Ammaa enen, wo en yimɓe nyalooma. Ndelle nanngitoɗen. Ɓornoɗen goondinal e njinngu, laatanoo en saaya ndeenaagu. Jikke heɓude kisindam du laatanoo en kufune ndeenaagu.
9 Sabo Laamɗo fodanaaki en jukkungo muuɗum. Ko o fodanii en dey, keɓiren kisindam e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
10 O maayanii en faa mbuurden e makko, nde wo en wuurɓe, e nde wo en maayɓe.
11 Ndelle mbaaltunduree ɓerɗe mon. Mono fuu walla banndum e yaade yeeso, hono no ngaɗirton ni.

No kawrital goondinɓe haani worrude

12 Sakiraaɓe, miɗen nyaagoo on, anndanon gollooɓe hakkunde mooɗon ɓeen. Iɓe ɗowa on e ley innde Joomiraaɗo, iɓe mbaajoo on.
13 Teddinon ɓe faa sanne, njiɗiron ɓe saabe golle maɓɓe. Ngondon e jam hakkunde mooɗon.
14 Miɗen nyaagoo on, sakiraaɓe, cappanon jaayɓe, mbaaltinon ɓerɗe hulɓe, mballon lokkaaɓe*, tawdeɗon e munyal hakkunde yimɓe fuu.
15 Tinnoɗon taa fay gooto yomnitoo ko boni dow ko boni. Wakkati fuu piloɗon waɗundurde ko woodi, ngaɗanon yimɓe fuu hono noon.
16 Ceyoɗon wakkati fuu.
17 Taa celon waɗude du'aare.

† **4:17** ***Mbeeyu*** wo ɓolum hakkunde kammu e leydi. Duule ina ngoni e mbeeyu.

* **5:14** ***Lokkaaɓe*** ɗo ina waawi hooyude tampuɓe ɓe ngalaa semmbe e ɓalli muɓɓen maa du ɓe ngalaa semmbe e goondinal.

18 Njetton Laamɗo no
tawraɗon fuu. Ɗum woni
ko Laamɗo muuyani on
e kawtal mooɗon e Iisaa
Almasiihu.
19 Taa kaɗon Ruuhu
Ceniiɗo gollude hakkunde
mooɗon,
20 taa koynon waaju
annabaaɓe.
21 Ammaa taykoɗon hu-
unde fuu, nanngon ko wooɗi
e muuɗum.
22 Mboɗɗoɗon ko boni fuu.

Baynundural

23 Wo Laamɗo jom jam oon
e hoore muuɗum senu on
senaare hiɓɓunde. O reena
ɓerɗe mon e yonkiiji mon e
ɓalli mon fuu, faa laatoɗon
yimɓe ɓe ngalaa feloore
nyannde nde Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa Almasiihu
wartowi.
24 Nodduɗo on oon wo kool-
niiɗo, o tabintinan ɗum du.
25 Sakiraaɓe, miɗen ŋaaroo
on du'aare.
26 Njottinon sakiraaɓe ɓeen
fuu jowtaali amin ceniiɗi.
27 Miɗo yamira on saabe
Joomiraaɗo, njannganon
sakiraaɓe ɓeen fuu ɓataaki ki.
28 Hinney Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa Almasiihu
wondu e mooɗon.

Ɓataaki Pool ɗiɗaɓi yaade to Tesaloniyankooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri,
miin Pool, e Silas e Tim-
ote. Miɗen njowta kawrital
goondinɓe gonngal Tesaloni-
iki, kaɓɓiingal e Laamɗo
Baaba meeɗen e Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu.
2 Wo on keɓu moyyere
e jam to Laamɗo Baaba
meeɗen e Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu.

No Laamɗo sarortoo yimɓe wakkati gartol Iisaa

3 Sakiraaɓe, tilay min njetta
Laamɗo wakkati fuu saabe
mooɗon. Iɗum haani, sabo
goondinal mooɗon ina ɓeyda
yahude yeeso. Katin du njin-
ngu hakkunde mooɗon on
fuu na ɓeydoroo yeeso.
4 Ɗum waɗi de miɗen
mantoroo on to kawrite
goondinɓe Laamɗo ɗeen.
Miɗen mantoroo on saabe
munyal mooɗon e goondinal
mooɗon e ley torraaji e
ɓillaaje jowiiɗe dow mooɗon
ɗeen fuu.
5 Ɗum fuu na holla
sariya Laamɗo na fonnditii.
Laamɗo na waɗa on faa
laatoɗon fotuɓe naatude
laamu muuɗum. Wo saabe
maggu de oɗon torree.
6 Sabo si goonga, Laamɗo
waɗan ko fonnditii, yoɓiran
torruɓe on ɓeen torra.
7 Ammaa onon torreteeɓe
joonin ɓe, o hokkan on
powtiri, onon e amin fuu.
O waɗan ɗum si Joomiraaɗo
men Iisaa gonɗo dow kammu
oon wartii, ina wondi e
maleyka'en jogiiɓe baawɗe
muuɗum ɓeen.
8 O ɓangan ley yiite nyann-
gunge faa o jukkoo ɓe anndaa
Laamɗo, ɓe njaɓaay jokkude
Kabaaru Lobbo Joomiraaɗo
men Iisaa ɓeen.
9 Jukkungo waroowo e
maɓɓe ngoon wo halkere
duumiinde. Ɓe mboɗɗinee
Joomiraaɗo e baawɗe
muuɗum mawɗe.
10 Ɗum warowan nyannde
Joomiraaɗo wartowi faa
teddinee hakkunde seniiɓe
muuɗum. O laatoo kaayniiɗo
hakkunde goondinɓe mo
fuu. Onon du, oɗon njeyaa
e maɓɓe, sabo on ngoondinii
waaju mo min mbaajii on
oon.
11 Saabe ɗuum, miɗen
ndu'anoo on wakkati fuu.
Miɗen ŋaaroo Laamɗo mo
njokkuɗen waɗa on fotuɓe
heɓude nguurndam ɗam
noddiri on ɗaam. Miɗen
ŋaaroo Laamɗo wallira
on baawɗe muuɗum faa
tabintina anniya mooɗon
lobbo fuu e gollal yuurungal
e goondinal mon fuu.
12 Hono nii, innde Joomi-
raaɗo men Iisaa teddinirtee
e ley mooɗon, onon du
teddinireɗon saabe makko.
Ɗum fuu laatoto saabe
moyyere makko, kanko
Laamɗo meeɗen e Joomi-
raaɗo meeɗen Iisaa Almasi-
ihu.

2

Haala neɗɗo bonɗo e gartol Joomiraaɗo

1 Sakiraaɓe, miɗen njiɗi
haalande on haala gartol

Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu e hawrundureede meeɗen to muuɗum. Miɗen nyaagoo on:

2 taa accee hakkillooji mon njiiɓoo law saabe goɗɗo wi'ii nyannde gartol Joomiraaɗo ndeen yottake. Taa kulon fay si goɗɗo wi'i wo annabaaku haaldi ɗum, maa si goɗɗo waajake ɗum, maa wi'ii minen mbinndi ɗum e ɓataaki.

3 Taa fay gooto hiilda on fay huunde. Sabo nyannde ndeen warataa sanaa wakkati mo yimɓe heewɓe muurtanta Laamɗo oon yottoo tafon. Wakkati oon Neɗɗo Bonɗo podanaaɗo halkere oon ɓangan.

4 Wo o ganyo Laamɗo. O mawninan hoore makko e dow huunde fuu ko rewetee hono wo Laamɗo naa ko sujidantee, faa o jooɗowoo ley suudu Laamɗo. Noon o wiirata kanko e hoore makko wo o Laamɗo.

5 Nde ngondunoomi e mooɗon ndeen, miɗo haalanannoo on ɗum. Yalla on miccitaaki ɗum naa?

6 Oɗon anndi ko faddii Neɗɗo Bonɗo oon joonin, faa taa ɓanga illa wakkati muuɗum waraay.

7 Sabo gilla joonin baawɗe Bonɗo cuuɗaaɗe ɗeen ina ngolla e adunaaru ndu. Ammaa paddiiɗo ɗe oon ina ɗo tafon. Si oon yuwii ɗo fu,

8 Neɗɗo Bonɗo oon ɓangan. Ndeen Joomiraaɗo men Iisaa wardan mo henndu hunnduko muuɗum, halkira mo garol muuɗum ɗelkoowol.

9 Neɗɗo Bonɗo oon wardan e baawɗe Seyɗaani, warda e semmbe mawɗo e maandeeji e kaayeefiiji fewreeji.

10 O golliran siyiiji bonanda fuu faa o hiila halkooɓe ɓeen, sabo ɓe njaɓaay yiɗude goonga de ɓe kisinee.

11 Saabe ɗuum, Laamɗo nuldan ɓe majjere mawnde, faa ɓe ngoondina fewre.

12 Noon waɗata de yimɓe ɓe ngoondinaay goonga de ceyorii oonyaare ɓeen fuu njukkee.

No goondinɓe teeŋuɓe njeyi worrude

13 Sakiraaɓe ɓe Laamɗo horsini, minen kaa, tilay min njetta Laamɗo wakkati fuu saabe mooɗon, sabo Laamɗo suɓake on gilla fuɗɗoode faa hisina on. Ko o hisini on ɗuum, Ruuhu Ceniiɗo waɗi on seniiɓe, on ngoondini goonga oon.

14 Wo ley majjum Laamɗo noddi on nde min mbaajinoo on Kabaaru Lobbo oon. O noddii on faa keɓon ngeɗu e darja Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu.

15 Ndelle sakiraaɓe, tinnee, tabitee e ko min anndini on ɗuum, nde wo e haala amin nde wo e ɓataaki amin.

16 Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu, kam e Laamɗo Baaba meeɗen njiɗi en, de cellini ɓerɗe men faa abada, kokki en jikke lobbo saabe moyyere muɓɓen.

17 Be cellina ɓerɗe mooɗon, ɓe kokka on semmbe faa ngollon golleeji lobbi, kaalon haalaaji lobbi fuu.

3

No Pool muuyri waɗaneede du'aare

1 Sakiraaɓe, ko keddiimi wi'ude, ndu'anoɗon min, yalla konngol Joomiraaɗo ngool ina yaawa sankitaade, katin du ngol teddinee hono no ngol teddiniraa to mooɗon ni.
2 Ndu'anoɗon min du min kisa e yimɓe oonyiiɓe, bonɓe. Sabo wanaa yimɓe fuu ngoni goonɗinɓe.
3 Ammaa Joomiraaɗo wo koolniiɗo, o hokkan on semmbe, o reena on e Bonɗo oon.
4 Joomiraaɗo hokkii min hoolaade on, oɗon njokki jamirooje ɗe min kokki on ɗeen, wooɗi du on keddoto jokkude ɗe.
5 Joomiraaɗo meeɗen waɗa ɓerɗe mon keewa njinngu Laamɗo, ɗe keewa munyal hono no Almasiihu heewiri munyal ni!

No tilsiri mono fuu golla

6 Sakiraaɓe, miɗen njamira on e innde Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu, mboɗɗoɗon sakiraaɓe jaayɓe ɓe njokkaay waaju mo narrunoɗon min oon.
7 Onon e ko'e mon, oɗon anndi no njeyɗon nyemmbitirde min. Nde min ngondunoo e mooɗon ndeen, min nganaa jaayɓe.
8 Walaa fuu mo min nyaami nyaamdu muuɗum ɓolum. Jemma e nyalooma fuu min ngollii faa min tampi taa min laatanoo fay gooto mon donngal.
9 Miɗen mbaawnoo nyaagaade on nyaamdu. Ammaa min ngaɗaay noon, faa min kolla on misaalu* de nyemmbiton min.
10 Si goonga, fay nde min ngonnoo to mooɗon ndeen, miɗen mbi'annoo on ɗum ɗo: mo jaɓataa gollude, taa nyaama.
11 Miɗen mbi'a noon sabo min nanii woɓɓe mooɗon na njaasi, ngollataa fay huunde si wanaa naatude e ko walanaa ɗum'en.
12 Miɗen njamira yimɓe ɓeen, miɗen mbaajoo ɗum'en e innde Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu, ɓe ngollira deyyinaare, ɓe mbuura e semmbe ɓalli maɓɓe.
13 De onon kaa sakiraaɓe, taa tampee waɗude ko wooɗi.
14 Si won caliiɗo jokkude ko min kaali e ɓataaki ki ɗuum fu, ngattanee joomum hakkillo, mboɗɗoɗon ɗum, yalla na semta.
15 Ammaa, taa ndaardee joomum wo ganyo. De cappanee ɗum hono wo sakiike.

Baynundural

16 Joomiraaɗo jom jam oon hokka on jam wakkati fuu e ley huunde fuu. Joomiraaɗo wondu e mooɗon, on fuu.

17 Inan jowtaango am ngo mbinndirammi e junngo am: MIIN POOL. Ɗum woni maande ɓataaki am fuu. Wo nii mbinndirammi.

---

* **3:9** ***Misaalu*** wo yeru maa nanndingol.

18 Hinney Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa Almasiihu
wondu e mooɗon, on fuu.

Ɓataaki Pool arandeehi yaade to Timote

1 Ɓataaki ki to am ƴuuri, miin Pool. Mi laatake nulaaɗo Iisaa Almasiihu saabe yamiroore Laamɗo kisinoowo en e saabe Iisaa Almasiihu mo njowuɗen jikke dow muuɗum oon.

2 Miɗo winndane aan Timote, ɓiyam goongaajo e ley goonɗinal. Laamɗo Baabiiwo e Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu njurme, kokke moyyere e jam.

Haala jannginooɓe fewre

3 Timote, sey keddoɗaa wuro Efeesu hono no njamirmaami nde njahannoomi Makedoniya ndeen, faa kaɗaa woɓɓe jannginde ko hawtaay e waaju men.

4 Sanaa ɓe cela fillitaade taali e limtude inɗe maamiraaɓe ɗe kantataako. Kulle ɗeen na ngadda jeddi tan, wanaa anniyaaji Laamɗo. Wo ley goonɗinal anndirɗen anniyaaji ɗiin.

5 Ko waɗi mbi'umi njamiraa ɗum dey, wo faa njinngu laatoo - njinngu ƴuuroowu e ɓernde laaɓunde, nde feloore fuu walaa e muuɗum, kam e goonɗinal ngal waldaa e naafikaaku.

6 Woɓɓe njoppii ɗum fuu, mbosii, de njokki haalaaji ɓoli.

7 Iɓe njiɗi ndaardeede hono jannginooɓe Tawreeta Laamɗo, de ɓe paamataa ko ɓe kaalata, ɓe paamataa ko ɓe tilsinta.

8 Eɗen anndi jamirooje Tawreeta ɗeen na mboodi si ngolliraama no njeyi gollireede.

9 Paamen: jamirooje Laamɗo wanaa saabe fonnditiiɓe ngaɗiraa. Ɓe ɗe ngadiraa saabe muɓɓen dey, wo bonɓe e saliiɓe, yeddooɓe e luttuɓe. Ɗe ngaɗiraama saabe yawuɓe ko senii e yimɓe ɓe kulataa Laamɗo, saabe warooɓe saaraaɓe muɓɓen, e warooɓe woɓɓe

10 e jeenooɓe e luuɗunkooɓe e soodooɓe yimɓe de cootta ɗum'en e fenooɓe e hunotooɓe fewre. Jamirooje ɗeen ngaɗiraama saabe huunde fuu ko luttunduri e tindinooje celluɗe.

11 Tindinooje ɗeen ina kawra e Kabaaru Lobbo mo kalfinaami, ɓangindo teddeengal Laamɗo jom barkeeji oon.

No Pool yettiri Joomiraaɗo

12 Miɗo yetta Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu kokkuɗo kam semmbe faa mi gollana ɗum. Miɗo yetta ɗum ko hiisorii kam mi koolniiɗo, de watti kam e golle muuɗum.

13 Arande miɗo mbonkotonoo ɗum, miɗo torra yimɓe muuɗum, miɗo huyfina ɗum. Ammaa mi heɓii yurmeende, sabo wo majjere e rafi goonɗinal ngaɗirmi ɗum.

14 Moyyere Joomiraaɗo heewii kam sanne, hokki kam goonɗinal e njinngu taweteengu e Iisaa Almasiihu.

15 Inan haala koolniika
ka yimɓe kaani yardaade e
ɓerɗe muɓɓen fuu: Iisaa Al-
masiihu warii ley adunaaru
ndu faa hisina luttuɓe, de
miin woni ɓurɗo fuu bonde
e ley maɓɓe.
16 Ammaa inan ko wadi de
Laamɗo yurmii kam, miin
ɓurɗo bonde o: wo faa Iisaa
Almasiihu holla kam munyal
muuɗum kiɓɓungal, de ɗum
laatoo maande faaminoore
goondinooɓe mo de keɓa ngu-
urndam nduumiiɗam.
17 Laamɗo duumiiɗo ja-
maanuuji fuu,
mo waylitataako, mo
yi'ataake
- Laamɗo gondo kam tan -
teddeengal e darja woodan
mo
faa abada abadin! Aamiina.
18 Biyam Timote, inan
tindinoore nde kalfinam-
maami, fotunde e haalaaji
annabaaku cappiidi ma
arande ɗiin: tuugoɗaa ɗi
faa kaɓaa hono no sordaasi
cuusuɗo haɓirta ni.
19 Tiigoɗaa goondinal e
ɓernde nde walaa feloore.
Woɓɓe njoppii ɗum, de
goondinal muɓɓen boni faa
halki.
20 Himene e Alesandere
ina njeyaa e maɓɓe. Mi
wattii ɓe e junngo Seyɗaani
faa ɓe paama ɓe kaanaa
mbonkaade Laamɗo.

2

Haala du'aare

1 Ndelle, inan ko artotoomi
waajaade goondinɓe: ɓe
ŋaaroo Laamɗo, ɓe ngaɗana
yimɓe fuu du'aawuuji e
nyaagundeeji e jettooje.
2 Ndu'anoɗon kaanankooɓe
e dawrooɓe du, faa mbuur-
den jam e hakkillo fukkiingo,
tawee e ley kulol Laamɗo e
needi ley huunde fuu.
3 Ɗum na woodi, ina weli
Laamɗo kisinoowo en,
4 jiɗɗo yimɓe fuu kisa, keɓa
anndude goonga.
5 Sabo Laamɗo wo gooto.
Curoowo hakkunde yimɓe e
Laamɗo du wo gooto, oon
woni Iisaa Almasiihu neɗɗo
oon.
6 Kam hokkiti hoore
muuɗum faa rimɗina yimɓe
fuu. Ley wakkati mo Laamɗo
darnunoo, ɗum laatake
seedaaku kolloowu Laamɗo
na yidi yimɓe fuu kisa.
7 Wo saabe kabaaru o
Laamɗo wadiri kam baajo-
toodo e nulaaɗo faa mi faam-
ina yimɓe ɓe nganaa Alhu-
udiyankooɓe ɓeen goondinal
e goonga. Goonga kaalammi,
mi fenaay.
8 Ndelle, miɗo muuyi ɗo
worɓe kawriti faa ngaɗa
du'aare fuu, ɓantira juuɗe
muɓɓen ɓerɗe laaɓuɗe, tawee
tikkere e kalala fuu walaa.

No rewɓe kaaniri jokkirde Laamɗo

9 Miɗo muuyi du, rewɓe
nyaayira kaddule dagiiɗe,
tawee e needi e yaage. Taa ɓe
coɗoroo moorli e kaŋŋe naa
kaaye dime, taa ɓe nyaayira
kaddule tiiɗuɗe coggu.
10 Ammaa ɓe nyaayira
golleeji lobbi. Sabo ɗum woni
ko hawrata e rewɓe wi'ooɓe
ina kula Laamɗo.
11 Debbo fuu nanngita
hunnduko muuɗum, tawree
ɗowtaare hiɓɓunde wakkati
nde janngintee ndeen.

12 Mi jaɓanaay debbo jan-
ngina naa ardoo gorko. Ko
tilsi e muuɗum dey, heddoo e
deyyinaare.
13 Sabo Aadama artii
Hawwaa tageede.
14 Katin du wanaa Aadama
Ibiliisa hiili, wo debbo oon
hiilaa de lutti yamiroore
Laamɗo.
15 De e ɗum fuu, debbo ina
hisinee e ɓeyngu, si ina hed-
dii e goonɗinal e njinngu e
senaare e yaage.

3

No hooreeɓe kawrital goonɗinɓe kaani worrude

1 Haala kaan ina hool-
nii: jiɗuɗo laataade ardiiɗo
kawrital goonɗinɓe fuu,
joomum na muuyii gollal
lobbal jaati.
2 Ndelle, ina tilsi ardiiɗo
oon laatoo neɗɗo mo walaa
feloore, jom deekiiwo gooto,
nanngitiiɗo, hakkilante, jom
needi, jippinoowo weerɓe,
baawɗo jannginde.
3 Taa o laatoo jaroowo
doro, naa kaɓeteeɗo. De o
laatoo newiiɗo, jom heese. O
wanaa pilotooɗo ceede.
4 O laatoo kawjiiɗo koreeji
makko faa wooɗi, ne'uɗo
ɓiɓɓe makko faa ɓe ɗowtanii
mo e ley teddeengal.
5 Sabo si neɗɗo waawaay
hawjaade koreeji muuɗum,
noy hinnortoo kawrital
goonɗinɓe Laamɗo ngaal?
6 Haanaa du tuubuɗo keso
laatoo ardiiɗo, faa taa joo-
mum mawnina hoore mum,
de jukkoree no Ibiliisa jukko-
rtee ni.*
7 Ina tilsi katin wonɓe
yaasin ɓeen ceedanoo mo
ko wooɗi, taa innde makko
gaccee, de o saama ley
tuugol† Ibiliisa.

No gollanooɓe kawrital goonɗinɓe kaani worrude

8 Gollanooɓe kawrital du,
ina kaani taweede wo ted-
dinteeɓe, ngalaa ɓerɗe ɗiɗi,
nganaa haajaaɓe doro, nyaa-
mataa riba.
9 Ina haani ɓe kaybira
goonga tedduɗo gonɗo e
goonɗinal oon e ɓerɗe ɗe
ngalaa pelooje.
10 Aranel fuu, ɓe taykee
yalla ɓe ngalaa feloore. Si
tawii ɓe ngalaa feloore fu,
ndeen iɓe mbaawi naatude e
gollande kawrital.
11 Hono noon rewɓe du
tawree teddeengal. Taa ɓe
laatoo mbonkotooɓe yimɓe,
de ɓe laatoo nanngitiiɓe,
hoolniiɓe e ley huunde fuu.
12 Gollanoowo kawrital taa
dewla ko ɓuri debbo gooto.
Ina haani tawee wo kawjiiɗo
ɓiɓɓe muuɗum e wuro mum
faa wooɗi.
13 Sabo si goonga, gol-
lanɓe kawrital goonɗinɓe faa
wooɗi ɓeen keɓan teddeen-
gal, katin du keɓan hoolaare
mawnde ley goonɗinal
muɓɓen Iisaa Almasiihu.

Haala sirri diina meeɗen

14 Miɗo winndane haalaaji
ɗi joonin, fay si miɗo yiɗi
warude to maa ko ɓooyataa.

---

* **3:6** Woɓɓe ina paamira timmoode aayaare nde hono nii: *faa taa joomum mawnina hoore mum, de Ibiliisa liɓa ɗum faa jukkee.* † **3:7** ***Tuugol***wo ko woɓɓe mbi'ata huuseeru maa ƀedorgal.

15 Ndeen si mi heɓaay
warude law fu, a faaman
no kaanɗen worrude e ley
suudu Laamɗo, laatiindu
kawrital goondiinɓe Laamɗo
buurɗo. Kawrital ngaal woni
bimmbeere tiigiinde goonga,
wo ngal joyyinirde goonga.
16 Sikke fuu walaa, sirri di-
ina meeɗen oon ina luggi:
O ɓangii ley ɓanndu ɓii-
Aadama,
o laamniraama ponnditiiɗo e
baawɗe Ruuhu,
maleyka'en nji'ii mo,
o gooynaama ley lenyi,
o goondiinaama ley adunaaru,
o yeentinaama, o naatowii ted-
deengal.

4

Haala jannde majjinoore

1 Ruuhu Ceniiɗo haalii
faa laaɓi, wi'i ley cakitte
jamaanuuji woɓɓe njoppan
goondinal de ɗowtanoo gin-
naaji majjinooji, e ko ginnaaji
njannginta.
2 Wo fenooɓe cankitirta
jannde nde e naafikaaku
muɓɓen. Ɓerɗe muɓɓen
njoornaama, ɗe mbayli-
tataako, ɗe maatataa pelooje.
3 Iɓe karmina dewle. Iɓe
kaɗa yimɓe nyaamude kulle
goɗɗe, tawee le, Laamɗo tagii
kulle ɗeen faa goondiinɓe an-
nduɓe goonga ɓeen nyaama
ɗe, de njetta Laamɗo saabe
majje.
4 Si goonga, ko Laamɗo tagi
fuu na woodi. Walaa fuu ko
haani yoppeede, si jaɓiraama
e jettooje.
5 Sabo konngol Laamɗo e
du'aare ina cena ɗum.

*Haala laataade gol-
lanoowo Iisaa lobbo*

6 Si a tindinii sakiraaɓe
men kulle ɗeen, wo a
gollanoowo Iisaa Almasi-
ihu lobbo, sabo a wal-
lirii yonki maa e haalaaji
goondinal e tindinooje lobbe
ɗe njokkuɗaa faa woodi ɗeen.
7 Ammaa mboɗɗoɗaa
haalaaji ɗi njaadaay e kulol
Laamɗo, hono ɗi rewɓe
nayeeɓe woɓɓe pillitotoo.
Eltiraa hoore maa kulol
Laamɗo.
8 Eltude ɓanndu muuɗum
ina nafa e kulle goɗɗe, am-
maa kulol Laamɗo ina nafa e
huunde fuu, sabo ina wondi
e aadi nguurndam joonin e
ngaroojam ɗaam fuu.
9 Ɗum wo haala koolniika
ka yimɓe kaani yardaade e
ɓerɗe muɓɓen fuu.
10 Saabe majjum eɗen
ngolla, eɗen ndurwa, sabo
eɗen njowi jikke meeɗen dow
Laamɗo buurɗo, kisinoowo
yimɓe fuu sakko goondiinɓe
ɗum.
11 Njamiraa yimɓe haalaaji
ɗi, njannginaa ɗi.
12 Taa fay gooto yawe saabe
njokollaaku maa. Ammaa
laatanoɗaa goondiinɓe alhaali
lobbo e ley haala maa e
nguurndam maa, ley njinngu
maa e goondinal maa, e ley
laaɓal maa.
13 Fadde am warude,
tinnoɗaa e janngande yimɓe
Binndi ceniiɗi, mbaajoɗaa ɓe,
paaminaa ɓe.
14 Taa yeeba dokkal
yuurungal e Ruuhu Ceniiɗo
ngal keɓirɗaa haalaaji
annabaaku, nde mawɓe

njownoo juuɗe muɓɓen dow maaɗa ndeen.
15 Tinnoɗaa e kulle ɗeen. Kokkaa hoore maa fuu e majje, faa yimɓe fuu nji'a no ɓeydortoɗaa yahude yeeso.
16 Kakkilanaa hoore maa, kakkilanaa jannde maa ndeen. Keddodoɗaa e majjum fuu. Sabo si a waɗii noon fu, a hisinan hoore maa, a hisinan hettindantooɓe ma ɓeen du.

5

Waajuuji Pool yaade to goonɗinɓe Iisaa

1 Taa pelaa gorko mawɗo e semmbe, ammaa mbaajoroɗaa ɗum yaage hono wo bammaa ni. Jokolɓe du, mbaajoroɗaa ɗum'en hono wo sakiraaɓe maa.
2 Mbaajoroɗaa rewɓe mawɓe hono wo inniraaɓe maa. Surbaaɓe du, mbaajoroɗaa ɗum'en hono wo sakiraaɓe maa rewɓe, tawee e ɓernde laaɓunde tal.
3 Teddinaa rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi, ɓe ngalaa tiigotooɓe.
4 De si debbo mo gorum maayi ina jogii ɓiɓɓe naa taaniraaɓe, ko ɓuri fuu tilsude e ɓiɓɓe ɓeen, ɓe paaminee no Laamɗo huldetee faa ɓe mbarjitoo saaraaɓe maɓɓe mbarjaari lobbiri ndi mbarjinoo ɓe. Sabo ɗum woni ko welata Laamɗo.
5 Debbo mo gorum maayi mo walaa tiigotooɗo ɗum mo waldaa e fay gooto, halfinii hoore muuɗum Laamɗo. Imo heddoo e du'aare jemma e nyalooma, imo ŋaaroo Laamɗo.
6 Ammaa debbo mo gorum maayi, pilotooɗo mbelirka adunaaru tan, wo maayɗo fay si wuuri.
7 Njamiraa ɓe, ɓe njokka tindinooje ɗe taa ɓe keɓa feloore.
8 Mo hinnaaki jeydaaɓe muuɗum, sakko koreeji muuɗum, yeddii ko goonɗini. Imo ɓuri fay mo goonɗinaay oon bonde.
9 Mo kaanɗaa winndude innde muuɗum e ley rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi haanuɓe walleede, sanaa tawa joomum ina ɓuri duuɓi capanɗe jeegom, tawee du gorko gooto dewlunoo ɗum.
10 O anndiree golleeji lobbi hono ne'ude sukaaɓe, jippinde weerɓe, lootude koyɗe seniiɓe, wallude ɓilliiɓe, woodi du tinnaade e golleeji lobbi fuu.
11 Ammaa haabuuɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi ɓeen, taa winndu inɗe muɓɓen. Sabo si muuyooji maɓɓe ngartii e ɓaŋeede fu, ndeen kaa ɓe accan haɓɓagol maɓɓe e Almasiihu.
12 Sariya Laamɗo doggan dow maɓɓe, sabo ɓe mbonnii aadi maɓɓe arandeeri ndiin.*
13 Katin du, iɓe mboowtina ko'e maɓɓe jaayre. Iɓe naata suudu ndu ɗo, ɓe mburtoo ɓe naata ndu to. De wanaa ɗuum tan, ammaa ɓe laatoto heewɓe haala du, haaltooɓe ko iidinta noppi. Iɓe kaala haalaaji ɗi ngalanaa ɓe.

* **5:12** Si debbo mo gorum maayi winndaama ley rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi fuu, hooyii aadi jokkan Iisaa tan, ɓaŋataake katin.

14 Ɗum wadi de midɔ yidi
haabuuɓe rewɓe ɓe goriraaɓe
muɓɓen maayi ɓeen ɓaŋee,
ndima, kayba cuudi muɓɓen,
taa ganyo oon heɓa laawol no
bonnira inɗe meeɗen.
15 Sabo fay joonin woɓɓe
maɓɓe mbosake, ina njokki
Seyɗaani.
16 Debbo goondindɔ mo
rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen
maayi ngoni ley yimɓe
muuɗum fu, sanaa walla
ɗum'en, taa donngal ngaal
tampina kawrital goondinɓe.
Ndeen kawrital ngaal ina
waawi wallude rewɓe ɓe
goriraaɓe muɓɓen maayi ɓe
ngalaa tiigotooɓe ɓeen.
17 Mawɓe kawrital
goondinɓe dawrooɓe faa
woodi ɓeen ina kaani teddi-
neede teddeengal manngal,
sakko tinniiɓe e waajaade e
jannginde ɓeen.
18 Sabo Binndi ɗiin mbi'ii:
«Taa haɓɓu hunnduko ngaari
wakkati ndi yaaɓata gawri
faa sokkoo.»† Ɗi mbi'i katin:
«Golloowo ina haandi e njobdi
muuɗum.»‡
19 Taa njaɓaa mawɗo
kawrital goondinɓe felee si
wanaa dow seedaaku yimɓe
ɗiɗo naa tato.
20 Pelaa waɗooɓe hakke
yeeso yimɓe fuu, faa laatanoo
heddiiɓe ɓeen kulol.
21 Miɗo gongine yeeso
Laamɗo e yeeso Iisaa Almasi-
ihu e maleyka'en ɓe o suɓii
ɓeen, kaybaa jamirooje ɗe,
tawee a heedantaa fay gooto,
a ɓurdintaa yimɓe.
22 Taa karoɗaa yowude
juuɗe maa dow hoore fay
gooto faa kalfinaa ɗum golle
kawrital, taa kawtiraa hono
nii e hakkeeji woɓɓe. Njo-
goroɗaa hoore maa laaɓal.
23 Taa yaru ndiyam ɓolam
tan, ammaa njaraa cabijam
seeɗa saaɓe reedu maa
e nyawuuji ummotoodi e
maaɗa wakkati fuu ɗiin.
24 Hakkeeji woɓɓe ina
nji'ee faa laaɓi gilla caraaka.
De hakkeeji woɓɓe kaa,
nji'ataake si wanaa faa
neeɓa.
25 Hono noon du, golleeji
lobbi njiirete faa laaɓa tal.
Fay ɗi nji'ataake law ɗiin du
mbaawaa heddaade e suu-
raare.

6

1 Goondinɓe wonɓe e mac-
cungaaku fuu, ndaara joomi-
raaɓe muɓɓen wo fotuɓe e
teddeengal kiɓɓungal, taa in-
nde Laamɗo e tindinooje di-
ina fuu mbonkee.
2 Jogiiɓe joomiiwo
goondindɔ fuu, taa njawa
mo saaɓe wo o sakiike.
Ammaa ɓe ɓeyda ngollande
mo e tinnaare, sabo keɓoowo
nafaa oon wo goondindɔ, wo
korsuɗo. Paaminaa kulle
ɗeen, mbaajoɗaa ɗe.

Haala jannde fewreere e muuyugol jawdi

3 Si goddo ina waajoo
ko hawraay e jannde men
ndeen, de salii haala Joomi-
raaɗo meeɗen Iisaa Almasi-
ihu celluka kawrooha e kulol
Laamɗo fu,
4 oon wo mawninkiniiɗo
mo anndaa fay huunde. Wo o
cuunaaɗo kalala dow jannde

† **5:18** Fillitagol Tawreeta 25.4. ‡ **5:18** Lukka 10.7.

diina, jiɓɓo jeddi tan. Ɗuum fuu ina wadda haasidaaku* e kalala e mbonka e sikkitaare bonnde.

5 Iɓum wadda dukooji ɗi ngalaa keerol hakkunde yimɓe ɓe hakkillooji bondi. Yimɓe ɓeen ngaldaa e goonga. Iɓe cikka kulol Laamɓo ina hokka jawdi.

6 Goonga, kulol Laamɓo wo jawdi mawndi, si neɓɓo hennyitorake ko jogii.

7 Goonga ni, fay huunde en ngardaay e adunaaru ndu. En mbaawaa dillidinde e fay huunde du.

8 Ndelle, si en keɓii nyaamdu e koltal tan, ɗum heyan en.

9 Ammaa yiɓuɓe jawdi sanne ɓeen jarribete. Ɓe caaman e ley tuugol, e ley muuyɓe keewɓe laaliiɓe majjinooje, joolooje yimɓe e ley halkere mawnde.

10 Sabo yidde jawdi woni ɓaɓol bonandaaji fuu. Ko woɓɓe pooɓanii jawdi ɗuum majjinii ɗum'en laawol goondinal, ngaddanii ko'e muɓɓen torraaji keewɓi.

Haala haybude ko yamiraa

11 Aan neɓɓo Laamɓo kaa, doggu, mboɓɓoɓaa kulle ɓeen. Piloɓaa fonnditaare e kulol Laamɓo e goondinal e njinngu e munyal e leeyinkinaare.

12 Ndurwaa ley durwo nafoowo, ndaraniingo goondinal ngoon. Tiigoɓaa nguurndam nduumiiɓam ɓam noddiraɓaa. Wo saabe majjam du ceedaniɓaa Almasiihu no woodiri yeeso yimɓe heewɓe.

13 Yeeso Laamɓo buurnoowo huunde fuu, e yeeso Iisaa Almasiihu ceediiɓo no woodiri yeeso Pontiyu Pilaatu oon, miɓo yamire:

14 tinnoɓaa e ko njamiraɓaa ɗuum tawa tuundi e feloore fuu walaa, faa nyannde nde Joomiraaɓo meeɓen Iisaa Almasiihu ɓangata.

15 O ɓangowan ley wakkati mo Laamɓo darni.

Oon woni Jom barke, kam tan laamu woodani.

Wo kaananke kaanankooɓe, Joomiraaɓo joomiraaɓe.

16 Kam tan woni keddotooɓo,

gondo ley annoora mo fay gooto waawaa ɓadaade.

Neɓɓo fay gooto yi'aay ɗum, waawaa yi'ude ɗum du.

Teddeengal e baawɓe duumiiɓe ngoodan mo. Aamiina.

Baynundural

17 Njamiraa joomiraaɓe jawdi e adunaaru ndu taa mawninkinoo, taa njowa jikke muɓɓen e jawdi ndi hoolnaaki. Ammaa ɓe njowa jikke maɓɓe e Laamɓo kokkoowo en huunde fuu faa heewa faa ceyoroɓen ɗum.

18 Sey ɓe ngolla ko woodi, ɓe keewa golleeji lobbi no jawdi

* **6:4** Maanaa ***haasidaaku*** ɗo wo nganyaandi yuurundi e yiɓande hoorem tan. Joomum yiɓaa goɓɓo heɓa.

maɓɓe heewiri noon. Ɓe laatoo moyyuɓe, yardiiɓe wallirde woɓɓe e jawdi maɓɓe.

19 Noon ɓe ndesiranta ko'e maɓɓe jawdi ko waroyta, faa ɓe keɓa nguurndam goongalajam ɗaam.

20 Timote, tinnoɗaa e ko kalfinaɗaa ɗuum. Mboɗɗoɗaa haalaaji ɓoli luttuɗi kulol Laamɗo, kam e miilooji bi'eteeɗi wo anndal de nganaa.

21 Woɓɓe na mbiitoo wo jom'en anndal ngaal, faa njoppi goonɗinal.

Hinney Laamɗo wondu e mooɗon.

Ɓataaki Pool ɗiɗaɓi yaade to Timote

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi laatake nulaaɗo Iisaa Almasiihu saabe muuyɗe Laamɗo faa mi faamina yimɓe amaana nguurndam ngonɗam e Iisaa Almasiihu.
2 Miɗo winndane aan Timote, ɓiyam mo korsinmi. Laamɗo Baabiiwo e Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu njurme, kokke moyyere e jam.

No Pool tindiniri Timote

3 Miɗo yetta Laamɗo mo ngollanammi oon. Miɗo gollirana mo ɓernde nde walaa feloore, hono no maamiraaɓe am ngaɗirnoo ni. Jemma e nyalooma fuu mi selataa miccitaade ma e ley du'aawuuji am,
4 sabo miɗo miccoo gonɗi maaɗa. Miɗo yiɗi yi'ude ma sanne faa seyo am heewa.
5 Miɗo miccoo goonɗinal maa laaɓungal ngal maammaa debbo Lowis e inna maa Enis njoginoo ngaal. Miɗo tannyori aan du aɗa jogii ngal.
6 Ɗum waɗi de miɗo miccintine: heyɗintin dokkal ngal Laamɗo hokki ma nde njowunoomi juuɗe am dow maaɗa ndeen.
7 Sabo Laamɗo hokkaay en Ruuhu faa kulen. Ammaa hokkii en Ruuhu faa keɓen semmbe e njinngu e nanngitaare.
8 Ndelle, taa cemtaa seedanaade Joomiraaɗo meeɗen, taa cemtiraa ko uddiraami ley kasu saabe muuɗum du. De kawtaa e am torraaji saabe Kabaaru Lobbo, fodde baawɗe ɗe Laamɗo hokkata.
9 Kam hisini en, noddi en faa laatoɗen yimɓe muuɗum seniiɓe. Wanaa saabe golle men o noddiri en, ammaa wo saabe anniya makko e hinney makko. O hokkirii en hinney oon e kawtal Iisaa Almasiihu gilla jamaanuuji puɗɗaay.
10 De joonin moyyere ndeen ɓanginiraama e garol kisinoowo en, Iisaa Almasiihu. Wo kam halki maayde, de yaynani en laawol nguurndam e duumagol ley Kabaaru Lobbo oon.
11 Wo saabe Kabaaru Lobbo oon Laamɗo waɗiri kam baajotoodo e nulaaɗo e jannginoowo.
12 Ɗuum waɗi de miɗo torree du. Ammaa mi semtaay, sabo miɗo anndi mo ngoonɗinmi oon. Miɗo tannyori du imo waawi reenude kam, ko kalfinmi mo hoore am ɗuum faa nyannde gartol makko.*
13 Kooyaa sifa mo narruɗaa kam oon, tiigoɗaa haalaaji celluɗi ɗiin. Njokkaa ɗum e ley goonɗinal e njinngu taweteengu e Iisaa Almasiihu.
14 Kabaaru korsuɗo mo kalfinaɗaa oon, ndeenaa ɗum e

* **1:12** Woɓɓe ina paamira timmoode aayaare nde hono nii: *Miɗo tannyori du imo waawi reenude ko kalfinaami ɗuum faa nyannde gartol makko.*

ballal Ruuhu Ceniiɗo.
15 Aɗa anndi Aasiyankooɓe
fuu celii kam. Fijela e Her-
moogena ina njeyaa e maɓɓe.
16 Joomiraaɗo hinnoo
koreeji Onesifoora, sabo
o feewnii ɓernde am kile
keewɗe. O semtiraay kam du
ko kaɓɓaami ɗuum.
17 Woodi nde o wonnoo
Roma ndeen du, o filorake
kam tinnaare faa o yiiti kam.
18 Joomiraaɗo yoɓu mo,
yurmoo mo nyannde darn-
gal. Woodi, ko o gollani kam
ley ngalluure Efeesu ɗuum
fuu, aɗa anndi ɗum sanne.

2

Haala gollanoowo Iisaa koolniiɗo

1 Ndelle aan ɓiyam, ɓeydu
semmbe ley moyyere won-
nde e Iisaa Almasiihu ndeen.
2 Ko kaalanmaami yeeso
seedeeɓe heewɓe ɗuum, kal-
finaa ɗum yimɓe hoolniiɓe
waawɓe jannginde woɓɓe.
3 Kawtaa e am torra no sor-
daasi Iisaa Almasiihu lobbo
ni.
4 Sordaasi fay gooto haa-
juuji wuro kaɓɓataa ɗum
hoore, sabo ina filoo waɗude
ko welata mawɗo muuɗum.
5 Daɗundurteeɗo ley dog-
gudu du heɓataa kufune
darja, sanaa doggira no fotiri
e ko yamiraa ɗuum.
6 Woodi, demoowo golluɗo
faa tampi, kam haani artaade
heɓude ngeɗu artiingu e
tayri.
7 Miiloɗaa ko kaalanam-
maami ɗuum, sabo Joomi-
raaɗo hokkete hakkillo faa
paamaa huunde fuu.
8 Miccita Iisaa Almasiihu
ummintinaaɗo e maayde,
yuuruɗo e yuwdi Daawda.
Ɗum woni Kabaaru Lobbo
mo mbaajotoomi.
9 Wo saabe kabaaru oon
torriraami faa kaɓɓaami
hono wo mi janoowo. Am-
maa konngol Laamɗo ngool
kaa haɓɓaaka.
10 Ɗum waɗi de miɗo
munya huunde fuu saabe
suɓaaɓe Laamɗo ɓeen, faa
kamɓe du ɓe keɓa kisindam
ngonɗam e Iisaa Almasiihu,
ɓe kawta e muuɗum teddeen-
gal faa abada.
11 Inan haala koolniika:
Si en maaydii e makko,
en mbuurdan e makko.
12 Si eɗen munya torraaji,
en laamodoto e makko.
Si en mbi'ii en anndaa mo,
kanko du, o wi'an o an-
ndaa en.
13 Si en nganaa hoolniiɓe,
kanko kaa o heddoto wo
o koolniiɗo,
sabo o waawaa yeddude
hoore makko.

Haala golloowo mo Laamɗo yardii

14 Wo kujje ɗeen kaanɗaa
miccintinde goondinɓe. Cap-
panaa ɓe yeeso Laamɗo taa
ɓe pooɗundura e haalaaji ɗi
nafataa fay huunde si wanaa
bonnande nanooɓe.
15 Tinnoɗaa, faa laatoɗaa
yeeso Laamɗo wo a jarraaɗo
mo golle muuɗum semtinaay
ɗum, dartiiɗo e anndinde
konngol goonga.
16 Mboɗɗoɗaa haalaaji ɓoli
luttuɗi kulol Laamɗo, sabo
iɗi ɓeydana yimɓe woɗɗaade
Laamɗo.

17 Haalaaji luttinooɓe yimɓe ɓeen ina lanyira hono ɓuure lanyoore. Himene e Filitus ina njeyaa e maɓɓe.
18 Ɓe mbosake goonga. Iɓe mbi'a ummital faltake. Noon ɓe mbonnirta goondinal woɓɓe.
19 Ammaa e ɗum fuu, joyyinirde Laamɗo sellunde tabitii. Ina winndaa dow mayre: «Joomiraaɗo ina anndi yimɓe muuɗum.» Ina winndaa katin: «Noddoowo innde Joomiraaɗo fuu woɗɗoo ko boni.»
20 Woodi, ley suudu teddundu, wanaa ginereeji kaŋŋe e cardi tan ngoodi, moyyiniraadi leɗɗe e loope du ina ngoodi. Goɗɗi ina ngolliree golleeji teddudi, goɗɗi du ina ngolliree golleeji keɓaadi fuu.
21 Ndelle, si neɗɗo laaɓinii hoore muuɗum e golleeji bondi ɗiin fuu, laatoto hono kaakol keertaangol, ceningol nafoowol Joomum, cegilanaangol faa golliree gollal lobbal fuu.
22 Doggu muuyde njokollaaku bonde. Piloɗaa fonnditaare e goondinal e njinngu e jam, aan e noddirooɓe Joomiraaɗo ɓerde laaɓuɗe ɓeen fuu.
23 Mboɗɗoɗaa jeddi puuydi laaliidi. Aɗa anndi wo luural tan di ngaddata.
24 De maccuɗo Joomiraaɗo haanaa dukideede, ammaa ko haani tawee wo newaniiɗo yimɓe fuu, baawɗo janngindе, jom munyal.
25 Sanaa o dartinira yeddooɓe mo jam-jam, sabo hasii Laamɗo hokkan ɓe no ɓe tuubira, de ɓe paama goonga.
26 Ndeen kaa ɓe keɓtan hakkillo, ɓe kisa e tuugol Ibiliisa nannguɗo ɓe, ina gollina ɓe muuyde mum oon.

3

Haala cakitte jamaanu

1 Faamu ɗum ɗo: ley baldе cakitotoode wakkatiiji tiiɗudi ngaɗan.
2 Si goonga, yimɓe laatoto yiɗuɓe ko'e muɓɓen, yiɗuɓe jawdi, mantotooɓe, mawninkiniiɓe, mbonkotooɓe Laamɗo. Ɓe calanto saaraaɓe maɓɓe, ɓe mbonnan moyyere, ɓe teddintaa ko senii.
3 Ɓe laatoto yoorɓe ɓerde. Ɓe njaafataako, ɓe mbonkoto yimɓe, ɓe nyakorete nanngitaare. Ɓe laatoto ɓawluɓe yonki, wanyuɓe ko woodi.
4 Ɓe laatoto jambotooɓe, jom'en ɓerde, mawnitiiɓe, mbelirka adunaaru ina ɓurani ɓe Laamɗo.
5 Ɓe nanndinkinto e huluɓe Laamɗo, ammaa iɓe njedda baawde muuɗum. Mboɗɗoɗaa ɓe.
6 Woɓɓe maɓɓe ina naata cuudi faa keɓa hakkillooji rewɓe hoyɓe oonyude, ɓe hakkeeji njaalii ɗum'en. Muuyde terde muɓɓen na pooɗa ɗum'en.
7 Wakkati fuu iɓe njannga, de abada ɓe njottataako anndude goonga.
8 Worɓe naatooɓe cuudi ɓeen njeddii goonga hono no Yanes e Yamberes njeddirnoo Muusaa ni. Hakkillooji maɓɓe mbonii,

goondinal maɓɓe du wanaa goonga.
9 Ammaa ɓe njahataa yeeso
e golle maɓɓe, sabo yimɓe fuu
nji'an majjere maɓɓe hono no
Yanes e Yamberes ni.

Haala Binndi ceniidi

10 Aan kaa a ndaarii jan-
ngingol am e alhaali am e an-
niyaaji am e goondinal am e
munyal am e njinngu am e
tinnitaare am.
11 A ndaarii torraaji e tam-
piriiji kewtiidi kam Antiyoki
e Ikoniya e Listara. A yi'ii no
munyirmi torraaji diin. De
Joomiraado biltii kam e majji
di fuu.
12 Goonga ni, jiduɗo wuur-
dude e kulol Laamɗo ley kaw-
tal Iisaa Almasiihu fuu, tor-
rete.
13 Ammaa bonɓe e hiilooɓe
yimɓe ɓeen ɓeydorto ko boni.
Iɓe majjina woɓɓe, iɓe ma-
jjina ko'e maɓɓe du.
14 Aan kaa, keddododaa
e ko njanngudaa de tan-
nyordaa faa laaɓi duum, sabo
ada anndi jannginɓe ma
ɓeen.
15 Woodi du, gilla a suka ada
anndi Binndi ceniidi. Kanji
mbaawi faaminde ma laa-
wol kisindam keɓirteedam
goondinal Iisaa Almasiihu.
16 Binndi ceniidi fuu
yuurii e poofaali Laamɗo.
Nafaa majji wo jannginde, e
ɓanginde boofi, e dartinde e
ekintinde nedɗo dow laawol
fonnditaare
17 faa nedɗo Laamɗo fuu
hiɓɓa, segilanee gollal lobbal
fuu.

4

Haala tinnaade e waaju

1 Midɔ gongine yeeso
Laamɗo e yeeso Iisaa Al-
masiihu carotoodo wuurɓe
e maayɓe oon: saabe gartol
makko e laamu makko,
2 mbaajodaa konngol
Laamɗo, nde hoyani maa e
nde tiidani maa fuu. Kollitaa
ɓe boofi maɓɓe, pelaa ɓe.
Cellinirаa ɓerde maɓɓe haddi
munyal maa e waaju maa
fuu.
3 Sabo wakkati waran nde
yimɓe munyataa jannginee-
de jannde dartiinde, ɓe
njokkan muuyooji maɓɓe faa
ɓe kawrundurana ko'e maɓɓe
jannginooɓe ko welata noppi
maɓɓe.
4 Ɓe tottitoo taa noppi
maɓɓe nana goonga, de ɓe
kuccita e taali.
5 Aan kaa, nanngitodaa e
huunde fuu, munyaa torra,
mbaajodaa Kabaaru Lobbo,
njottinaa golle maa fuu faa
laaɓa.
6 Miin le, yiiyam am ɓadake
laataade hono dokkal dufe-
teengal. Wakkati warii faa
mi dilla adunaaru ndu.
7 Mi durwii no mbaawrumi
fuu ley durwo nafoowo,
woodi du, mi yottake do kaan-
umi haadude ley doggudu, mi
haybii goondinal.
8 Gilla joonin midɔ resanaa
mbarjaari fonnditaare ndi
Joomiraado carotoodo pon-
nditiido oon hokkata kam
nyannde darngal. Wanaa
miin tan hokketee, de wo
miin e heppuɓe gartol makko
ɓeen fuu.

Haala waajuuji cakitiidi

9 Tinnodaa ngaraa to am
law.

10 Sabo Demas yoppii
kam saabe yidde muuɗum
adunaaru, yehi Tesaloniiki.
Keresna yehii Galaatiya,
Tiitu du yehi Dalmaatiya.
11 Lukka tan wondi e am.
Fantu Marku de ngardaa e
muuɗum, sabo imo waawi
wallude kam sanne e ley gol-
lal ngaal.
12 Tikiku le, mi nulii ɗum
Efeesu.
13 Si aɗa wara, ngaddanaa
kam forgo am tekkuɗo mo
njoppunoomi Torowas ley
galle Karpo oon, kam e dewte
ɗeen. De ko ɓurumi yiɗude,
ngaddanaa kam dewte guri
ɗeen.
14 Alesandere baylo oon
waɗii kam ko naawi kam
sanne. Joomiraaɗo yoɓan mo
ko fotata e golle makko.
15 Reenta e makko, aan du,
sabo o yeddii waaju amin
sanne.
16 Nyannde arandeere, nde
ndarinoomi yeeso carotooɗo
faa mi jaabanoo hoore am
ndeen, fay gooto wallaay
kam. Ƀe fuu ɓe njoppii kam.
Taa Laamɗo hiisoroo ɓe ɗum!
17 Ammaa Joomiraaɗo
darodake e am, hokki kam
semmbe faa mi gooyna
waaju muuɗum faa yottoo,
de lenyi fuu nana. Nii woni
no kisiniraami e hunnduko
laddeeru.
18 Joomiraaɗo dannan kam
e ko boni fuu, hisina kam faa
mi hewta laamu muuɗum
dow kammu. Wo kam
jeyi teddeengal faa abada
abadin! Aamiina.

19 Njowtanaa kam Pirisilla
e Akila, e koreeji Onesifoor.
20 Erasta ina heddii Kor-
intu. Torofim le, mi yop-
pii ɗum Miletus sabo wanaa
celluɗo.
21 Tinnoɗaa ngaraa gilla
dabbunde waraay. Ebulus
e Pudes e Lina e Kalawdiya
e sakiraaɓe ɓeen fuu ina
njowte.
22 Joomiraaɗo wondu e
maaɗa. Hinney muuɗum
wondu e mooɗon.

Baynundural

Ɓataaki **Pool yaade to Tiitu**

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi maccuɗo Laamɗo, mi nulaaɗo Iisaa Almasiihu faa mi waɗa suɓaaɓe Laamɗo ɓeen ngoondina ɗum, ɓe anda du goonga potuɗo e kulol Laamɗo.
2 Goondinal e anndal ngaal na njowii dow jikke meeɗen heɓude nguurndam nduumiiɗam. Laamɗo, mo fenataa, mo bonnataa amaana oon, aadinoo hokkude nguurndam ɗaam gilla jamaanuuji puɗɗaay.
3 Nde sarɗi* makko oon yottinoo ndeen, kanko Laamɗo kisinoowo en oon, o ɓangini konngol makko, katin du o yamirii mi halfinee waajaade ngol.
4 Tiitu, miɗo jowte. A ɓiyam jaati saabe goondinal Iisaa ngal kawtuɗen e muuɗum ngaal. Wo Laamɗo Baaba meeɗen e Iisaa Almasiihu kisinoowo en kokke moyyere e jam.

No Tiitu golliri ley Kereta

5 Mi wayrii ma e ruunde Kereta faa ponnditaa golleeji keddiiɗi, faa njoyyinaa du mawɓe kawrital goondinɓe ley wuro fuu hono no njamirmaami ni.
6 Tawee mawɗo oon walaa feloore, wo jom deekiiwo gooto, tawee ɓiɓɓe muuɗum du wo goondinɓe ɓe yimɓe mbaawaa feldude ɗum'en e rafi nanngitaare naa salaare.
7 Sabo hooreejo kawrital goondinɓe, wo golle Laamɗo o halfinaa. Ndelle ina tilsi joomum tawee walaa feloore, wanaa mawninkiniiɗo, wanaa jaawɗo ɓernde, wanaa jaroowo doro, wanaa kaɓeteeɗo, wanaa nyaamoowo riba.
8 Joomum ina haani laataade jippinoowo weerɓe, jiɗɗo ko woodi, hakkilanteejo, ponnditiiɗo, kulɗo Laamɗo, nanngitiiɗo.
9 Sanaa tawee joomum ina haɓɓodii e konngol koolniingol ngol sanne, no ngol waajoraa ni. Hono noon joomum waawirta semmbinirde yimɓe e waaju celluɗo oon, katin du waawa liɓude yeddooɓe ɗum ɓeen.
10 Sabo heewɓe calake jokkude goonga, laatake haalooɓe haalaaji ɓoli, hiiooɓe yimɓe. Ko ɓuri heewude wo hakkunde Alhuudiyankooɓe goondinɓe Iisaa.
11 Ina tilsi kunnduɗe maɓɓe muɓɓee, sabo iɓe mbonnira galleeji keewɗi waaju mo haanaa waajeede, faa ɓe keɓira ɗum ceede no harmiri.
12 E ley keretankooɓe, gooto maɓɓe mo ɓe njogorii wo annabaajo, wi'i: «Keretankooɓe wo fenooɓe wakkati fuu, wo ɓe daabaaji bondi, ɓe guugaaɓe jaayɓe.»
13 Ko keretanke oon wi'i ɗuum wo goonga. Ɗum le, dartin ɓe e semmbe, faa ɓe keɓa goondinal cellungal,

* **1:3** ***sarɗi*** wo wakkati podanooɗo.

14 ɓe ŋootta jokkude taali
Alhuudiyankooɓe, kam e
jamirooje yimɓe yoppuɓe
goonga ɓeen.
15 Huunde fuu ina laaɓani
laaɓuɓe. Ammaa tuunɓe
ɓerɗe e ɓe nganaa goondiɓe
ɓeen, fay huunde laaɓanaay
ɗum'en, sabo hakkillooji
maɓɓe e miilooji ɓerɗe maɓɓe
fuu ina tuuni.
16 Iɓe mbi'a iɓe anndi
Laamɗo, ammaa golleeji
maɓɓe ina kolla ɓe anndaa
mo. Wo ɓe nyiddiniiɓe,
saliiɓe, fay gollal lobbal
gootal ɓe mbaawaa gollude.

2

Haala waaju celluɗo

1 Aan kaa, mbaajoɗaa ko
hawrata e waaju celluɗo oon.
2 Worɓe nayeeɓe, mbi'aa ɓe
laatoo reentiiɓe, ne'iiɓe, nan-
ngitiiɓe, ɓe laatoo du selluɓe
e ley goondinal e njinngu e
munyal.
3 Rewɓe nayeeɓe du mbu-
urda e senaare, taa ɓe laatoo
mbonkotooɓe yimɓe, taa ɓe
acca doro jaaloo ɓe. Ɓe laatoo
faaminooɓe ko woodi,
4 faa ɓe mbaajoo sukaaɓe
rewɓe ɓeen yiɗude goriraaɓe
muɓɓen e sukaaɓe muɓɓen.
5 Ɓe mbaajoo ɓeen laatoo
nanngitiiɓe, laaɓuɓe, hilniiɓe
cuudi muɓɓen, lobbuɓe,
ɗowtantooɓe goriraaɓe
muɓɓen, faa taa konngol
Laamɗo ngool mbonkee.
6 Sukaaɓe worɓe du, mbaa-
joroɗaa ɗum'en noon faa ɓe
laatoo hakkilɓe e
7 huunde fuu. Aan e hoore
maa, laatanoɗaa ɓe alhaali e
ley gollal lobbal fuu. Mbaa-
joroɗaa ɓernde laaɓunde e
teddeengal
8 e haala celluka ka yed-
dataake, yalla wayɓe en ina
cemta, kunngoo heɓude e
meeɗen feloore.
9 Maccuɓe du, mbaajoɗaa
ɗum'en ɗowtanoo joomi-
raaɓe muɓɓen e huunde fuu,
ɓe mbelna ɓerɗe muɓɓen, taa
ɓe njedda ɗum'en.
10 Taa ɓe mbujja ɗum'en,
ammaa ɓe laatoo hoolniiɓe
hiɓɓuɓe, faa ɓe ŋardina
tindinoore haala Laamɗo
kisinoowo en e ley huunde
fuu.
11 Sabo Laamɗo ɓanginii
moyyere muuɗum, laawol
kisindam saabe yimɓe fuu.
12 Inde ekintina en no
celirten huunde fuu ko
Laamɗo wanyi, kam e
muuyɗe adunaaru ndu.
Inde ekintina en katin no
laatortoɗen nanngitiiɓe,
fonnditiiɓe, hulɓe Laamɗo
ley adunaaru ndu,
13 tawa eɗen ndoomi jikke
belnoowo en hoore oon e
wakkati mo Laamɗo mawɗo,
Iisaa Almasiihu kisinoowo
en oon ɓangidata e teddeen-
gal muuɗum.
14 Kam hokkitiri yonki
muuɗum saabe meeɗen,
faa rimɗina en e ko boni
fuu, laamna en, laatoɗen
lenyol muuɗum, tinniingol e
gollude golleeji lobbi.
15 Kulle limtanooɗe ɗeen,
njannginaa ɗe, mbaajoɗaa
ɗe, peliraa ɗe yimɓe haddi
baawɗe maa fuu. Taa fay
gooto huyfine.

3

No goondinɓe Iisaa kaani worrude

1 Miccintin goondinɓe ɗowtanoo kaanankooɓe e dawrooɓe, ɓe cegilanoo gollal lobbal fuu.
2 Taa ɓe mbonkoo fay gooto. Sey ɓe laatoo jom'en heese, newiiɓe, ɓe kolla yimɓe fuu leeyinkinaare hiɓɓunde.
3 Sabo arande enen du en famɗunooɓe hakkillo, salinooɓe, majjunooɓe. En laatakeno maccuɓe muuyɗe yonki keewɗe e ko weli terɗe fuu. Eɗen ngondunoo e nganyaandiiji e haasidaaku*, eɗen mbanyanoo, eɗen mbanyundurnoo.
4 Ammaa nde Laamɗo kisinoowo en oon ɓanginnoo moyyuki muuɗum e njinngu muuɗum ndeen,
5 o hisinii en. Wanaa saabe golleeji men lobbi o hisiniri en, wo saabe yurmeende makko. O hisinirii en lootagol rimteede, keyɗintiniroowol en saabe Ruuhu Ceniiɗo.
6 O yuppii Ruuhu oon dow meeɗen saabe Iisaa Almasiihu kisinoowo en oon faa keewɗen.
7 O waɗirii ɗum faa o ndaarda en fonnditiiɓe saabe hinney makko, ndonen nguurndam nduumiiɗam ɗam keɗiɗen ɗaam.
8 Kaan woni haala koolniika.

Miɗo yiɗi tilsinaa kulle ɗeen faa goondinɓe Laamɗo ɓeen tinnoo e golleeji lobbi. Ɗum woni ko woodi, ko nafata yimɓe.
9 Ammaa mboɗɗoɗaa kalalaaji ɓoli e mantoragol lenyi e kalala e luural dow Tawreeta. Ɗiin golleeji ngalaa fayda, walaa ko ɗi nafata.
10 Cenndoowo yimɓe fuu, sappan ɗum nde wootere naa nde ɗiɗi. Si joomum jaɓanaay ma, mboɗɗoɗaa ɗum.
11 Anndaa ga'uɗo hono noon wo majjuɗo, wo luttoowo, joomum waddanii hoore muuɗum sariya.

Baynundural

12 Tiitu, si mi nelii e maa Artema naa Tikuku fuu, tinnoɗaa ngaraa law tawaa kam Nikopolis, sabo toon anniyiimi dabbude.
13 Tinnoɗaa mballaa Jenas jannguɗo sariya leydi oon, kam e Apolos e dow dillol muɓɓen ngool, taa fay huunde nyaka ɓe.
14 Yimɓe meeɗen ɓeen du ekitoo gollude golleeji lobbi, ɓe mballa haajaaɓe walleede ɓeen taa nguurndam maɓɓe laatoo ɓolum.
15 Wonduɓe e am ɓeen fuu ina njowte. Aan du njowtaa yiɗuɓe min goondinɓe Iisaa ɓeen fuu.

Hinney Laamɗo wondu e mooɗon, on fuu.

---

* **3:3** Maanaa ***haasidaaku*** ɗo wo nganyaandi yuurundi e yiɗande hoorem tan. Joomum yiɗaa goɗɗo heɓa.

Ɓataaki Pool yaade to Filemon

1 Ɓataaki ki to amin yuuri,
miin Pool, uddiraaɗo e kasu
saabe gollande Iisaa Almasi-
ihu, e sakiike meeɗen Timote.
Miɗen njowte, aan Filemon
gollidoowo e amin korsuɗo.
2 Miɗen njowta kawrital
goonɗinɓe Iisaa gonngal galle
maa ngal, kam e Appiya
sakiike amin debbo oon
e Arkippa balluɗo kam
haɓɓanaade Kabaaru Lobbo
oon.
3 Wo Laamɗo Baaba
meeɗen e Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu kokku on
moyyere e jam.

Haala njinngu Filemon e goonɗinal muuɗum

4 Filemon, wakkati nde
miccitiimi on ley du'aare
fu, miɗo yetta Laamɗo mo
teddinammi.
5 Sabo mi nanii no
njiɗirɗaa seniiɓe ɓeen e no
ngoonɗinirɗaa Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa.
6 Miɗo ŋaaroo Laamɗo faa
gonal maaɗa ley goonɗinal
ɓeydana en faamude
moyyere fuu nde keɓeten
saabe Iisaa Almasiihu.
7 Sakiike, mi seyake sanne,
ɓernde am du sellinaama
saabe njinngu ngonngu e
maaɗa nguun, sabo a feewnii
ɓerɗe seniiɓe ɓeen.

No Pool surirani Onesim

8 Ndelle, si goonga miɗo
jogii baawɗe saabe Iisaa Al-
masiihu yamirde ma ko tilsi
ngaɗaa.
9 Ammaa ko ɓurani kam ni,
mi nyaage ɗum saabe njin-
ngu. Miin Pool nayeejo oon,
woodi du joonin wo mi ud-
daaɗo e kasu saabe Iisaa Al-
masiihu,
10 miɗo nyaage e dow
Onesim* laatiiɗo ɓiyam e laa-
wol Iisaa e ley ɗo kaɓɓaami
ɗoon.
11 Arande, walaano ko o
nafata, ammaa joonin, imo
nafa en sanne, miin e maaɗa
fuu.
12 Miɗo neltire mo, anndaa
wo o feccere yonki am.
13 Ko ɓurannoo kam, o hed-
doo ɗakkol am, o walla kam
no kaannoɗaa wallirde kam
ni e wakkati mo ngonumi
ley kasu e geyyelle saabe
Kabaaru Lobbo.
14 De mi yiɗaa waɗude fay
huunde tawa a yardaaki,
sabo mi yiɗaa tilsinande ma
waɗude moyyere. Ko njiɗumi
dey, ngaɗiraa nde muuyɗe
maaɗa.
15 Hasii Onesim seedi e
maaɗa seeɗa faa keɓtaa ɗum
faa abada,
16 tawa wanaa hono
maccuɗo tan, de faa ɓura
maccuɗo, hono sakiike
meeɗen korsuɗo ni. Miin,
miɗo horsini mo sanne,
ammaa aan ɓuri horsinde
mo, wanaa hono wo maccuɗo
tan, de ko o laatii sakiike maa
saabe Joomiraaɗo ɗuum.
17 Ndelle, sini aɗa ndaardi
kam kawto maa, jaɓɓora mo

* **1:10** Maanaa ***Onesim*** wo «Nafaa».

no kaanɗaa jaɓɓoraade kam
miin ni.
18 Si tawii won ko o waɗi
ma, naa won ko ndewataa
mo, yowu ɗum fuu e dow am.
19 Miin Pool winndiri jun-
ngo am mi yoɓete, miin e
hoore am. En kaalataa dow
ko njeyuɗaa yoɓude kam fay
nguurndam maaɗa.
20 Goonga sakiike, miɗo
ŋaare moyyere ndee ɗo saabe
Joomiraaɗo: peewniraa
ɓernde am kawtal men e
Iisaa Almasiihu.
21 Miɗo winndane sabo
miɗo tannyori ɗowtaare
maa, miɗo anndi a waɗan ko
ɓuri ko nyaagimaami ɗuum
du.
22 Katin du, moyyinanam
jipporde, sabo miɗo sikka
njaabaneɗon du'aawuuji
mooɗon mi wara to mooɗon.

Baynundural

23 Epafara uddidaaɗo e am
saabe Iisaa Almasiihu oon
ina jowte.
24 Gollidiiɓe am ɓeen ɗoon
ina njowte: Marku e Aris-
tarka e Demas e Lukka.
25 Wo hinney Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa Almasiihu
wondu e mooɗon.

Ɓataaki **yaade to Ibraninkooɓe**

No Laamɗo haaldiri adunaaru e Ɓiyum

1 Gilla arande Laamɗo haalaniino maamiraaɓe meeɗen wakkatiiji keewɗi e sifaaji keewɗi, haaldanii ɓe e kunnduɗe annabaaɓe.
2 Ammaa e ley nyalaaɗe cakitiiɗe ɗe o haaldanii en e Ɓiyiiko mo o tagiri adunaaru ndu fuu.* O waɗi ɗum donoowo huunde fuu.
3 Ɓiyiiko oon na yaynira teddeengal Laamɗo. Alhaali makko ina foti e Laamɗo jaati. Imo heɓindorii huunde fuu e konngol makko jogiingol semmbe. Caggal ko o tilii laaɓinde hakkeeji yimɓe ɗuum, o jooɗii gere nyaamo Laamɗo jom manngu to dow kammu toon.
4 Ndelle ɓiɗɗo oon laatake ɓurɗo maleyka'en manngu, hono no innde nde Laamɗo hokki mo ndeen ɓurdi inde maɓɓe faa waawaa fonndideede.

Haala Ɓiɗɗo ɓurɗo maleyka'en

5 Si goonga, fay gooto e maleyka'en ɓeen Laamɗo wi'aay:
«Wo a ɓiyam,
hannden mi laatake Baaba maa.»†
Naa katin:
«Miin, mi laatanto o Baaba,
kanko du o laatanoo kam Ɓiɗɗo.»‡
6 Katin du, nde o ɓadinoo nulude afo ardiiɗo oon ley adunaaru ndeen, o wi'i:
«Maleyka'en Laamɗo fuu cujidana ɗum.»§
7 Laamɗo wi'ii dow maleyka'en ɓeen:
«O waɗi maleyka'en makko keni,
o waɗi maccuɓe makko ɗemle yiite.»*
8 Ammaa dow Ɓiɗɗo oon, o wi'i:
«Laamu maa, aan Laamɗo, heddoto faa abada abadin!
Potal woni sawru ndu laamortoɗaa.
9 Aɗa yiɗi fonnditaare,
aɗa wanyi oonyaare.
Saabe ɗuum, Laamɗo Joomiraaɗo maa suɓii ma joori nebbam kaanankaaku dow maaɗa,
hokki ma seyo ɓurngo ngo banndiraaɓe maa fuu.»†
10 O wi'i katin:
«Aan Joomiraaɗo, illa fuɗɗoode
a joyyinii adunaaru,
e juuɗe maa tagirɗaa kammuuli ɗiin.
11 Kanji ɗi timman. Aan kaa, a heddoto.
Ɗi fuu ɗi kiiɗɗiran hono kaddule ni.
12 A sowiran ɗi hono saaya,
ɗi mbattitorto no neɗɗo wattitirta saayaaji muuɗum ni.
Aan kaa, a waylitataako,

* **1:2** Ndaaree du Yuhanna 1.3 to wi'i: *E makko Laamɗo tagiri huunde fuu. Fay huunde tagaaka si wanaa e makko.* † **1:5** Jabuura 2.7. ‡ **1:5** 2 Samuwiila 7.14. § **1:6** Fillitagol Tawreeta 32.43. * **1:7** Jabuura 104.4. † **1:9** Jabuura 45.7-8. ‡ **1:12** Jabuura 102.26-28.

nguurndam maa du
walaa timmoode.»‡
13 Fay nde wootere, Laamɗo
wi'aay gooto e maleyka'en:
«Jooɗa gere nyaamo am,
faa mi waɗa njaaɓaa
wayɓe ma.»§
14 Ɗume woni maleyka'en?
Ɓe fuu wo ɓe ruuhuuji gol-
lanooji Laamɗo ɗi o nulata
faa ngollana heɓooɓe kisin-
dam ɓeen.

2

Haala kisindam mawɗam

1 Ndelle, eɗen kaani wat-
tude hakkillooji meeɗen
sanne e ko nanɗen ɗuum, taa
mbosoɗen goonga.
2 Nulal Laamɗo ngal ma-
leyka'en njottini ngaal tabitii.
Luttuɓe ngal naa yedduɓe
ngal fuu, keɓii jukkungo ngo
kaandi.
3 Si wo hono nii, noy
ndaɗirten enen si en njee-
bake kisindam mawɗam
hono ɗam? Kisindam ɗam,
Joomiraaɗo artii haalude
haala majjam, de hettindan-
tooɓe mo ɓeen laamni haala
makko.
4 Laamɗo ɓeydi e dow
seedaaku maɓɓe oon katin
maandeeji e kaayeefiiji e
golleeji mawɗi. O yeɗiri
dokke Ruuhu Ceniiɗo du no
o muuyiri.

Haala ɗowiroowo yimɓe to kisindam

5 E ley ɗuum, wanaa
maleyka'en ɓeen Laamɗo
hokki laamaade adunaaru
warooru ndu kaaleten haala
muuɗum nduun.
6 Won ɗo Binndi ɗi ceedii
dow mo o hokki laamaade
oon. Ɗi mbi'i:
«Neɗɗo wo ɗume faa ngat-
tanaa ɗum hakkillo?
Ɗume ɓii-Aadama laatii faa
kaybaa ɗum?
7 A leeyinii mo wakkatiyel
seeɗa e ley ma-
leyka'en.
A fiilii mo lefol darja e ted-
deengal,
8 a wattii huunde fuu e ley
hawju makko.»*
Ko Laamɗo watti huunde fuu
e ley hawju makko ɗuum,
ina holla imo laamii huunde
fuu. Fay huunde heddaaki
nde ɗowtanaaki mo. Kaa si
goonga, en nji'aay kulle ɗeen
fuu na ɗowtanii mo tafon.
9 E wakkatiyel seeɗa Iisaa
leeyinaama ley maleyka'en.
Ammaa joonin en nji'ii imo
fiilaa darja e teddeengal
saabe ko o yari torra maayde.
Goonga ni, o maayanii yimɓe
fuu saabe hinney Laamɗo.
10 Sabo Laamɗo taguɗo
huunde fuu mo huunde
fuu woodani oon anniyake
wattude yimɓe heewɓe e
darja muuɗum. Ndelle o tawi
na haani o yaara Iisaa ley
torra faa o waɗa ɗum ardiiɗo
kiɓɓuɗo, potuɗo omtande
yimɓe ɓeen laawol kisindam.
11 Sabo dey, Iisaa cenoowo
yimɓe oon e seniiɓe ɓeen wo
yuwdi ngootiri. Ɗum saabii de
Iisaa semtirtaa noddirde ɓe
sakiraaɓe muuɗum.
12 Imo wi'a Laamɗo:
«Mi anndinan sakiraaɓe am
ɓeen innde maa,
mi manete hakkunde
kawrital maɓɓe.»†

§ **1:13** Jabuura 110.1. * **2:8** Jabuura 8.5-7. † **2:12** Jabuura 22.23.

13 O wi'i katin:
«Mi yowan hoolaare am dow
Laamɗo.»
Katin du o wi'i:
«Inani kam, miin e sukaaɓe
ɓe Laamɗo hokki kam
ɓeen.»‡
14 Ndelle, ko tawaa sukaaɓe
ɓeen wo teewu e yiiyam, Iisaa
du hawti e maɓɓe tagaadi
ndiin. O waɗii noon faa
maayde makko jaaloo jogiiɗo
baawɗe maayde oon, ɗum
woni Ibiliisa,
15 de o rimɗina yimɓe ɓe
kulol maayde haɓɓunoo ɓeen
haddi nguurndam muɓɓen
fuu.
16 Ina laaɓi wanaa wallude
maleyka'en waddi mo, am-
maa wallude yuwdi Ibrahi-
ima waddi mo.
17 Ndelle ina tilsi o laa-
too hono sakiraaɓe makko
ɓeen e huunde fuu, faa o
laatanoo ɓe Almaami Mawɗo
jom yurmeende koolniiɗo e
ley golle Laamɗo. Ɗum o
waɗi faa o itta ɓe e jukkungo
ngo ɓe kaandi saabe hakkeeji
maɓɓe.
18 Kanko e hoore makko,
o ndaartindoraama torraaji.
Saabe ɗuum, imo waawi wal-
lude ndaartindeteeɓe ɓeen.

3

No Iisaa ɓurdi annabi Muusaa teddude

1 Sakiraaɓe seniiɓe,
Laamɗo noddii on faa kaw-
ton e muuɗum dow kammu.
Ngatton hakkillooji mooɗon
e Iisaa Almasiihu. Wo o
nulaaɗo, wo o Almaami
Mawɗo mo ceedantoɗen.
2 O hoolnake e Laamɗo
cuɓiiɗo mo oon, hono no
Muusaa hoolnorii ley suudu
Laamɗo fuu noon.
3 De si goonga, nyiɓoowo na
ɓuri nyimngo muuɗum man-
ngu. Hono noon du, Iisaa
ɓurdi Muusaa manngu.
4 Suudu fuu na woodi
nyiɓoowo ɗum, de nyiɓoowo
huunde fuu oon wo Laamɗo.
5 Muusaa wonnoo kool-
niiɗo e suudu Laamɗo nduun
fuu. Wo o gollanoowo
Laamɗo faa o sappoo ko
Laamɗo wi'ata caggal makko.
6 Ammaa Almasiihu wo
ɓiɗɗo koolniiɗo. Kam woni
hooreejo dow suudu Laamɗo
nduun. Enen ngoni suudu
makko nduun, si tawii en
tinnake e hoolaare, en ked-
dake e jikke ko mantortoɗen
ɗuum.

Haala naatude e ley fowtere Laamɗo

7 Saabe ɗuum, no Ruuhu
Ceniiɗo wi'iri ni:
«Hannden, si on nanii daande
makko,
8 taa njoornee ɓerɗe mooɗon
hono no maamiraaɓe
mon ngaɗirnoo de
muurti ni,*
nyannde ɓe ndaartindi-
noo Laamɗo ley ladde
ndeen.
9 Ɓe ndaartindake kam toon
faa ɓe ndaara munyal
am,
fay ko ɓe nji'i golleeji am
haddi duuɓi capanɗe
nay.
10 Saabe ɗuum tikkiranmi
yimɓe jamaanu oon,
mbiimi: wakkati fuu ɓerɗe
maɓɓe ina ndunya ɓe e
majjere,

‡ **2:13** Esaaya 8.17-18. * **3:8** Ɗum woni yimɓe Israa'iila muurtirnooɓe annabi Muusaa de mbi'i pornyitoo leydi Misira.

ɓe anndaa laabi am fey!

11 Faa kuniimi ley tikkere am,
mbiimi:
Ɓe naatataa ley fowtere
am abada.»†

12 Ndelle sakiraaɓe, kaybee
taa fay gooto moodon tawree
ɓernde bonnde nde walaa
goondinal, de sela Laamdo
buurdo.

13 Ammaa cemmbunduron
ɓerde mon nyannde fuu
haddi na wi'ee «hannden» taa
luttal hiila on, de yoorna
ɓerde mon.

14 Sabo dey, si eden tinnoo
e hoolaare nde keɓuden gilla
fuddoode faa yaha timmoode
fu, ndeen kaa en kawtii e Al-
masiihu.

15 Wo hono no Binndi diin
mbiiri:

«Hannden, si on nanii daande
makko,

taa njoornee ɓerde mon
hono no maamiraaɓe
moodon ngadirnoo de
muurti ni.»

16 Ɓeye ngoni muurtuɓe
fay si tawaa nanii daande
Laamdo? Ɓe fuu wo ɓe yimɓe
ɓe Muusaa wurtinnoo leydi
Misira.

17 Ɓeye ngoni ɓe Laamdo
tikkani ko foti duuɓi capande
nay? Wo luttuɓe de maayi
kantii ley ladde ɓeen.

18 Ɓeye ngoni ɓe o hunanii
naatataa e leydi ndi o
hokkata fowtere makko
ɓeen? Wo saliiɓe mo ɓeen ni.

19 Woodi, en nji'ii du, ɓe
keɓaay naatude e fowtere
makko sabo ɓe ngoondinaay.

4

1 Laamdo na heddii na
hokka en amaana naatude
fowtere muudum. Ndelle
sanaa kulen taa fay gooto e
meeden hunngoo naatude.

2 Sabo enen du, en nanii
kabaaru lobbo hono no
yimɓe ley ladde ɓeen naniri
ni. De kamɓe kaa, ko ɓe
nannoo duum nafaay ɓe
sabo ɓe kettindoraaki dum
goondinal.

3 Kaa enen goondinɓe ɓeen,
en naatan e fowtere Laamdo
ndeen. Kayre woni nde o
wi'i:

«Ley tikkere am kuniimi, mbi-
imi:
Ɓe naatataa ley fowtere am
abada!»*

Ɓum e taweede fuu, o yot-
tinii fowtere ndeen gilla nde
o joyyinnoo adunaaru ndeen.

4 Sabo nokku gooto e ley
Binndi diin haalii haala
nyalaande jeddaɓerde ndeen,
wi'i:

«Laamdo fowtii e golle
muudum fuu e ley
nyannde jeddaɓerde
ndeen.»†

5 O wi'i katin:

«Ɓe naatataa ley fowtere am
abada.»

6 Woɓɓe kaa keɓan naatude
ley fowtere ndeen. Artiiɓe
nanude kabaaru lobbo oon
ɓeen naataay e ley fowtere
ndeen sabo ɓe calake ko
Laamdo wi'i.

7 Ndelle Laamdo wadi sardi‡
goddo bi'eteedo «hannden».
O haaliri dum e hunnduko
Daawda caggal duuɓi keewdi
katin. Ɓum woni aayaare nde
njanngude naanen ndeen:

† **3:11** Jabuura 95.7-11. * **4:3** Jabuura 95.11. † **4:4** Fuddoode 2.2. ‡ **4:7** ***sardi*** wo wakkati podanoodo. § **4:7** Jabuura 95.7-8.

«Hannden, si on nanii daande makko,
taa njoornee ɓerɗe mon.»§
8 Sabo si goonga, si Yoosuwa
yaariino yimɓe to fowtere fu,
Laamɗo haalataano caggal
ɗuum haala sardi goɗɗo.
9 Ɗum na holla yimɓe Laamɗo
ina ndesanaa fowtere hono
nde Laamɗo fowti nyannde
jeɗɗaɓerde ndeen.
10 Sabo naatuɗo e fowtere
Laamɗo, kam du fowtiran
no Laamɗo fowtiri e golle
muuɗum ni.
11 Ndelle, tilay tinnitoɗen
no mbaawruɗen fuu faa
naaten e fowtere Laamɗo
ndeen taa fay gooto saamira
no salaniiɓe Laamɗo ɓeen
caamiri noon.
12 Konngol Laamɗo ina wu-
uri, ina gollira baawɗe. In-
gol ɓuri kaafaahi mbelnaaki
kunnduɗe ɗiɗi fuu welude.
Ingol yuwa faa ngol sennda
ɓernde e yonki, faa ngol sen-
nda yi'e e mbusam. Ingol sa-
roo miilooji e anniyaaji gondi
e ɓernde.
13 Tageefo fuu suuɗanaaki
Laamɗo. Huunde fuu na
ɓangi yeeso makko, na
yi'ee. Wo yeeso makko
njaabantoɗen ko'e meeɗen.

No Iisaa Almaami Mawɗo oon worri

14 Ndelle kaɓɓoɗen e ko
ngoondindeen ɗuum faa
wooɗa. Sabo en keɓii Al-
maami Mawɗo jaaɗo dow
kammu to yeeso Laamɗo,
ɗum woni Iisaa Bii Laamɗo
oon.
15 Almaami Mawɗo
meeɗen oon, wanaa neɗɗo
mo waawaa yurmaade en
e lokkaaku meeɗen. O
jarribaama no heɓiraa fuu
no njarriboraɗen ni, ammaa
o waɗaay hakke.
16 Ndelle, en kooloo
ɓattaade jooɗorgal Jom
moyyere, faa keɓen yurmeende
e moyyere, ɗum walla en nde
kaajaɗen fuu.

5

No Iisaa laatorii almaami kiɓɓuɗo

1 Kala Almaami Mawɗo ina
suɓee hakkunde yimɓe de
halfinee gollande Laamɗo
saabe maɓɓe. Sanaa o
yottina sadakaaji nyaamri e
kirsamaaji saabe hakkeeji.
2 Joomum ina waawi yur-
maade yimɓe ɓe anndaa laa-
wol Laamɗo de majji ɓeen,
sabo kam e hoore muuɗum
wo lokkaajo hono no maɓɓe
ni.
3 De saabe kam e hoore
muuɗum wo lokkaajo, tilay
yottina sadakaaji saabe
hakkeeji muuɗum du, wanaa
saabe hakkeeji yimɓe tan.
4 Fay gooto waawaa
hokkude hoore mum darja
laataade Almaami Mawɗo.
Sanaa tawa Laamɗo suɓii
ɗum hono no suɓorii Haaru-
una ni.
5 Almasiihu du, wanaa kam
hokki hoore muuɗum darja
laataade Almaami Mawɗo.
Wo Laamɗo suɓanii mo ɗum.
Kam wi'i mo:
«Wo a ɓiyam,
hannden mi laatake
Baaba maa.»*
6 O wi'i e ley nokku goɗɗo:
«Wo a almaami faa abada

* **5:5** Jabuura 2.7. † **5:6** Jabuura 110.4. ***Malkisedek*** Ndaaree 7.1-10

e sii almaamaaku
Malkisedek.»†
7 Nde Iisaa wonnoo e
leydi ndiin ndeen, waɗirii
du'aawuuji e bullaali cattuɗi
e gonɗi, nyaagake Laamɗo
baawɗo hisinde ɗum e
maayde oon. Laamɗo jaɓanii
mo saabe ko o ɗowtanii ɗum.
8 Fay si taweede kanko
woni Ɓiɗɗo oon, o ekitake
ɗowtanaade Laamɗo e ley
torraaji ɗi o yari.
9 Saabe ko o hiɓɓiniraa
hono nii ɗuum, imo waawi
hokkude ɗowtaniiɓe mo ɓeen
fuu kisindam nduumiiɗam.
10 Laamɗo waɗii mo Al-
maami Mawɗo hono no
Malkisedek.

Haala dow ko yaarata goonɗinal yeeso

11 Miɗen njogii haalaaji
keewɗi e kabaaru o, de
fiirtande on ɗum ina tiiɗi
sabo on paamataa law.
12 Oɗon kaannoo laataade
jannginooɓe gilla ko ɓooyi,
ammaa faa hannden sanaa
goɗɗo janngina on jannde
arandeere hono abajadda
ley Haala Laamɗo. Oɗon
kaannoo taweede nyaamdu
tekkundu nyaamoton, am-
maa faa joonin e muynam
ngonɗon.
13 Muynoowo fuu wo kecco
tafon, faamataa kabaaru fon-
nditaare.
14 Ammaa nyaamdu
tekkundu wo mawɓe njeyi.
Ɓeen kaa marii hakkillooji
muɓɓen, ɓe mboownii ko'e
maɓɓe senndude ko woodi e
ko boni.

6

1 Ndelle, njaaren yeeso
dow anndude Almasiihu
faa njottoɗen kiɓɓal. Taa
keddoɗen e jannde aran-
deere ndeen. Walaa ko
ngarten e haala tuubude
e golleeji jaarooji en to
maayde, e haala goonɗinde
Laamɗo.
2 Walaa ko ngarten e haala
lootagal batisima, e hono
yowugol juuɗe dow neɗɗo, e
ummital maayɓe, e jukkungo
duumiingo.
3 Njaaren yeeso. Noon
ngaɗeten du si Laamɗo jaɓii.
4 Si goonga, wurtiiɓe e laa-
wol Laamɗo ɓeen mbaawaa
soyyaade de tuuba katin. Ɓe
keɓiino annoora Laamɗo, ɓe
meeɗii moyyere Laamɗo, ɓe
keɓii ngeɗu e Ruuhu Ceniiɗo.
5 Ɓe meeɗii haala Laamɗo
moyyuka kaan. Ɓe meeɗii
du baawɗe wakkati garoowo
oon.
6 Caggal ɗuum fu, ɓe njop-
pii. Ɓe mbaawaa tuubineede
katin. Ina nanndi hono
kamɓe e ko'e maɓɓe iɓe tonta
Ɓii Laamɗo oon dow leggal
palaangal katin, iɓe cemtina
ɗum.
7 Taykoɗen leydi: si ndi
haarii yuwoole, si ndi funnii
aawitirdi nafoori remooɓe
ɓeen, ndi heɓan barke
yuuruɗo to Laamɗo.
8 Ammaa si ndi funnii
kebbe e tuppe fu, ndi walaa
nafaa, ɓooyataa ndi huɗee,
de sakitoo ndi duppee.
9 De onon kaa, sakiraaɓe
am horsuɓe, fay si min kaaldi
nii, miɗen tannyori wo e
laawol lobbol ngonɗon, ɗum
woni laawol kisindam ngool.
10 Sabo Laamɗo wanaa
oonyiiɗo sakko yeggita golle
mooɗon naa njinngu ngu

kolluɗon ɗum nde ngollanɗon seniiɓe ɓeen ndeen e no ngaɗoton faa joonin du.
11 De miɗen muuya mono e mooɗon fuu siina jokkude faa yaha timmoode, faa jikke mooɗon hiɓɓa, tabita.
12 Min njiɗaa laatoɗon jaayɓe. Ko min njiɗi dey, nyemmbiton ronooɓe ko Laamɗo aadii hokkude ɗum'en saabe goonɗinal muɓɓen e munyal muɓɓen.

Haala amaanaaji Laamɗo celluɗi

13 Ko Laamɗo waɗanannoo Ibrahiima amaana ɗuum, wo hoore muuɗum hunorii, sabo walaa fuu potuɗo e muuɗum manngu faa hunoroo ɗum.
14 O wi'i: «Mi hunake, mi waɗan e maa barke, mi hebbinan yuwdi maa faa heewa!»*
15 Woodi, Ibrahiima munyi faa heɓi ko Laamɗo aadinoo hokkude ɗum ɗuum.
16 Yimɓe ina kunoroo ɓurɗo ɗum'en manngu, de hunayeere ndeen ina tabintina haala muɓɓen, ina itta jeddi gonɗi hakkunde muɓɓen ɗiin fuu.
17 Nde Laamɗo aadinoo ɗum ndeen, na yiɗi heɓooɓe amaana oon paama faa laaɓa anniya muuɗum waylitataako fey. Ɗum waɗi de o ɓeydi hunayeere e dow amaana makko oon.
18 Kulle ɗiɗi ɗe, ɗum woni hunayeere ndeen e amaana oon, mbaylitataako abada, sabo Laamɗo fenataa. Ndelle, ɗum fuu na semmbinɗina ɓerɗe meeɗen, enen doggirɓe to Laamɗo faa njogoɗen jikke mo kokkaɗen oon.
19 Jikke oon wo tonteere sellunde hoolniinde, tiigiinde yonkiiji meeɗen. Imo ɗowa en faa paltoɗen lefol paliingol† e nokku ɓurɗo fuu senaade to dow kammu toon.
20 Iisaa artii en, naati toon saabe meeɗen. O laatanake en Almaami Mawɗo faa abada hono Malkisedek.

7

Kabaaru almaami bi'eteeɗo Malkisedek

1 Malkisedek oon laatakeno kaananke ngalluure wi'eteende Salaam. Wo o almaami mo Laamɗo Toowɗo suɓii. Kanko hawroynoo e Ibrahiima wakkati wartannoo wolde nde jaalinoo kaanankooɓe, o barkini ɗum.*
2 Ibrahiima hokki mo sappoɓerde e huunde fuu ko heɓoynoo e wolde ndeen. Maanaa innde Malkisedek woni: «kaananke ponnditiiɗo». Katin du wo o kaananke Salaam. Ɗum na fiirta «kaananke jam».
3 Binndi ɗiin cifaaki baabiiko naa inniiko naa maamiraaɓe makko fey. Ɗi kaalaay haala rimeede makko naa maayde makko. Imo wa'i hono Ɓii Laamɗo oon: o heddoto wo o almaami faa abada.
4 Ndaaree no teddeengal Malkisedek foti mawnude, sabo fay Ibrahiima maami en oon hokkii mo sappoɓerde ko heɓunoo e wolde ndeen fuu.

* **6:14** Fuɗɗoode 22.16-17. † **6:19** ***lefol paliingol*** ngool ina holla ko senndata hakkunde to yimɓe ngoni e to Laamɗo heedi ley nokkuure ɓurnde fuu senaade.

* **7:1** Ndaaree Fuɗɗoode 14.17-20.

5 Katin du, almaami'en
yuuruɓe e Lewi† ɓeen njami-
raa e ley sariya nanngude
sappoɓerde e Israa'iila'en
fuu, fay si taweede kam'en
du wo yuuruɓe e Ibrahiima.
6 Ammaa fay ko Malkisedek
jeyaaka e yuwdi Lewi, jaɓii
sappoɓerde jawdi Ibrahiima,
de barkini ɗum, kam keɓuɗo
amaanaaji Laamɗo oon.
7 Sikke fuu walaa, barki-
noowo ina ɓuri barkinteeɗo
teddude.
8 Katin du, yuuruɓe e Lewi,
jaɓooɓe sappoɓerde ɓeen, na
maaya. Ammaa Malkisedek
wo buurɗo hono no Binndi
ɗiin ceedorii noon.
9 Eɗen mbaawi fay
wi'ude: ko Ibrahiima hokki
sappoɓerde ɗuum, Lewi
mo yuwdi muuɗum jaɓata
sappoɓerde oon, kam du
hokkii nde.
10 Sabo fay si taweede Lewi
oon rimaaka tafon, e ɓanndu
maammum Ibrahiima won-
noo nde Malkisedek jakkiti-
noo Ibrahiima ndeen.
11 Laamɗo hokkii Is-
raa'iila'en Tawreeta, joyyinii
ɗum dow almaamaaku
Lewinkooɓe. Joonin le,
si tawiino almaamaaku
nguun hiɓɓiino fu, ndeen
garol almaami goɗɗo hono
Malkisedek mo yuuraay e
Haaruuna, walaa nafaa.
12 Woodi du, si almaa-
maaku waylitake fu, tilay
jamirooje du mbaylitoo.
13 Kulle ɗeen ina kaala
haala Joomiraaɗo meeɗen.
O jeyaaka e yuwdi Lewi. Wo
e lenyol gonngol o jeyaa,
ngol fay gooto muɓɓen gol-
laay golle almaami hirsirde
abada.
14 Sabo en fuu en anndii,
Joomiraaɗo men oon e lenyol
Yahuuda yuuri, de Muusaa
kaa haalaay e dow lenyol
ngool nde haalnoo haala al-
maamaaku.

No Iisaa laatorii almaami nanndudo e Malkisedek

15 Kabaaru o ɓeydan
laaɓude du si almaami goɗɗo
ɓanguɗo oon nanndii e
Malkisedek.
16 O laataaki almaami
saabe yamiroore dow lenyol
makko. Ko o laatorii
almaami dey, wo saabe
baawɗe gonɗe e nguurndam
ɗam halkataake.
17 Sabo Binndi ɗiin mbi'ii:
«Wo a almaami faa abada
e sii almaamaaku
Malkisedek.»
18 Ndelle yamiroore aran-
deere ndeen ittaama sabo
walaa semmbe, nafaay.
19 Si goonga, ley Tawreeta
Muusaa oon fay gooto
laataaki kiɓɓuɗo. Joonin kaa
en njowii jikke men e ko ɓuri
Tawreeta Muusaa oon. E
jikke oon keɓirten ɓattaade
Laamɗo.
20 Katin du, Laamɗo
waɗii hunayeere muuɗum.
Lewinkooɓe ɓeen le, Laamɗo
hunanaaki ɗum'en.
21 Ammaa Iisaa laatorake
almaami e dow hunayeere.
Laamɗo wi'i mo:
«Miin Joomiraaɗo hunii,
waylitataa ko anniyii du,
wi'i:
Wo a almaami faa abada.»‡

† **7:5** ***Lewi*** woni maama Muusaa e Haaruuna. ‡ **7:21** Jabuura 110.4. § **7:22** ***Tolma*** wo maande holloore hoolaare.

22 Hono nii Iisaa laatorii tolma§ kokkoowo
en hoolaare wondunde e
amaana ɓurɗo woodde oon.
23 Ko jokkiti katin, al-
maami'en ɓeen ina keewnoo
sabo maayde na haɗa ɓe
heddodaade e golle maɓɓe.
24 Ammaa Iisaa woni
duumiiɗo faa abada, almaa-
maaku muuɗum du walaa
kaaddi.
25 Saabe ɗuum, imo waawi
hisinde ɓattoriiɓe Laamɗo
saabe makko ɓeen kisindam
kiɓɓuɗam. Imo waawi
hisinde ɓe sabo imo wuuri
faa abada, imo surana ɓe to
Laamɗo.
26 Ndelle, Iisaa woni Al-
maami Mawɗo mo kaajaɗen:
wo o ceniiɗo, o walaa feloore,
laru* fuu walaa e makko. O
senndaama e waɗuɓe hakke.
Katin du, o toownaama dow
huunde fuu to dow kammu.
27 O nanndaay e al-
maami'en mawɓe woɓɓe.
Ɓeen kaa, nyannde fuu sanaa
ɓe artoo ɓe ngaɗana ko'e
maɓɓe kirsamaari saabe
hakkeeji maɓɓe. Caggal
ɗuum, ɓe ngaɗa saabe hak-
keeji yimɓe. Ammaa Iisaa
hokkitirii hoore muuɗum
laatoo kirsamaari, de nii ittiri
hakkeeji yimɓe nde wootere
heyoore yimɓe jamaanuuji
fuu.
28 Ɓawreeta Muusaa oon
ina darna yimɓe lokkaaɓe
faa laatoo Almaami'en
Mawɓe. Ammaa hunayeere
nde Laamɗo hunii caggal
Ɓawreeta ndeen darnii Ɓiddo
kiɓɓinaaɗo faa abada oon.

8

No Iisaa laatorii curoowo ley amaana ɓurɗo woodde oon

1 E ley ko kaaleten ɗuum,
inan haala ɓurka man-
ngu: eɗen ngoodi Almaami
Mawɗo, oon woni jooɗiiɗo
gere nyaamo jooɗorgal Jom
manngu dow kammu.
2 Imo golla golle makko e
ley nokkuure seniinde. Ɗum
woni hukum goongaajo mo
Joomiraaɗo darni, wanaa mo
neɗɗo darni.
3 Almaami fuu ina suɓoraa
faa yottina to Laamɗo
sadakaaji nyaamri e kir-
samaaji. Ɗum le, tilay Iisaa
laatantooɗo en Almaami
Mawɗo oon du heɓa huunde
faa yottina.
4 Sini to leydi ga o
wonnoo fu, o laatataako
almaami, sabo dey, ina
woodi almaami'en wad-
dooɓe dokke kawrooje e
Ɓawreeta Muusaa.
5 To almaami'en ɓeen
ngollata toon na holla en ko
woni dow kammu. Nokku
maɓɓe oon wo sifa tan. Nde
Muusaa ɓadinoo darnude
hukum seedaaku oon ndeen,
Laamɗo sappani mo, wi'i:
«Ɓinnoɗaa, ngaɗiraa huunde
fuu dow sifa mo kollumaami
dow waamnde oon.»*
6 Ammaa joonin, Almasi-
ihu halfinaama gollal dewal
ɓurngal ngal maɓɓe ngaal
woodde, sabo wo curanoowo
yimɓe ley amaana ɓurɗo
woodde oon. Amaana oon
waldaa e arandeejo oon, o
yowaama dow haalaaji gondi
e amaana ɓurɗi woodde.
7 Sini amaana arandeejo

* **7:26** ***Laru*** e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake.
* **8:5** Wurtagol 25.40.

oon laatakeno kiɓɓuɗo fu,
walaa fuu ko ɗiɗaɓo nafata.
8 Ammaa Laamɗo wo felu
yimɓe muuɗum, wi'i:
«Miin Joomiraaɗo miɗo wi'a
nyalaaɗe ina ngara
ɗe ngaɗammi amaana
keso e yimɓe Israa'iila
e yimɓe Yahuudiya.
9 O nanndataa e amaana
mo ngaɗidinnoomi e
maamiraaɓe maɓɓe
nde ɗowunoomi ɗum'en
faa mi wurtina ɗum'en
leydi Misira ndeen.
Ko kamɓe e ko'e maɓɓe ɓe
mbonni amaana am
ɗuum,
miin du mi tottitake ɓe.
Noon mbiimi, miin Joomi-
raaɗo.»
10 Joomiraaɗo wi'i:
«Inan amaana mo ngaɗidammi
e Israa'iilankooɓe
caggal balɗe ɗeen:
Mi wattan jamirooje am e
hakkillooji maɓɓe,
mi winnda ɗe e ɓerɗe
maɓɓe,
mi laatoo Laamɗo maɓɓe,
ɓe laatoo yimɓe am.
11 Katin walaa fuu ko
neɗɗo tindina gondo
muuɗum,
maa sakiike mum faa
wi'a ɗum: ‹Hey, anndu
Joomiraaɗo›,
sabo yimɓe fuu anndan kam,
gilla lo'uɓe faa e tedduɓe.
12 Sabo mi yaafoto lutti
maɓɓe,
mi ittan hakkeeji maɓɓe
e hakkillo am fey.»†
13 Ko o haali kabaaru amaana
keso oon ɗuum, o hiiɗɗini
amaana arandeejo oon.
Joonin kaa, ko naywi faa ny-
oofii ɗuum ɓadake lallineede.

9

Haala dewal ley amaana kiiɗɗo oon

1 Amaana arandeejo
oon ina joginoo jamirooje
kawjiiɗe dewal Laamɗo, kam
e nokkuure dewal seniinde
wonnde to leydi ga.
2 Nokku oon wo hukum
mo cuudi ɗiɗi: arandeeru
nduun wo suudu seniindu in-
ndirtee. Ɗoon joyyinirɗe fit-
illa e taabawal gondungal e
buuru cakkaaɗo ngonnoo.
3 Yeesooru nduun woni
caggal lefol paliingol ngool.
Innde mayru wo nokkuure
ɓurnde fuu senaade.
4 Ley mayru urirde
waɗiraande kaŋŋe e
keesuwal amaana mooyti-
raangal kaŋŋe ngonnoo.
Ley keesuwal ngaal ina
woodi loongel kaŋŋe goodun-
gel nyaamdu wi'eteendu
«manna», kam e sawru Haaru-
una wilitinnoondu nduun
e alluuje ɗe amaana oon
winndaa e muɓɓen ɗeen.
5 To dow keesuwal toon
na woodi nate maleyka'en
ɗiɗo wi'eteeɓe keruba'en,
wo ɓe maande teddeengal
Laamɗo. Bippeele maɓɓe ina
kuuri nokku ɗo yiiyam ɗaam
rufetee faa hakkeeji njaafee
ɗoon. Ammaa en mbaawaa
sifaade kulle ɗeen faa laaɓa e
wakkati o.
6 Noon kulle ɗeen fuu
moyyiniraa. Nyannde fuu al-
maami'en ɓeen ina naata, ina
mburtoo to suudu arandeeru
toon faa ngolla golle muɓɓen.
7 Ammaa ley suudu
yeesooru nduun, Almaami
Mawɗo oon tan naatata e

† **8:12** Yeremiya 31.31-34.

mayru hitaande fuu nde wootere. Katin du tilay o naadda e yiiyam kirsamaaji faa o itta hakkeeji makko, e hakkeeji yimɓe ɗi anndaano ɗiin.
8 Inan ko Ruuhu Ceniiɗo sappii e kulle ɗeen: si suudu arandeeru na heddii fu, nokku ɓurɗo fuu senaare oon naatataake.
9 Ɗum fuu wo ɗum maande ko woni hannden: sadakaaji nyaamri e kirsamaaji fuu mbaawaa laaɓinde gaɗoowo ɗum'en faa tawa ɓernde mum felataa ɗum.
10 Dewal ngaal ina haɓɓaa e jamirooje haala nyaamdu e njaram e lootaade lootaali feere feere. Jamirooje ɗeen fuu na kaɓɓaa e ɓanndu tan wanaa e ɓernde, iɗe njokkee faa nyannde Laamɗo tabintini huunde heyre.

Haala sadaka ley amaana keso oon

11 Ammaa joonin, Almasiihu ɓangii, wo Almaami Mawɗo gaɗanɗo en moyyereeji. O naatii e hukum ɓurɗo teddude ɓurɗo hiɓɓude, mo junngo ɓii-Aadama darnaay, mo jeyaaka e adunaaru tagaandu ndu.
12 O naatii ley nokkuure ɓurnde fuu senaade ndeen. O naaddaay e yiiyam ndamkoy e nga'oy, wo e yiiyam makko jaati o naaddi. Hono nii o rimɗiniri en nde wootere faa abada.
13 E ley Tawreeta Muusaa, si yiiyam damɗi e ga'i e ndoondi nyale duppaange wiccaama e neɗɗo tuunɗo fu, laaɓinan joomum ley diina.
14 Ndelle walaa ko haali haala yiiyam Almasiihu ɗaam! E baawɗe Ruuhu duumiiɗo oon, Almasiihu hokkii hoore muuɗum Laamɗo no kirsamaari ndi walaa laru. Ɗum waɗi de yiiyam makko laaɓinan miilooji ɓerɗe meeɗen e golleeji jaarooji en to maayde, faa ndewen Laamɗo buurɗo oon.
15 Saabe ɗuum, o laatii curoowo hakkunde yimɓe e Laamɗo ley amaana keso oon, faa yimɓe ɓe Laamɗo noddi ɓeen keɓa ndongu nduumiingu ngu Laamɗo aadii hokkude nguun. Ɗum fuu ɗum waɗii sabo goɗɗo maayii, faa rimɗina woofuɓe e ley amaana arandeejo oon.
16 Kabaaru ndongu, na tilsi laamnee joomum maayii.
17 Tilay ndongu tabita caggal maayde, sabo ngu tabitataa sanaa tawa joomum maayii.
18 Ɗum waɗi de fay amaana arandeejo oon tabitaay si wanaa yiiyam rufaa.
19 Nde Muusaa hollitinnoo yimɓe ɓeen jamirooje gonɗe e Tawreeta ɗeen fuu ndeen, hooyi yiiyam nga'oy e ndamkoy, jillunduri ɗam e ndiyam, de suuwiri toon leeɓi baali boɗeeji e licce hisop, de wicci dewtere Tawreeta ndeen e yimɓe ɓeen fuu.
20 O wi'i: «Ɗum woni yiiyam tabintinoojam amaana mo Laamɗo yamiri on njokkon oon.»*

* **9:20** Wurtagol 24.8.

21 Hono noon katin, o
wicciri yiiyam e dow hukum
ceniiɗo oon, kam e gineeji
dewruɗi Laamɗo ɗiin fuu.
22 Si goonga, ko ɓuri
heewude ley Tawreeta fu,
wo yiiyam laaɓinta ɗum. Si
wanaa yiiyam rufaa fu, hakke
yaafataake.

Haala kirsamaari kiɓɓundi

23 Kulle ɗeen ngoni nate
kollitooje kulle gonɗe dow
kammu ɗeen, iɗe kaajaa
laaɓinireede yiiyam daabaaji.
Ammaa kulle kammunkooje
ɗeen, kam'en kaa ina kaa-
jaa sadakaaji ɓurɗi noon
woodde.
24 Sabo Almasiihu naataay
e nokkuure dewal seniinde
nde ɓiɓɓe-Aadama nyiɓi, nan-
ndunde e goongaare wonnde
dow kammu ndeen. Am-
maa, to kammu toon pay o
naati faa o heedana en joonin
yeeso Laamɗo.
25 Almaami Mawɗo na
naata hitaande faa hitaande
e ley nokkuure ɓurnde fuu
senaade ndeen, na yaada
e yiiyam daaba. Ammaa
Almasiihu naatiraay hono
noon faa o ittana hoore
makko sadaka kile keewɗe.
26 Si tawiino noon fu,
Almasiihu torreteno kile
keewɗe gilla e fuɗɗoode
adunaaru faa joonin, ammaa
ɗum laatoraaki noon. O
ɓangii nde wootere tan
faa abada faro timmoode
wakkatiiji, faa o itta hakkeeji
yimɓe saabe ko o hokkitiri
hoore makko hono no kir-
samaari ni.
27 Cakitte ɓii-Aadama wo
maayde nde wootere, caggal
ɗuum, saree.
28 Hono noon, Almasiihu
du hokkitiri hoore muuɗum
hono no kirsamaari ni
nde wootere faa ronndoo
hakkeeji yimɓe heewɓe. O
ɓangan ɗiɗaɓerde, de wanaa
faa o ronndoo hakkeeji,
ammaa wo faa o waddana
yimɓe doomuɓe garol makko
ɓeen kisindam.

10

1 Tawreeta Muusaa oon wo
sifa moyyereeji garooji ɗiin,
wanaa tagaadi majji pay.
Jokkuɓe Tawreeta ɓeen na
ndewra Laamɗo kirsamaaji
wakkatiiji fuu ley hitaande
fuu. Ammaa Tawreeta oon
waawaa hiɓɓinde ɓattoriiɓe
Laamɗo kirsamaaji ɓeen.
2 Si imo waawnoo hiɓɓinde
ɓe, yottingol sadakaaji
yoppeteno. Sabo dey, si
rewooɓe ɓeen laaɓinaama
nde wootere fu, ɓerɗe maɓɓe
pelataa ɓe saabe hakkeeji
katin.
3 De wanaa noon laatorii.
Kirsamaaji hitaande faa
hitaande ɗiin miccintinan
yimɓe hakkeeji muɓɓen.
4 Sabo yiiyam ga'i e damɗi
ɗaam waawaa ittude hak-
keeji fey.
5 Ɗum waɗi, wakkati mo Al-
masiihu naati adunaaru oon,
wi'i Laamɗo:
«Wanaa kirsamaaji muuyuɗaa,
wanaa sadakaaji
nyaamri muuyuɗaa,
ammaa a waɗanii kam
ɓanndu.
6 Sadakaaji duppamaaji e
sadakaaji saabe hakke
du,
mbelataa ma.»
7 Ndeen, o wi'i:

«Inani kam, mi warii faa mi
wadɗa muuyɗe maadɗa,
aan Laamɗo,
no winndiraa ley
dewtere Tawreeta
dow am ni.»*
8 O wi'i tafon: «A yiɗaa
sadakaaji kirsaadi, a yiɗaa
sadakaaji nyaamri kam e
sadakaaji duppamaaji e
sadakaaji saabe hakkeeji.
Ɗi mbelataa ma.» O wi'ii
ɗum fay si sadakaaji ɗiin ina
kokkiree hono no Tawreeta
yamiri ni.
9 Caggal ɗuum, o wi'i: «Inani
kam, mi warii faa mi wadɗa
muuyɗe maa.» Noon Laamɗo
ittiri sadakaaji arandeeji ɗiin
de tabintini sadaka keso oon.
10 Ko Iisaa Almasiihu wadi
muuyɗe Laamɗo ɗuum,
laaɓinii en e hakkeeji. Sabo
dey, o hokkii ɓanndu makko
laatanoo en sadaka, o hokkii
ndu nde wootere faa abada.
11 No gollal sadaka aranal
ngaal worri, almaami fuu
wo daraniiɗo golle muuɗum
nyannde fuu, ina yottina
sadakaaji ɗiin wakkati fuu,
ammaa ɗi mbaawaa ittude
hakkeeji.
12 Ammaa Almasiihu
hokkirii hoore muuɗum wo
sadaka ittoowo hakkeeji nde
wootere faa abada. Caggal
ɗuum, o jooɗii gere nyaamo
Laamɗo.
13 Ɗoon o doomata faa
Laamɗo wadɗa o yaaɓa wayɓe
mo.
14 Ndelle, ko o laatii kir-
samaari ɗuum, o hiɓɓinii
yimɓe ɓe hakkeeji muɓɓen
laaɓintee ɓeen faa abada.
15 Ruuhu Ceniiɗo du na
seedanoo en ɗum. Sabo o
wi'ii tafon:
16 «Joomiraadɗo wi'i:
Inan amaana mo ngaɗidammi
e maɓɓe
e ley balɗe garooje:
Mi wattan jamirooje am e
ɓerɗe maɓɓe,
mi winnda ɗe e hakkil-
looji maɓɓe.»
17 O jokkintini katin, o wi'i:
«Mi ittan hakkillo am e hak-
keeji maɓɓe e bonan-
daaji maɓɓe fey.»†
18 Wooɗi ndelle, ɗo hakkeeji
njaafaa fu, sadaka ittoowo
hakkeeji walaa katin.

No Laamɗo ɓadortee

19 Saabe ɗuum sakiraaɓe,
yiiyam Iisaa ndufaaɗam
ɗaam hokkii en laawol
naatude e nokkuure ɓurnde
fuu senaade ndeen e ɓerɗe
baaltiiɗe.
20 O udditanii en laawol
kesol buurngol, naatirteen-
gol lefol paliingol ngool,
kangol woni ɓanndu makko
nduun.
21 Eɗen njogii Almaami
mawɗo ardinaaɗo suudu
Laamɗo nduun.
22 Ndelle, ɓattitoroɗen
Laamɗo ɓerɗe goongaaje e
goonɗinal ngal sikkitiraaka.
Sabo ɓerɗe meeɗen laam-
naama, pelataa en dow ko
boni, ɓalli meeɗen du looti-
raama ndiyam laaɓuɗam.
23 Tiigoɗen jikke mo
kaaleten haala muuɗum faa
wooɗa, sabo Laamɗo wo
koolniiɗo, waɗan ko aadii.
24 Ndaaren hakkunde
meeɗen no pooɗundurten
njinngu e golleeji lobbi.

* **10:7** Jabuura 40.7-9. † **10:17** Yeremiya 31.33-34.

25 Taa celen hawritinde no
woɓɓe ngaɗata ni. Ammaa
sanaa cemmbunduren ɓerɗe,
sakko ko nji'oton nyalaande
Joomiraaɗo ndeen ina ɓadoo
warude.
26 Sabo si goonga, si eɗen
kensoo eɗen ngaɗa hakkeeji
caggal ko anndudeen goonga
faa laaɓi fu, sadaka ittoowo
hakkeeji heddaaki katin.
27 Ko heddii dey, doomu-
gol kulɓiniingol nyannde
kiite, kam e yiite man-
nge nyaamoowe yedduɓe
Laamɗo ngeen.
28 Si neddo salake Tawreeta
Muusaa oon fu, waraama
e dow seedaaku yimɓe ɗiɗo
naa tato, yurmataake.
29 Ndelle miilee, sabo
ina haani neddo jukkee
jukkungo ɓurngo noon man-
ngu si yaaɓirii Ɓii Laamɗo
yawaara, huyfinii yiiyam
amaana cenuɗam ɗum ɗaam,
mbonkake Ruuhu gaddoowo
moyyere oon.
30 Sabo eɗen anndi Laamɗo
wi'ii:
«Wo miin jeyi njomnitaari,
wo miin yoɓoyta.»
O wi'i katin:
«Joomiraaɗo saroto yimɓe
muuɗum.»‡
31 Hey, saamude e juuɗe
Laamɗo buurɗo oon ina
hulɓinii!
32 Miccitee nyalaaɗe
mooɗon arane ɗeen, cag-
gal nde Laamɗo yaynunoo
hakkillooji mooɗon. On
ndurwii ley torraaji keewɗi
e munyal.
33 Wakkatiiji oɗon
kuyfiniree jennooje e toonya
yeeso yimɓe, wakkatiiji oɗon
njaɓa wondude e woɓɓe
waɗaaɓe noon.
34 Si goonga du, on cun-
odake e uddaaɓe ley kasu,
woodi on njaɓii teeteede
ko njogiɗon ɗuum fuu. On
njaɓirii ɗum seyo, sabo on
anndii oɗon njogii ko ɓuri
ɗuum fuu wooɗude, ko
tabitata faa abada.
35 Ndelle, taa njoppee
hoolaare mon, sabo inde jogii
mbarjaari mawndi.
36 Wo munyal kaanduɗon.
Ndeen si on ngaɗii muuyɗe
Laamɗo fu, on keɓan ko
aadanii on.
37 Sabo ina winndaa:
«Si waɗii seeɗa fu,
kaanɗo warude oon
waran, o hann-
dataako.»
Laamɗo wi'ii:
38 «Ponnditaniiɗo kam wuur-
dan goonɗinal,§
ammaa si yeccitake,
ɓernde am yardataako
ɗum.»
39 Enen kaa, en njeyaaka
e yeccotooɓe de kalkee
ɓeen. Ɓe njeyaɗen e muɓɓen
dey, goonɗinɓe faa yonkiiji
muɓɓen ndannee ɓeen.

11

Haala goonɗinal

1 Goonɗinal wo tanny-
orde heɓan ko yowi jikke e
muuɗum, wo tannyorde ko
yi'aay ɗuum ina woodi.
2 Saabe maggal, Laamɗo
jaɓiri maamiraaɓe meeɗen.
3 Saabe goonɗinal,
paamirɗen Laamɗo tagirii
adunaaru ndu e ko woni

‡ **10:30** Fillitagol Tawreeta 32.35-36.

§ **10:38** Habakuk 2.3-4.

e kammu fuu e konngol muuɗum. Ko yi'etee, fuu tagiraama e ko yi'ataake.

4 Saabe goondinal, Haabiila ittiranii Laamɗo sadaka ɓurɗo mo Kayiinu oon. Goondinal waɗi de Laamɗo hiisorii mo o ponnditiiɗo nde jaɓannoo mo sadakaaji makko. Katin, fay ko o maayi ɗuum, imo heddii waajaade en faa joonin saabe goondinal makko.

5 Saabe goondinal, Henok yeentiniraa dow kammu, meeɗaay maayde fey. Fay gooto yi'aay mo katin sabo Laamɗo yeentinii mo. Si goonga du, Binndi ceedanake mo, mbi'i illa o yeentinaaka, imo weli Laamɗo.

6 Si neɗɗo walaa goondinal, waawaa welude Laamɗo. Sabo garɗo to Laamɗo fuu, tilay goondina imo woodi, goondina o barjoto filotooɓe mo ɓeen.

7 Saabe goondinal, Nuuhu sehiri laana faa danna koreeji muuɗum. O ɗowtanii Laamɗo cappanɗo mo ko warata, ko yi'aaka tafon ɗuum. Noon o sarorii adunaaru ndu fuu. Laamɗo du hiisorii mo o ponnditiiɗo saabe goondinal makko ngaal.

8 Saabe goondinal, Ibrahiima nootorii noddaango Laamɗo, yehi to leydi ndi Laamɗo aadanii ɗum heɓan. De o dilli tawi le o anndaa fuu to o fonndii.

9 Saabe goondinal, o jooɗii hono janano e leydi ndi o aadanaa ndiin. Isiyaaka e Yaakuuba du njooɗodake e makko e ley hukumuuji. Kam'en du ngoni heɓidooɓe e makko amaana gooto oon.

10 Ibrahiima waɗii ɗum sabo na heɗinoo ngalluure yowiinde dow joyyinirde duumiinde nde Laamɗo diidi de nyiɓi ndeen.

11 Saabe goondinal, Ibrahiima hokkiraa heɓude yuwdi, fay si taweede o naywiino, jom suudu makko Saaratu du wo dimaro-no. O heɓii yuwdi ndiin sabo o hoolake Laamɗo yottinan aadi muuɗum.

12 Ndelle neɗɗo gooto nayeejo faa ɓaɗii maayde heɓi yuwdi potundi e koode kammu heewude. Hono njaareendi maayo du, ndi limataako.

13 Yimɓe ɓeen fuu maaydii e goondinal muɓɓen tawi ko Laamɗo aadanii ɗum'en ɗuum tabitaay tafon. Ammaa ɓe kaynake ɗum to woɗɗi, de ɓe kuyani ɗum. Ɓe cemtaay wi'ude wo ɓe hoɓɓe du, wo ɓe weerɓe e adunaaru ndu.

14 Ko ɓe kaaldi noon ɗuum, hollii faa laaɓi iɓe pilanoo ko'e maɓɓe leydi ndi ɓe njeyi.

15 Katin du si hakkillooji maɓɓe ina ngonnoo e leydi ndi ɓe njaltunoo ndiin, iɓe mbaawnoo yeccaade toon.

16 Kaa si goonga, iɓe pooɗanoo leydi ɓurndi woodde, ɗum woni ngonndi dow kammu ndiin. Saabe ɗuum, Laamɗo semtiraay noddireede Laamɗo maɓɓe, moyyinanii ɓe ngalluure.

17 Saabe goondinal, nde Laamɗo ndaartindinoo Ibrahiima ndeen, jaɓiri hokkude Isiyaaka faa laatoo

kirsamaari. Si goonga, o segilanake hokkude ɓiyiiko korsuɗo oon hono sadaka, fay si Laamɗo na aadanii mo lenyol keewngol.

18 O waɗii ɗum fay ko Laamɗo wi'i mo: «Wo faro Isiyaaka yuwdi maa hiisortee.»*

19 Ibrahiima ina jogorii Laamɗo ina waawi ummintinde ɓiyum Isiyaaka e maayde. Saabe hoolaare ndeen, o wartiranaa ɓiyiiko hono wo ummitiiɗo e maayde.

20 Saabe goonɗinal, Isiyaaka barkiniri Yaakuuba e Isuwa. O faami ko o barkini ɓe ɗuum tabitan jaango.

21 Saabe goonɗinal, nde Yaakuuba ɓadinoo maayde ndeen, barkiniri ɓiɓɓe Yuusufi ɗiɗo ɓeen gooto gooto. O tuugii sawru makko, imo teddina Laamɗo.

22 Saabe goonɗinal, nde Yuusufi ɓadinoo maayde du, sapporii wurtagol ɓiɓɓe Israa'iila leydi Misira. E ley majjum, o tindinii ɓe ɓe kooya yi'e makko.

23 Saabe goonɗinal, saaraaɓe Muusaa cuuɗiri ɗum lebbi tati caggal rimeede muuɗum. Ɓe nji'ii o cukalel lobbel, de ɓe cuusii salaade yamiroore kaananke ndeen.

24 Saabe goonɗinal, nde Muusaa mawnunoo ndeen, salii inndireede taan Fira'awna ɓii ɓiyum debbo.

25 O suɓake wondude e yimɓe Laamɗo ɓeen e ley torraaji muɓɓen diina weltoraade wakkatiyel seeɗa ley hakke.

26 Imo hiisorii huyfineede saabe Almasiihu ɓuri woodde diina jawdi Misira ndiin, sabo hakkillo makko na woni dow mbarjaari ngaroori ndiin.

27 Saabe goonɗinal, o yaltiri leydi Misira tawi o hulaay tikkere kaananke oon. O siini yahude hono imo yi'a Laamɗo mo yi'ataake oon ni.

28 Saabe goonɗinal, o waɗi iidi Faltagol. O yamiri yiiyam wujee e dammbuɗe cuuɗi taa maleyka baroowo oon meema ɓiɓɓe Israa'iilankooɓe artiiɓe rimeede ɓeen.

29 Saabe goonɗinal, Israa'iilankooɓe peyyitiri Maayo Maaliya ngoon dow leydi njoorndi. Ammaa Misirankooɓe tefunooɓe feyyitirde noon ɓeen fuu njoolake.

30 Saabe goonɗinal, lalgaaje mawɗe deenuɗe Yeriko ɗeen caamiri ko Israa'iilankooɓe ngaɗi balɗe jeɗɗi ina piiltoo ɗe ɗuum.

31 Saabe goonɗinal, Rahabu debbo woykuuru oon† daɗiri halkideede e luttuɓe Laamɗo ɓeen, sabo o jaɓɓake Israa'iilankooɓe horooɓe leydi makko ɓeen e dow jam.

32 Ɗume mbi'ammi katin? Wakkati o heyataa kam faa mi haala kabaaru Gideyon e Barak e Samson e Yefta e Daawda e Samuwiila, kam e annabaaɓe heddiiɓe.

33 Yimɓe ɓeen fuu, wo goonɗinal waɗi ɓe njaalii

* **11:18** Fuɗɗoode 21.12. † **11:31** Maanaa ***woykuuru*** wo pijoowo joɓeteeɗo ceede.

kaanankooɓe, ɓe laamorii fonnditaare, ɓe keɓi ko Laamɗo aadii ɗuum. Kangal waɗi de ɓe muɓɓi kunnduɗe dawaaɗi ladde,
34 ɓe nyifi giiteeli ul'ultooji, ɓe ndaɗi e mbelndi kaafaahi. Ɓe tampii de ɓe keɓi semmbe. Ɓe laatii suusuɓe ley wolde, ɓe ndiiwi konuuji garɗi to maɓɓe ɗiin.
35 Saabe goondinal, rewɓe woɓɓe keɓiri maayɓe muɓɓen ummintinaa. De yimɓe woɓɓe le, torraama faa maayi saabe goondinal ngaal. Ɓe njaɓaay heefordinde faa ɓe ndannee, sabo iɓe pooɗanoo iirtagol ɓurngol woodde.
36 Woɓɓe katin njalnoraa, piyaa dorri. Woɓɓe ngeyyaa, ngattaa ley kasu.
37 Woɓɓe maɓɓe paɗɗaa kaaye faa maayi. Woɓɓe tayiraa garjaaje. Woɓɓe mbardaa kaafaaje. Iɓe njiiloo iɓe ɓornii guri be'i e baali, ɓe talkaaɓe, ɓe torraaɓe, ɓe waɗaaɓe ko boni.
38 Wo ɓe yiilotooɓe ley laddeeji e ley baamle, ley lohi e ley gayɗe. Yimɓe ɓeen le, adunaaru ndu haandaano e muɓɓen.
39 Yimɓe ɓeen fuu, Laamɗo jaɓii ɗum'en saabe goondinal muɓɓen. Ɗum fuu e taweede, ɓe keɓaay ko Laamɗo aadinoo ɗuum.
40 Ɓe keɓaay ɗum sabo Laamɗo anniyake hokkude en ko ɓuri ɗum. O muuyaay ɓe laatoo hiɓɓuɓe si wanaa ɓe tawdee e meeɗen.

12

No dartaare Joomiraaɗo hollirta njinngu muuɗum

1 Ndelle enen, sini seedeeɓe dow goondinal fotuɓe nii heewude ina piilii en, en njoppa donle teddude en fuu e hakke jiiɓuɗo en oon fuu no hoyiri. Njaaren yeeso dow munyal hono no daɗundurteeɗo ni.
2 Ngatten hakkillooji meeɗen dow Iisaa. Kam omtani en laawol goondinal, kam tabintinta goondinal ngaal du. Kanko, saabe ko o yi'i seyo ina heɗii mo ɗuum, o munyii maayde dow leggal palaangal ngaal, o yawi semteende maggal. Joonin, imo jooɗowii gere nyaamo jooɗorgal laamu Laamɗo.
3 Ɗum le, miiloɗon mo, kanko munyanɗo nganyaandi luttuɓe. Miiloɗon mo faa taa on tampu, taa ɓerɗe mooɗon njoppa hoolaare muɓɓen.
4 Oɗon caloo hakke oɗon kaɓa e muuɗum, ammaa on kaɓaaka faa yiiyam doggi tafon.
5 Yalla on njeggitii haala cemmbinooha ka Laamɗo haaldi e mooɗon kaan, onon ɓiɓɓe muuɗum naa? O wi'ii:
«Ɓiyam, nde Joomiraaɗo dartini ma fuu, taa yaw ɗum.
Taa ɓernde maa metta si o felii ma.
6 Sabo Joomiraaɗo dartinan mo horsini,
fiyan mo nanngiri ɓiyum fuu.»*
7 Munyee dartaare ndeen. Inde holla Laamɗo nanngirii on ɓiɓɓe muuɗum. Ɓiɗɗo moy

* **12:6** Banndi 3.11-12.

woni mo bammum dartintaa ɗum?
8 Si on ngalaa ley dartaare nde ɓiɓɓe ɓeen fuu ndartintee ndeen fu, on nganaa ɓiɓɓe goongalaaɓe, on nganaa ɓiɓɓe halal.
9 Woodi du, ko Baabiraaɓe meeɗen adunaaru ɓeen ndartinannoo en ɗuum, en teddinii ɓe. Sakko Baaba meeɗen jom yonkiiji oon! Wanaa eɗen kaani jaɓande ɗum faa ɓura noon de mbuuren naa?
10 Baabiraaɓe meeɗen ina ndartinannoo en no milorii ina woodi faa ɓooyti seeɗa tan. Ammaa Laamɗo na dartina en faa kawten e muuɗum ley senaare muuɗum. Wo ɓeydaari meeɗen dartinirta en.
11 Wakkati dartingol fuu, ndakam walaa. Naawalla tan woodi. Ammaa caggal ɗuum, ingol waddana jaɓuɓe dartineede ɓeen fonnditaare e jam.
12 Ndelle tinnee, cemmbindinon juuɗe mooɗon tampuɗe ɗeen e koppi mon ɗi ngalaa semmbe ɗiin.
13 Moyyinanee koyɗe mon laabi dartiiɗi, faa taa koyngal layoowal seelta, ammaa ngal daɗa.

Sappagol taa neddo waasu moyyere Laamɗo

14 Tinnee, piloɗon wondude e yimɓe fuu dow jam. Piloɗon senaare, sabo si on ngalaa nde, on nji'ataa Joomiraaɗo.
15 Kilnee taa fay gooto yeccoo gaɗa de hunngoo moyyere Laamɗo ndeen. Kilnee taa neddo mooɗon laatoo hono ɗaɗol kaaɗungol. Sabo si yaltii fu, na raaɓira yimɓe heewɓe tooke muuɗum.
16 Kilnee taa fay gooto mooɗon laatoo jaahili naa mo walaa kulol Laamɗo hono Isuwa ni. Kam sonni mawniraagu muuɗum faa heɓa ko nyaama nde wootere tan.
17 Oɗon anndi caggal ɗuum, nde o yiɗunoo baabiiko barkina mo ndeen, o jaɓaaka. O waawaay waylitinde ko o waɗunoo ɗuum fay si o filorii ɗum e bojji.
18 Onon, on ngaraay to huunde waawnde meemeede hono no yimɓe Israa'iila ngardunoo to waamnde Sinayi. Ɓeen kaa ngarii to yiite nyanngunge e to cuddi tekkundi e nimre e henndu mawndu.
19 Ɓe nanii fuufaango buututal e daande yuurunde dow kammu. Nanuɓe ɗaande ndeen ɓeen nyaagii taa ɓeydanee fay konngol gootol no poti hulude.
20 Sabo dey, ɓe kunngake waawtude ko Laamɗo yamiri toon ɗuum nde wi'unoo: «Ko meemi waamnde ndeen fuu, fay si wo daaba, wardee kaaye.»
21 Goonga du, ko ɓe nji'ata ɗuum ina hulɓinii faa Muusaa e hoore muuɗum wi'i: «Mi hulii sanne faa miɗo diwna.»
22 Ammaa onon, on ngarii waamnde Siyona. On ngarii ngalluure Laamɗo buurɗo oon, ɗum woni Urusaliima gondo dow kammu, to maleyka'en ujunaaje ujunaaje kawriti ina mbeltodoo.

23 On ngarii e kawrital
ɓiɓɓe arandeeɓe ɓe inɗe
muɓɓen mbinndaa dow
kammu ɓeen. On ngarii to
Laamɗo carotooɗo yimɓe
fuu oon, on ngarii e yonkiiji
fonnditiiɓe laatiiɓe hiɓɓuɓe
ɓeen.
24 On ngarii to Iisaa
curoowo hakkunde yimɓe
e Laamɗo ley amaana
keso oon. On ngarii to
yiiyam makko mbiccaaɗam,
ngadduɗam kabaaru ɓurɗo
kabaaru yiiyam Haabiila
njuppiiɗam ɗaam woodde.
25 Ndelle tinnee taa
calanoɗon Kaaldoowo e
mooɗon oon. Sabo salinooɓe
cappanɗo ɗum'en dow leydi
ga ɓeen ndaɗaay, sakko enen
si en calanake cappanoowo
en gonɗo dow kammu oon.
26 Arande, daande makko
dimmbii leydi ndiin. Joonin
kaa, o fodake ɗum ɗo, o wi'i:
«Mi dimmban ndi katin. De
wanaa leydi tan, ammaa
kammu e leydi fuu.»†
27 Ko o wi'i «kilol gonngol
katin» ɗuum ina holla ko
tagaa fuu dimmbete ittee,
faa ko dimmbataako ɗuum
heddoo kam tan.
28 Ndelle wo laamu ngu
dimmbataako keɓeten.
Saabe ɗuum, njetten Laamɗo,
ndewren mo no weldata mo
tawee e leeyinkinaare e kulol.
29 Sabo Laamɗo meeɗen na
wa'i hono yiite halkoowe.

13

Haala waajuuji cakitiiɗi

1 Keddoɗon e yiɗundurde,
sabo on sakiraaɓe.
2 Taa njeebee jippinde
weerɓe, sabo woɓɓe ngaɗii
noon mbeerni maleyka'en
tawi anndaa yalla wo
kam'en.
3 Miccitee uddaaɓe hono
wo on uddida e muɓɓen. Mic-
citee torraaɓe du hono wo on
torrida e muɓɓen.
4 Yimɓe fuu teddina dew-
gal. Tilay aadi dewgal jo-
goree laaɓal. Sabo Laamɗo
saroto fijooɓe wonɓe e dew-
gal e ɓe ngalaa e dewgal fuu.
5 Cenndon ko'e mon e yidde
buuɗi. Kennyitoroɗon ko
njogiɗon, sabo Laamɗo wi'ii:
«Abada mi yoppataa ma,
abada mi yeebataako
ma!»*
6 Saabe majjum, eɗen
mbaawi haalude ɗum ɗo dow
hoolaare:
«Joomiraaɗo woni balloowo
kam,
mi hulataa.
Ɗume neɗɗo waawata
waɗude kam?»†
7 Miccitee ardiiɓe on,
haalanɓe on konngol Laamɗo
ɓeen. Miiloɗon dow no
ɓe njooɗorii e nguurndam
maɓɓe faa ɓe ngaɗi nafaa,
nyemmbiton goonɗinal
maɓɓe ngaal.
8 Iisaa Almasiihu wayl-
itataako: no worrunoo
keeŋan ni, worri hannden,
noon du worrata faa abada.
9 Taa njaɓee waajuuji feere
ɗi on mboowaa nanude
mbosina hakkillooji mon.
Ko ɓuri woodde, semmbe
ɓerɗe mon yuura e moyyere
Laamɗo, wanaa e jamirooje
dow nyaamdu. Jamirooje
ɗeen nafaay jokkuɓe ɗum'en.

† **12:26** Agay 2.6. * **13:5** Fillitagol Tawreeta 31.6, Yoosuwa 1.5 † **13:6** Jabuura 118.6.

10 Eɗen njogii hirsirde teddinirteende Laamɗo. Almaami'en gollooɓe ley hukum ceniiɗo ɓeen ngalaa laawol nyaamude ko woni dow mayre.

11 Sabo ley Tawreeta Muusaa, Almaami Mawɗo na wadda yiiyam kirsamaaji ley nokkuure ɓurnde fuu senaade faa ɗam laatoo sadaka saabe hakkeeji. Ammaa teewuuji majji ɗiin, wo yaasin hoɗorde toon mbuletee.

12 Ɗum waɗi de Iisaa du maayowi yaasin wuro faa senira yimɓe yiiyam muuɗum.

13 Ndelle, njalten tawowen mo yaasin wuro toon, ndonndoɗen semteende nde yimɓe ndonndi mo ndeen!

14 Sabo to adunaaru ga en ngalaa ngalluure duumotoonde, ammaa eɗen piloo ngalluure waroore ndeen.

15 Ndelle, ko Iisaa rewrintini en e Laamɗo ɗuum, manen Laamɗo wakkati fuu. Manoore ndeen wo sadaka jettooje, wo toni ɗi cemtirtaa innude innde muuɗum.

16 Ammaa taa njeebee waɗude ko wooɗi. Peccon ko njogiɗon. Sabo sadakaaji ɗiin ina mbela Laamɗo.

17 Ɗowtanoɗon ardiiɓe on, njaɓanon ɗum'en, sabo iɓe kaybi yonkiiji mon. Ɓe kaaltanowan Laamɗo golle maɓɓe fuu. Accee ɓe ngollira golleeji ɗiin e seyo, wanaa e mettorgal. Sabo si ɓe ngaɗirii ɗum mettorgal fu, nafataa on.

18 Miɗen ŋaaroo on du'aare. Miɗen tannyori ɓerɗe amin pelaay min. Si goonga, muuyɗe amin woni yaarude no wooɗiri e huunde fuu.

19 Miɗo ŋaaroo on sanne ndu'anoɗon kam, yalla Laamɗo ina hokka kam laawol mi warta e mooɗon law.

Baynundural

20 Laamɗo jom jam, kam iirtini Joomiraaɗo meeɗen Iisaa, duroowo baali mawɗo oon, iirtinii mo saabe yiiyam makko tabintinoojam amaana duumiiɗo oon.

21 Laamɗo baawɗo ɗum oon, hokku on ko wooɗi fuu, faa ngaɗon muuyɗe muuɗum. O waɗa e meeɗen ko welata mo saabe Iisaa Almasiihu. Teddeengal woodan mo faa abada abadin! Aamiina.

22 Sakiraaɓe, miɗo nyaagoo on kettindoree waajuuji ɗiin munyal, sabo ko mbinndanmi on ɗo ɗuum juutaa sanne.

23 Miɗo anndina on sakiike meeɗen Timote yoppaama. Si o yaawii yottaade ga, mi wardan e makko to mooɗon, min nji'a on.

24 Njowtee ardiiɓe on e seniiɓe ɓeen fuu. Sakiraaɓe yuuruɓe Itali ɓeen du ina njowta on.

25 Hinney Laamɗo wondu e mooɗon, on fuu.

Ɓataaki Yaakuuba

Jowtaango

1 Ɓataaki ki to am ɓuuri, miin Yaakuuba maccuɗo Laamɗo, maccuɗo Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu. Miɗo jowta on, onon laatiiɓe lenyi sappo e ɗiɗi cankitiiɗi ley adunaaru.

Haala goondinal e hakkilantaaku

2 Sakiraaɓe am, nde tiiɗallaaji ɗi kawtaa sii ngari ndaartindaade on fu, tiigoree ɗum fuu seyo manngo.

3 Sabo oɗon anndi si goondinal mooɗon ndaartindaama fu, ɗum riman munyal.

4 Ammaa, sanaa munyal mon yottoo faa laatoɗon hiɓɓuɓe, selluɓe e goondinal ɓe huunde fuu nyakaay.

5 Ndelle, si gooto mooɗon hakkillo muuɗum nyakii fu, ŋaaro Laamɗo, heɓan. Sabo Laamɗo wo kokkoowo yimɓe fuu faa wooɗa, tawa feldaay joomum ko ŋaarii ɗuum.

6 Ammaa sey joomum ŋaaroroo goondinal tawee sikkitiraay, sabo cikkitiiɗo ina nanndi e bempeyye ɗe henndu hooyata, ina soggi yaade.

7 Taa neɗɗo ga'uɗo hono nii miiloo heɓan fay huunde to Joomiraaɗo.

8 Wo o neɗɗo jom ɓerɗe ɗiɗi. O anndaa ko o jokkata: hannden to, jaango ga.

Haala talkaaku e danyal

9 Sakiike goondinɗo si tawii wo talkaajo fu, mantoroo ko Laamɗo toowni ɗum.

10 Jom jawdi du, mantoroo ko Laamɗo leeyini ɗum. Sabo jom'en jawdi paltorto hono pinndi ley ngesa.

11 Si naange fuɗii, wulii fu, yoornan funngo ngoon. Pinndi ndiin saaman, ŋari mayri fuu ɓuwa. Hono noon du jom jawdi oon ɗaylirta, golleeji ɗi jokki fuu mbona.

Haala torraaji e jarribooje

12 Barke woodanii neɗɗo fuu munyuɗo ley tiiɗallaaji ndaartindotooɗi ɗum. Sabo nde o ndaardaa o jarraaɗo ndeen, o teddinirte kufune mo Laamɗo aadii hokkude yiɗuɓe ɗum, ɗum woni nguurndam nduumiiɗam.

13 Si neɗɗo jarribaama, taa wi'a: «Laamɗo jarribii kam.» Sabo fay gooto waawaa jarribaade Laamɗo, wooɗi kam du, jarribataako fay gooto.

14 De ko woni dey, neɗɗo ina jarribee si muuyɗe muuɗum bonɗe pooɗii ɗum, eytii ɗum.

15 Caggal ɗuum, si muuyɗe bonɗe aawaama fu, ndiman hakke. De si hakke mawnii fu, riman maayde.

16 Sakiraaɓe am horsuɓe, taa accee mbosineɗon.

17 Moyyere lobbere e dokkal kiɓɓungal fuu, to dow kammu ɓuurata, to Baabiiwo taguɗo annooraaji kammu, mo waylitataako. O nanndaa e ɗowkiiji baylitotooɗi.

18 Saabe muuyɗe makko o waɗiri en ɓiɓɓe makko, o rimtiniri en konngol makko

goongawol faa laatoɗen
artiiɓe e ko o tagi.

Haala nanude konngol
Laamɗo de jokka

19 Sakiraaɓe am horsuɓe,
paamon: neɗɗo fuu yaawa
hettindaade, de taa yaawa
haalude, taa yaawa tikkude.
20 Sabo tikkere ɓii-Aadama
gollataa ko fonnditii yeeso
Laamɗo.
21 Ndelle, njoppee huunde
fuu ko tuuni e ko boni,
njaɓɓoroɗon konngol ngol
Laamɗo aawi e ɓerɗe mooɗon
ngool e leeyinkinaare. In-
gol waawi hisinde yonkiiji
mooɗon.
22 Wooɗi, taa kaaɗee e het-
tindanaade konngol ngool
tan, ammaa ngaɗon ko ngol
wi'i. Si wanaa noon, on kiilii
ko'e mooɗon.
23 Sabo kettintooɗo kon-
ngol de jokkaay ko ngol
wi'i, ina wa'i hono yeewoowo
hoore muuɗum e daandorgal
de yi'a no yeeso mum worri.
24 Imo yeewa hoore makko,
de si o dillii fu, wakkati gooto
o yeggitan no o wa'i.
25 Ammaa neɗɗo fuu tayko-
tooɗo yamiroore hiɓɓunde
rimɗinoore ndeen, si hed-
dake e mayre fu, laatoto hono
golliroowo konngol ngool,
wanaa hono nanoowo tan
de yeggita. Wo oon neɗɗo
barkintee e golle muuɗum.
26 Neɗɗo fuu jogoriiɗo
hoore muuɗum wo diinanke
lobbo, si tawii dawrantaa
ɗemngal muuɗum fu, hiilii
hoore mum. Neɗɗo oon le,
walaa fuu ko nafata e diina
muuɗum.
27 Diina laaɓuka ceni-
ika yeeso Laamɗo Baaba
meeɗen kam woni: wallude
rewɓe talkaaɓe ɓe goriraaɓe
muɓɓen maayi e atiime'en ley
ɓillaare muɓɓen, e haybude
hoore muuɗum e tuundi
adunaaru.

2

No jom jawdi e talkaajo
fuu potiri e meeɗen

1 Sakiraaɓe am, onon
goonɗinɓe Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa Almasiihu Jom
teddeengal, taa ɓurdinee
ɓiɓɓe-Aadama.
2 Si jom jawdi gattuɗo
hootonnde kaŋŋe e kaddule
lobbe naatii kawrital mon,
de talkaajo ɓorniiɗo kaddule
tuunɗe kam du naatii, noy
ngaɗoton?
3 Si on teddinii ɓorniiɗo
kaddule lobbe oon, on mbi'ii
ɗum «Jooɗa, inan joonnde
lobbere», de mbi'uɗon talka-
ajo oon «Dara toon» naa
«Jooɗa e leydi ɗakkol koyɗe
am»,
4 si on ngaɗirii noon fu,
wanaa on cenndii hakkunde
mooɗon naa? On laatake
sarotooɓe ɓe miilooji bondi.
5 Sakiraaɓe am horsuɓe,
kettindee! Talkaaɓe
adunaaru ndu ɓeen, wanaa
Laamɗo suɓake ɓe faa ɓe
laatoo danyuɓe goonɗinal,
ɓe naata e laamu Laamɗo
mo Laamɗo aadii hokkude
yiɗuɓe ɗum naa?
6 De onon kaa, on kuyfinii
talkaaɓe ɓeen. Wanaa joomi-
raaɓe jawdi ɓeen torrata on
naa? Wanaa kam'en njaarata
on yeeso sariya naa?

7 Wanaa kam'en mbonko-
too Iisaa mo njogiɗon innde
muuɗum lobbere oon naa?
8 Goonga, on ngaɗii ko
wooɗi si tawii on njokkii
yamiroore laamu Laamɗo
mawnde no Binndi mbiiri
nde mbi'unoo: «Njiɗiraa
gondo maa no njiɗirɗaa
hoore maa ni.»*
9 Ammaa si on ɓurdinii
ɓiɓɓe-Aadama, on ngaɗii
hakke. Yamiroore ndeen du
na fela on ko mboofuɗon.
10 Goonga ni, si neɗɗo jokkii
jamirooje fuu, de woofi goo-
tel majje tan, luttii jamirooje
ɗeen fuu.
11 Sabo Laamɗo biiɗo «Taa
jeenu», kam wi'i katin «Taa
waɗu war-hoore.» Si a
waɗaay jeenu, de a waɗii
war-hoore, a laatake boofuɗo
jamirooje ɗeen.
12 Ndelle, kaaldon, ngoll-
iron hono no yimɓe sarde-
teeɓe yamiroore rimɗinoore
kaani waɗude ni.
13 Sabo si goonga, nde
Laamɗo sarotoo fu, yur-
mataako neɗɗo mo hollaay
woɓɓe yurmeende. De jom
yurmeende kaa, walaa fuu
ko huldata sariya.
14 Sakiraaɓe am, si goɗɗo
wi'ii ina jogii goonɗinal
de golle makko hollaay o
goonɗinii fu, ɗume ɗum
nafata? Goonɗinal ngaal
waawaa hisinde mo.
15 Si tawii aɗa jogii sakiike
gorko naa debbo de wo koldo
naa wo jolbuɗo,
16 si gooto mooɗon wi'ii
ɗum: «Yahu e jam! Laamɗo
holtine, nyaamne faa
kaaraa,» tawee o hokkaay
ɗum ko haajaa ɗuum, ɗume
ɗum nafata?
17 Goonɗinal e hoore
muuɗum du wo noon worri:
si ngal walaa golleeji kollooji
ngal fu, ngal waatii.
18 De si goɗɗo wi'ii ma:
«Aan, wo a jom goonɗinal,
miin, mi jom golle», ndeen,
mi jaaboto joomum, mi wi'a:
«Hollam goonɗinal maa tawee
waldaa e golleeji lobbi si aɗa
waawi. Miin du mi hollirte
golle am wo mi goonɗinɗo.»
19 Aɗa goonɗini Laamɗo wo
gooto naa? Gasii! De fay gin-
naaji ina ngoonɗini ɗum de
na ndiwna kulol!
20 Aan pamɗuɗo hakkillo!
Aɗa haajaa holleede no
goonɗinal ngal waldaa e golle
fuu nafataa faa'e.
21 A miccitaaki no maami
en Ibrahiima ndaardiraa
wo ponnditiiɗo saabe golle
muuɗum, nde yowunoo
ɓiyum Isiyaaka e hirsirde
ndeen naa?
22 A yi'ii goonɗinal Ibrahi-
ima e golle muuɗum fuu
ina hawri. Wooɗi du, golle
makko hiɓɓini goonɗinal
makko.
23 Hono noon Binndi
ɗiin tabitiri nde mbi'unoo:
«Ibrahiima goonɗinii Laamɗo,
de Laamɗo hiisorii mo saabe
majjum wo o ponnditiiɗo»,†
faa o noddiraa giɗo Laamɗo.
24 Ndelle on nji'ii, wo e golle
neɗɗo ndaardetee wo pon-
ndititiiɗo, wanaa e goonɗinal
muuɗum tan.

* **2:8** Lewinkooɓe 19.18. † **2:23** Fuɗɗoode 15.6. ‡ **2:25** Maanaa ***woykuuru*** wo pijoowo joɓeteeɗo ceede.

25 Hono noon Rahabu,
debbo woykuuru oon‡ du. O
ndaardaa wo o ponnditiiɗo
saabe golleeji ɗi o gollunoo,
nde o jakkitinoo nulaaɓe
ɓeen, de o walli ɗum'en
njaltiri laawol gonngol de
ndaɗi.
26 Goonga ni, hono no
ɓanndu ndu walaa yonki
maayiri noon, goonɗinal ngal
walaa golle du waatiri.

3

Haala dawrande ɗemngal muuɗum

1 Sakiraaɓe am, taa heewɓe
e mooɗon piloo laataade jan-
ninooɓe. Sabo oɗon anndi
minen jannginooɓe, sariya
boofi amin ɓuran sariya
heddiiɓe fuu naawude.
2 En fuu eɗen mboofa
e laabi keewɗi. Si tawii
ina woodi mo woofataa e
ley haala muuɗum, oon
laatii neɗɗo kiɓɓuɗo, baawɗo
dawrande ɓanndu muuɗum
fuu.
3 Si en ngaɗii labaale e kun-
nduɗe pucci faa ɗi ɗowtanoo
en fu, en ndawranan ɓalli
majji fuu.
4 Ndaaree kabaaru
laanaaji maayo du. Fay si
iɗi mawni sanne, wooɗi keni
nyanngudi ina kooya ɗi fu,
wo ooncirgel pamarel tan
oonyata ɗi, dorbotooɗo oon
ina waawi yaarude ɗi ɗo
muuyi fuu.
5 Noon ɗemngal du worri.
Wo tergal pamaral e ɓanndu
neɗɗo, de ingal mantoroo
kulle mawɗe. Ndaaree!
Doccel yiite, no foti famɗude
ni, ina waawi wulude ladde
mawnde fuu.
6 Ɓemngal du wo yiite. Ingal
tummbii hakkunde ɓanndu,
ingal heewi bonanda, ingal
tuunina ɓanndu fuu. Ingal
huɓɓiree yiite jahannama, in-
gal wula nguurndam meeɗen
fuu.
7 Ɓiɓɓe-Aadama ina
mbaawi dawrande sii
daabaaji fuu. Ɓe ndawranii
kulle ladde e pooli, faa e kulle
ladooje e ko woni ley ndiyam
fuu.
8 Ammaa ɗemngal, fay
gooto waawaa dawrande
ɗum. Ɓemngal dawrantaako,
wo ngal baasi bonɗo. Ingal
heewi tooke barooje.
9 Kangal njettirten Joomi-
raaɗo Baaba meeɗen, kangal
du kuɗirten yimɓe tagaaɓe
dow alhaali Laamɗo.
10 Hunnduko wooto yalt-
inta jettooje e kuddi fuu.
Sakiraaɓe am, ɗum haanaa
worrude noon.
11 Yalla ildude wootere
ina waawi wurtinde ndiyam
mbelɗam e kaaɗuɗam fuu
naa?
12 Sakiraaɓe: yalla yibbi ina
waawi rimude ɓiɓɓe jaytun
naa? Yalla cabiihi ina waawi
rimude yibbi naa? Waawaa.
Noon du ildude haaɗunde
waawaa yaltinde ndiyam
mbelɗam.

Haala hakkillo yuurungo to Laamɗo

13 Si jom hakkillo e paamal
ina woni hakkunde mooɗon
fu, hollira ɗum joonnde
saahiinde e golleeji gaɗiraaɗi
heese e hakkilantaaku.
14 Kaa si tawii kiram
kaaɗɗam naa yidde hoorem
tan woni e ɓerɗe mooɗon,
taa mantoroɗon on jom'en

hakkillo. Ɗum woni yeddude goonga.
15 Hakkillo ngo ɓuuraay to Laamɗo. Wo ley adunaaru ɗo e muuyɗe yonki e to Seyɗaani ngo ɓuuri.
16 Sabo ɗo kiram mbonɗam e yidde hoorem tan ngoni fu, ɗoon jiiɓaare e siyiiji bonanda fuu tawetee.
17 Ammaa hakkillo ɓuurungo to Laamɗo, arande fuu, wo ngo laaɓungo. Woodi du, ingo wadda jam. Ingo heewi heese, ingo heewi newaare, ingo heewi yurmeende, ingo rima ko woodi. Ngo ɓurdintaa yimɓe. Naafikaaku walaa e maggo.
18 Waɗooɓe jam ina aawa jam, de wo fonnditaare laatantoo ɓe tayri.

4

No yiɗugol adunaaru laatorii wanyugol Laamɗo

1 Toy bolwole e kalalaaji gondi ley moodon ɗiin ɓuuri? Wanaa e muuyɗe moodon bonɗe kaɓooje e ley ɓerɗe moodon ɗi ɓuuri naa?
2 Si on muuyii huunde de on keɓaay, ɗum saabii oɗon ngaɗa war-hoore. Oɗon kaasidoo de on keɓataa muuyɗe moodon, ɗum saabii oɗon ndukida oɗon kaɓa. On keɓaay, sabo on nyaagaaki Laamɗo.
3 Oɗon ŋaaroo de mbaason heɓude, sabo anniyaaji moodon wo bondi. Oɗon piloo heɓude muuyɗe yonki moodon tan.
4 Onon jeenooɓe! Yalla on anndaa yiɗude adunaaru wo wanyude Laamɗo naa? Ndelle, anniyiiɗo laataade giɗo adunaaru fuu, waɗii hoore muuɗum ganyo Laamɗo.
5 Taa miilee Binndi ɗiin wo ɓolum kaalata nde mbi'unoo: «Laamɗo ina hirana ruuhu mo waɗi e meeɗen oon sanne.»
6 Ammaa, Laamɗo ina ɓeydana en moyyere ɓurnde mawnude katin. Ɗuum waɗi de Binndi ɗiin ina mbi'a:

«Laamɗo na salanoo mawnink-
iniiɓe,
de na hokka leeyinkiniiɓe
moyyere.»*

7 Ndelle, njaɓanee Laamɗo. Calanoɗon Ibiliisa, ndeen dillan to moodon law.
8 Ɓattee Laamɗo, ndeen kam du ɓadoto on. Onon luttuɓe, laaɓinee juuɗe mon. Onon waɗuɓe ɓerɗe ɗiɗi, laaɓinee ɓerɗe mon!
9 Mettinee ɓerɗe mon, cunee, mboyee. Ngaɗon jaleeɗe moodon bojji, weltaare moodon du laatoo cunu.
10 Leeyinkinee yeeso Joomiraaɗo, ndeen toownan on.
11 Sakiraaɓe, taa fay gooto moodon mbuyka banndum. Neɗɗo fuu mbuykuɗo banndum naa sarii ɗum, mbuykii jamirooje Laamɗo ɗeen, sarake jamirooje ɗeen. Si a sarake jamirooje du, a ɗowtantaako ɗe, a waɗii hoore maa carotooɗo.
12 Gooto tan woni kokkoowo jamirooje, gooto woni Carotooɗo: kam tan waawi hisinde e halkude. Aan, wo a moy faa caroɗaa gondo maa?

* **4:6** Banndi 3.34.

No neɗɗo haaniri wakkilde Laamɗo

13 Joonin kettindee, onon wi'ooɓe: «Hannden naa jaango, min njahan ngalluure maaniire e maaniire, min ngaɗa toon hitaande miɗen luumoo, min keɓa tino.»

14 Si goonga, on anndaa ko laatotoo jaango. Ɗume woni nguurndam mooɗon? Wo ɗum cuurki ɓanguki wakkatiyel gootel tan de majji.

15 Inan ko kaannoɗon wi'ude: «Si Joomiraaɗo muuyii, min mbuuran, min ngolla huunde maani e huunde maani.»

16 De joonin, oɗon mawninkinoo, oɗon mantoo. Mantoraade hono nii fuu ina boni.

17 Ndelle, si neɗɗo faamii ko woodi ko haani waɗeede, de waɗaay ɗum fu, waɗii hakke.

5

Haala joomiraaɓe jawdi bonɓe golle

1 Joonin kettindee onon joomiraaɓe jawdi, mboyee, ngaɗon wullaango saabe mettallaaji kewtotooɗi on.

2 Jawdi mooɗon nyolii, kaddule mooɗon mooyii.

3 Kaŋŋe mooɗon e cardi mooɗon fuunii. Puundi ndiin laatantoo on seedaaku bonanda mooɗon, nyaama terɗe mooɗon hono no yiite ni. On ndesanii ko'e mooɗon jawdi ley balɗe cakitotooɗe.

4 On calake yoɓude gollooɓe gese mooɗon njobdi muɓɓen. Inan, kettindee bullaali maɓɓe! Joomiraaɗo jom baawɗe fuu oon nanii bullaali tayooɓe gese mon ɓeen.

5 On mbuurdii e muuyooji mooɗon, on mbeltake ley adunaaru ndu. On paynii ɓalli mooɗon hono kulle, faa nyannde kirsetee.

6 On carake fonnditiiɓe de mbarɗon ɗum'en. Fay si kamɓe kaa, ɓe nganaa yeddooɓe on.

No munyal nafirta

7 Woodi, sakiraaɓe, munyee faa Joomiraaɗo wara. Miilee dow demoowo, no heɗortoo faa leydi hokka ɗum tayri korsundi. Imo munya faa o heɓa yuwoonde arandeere e sakitotoonde.

8 Onon du munyee. Cemmbindinee ɓerɗe mon, sabo gartol Joomiraaɗo ɓadake.

9 Sakiraaɓe, taa pelunduree, faa ndaɗon sariya. Miccitee, Carotooɗo oon ina ɓadii sanne, imo darii e dammbugal!

10 Sakiraaɓe, miccitee annabaaɓe haaldunooɓe e innde Joomiraaɗo ɓeen. Munyal maɓɓe ley torra ina laatanii on alhaali, faa onon du munyiron noon.

11 Eɗen mbi'a barke woodanii tinniiɓe ɓeen. On nanii haala tinnaare Ayuuba, woodi du on nji'ii e ley ɗum fuu no Joomiraaɗo fodoranii mo cakitte lobbe, sabo Joomiraaɗo wo keewɗo yurmeende, jom hinney.

12 Ammaa aranel fuu, sakiraaɓe am, taa kunee: wanaa

* **5:12** ***Hunoraade kammu*** woni hunoraade Laamɗo.

hunoraade kammu,* wanaa hunoraade leydi, wanaa huunde wonnde. Ammaa wi'ude «Ayyo» naa «A'aa» tan ina heya, taa caamon ley sariya Laamɗo.

Haala ŋaaraade Laamɗo dow goondinal

13 Yalla won torriiɗo e mooɗon naa? O waɗa du'aare. Yalla won ceyiiɗo e mooɗon naa? O yettira Laamɗo jimi.

14 Yalla won nyawɗo e mooɗon naa? O nodda mawɓe kawrital goondinɓe, de ɓe ndu'anoo mo, ɓe ngatta nebbam dow hoore makko e innde Joomiraaɗo.

15 Du'aare du'oraande e goondinal dannan nyawɗo oon, Joomiraaɗo umminan ɗum. Si joomum waɗiino hakke du, yaafete.

16 Ndelle, kaalton hakkeeji mooɗon hakkunde mooɗon, ngaɗunduron du'aare, yalla oɗon cellinee. Du'aare neɗɗo ponnditiiɗo ina jogii baawɗe waɗude kulle mawɗe.

17 Annabi Iliyaasa wo neɗɗo hono meeɗen. O waɗirii du'aare e tinnaare taa kammu toɓa. De yuwoonde toɓaay e leydi faa waɗi duuɓi tati e lebbi jeegom.

18 Caggal ɗuum, o waɗi du'aare katin yuwoonde toɓa. De Laamɗo jippini yuwoonde, leydi du fuɗini ko tayetee.

19 Sakiraaɓe am, si gooto mooɗon wosake laawol goonga, de goɗɗo wartirii ɗum fu,

20 paamon gartirɗo mo e laawol oon hisinan yonki makko e maayde, mooytan hakkeeji makko keewɗi.

Ɓataaki **Piyeer arandeehi**

1 Miin Piyeer nulaaɗo Iisaa
Almasiihu winndi ɓataaki ki
ɗo yaade to mooɗon, onon
ɓe Laamɗo suɓii, laatiiɓe
jananɓe e ley adunaaru ndu,
sankitiiɓe e leyɗe Ponta e
Galaatiya e Kapadokiya e
Aasiya e Bitiniya.
2 Laamɗo Baaba meeɗen
suɓake on, anniyake
laatoɗon yimɓe muuɗum
toon. Ruuhu muuɗum ina
golla e mooɗon faa laatoɗon
seniiɓe, faa ɗowtanoɗon Iisaa
Almasiihu, laamnireɗon
yiiyam muuɗum mbiccaaɗam
e mooɗon.
Laamɗo ɓeydan on
moyyere e jam.

Haala jikke nguurndam nduumiiɗam

3 Jettooje ngoodanii
Laamɗo Baaba Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa Almasiihu.
Dow yurmeende makko
mawnde o hokki en rimteede
kesum saabe ummitagol
Iisaa Almasiihu e hakkunde
maayɓe, faa keɓen jikke
celluɗo.
4 Saabe jikke oon eɗen keɗii
ndongu ngu Laamɗo resani
en dow kammu. Ndongu
nguun mbonataa, tuunataa,
ɓuytataako.
5 Baawɗe Laamɗo na
reeniri on saabe goonɗinal
mooɗon faa hisina on. O
segilake ɓanginde kisindam
ɗaam e wakkati cakitte
adunaaru ndu.
6 Ley majjum oɗon keewi
seyo, fay si tilsi ɓerɗe mon
metta joonin ley wakkati
seeɗa saabe torraaji feere
feere.
7 Torraaji ɗiin kollata
goonɗinal mooɗon na selli.
Hono no kaŋŋe taaynirtee e
yiite faa ndaaree yalla wo
dimo, onon du hono noon
ndaartinorteɗon. Goonɗinal
mooɗon du ina ɓuri kaŋŋe
sabo kaŋŋe heddataako.
Caggal oɗon munyi torra,
on njettete, on keɓan darja
e teddeengal nyannde Iisaa
Almasiihu ɓangi.
8 On nji'aay ɗum de oɗon
njiɗi ɗum. On nji'ataa
mo joonin, ammaa oɗon
ngoonɗini mo. Ɗum hebbini
on seyo manngo faltiingo
haaleede.
9 Oɗon ceyorii noon sabo
on keɓan ko keɗiɗon ley
goonɗinal, ɗum woni kisin-
dam yonkiiji mooɗon.
10 Annabaaɓe pilake faa-
mude kabaaru kisindam
ɗam, ɓe yamtindii dow maj-
jam faa wooɗi. Ɓe cappake
moyyere nde Laamɗo fodii
hokkude on ndeen.
11 Ruuhu Almasiihu gonɗo
e maɓɓe oon anndinii ɓe tor-
raaji kewtotooɗi Almasiihu
e teddeengal jokkitoowal
ngaal gilla wakkati majjum
waraay. Annabaaɓe ɓeen
pilake faamude moy warata
e ndey ɗum waɗata.
12 Ammaa Ruuhu oon
hollii ɓe ko ɓe mbaajotoo
ɗuum wanaa ko'e maɓɓe
ɓe mbaajantonoo, wo onon
ɓe mbaajantoo. Joonin
du, waajotooɓe Kabaaru
Lobbo njottinii on kabaaru
oon dow baawɗe Ruuhu

Ceniiɗo yuuruɗo dow kammu.
Fay maleyka'en ina njiɗi
faamude kabaaru oon sanne.

Haala joonnde seniinde

13 Saabe majjum, pindinon
hakkillooji mon faa cegi-
lanoɗon golle, nanngitoɗon!
Njowon jikke mooɗon fuu
dow moyyere nde Laamɗo
hokkoyta on nyannde Iisaa
Almasiihu ɓangowi ndeen.
14 Laatoɗon ɓiɓɓe ɗowtaniiɓe
Laamɗo, taa njeccee e
muuyɗe yonki ɗe ngonnoɗon
e muuɗum arande ɗeen.
Ndeen, on anndaano goonga.
15 Joonin kaa, laatee seniiɓe
e huunde fuu ko ngaɗoton,
hono no Laamɗo nodduɗo on
oon senorii ni.
16 Sabo Binndi ɗiin mbi'ii:

«Laatee seniiɓe, sabo miin du
wo mi ceniiɗo.»*

17 Oɗon noddira Laamɗo
Baaba mooɗon. Kanko
woni carortooɗo mono fuu e
golle muuɗum, o ɓurdintaa
yimɓe. Ndelle kulee mo
ley ko ngaɗoton fuu, faa ɗo
mbeerka mooɗon haaɗi e
adunaaru.
18 Oɗon anndi on
kaɓɓitaama e nguurndam
mon ɓolam ɗam tawruɗon
baabiraaɓe mooɗon. Coot-
titaari ndimɗindi on ndiin
wanaa huunde timmoore
hono cardi naa kaŋŋe.
19 Almasiihu wo laatiiɗo
jawgel kiɓɓungel, ngel walaa
malal. Oon soottitiri on
yiiyam muuɗum tedduɗam.
20 Laamɗo suɓake Almasi-
ihu gilla joyyinaay adunaaru,
ammaa e cakitte jamaanu-
uji ɗiin Laamɗo ɓanginii mo
saabe mooɗon.
21 Wo saabe makko
ngoondinirɗon Laamɗo.
Laamɗo ummintinii mo e
maayde de hokki mo ted-
deengal. Ndelle goondinal
mon e jikke mon fuu ina
njowii e Laamɗo.
22 Ɗowtaare mooɗon goonga
laamnii ɓerɗe mooɗon
heɓa njiɗon sakiraaɓe
mon goondinɓe, tawee
naafikaaku fuu walaa.
Ndelle njiɗunduree njinngu
manngu dow ɓerɗe laaɓuɗe.
23 Laamɗo waɗi aawdi
e mooɗon de ndimtaɗon
kesum. Aawdi ndiin wanaa
timmoori, ndi timmataa
abada. Kayri woni konngol
Laamɗo buurngol, duumiin-
gol ngool.
24 Sabo,

«Ɓii-Aadama wo huɗo,
dawla muuɗum du wo
pinndi.
Huɗo yooran, pinndi du
solan,
25 ammaa konngol
Joomiraaɗo ngool
duumoto faa abada.»†

Konngol ngool woni Kabaaru
Lobbo mo mbaajaɗon oon.

2

1 Saabe majjum, njop-
pon ko boni fuu: jamba e
naafikaaku e haasidaaku* e
nyoore fuu.
2 No cukaloy keccoy
muuyirta kosam enɗi inni-
raaɓe muɓɓen ni, hono noon
onon du haani muuyiron

* **1:16** Lewinkooɓe 11.44-45, 19.2. † **1:25** Esaaya 40.6-8. * **2:1** Maanaa ***haasidaaku*** ɗo wo nganyaandi yuurundi e yiɗande hoorem tan. Joomum yiɗaa goɗɗo heɓa.

konngol Laamɗo laaƃungol
ngool, faa mawnon ley
kisindam mon saabe maggol.
3 Sabo Binndi ɗiin mbi'ii:
«on meeɗii hinney Joomi-
raaɗo.»†

Haala hayre wuurnde e haala yimƃe seniiƃe

4 Ngaree to Joomiraaɗo.
Kanko woni hayre wuurnde
nde yimƃe calii. Ammaa
Laamɗo suƃake hayre nde,
ina horsini nde.
5 Onon du oɗon nga'i hono
no kaaye buurɗe nyiƃirteeɗe
suudu seniindu ni. Wo on
almaami'en seniiƃe, wad-
danooƃe Laamɗo sadakaaji
teddinooji ɗum. Laamɗo
na jaƃira ɗi saabe Iisaa
Almasiihu.
6 Sabo Binndi ɗiin mbi'ii:
«Mi yowan hayre joyyinirde
ley Siyona,
hayre suƃaande, hor-
sunde.
Katin du goonɗinɗo nde fuu
semtintaake abada.»‡
7 Onon goonɗinƃe, hayre
ndeen ina horsi e mooɗon.
Ammaa ƃe ngoonɗinaay
ƃeen, Binndi ɗiin mbi'ii ƃe:
«Hayre nde nyiƃooƃe ƃeen
calii ndeen,
wo kayre laatii hoore ny-
imngo ngoon.§
8 Hayre ndeen na ferga
yimƃe,
na saabanoo ɗum'en
boƃƃaade.»*
Iƃe pergoo e mayre sabo
ƃe calake rewude konngol
ngool. Wo noon ƃe podor-
anaa.
9 De onon kaa, wo on
lenyol cuƃaangol, wo on
almaami'en gollanooƃe
Kaananke oon, wo on lenyol
ceniingol, wo on yimƃe
ƃe Laamɗo suƃanii hoore
muuɗum. O suƃake on faa
kaalon kabaaru moyyuki
makko, kanko nodduɗo on
yuuwde e nimre warude e
annoora makko kaayniiɗo
oon!
10 Arande on nganaano
yimƃe Laamɗo, de joonin
wo on yimƃe muuɗum.
On keƃaayno yurmeende
makko, joonin kaa on keƃii.

Haala ɗowtanaade hooreeƃe

11 Sakiraaƃe am horsuƃe,
wo on hoƃƃe, yimƃe jananƃe
ley adunaaru ndu. Saabe
majjum, miɗo waajoo on,
mboɗɗoɗon muuyɗe yonki,
sabo wakkati fuu iɗe piloo
halkude yonkiiji mooɗon.
12 Ngaɗee needi hakkunde
yimƃe ƃe ngoonɗinaay ƃeen.
Si on ngaɗii noon fu, fay
si ƃe peldi on ko boni, ƃe
nji'an golleeji mooɗon lobbi,
de ƃe teddina Laamɗo nyan-
nde ƃangani ƃe.
13 Njaƃanee kaanankooƃe
ƃeen fuu saabe Joomiraaɗo,
gilla e kaananke ƃurɗo
toowde,
14 faa e hooreeƃe nelaaƃe
muuɗum. Sabo kaananke
nelii ƃe faa jukkoo waɗooƃe
ko boni, de yetta waɗooƃe ko
wooɗi.
15 Sabo ko woni muuyɗe
Laamɗo dey, muƃƃiron
kunnduɗe fuuyƃe majjuƃe e
golleeji mooɗon lobbi.

† **2:3** Jabuura 34.9. ‡ **2:6** Esaaya 28.16. § **2:7** Jabuura 118.22. * **2:8** Esaaya 8.14.

16 On ndimɗinaama, ammaa kaybee taa ndimaaku mooɗon saabanoo on gollude ko boni. Ngorron no maccuɓe Laamɗo ni.
17 Teddinee yimɓe fuu, njiɗee sakiraaɓe goonɗinɓe ɓeen, kulee Laamɗo, teddinee kaananke mawɗo oon.

Haala jokkude Iisaa Almasiihu

18 Maccuɓe, ɗowtanee joomiraaɓe mooɗon, teddinon ɗum'en, wanaa joomiraaɓe mooɗon lobbuɓe newiiɓe ɓeen tan, ammaa fay oonyiiɓe ɓeen du.
19 Sabo neɗɗo mo toonyaaki, si torraama de munyiri saabe miilaade Laamɗo fu, waɗii ko wooɗi.
20 Si tawii a toonyiiɗo de munyuɗaa piiɗe fu, teddeengal fuu walaa e majjum. Ammaa si on ngollii ko wooɗi de munyuɗon torraaji saabe ɗuum fu, Laamɗo ina yiɗi ɗum.
21 Ɗum Laamɗo noddiri on, sabo Almasiihu torriraama saabe mooɗon. O hollii on laawol faa njokkon koyɗe makko.
22 Abada o luttaay, abada hunnduko makko du wurtinaay fewre.
23 Nde ɓe njennunoo mo ndeen, o yennitaaki ɓe. Nde ɓe torrunoo mo ndeen, o yomnitaaki ɓe e haala. O heɗorake ɓe Laamɗo carortooɗo laaɓal oon.
24 Almasiihu e hoore muuɗum ronndorake hakkeeji meeɗen e ɓanndu muuɗum dow leggal palaangal, faa maayanen hakkeeji, mbuuranen fonnditaare. On ndannaama saabe barme makko.
25 Arande, wo on baali majjuɗi, joonin kaa on ngartii to Duroowo kayboowo yonkiiji mooɗon.

3

Haala mbooɗirka hakkunde goriiyo e deekiiyo

1 Hono noon onon rewɓe du, ɗowtanee goriraaɓe mooɗon. Ndeen si woɓɓe maɓɓe nganaa jokkuɓe konngol Laamɗo fu, golle mon ina waawi waylitinde ɓe, tawee fay haala waɗaay.
2 Ɓe nji'an no ngorruɗon e laaɓal e yaage.
3 Taa nyaayo mooɗon laatoo nyaayo yi'eteengo: moorli, soɗaade e ɓornaade kaddule ŋarɗuɗe.
4 Tinnee e soɗagol cuuɗiingol faa ɓerɗe mon coɗoroo jam e heese, ɗum woni soɗagol ngol timmataa. Ngool woni soɗagol korsungol to Laamɗo.
5 Arande, wo noon rewɓe seniiɓe nyaayirannoo, yowuɓe jikke muɓɓen e Laamɗo ɓeen. Ɓe njaɓanii goriraaɓe maɓɓe,
6 hono no Saaratu ɗowtoranii gorum Ibrahiima faa ina noddira ɗum joomum ni. Si on ngollii ko wooɗi de on accaay fay huunde hulɓina on fu, on laatake ɓiɓɓe makko, kanko Saaratu.
7 Onon worɓe du, ko ngondoton e deekiraaɓe mon fu, paamon debbo fotaa e gorko semmbe. Teddinee ɓe sabo onon e maɓɓe fuu on kawtu moyyere, ɗum woni

nguurndam ngoongalajam. Ngaɗiron noon, taa fay huunde haɗa du'aawuuji mon njaabeede.

Haala torreede saabe laawol lobbol

8 Ko jokkiti dey, on fuu laatee hakkillo wooto, moyyunduron, njiɗunduron njinngu sakiraagu, njurmunduree, leeyinkinoɗon.

9 Taa njomnitoɗon ko boni, taa njennitee jennuɗo on. Ammaa mbarkinon joomum, sabo wo ɗuum Laamɗo noddiri on, faa hokka on barke.

10 Sabo Binndi ɗiin mbi'ii:
«Jiɗuɗo heddoraade nguurndam lobbam
e nyalaaɗe belɗe fuu,
nanngita ɗemngal muuɗum e ko boni,
nannga hunnduko muuɗum e pene,
11 woɗɗoo ko boni, waɗa ko moyyi,
filoo jam de tinnoo e majjam.
12 Sabo Joomiraaɗo ina ndaara fonnditiiɓe,
ina hettindoo du'aawuuji muɓɓen,
de na salanoo waɗooɓe ko boni ɓeen.»*

13 Ɗum le, moy waɗata on ko boni si on tinnake e ko woodi?

14 Ammaa si tawii on torraama saabe fonnditaare fu, barke na woodani on. Taa kulee yimɓe ɓeen, taa hakkillooji mooɗon mbemmboo.

15 Teddinee Almasiihu e ɓerɗe mooɗon: wo o ceniiɗo, wo o Joomiraaɗo meeɗen. Wakkati fuu, tawa oɗon cegilanii jaabaade neɗɗo fuu yamuɗo on sabaabu jikke mo ngonɗon e muuɗum oon.

16 Njaaboroɗon ɓe heese e yaage, tawee walaa fuu ko ɓerɗe mooɗon peldata on. Ndeen yimɓe buykooɓe golleeji mooɗon lobbi saabe Almasiihu ɓeen cemtan dow majjum.

17 Torreede e ley golleeji lobbi, si tawii wo ɗum muuyɗe Laamɗo, ɓuri torreede e ley golleeji bondi.

18 Sabo Iisaa Almasiihu e hoore muuɗum maayii saabe hakkeeji yimɓe jamaanuuji fuu nde wootere faa abada. Ponnditiiɗo oon maayanii ɓe ponnditaaki ɓeen, faa o yaara en to Laamɗo. Fodde ɓanndu, wo o baraaɗo, de o ummitiiɗo e Ruuhu.

19 Wo e baawɗe Ruuhu oon du Iisaa yaari waajowii yonkiiji uddaaɗi ley kasu.

20 Yonkiiji ɗiin luttii Laamɗo e jamaanu Nuuhu. Tawi Laamɗo munyanii ɗi sanne, nde Nuuhu sehannoo laana muuɗum mawka kaan ndeen. Yimɓe seeɗa naati de kisi e ndiyam ɗaam, njeetato tan.

21 Ɗum fuu ɗum waɗii faa ɗum holla lootagal batisima gilla waraay. E ley maggal on kisii saabe ummitagol Iisaa Almasiihu. Lootagal batisima ngaal wanaa ittude tuundi ɓanndu, ammaa wo amaana mo neɗɗo nanngidi e Laamɗo e ɓernde laaɓunde.

22 O yeentowii dow kammu, imo jooɗii gere nyaamo Laamɗo. Imo laamii maleyka'en e kaanankooɓe e

* **3:12** Jabuura 34.13-17.

jogiiɓe baawɗe fuu.

4

Haala nguurndam kesam

1 Almasiihu yarii torra ley ɓanndu muuɗum. Ndelle onon du kooyon anniya hono no makko ni, cegilanoɗon torra. Sabo si neɗɗo torraama ley ɓanndu fu, seedii e hakkeeji.

2 Ndeen selan jokkude muuyɗe terɗe, de jokka muuyɗe Laamɗo haddi nguurndam muuɗum fuu.

3 Nguurndam mooɗon paltiiɗam ɗaam heyii on, on ngaɗiino ko yimɓe ɓe anndaa Laamɗo ɓeen njiɗi fuu. On mbuurdii e rafi semto e muuyɗe terɗe e sulagol e fijirde bonnde e yarngo bonngo e dewal tooruuji nyiddiniingal.

4 Ko celuɗon tawdeede e maɓɓe e ley golleeji cemtiniiɗi cattuɗi ɗuum haaynake ɓe sanne, ɗuum waɗi de iɓe mbonkoo on.

5 Ammaa ɓe ndaroyto yeeso Laamɗo, cegilaniiɗo saraade wuurɓe e maayɓe fuu oon.

6 Ɗum waɗi de fay maayɓe ɓeen kaalanaa Kabaaru Lobbo oon. Ndeen, fay si ɓe caraa sariya maayde hono no yimɓe fuu, ɓe mbuuran ley ruuhu hono no Laamɗo wuurdi ni.

7 Timmoode huunde fuu ɓadake. Ndelle, kakkilon, nanngitoɗon, faa keddoɗon e du'aare.

8 Ko artii ɗum fuu, njiɗunduron sanne, sabo njinngu na sudda hakkeeji keewɗi.

9 Mono fuu jaɓa weeraneede tawee on ŋormaaki dow majjum.

10 Mono e mooɗon fuu heɓii dokke feere feere. Ngolliron dokke ɗeen faa nafon woɓɓe, hono no kawjotooɗo lobbo, kalfinaaɗo moyyere Laamɗo heewnde sifa.

11 Kaaloowo ley kawrital fuu, ina haani haalude haalaaji Laamɗo. Golloowo fuu, ina haani gollirde semmbe mo Laamɗo hokki ɗum oon. Ɗum fuu wo faa Laamɗo teddinee e ley huunde fuu, teddiniree saabe Iisaa Almasiihu. Wo teddeengal e baawɗe ngoodan Iisaa Almasiihu faa abada abadin! Aamiina.

Haala seyaade ley torraaji

12 Sakiraaɓe am horsuɓe, taa torra ndaartindotooɗo on naawɗo hono no yiite oon haaynoo on, hono wo ɗum huunde nde haanaa laataade.

13 Ammaa ceyee sabo ko kawtuɗon e Iisaa Almasiihu torraaji joonin ɗuum, faa ceyoɗon sanne ley ilinaali nde teddeengal makko ɓangi.

14 Si on kuyfinaama saabe innde Almasiihu, barke na woodani on. Sabo Ruuhu tedduɗo, ɗum woni Ruuhu Laamɗo, ina woni dow mooɗon.

15 Taa fay gooto mooɗon torree saabe waɗii warhoore maa wujjii maa waɗii ko boni maa naatii ko walanaa ɗum.

* **4:16** ***Almasiyankeejo*** ina fiirta jokkuɗo Almasiihu.

16 Ammaa si gooto moodon
torraama saabe wo Al-
masiyankeejo fu,* taa
semtira ɗum, njettee Laamɗo
saabe innde ndeen.
17 Joonin wakkati mo
Laamɗo fuɗɗata saraade
yimɓe yottake. To yimɓe
rewooɓe mo ɓeen o fuɗɗirta.
Si sariya oon fuɗɗirii en
enen, noy timmirta e dow ɓe
njokkaay Kabaaru Laamɗo
Lobbo ɓeen?
18 Binndi ɗiin mbi'ii:

«Si hisinde fonnditiiɓe tiiɗii,
ɗume hewtotoo yedduɓe
Laamɗo e luttuɓe?»†

19 Ndelle si wo nii ɗum
worri, neɗɗo fuu torraaɗo
ley muuyɗe Laamɗo halfina
hoorem e Taguɗo koolniiɗo
oon, heddoo e waɗude ko
woodi.

5

Haala waaju yaade to mawɓe

1 Miɗo waajoo mawɓe
wonduɓe e moodon ɓeen ɗum
ɗo, sabo miin du mi mawɗo,
mi seedakeno torraaji Iisaa
Almasiihu, mi tawdete e
teddeengal ɓanginoyteengal
ngaal du.
2 Nduron coggal ngal
Laamɗo halfini on ngaal.
Kaybon ngal. Taa ndurdon
ngal tilay, ammaa ndurdon
ngal yardaamuye no Laamɗo
yiɗiri ni. Taa ndurdon
ngal faa keɓon kaalisi tan,
ndurdon ngal e semmbe
ɓerɗe mon.
3 Taa ndoolɗee coggal ngal
Laamɗo halfini on ngaal, am-
maa ngaɗon alhaali lobbo e
maggal faa ngal jokka.
4 Ndeen si Duroowo
mawɗo oon ɓangowii, on
keɓan kufune teddeengal mo
bonataa abada.
5 Hono noon onon
jokolɓe, njaɓee yamiroore
mawɓe. On fuu, ngondon
e leeyinkinaare hakkunde
moodon, sabo Binndi ɗiin
mbi'ii:

«Laamɗo na salanoo mawnink-
iniiɓe,
de na hokka leeyinkiniiɓe
moyyere.»*

6 Ndelle, leeyinkinanee
Laamɗo jom semmbe oon,
faa toowna on si wakkati
cuɓaaɗo oon yottake.
7 Paɗɗee kaɓɓu-ko'uuji
moodon ɗiin fuu yeeso
Laamɗo, sabo imo hakkilani
on.
8 Ndeentee, kakkilon! Sabo
ganyo moodon Ibiliisa ina
waɗa yaha-warta hono no
laddeeru yolbundu ni, ina
filoo mo nyaama.
9 Kabdon e mayru,
tinnodon e goondinal
moodon, sabo odon anndi
sakiraaɓe moodon sankitiiɓe
e adunaaru ndu ɓeen, kam'en
du ina ngondi e torraaji ɗiin.
10 Nde torraɗon faa ɓooyti
seeɗa fu, Laamɗo jom hinney
fuu, nodduɗo en faa ngonden
e teddeengal muuɗum du-
umiingal ley kawtal Iisaa
Almasiihu, kam hiɓɓinta
on. Kam darnata on, sellina
ɓerɗe mon, tabintina on.

† **4:18** Banndi 11.31. * **5:5** Banndi 3.34.

11 Wo baawɗe ngoodan mo
faa abada! Aamiina.

Baynundural

12 Silas mo tiigoriimi
wo sakiike koolniiɗo walli
kam winndande on ɓataaki
ndaɓɓi ki, faa mi sellina ɓerɗe
mon, mi hokka on tannyoral:
kabaaru mo mbinndumi
oon wo hinney Laamɗo
goongaajo. Keddodee e
majjum!

13 Kawrital goonɗinɓe
gonngal Baabiila, ngal
Laamɗo suɓii no suɓorii on
ni, ingal jowta on. Marku
ɓiyam oon du ina jowta on.

14 Njowtunduron jowtaali
gonduɗi e njinngu.

Jam wondu e mooɗon,
onon hawtuɓe e Iisaa Almasi-
ihu ɓeen fuu.

Ɓataaki Piyeer ɗiɗaɓi

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin
Simon Piyeer. Mi maccuɗo
Iisaa Almasiihu, mi nulaaɗo
muuɗum. Miɗo jowta on,
onon heɓuɓe goondinal
korsungal hono ngal amin
ngaal saabe fonnditaare
Iisaa Almasiihu, Laamɗo
meeɗen kisinoowo en oon.
2 Laamɗo hebbin on
moyyere e jam e ley ko
anndudon mo ɗuum, e ko an-
nduɗon Joomiraaɗo meeɗen
Iisaa ɗuum.

*No goondinɓe kaaniri wu-
urdude e kulol Laamɗo*

3 E baawɗe Joomiraaɗo
keɓirɗen huunde fuu ko
kaajaɗen, faa mbuurden e
kulol Laamɗo. En keɓirii ɗum
saabe ko anndudeen Laamɗo,
noddirɗo en teddeengal
muuɗum e moyyuki muuɗum
oon.
4 E ley teddeengal makko e
moyyuki makko o hokkii en
amaanaaji korsuɗi, mawɗi
sanne. O waɗanii on ɗi faa
ndaɗon bonanda kalkoowo
mo muuyɗe bonɗe ndimi
gonɗo e adunaaru ndu, de
kawton e Laamɗo alhaali.
5 Saabe ɗuum, tinnoɗon
faa wooɗa, ɓeydon e dow
goondinal mooɗon ngaal
moyyuki, e dow moyyuki kiin
anndal,
6 e dow anndal ngaal nan-
ngitaare, e dow nanngitaare
ndeen munyal, e dow mun-
yal ngaal kulol Laamɗo,
7 e dow kulol Laamɗo
ngool yiɗugol sakiraaɓe, e
dow yiɗugol sakiraaɓe ngool,
njinngu kuuɓungu.
8 Si sifaaji lobbi ɗi ina ngoni
e mooɗon, wooɗi na ɓeydoo,
ɗi kaɗan on laataade waatuɓe
ɓerɗe ɓe nafataa e ley an-
ndugol mooɗon Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu.
9 Sabo neɗɗo fuu mo sifaaji
ɗiin ngalaa e muuɗum wo
bumɗo naa pamɗuɗo jiiɗe,
sabo yeggitii Laamɗo laaɓinii
ɗum e hakkeeji muuɗum
paltiiɗi ɗiin.

10 Ndelle sakiraaɓe,
onon kaa, tinnoree no
mbaawruɗon fuu e tabintinde
noddaango ngo Laamɗo
noddi on to muuɗum ngoon,
e ko o suɓii on ɗuum du.
Sabo si on ngaɗii ɗum on
pergataako abada!
11 Hono nii Laamɗo
jaɓɓortoo on e teddeengal
manngal de naaton laamu
Joomiraaɗo men Iisaa Al-
masiihu kisinoowo en ndu-
umiingu.

12 Ndelle, fay si tawi oɗon
anndi kulle ɗeen, oɗon keddii
e goonga mo keɓuɗon oon, mi
miccintinan on ɗe wakkati
fuu.
13 Mi yi'ii ina tilsi mi find-
ina hakkillooji mooɗon faa
miccitoɗon ɗum si miɗo hed-
dii miɗo foofa.
14 Sabo miɗo anndi mi
ɓooyataa e adunaaru katin,
dow no Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu holliri kam
ni.
15 Ndelle mi waɗan ko
mbaawumi fuu, faa si mi
dillii adunaaru fu, oɗon
mbaawa miccitaade kulle
ɗeen wakkati fuu.

No haala annabaaɓe dow Almasiihu tabitiri

16 Nde min anndinnoo on garol Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu e baawɗe muuɗum ndeen, min njokkaay fillaaji nyeenyuɗi. Gite amin jaati min njiiri manngu makko!

17 Laamɗo Baabiiwo hokkii mo teddeengal e darja. Wakkati oon daande Laamɗo jom darja mawɗo oon hewtii mo, de wi'i: «O wo Ɓiyam mo korsinmi, mo ceyortoomi.»

18 Daande ndeen yuurii dow kammu. Minen e ko'e amin, min nanii nde, sabo wakkati oon miɗen ngondi e makko dow waamnde seniinde toon.

19 Ɓum fuu ɓeydanii min katin tannyorde ko annabaaɓe ɓeen kaalnoo ɗuum. Ndelle sanaa ngatton hakkillooji moodon e dow majjum, sabo haalaaji maɓɓe ina nga'i hono lampal jaynoowal ley nimre, faa pooyngol yayna, de hoodere fajiri jalba ley ɓerɗe moodon.*

20 Aranel fuu, paamon ko winndaa ley dewte annabaaɓe ɗuum fuu yuuraay e ko'e muɓɓen.

21 Sabo fay nde wootere konngol annabaaɓe yuuraay e muuyɗe ɓii-Aadama, ammaa wo Ruuhu Ceniiɗo waɗi de annabaaɓe ɓeen kaalti konngol yuurungol to Laamɗo ngool.

2

Haala annabaaɓe fewreeɓe e halkere muɓɓen
(Yahuuda 4-13)

1 No annabaaɓe fewreeɓe ngorrunoo e ley lenyol Israa'iila ngool ni, hono noon waajotooɓe fewreeɓe ngorroyta e ley moodon. Ɓe cornan e ley moodon jannde fewreere halkoore. Ɓe njeddan fay Joomii ɓe cooduɗo ɓe oon. Hono noon ɓe poodiranta ko'e maɓɓe halkere yaawunde.

2 Heewɓe njokkan e rafi semto maɓɓe ngoon. Saabe maɓɓe laawol goonga ngool mbonkete.

3 Eelgal* maɓɓe waddanan ɓe haalde pene faa ɓe luumtoroo on. Ammaa jukkungo maɓɓe saraama ɓooyii, halkere maɓɓe ina doomi ɓe.

4 Miccitoɗon, Laamɗo accaay maleyka'en luttunooɓe ɓeen. Ko o waɗi dey, o geyyirii ɓe callali, o faddi ɓe ley nimre jahannama faa nyannde darngal.

5 Miccitoɗon du, o accaay adunaaru arandeeru nduun. Ko o waɗi dey, o reenii Nuuhu baajotoodo fonnditaare oon e yimɓe njeddo woɓɓe, de o wayli ilam tuufaandu faa halki adunaaru yeddundu mo nduun.

6 Laamɗo sarii gure ɗiɗi Sodoma e Gomoora. O halkirii ɗum'en yiite faa laatii ndoondi, faa ɗe laatanoo yeddooɓe mo waroobe fuu maande ko hewtata ɗum'en.

---

* **1:19** ***Hoodere fajiri*** ndeen woni Almasiihu, jaynoowo ley ɓerɗe goondinɓe ɗum. Ndaaree Holleede Yuhanna 22.16.

* **2:3** Maanaa ***eelgal*** ɗo wanaa ŋaaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

7 E ley majjum, o dannii Luudu ponnditiiɗo oon. Ɓernde
muuɗum metti saabe golleeji
bonɓe ɓeen cemtiniiɗi.
8 Wo o koɗuɗo hakkunde
bonɓe ɓeen, o ponnditiiɗo.
Ɓernde makko laaɓunde
ndeen ina metta nyalooma
pinɗo fuu saabe golleeji
maɓɓe bondi ɗi o yi'ata e ɗi
o nanata.
9 Ɓum fuu ina holla Joomi-
raaɗo ina waawi reenude
ɗowtaniiɓe ɗum ɓeen e
ndaartindooje, ina waawi
katin resande oonyiiɓe ɓeen
jukkungo faa nyannde darn-
gal,
10 sakko doggooɓe cag-
gal muuyɗe terɗe tuunɗe,
huyfinɓe hoorewaaku Joomi-
raaɗo ɓeen.
Waajotooɓe fewreeɓe ɓeen
cemtataa, ina mawnitoo, ɓe
kulataa mbonkaade tedduɓe
wonɓe dow kammu.
11 Ammaa maleyka'en ina
ɓuri ɓe semmbe e baawɗe,
de fay e noon mbonkataako
tedduɓe ɓeen faa kiitoo
ɗum'en yeeso Joomiraaɗo.
12 De yimɓe ɓeen kaa, iɓe
nanndi hono daabaaji ladde
ɗi ngalaa hakkillo, jokkooji
taguuji muɓɓen, dimiraaɗi
faa nanngee, mbaree. Iɓe
mbonkoo ko ɓe anndaa.
Laamɗo halkiran ɓe hono no
daabaaji ladde ɗiin kalkirtee
ni.
13 Ɓe torrii woɓɓe, woodi
kamɓe du ɓe keɓan torra faa
laatoo njobdi maɓɓe. Iɓe
ceyoroo muuyɗe terɗe maɓɓe
bonɗe fay ley nyalooma. Si
ɓe njooddake e mooɗon e
ley kawrital nyaamdu, iɓe
ceyoroo jamba maɓɓe. Iɓe
laatanii on gacce e laru†.
14 Ɓe tampataa yeewude
rewɓe woɓɓe, ɓe celataa
waɗude junuuba. Mo
goondinal muuɗum walaa
semmbe fuu, ɓe nanngiran
ɗum e eytooje. Ɓerɗe maɓɓe
wo boowɗe eelgal. Wo ɓe
ɓiɓɓe huɗaaɓe.
15 Ɓe celii laawol ponndi-
ingol ngool, ɓe majjii saabe
ko ɓe njokki laawol Balaama‡
ɓii Bosora, jiɗuɗo yoɓeede faa
waɗa ko boni.
16 Ammaa annabaajo
oon felaama dow hakke
muuɗum, sabo araawa mum
haaldii e muuɗum e daande
neɗɗo de hadi ɗum waɗude
puuyndam.
17 Waajotooɓe fewreeɓe
ɓeen wo ɓulli ɗi ngalaa
ndiyam, wo ɓe duule ɗe hen-
ndu soggata, nimre ɓurnde
fuu niɓɓude ɓe ndesanaa.
18 Iɓe piloo jarribaade
yimɓe e dow haalaaji mawɗi
ɓoli. Iɓe nawtoroo muuyɗe
terɗe cemtiniiɗe faa ɓe
eyta yaltuɓe ko ɓooyaay
hakkunde majjuɓe.
19 Iɓe aadanoo ɗum'en ndi-
maaku, tawee kamɓe e ko'e
maɓɓe, wo ɓe maccuɓe bo-
nanda. Sabo mono fuu wo
maccuɗo ko jaalii ɗum.
20 Ina waawi taweede ɓe
ndaɗirii e tuundi adunaaru
saabe anndude Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa Almasiihu kisi-
noowo en oon. Ammaa si
ɓe njeccake e mayri katin faa

† **2:13** ***Laru*** e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake.
‡ **2:15** ***Balaama*** janngini kaananke wuro wi'eteengo Mowap oon jarribaade Israa'iilankooɓe faa ɓe naata ley jeenu e dewal tooruuji.

ndi jaalii ɓe fu, cakitte maɓɓe ɓuran arane maɓɓe bonde.
21 Si ɓe anndaano laawol fonnditaare ngool faa'e fu, ɗuum ɓuri ko ɓe anndi ngol faa wooɗi de ɓe tottitii yamiroore seniinde nde ɓe keɓunoo.
22 Ko hewti ɓe ɗuum laamnii banndol ngol: «Rawaandu nyaamtan tuure muuɗum.» Wi'aama katin: «Ngiroowu lootaangu talloto e loope.»

3

Haala gartol Joomiraaɗo

1 Sakiraaɓe am horsuɓe, ɓataaki ki woni ɗiɗaɓi ki mbinndanammi on. E ley ɗiɗi ɗiin fuu, miɗo filoo miccinde on kabaaru o, faa hakkillooji mooɗon ɓeydoo miilaade ko laaɓi.
2 Miɗo yiɗi miccinde on haalaaji ɗi annabaaɓe seniiɓe kaalnoo arande, kam e yamiroore Joomiraaɗo meeɗen kisinoowo en nde nulaaɓe mon njanngini on.
3 Artee anndude ɗum ɗo: e balɗe cakitotooɗe ɗeen, jalnortooɓe yimɓe jokkuɓe muuyɗe terɗe muɓɓen ngarowan. Ɓe njalnorto on,
4 ɓe mbi'a: «Noy amaana gartol makko oon laatorii? Sabo gilla maamiraaɓe men maayi faa joonin, huunde fuu ina worri e alhaali muuɗum hono no worrunoo gilla e fuɗɗoode adunaaru ni.»
5 Iɓe anniyii yeggitinde Laamɗo tagirii kammu e leydi fuu konngol muuɗum. Illa ko ɓooyi o tagirii leydi ndi ndiyam, ndi yaltii ley ndiyam.
6 Katin du, Laamɗo halkirii adunaaru ndu ndiyam nde waɗunoo ilam tuufaandu.
7 Wo e konngol makko ngool du, kammu e leydi ɗo ngonɗen e muuɗum joonin ndesanaama yiite faa nyannde darngal. Wakkati oon yedduɓe Laamɗo ɓeen kalkete.

8 Sakiraaɓe am horsuɓe, taa njeggiton goonga gooto o: to Joomiraaɗo, nyalooma gooto ina wa'i hono no duuɓi ujunere ni, de duuɓi ujunere du ina nga'ani mo hono no nyalooma gooto ni.*
9 Joomiraaɗo hanndintaa tabintinde amaana muuɗum no yimɓe woɓɓe miilortoo ni. Wo o munyanɗo on tan, sabo o yiɗaa fay gooto halka. Ko o yiɗi dey, yimɓe fuu ngarta to makko, tuuba.
10 Ammaa nyannde gartol Joomiraaɗo ndeen juhan en hono no gujjo juhirta ni. Wakkati oon, kammu o timmiran sawtu mawɗo. Kulle kammunkooje fuu kalkan ley yiite. Leydi ndi e golleeji gonɗi e muuɗum fuu ɓanginte, caree.

11 Ndelle si tawii ɗum fuu hono noon ɗum halkirta, ina tilsi njokkon laawol ceniingol, mbuurdon e kulol Laamɗo!
12 Ina tilsi laatoɗon heɗiiɓe nyalaande Laamɗo ndeen, laatoɗon filotooɓe nde wara law! Nyannde ndeen, kammu huɓɓan halka, kulle

* **3:8** Jabuura 90.4.

kammunkooje fuu taayan ley yiite.

13 Ammaa eɗen keɗii ko Laamɗo aadii: kammu keso e leydi keyri ɗo fonnditaare tawetee.†

14 Ndelle, sakiraaɓe am horsuɓe, e ley ko keɗiɗon kulle ɗeen ɗuum, tinnee faa Joomiraaɗo tawa on e jam, tawa on ngalaa tuundi, on ngalaa laru.

15 Paamon munyal Joomiraaɗo meeɗen ngaal ina hokka on laawol heɓude kisindam. Noon sakiike meeɗen Pool korsuɗo oon winndirani on, no Laamɗo hokkiri mo hakkilantaaku ni.

16 Ley ɓataakiiji makko ɗiin fuu, imo winndira hono nii dow haala kaan. Ɓataakiiji makko ɗiin ina njogii haalaaji ɗi maanaa muɓɓen tiiɗi faamude, ɗi yimɓe famɗuɓe jannde e ɓe ngalaa semmbe ley goonɗinal mbaylitata maanaa muuɗum. Wo hono noon du ɓe ngaɗirta e nokkuuje goɗɗe ley Binndi ɗiin. Ɓe ngaddanan ko'e maɓɓe halkere.

17 Ammaa onon sakiraaɓe am horsuɓe, sabo on kumpitaama ɗum gilla joonin, ndeentee taa bonɓe ɓeen njaara on e majjere muɓɓen de ceedon e semmbe mon ley goonɗinal.

18 Mawnon e anndude Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu kisinoowo en, mawnon e moyyuki muuɗum. Teddeengal woodan mo gilla joonin faa abada! Aamiina.

---

† **3:13** Esaaya 65.17, 66.22, Holleede Yuhanna 21.1.

Ɓataaki Yuhanna arandeehi

Haala Konngol kokkoowol yimɓe nguurndam

1 Miɗen mbinndana on e dow gondo gilla fuddoode oon. Min nanii haala makko, min njiirii mo gite amin, min taykake mo, min meemirii mo juuɗe amin. Kanko woni Konngol kokkoowol nguurndam.*
2 Nguurndam ɗaam ɓanginaama, min nji'ii ɗam, miɗen ceedoo haala majjam. Nguurndam nduumiiɗam ngonɗam ɗo Baabiiwo ɗam min ɓanginanaa, wo ɗam min kaalanta on haala muuɗum.
3 Ndelle, ko min nji'i e ko min nani ɗuum min kaalanta on onon du, faa kawton e amin e ley kawtal Baabiiwo e Ɓiyum Iisaa Almasiihu.
4 Ɗum min mbinndanta on, faa seyo meeɗen hiɓɓa.

Haala wuurude ley annoora

5 Inan kabaaru mo min narri Almasiihu, mo min kaalanta on haala muuɗum oon: Laamɗo wo annoora, nimre fuu walaa e muuɗum.
6 Si en mbi'ii en kawtu e makko, de tawee e nimre ngonɗen, en penii, goonga walaa e golle meeɗen.
7 Ammaa si e annoora mbuurɗen hono no o worri e annoora kanko e hoore makko ni fu, ndeen eɗen ngoodi kawtal hakkunde meeɗen. Katin du yiiyam Ɓiyiiko Iisaa na laaɓina en e hakkeeji fuu.
8 Si en mbi'ii en ngalaa hakkeeji, en kiilii ko'e meeɗen, en ngaldaa e goonga.
9 Ammaa si en kaaltanii Laamɗo hakkeeji men, o yaafoto en, o laaɓina en e hakkeeji fuu. Sabo kanko, wo o koolniiɗo, ponnditiiɗo.
10 Si en mbi'ii en ngaɗaay hakke, en ngaɗii Laamɗo wo penoowo, konngol makko du naataay e meeɗen.

2

No Almasiihu laatorii ballo meeɗen

1 Ɓikkoy am, mi winndanii on ɗum faa taa ngaɗon hakke. Ammaa si goddo waɗii hakke, eɗen ngoodi curoowo to Baabiiwo, oon woni Iisaa Almasiihu ponnditiiɗo oon.
2 Kanko laatii kirsamaari ittoori hakkeeji* meeɗen. Wanaa hakkeeji meeɗen enen tan, de wo hakkeeji yimɓe adunaaru fuu.

Haala yiɗundurde

3 Ko hollata en eɗen anndi Laamɗo dey, wo haybude jamirooje muuɗum.
4 Biiɗo «miɗo anndi mo» tawa haybataa jamirooje makko, joomum wo penoowo, walaa e goonga.
5 Ammaa kaybuɗo konngol Laamɗo ngool, njinngu

* **1:1** Aayaare nde ina haala kabaaru Iisaa Almasiihu. Ndaaree Linjiila mo Yuhanna 1.1-18. * **2:2** Haala ***kirsamaari*** kaan, e geresankoore ina waawi hollude kirsamaari ittoori hakke, ittoori nganyaandi hakkunde yimɓe e Laamɗo du.

Laamɗo ina hiɓɓi e muuɗum
jaati. Nii annditirten eɗen
ngoni e makko.
6 Biiɗo ina woni e makko,
ina haani wuurda no Almasi-
ihu wuurdunoo ni.
7 Sakiraaɓe am horsuɓe,
ko ngonumi miɗo winndana
on ɗuum wanaa yamiroore
heyre. Wo yamiroore
ɓooynde nde keɓɗon gilla
arande. Yamiroore ɓooynde
ndeen woni konngol ngol
nanɗon ngool.†
8 Ɗum e taweede fuu,
yamiroore ɓooynde nde
mbinndanammi on ndeen,
wo nde heyre du. Goonga
mayre ina ɓanga e Almasiihu,
ina ɓanga e mooɗon, onon
du. Sabo nimre ina timma,
annoora goongaajo oon du
ina yayna illa joonin.
9 Biiɗo e annoora woni,
tawi ina wanyi sakiike
muuɗum fu, e nimre woni faa
hannden.
10 Jiɗɗo sakiike muuɗum e
annoora woni, walaa ko fer-
gata ɗum.
11 Banyuɗo sakiike
muuɗum e nimre woni, ina
yaada e nimre. O anndaa to
o yahata sabo nimre wumnii
mo.
12 Sukaaɓe, miɗo winndana
on
sabo hakkeeji mooɗon
njaaforaama saabe
Almasiihu.
13 Baabiraaɓe, miɗo winn-
dana on
sabo oɗon anndi Gonɗo
gilla e fuɗɗoode oon.
Jokolɓe, miɗo winndana on
sabo on njaalake Ibiliisa
bonɗo oon.
14 Sukaaɓe, ko mbinn-
danammi on dey,
sabo oɗon anndi Baabi-
iwo.
Baabiraaɓe, ko mbinn-
danammi on dey,
sabo oɗon anndi Gonɗo
gilla e fuɗɗoode oon.
Jokolɓe, ko mbinndanammi
on dey,
sabo oɗon njogii
semmbe,
konngol Laamɗo ngool
ina woni e mooɗon,
katin du on njaalake
Bonɗo oon.

Haala reentaade e adunaaru

15 Taa njiɗee adunaaru ndu
e ko woni e mayru fuu. Sabo
jiɗɗo adunaaru fu, njinngu
Baabiiwo walaa e muuɗum.
16 Sabo ko woni e adunaaru
wo muuyɗe terɗe e muuyɗe
yitere e mantoraade dow
jawdi. Ɗum fuu jeyaaka e
Baabiiwo. Wo e adunaaru
ɗum jeyaa.
17 Adunaaru e muuyooji
muuɗum fuu na timma,
ammaa gaɗoowo muuyɗe
Laamɗo duumoto faa abada.

Tindingo dow wayɓe Almasiihu

18 Sukaaɓe am, timmoode
adunaaru ndu ɓadake.
On nanii ganyo-Almasiihu
waran. Haya, joonin wayɓe-
Almasiihu heewɓe ngari.
Ɗum anndirɗen timmoode
ndeen.
19 Ɓe njaltii hakkunde
meeɗen, ammaa ɓe njeyaakano
e meeɗen. Sabo kamɓe, sini
e meeɗen ɓe njeyanoo, ɓe
keddodotono e meeɗen. De

† **2:7** ***Yamiroore ndeen*** wo yiɗundurde.

ɗum na holla kamɓe ɓe fuu ɓe
njeyaakano e meeɗen.
20 Onon kaa, Ceniiɗo
hokkii on Ruuhu Laamɗo
paaminoowo on goonga,
ndelle on fuu oɗon anndi
goonga.
21 Miɗo winndana on
wanaa saabe on anndaa
goonga, ammaa wo saabe
oɗon anndi goonga. Katin du
oɗon anndi fewre fuu walaa
e goonga.
22 Ndelle, moy woni
penoowo? Jedduɗo Iisaa
wo Almasiihu, kam woni
penoowo.‡ Jedduɗo Baabi-
iwo e Bajjo oon fuu wo ganyo-
Almasiihu.
23 Sabo jedduɗo Bajjo oon
jeydaaka e Baabiiwo. De mo
semtaay inndude Bajjo oon
fuu, ina jeyda e Baabiiwo.
24 Wooɗi onon le, tinnee
e ko nanɗon gilla arande
ɗuum. Haala ka nanɗon
gilla arande kaan, si ka
woni e mooɗon fu, onon du
on ngonan e Bajjo oon, on
ngonan e Baabiiwo oon du.
25 Wooɗi du, ko Almasiihu
aadanii en ɗuum wo nguurn-
dam nduumiiɗam.
26 Mi winndanii on ɗum
dow yimɓe majjinooɓe on.
27 De onon kaa, Ruuhu
paaminoowo on goonga
mo o hokki on oon, ina
woni e mooɗon, hewtaay ko
njannginеɗon. Sabo Ruuhu
oon jannginta on huunde
fuu. Wo goonga o jannginta
on, wanaa fewre. Ndelle,
ngonee e Almasiihu hono
no Ruuhu muuɗum oon
jannginiri on ni.

No laatoriɗen ɓiɓɓe Laamɗo

28 Joonin sukaaɓe am,
keddee, ngonee e Almasiihu,
faa ndaroɗen yeeso makko
tawa eɗen ngoodi hoolaare,
taa cemten nyannde gartol
makko.
29 Si on anndii Almasiihu
wo ponnditiiɗo, tannyoree
du golloowo ko fonnditii fuu
wo ɓinngel Laamɗo.

3

1 Ndaaree no Laamɗo
Baabiiwo foti yiɗirde en, faa
noddirii en ɓiɓɓe muuɗum.
Wo en ɓiɓɓe muuɗum jaati.
Ko haɗi adunaaru ndu an-
ndude en dey, ndu anndaa
Baabiiwo.
2 Sakiraaɓe am horsuɓe,
joonin wo en ɓiɓɓe Laamɗo.
Ko laatoytoɗen ɗuum,
ɓanginaaka tafon. De
eɗen anndi nde Almasiihu
ɓangowi fu, en nanndan e
muuɗum, sabo en nji'an mo
kanko e hoore makko no o
worri.
3 Dekuɗo jikke muuɗum
dow makko fuu, laaɓiniran
hoore muuɗum no Almasiihu
laaɓiri ni.
4 Golluɗo ko boni fuu, lut-
tii jamirooje Laamɗo. Sabo
gollude ko boni wo luttude
jamirooje.
5 Oɗon anndi Almasiihu
ɓangirii faa itta hakkeeji.
Kam kaa, hakkeeji ngalaa e
muuɗum.
6 Gonɗo e makko fuu, hed-
dataako ley hakkeeji. Ked-
diiɗo ley hakke fuu, yi'aay
mo, anndaa mo.

‡ **2:22** Si neɗɗo yeddii Iisaa wo Almasiihu, yeddii wo kaananke, yeddii wo kisinoowo du.

7 Sukaaɓe am, taa fay gooto majjina on! Golloowo ko fonnditii wo ponnditiiɗo, hono no Almasiihu worri wo ponnditiiɗo ni.
8 Kaa luttoowo wo neɗɗo Ibiliisa, sabo Ibiliisa wo luttoowo gilla e fuɗɗoode. Saabe majjum Ɓii Laamɗo oon wardi faa halka golle Ibiliisa.
9 Laatiiɗo ɓii Laamɗo fuu heddataako e luttude, sabo aawdi Laamɗo ina woni e muuɗum. Joomum waawaa heddaade e luttude, sabo wo ɓii Laamɗo.
10 Inan ko hollata ɓiɓɓe Laamɗo e ɓiɓɓe Ibiliisa: mo gollataa ko fonnditii fuu, wanaa neɗɗo Laamɗo. Mo yiɗaa sakiraaɓe muuɗum du, hono noon worri.

Haala njinngu

11 Inan kabaaru mo nanɗon gilla arande oon: njiɗunduren.
12 En kaanaa wa'ude hono Kayiinu jokkuɗo Ibiliisa bonɗo, baruɗo minyum oon. Ɗume waɗi de o wari ɗum? O wardii ɗum saabe golleeji makko wo bonɗi, de golleeji minyiiko ɗiin kaa wo lobbi.
13 Ndelle sakiraaɓe, ko adunaaru ndu wanyi on ɗuum, taa ɗum haaynoo on.
14 Ko njiɗuɗen sakiraaɓe meeɗen ɗuum hollii en en njaalake maayde, en naatii e nguurndam. Mo yiɗaa sakiike muuɗum fuu, heddake wo maayɗo.
15 Neɗɗo fuu banyuɗo sakiike muuɗum na waɗa warhoore. Oɗon anndi nguurndam nduumiiɗam walanaa gaɗoowo war-hoore.
16 Inan no anndirten ko woni njinngu: Almasiihu hokkitirii yonki muuɗum saabe meeɗen. Ndelle enen du, eɗen njeyi hokkitirde yonkiiji meeɗen saabe sakiraaɓe men.
17 Si jogiiɗo jawdi yi'ii sakiike muuɗum na ɓillii de yurmaaki ɗum, noy njinngu Laamɗo waawri wonirde e muuɗum?
18 Sukaaɓe am, taa njinngu meeɗen laatoo haala ɓola tan, ammaa njiɗiren golle e goonga.
19-20 Nii anndirten wo e goonga ngonɗen. Nii du, si ɓerɗe men pelii en fu, en mbaaltinan ɗe yeeso Laamɗo, sabo Laamɗo ɓuri ɗe manngu, kanko woni anndudo huunde fuu.
21 Ndelle sakiraaɓe am horsuɓe, sini ɓerɗe meeɗen pelaay en, en tawdete e hoolaare daraade yeeso Laamɗo.
22 O hokkan en ko nyaagiɗen mo fuu, sabo en kaybii jamirooje makko, eɗen ngaɗa ko weli mo.
23 Yamiroore makko wo goonɗinde Iisaa Almasiihu Ɓiyiiko oon, e yiɗundurde hono no o yamiri en ni.
24 Kayboowo jamirooje Laamɗo fuu, ina woni e Laamɗo, Laamɗo du ina woni e muuɗum. Ruuhu mo o hokki en oon, kam anndinta en imo woni e meeɗen.

4

Haala Ruuhu goonga e ruuhu majjere

1 Sakiraaɓe am horsuɓe, waajotooɓe wi'ooɓe Ruuhu

Laamɗo ina woni e muɓɓen,
taa ngoonɗinee ɗum'en fuu,
ammaa koron ɓe yalla Ruuhu
Laamɗo jaati woni e maɓɓe
naa wanaa. Sabo annabaaɓe
fewreeɓe heewɓe caakake e
adunaaru ndu.
2 Inan no paamirton Ruuhu
Laamɗo ina woni e goɗɗo:
jaɓuɗo Iisaa Almasiihu warii
laatake neɗɗo fuu, Ruuhu
Laamɗo ina woni e muuɗum.
3 Ammaa jedduɗo Iisaa
fuu, Ruuhu Laamɗo walaa
e muuɗum. Wo e ganyo-
Almasiihu yuuri. Ganyo
mo nanɗon ina wara oon
ina woni ley adunaaru gilla
joonin.
4 Sukaaɓe am, onon le,
wo on yimɓe Laamɗo,
on njaalake annabaaɓe
fewreeɓe ɓeen. Sabo Ruuhu
Laamɗo gondo e moodon oon
ɓuri gondo e adunaaru oon
semmbe.
5 Annabaaɓe fewreeɓe
ɓeen wo adunankooɓe.
Saabe majjum wo haalaaji
adunaaru ɓe kaalata,
adunaaru ndu ina hettin-
danoo ɓe.
6 Enen le, wo en yimɓe
Laamɗo, annduɗo Laamɗo
fuu hettinanto en. Mo wanaa
neɗɗo Laamɗo hettindan-
taako en. Nii cenndirten
Ruuhu goonga e ruuhu
majjere.

Haala njinngu Laamɗo

7 Sakiraaɓe am horsuɓe,
njiɗunduren, sabo njinngu e
Laamɗo yuuri. Mo njinngu
woni e muuɗum fuu wo ɓii
Laamɗo, ina anndi Laamɗo.
8 Mo njinngu walaa
e muuɗum oon anndaa
Laamɗo, sabo Laamɗo wo
njinngu.
9 Inan no Laamɗo
ɓangirani en njinngu
muuɗum: o nuli Ɓiyiiko Bajjo
ley adunaaru ndu faa keɓiren
nguurndam saabe muuɗum.
10 Wanaa ko njiɗuɗen
Laamɗo ɗuum anndinta en
njinngu. Ko anndinta en
njinngu dey, wo ko Laamɗo
yiɗi en. O nulii Ɓiyiiko faa
hokkitira yonki muuɗum faa
hakkeeji meeɗen njaafee.
11 Sakiraaɓe am horsuɓe,
ko Laamɗo yiɗiri en nii
ɗuum, enen du, eɗen njeyi
yiɗundurde.
12 Ɗay gooto yi'aay Laamɗo
abada. Si en njiɗundurii fu,
Laamɗo ina woni e meeɗen,
katin du njinngu muuɗum
hiɓɓii e meeɗen.
13 Noy paamirten eɗen
ngoni e makko, kanko du imo
woni e meeɗen? Wo ko o
hokki en Ruuhu makko ɗuum
paamirten.
14 Minen e ko'e amin, min
nji'ii Bajjo oon, miɗen ceedoo
Baabiiwo oon nuli mo faa o
hisina adunaaru ndu.
15 Jaɓuɗo Iisaa wo Ɓii
Laamɗo fuu, Laamɗo wonan
e muuɗum, kam du wonan e
Laamɗo.
16 Enen du, eɗen anndi
njinngu ngu Laamɗo yiɗi en,
en koolake ngu. Laamɗo wo
njinngu. Gondo ley njinngu
fuu, e Laamɗo woni. Laamɗo
du wonan e muuɗum.
17 No Almasiihu wa'i
ni, hono noon enen du
laatoriɗen ley adunaaru
ndu. Nii woni no njinngu
nguun hiɓɓiri e meeɗen,
faa ndaroroɗen hoolaare
nyannde darngal.

18 Kulol walaa ley njinngu. Ko woni dey, njinngu kiɓɓungu na itta kulol. Sabo kulol wo jukkungo doomi, katin du gonduɗo e kulol fuu, njinngu Laamɗo hiɓɓaay e muuɗum.
19 Enen le, eɗen njiɗunduri sabo kanko artii yiɗude en.
20 Si goɗɗo wi'ii, «miɗo yiɗi Laamɗo» de tawi ina wanyi sakiike muuɗum fu, wo penoowo. Sabo mo yiɗaay sakiike muuɗum mo yi'ata, waawaa yiɗude Laamɗo mo yi'aay.
21 Jiɗɗo Laamɗo fuu yiɗa sakiike muuɗum du. Yamiroore ndee ɗo wo Almasiihu hokki en ɗum.

5

Haala goondinde Ɓii Laamɗo

1 Goondinɗo Iisaa woni Almasiihu fuu laatake ɓii Laamɗo. Jiɗɗo saaraa fuu, yiɗan ɓiyum du.
2 No anndirten eɗen njiɗi ɓiɓɓe Laamɗo dey, ko njiɗuɗen Laamɗo de njokkuɗen jamirooje muuɗum ɗuum.
3 Sabo haybude jamirooje makko woni yiɗude mo. Jamirooje makko nganaa donngal,
4 sabo laatiiɗo ɓii Laamɗo fuu jaaloto muuyɗe adunaaru. Wo goondinal meeɗen njaalortoɗen ɗe.
5 Moy jaalotoo adunaaru? Walaa fuu jaalotooɗo ndu si wanaa goondinɗo Iisaa woni Ɓii Laamɗo.
6 Oon woni Iisaa Almasiihu garduɗo e ndiyam e yiiyam. Wanaa e ndiyam tan o wardi. O wardii e ndiyam e yiiyam fuu. Wo Ruuhu seedotoo ɗum, sabo Ruuhu oon woni goonga.
7 Sabo kulle tati ina kolla Iisaa woni Almasiihu,
8 ɗum woni Ruuhu e ndiyam e yiiyam. Seedaaku majje oo du wo gooto.
9 Eɗen njaɓa seedaaku yimɓe, ammaa seedaaku Laamɗo ɓuri semmbe. Sabo kangu woni ngu Laamɗo seedanii Ɓiyum oon.
10 Goondinɗo Ɓii Laamɗo, heɓii seedaaku nguun e ley ɓernde muuɗum. Mo goondinaay Laamɗo waɗii Laamɗo wo penoowo, sabo jaɓaay seedaaku ngu Laamɗo haali haala Ɓiyum.
11 Inan seedaaku nguun: Laamɗo hokkii en nguurndam nduumiiɗam, nguurndam ɗam ina woni e Ɓiyiiko oon.
12 Jeydaaɗo e Ɓii Laamɗo fuu, heɓii nguurndam ɗam. Mo jeydaaka e muuɗum du, heɓaay ɗam.

Baynundural

13 Onon goondinɓe Ɓii Laamɗo ɓeen, mi winndanii on ɗum, faa tannyoron on keɓii nguurndam nduumiiɗam.
14 Eɗen njogii hoolaare to makko: si en ndu'orake huunde haddi muuyɗe makko, o jaabanto en.
15 Eɗen anndi en keɓii ko ndu'iɗen ɗuum, sabo eɗen anndi imo jaabanoo en du'aawuuji meeɗen.
16 Ndelle, si won jiiɗo sakiike muuɗum ina waɗa hakke

mo waddantaa ɗum maayde,
o nyaaganoo ɗum Laamɗo,
Laamɗo du hokkan ɗum
nguurndam. De na woodi
hakke gaddoowo maayde. Mi
wi'aay nyaagoroɗon saabe
hakke oon.
17 Oonyaare fuu wo hakke,
de wanaa hakke fuu waddata
maayde.
18 Eɗen anndi laatiiɗo ɓii
Laamɗo fuu heddataako e
hakkeeji, sabo Almasiihu Ɓii
Laamɗo oon ina hayba neɗɗo
oon, Bonɗo oon du meemataa
mo.
19 Eɗen anndi wo en yimɓe
Laamɗo, de adunaaru le fuu
ina woni e maral Bonɗo oon.
20 Eɗen anndi Ɓii Laamɗo
warii, hokkii en hakkillo
ngo anndiren Deweteeɗo
goongaajo oon. Joonin eɗen
njeyaa e goongaajo oon,
sabo eɗen ngoni e Ɓiyum
Iisaa Almasiihu. Kanko
woni Laamɗo goongaajo
oon, kanko woni nguurndam
nduumiiɗam.
21 Ɓikkoy am, ndeenee
ko'e mooɗon e ɗowtanteeɓe
woɓɓe.

Ɓataaki Yuhanna ɗiɗaɓi

1 Miin mawɗo kawrital
goonɗinɓe winndi ɓataaki ki
yaade to debbo mo Laamɗo
suɓii.* Miɗo jowte, aan
e ɓiɓɓe maa fuu, onon ɓe
njiɗirmi goonga. Wanaa
miin tan yiɗi on, wo annduɓe
goonga ɓeen fuu ina njiɗi on
2 saabe goonga gonɗo
ley meeɗen, duumotooɗo e
meeɗen faa abada oon.
3 Laamɗo Baaba men e
Iisaa Almasiihu Ɓiyum oon,
njurmoto en, kokkan en
moyyere e jam faa mbuurden
e majjum ley goonga e
njinngu.

Haala goonga e njinngu

4 Mi seyake sanne ko
tawumi ɓiɓɓe maa woɓɓe ina
njokka goonga, no Baabiiwo
yamiri en ni.
5 Joonin, debbo tedduɗo,
miɗo ŋaare, njiɗunduren. Mi
winndantaa ma ɗum hono
wo ɗum yamiroore heyre, wo
ɗum yamiroore nde keɓuɗen
gilla fuɗɗoode.
6 Ko woni njinngu dey,
jokkude jamirooje Laamɗo.
On nanii yamiroore nde
gilla fuɗɗoode. Oɗon kaani
jokkude nde no nanirɗon ni.
7 Sabo majjinooɓe heewɓe
caakake e adunaaru ndu.
Ɓe njaɓaay Iisaa Almasiihu
warii laatake ɓii-Aadama.
Gaaɗo no maɓɓe nii fuu
wo majjinoowo, wo ganyo-
Almasiihu.
8 Kaybee ko'e mooɗon, taa
ko min ngollani on ɗuum
bona, faa keɓon mbarjaari
kiɓɓundi.
9 Sabo mo heddodaaki e
laawol Almasiihu de ɓeydi ko
jeyaaka e maggol fuu, jey-
daaka e Laamɗo. Keddodiiɗo
e maggol fuu ina jeyda e
Baabiiwo e Bajjo.
10 Si won garɗo to mooɗon
ina waajoo ko waldaa e laa-
wol ngol, taa njakkitee ɗum
e ley galleeji mooɗon, taa fay
njowton ɗum.
11 Sabo jowtuɗo mo fuu
hawtu e makko golleeji
bonɗi.

Baynundural

12 Ko kaanumi haalande on
ɗuum ina heewi, de mi yiɗaa
winndande on ɗum fuu e
ɗerewol. Ammaa miɗo yeloo
warde to mooɗon, kaalden
hunnduko e hunnduko, faa
seyo meeɗen hiɓɓa.
13 Ɓiɓɓe sakiike maa debbo
mo Laamɗo suɓii oon ina
njowte.

---

* **1:1** ***Debbo tedduɗo oon*** e ɓiɓɓe muuɗum wo kawrital goonɗinɓe gootal.

Ɓataaki Yuhanna tataɓi

1 Miin mawɗo kawrital goondiinɓe winndi ɓataaki ki yaade to Gayus sakiike am korsuɗo mo njiɗirmi goonga.

2 Sakiike am korsuɗo, miɗo yeloo faa tawee huunde fuu na woodi e maaɗa, aɗa wondi e cellal du hono no hakkillo maa selliri ni.

3 Mi seyake sanne nde sakiraaɓe woɓɓe ngari kaalani kam no tinnoriɗaa e goonga e no njokkirɗaa ɗum ni.

4 Seyo fuu ɓuranaa kam ko nanumi ɓiɓɓe am ina njokki goonga.

Haala wallude sakiraaɓe

5 Sakiike am korsuɗo, ko mballataa sakiraaɓe men ɗuum, fay si wo ɓe jananɓe to maaɗa,* ina hollita wo a koolniiɗo.

6 Ɓe kaalii haala njinngu maaɗa yeeso kawrital goondiinɓe. A waɗan ko woodi si a wallirii ɓe e ko haani e jahaangal maɓɓe, no hawrirta e muuyde Laamɗo ni.

7 Sabo kamɓe, wo saabe Almasiihu ɓe ummorii jahaangal ngaal. Ɓe pilaaki yimɓe ɓe ngoondinaay ɓeen mballa ɓe fay huunde.

8 Ndelle, enen goondiinɓe Iisaa, eɗen njeyi wallude hono yimɓe ɓeen, faa laatoɗen gollidooɓe e maɓɓe e ley yaajinde goonga.

No Diyotoref e Demetirus ngorri

9 Won ko mbinndanmi kawrital goondiinɓe, ammaa Diyotoref, jiɗuɗo ardinde hoore muuɗum oon, ina heddii salanaade kam.

10 Saabe ɗuum, si mi warii fu, mi hollan ko o waɗata ɗuum e no o mbonkortoo min ni. Wanaa ɗum tan: o jaɓɓataako sakiraaɓe jananɓe ɓeen, katin du yiɗuɓe jaɓɓaade ɓe ɓeen, o haɗan ɗum'en, o riiwa ɗum'en e kawrital goondiinɓe.

11 Sakiike am korsuɗo, taa nyemmbitin ko boni, nyemmbitaa ko woodi. Gaɗoowo ko woodi fuu wo neɗɗo Laamɗo. Gaɗoowo ko boni anndaa Laamɗo.

12 Demetirus wo neɗɗo lobbo sabo imo wondi e goonga. Yimɓe fuu ina kaala haala makko lobba. Minen du, miɗen njaɓi ɗum, de aɗa anndi seedaaku amin wo goonga.

Baynundural

13 Ko kaanumi haalande ma ɗuum ina heewi, de mi yiɗaa winndude ɗum fuu e binndirgal.

14 Miɗo yeloo yiide ma ko ɓadii, kaalden hunnduko e hunnduko.

15 Yigiraaɓe maa wonɓe ɗo ɓeen ina njowte. Njowtanaa kam yigiraaɓe ɓeen fuu gooto gooto. Jam wondu e maaɗa.

---

* **1:5** ***Sakiraaɓe ɓeen*** wo sankitooɓe Kabaaru Lobbo.

Ɓataaki Yahuuda

1 Ɓataaki ki to am yuuri,
miin Yahuuda maccuɗo
Iisaa Almasiihu. Mi minyoo
Yaakuuba. Miɗo jowta on,
onon ɓe Laamɗo Baaba
meeɗen noddi, horsini, ɓe
Iisaa Almasiihu reenata.
2 Laamɗo hebbin on
yurmeende e jam e njinngu.

Sappangol dow janngi-
nooɓe fenooɓe
(2 Piyeer 2.1-17)

3 Sakiraaɓe am horsuɓe,
miɗo yiɗunoo faa sanne
winndande on dow kisindam
ɗam kawtuɗen. Ammaa
joonin mi yi'ii ina tilsi mi
winnda faa mi suusina
on ndaranoɗon goondinal
kalfinaangal seniiɓe nde
wootere faa abada.
4 Sabo bonɓe woɓɓe ina
coorii e kawrite goondinɓe
tawee taykaaka. Jukkungo
muɓɓen winndaama gilla ko
ɓooyi. Ɓe kulataa Laamɗo.
Iɓe oonya moyyere Laamɗo
faa ɓe keɓa gollude muuyɗe
ɓalli cemtiniiɗe. Iɓe njedda
Joomiraaɗo men Iisaa Al-
masiihu Joomii en gooto oon.
5 Joonin, miɗo yiɗi mic-
cintinde on ko anndudon
faa laaɓi: Joomiraaɗo dannii
yimɓe muuɗum to leydi
Misira toon. De sakitii o halki
ɓe ngoondinaay e ley maɓɓe
ɓeen.
6 Miccitoɗon du no ma-
leyka'en woɓɓe muurtiri,
keddaaki ley keerol baawɗe
ɗe Laamɗo darnannoo
ɗum'en, de njoppi joonnde
muɓɓen. Saabe ɗum, Joomi-
raaɗo watti ɓe ley nimre
faa kiite nyannde darngal,
geyyirii ɓe geyyelle duumiiɗe.
7 Hono noon du, Sodoma
e Gomoora e gure piiliiɗe
ɗum'en ngaɗiri jeenu no ma-
leyka'en ɓeen ngaɗiri ni, ɗe
mbuurdiino e muuyɗe terɗe
ɗe kaanaa waɗeede. De ɗum
laatanii yimɓe fuu sappan-
gol jukkungo yiite duumiinge
ngeen.

8 Woodi, wo hono noon
sooriiɓe e mooɗon ngaɗirta.
Ko ɓe nji'ata ley koyɗi maɓɓe
na nanna ɓe ley tuuninde
terɗe maɓɓe. Iɓe kuyfina
hoorewaaku*, iɓe mbonkoo
tedduɓe wonɓe dow kammu.
9 Fay Miikaa'iilu, mawɗo
maleyka'en oon, jaɓaay
mbonkaade Ibiliisa hono
noon. Nde kanko e Ibili-
isa ngaɗidinnoo jeddi dow
mooɓeede ɓanndu Muusaa
ndeen, o jaɓaay saraade ɗum,
de ko o wi'i ɗum tan wo:
«Joomiraaɗo fele.»
10 De yimɓe ɓeen kaa ina
mbonkoo kulle ɗe anndaa.
Ɓe ummodake e muuyɗe
terɗe maɓɓe, nga'uɗe hono
muuyɗe daabaaji ladde ni, de
ɗuum woni ko halkata ɓe.
11 Halkere woodanii ɓe
koy! Ɓe njokkii laawol
Kayiinu.† Ɓe majjinii ko'e
maɓɓe hono no Balaama
majjiri‡ faa ɓe keɓa jawdi. Iɓe

* **1:8** ***hoorewaaku*** ɗo ina waawi taweede wo hoorewaaku Joomiraaɗo naa hoorewaaku tedduɓe dow kammu. Woɓɓe du paamii wo hoorewaaku leydi, ɗum wo laamu e jamirooje muuɗum. † **1:11** ***Kayiinu*** wo barɗo minyum Haabiila. ‡ **1:11** Ndaaree 2 Piyeer 2.15.

kalka e muurtugol maɓɓe no Koora§ halkiri ni.
12 Iɓe laatii masiiba wakkati kawroton faa nyaamdon ley njinngu, sabo iɓe nanndi hono tefaaje gonɗe ley maayo kalkooje laanaaji. Ɓe cemtataa ko ɓe njeyaaka ley ɗoon. Woodi du, ko'e maɓɓe tan ɓe killaa. Wo ɓe duule ɗe ngalaa ndiyam ɗe keni coggata. Wo ɓe leɗɗe yaamnde ɗe ngalaa ɓiɓɓe ɓoreteeɓe, ɗoofaaɗe, baatuɗe fey.
13 Wo ɓe bempeyye maayo manngo nyanngude, iɓe yuufinira noon nguufo golleeji maɓɓe cemtiniidi. Wo ɓe koode jiilotooɗe. Nimre ɓurnde fuu niɓɓude ɓe ndesanaa faa abada.
14 Henok, taaniiyo njeɗɗaɓo ley yuwdi Aadama oon, sappakeno kabaaru maɓɓe gilla ko ɓooyi, wi'i:
«Ndaaree, Joomiraaɗo ina warda e maleyka'en muuɗum seniiɓe ujunaaje ujunaaje
15 faa saroo yimɓe fuu.
O hollitan bonɓe ɓeen golle muɓɓen fuu no foti bonde,
o hollitan ɓe haalaaji nyaaɗuɗi ɗi luttooɓe yeddooɓe Laamɗo ɓeen kaali dow muuɗum fuu.»
16 Yimɓe ɓeen wo ŋurŋurtooɓe. Iɓe nji'a boofi woɓɓe e huunde fuu. Iɓe njokka muuyɗe terɗe maɓɓe. Daaɗe maɓɓe na mawnitoroo yukkinaare. Iɓe mana woɓɓe faa ɓe keɓa ko ɓe njidi.

Haala nyiɓude nguurndam dow goondinal

17 Ammaa onon sakiraaɓe am horsuɓe, miccitee haalaaji ɗi nulaaɓe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu ɓeen cappinoo ɗiin.
18 Ɓe mbi'ii on: «E cakitte jamaanu, jalnortooɓe yimɓe, jokkuɓe muuyɗe terɗe muɓɓen bonɗe ngarowan.»
19 Kamɓe ngoni senndooɓe yimɓe. Wo adunaaru tan ɓe miilotoo. Ruuhu Laamɗo walaa e maɓɓe.
20 De onon kaa sakiraaɓe am horsuɓe, nyiɓee nguurndam mooɗon dow goondinal mooɗon ceniingal faa sanne ngaal. Ngonee e ŋaaraade Laamɗo dow baawɗe Ruuhu Ceniiɗo.
21 Keddee e njinngu Laamɗo tawa oɗon ndoomi yurmeende Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu yaaroore on to nguurndam nduumiiɗam.
22 Njurmee yimɓe wonɓe e ley sikki-sakka.
23 Ndippitee, mburtinee woɓɓe e yiite, ndannon ɗum'en. Woɓɓe du, njurmee ɗum'en tawee oɗon kulana ko'e mooɗon. Nyiddon fay saayaaji ɗiin, taa muuyɗe ɓalli maɓɓe tuunɗe ɗeen ndaaɓa on.

24 Laamɗo ina waawi reenude on e fergaade, ina waawi waddude on faa ndaroɗon yeeso teddeengal muuɗum, tawee feloore fuu walaa e mooɗon, wo on weltiiɓe.

§ **1:11** Gorko bi'eteeɗo ***Koora*** muurtini yimɓe Israa'iila nde Muusaa haybannoo ɓe ley ladde ndeen.

25 Teddeengal e manngu e
semmbe e laamu ngoodan
mo, kanko Laamɗo gooto
kisinirɗo en Iisaa Almasiihu
Joomiraaɗo meeɗen oon,
gilla fuɗɗoode, faa joonin, faa
abada abadin! Aamiina.

Holleede nde Iisaa Almasiihu ɓanginani Yuhanna

1 Dewtere nde ina hawrunduri kulle ɗe Iisaa Almasiihu ɓangini. Laamɗo ɓanginani mo kulle ɗe faa o holla maccuɓe muuɗum ko ɓadii laataade. Iisaa nuli maleyka muuɗum to maccuɗo muuɗum Yuhanna, de humpiti ɗum kulle ɗe.

2 Yuhanna du seedake konngol Laamɗo, kam e goonga mo Iisaa Almasiihu waddi. O haali ko o yi'i fuu.

3 Barke woodanii neɗɗo fuu janngudo dewtere annabaaku nde. Barke du woodanii neɗɗo fuu kettindaniido nde de jokki ko winndaa e mayre ɗuum, sabo wakkati mo kulle ɗeen ngaɗata oon ɓadake.

Jowtaali e tindinooje Yuhanna to kawrite goondinɓe jeɗɗi

4 Miin Yuhanna, miɗo winndana kawrite goondinɓe jeɗɗi gonɗe e leydi Aasiya. Wo on keɓu moyyere e jam yuuruɗe to Laamɗo gonɗo, gonnoodo, gonoowo oon, e yuuruɗe to ruuhuuji jeɗɗi gondi yeeso jooɗorgal laamu makko ɗiin.

5 Wo on keɓu moyyere e jam yuuruɗe to Iisaa Almasiihu, seedee koolniido, artiido iirtineede hakkunde maayɓe, dawranoowo kaanankooɓe adunaaru ndu.

Kam yiɗi en de haɓɓiti en e hakkeeji meeɗen saabe yiiyam muuɗum ndufaaɗam.

6 O hokki en laamu, o waɗi en almaami'en faa ngollanen Laamɗo Baabiiko oon! Teddeengal e baawɗe ngoodan Iisaa faa abada! Aamiina.

7 Ndaaree, imo wara e duule.
Yitere fuu yi'an mo,
fay yuwnooɓe mo ɓeen.
Lenyi adunaaru fuu
mboyran mettorgal
saabe makko.
Wo ɗum laatoro noon! Aamiina.

8 Laamɗo Joomiraaɗo, gonɗo, gonnoodo, gonoowo, Jom baawɗe fuu oon, wi'i:

—Miin woni arandeejo, miin woni cakitotoodo.

No Yuhanna yiiri Almasiihu ina teddiniree

9 Miin Yuhanna, wo mi sakiike moodon, kawtuɗo e moodon torraaji, kawtuɗo e moodon laamu Iisaa Almasiihu, munyidinɗo e moodon munyal makko. Mi riiwaama ruunde* wi'eteende Patamos saabe ko mbaajiimi konngol Laamɗo e seedaaku ngu Iisaa waddi.

10 E ley Nyalaande Joomiraaɗo ndeen,† Ruuhu heewi kam, de nanumi caggal am daande toowunde hono daande buututal ni

11 ina wi'a:

—Ko nji'ataa ɗuum, waɗu ɗum dewtere, de nuldaa nde kawrite goondinɓe jeɗɗi ɗeen: kawrite gonɗe Efeesu e Simirna e Pergamon e

* **1:9** ***Ruunde*** wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.
† **1:10** ***Nyalaande Joomiraaɗo ndeen*** woni nyannde alan.

Tiyatira e Sardis e Filadelfi
e Lawdikiya.

12 Njeeyiimi yalla miɗo yi'a
kaaldoowo e am oon. Nde
njeeyinoomi ndeen, mi yi'ii fi-
tillaaji kaŋŋe jeɗɗi.

13 Hakkunde fitillaaji ɗiin
ina woodi goɗɗo nanndu ɗo
e ɓii-Aadama, ina ɓornii
saaya njuutuka, ina haɓɓi
kaɓɓorgol kaŋŋe e becce
muuɗum.

14 Leeɓi hoore makko
ndawni far hono haabu, naa
hono jalbugol daandorgal ni.
Gite makko na njayna hono
ɗemle yiite.

15 Koyɗe makko ina ɗelkira
no njamndi mboɗeeri jal-
birta si waɗaama e yiite faa
wojji coy ni. Katin du daande
makko ina wa'i hono duko
ndiyeele keewɗe.

16 Imo jogorii junngo
makko nyaamo ngoon koode
jeɗɗi. Kaafaahi ki kunndu ɗe
muuɗum ɗiɗi fuu mbeli ina
wurtoo e hunnduko makko.
Yeeso makko ina ɗelkira
hono naange yayniroowe
haddi baawɗe muuɗum fuu.

17 Nde nji'unoomi mo
ndeen, caamumi yeeso
makko hono wo mi maayɗo.
Ammaa o yowi junngo
makko nyaamo dow am, o
wi'i:

—Taa hulu! Miin woni
arandeejo, miin woni cakito-
toodo,

18 miin woni buurɗo oon.
Mi maayiino, ammaa inani
kam miɗo wuuri faa abada.
Miɗo tiigii baawɗe dow
maayde e laakara fuu.

19 Ndelle, winndu ko
nji'uɗaa ɗuum, ko waɗata
joonin ɗuum e ko waroyta
yeeso.

20 Inan maanaa sirri koode
jeɗɗi ɗe nji'uɗaa e junngo
am nyaamo ɗe, kam e fitil-
laaji kaŋŋe jeɗɗi: koode jeɗɗi
ɗeen wo maleyka'en kawrite
goondinɓe jeɗɗi ɗeen. Fi-
tillaaji kaŋŋe jeɗɗi ɗiin wo
kawrite goondinɓe jeɗɗi ɗeen.

2

Haala ɓataakiiji yaade to kawrite goondinɓe jeɗɗi

Ɓataaki to Kawrital gonn-gal Efeesu

1 —Winndan maleyka
kawrital goondinɓe gonngal
Efeesu, mbi'aa:

«Inan haalaaji jogiiɗo
koode jeɗɗi e junngo
muuɗum nyaamo, ja-
hoowo hakkunde fitillaaji
kaŋŋe jeɗɗi:

2 Miɗo anndi golle maa e
no tinnoriɗaa ley tampiri.
Miɗo anndi munyal maa.
Miɗo anndi a munyantaa
bonɓe, a ndaartindake wi-
itotooɓe wo nulaaɓe ɓeen,
de tawuɗaa ɓe fenooɓe.

3 A jom munyal, a ron-
ndake tiiɗallaaji saabe innde
am, de ɗum fuu, a selaay
jokkude goonga.

4 Ammaa miɗo felire
ɗum ɗo: a yoppii njinngu
maa ngu njoginoɗaa arande
nguun.

5 Ndelle miccita no
ngorrunoɗaa gilla a saa-
maay. Tuubu, ngolliraa no
ngollirtaano arande ni! Si
wanaa ɗuum, si a tuubaay,
mi waran to maa mi itta fitilla
maa e nokku muuɗum.

6 Ammaa miɗo yardorii
maa ɗum ɗo: aɗa wanyi
golleeji jokkuɓe Nikolay*
hono no mbanyirmi ɗi,
miin du.
7 Jom nowru fuu, nana
ko Ruuhu haalanta kawrite
goondinɓe ɗuum! Jaaliiɗo
fuu, mi hokkan ɗum nyaa-
mude ɓiɓɓe lekki nguurndam
ndariiki ley aljanna Laamɗo
kiin.»

Ɓataaki to kawrital gonngal Simirna

8 —Winndan maleyka
kawrital goondinɓe gonngal
Simirna, mbi'aa:
«Inan haalaaji arandeejo
e cakitotooɗo, maaynooɗo
de iirtii oon:
9 Miɗo anndi torra
maaɗa e talkaaku maaɗa,
tawee le a jom jawdi. Miɗo
anndi no wiitotooɓe wo
Alhuudiya'en de nganaa
ɓeen mbonkortoo on.
Wo ɓe kawrital rewooɓe
Seyɗaani.
10 Taa hulu torra ɓadiiɗo
hewtude ma. Ndaar, Ibili-
isa ɓadake faɗɗude woɓɓe
maaɗa ley kasu faa filoo jar-
ribaade ma. A torrete balɗe
sappo. Laatoɗaa koolniiɗo
faa e maayde, de mi hokke
nguurndam nduumiiɗam
laatane kufune jaalorgal.
11 Jom nowru fuu, nana
ko Ruuhu haalanta kawrite
goondinɓe ɗuum! Jaaliiɗo
fuu, maayde ɗiɗaɓerde ndeen
meemataa ɗum.»

*Ɓataaki to Kawrital gonn-
gal Pergame*

12 —Winndan maleyka
kawrital goondinɓe gonngal
Pergame, mbi'aa:
«Inan haalaaji jogiiɗo
kaafaahi ki kunnduɗe
muuɗum ɗiɗi fuu mbeli:
13 Miɗo anndi nokku
ɗo koɗuɗaa, ɗo Seyɗaani
laamii ɗoon. E noon fu,
aɗa tinnii e innde am. A
yankiraay goondinde kam
fay wakkati nde Antipas
seedee am koolniiɗo oon
waranoo ley maaɗa ndeen.
Wo ɗo Ibiliisa jooɗii.
14 Ammaa ina woodi
pelooje seeɗa ɗe njogani-
maami: aɗa munyana yimɓe
wonɓe hakkunde maaɗa
haɓɓiiɓe e jannde Balaama.
Kam janngini Balak ferginde
Israa'iilankooɓe, ɓe nyaama
teewuuji cakkanaaɗi tooru-
uji, ɓe njeena du.
15 Woɓɓe maaɗa du
na njokka yimɓe Nikolay.
Jannde maɓɓe fuu wo fotu
bonde.
16 Ndelle tuubu. Si
wanaa ɗum, mi waran to maa
joonin, mi haɓira e maɓɓe
kaafaahi ngonki e hunnduko
am ki.
17 Jom nowru fuu,
nana ko Ruuhu haalanta
kawrite goondinɓe ɗuum!
Jaaliiɗo fuu, mi hokkan
ɗum nyaamdu suuɗiindu
wi'eteendu ‹manna›. Mi
hokkan ɗum kaayel danewel
du. Dow kaayel ngeel innde
heyre ina winndaa nde
fay gooto anndaa si wanaa
kokkaaɗo ɗum.»

Ɓataaki to kawrital gonngal

* **2:6** Aayaaje 2, 20, e 24 ina tindina yimɓe faa ndeentoo e jannde Nikolay'en. Wo diina fewreejo kaalaaɗo katin ley aaya 15 ammaa en anndanaa kabaaru diina oon.

Tiyatira

18 —Winndan maleyka kawrital goondiɲɓe gonngal Tiyatira, mbi'aa:

«Inan haalaaji Ɓii Laamdo mo gite muudum njalbirta hono demle yiite, mo koyde muudum delkirta hono njamndi mbodeeri ciiwaandi ni:

19 Mido anndi golleeji maa e njinngu maa e goondinal maa e ballal ngal ngadandaa woɓɓe, kam e munyal maa. Mido anndi golleeji maa cakitiidi ɓuri arandeeji diin heewude.

20 Ammaa mido felire dum do: ada munyana Yesabel, debbo biitotoodo wo annabaajo oon. Imo wosina maccuɓe am, imo janngina dum'en fijirde e nyaamude teewuuji cakkanaadi tooruuji.

21 Mi hokkii mo wakkati no o tuubira, ammaa o yidaa tuubude e fijirde makko ndeen.

22 Saabe majjum mi faddan mo dow leeso naawalla. Fijidooɓe e makko ɓeen du, si tuubaay e golle makko, mi torran dum'en torraaji mawdi.

23 Mi halkan ɓiɓɓe makko du. Ndeen kawrite goondiɲɓe deen fuu anndan miin woni ndaartintoodo hakkillooji e ɓerde. Katin du mi yoɓan gooto moodon fuu haddi golle muudum.

24 Ammaa onon yimɓe Tiyatira heddiiɓe ɓe njokkaay laawol ngol ɓeen, ɓe ngolliraay ko woɓɓe mbi'ata ‹sirriiji Seydaani luggudi›, mido wi'a on: mi yowataa dow moodon donngal gonngal

25 si wanaa tinnodon e ko njogidon duum faa nde ngarumi.

26 Jaaliido – dum woni gadoowo muuyde am faa yehi timmoode oon – mi hokkan dum baawde dow laamorde adunaaru.

27 Jaaliiɓe ɓeen ndurdan de e sawru njamndi, pusiran de hono no loode pusirta ni.

28 Mi hokkan dum'en baawde, hono no Baaba am hokkiri kam miin du. Mi hokkan ɓe hoodere fajiri ndeen du.

29 Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondiɲɓe duum!»

3

Ɓataaki to kawrital gonngal Sardis

1 —Winndan maleyka kawrital goondiɲɓe gonngal Sardis, mbi'aa:

«Inan haalaaji jogiido ruuhuuji Laamdo jeddi e koode jeddi:

Mido anndi golle maa. Ada wi'ee a buurdo, tawee le a maaydo.

2 Hakkil! Cemmbindinaa seeda mo njogidaa oon gilla waataay, sabo mi tawaay golle maa ina kiɓɓi yeeso Laamdo am.

3 Ndelle, miccita no keɓirdaa e no nanirdaa Kabaaru Lobbo oon. Tuubu, de ngolliraa dum. Si a hakkilaay, mi wardan hono no gujjo ni, de a anndataa wakkati mo ngarammi maɓɓude ma.

4 Ammaa, aɗa woodi ɗo
Sardis ɗoon yimɓe ɓe tuun-
inaay kaddule muɓɓen. Ɓe
ɓornoto kaddule daneeje ɓe
njaada e am, sabo iɓe poti e
majjum.
5 Hono noon jaaliiɗo fuu
ɓornortoo kaddule daneeje.
Abada mi tosataa innde
muuɗum e dewtere nguurn-
dam ndeen. Mi seedoto imo
jeydaa e am yeeso Baaba am
e maleyka'en muuɗum.
6 Jom nowru fuu, nana
ko Ruuhu haalanta kawrite
goonɗinɓe ɗuum!»

Ɓataaki to kawrital gonngal Filadelfi

7 —Winndan maleyka
kawrital goonɗinɓe gonngal
Filadelfi, mbi'aa:
«Inan haalaaji ceniiɗo
goongante, tiigiiɗo coki-
tirgal Daawda. Si o omtii,
fay gooto ommbataa. Si
o ommbii, fay gooto om-
tataa.
8 Miɗo anndi golle maa.
Ndaar, mi omtii damm-
bugal yeeso maa ngal fay
gooto waawaa ommbude.
Aan e famɗude semmbe
fuu, a haybii konngol am,
a yankiraay innde am.
9 Haya, mi neldete
jeyaaɓe e kawrital rewooɓe
Seyɗaani wiitotooɓe wo
Alhuudiyankooɓe tawee ɓe
fenooɓe, ɓe nganaa. Mi
doolɗan ɓe ɓe ngara ɓe cuji-
dowa to koyɗe maa. Ndeen
ɓe paaman mi yiɗii ma.
10 A haybii ko njamir-
maami ɗuum, a mun-
yii sanne. Saabe ɗum,
mi reenete e wakkati
nde ɓillaare warata hora
adunaaru faa ndaartindoo
yimɓe fuu.
11 Mi ɓadake warude.
Tinna e ko njogiɗaa ɗuum taa
fay gooto teeta kufune maa
jaalorgal.
12 Jaaliiɗo fuu, mi waɗan
ɗum bimmbeere ley suudu
Laamɗo am seniindu. O
wurtataako e mayru abada.
Mi winndan e dow makko
innde Laamɗo am e innde
ngalluure muuɗum. Ngal-
luure ndeen wo Urusaliima
keso ƴuuroowo dow kammu
to Laamɗo am de jippoo. Mi
winndan e dow makko innde
am heyre ndeen.
13 Jom nowru fuu, nana
ko Ruuhu haalanta kawrite
goonɗinɓe ɗuum!»

Ɓataaki to kawrital gonngal Lawdikiya

14 —Winndan maleyka
kawrital goonɗinɓe gonngal
Lawdikiya, mbi'aa:
«Inan haalaaji bi'eteeɗo
Aamiina oon, seedaaku
koolniiɗo goongante, mo
tageefo oon fuu laatorii
saabe muuɗum:
15 Miɗo anndi golle maa,
a feewaa a wulaa. Wo a
laato peewuɗo naa bulɗo!
16 Saabe ko tawaa a
feewaa a wulaa ɗuum, hun-
nduko am tuutete.
17 Aɗa wi'a: ‹Mi jom
jawdi, mi hawrundurii
jawdi, mi haajaaka fay hu-
unde.› Tawi le, a anndaa wo a
mettuɗo hoore, a jurminiiɗo,
a talkaajo, a bumɗo, a kolɗo!
18 Miɗo tindine, coodaa
to am kaŋŋe laaɓiniraaɗo
yiite, faa keɓaa jawdi ngoon-
galaari. Coodaa to am du

kaddule daneeje ɓornoɗaa,
faa cuuraa ɓanndu maa
ɓoldu nduun e semteende.
Katin du, coodaa to am
nebbam faa mbujaa gite maa
de keɓaa nji'aa.
19 Miin, miɗo fela yimɓe
ɓe njiɗumi, miɗo dartina
ɗum'en. Ndelle, tinnoɗaa,
tuubaa!
20 Inani miɗo darii e
dammbugal, miɗo salmina.
Neɗɗo fuu nanɗo daande
am de omti dammbugal,
mi naatan to muuɗum, mi
nyaamda e muuɗum, kam du
nyaamda e am.
21 Jaaliiɗo fuu, mi
hokkan ɗum jooɗodaade e
am dow jooɗorgal am laamu,
hono no miin du njaaloriimi
de njooɗodiimi e Baaba am
dow jooɗorgal muuɗum ni.
22 Jom nowru fuu, nana
ko Ruuhu haalanta kawrite
goonɗinɓe ɗuum!»

4

Haala dammbugal omtiingal dow kammu

1 Caggal ɗuum, yeewumi, de
nji'umi dammbugal ina omtii
dow kammu. Daande nde
nanunoomi arande wa'unde
hono buututal ina haalda e
am ndeen, ina wi'a:
—Yeeŋu ngaraa ɗo, faa mi
holle ko haani laataade cag-
gal joonin.
2 Wakkati gooto Ruuhu
heewi kam, de nji'umi
jooɗorgal laamu dow
kammu. Goɗɗo ina jooɗii
dow maggal.
3 Jooɗiiɗo oon, tagaadi
muuɗum ina jalbira hono
no hayre yaspa, ina wojji-
tira hono no hayre sardis.
Ciiɓociiɓongal ina fiilii
jooɗorgal ngaal, ina jalbira
hono no hayre emerooda ni.
4 Jooɗorgal ngaal, jooɗorɗe
laamu noogay e nay ina piilii
ngal. Mawɓe noogayo e nayo
ina njooɗii dow majje, ina
ɓornii kaddule daneeje, ku-
funeeje gaɗiraaɗe kaŋŋe ina
ngoni e ko'e maɓɓe.
5 Mayye e sawtuuji e dig-
gaali ina njalta e jooɗorgal
laamu ngaal. Yeeso maggal
ɗoon ina woodi docce jeɗɗi
kuɓɓooje. Ɗeen ngoni ruuhu-
uji Laamɗo jeɗɗi ɗiin.
6 Ko wa'i hono maayo
laaɓungo tal nanndungo e
daandorgal ina weertii yeeso
maggal.
Ɗakkol jooɗorgal laamu
ngaal ina woodi kulle nay
buurɗe. Iɗe piilii ngal, iɗe
keewi gite yeeso e caggal fuu.
7 Huunde wuurnde aran-
deere ndeen ina wa'i hono
laddeeru. Ɗiɗaɓerde ndeen
ina wa'i hono ngaari.
Tataɓerde ndeen, yeeso
muuɗum ina wa'i hono yeeso
ɓii-Aadama. Nayaɓerde
ndeen ina wa'i hono ciilal
piiroowal.
8 Kulle buurɗe nay ɗeen,
gootel fuu ina woodi bippeele
jeegom. Bippeele ɗeen ina
keewi gite ley e dow fuu.
Jemma e nyalooma fuu ɗe
celataa yimude, iɗe mbi'a:
«Ceniiɗo, Ceniiɗo, Ceniiɗo,
wo Laamɗo Joomiraaɗo
jom baawɗe fuu,
gonnoodo, gondo, gonoowo
oon!»

9 Kulle buurɗe nay ɗeen ina
ndarjina, ina teddina, ina
njetta jooɗiiɗo dow jooɗorgal
laamu, buurɗo faa abada
oon.
10 Nde ɓe ngaɗata ɗum fuu,
mawɓe noogayo e nayo ɓeen
kippoto e leydi yeeso jooɗiiɗo
e jooɗorgal oon, cujidana
buurɗo faa abada oon. Iɓe
njoyyina kufuneeje maɓɓe
yeeso jooɗorgal ngaal, iɓe
mbi'a:
11 «Joomiraaɗo amin, Laamɗo
amin,
aɗa foti heɓude darja e
teddeengal e baawɗe,
sabo aan tagi huunde fuu.
Wo saabe muuyɗe maa
ɗum laatorii,
wo saabe muuyɗe maa
tagirɗaa ɗum.»

5

Haala dewtere Laamɗo e kaanɗo omtude nde

1 Caggal ɗuum, nji'umi e
junngo nyaamo jooɗiiɗo dow
jooɗorgal laamu oon dewtere
taggaande. Gereeji mayre
ɗiɗi fuu ina mbinndaa. Inde
ommbiraa takkanɗe maandi-
naaɗe jeɗɗi.
2 Ndeen nji'umi maleyka
jom semmbe ina yeewnoo
daande toownde, ina wi'a:
—Moy foti e takkitinde
takkanɗe takkaaɗe ɗeen, de
omta dewtere taggaande
nde?
3 Ammaa fay gooto walaa
dow kammu, walaa dow
leydi, walaa ley leydi baawɗo
omtude dewtere taggaande
ndeen naa ndaarude ley
mayre.
4 Mboyumi bojji cattuɗi,
sabo heɓaaka potuɗo om-
tude dewtere ndeen naa
ndaarude ko woni e mayre.
5 Ndeen gooto e mawɓe
ɓeen wi'i kam:
—Taa woy! Inan, laddeeru
jeyaandu e lenyol Yahuuda,
yuurndu e Daawda nduun,
jaalake. Kayru waawi
omtude takkanɗe takkaaɗe
jeɗɗi ɗeen, de omta dewtere
ndeen.
6 Ndeen nji'umi Jawgel ina
darii hakkunde jooɗorgal
ngaal. Kulle nay buurɗe ɗeen
e mawɓe ɓeen ina piilii ngel.
Ingel nanndi e kirsanoongel.
Ingel woodi luwe jeɗɗi e gite
jeɗɗi. Ɗeen ngoni ruuhuuji
Laamɗo jeɗɗi nuleteeɗi e
adunaaru ndu fuu.
7 Jawgel ngeel yehi, jaɓowi
dewtere taggaande ndeen e
junngo nyaamo jooɗiiɗo dow
jooɗorgal oon.
8 Ko ngel jaɓi dewtere
ndeen ɗuum, kulle nay
buurɗe ɗeen e mawɓe
noogayo e nayo ɓeen kippii
e leydi yeeso maggel. Mono
fuu ina woodi hoddu e
urdude kaŋŋeere heewnde
uurdi, ɗum woni du'aawuuji
seniiɓe ɓeen.
9 Heddii iɓe njima jimol
kesol, iɓe mbi'a:
«Aɗa foti e jaɓude dewtere
ndeen
de takkitaa takkanɗe ud-
diraaɗe nde,
sabo a hirsanooma.
E yiiyam maa coottirɗaa
yuuruɓe
e lenyi fuu e ɗemle fuu
e siyiiji yimɓe fuu e
laamorɗe fuu
faa ɓe njeydaa e Laamɗo.

10 A waɗii ɓe jeyaaɓe e laamu e almaami'en gollanooɓe Laamɗo meeɗen.
Ɓe laamoto adunaaru.»
11 Caggal ɗuum nji'umi ley holleede, de nanumi daaɗe maleyka'en heewɓe. Iɓe ngaɗa ujunaaje ujunaaje ɗuuɗɗe. Iɓe piilii jooɗorgal ngaal e kulle buurɗe ɗeen e mawɓe ɓeen,
12 iɓe njimira daaɗe toowɗe, iɓe mbi'a:
«Jawgel kirsanoongel ngel
ina foti e heɓude baawɗe e jawdi
e hakkilantaaku e semmbe
e teddeengal e darja e manoore!»
13 Ndeen nanumi tageefo wonngo dow kammu fuu e ko woni dow leydi e ko woni ley leydi e ko woni dow maayo e ko woni e muɓɓen fuu, ina mbi'a:
«Manoore e teddeengal e darja e baawɗe
ngoodanii jooɗiiɗo dow jooɗorgal ngaal oon
e Jawgel ngeel faa abada!»
14 Kulle nay buurɗe ɗeen njaabii:
—Aamiina.
Mawɓe ɓeen du, kippii e leydi, cujidi.

6

Takkanɗe takkaaɗe jeɗɗi

Haala takkitingol takkande arandeere: jaalagol

1 Ndeen nji'umi Jawgel ngeel takkitii wootere e takkanɗe takkaaɗe jeɗɗi ɗeen. Nanumi wootere e kulle nay buurɗe ɗeen ina iidina daande muuɗum hono riggaango, ina wi'a:
—War!
2 Yeewumi, nji'umi puccu ndaneewu. Baɗɗiiɗo ngu oon ina tiigii kalawal laanyal. O hokkaa kufune laamu. Wo o jaaliiɗo, de o wurtii faa o ɓeyda jaalorgal.

Haala takkitingol takkande ɗiɗaɓerde: barundural

3 Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande ɗiɗaɓerde ndeen, nanumi huunde wuurnde ɗiɗaɓerde ndeen ina wi'a:
—War!
4 Ndeen puccu gonngu, mboɗeewu yalti. Baɗɗiiɗo ngu oon hokkaa laawol faa itta jam e adunaaru, faa yimɓe mbarundura. O hokkaa kaafaahi mawki.

Haala takkitingol takkande tataɓerde: tiiɗalla

5 Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande tataɓerde ndeen, nanumi huunde wuurnde tataɓerde ndeen ina wi'a:
—War!
Nji'umi puccu ɓaleewu. Baɗɗiiɗo ngu oon ina tiigii etirgal e junngo muuɗum.
6 Nanumi ko nanndi e daande neɗɗo ɓuurii hakkunde kulle nay buurɗe ɗeen, ina wi'a:
—Kiloo alkama wo ceede golle nyalooma soodete. Kilooji tati gawri du wo ceede golle nyalooma coodete. De taa bonnu nebbam e cabijam.

Haala takkitingol takkande nayaɓerde: maayde

7 Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande nayaɓerde

ndeen, nanumi daande
huunde wuurnde nayaɓerde
ndeen, ina wi'a:
—War!
8 Yeewumi, nji'umi puccu
oolu. Baɗɗiiɗo ngu oon ina
wi'ee Maayde, laakara ina
jokki mo. Ɓe kokkaa baawɗe
dow nayaɓerde adunaaru faa
ɓe mbarda yimɓe kaafaahi e
rafo e baasiiji e kulle ladde.

Haala takkitingol takkande joyaɓerde: wardaaɓe saabe seedaaku muɓɓen

9 Nde Jawgel ngeel takkitin-
noo takkande joyaɓerde
ndeen, nji'umi to ley hir-
sirde rewreteende Laamɗo
toon yonkiiji wardanooɓe
saabe ɗowtanaade konngol
Laamɗo e seedaaku ngu ɓe
ceedii nguun.
10 Ɓe yeewnii faa toowi, ɓe
mbi'i:
—Joomiraaɗo ceniiɗo goon-
gante, faa ndey ndoomuɗaa
faa caroɗaa yimɓe wonɓe e
adunaaru ndu ɓeen? Nd-
eye njomnitotoɗaa ɓe rufugol
yiiyam amin?
11 Mono e maɓɓe fuu
hokkaa saaya ndaneeha. Ɓe
mbi'aa ɓe powta seeɗa tafon,
faa limgal gollidiiɓe maɓɓe,
sakiraaɓe maɓɓe fodanaaɓe
wareede hono maɓɓe ɓeen,
kiɓɓa.

Haala takkitingol takkande jeegaɓerde: nyalooma mawɗo

12 Ndeen nji'umi Jawgel
ngeel takkitii takkande
jeegaɓerde ndeen. Wakkati
oon leydi dimmbi dimm-
bagol manngol. Naange
ɓawliri faa nanndi hono
kaasa ɓaleewa, lewru du fuu
wojjiri hono yiiyam.
13 Koode kammu ɗeen
caami e leydi hono no ɓiɓɓe
yibbi kecce caamirta si hen-
ndu mawndu wifii.
14 Kammu oon du dilli, tag-
giraa hono no daago taggir-
tee ni. Baamle e duuɗe fuu
ɗoofaa e nokkuuje muɓɓen.
15 Ndeen kaanankooɓe
adunaaru e yimɓe tedduɓe
e hooreeɓe sordaasiiɓe e
joomiraaɓe jawdi e jom'en
semmbe e rimɓe e riimayɓe
fuu cuuɗii ley lohi baamle e
hakkunde tefaaje baamle.
16 Heddii iɓe mbi'a baamle
e tefaaje ɗeen:
—Caamee dow amin!
Cuuɗon min e yeeso jooɗiiɗo
dow jooɗorgal laamu oon!
Cuuɗon min e tikkere Jawgel
ngeel!
17 Sabo nyannde tikkere
maɓɓe mawnde ndeen yot-
take. Moy waawi daɗude?

7

Haala yimɓe 144 000 waɗaaɓe maande

1 Caggal ɗuum, mi yi'ii
maleyka'en nayo ina ndarii
e jihaaji adunaaru nay. Iɓe
paddii keni adunaaru nay
ɗiin, taa ɗi mbifa, wanaa dow
leydi, wanaa dow maayo,
wanaa dow lekki.
2 Nji'umi katin maleyka
goɗɗo yuuruɗo funnaange
ina tiigii gaɗirgal maande
Laamɗo buurɗo. O yeewnii
daande toownde to ma-
leyka'en nayo hokkaaɓe
baawɗe torrude leydi e
maayo ɓeen.
3 O wi'i ɓe:
—Taa mbonnee leydi naa
maayo naa leɗɗe ɗe tafon, faa

min ngaɗa maande e tiiɗe
maccuɓe Laamɗo meeɗen
ɓeen.
4 Ndeen nanumi limgal
waɗaaɓe maande e tiiɗe
muɓɓen ɓeen: iɓe ngaɗa
ujunaaje hemre e capanɗe
nayo e nayo (144 000). Wo ɓe
maandinaaɓe yuuruɓe e lenyi
Israa'iilankooɓe ɗiin fuu:
5 yuuruɓe e Yahuuda uju-
naaje sappo e ɗiɗo (12
000),
yuuruɓe e Ruuben, uju-
naaje sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Gada, ujunaaje
sappo e ɗiɗo,
6 yuuruɓe e Aser, ujunaaje
sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Naftali, ujunaaje
sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Manasa, uju-
naaje sappo e ɗiɗo,
7 yuuruɓe e Simeyon, uju-
naaje sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Lewi, ujunaaje
sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Isakar, ujunaaje
sappo e ɗiɗo,
8 yuuruɓe e Jabulon, uju-
naaje sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Yuusufi, uju-
naaje sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Benyamin, uju-
naaje sappo e ɗiɗo.
Lenyi ɗiin fuu ngaɗanaama
maande.

No yimɓe lenyi fuu njettirta Laamɗo

9 Caggal ɗuum, yeewumi,
nji'umi jamaa keewɗo mo li-
mataako yuuruɗo e laamorɗe
fuu e lenyi fuu e siyiiji
yimɓe fuu e ɗemle fuu. Iɓe
ndarii yeeso jooɗorgal laamu
ngaal e Jawgel ngeel. Iɓe
ɓornii saayaaji daneeji, licce
tamarooje ina ngoni e juuɗe
maɓɓe.
10 Iɓe ilina, iɓe mbi'a:
—Kisindam to Laamɗo
meeɗen jooɗiiɗo dow
jooɗorgal laamu ngaal
yuurata, kam e Jawgel ngeel.
11 Maleyka'en ɓeen fuu ina
ndarii, ina piilii jooɗorgal
ngaal e mawɓe ɓeen e kulle
nay buurɗe ɗeen. Ɓe fuu ɓe
kippi geese maɓɓe e leydi, iɓe
cujidana Laamɗo.
12 Iɓe mbi'a:
«Aamiina.
Manoore e darja e hakkilan-
taaku e yettoore
e teddeengal e baawɗe e
semmbe,
fuu ngoodanii Laamɗo
meeɗen faa abada!
Aamiina.»
13 Ndeen gooto e mawɓe
ɓeen yami kam:
—Ɓeye ngoni yimɓe
ɓorniiɓe saayaaji daneeji ɓe?
Faa toy ɓe yuuri?
14 Mbi'umi mo:
—Joomam, aan woni an-
nduɗo.
O jaabii kam, o wi'i:
—Kamɓe ngoni yuuruɓe
e torra mawɗo. Ɓe lon-
nii saayaaji maɓɓe, ɓe
ndawninirii ɗi yiiyam Jawgel
ngeel.*
15 Ɗum saabii de ɓe ked-
doto yeeso jooɗorgal laamu
Laamɗo ngaal, ɓe ndewa mo
jemma e nyalooma ley suudu
makko seniindu nduun.
Jooɗiiɗo dow jooɗorgal

* **7:14** Maanaa ***ɓe ndawninirii saayaaji maɓɓe yiiyam,*** woni hakkeeji maɓɓe fuu njaafaama.

laamu oon huuran ɓe hukum muuɗum.
16 Ɓe njolbataa katin, ɓe ɗomɗataa katin. Ɓe naangataake, nguleefi fuu tappataa ɓe katin.
17 Sabo Jawgel gonngel hakkunde jooɗorgal laamu ngeel duran ɓe, yaara ɓe to ilduɗe ndiyam kokkoojam nguurndam. Laamɗo mooytan gondi gite maɓɓe fuu.

8

Haala takkitingol takkande jeɗɗaɓerde: deyyere mawnde

1 Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande jeɗɗaɓerde ndeen, kammu oon deyyinii siw faa waɗi hono feccere yamnde wootere.
2 Ndeen nji'umi maleyka'en njeɗɗo dariiɓe yeeso Laamɗo. Ɓe kokkaa buutute jeɗɗi.
3 Maleyka goɗɗo jogiiɗo urdude kaŋŋeere darowii ɗakkol hirsirde rewreteende Laamɗo. O hokkaa uurdi keewndi faa o sakkida ɗum e du'aawuuji seniiɓe, o yottina ɗi dow hirsirde kaŋŋeere wonnde yeeso jooɗorgal laamu ndeen.
4 Cuurki uurdi ndiin e du'aawuuji seniiɓe ɗiin yuuri e junngo maleyka oon de yeenti to Laamɗo.
5 Maleyka oon hooyi urdude ndeen, hebbini nde yiite e ley hirsirde ndeen, de faɗɗi nde e leydi. Ndeen diggaali e dukooji ngaɗi, mayye mayyi, leydi du dimmbii.

Luwe jeɗɗi

6 Caggal ɗuum, maleyka'en njeɗɗo jogiiɓe buutute jeɗɗi ɓeen cegilanii fuufude ɗe.

Haala buututal arandeewal

7 Maleyka arandeejo oon fuufi buututal muuɗum, de marmalluuje e yiite jillunduraange e yiiyam paɗɗaa dow leydi. Feccereataɓerde leydi ndiin wulaama, feccereataɓerde leɗɗe ɗeen wulaama, huɗo hecco koon du fuu wulaama.

Haala buututal ɗiɗaɓal

8 Maleyka ɗiɗaɓo oon fuufi buututal muuɗum, de ko wa'i hono waamnde mawnde huɓɓoore faɗɗaa e ley maayo. Tataɓerde maayo ngoon laatii yiiyam,
9 tataɓerde kulle buurɗe gonɗe e maayo ngoon mbaati, tataɓerde laanaaji ndiyam du kalkii.

Haala buututal tataɓal

10 Maleyka tataɓo oon fuufi buututal muuɗum, de hoodere mawnde huɓɓiroore hono no doccal ni yuuri dow kammu, saami e tataɓerde gooruuji e ilduɗe ndiyam.
11 Hoodere ndeen «Ƙaaɗeefi» wi'etee. Nde haaɗinii feccere tataɓerde diyeele ɗeen. Yimɓe heewɓe maayi saabe ndiyam ɗaam haaɗinaama rok.

Haala buututal nayaɓal

12 Maleyka nayaɓo oon fuufi buututal muuɗum. Ndeen feccere tataɓerde naange e feccere tataɓerde lewru e feccere tataɓerde koode piyaa, faa gootel fuu tataɓerde muuɗum niɓɓi. Jemma e nyalooma fuu

mbaasa tataɓerde annoora muɓɓen.
13 Caggal ɗuum, nji'umi ciilal ina fiira dow, nanumi inde yeewnoo e daande toownde, inde wi'a:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Bone woodanii yimɓe adunaaru nde maleyka'en tato heddiiɓe ɓeen puufii buutute muɓɓen!

9

Haala buututal joyaɓal

1 Maleyka njoyaɓo oon fuufi buututal muuɗum. Nji'umi hoodere yuuri dow kammu, saami e leydi. Nde hokkaa cokitirgal ɓunndu ndu luggeefi mum walaa ɗo haaɗi.
2 Nde sokiti ɓunndu nduun, de cuurki yalti e mayru hono no duppirde mawnde ni. Cuurki kiin niɓɓini naange e mbeeyu* fuu.
3 Baɓɓatti njalti e cuurki kiin, cankitii e leydi. Ɗi kokkaama baawɗe torrude hono jahe ni.
4 Ɗi njamiraa taa ɗi mbonna huɗo naa leɗɗe naa huunde fuu ko fuɗata e leydi, ammaa ɗi torra yimɓe ɓe maande Laamɗo walaa e tiiɗe muɓɓen ɓeen tan.
5 Ɗi kokkaa torrude yimɓe ɓeen faa naawa haddi lebbi joy, ammaa ɗi kokkaaka warude ɓe. Torra majji ina nanndi e torra mo yaare fiɗi.
6 Ley lebbi ɗiin, yimɓe piloto maayde de keɓataa. Ɓe muuyan maayde, ammaa maayde doggan ɓe.
7 Baɓɓatti ɗiin ina nanndi e pucci cegilaniiɗi wolde. Dow ko'e majji ina ngoodi ko nanndi e kufuneeje gaɗiraaɗe kaŋŋe. Geese majji ina nga'i hono geese yimɓe.
8 Iɗi njogii cukuli hono cukuli rewɓe. Nyiiye majji ina nga'i hono nyiiye dawaaɗi ladde.
9 Ko wa'i hono jamɗe ina ngoni e becce majji. Sawtu bippeele majji ina wa'i hono torkooji ɗi pucci keewɗi ndaasata ina ndoggana wolde.
10 Iɗi ngoodi lacce jogiiɗe kure hono jahe. Ley lacce ɗeen ina ngoodi baawɗe torrude yimɓe haddi lebbi joy.
11 Kaananke majji woni maleyka kawjotooɗo ɓunndu ndu luggeefi muuɗum walaa ɗo haaɗi oon. Innde makko e ibraninkoore wo Abadon, e ley geresankoore wo Apoliyon (ɗum na fiirta «Kalkoowo»).
12 Bone arandeejo oon faltake. Ndaar, bonandaaji ɗiɗi ina ngara caggal majjum.

Haala buututal jeegaɓal

13 Maleyka njeegaɓo oon fuufi buututal muuɗum, de nanumi daande yuurunde to luwe nay gonɗe e coɓɓuli hirsirde kaŋŋeere wonnde yeeso Laamɗo ndeen.
14 Daande ndeen ina wi'a maleyka njeegaɓo jogiiɗo buututal oon:
—Haɓɓitin maleyka'en nayo haɓɓaaɓe to maayo manngo wi'eteengo Efarata.
15 Ndeen maleyka'en nayo ɓeen kaɓɓiṭaa faa mbara tataɓerde yimɓe adunaaru.

* **9:2** ***Mbeeyu*** wo ɓolum hakkunde kammu e leydi.

Laamɗo na segilaninoo ɓe saabe wakkati o, saabe hitaande nde e lewru ndu e nyalooma o e yamnde nde.

16 Mi nanii limgal konunkooɓe waɗɗiiɓe pucci: wo ɓe ujunaaje noogay kile ujunaaje sappo.

17 Inan no njiirumi pucci ɗiin e waɗɗiiɓe ɓeen e ley holleede am: iɓe ɓornii kaddule jamɗe boɗeeje coy hono yiite, kam e bulabulaaje hono kammu e oole hono sitti. Ko'e pucci ɗiin ina nga'i hono ko'e dawaaɗi ladde. Yiite e cuurki e sitti ina mburtoo e kunnduɗe majji.†

18 Masiibaaji tati ɗiin, ɗum woni yiite ngeen e cuurki kiin e sitti oon, njalti e kunnduɗe pucci ɗiin de mbari tataɓerde yimɓe adunaaru.

19 Baawɗe pucci ɗiin ina ngoni e kunnduɗe majji, fay e lacce majji du. Lacce majji ɗeen ina nanndi e bolle. Iɗe ngoodi ko'e, e ko'e ɗeen ɗi mbarminirta yimɓe.

20 Yimɓe heddiiɓe ɓe masiibaaji ɗiin mbaraay ɓeen tuubaay e golle juuɗe muɓɓen. Ɓe njoppaay sujidande ginnaaji, kam e tooruuji gaɗiraaɗi kaŋŋe e cardi e njamndi mboɗeeri e kaaye e leɗɗe. Iɓe cujidana tooruuji ɗi nji'ataa, ɗi nanataa, ɗi njahataa.

21 Ɓe tuubaay e waɗude bar-ko'e, ɓe tuubaay e ndaggadaaku maɓɓe e fijirde maɓɓe e nguyka maɓɓe.

10

Haala maleyka jogiiɗo dewtel taggitaangel

1 Caggal ɗuum, nji'umi maleyka goɗɗo jom semmbe ina yuura dow kammu ina jippoo. Ruulde ina fiili ɗum, ciiɓociiɓongal ina tiimti hoore muuɗum. Yeeso muuɗum ina ɗelka hono naange, koyɗe mum du ina nga'i hono bimmbeeje yiite.

2 Imo tiigii dewtel taggitiingel e junngo makko. O darni koyngal makko nyaamal dow maayo, o darni nanal dow leydi.

3 O yeewnii daande toownde hono no laddeeru ubbirta ni. Nde o yeewninoo ndeen, diggaali jeɗɗi njaaborii mo e hoolo muɓɓen, kam'en du.

4 Nde diggaali jeɗɗi ɗiin tilinoo haalude ndeen, nesumi winndude, ammaa nanumi daande yuuri dow kammu, ina wi'a kam:

—Taa winndu ko diggaali jeɗɗi ɗiin mbi'i ɗuum, accu ɗum laatoo kumpa!

5 Ndeen maleyka mo nji'umi ina darii dow maayo e dow leydi oon hunci junngo muuɗum nyaamo faa dow,

6 hunorii Buurɗo duumiiɗo faa abada, taguɗo kammu e ko woni e muuɗum, e leydi e ko woni e muuɗum, e maayo e ko woni e muuɗum. Maleyka oon wi'i:

—Wakkati heddaaki katin!

7 Ammaa e ley balɗe ɗe buututal maleyka njeɗɗaɓo ngal fuufata ɗeen, Laamɗo tabintinan anniya muuɗum

† **9:17** ***Sitti***wo huunde oolde wuleteende ina luuɓa.

cuuɗinooɗo. Ɓum laatorto hono no o wiirunoo annabaaɓe maccuɓe makko ɓeen ni.
8 Ndeen daande yuurannoonde kam dow kammu ndeen haaldi e am katin, wi'i:
—Yahu jaɓoy dewtel taggitiingel, gonngel e junngo maleyka dariiɗo dow maayo e leydi ngeel.
9 Njahumi to maleyka oon, mbiimi ɗum hokka kam dewtel ngeel. O wi'i kam:
—Jaɓu ngel, moɗaa! Ngel haaɗan ley reedu maa rok, ammaa ngel welan e hunnduko maa hono no njuumndi ni.
10 Njaɓumi dewtel ngeel e junngo maleyka oon, moɗumi ngel. Ngel weli e hunnduko am hono njuumndi, ammaa nde moɗunoomi ngel fu, ingel haaɗi e ley reedu am rok!
11 Caggal ɗuum, mbi'aami:
—Ina tilsi mbaajoɗaa annabaaku katin e dow siyiiji yimɓe heewɓe e laamorɗe e ɗemle keewɗe e kaanankooɓe heewɓe.

11

Haala seedaaku annabaaɓe ɗiɗo

1 Ndeen kokkaami sawru fonndirdu, mbi'aami:
—Umma, fonndoy suudu Laamɗo seniindu e hirsirde ndeen, kiisoɗaa rewooɓe wonɓe ɗoon ɓeen.
2 Ammaa taa fonndu taliyaare mayru. Accu nde, sabo nde hokkaama laamorɗe adunaaru. Ɗe njaaɓan ngalluure seniinde ndeen faa waɗa lebbi capanɗe nay e ɗiɗi.
3 Mi hokkan seedeeɓe am ɗiɗo mbaajoo annabaaku haddi balɗe ujunere e keme ɗiɗi e capanɗe jeegom, iɓe ɓornii tekke bootooji.*
4 Seedeeɓe ɗiɗo ɓeen ngoni leɗɗe jaytun ɗiɗi e fitillaaji ɗiɗi dariiɗi yeeso Joomiraaɗo jom adunaaru ndu.
5 Neɗɗo fuu jiɗuɗo torrude ɓe, yiite yaltan e kunnduɗe maɓɓe, halka ɗum. Jiɗuɗo torrude ɓe fuu, tilay halkiree noon.
6 Iɓe njogii baawɗe haɗude kammu toɓude haddi balɗe annabaaku maɓɓe ɗeen. Iɓe njogii baawɗe waylitinde diyeele laatoo yiiyam. Nde ɓe muuyi fuu, iɓe mbaawi jippinde e adunaaru sii masiiba fuu.
7 Nde ɗiɗo ɓeen tilinoo e seedaaku muɓɓen nguun fuu, ndaabaawa mbonnga njeyaanga e ɓunndu ndu luggeefi muuɗum walaa ɗo haaɗi ngaan yaltan de yana e maɓɓe, jaaloo ɓe, wara ɓe.
8 Ɓalli maɓɓe mbaaloto e dow laawol ngalluure mawnde, ɗo Joomiraaɗo maɓɓe tontanoo e leggal palaangal ɗoon. Ngalluure ndeen ina nanndi e Sodoma† naa Misira.
9 Siyiiji yimɓe fuu e lenyi fuu e ɗemle fuu e laamorɗe fuu nji'an ɓalli maɓɓe ko fotata e nyaloomaaji tati e feccere nyalooma. Ɓe caloto ɗi

* **11:3** Maanaa ***be ɓornoo tekke bootooji*** woni hollude cunu, hono no rewɓe maayraaɓe cuddortoo ni. † **11:8** ***Sodoma*** wo wootere e galluuje ɗiɗi ɗe Laamɗo halki saabe heewgol majje hakkeeji. Ndaaree Fuɗɗoode 19.1-29.

ngattee ley saabeere.
10 Yimɓe adunaaru ceyorto
saabe maayde maɓɓe ndeen.
Ɓe mbeltoto, ɓe kokkundura
dokke dow weltaare, sabo
annabaaɓe ɗiɗo ɓeen torriino
ɓe sanne.
11 Ammaa caggal nyaloomaaji
tati e feccere ɗiin, foofaango
nguurndam yuuri to Laamɗo
naati annabaaɓe ɗiɗo ɓeen,
de ummitii, ndarii. Kulol
manngol nanngi ndaaran-
nooɓe ɗum'en ɓeen fuu.
12 Daande toownde yuuri
dow kammu, ina wi'a ɓe:
—Yeeŋee ga!
Ɓe yeeŋi dow kammu e ley
ruulde. Wayɓe ɓe fuu keddii
ina ndaara ɓe.
13 Wakkati oon, leydi
dimmbii semmbe, de feccere
sappoɓerde ngalluure ndeen
saami. Yimɓe ujunaaje
njeɗɗo kalkii. Heddiiɓe ɓeen
kuli, mawnini Laamɗo jom
kammu oon.
14 Bone ɗiɗaɓo oon faltake.
Ndaar, bone tataɓo oon ina
wara law.

Haala buututal jeɗɗaɓal

15 Maleyka njeɗɗaɓo oon
fuufi buututal muuɗum.
Ndeen daaɗe toowɗe nanaa
dow kammu, ina mbi'a:
—Laamu adunaaru ndu
fuu laatake laamu Joomi-
raaɗo meeɗen e Almasiihu
muuɗum. O laamoto faa
abada abadin!
16 Mawɓe noogayo e nayo
jooɗiiɓe dow jooɗorɗe yeeso
Laamɗo ɓeen kippi geese
muɓɓen e leydi, cujidani
Laamɗo.
17 Iɓe mbi'a:
«Miɗen njette, Laamɗo Joomi-
raaɗo jom baawɗe fuu,
gonɗo, gonnooɗo oon
miɗen njette,
sabo a gollirii baawɗe maa
mawɗe ɗeen,
a tabintinii laamu maa.
18 Laamorɗe adunaaru ɗeen
wo tikkuɗe,
ammaa tikkere maa
warii.
Wakkati warii faa
caroɗaa maayɓe.
Wakkati warii faa mbarjoɗaa
annabaaɓe maccuɓe
maa,
seniiɓe hulɓe innde maa
ɓeen,
tedduɓe e lo'uɓe fuu.
Wakkati warii faa kalkaa
halkooɓe adunaaru
ɓeen du.»
19 Ndeen suudu Laamɗo
seniindu wonndu dow
kammu nduun omtaa,
keesuwal amaana ngaal
ɓangi e ley mayru. Mayye
mayyi, dukooji e diggaali
ngaɗi, leydi dimmbii, mar-
malluuje ɓutte caami.

12

No kuungal waddi e debbo jom ŋatawere

1 Maande haayniinde ɓangi
dow kammu. Debbo ina
ɓornii naange. Lewru ina
woni ley njaaɓirdi muuɗum.
Hoore muuɗum na fiila
taarde koode sappo e ɗiɗi.
2 Wo o debereedu, imo
wulla saabe naawalla
ŋatawere. Ndimu nguun ina
tiiɗi mo.
3 Ndeen maande wonnde
ɓangi dow kammu. Ina
woodi kuungal boɗewal
manngal nanndungal e
mboddi. Ingal woodi ko'e
jeɗɗi e luwe sappo, hoore fuu
ina woodi kufune laamu.

4 Laasi maggal wuuwi
feccere tataɓerde koode
kammu, faɗɗi ɗe e leydi.
Ngal darii yeeso debbo jom
ŋatawere oon faa si rimii fu,
ngal moɗa ɓiyum oon.

5 Ndeen o rimi ɓiɗɗo
gorko, durdoowo laamorɗe
adunaaru fuu e sawru njam-
ndi. Ɓiɗɗo oon dippitaa,
yaaraa to Laamɗo e jooɗorgal
muuɗum laamu.

6 Debbo oon doggiri ley
ladde, yehi nokku ɗo Laamɗo
segilaninoo ɗum. O hay-
bowaa toon balɗe ujunere e
keme ɗiɗi e capanɗe jeegom
(1 260).

7 Wolde waɗi dow kammu
toon. Maleyka bi'eteeɗo
Miikaa'iilu e maleyka'en
muuɗum kawriti, kaɓi e
kuungal ngaal. Kuungal
ngaal e maleyka'en muuɗum
du kaɓi e maɓɓe.

8 Ammaa Miikaa'iilu'en
njaalake ngal, kangal e
maleyka'en maggal, de ɓe
mursi nokku maɓɓe gonɗo
dow kammu oon.

9 Kuungal manngal
ngaal riiwaama. Kangal
woni mboddi arandeeri
mbi'eteendi Ibiliisa naa
Seyɗaani, njarribotoondi
adunaaru ndu fuu. Ndi
faɗɗaama e leydi, kayri e
maleyka'en mayri fuu.

10 Ndeen nanumi daande
toownde yuurunde dow
kammu, ina wi'a:

«Joonin kisindam Laamɗo
meeɗen yottake!
Semmbe e laamu muuɗum
njottake!
Laamu ina woni e hawju
Almasiihu!
Sabo peloowo sakiraaɓe
meeɗen,
peloowo ɓe to Laamɗo
jemma e nyalooma
oon,
riiwaama dow kammu.

11 Sakiraaɓe meeɗen ɓeen
njaalorake mo yiiyam
Jawgel ngeel,
e seedaaku ngu ɓe ngaɗi
dow maggel.
Ɓe pilaaki reenude yonkiiji
maɓɓe e maayde.

12 Ndelle, kammu e wonɓe
dow muuɗum fuu
mbeltee!
Ammaa bone woodanii leydi
e maayo!
Sabo Ibiliisa jippake to
mooɗon.
Ina tikki tikkere
mawnde,
sabo ina anndi wakkati
seeɗa tan heddanii
ɗum.»

13 Nde kuungal nanndun-
gal e mboddi ngaal faa-
munoo faɗɗaama e leydi
ndeen, ngal tewni debbo
dimɗo ɓiɗɗo gorko oon.

14 Debbo oon hokkaa
bippeele ciilal manngal, faa
fiirda yaha nokkuure nde
segilanaa ley ladde ndeen.
Toon o haybetee haddi
wakkati e wakkatiiji ɗiɗi e
feccere wakkati, faa o reenoo
e mboddi ndiin.

15 Ndeen mboddi ndiin
tuuti ndiyam, ɗam ili caggal
debbo oon hono maayo faa
ɗam hooya mo.

16 Ammaa, leydi ndiin
wallii debbo oon, ndi aari
hunnduko mayri, ndi moɗi
ndiyam ɗam kuungal ngaal
tuuti ɗaam.

17 Kuungal manngal ngaal
tikkani debbo oon sanne,
yehi haɓoyde e heddiiɓe
e yuwdi debbo oon. Ɓeen
ngoni ɗowtaniiɓe jamirooje
Laamɗo de tiigii seedaaku
ngu Iisaa waddi nguun.
18 Kuungal ngaal ina darii
dow njaareendi daande
maayo.

13

Haala ndaabaawa yuurnga ley maayo

1 Caggal ɗuum, nji'umi
ndaabaawa njogiinga luwe
sappo e ko'e jeɗɗi ina wurtoo
e maayo ngoon. Luwal fuu
ina woodi kufune laamu.
Inɗe mbonkorɗe Laamɗo ina
mbinndaa e dow ko'e ɗeen
fuu.
2 Ndaabaawa nga nji'umi
ngaan ina nanndi e cirgu.
Koyɗe magga ina nga'i hono
koyɗe huunde wi'eteende
ursu*. Hunnduko magga
ina wa'i hono no hunnduko
laddeeru ni. Kuungal nan-
ndungal e mboddi ngaal
hokki nga semmbe muuɗum,
e jooɗorgal muuɗum laamu
ngaal, e baawɗe mawɗe.
3 Hoore wootere e ko'e
ndaabaawa ngaan ina
wa'i hono ko barminanoo
barmere waawnoonde
warude ɗum, ammaa
barmere ndeen dan-
naama. Ɓum haaynii
yimɓe adunaaru fuu, njokki
ndaabaawa ngaan.
4 Ɓe cujidani kuungal nan-
ndunngal e mboddi ngaal
sabo ngal hokkii ndaabaawa
nanndunga e cirgu ngaan
baawɗe laamu maggal. Katin
du, ɓe cujidani ndaabaawa
nanndunga e cirgu ngaan, iɓe
mbi'a:
—Moy nanndi e ndaabaawa
nga? Moy waawi haɓude e
magga?
5 Ndaabaawa nanndunga e
cirgu ngaan hokkaa haalude
haalaaji mantorɗi mbonko-
toodi Laamɗo. Nga hokkaa
baawɗe gollude lebbi ca-
panɗe nay e ɗiɗi.
6 Ndaabaawa ngaan fuɗɗi
mbonkaade Laamɗo, ina
mbonkoo innde muuɗum
e suudu muuɗum. Nduun
woni jooɗiiɓe dow kammu
toon ɓeen.
7 Nga hokkaama baawɗe
faa nga haɓa e seniiɓe ɓeen,
nga jaaloo ɗum'en. Nga
hokkaa baawɗe laamaade
lenyi fuu e siyiiji yimɓe fuu
e ɗemle fuu e laamorɗe fuu.
8 Yimɓe wonɓe e adunaaru
ndu ɓeen fuu cujidanan
ndaabaawa nanndunga e
cirgu ngaan. Ɓeen ngoni
yimɓe ɓe inɗe muɓɓen
tawaaka ina mbinndii gilla
fuɗɗoode adunaaru ley
dewtere nguurndam ndeen,
dewtere Jawgel kirsanoongel
ngeel.
9 Jom nowru fuu, nana!
10 Neɗɗo fuu podanaaɗo
haɓɓeede yaaree e mac-
cungaaku, haɓɓete yaa-
ree. Neɗɗo fuu podanaaɗo
wardeede kaafaahi, wardete
kaafaahi. Ɓum le, tilay yimɓe
Laamɗo ngonda e munyal e
hoolaare.

* **13:2** ***Ursu*** wo kuungal manngal. Teppeeje maggal ina mawni, ingal jogii leeɓi e peɗeeli juuɗɗi beldi.

Haala ndaabaawa yuurnga e leydi

11 Caggal ɗuum, nji'umi ndaabaawa ngonnga ina wurtoo e ley leydi. Inga woodi luwe ɗiɗi nanndude e luwe ɓii mbaalu, ammaa inga haalda hono no kuungal nanndungal e mboddi ngaal ni.

12 Nga golliri baawɗe ndaabaawa arandeya, nga barmere muuɗum nesunoo warude ɗum de dannaa ngaan. Nga golli ɗum yeeso arandeya ngaan. Nga dooldi yimɓe adunaaru ɓeen cujidana arandeya ngaan.

13 Ndaabaawa ɗiɗaɓa ngaan waɗii kaayeefiiji mawɗi. Nga waɗii faa nga jippini yiite yuurunge e kammu faa yottii leydi yeeso yimɓe fuu.

14 Nga hiiliri yimɓe adunaaru kaayeefiiji ɗi nga hokkaa waɗude ley baawɗe ndaabaawa arandeya ngaan. Inga tindina yimɓe adunaaru moyyina tooru nanndundu e ndaabaawa barminiranoonga kaafaahi faa nesi waatude ammaa ina wuuri ngaan.

15 Nga hokkaa baawɗe faa nga waɗani tooru nduun yonki faa indu haala. Nga waɗi faa neɗɗo fuu mo sujidanaay nga waree.

16 Ndaabaawa ngaan dooldi yimɓe fuu keɓa maande e juuɗe muɓɓen nyaame naa e tiiɗe muɓɓen, tedduɓe e lo'uɓe, joomiraaɓe jawdi e talkaaɓe, rimɓe e riimayɓe fuu.

17 Fay gooto waawaa soodude maa sonnude si tawraaka maande ndeen. Maande ndeen wo innde ndaabaawa ngaan naa limoore innde magga.

18 Ɗo kaa, tilay neɗɗo waɗa hakkillo e kabaaru o: neɗɗo jogiiɗo paamal fuu hiisoo limoore innde ndaabaawa ngaan, sabo limoore ndeen wo innde neɗɗo. Limoore magga wo keme jeegom e capanɗe jeegom e jeegom (666).

14

Haala Jawgel e jimol soottitaaɓe

1 Yeewumi, de nji'umi Jawgel ina darii dow waamnde Siyona, ina wondi e yimɓe ujunaaje hemre e capanɗe nayo e nayo (144 000). Innde muuɗum e innde Baaba muuɗum na mbinndaa e tiiɗe maɓɓe.

2 Nanumi daande yuuri dow kammu wa'unde hono sawtu diyeele keewɗe, hono riggaango manngo ni. Daande nde nanumi ndeen ina wa'i hono sawtu fiyooɓe kolli.

3 Yimɓe ɓeen fuu ina njima jimol kesol yeeso jooɗorgal Laamɗo ngaal e yeeso kulle nay buurɗe ɗeen e yeeso mawɓe ɓeen. Fay gooto waawaano ekitaade jimol ngol si wanaa yimɓe ujunaaje hemre e capanɗe nayo e nayo (144 000) soottitaaɓe e adunaaru ɓeen.

4 Ɓeen ngoni ɓe tuunniraay ko'e muɓɓen rewɓe, sabo ɓe laaɓuɓe. Iɓe njokki Jawgel ngeel ɗo ngel yahata fuu. Wo ɓe soottitaaɓe e ley yimɓe

adunaaru, faa ɓe laatoo artiiɓe fuu sakkeede Laamɗo e Jawgel ngeel.

5 Fewre meeɗaay yaltude e kunnduɗe maɓɓe, ɓe ngalaa feloore.

Haala maleyka'en tato

6 Wakkati oon nji'umi maleyka goɗɗo ina fiira dow, ina jogii Kabaaru Lobbo duumiiɗo oon. Imo waajoo ɗum yimɓe adunaaru, yuuruɓe e laamorɗe fuu e lenyi fuu e ɗemle fuu e siyiiji yimɓe fuu.

7 Imo yeewnoo e daande toownde, imo wi'a:

—Kulee Laamɗo! Mawninon ɗum! Sabo wakkati mo o sarotoo oon warii. Cujidanee taguɗo kammu e leydi e maayo e ilduɗe ndiyam oon!

8 Maleyka goɗɗo ɗiɗaɓo jokki mo, ina wi'a:

—Baabiila halkii! Baabiila ngalluure mawnde ndeen halkii! Nde yarnii leyɗe fuu fijirde mayre nyaaɗunde.

9 Maleyka goɗɗo, tataɓo, jokki ɓe ina yeewnoo daande toownde, ina wi'a:

—Neɗɗo fuu cujidanɗo ndaabaawa arandeya ngaan e tooru nanndundu e magga nduun, de heɓi maande magga e tiinde naa e junngo,

10 tilay joomum yara cabijam tikkere Laamɗo ɗaam, mbaylaaɗam e ley hordeloonde tikkere makko tawi jillaaka fay huunde. Joomum jukkete e ley yiite e sitti yeeso maleyka'en seniiɓe ɓeen e yeeso Jawgel ngeel.

11 Cuurki yuuruki e jukkungo maɓɓe ina yeeŋa faa abada. Jemma e nyalooma fuu fowtere walanaa sujidanooɓe ndaabaawa ngaan e tooru magga e heɓuɓe maande innde magga.

12 Ɗum le, tilay yimɓe Laamɗo ngonda e munyal.

Ɓeen ngoni haybuɓe jamirooje Laamɗo de kaybi goondinal Iisaa ɓeen.

13 Wakkati oon nanumi daande yuurunde dow kammu, ina wi'a:

—Winndu ɗum ɗo: gilla joonin, barke woodanii maayooɓe hawtuɓe e Joomiraaɗo ɓeen.

Ruuhu oon wi'i:

—Goonga! Ɓe powtinoyte e tampiri maɓɓe, sabo barke golle maɓɓe jokkan ɓe.

Haala wakkati tayri adunaaru

14 Yeewumi, de nji'umi ruulde raneere. Dow ruulde ndeen nanndudo e ɓii neɗɗo ina jooɗii. Kufune gaɗiraaɗo kaŋŋe ina woni e dow hoore makko. Imo tiigii wawdu welndu e junngo makko.

15 Maleyka goɗɗo yalti e suudu Laamɗo seniindu, ina yeewnoo daande toownde, ina wi'a jooɗiiɗo dow ruulde oon:

—Jippin wawdu maa nduun de tayaa, sabo wakkati tayri yottake. Adunaaru ɓenndii, yonii tayeede!

16 Ndeen jooɗiiɗo e ruulde oon yiili wawdu muuɗum dow leydi, de adunaaru fuu tayaa.

17 Maleyka goɗɗo yalti e suudu Laamɗo seniindu wonndu dow kammu nduun.

Kam du ina tiigii wawdu welndu.
18 Ndeen maleyka goɗɗo yalti e ley hirsirde rewreteende Laamɗo ndeen. Oon woni kawjotoodo yiite. O yeewnii daande toownde, o wi'i maleyka tiigiiɗo wawdu welndu oon:
—Jippin wawdu maa nduun, kawrunduraa ɓiɓɓe cabiije dow leydi, sabo ɗe ɓenndii.
19 Maleyka oon yiili wawdu muuɗum dow leydi, hawrunduri ɓiɓɓe cabiije ɗeen, de faɗɗi ɗe ley ɓoosirde mawnde. Ɓoosirde ndeen woni tikkere Laamɗo mawnde.
20 Ɓiɓɓe cabiije ɗeen ɓoosaa caggal ngalluure toon. Yiiyam yalti e ɓoosirde ndeen faa hewti labaale pucci, ɗam ili ko fotata e kilooji keme tati njuuteefi.

15

Haala jimol Muusaa e jimol Jawgel

1 Caggal ɗuum, nji'umi dow kammu maande wonnde mawnde haayniinde. Nji'umi maleyka'en njeɗɗo ina njogii masiibaaji jeɗɗi. Wo ɗi masiibaaji cakitotoodi. E majji tikkere Laamɗo timmata.
2 Nji'umi maayo nanndungo e daandorgal ina jillunduri e yiite. Jaalinooɓe ndaabaawa ngaan ɓeen ina keddii ɗakkol maggo. Ɓeen ngoni jaalinooɓe nga, kanga e tooru nanndundu e magga nduun e limoore innde magga ndeen. Iɓe njogii kolli ɗi Laamɗo hokki ɓe ɗiin.
3 Iɓe njima jimol Muusaa maccuɗo Laamɗo oon e jimol Jawgel ngeel, iɓe mbi'a:

«Laamɗo Joomiraaɗo jom baawɗe fuu,
golleeji maa wo mawɗi, wo kaayniiɗi!
Laabi maa wo ponnditiiɗi, goongaaji,
aan laamiiɗo laamorɗe fuu!
4 Moy woni hulataa ma, Joomiraaɗo,
mo mawnintaa innde maa?
Sabo aan tan woni gooto Ceniiɗo.
Leyɗe fuu ngaran cujida yeeso maa,
sabo ɓe nji'ii golleeji maa ponnditiiɗi.»

Haala kaake jeɗɗi keewɗe masiibaaji jeɗɗi

5 Caggal ɗuum, nji'umi suudu Laamɗo seniindu dow kammu ina omti. Ɗum woni hukum seedaaku oon.*
6 Maleyka'en njeɗɗo jogiiɓe masiibaaji jeɗɗi ɓeen njalti e mayru, ina ɓornii kaddule laaɓuɗe tal jalbooje, ina kaɓɓi kaɓɓorɗi kaŋŋe e becce muɓɓen.
7 E kulle nay buurɗe ɗeen, wootere hokki maleyka'en njeɗɗo ɓeen kaake kaŋŋeeje jeɗɗi keewɗe tikkere Laamɗo buurɗo faa abada oon.
8 Suudu nduun heewi cuurki saabe annoora Laamɗo e baawɗe muuɗum. Fay gooto waawaa naatude ley mayru,

* **15:5** Aayaare ndeen ina waawi fiirtireede: *Caggal ɗuum, nji'umi suudu Laamɗo seniindu ina omtii dow kammu. Hukum seedaaku ina woni ley mayru.*

si wanaa nde masiibaaji jeɗɗi ɗi maleyka'en njeɗɗo ngaddi ɗiin timmi.

16

1 Ndeen nanumi daande toownde yuuri to suudu seniindu toon, ina wi'a maleyka'en njeɗɗo ɓeen:

—Njehee, njuppowee dow adunaaru kaake tikkere Laamɗo jeɗɗi ɗeen!

2 Maleyka arandeejo oon yehi, yuppi kaakol muuɗum dow leydi. Ɓuuye bonɗe naawɗe ngaɗi dow yimɓe tawraaɓe maande ndaabaawa ngaan e sujidanooɓe tooru nanndundu e magga ɓeen.

3 Maleyka ɗiɗaɓo oon yuppi kaakol muuɗum e maayo. Maayo ngoon waylitii, laatii hono yiiyam maayɗo. Kulle buurɗe gonɗe ley maggo fuu mbaati.

4 Maleyka tataɓo oon yuppi kaakol muuɗum ley gooruuji e ilduɗe, de diyeele ɗeen fuu mbaylitii yiiyam.

5 Ndeen nanumi maleyka kawjotoodo diyeele oon, ina wi'a:

—Aan Ceniiɗo, gonɗo, gonnoodo, wo a ponnditiiɗo, sabo a sarake goonga.

6 Saabe ko ɓe ndufi yiiyam seniiɓe e yiiyam annabaaɓe ɗuum, aan du, kokkuɗaa ɓe yiiyam ɓe njara! Iɓe kaandi e majjum.

7 Ndeen nanumi daande yuurii to hirsirde rewreteende Laamɗo toon, ina wi'a:

—Goonga! Laamɗo Joomiraaɗo jom baawɗe fuu, sariyaaji maa wo goongaaji, wo ponnditiiɗi!

8 Ndeen maleyka nayaɓo oon yuppi kaakol muuɗum e dow naange, de nge hokkaa sumirde yimɓe nguleefi magge.

9 Yimɓe ɓeen cumiraa nguleefi cattuki. Ndeen ɓe mbonkii innde Laamɗo mo baawɗe ngoodani dow masiibaaji oon. Ɓe tuubaay, ɓe mawninaay ɗum.

10 Maleyka njoyaɓo oon yuppi kaakol muuɗum dow jooɗorgal ndaabaawa ngaan. Ɗo nga laamii ɗoon niɓɓinaa tiki, de yimɓe ina ŋata ɗemle muɓɓen saabe naawalla.

11 Ɓe mbonkii Laamɗo jom kammu oon saabe ɓuuye maɓɓe e naawalla maɓɓe. Ammaa ɗuum fuu, ɓe tuubaay e golleeji maɓɓe bonɗi ɗiin.

12 Maleyka njeegaɓo oon yuppi kaakol muuɗum dow maayo manngo wi'eteengo Efarata. Ndiyam maggo ɓeeɓi faa yoori, faa kaanankooɓe yuurooɓe lettugal ɓeen keɓa laawol ndewa toon.

13 Ndeen nji'umi ginnaaji tati bonɗi nanndudi e paaɓi. Wooturu ina wurtoo e hunnduko kuungal nanndungal e mboddi ngaal, wooturu ina wurtoo e hunnduko ndaabaawa ngaan, wooturu du ina wurtoo e hunnduko annabaajo peneejo oon.

14 Ginnaaji bonɗi ɗiin wo waɗooɓe kaayeefiiji. Iɓe njaha to kaanankooɓe adunaaru fuu faa ɓe kawrundura ɗum'en saabe wolde nyannde darngal, nyalaande Laamɗo jom baawɗe fuu.

15 Joomiraaɗo wi'i:

—Kakkilee! Inani miɗo warda hono no gujjo ni. Barke woodanii doomuɗo kakkilɗo, ina tiigii kaddule muuɗum faa taa yaha ɓanndu ɓoldu de semta yeeso yimɓe.

16 Ginnaaji ɗiin kawrunduri kaanankooɓe ɓeen e nokku bi'eteeɗo e ibraninkoore Harmagedon.

17 Maleyka njeɗɗaɓo oon yuppi kaakol muuɗum e mbeeyu. De daande toownde yalti e suudu seniindu to jooɗorgal laamu toon, ina wi'a:

—Timmii!

18 Mayyɛ mayyi, dukooji e diggaali ngaɗi, dimmbagol leydi manngol waɗi. Dimmbagol leydi hono ngool waɗaay e adunaaru ndu gilla yimɓe tagaa, no ngol sattiri mawnude!

19 Ngalluure mawnde ndeen feccaa pecce tati. Galluuje laamorɗe adunaaru fuu caami. Laamɗo miccitii bonanda ngalluure mawnde wi'eteende Baabiila, de yarni nde horde cabijam heewnde tikkere muuɗum.

20 Duuɗe maayo fuu kalkii. Baamle fuu majji.

21 Marmalluuje ɓutte yuuri kammu, caami dow yimɓe, wootere fuu teddeefi muuɗum ina waɗa kilooji capanɗe nay. Yimɓe ɓeen mbonkii Laamɗo saabe masiiba marmalluuje oon, sabo masiiba oon sattii bonde sanne.

17

Haala jukkungo Baabiila

1 Caggal ɗuum, gooto e maleyka'en njeɗɗo jogiiɓe kaake jeɗɗi ɓeen wari, haaldi e am, wi'i:

—War faa mi holle jukkungo debbo woykuuru* anndaaɗo sanne, jooɗiiɗo dow diyeele keewɗe oon.

2 Kaanankooɓe adunaaru ɓeen pijidii e muuɗum. Yimɓe adunaaru ɓeen du culii e fijirde muuɗum.

3 Ndeen Ruuhu heewi kam, maleyka oon yaari kam faa ley ladde. Nji'umi toon debbo ina waɗɗii ndaabaawa mboɗeewa keewnga inɗe mbonkorɗe Laamɗo. Inga woodi ko'e jeɗɗi e luwe sappo.

4 Debbo oon ina ɓornii kaddule ciiɗe e boɗeeje, ina soɗii kaŋŋe e kaayɛ dime e hayre luulu. Imo jogorii junngo makko horde-loonde kaŋŋe heewnde ko nyiddini sanne, heewnde tuundi fijirde makko.

5 Dow tiinde makko innde ina winndaa nde maanaa muuɗum suuɗii:

«Baabiila ngalluure mawnde,
inna woykuuji,
inna ko nyiddini fuu ley
adunaaru».

6 Nji'umi debbo oon sulake saabe yiiyam seniiɓe e yiiyam seedantooɓe Iisaa ɗam o yari.

Ko nji'umi mo ɗuum, ɗum haaynii kam sanne.

7 Ammaa maleyka oon wi'i kam:

—Ko waɗi de iɗum haaynii ma? Mi fiirtante maanaa

* **17:1** Maanaa ***woykuuru*** wo pijoowo joɓeteeɗo ceede.

cuuɗiiɗo oon, maanaa debbo oon e ndaabaawa nga o waɗɗii njogiinga ko'e jeɗɗi e luwe sappo ngaan.

8 Ndaabaawa nga njiiɗaa ngaan, inga wonnoo, ammaa nga heddaaki joonin. Inga haani yaltude e ɓunndu ndu luggeefi muuɗum walaa ɗo haaɗi nduun, nga halkowaa. Yimɓe adunaaru ɓe inde muɓɓen mbinndaaka e dewtere nguurndam gilla fuɗɗoode adunaaru ɓeen, si nji'ii ndaabaawa ngaan na yalta fu, kaayeefi nanngan ɗum'en. Sabo inga wonnoo, nga heddaaki joonin, de nga ɓangowan katin.

9 Ɗo kaa, tilay neɗɗo tawree hakkilantaaku faa faama kabaaru o: ko'e jeɗɗi ɗeen wo baamle jeɗɗi ɗe debbo oon jooɗii dow muɓɓen ɗeen. Iɗe cappoo katin kaananko oɓe njeɗɗo:

10 njoyo paltake, njeegaɓo oon ina woni joonin, njeɗɗaɓo oon waraay tafon, ammaa si o warii, wakkatiyel seeɗa o laamotoo.

11 Ndaabaawa ngonnoonga de heddaaki joonin ngaan wo gooto e njeɗɗo ɓeen. Nga wartan de nga laatoo kaananke njeetataɓo, ammaa cakitte magga wo halkere.

12 Luwe sappo ɗe njiiɗaa ɗeen wo kaananko oɓe sappo ɓe keɓaay laamu tafon, ammaa ɓe keɓowan baawɗe laamaade no kaananko oɓe ni haddi wakkatiyel gootel, kamɓe e ndaabaawa ngaan.

13 Ɓe fuu ɓe anniya gooto, iɓe kokka ndaabaawa ngaan semmbe maɓɓe e baawɗe maɓɓe.

14 Ɓe kaɓan e Jawgel ngeel, ammaa Jawgel ngeel jaaloto ɓe sabo kangel woni Joomiraaɗo joomiraaɓe e Kaananke kaanankooɓe. Wonduɓe e maggel ɓeen wo noddaaɓe, suɓaaɓe, hoolniiɓe.

15 Maleyka oon wi'i kam katin:

—Diyeele ɗe njiiɗaa debbo woykuuru oon ina jooɗii dow muɓɓen ɗeen, kanje ngoni siyiiji yimɓe e jama'aaje e laamorɗe e ɗemle.

16 Luwe sappo ɗe njiiɗaa ɗeen, kam e ndaabaawa ngaan, mbanyan debbo woykuuru oon, ɓolɗina ɗum faa laaɓa de heddoo ɓanndu ɓoldu, nyaama teewu muuɗum, de nduppa ko heddii ɗuum e yiite.

17 Sabo Laamɗo wattii e ɓerɗe maɓɓe waɗude anniya muuɗum, ɓe laatoo daande wootere, ɓe kokka ndaabaawa ngaan laamu maɓɓe, faa nde haalaaji Laamɗo ɗiin fuu tabiti.

18 Debbo pijoowo mo njiiɗaa oon, kam woni ngalluure mawnde laamiinde kaanankooɓe adunaaru.

18

No Baabiila halkirtee

1 Caggal ɗuum, nji'umi maleyka goɗɗo keewɗo baawɗe ina yuura dow kammu ina jippoo. Darja makko jalbini adunaaru.

2 O yeewnii faa toowi, o wi'i:

«Baabiila halkii!
Baabiila ngalluure mawnde
ndeen halkii!

Nde laatake joonnde ginnaaji,
suuɗorde ruuhuuji tuunuɗi fuu
e foondu tuunundu wanyaandu fuu!
3 Sabo leyɗe ɗeen fuu culirii cabijam, caamii
saabe fijirde mayre nyaaɗunde.
Kaanankooɓe adunaaru ɓeen njeenii e mayre.
Luumotooɓe e adunaaru ɓeen fuu keɓii jawdi
saabe danyal mayre keewngal faa wittii ngaal.»
4 Ndeen nanumi daande wonnde yuuri dow kammu, ina wi'a:
—Onon yimɓe am, njaltee e mayre!
Faa taa on kawtu e mayre hakkeeji,
faa taa masiibaaji mayre kewta on!
5 Sabo hakkeeji mayre ɗuuɗi,
ɗi njowundurii faa ɗi njottake kammu,
Laamɗo du yeggitaay golleeji mayre bonɗi ɗiin.
6 Ngaɗee nde hono no nde waɗiri on ni!
Njoɓtoɗon nde kile ɗiɗi e ko nde waɗi on!
Ko nde siiwani on ley horde mayre ɗuum,
ciiwanee nde kile ɗiɗi!
7 Torron nde, kebbinon mettorgal mayre
faa haddi no nde teddiniri hoore mayre,
faa fota e no nde wuurdi mbelirka.
Sabo inde wi'a e ɓernde mayre:
«Inan miɗo jooɗii, wo mi kaananke debbo,
mi wanaa debbo mo gorum maayi,
abada mettorgal cuddu hewtataa kam.»
8 Saabe no nde worri noon,
masiibaaji mayre caaman dow mayre:
maayde e mettorgal e rafo.
Nde wuldete yiite,
sabo Laamɗo Joomiraaɗo carotooɗo nde wo Jom semmbe.

Haala woyeede Baabiila

9 Kaanankooɓe adunaaru wonduɓe e mayre jeenu de kawti e mayre danyal ɓeen nji'an cuurki ngulu mayre. Wakkati oon, ɓe mboyan, ɓe piiran ɓerɗe maɓɓe mettorgal.
10 Ɓe ndaroto to toowti, sabo iɓe kula jukkungo mayre. Iɓe mbi'a:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Baabiila, ngalluure mawnde nde, ngalluure jogiinde semmbe nde! Nde jukkaama wakkati gooto tan!
11 Luumotooɓe e adunaaru ɓeen mboyan, cunanto nde, sabo fay gooto soodataa gineeji maɓɓe katin.
12 Gineeji maɓɓe wo kaŋŋe e cardi e kaaye dime e kaaye luulu e kaddule ɗaatuɗe e kaddule ciiɗe e kaddule hariiri tiiɗuɗe e kaddule boɗeeje e leɗɗe uurooje goɗɗe e gineeji moyyiniraaɗi nyiiye nyiibi e gineeji moyyiniraaɗi leɗɗe tiiɗuɗe coggu e jamɗe boɗeeje e jamɗe ɓaleeje e hayre wi'eteende marba.

13 Gineeji maɓɓe katin wo
funngooji belnirɗi e uurnirɗi
e gowe e nebbam uurɗam e
uurdi miira e uurdi cuurtin-
teendi e cabijam e nebbam
ɓiɓɓe jaytun e conndi alkama
e aawdi alkama e na'i e baali
e pucci e torkooji e maccuɓe e
yonkiiji yimɓe.
14 Luumotooɓe ɓeen mbi'i
ngalluure ndeen:
—Ko njiɗunoɗaa heɓude
fuu woɗɗake ma: keewal
mbelirka maa e dawla maa
fuu halkii, a hewtataa ɗum
abada katin.
15 Luumotooɓe heɓuɓe
jawdi e mayre ɓeen ndaroto
to toowti, sabo ina kula
jukkungo mayre. Ɓe
mboyan, ɓe cunoto,
16 ɓe mbi'an:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngal-
luure mawnde nyaayiroore
kaddule ɗaatuɗe e kaddule
ciiɗe e kaddule boɗeeje,
soɗortoonde kaŋŋe e kaaye
dime e kaaye luulu!
17 E ley wakkati gooto tan,
jawdi ndiin fuu halkaa!
Dawranooɓe laanaaji
ndiyam e yahooɓe ley majji
e dogginooɓe ɓeen, kam e
heɓooɓe neema muɓɓen e
luumagol dow maayo ɓeen,
ɓe fuu ɓe toowtan ɓe ndaroo.
18 Wakkati mo ɓe nji'ata cu-
urki ngulu mayre, ɓe mbul-
lan, ɓe mbi'a:
—Ngalluure ndeye nan-
ndunoo e ngalluure mawnde
nde?
19 Ɓe ndufan leydi dow ko'e
maɓɓe no ɓe poti metteede.
Ɓe mboyan, ɓe cunoo, ɓe
mbulla, ɓe mbi'a:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngallu-
ure mawnde ndeen, nde kee-
wal danyal muuɗum hokki
jogiiɓe laanaaji e ley maayo
fuu jawdi, e ley wakkati
gooto tan, nde halkii!
20 Kammu, welta e hal-
keede mayre! Seniiɓe e
nulaaɓe e annabaaɓe, onon
du mbeltee! Sabo Laamɗo
sarake nde ko nde waɗi on
ɗuum!
21 Wakkati oon, maleyka
jom semmbe hooyi kaayal
nanndungal e niisirde
mawnde, de faɗɗiri ɗum
semmbe ley maayo, wi'i:
—Nii Baabiila ngalluure
mawnde ndeen faɗɗirtee,
nde yi'ataake abada katin!
22 Katin du, fay gooto
nanataa ley mayre kolli
hoɗooɓe gaaci naa yimooɓe
naa fuufooɓe cereeli e bar-
guuji. Golloowo nyeenyuɗo
fay gooto yi'ataake katin e
ley mayre.* Duko unduɗe
nanataake katin e ley mayre.
23 Annoora lampal yay-
nataa ley mayre katin. Sawtu
ɓaŋuɗo e ɓaŋaaɗo nanataake
e mayre katin.
Bone oon fuu hewtan
Baabiila sabo luumotooɓe
mayre ɓurnoo adunaaru fuu
baawɗe. Wooɗi du, nde hi-
ildii leyɗe fuu e ndaggadaaku
mayre.
24 Katin du, yiiyam
annabaaɓe e seniiɓe e
waraaɓe ley adunaaru ɓeen
fuu tawaama e mayre.

19

* **18:22** ***Golloowo nyeenyuɗo*** wo gaɗoowo golle juuɗe hono cehoowo naa tafoowo jamɗe.

Jimi jettooje Laamɗo ley al-janna

1 Caggal ɗuum, nanumi sawtu jamaa keewɗo dow kammu, ina yeewnoroo daaɗe toowɗe, ina wi'a:

«Haleluuya!*
Kisindam e manngu e baawɗe
ngoodanii Laamɗo meeɗen!
2 Sabo sariyaaji makko wo goongaaji,
wo ponnditiiɗi!
O sarake debbo woykuuru anndaaɗo sanne,
bonnirɗo adunaaru fijirde muuɗum oon.
O yomnake ɗum yiiyam maccuɓe makko ɗam rufi.»
3 Ɓe toowni ɗaaɗe katin, ɓe mbi'i:
«Haleluuya!
Cuurki ngulu ina yuura to ngalluure ndeen
ina yeeŋa faa abada!»
4 Mawɓe noogayo e nayo ɓeen e kulle nay buurɗe ɗeen, kippii e leydi cujidani Laamɗo joodiiɗo e jooɗorgal laamu oon, ina mbi'a:

—Aamiina. Haleluuya!

5 Daande yuuri to jooɗorgal toon, ina wi'a:

—Njettee Laamɗo meeɗen, onon maccuɓe muuɗum fuu, onon hulooɓe ɗum, tedduɓe e lo'uɓe!

Haala ɓangal Jawgel

6 Ndeen nanumi daande nanndunde e sawtu jamaa keewɗo, hono sawtu diyeele keewɗe ni, hono diggaali mawɗi ni, ina wi'a:

«Haleluuya! Sabo Laamɗo Joomiraaɗo meeɗen
Jom baawɗe fuu oon tabintinii laamu muuɗum.
7 Mbeltoɗen, ceyoɗen, mawninen mo,
sabo ɓangal Jawgel ngeel yottake,
ɓaŋeteeɗo oon du segi-lake.
8 O hokkaama kaddule o ɓornoo,
leppi ɗaatuɗi, jalbooji, laaɓuɗi.»
Kaddule ɗeen ngoni golleeji seniiɓe moyyuɗi ɗiin.

9 Maleyka oon wi'i kam:

—Winndu: Barke woodanii noddaaɓe e nyaamduuji ɓangal Jawgel ɓeen!

O wi'i kam katin:

—Haalaaji ɗiin ngoni haalaaji Laamɗo goongaaji.

10 Kippiimi e leydi to koyɗe makko faa mi sujidana mo, ammaa o wi'i kam:

—Taa waɗu! Miin du wo mi maccuɗo hono maaɗa, aan e sakiraaɓe maa tiigiiɓe seedaaku ngu Iisaa waddi nguun. Sujidan Laamɗo!

Sabo seedaaku ngu Iisaa waddi nguun, ɗum pay laatii annabaaku.†

Haala garol Almasiihu faa jukka kuungal ladde

11 Caggal ɗuum, nji'umi kammu ina omtii, de puccu ndaneewu ɓangi. Baɗɗiiɗo ngu oon ina wi'ee Koolniiɗo, ina wi'ee Goongante. Wo

* **19:1** ***Haleluuya*** wo haala ibraninkoore, ɗum woni *Njetten Joomiraaɗo.*
† **19:10** timmoode aayaare ndeen ina waawi fiirtireede: *Sabo seedanaade Iisaa, ɗum pay laatii annabaaku.*

e fonnditaare o sarortoo, e fonnditaare du o honirta.
12 Gite makko ina nga'i hono ɗemle yiite ni. Kufuneeje laamu keewɗe ina ngoni e hoore makko. Innde ina winndaa e makko nde fay gooto anndaa si wanaa kanko.
13 Imo ɓornii saaya cuuwaaka e yiiyam. Innde makko wo: «Konngol Laamɗo.»
14 Konuuji kammu ina njokki mo ina ɓornii kaddule ɗaatuɗe, daneeje, laaɓuɗe, ina mbaɗɗii pucci daneeji.
15 Kaafaahi mbelki ina wurtoo e hunnduko makko. E kanki o soppirta laamorɗe adunaaru, de o laamoroo ɗe sawru njamndi. O dampan e ɓoosirde cabiije yaltinoore tikkere Laamɗo jom baawɗe mawnde.
16 Inan innde winndaande e saaya makko e busal makko:
«Kaananke kaanankooɓe e Joomiraaɗo joomiraaɓe».
17 Ndeen nji'umi maleyka ina darii dow naange. O yeewnii faa toowi, o wi'i pooli piirooji dow fuu:
—Ngaree, kawritee to nyaamdu weltaare mawndu ndu Laamɗo waɗi nduun,
18 faa nyaamon teewu kaanankooɓe e teewu hooreeɓe sordaasiiɓe e teewu jom'en semmbe e teewu pucci e waɗɗiiɓe ɗum'en e teewuuji yimɓe fuu – rimɓe e riimayɓe, tedduɓe e lo'uɓe!
19 Ndeen nji'umi ndaabaawa mannga ngaan e kaanankooɓe adunaaru ɓeen e konunkooɓe muɓɓen ina kawriti faa kaɓa e baɗɗiiɗo puccu ndaneewu oon e konu muuɗum.
20 Ndaabaawa ngaan nanngaa, kanga e annabaajo fewreejo gaɗannooɗo kaayeefiiji yeeso magga oon. E kaayeefiiji ɗiin o hiildunoo heɓuɓe maande ndaabaawa ngaan ɓeen, sujidannooɓe tooru nanndundu e magga ɓeen. Ɓe ɗiɗo fuu, ɓe paɗɗaa iɓe mbuuri e weendu yiite huɓɓirteendu sitti nduun.‡
21 Heddiiɓe ɓeen kalkiraa kaafaahi mburtotooki e hunnduko baɗɗiiɗo puccu ndaneewu oon. Pooli ɗiin fuu ngari nyaami teewuuji maɓɓe faa kaari.

20

Haala laamu duuɓi ujunere

1 Caggal ɗuum, nji'umi maleyka ina yuura dow kammu ina jippoo, ina jogorii junngo muuɗum cokitirgal ɓunndu ndu luggeefi muuɗum walaa ɗo haaɗi nduun, kam e callalol manngol.
2 O nanngi kuungal manngal ngaal, ɗum woni mboddi arandeeri mbi'eteendi Ibiliisa naa Seyɗaani ndiin. O haɓɓi ɗum duuɓi ujunere.
3 O faɗɗi ndi e ley ɓunndu ndu luggeefi muuɗum walaa ɗo haaɗi nduun, o ommbi ndi ley mayru, o takki ndu, taa ndi hiila lenyi faa nde duuɓi ujunere ɗiin kiɓɓi. Caggal ɗuum, ina tilsi ndi haɓɓitee wakkati seeɗa.

‡ **19:20** ***Sitti***wo huunde oolde wuleteende ina luuɓa.

4 Ndeen nji'umi joodorde
laamu. Joodiiɓe e majje ɓeen
kokkaama baawde saraade.
Nji'umi katin yonkiiji ɓe ko'e
muɓɓen tayanoo saabe ko
ɓe mbaajii seedaaku ngu
Iisaa waddunoo, kam e
konngol Laamdo ngool. Ɓe
cujidanaayno ndaabaawa
ngaan e tooru nanndundu e
muudum nduun, ɓe keɓaay
maande magga e tiide naa
e juude maɓɓe. Ɓeen iirtii,
laamodii e Almasiihu duuɓi
ujunere.
5 Ɓum woni ummital
arandeyal ngaal. Maayɓe
heddiiɓe ɓeen iirtaaki faa nde
duuɓi ujunere diin kiɓɓi.
6 Barke e senaare
ngoodanii jeyaaɓe e ummital
arandeyal ɓeen! Maayde
didaɓerde ndeen walaa ko
waawani ɓe. Ɓe laatanto
Laamdo e Almasiihu al-
maami'en, ɓe laamodoo e
Almasiihu duuɓi ujunere.

Haala jaaleede Ibiliisa

7 Si duuɓi ujunere diin
kiɓɓii, Seydaani haɓɓitete e
kasu muudum, yoppee.
8 O wurtoto, o hiilowa lenyi
gondi e coɓɓuli adunaaru nay
diin, dum woni Yaajuuju e
Maajuuju.* O hawrunduran
yimɓe lenyi diin faa naata
wolde. Idi keewi sanne hono
njaareendi maayo.
9 Ɓi yuuri e gereeji fuu ley
adunaaru, di piilii ngalluure
horsunde ndeen, do seniiɓe
ɓeen kodi doon. Ammaa yiite
yuuri dow kammu, halki di.
10 Ibiliisa kiilannoodo ɓe
oon faddaa e weendu yiite e
sitti nduun, do ndaabaawa
ngaan e annabaajo peneejo
oon ngoni doon. Ɓe njukke-
tee doon jemma e nyalooma
faa abada.

Haala nyannde darngal

11 Caggal duum, nji'umi
joodorgal laamu manngal
danewal e joodiido dow
maggal. Kammu e leydi fuu
ndoggi ndilli yeeso makko, di
nji'ataake katin.
12 Nji'umi maayɓe, tedduɓe
e lo'uɓe, ina ndarii yeeso
joodorgal laamu ngaal.
Dewte ina peertee. Dewtere
wonnde du ina feertee, kayre
woni dewtere nguurndam.
Maayɓe ɓeen cariraa golleeji
muɓɓen binndaadi e dewte
deen, mono fuu haddi golle
muudum.
13 Maayo ngoon hokkiti
maayɓe muudum, maayde
e laakara kokkiti maayɓe
muɓɓen, mono e muɓɓen fuu
saroraa haddi golle muudum.
14 Maayde e laakara fuu
paddaa e weendu yiite
nduun. Weendu nduun woni
maayde didaɓerde ndeen.
15 Neddo fuu mo innde
muudum tawaaka ina win-
ndaa e dewtere nguurndam
ndeen, faddaama e weendu
yiite nduun.

21

No huunde fuu heydintinirtee

1 Caggal duum, nji'umi
kammu keso e leydi keyri,
sabo kammu arandeejo oon
e leydi arandeeri ndiin fuu
ndillii, maayo du walaa.

* **20:8** ***Yaajuuju e Maajuuju*** ina mbi'ee *Gogu* e *Magogu* e ibraninkoore.

2 Nji'umi Ngalluure Seni-
inde ndeen – ɗum woni
Urusaliima keso oon – ina
yuura dow kammu to Laamɗo
ina jippoo. Nde nyaayinaama
hono no ɓaŋeteeɗo nyaayirta
faa segiloo yaha to gorum ni.
3 Nanumi daande toownde
yuurunde to jooɗorgal laamu
toon, ina wi'a:
—Inan, joonnde Laamɗo
na woni hakkunde yimɓe: o
jooɗoto hakkundee maɓɓe,
ɓe laatoo lenyol makko.
Laamɗo e hoore muuɗum
wondan e maɓɓe, laatoo
Laamɗo maɓɓe.
4 O mooytan gondi gite
maɓɓe fuu. Maayde e met-
torgal e bullaali e naawalla
keddataako, sabo kulle kiiɗɗe
ɗeen fuu paltake.
5 Jooɗiiɗo e jooɗorgal ngaal
oon wi'i:
—Inan, miɗo heyɗintina
huunde fuu!
O wi'i kam:
—Winndu haalaaji ɗiin. Wo
ɗi koolniiɗi, wo ɗi goongaaji.
6 O wi'i kam katin,
—Huunde fuu timmii! Miin
woni arandeejo, miin woni
cakitotooɗo. Miin woni
fuɗɗoode, miin woni tim-
moode. Neɗɗo fuu ɗomɗuɗo,
mi hokkan ɗum ndiyam
nguurndam yuuruɗam e
ildude ndeen ɓolum tawa
yoɓaay faa'e.
7 Neɗɗo fuu jaaliiɗo heɓan
ɗum fuu, mi laatoto Laamɗo
muuɗum, kam du laatoo
ɓiyam.
8 Ammaa waatuɓe ɓerɗe
e ɓe ngalaa goondinal e
gollooɓe ko nyiddini e wa-
rooɓe yimɓe e fijooɓe e
dabarankooɓe e rewooɓe
tooruuji e fenooɓe ɓeen fuu,
weendu yiite e sitti huɓɓooru
nduun woni ngeɗu muɓɓen.
Ɗum woni maayde ɗiɗaɓerde
ndeen.

Haala Urusaliima keso

9 Caggal ɗuum, gooto e ma-
leyka'en njeɗɗo tiigiiɓe kaake
jeɗɗi keewɗe masiibaaji jeɗɗi
cakitotooɗi ɗiin wari, haaldi e
am, wi'i:
—War faa mi holle ɓaŋaaɗo,
jom suudu Jawgel ngeel.
10 Ndeen keewumi Ru-
uhu, maleyka oon yaari
kam faa dow waamnde
mawnde toownde. O holli
kam Urusaliima ngalluure
seniinde ndeen ina yuura
dow kammu to Laamɗo ina
jippoo.
11 Inde wondi e darja
Laamɗo faa inde jalbira hono
no hayre rimre ni, hono no
hayre yaspa laaɓunde hono
daandorgal ni.
12 Kokuwol tekkungol
toowngol ina fiilii nde. Ingol
woodi dammbuɗe sappo e
ɗiɗi, dammbugal fuu ina
woodi maleyka. Lenyi ɓiɓɓe
Israa'iila sappo e ɗiɗi ɗiin,
inɗe muɓɓen ina mbinndaa
e dammbuɗe ɗeen:
13 dammbuɗe lettugaaje
ɗeen wo tati, gorgaaje ɗeen
wo tati, soɓɓiireeje ɗeen wo
tati, horɗooreeje ɗeen du wo
tati.
14 Kokuwol ngalluure
ngool ina woodi kaaye
joyyinirɗe sappo e ɗiɗi. Dow
majje inɗe nulaaɓe Jawgel
sappo e ɗiɗo ɓeen mbinndaa.
15 Maleyka kaaldoowo e
am oon ina tiigii sawru kaŋŋe

fonndirdu faa fonnda ngalluure ndeen e dammbuɗe mayre e kokuwol mayre.

16 Tatteeji mayre nay ɗiin fuu potu, njuuteefi mayre e njaajeefi mayre wo potu. O fonndiri nde sawru nduun, nde laatii estadiiji ujunaaje sappo e ɗiɗi (12 000),* njuuteefi mayre e njaajeefi mayre e tooweefi mayre fuu wo potu.

17 O fonndi kokuwol ngool, ngol hawri e piye hemre e capanɗe nay e nay (144), piye ɗe yimɓe piyata ɗeen maleyka oon fiyirta.

18 Kokuwol ngool nyiɓiraama hayre yaspa. Ngalluure ndeen du nyiɓiraama kaŋŋe dimo, ga'uɗo hono no daandorgal laaɓungal ni.

19 Rotere kokuwol ngalluure ngool ina nyaayiniraa sii kaaye dime fuu: arandeere ndeen yaspa, ɗiɗaɓerde ndeen safiir, tataɓerde ndeen agate, nayaɓerde ndeen emerooda,

20 joyaɓerde ndeen onikis, jeegaɓerde ndeen sarduwaan, jeɗɗaɓerde ndeen kirisoliita, jeetataɓerde ndeen beril, jeenaɓerde ndeen topaas, sappoɓerde ndeen kirisoparaas, sappo e go'aɓerde ndeen yasente, sappo e ɗiɗaɓerde ndeen ameetis.

21 Dammbuɗe sappo e ɗiɗi ɗeen wo kaaye luulu daneeje sappo e ɗiɗi. Dammbugal fuu wo hayre luulu wootere. Balangol ngalluure ndeen wo kaŋŋe dimo, jalbiroowo hono no daandorgal ni.

22 Mi yi'aay suudu dewal e ley ngalluure ndeen, sabo Laamɗo Joomiraaɗo jom baawɗe fuu oon e Jawgel ngeel ngoni suudu dewal mayre.

23 Ngalluure ndeen haajaaka naange naa lewru yaynana ɗum, sabo darja Laamɗo yaynata nde. Jawgel ngeel woni lampal mayre.

24 Lenyi adunaaru njahan ley annoora mayre. Kaanankooɓe adunaaru ɓeen ngaddanan nde darja muɓɓen.

25 Dammbuɗe mayre ɗeen ommbataako nyalooma. Ɓe ommbataako fey, sabo jemma walaa e mayre.

26 Darja e teddeengal lenyi adunaaru waddete ley mayre.

27 Ko tuuni fuu naatataa e mayre, naa gollooɓe ko nyiddini, naa fenooɓe. Ammaa naatooɓe e mayre ɓeen ngoni ɓe inɗe muɓɓen mbinndaa e dewtere nguurndam nde Jawgel ndeen.

22

1 Caggal ɗuum, maleyka oon holli kam maayo ngo ndiyam muuɗum hokkata nguurndam, njalbiroojam hono daandorgal. Iɗam yuura to jooɗorgal laamu Laamɗo e Jawgel ngeel toon.

2 Iɗam ila hakkunde laawol dewoowol ley ngalluure ndeen. Gereeji maayo ngoon ɗiɗi fuu, lekki kokkoohi nguurndam ina woni e muuɗum, ndimoohi kile

* **21:16** Ɓum fuu na hawra e kilooji 2 200.

sappo e ɗiɗi, lewru fuu nde wootere. Haakorooji makki wo safaare dannoore lenyi adunaaru.
3 Ko Laamɗo huɗi fuu tawataake ley ngalluure ndeen katin. Jooɗorgal laamu Laamɗo e Jawgel ngeel ina ngoni ley mayre. Maccuɓe Laamɗo ndewan ɗum.
4 Ɓe nji'an yeeso muuɗum. Innde muuɗum du wonan e tiiɗe maɓɓe.
5 Jemma walaa katin. Ɓe ngalaa haaju e annoora lampal naa annoora naange, sabo Laamɗo Joomiraaɗo yayniranan ɓe annoora muuɗum. Ɓe laamoto faa abada abadin.

Haala gartol Iisaa

6 Maleyka oon wi'i kam:
—Haalaaji ɗiin wo koolniiɗi, wo goongaaji. Laamɗo Joomiraaɗo, gattuɗo konngol muuɗum ley annabaaɓe oon, nuli maleyka muuɗum faa holla maccuɓe muuɗum ko ɓadii warude.
7 Iisaa wi'i:
—Ndaaree, mi waran ko ɓooyataa!
Barke woodanii neɗɗo fuu kaybuɗo ko dewtere annabaaku nde wi'i.
8 Wo miin, Yuhanna, woni nanuɗo, ji'uɗo kulle ɗeen fuu. Caggal ko nanumi e ko nji'umi ɗuum, kippiimi e leydi to koyɗe maleyka kollannooɗo kam oon faa mi sujidana ɗum.
9 Ammaa o wi'i kam:
—Taa waɗu! Miin du wo mi maccuɗo Laamɗo hono maaɗa, aan e sakiraaɓe maa annabaaɓe ɓeen, kam'en e haybooɓe haalaaji dewtere nde. Sujidan Laamɗo!
10 O wi'i kam katin:
—Taa suuɗu haalaaji annabaaku gonɗi e dewtere nde ɗiin, sabo wakkati mo ɗum laatotoo oon ɓadake.
11 Gaɗoowo ko boni heddoo e bonanda muuɗum, tuunɗo golle heddoo e golleeji muuɗum tuunɗi ɗiin, moyyo heddoo e moyyuki muuɗum, ceniiɗo heddoo e senaare muuɗum!

12 Iisaa wi'i:
—Ndaaree, mi waran ko ɓooyataa. Miɗo wadda mbarjaari faa mi barjoo mono fuu haddi golle muuɗum.
13 Miin woni arandeejo e cakitotooɗo, miin woni fuɗɗoode e timmoode.
14 Barke woodanii lonnooɓe saayaaji muɓɓen faa mbaawa nyaamude ɓiɓɓe lekki nguurndam kiin, ɓe ndewa dammbuɗe, ɓe naata ngalluure ndeen.
15 Ammaa wonɓe caggal mayre ɓeen wo dawaaɗi e dabarankooɓe e fijooɓe e warooɓe yimɓe e rewooɓe tooruuji e yiɗuɓe fewre e waɗooɓe hiila.
16 Miin Iisaa, mi nulii maleyka am faa seedoo kulle ɗe e ley kawrite goonɗinɓe ɗeen. Miin woni ɗaɗol Daawda, wo mi yuwdi Daawda du. Miin woni hoodere fajiri jalboore ndeen!
17 Ruuhu e ɓaŋeteeɗo oon ina mbi'a:
—War!
Neɗɗo fuu nanɗo ɗum wi'a: «War!»
Neɗɗo fuu ɗomɗuɗo wara, jiɗuɗo yarude ndiyam

kokkoojam nguurndam fuu jaɓa yara ɗam ɓolum tawa yoɓaay faa'e.

Timmoode

18 Miin Yuhanna, miɗo sappana neɗɗo fuu nanɗo haalaaji annabaaku gonɗi e dewtere nde ɗiin: si neɗɗo ɓeydii e majji huunde, Laamɗo ɓeydanan ɗum masi-ibaaji cifaaɗi e ley dewtere nde.

19 Si neɗɗo ittii goɗɗum e haalaaji dewtere annabaaku nde, Laamɗo ittan ngeɗu muuɗum e lekki nguurndam cifaaki e mayre kiin, kam e ngalluure seniinde sifaande e mayre ndeen.

20 Ceedantooɗo kulle ɗeen oon wi'i:

—Tannyoral, mi waran ko ɓooyataa!

Aamiina. War Iisaa Joomi-raaɗo!

21 Hinney Joomiraaɗo meeɗen Iisaa wondu e mooɗon on fuu.